CLVII.

0

[illegible]

157. Kodeks papierowy, pisany kilku rękami w XVII wieku; fol.; str. i kart 429.

Literae Stanislai Lubieński, episcopi Plocensis, scriptae: 1) Ad s. reginalem Maiestatem [Constantiam]. Ciąsinii 26 Decembris 1628. str. 1. — Brocovii 15 Novembris (1628). str. 59. —

Brocovii 25 Iunii 1629. str. 114. — Ibidem 13 Augusti 1629. str. 136. — W Pułtusku 1 Ianuarii 1630. str. 166. — E Pecinensi praedio 6 Martii 1630. k. 173'. — Pułtoviae. k. 176'. — Viscovii 5 Maii. k. 182. — Ibidem 17 Iunii (1630). k. 188—188'.

2) Ad serenissimum regem (Sigismundum III). W Ciążeniu 20 Decembris 1628. str. 1. — W Pułtusku 19 Ianuarii 1628. str. 3. — W Broku 1 Februarii 1628. str. 7. — (1628). str. 10, 11, 12. — W Pułtusku. str. 21—22. — (1628). str. 23. — W Pułtusku 19 Aprilis 1628. str. 23—24. — (1628). str. 41, 43. — W Pułtusku 23 Septembris 1628. str. 45. — (1628). str. 47. — W Pułtusku 30 Septembris 1628. str. 48. — (1628). str. 50, 51, 53, 59. — W Raciążu 13 Decembris 1628. str. 65. — W Wyszkowie 18 Martii 1629. str. 74. — W Pułtusku. str. 80—82. — Ibidem 21 Aprilis 1629. str. 86—88. — Ibidem 28 Aprilis 1629. str. 88—89. — (1629). str. 92—93, 93. — W Pułtusku. str. 111. — Ibidem 6 Iunii 1629. str. 111—112. — (1629). str. 115—116. — W Warszawie 9 Iulii 1629. str. 117. — W Broku 28 Iulii. str. 127—128. — (1629). str. 134, 136—137. — W Pułtusku 29 Augusti 1629. str. 141. — (1629). str. 146—147. — W Wyszkowie 26 Octobris 1629. str. 152. — W Pułtusku 1 Ianuarii 1630. str. 165—166. — W Bartodziejach 8 Ianuarii 1630. str. 166. — Ibidem 10 Ianuarii 1630. k. $168^{a\prime}$—168^{b}. — W Pułtusku 19 Ianuarii 1630. k. $169^{a\prime}$. — Ibidem 8 Februarii 1630. k. 171. — (1630). k. 171'. — W Pecynie 6 Martii 1630. k. 173—173'. — Die 19 Martii 1630. k. 175—175'. — (1630). k. 175'. — W Pułtusku 2 Aprilis 1630. k. 176. — W Wyszkowie 12 Aprilis. k. 179. — (1630). k. 179—179'. — W Wyszkowie 24 Aprilis 1630. k. 181'. — Ibidem 26 Aprilis. k. 181'. — Ibidem 5 Maii. k. 182. — W Jabłonnej 25 Maii 1630. k. 184'. — Viscovii 14 Iunii 1630. k. 186—186'; 186'. — (1630). k. 186'—187; 188. — W Grodku 9 Augusti 1630. k. 194. — (1630). k. 205—205'. — W Grodku 26 Novembris 1630. k. 208. — W Pułtusku 27 Decembris 1630. k. 210'—211. — W Wyszkowie 6 Ianuarii 1631. k. 212'—213.— W Broku 3 Aprilis 1631. k. 220'. — W Toruniu. k. 228—228'. — (1631). k. 229. — W Broku 12 Iulii 1631. k. 230'—231. — Ibidem 23 Iulii 1631. k. 232'. — W Pułtusku 6 Septembris 1631. k. 246—247. — W Toruniu. k. 250'—251. — W Wyszkowie 14 Decembris 1631. k. 257. — W Pułtusku 1 Ianuarii 1632. k. 258'. — W Wyszkowie 10 Februarii 1632. k. 262. — Ibidem 1 Martii 1632. k. 262'—263.

3) Do JMci xiędza archidyakona płockiego [Pawła Bietkowskiego]. W Mąkolinie 13 Ianuarii 1628. str. 2. — In Iabłonna 28 Februarii 1628. str. 11—12.

4) Do JM. xiędza Słupskiego. W Mąkolinie 13 Ianuarii 1628. str. 2—3.

5) Ad dominum burgrabium ducis Prussiae. Pultoviae die 17 Ianuarii 1628. str. 3.

6) Ad nuntium apostolicum [Antonium Sanctacrucium]. Pultovii 18 Ianuarii 1628. str. 4. — Brocovii 2 Februarii 1628. str. 7. — Ex Iabłonna 29 Februarii 1628. str. 12. — Raciąsii 2 Augusti 1628. str. 34—35. — Gurini 8 Augusti 1628. str. 36. — (1628). str. 44, 45. — Pultovii 26 Septembris 1628. str. 46. — Ibidem 14 Octobris 1628. str. 51—52. — Ibidem. str. 58—59. — Brocovii 18 Novembris 1628. str. 60—61. — E Praevodoviensi praedio 9 Decembris 1628. str. 65. — Viscovii 16 Martii 1629. str. 73—74. — Viscovii 20 Martii 1629. str. 74—75. — Pultoviae 9 Maii 1629. str. 91—92. — Brocovii 1 Augusti 1629. str. 130—133. — Ibidem 15 Augusti 1629. str. 138—139. — Pultoviae 13 Septembris 1629. str. 143. — Ibidem. str. 146. — Ex Iabłonna 23 Octobris 1629. str. 150—151. — Varsaviae die 28 Decembris 1629. str. 154—155. — Ex Iabłonensi praedio Idibus Decembris 1629. str. 159—160. — [Ad cardinalem Sanctacrucium]. Viscovii 21 Decembris 1629. str. 164. — Pultovii. k. 169—169'. — Ibidem 17 Ianuarii 1630. k. 169[a]. — Ibidem. k. 171, 176—176'. — Viscovii. k. 178. — Ibidem 17 Cal. Iunii 1630. k. 183—184. — Ibidem pridie Cal. Iulii 1630. k. 189—190. — E Zlotoriensi praedio 16 Cal. Augusti. k. 190—190'. — E Viscoviensi curia Cal. Octobris 1630. k. 192. — (1630). k. 195—195'. — Viscovii 5 Octobris. k. 199—199'. — Ibidem. k. 201. — Pultovii 5 Cal. Ianuarii 1630. k. 211—211'. — E Gorensi praedio 24 Maii 1632. k. 265'—266. — Pultovii. k. 269—269'. — (1632). k. 281—281'. — Cracoviae Cal. Martiis 1683. k. 292'—293. — Plociae 3 Non. Maii 1633. k. 300—300'. — Pultovii. k. 308. — Viscovii 11 Ianuarii 1634. k. 353—353'. — Pultoviae 3 Calend. Nov. 1634. k. 424'—425. — Brocovii 1634. k. 425'—426.

7) Ad nuntium apostolicum [Honoratum ex Vicecomitibus]. Viscovii 6 Aprilis 1630. k. 176'—177'. — Ibidem 9 Aprilis 1630. k. 177'—178. — Ibidem. k. 179'. — (1630). k. 202'. — E Grodecensi praedio 27 Martii 1631. k. 220. — E Sterdinensi praedio 29 Martii 1631. k. 220—220'. — Pultovii 25 Aprilis 1631. k. 226'—227. — Torunii 17 Maii 1631. k. 227—227'. — Pultovii 9 Iunii 1631. k. 229—229'. — Brocovii 18 Iulii 1631. k. 231—231'. — Ibidem. k. 232—232'. — Pultovii. k. 248. — Poltovii 6 Ianuarii 1632. k. 259—259'. — (1632). k. 259'—260. — E Gorensi praedio 24 Maii 1632. k. 265. — Pultovii 1 Iunii 1632. k. 266—266'. — Volboriae 1632. k. 271. — Viscovii 7 Decembris 1632. k. 286. — Ibidem 5 Decembris 1632. k. 286—286'. — Ibidem 14 Decembris 1632. k. 288'. — Ibidem 27 Decembris 1632. k. 291—291'. — Ibidem 24 Aprilis 1633. k. 297—297'. — Pultoviae 26 Iunii 1633. k. 306'. — (1634). k. 358—358'. — Viscovii 10 Martii 1634. k. 373. — Ibidem 20 Martii 1634. k. 380—380'. — Plociae 8 Aprilis 1634. k. 384'—385. — Ibidem 8 Martii 1634. k. 386'. — Thorunii 11 Maii 1634. k. 395'—396. — Gorznae 21 Maii 1634. k. 399'—400. — Pultovii 10 Iunii 1634. k. 402'. — Pultoviae 25 Iunii 1634. k. 412'—413.

8) Ad episcopum Nolanum [Lancelotti]. Pultoviae 18 Ianuarii 1628. str. 4—5. — Varsaviae 30 Iunii 1628. str. 29. — Viscovii (1630). k. 200'—201.

9) Ad Antonium Franciscum Cirioli, auditorem ill. domini cardinalis Torres. Pultoviae 18 Ianuarii 1628. str. 6. — Varsaviae 10 Martii 1628. str. 14—15. — Ibidem 17 Martii 1628. str. 15—16. — Petricoviae 26 Maii 1628. str. 28. — Varsaviae 30 Iunii 1628. str. 28—29. — Ibidem 2 Iulii 1628. str. 30—31. — Ibidem 22 Iulii 1628. str. 32. — Viscovii 26 Augusti 1628. str. 37—38. E monasterio Clari montis 14 Octobris 1629. str. 147—148. — Viscovii 31 Octobris 1629. str. 153. — Varsaviae 5 Decembris 1629. str. 159. — Viscovii 18 Februarii 1630. k. 172—172'. — Ibidem 9 Aprilis 1630. k. 178. — (1630). k. 190'. — Holovinchiis 23 Iulii. k. 190'. — E Pecinensi praedio 5 Septembris 1630. k. 194—194'. — Poltovii 24 Aprilis 1631. k. 226—226'. — E Gorensi praedio 24 Maii 1632. k. 266. — Pultovii 1632. k. 269'—270'. — Plociae 3 Non. Maii 1633. k. 300'.

10) Ad anonymos. Pultoviae 23 Ianuarii 1628. str. 6. — Ibidem 31 Ianuarii 1628. str. 6—7. — (1628). str. 9. — Ex Iablona 4 Martii 1628. str. 12. — Pultovii. str. 17. — (1628). str. 17. — Pultoviae. str. 17—18. — W Pułtusku 12 Aprilis 1628. str. 22—23. — Ibidem 25 Aprilis 1628. str. 24—25. — Pultovii. str. 43—44. — W Broku 3 Decembris 1628. str. 61—62. — Pultovii 16 Decembris 1628. str. 66. — Varsaviae Cal. Martii 1629. str. 69. — Poltovii 2 Martii 1629. str. 69. — W Wyszkowie 15 Martii (1629). str. 72—73. — Brocovii 29 Martii 1629. str. 76—77. — W Pułtusku 14 Aprilis 1629. str. 83. — Ibidem 21 Aprilis. str. 83—84. — Ibidem 24 Aprilis 1629. str. 84—85. — (1629). str. 89. — Ibidem 7 Maii 1629. str. 90—91. — Ibidem. str. 91. — (1629). str. 93—95. — W Broku 12 Iulii 1629. str. 119—120. — Ibidem 17 Iulii 1629. str. 120—121. — Ibidem 15 Augusti 1629. str. 137—138. — Ex arce Pultoviensi 28 Martii 1630. k. 176. — Viscovii 1 Maii 1630. k. 181'. — Ibidem 5 Maii 1630. k. 182'. — Ibidem 17 Septembris 1630. k. 194'—195. — Ibidem 23 Septembris 1630. k. 196—196'. — Ibidem Cal. Octobris. k. 198'—199. — Ibidem. k. 199'—200. — (1630). k. 201'. — Ibidem 21 Octobris (1630). k. 204—204'; 204'—205. — (1630). k. 205. — W Grodku 23 Novembris 1630. k. 207'—208. — W Pułtowsku 22 Aprilis 1631. k. 225'—226. — W Toruniu (1631). k. 251. — (1631). k. 255'—256. — W Wyszkowie 27 Ianuarii 1632. k. 260'—262. — E Gorensi praedio 24 Maii 1632. k. 265. — (1632). k. 280'—281. — W Wyszkowie 10 Decembris 1632. k. 285—286. — W Wyszkowie 20 Augusti 1634. k. 418'.

11) Do pana starosty ostrowskiego. W Broku 1 Februarii 1628. str. 7.

12) Ad Zophiam Dulska, abbatissam Torunensem. Brocovii 5 Februarii 1628. str. 7—8.

13) Ad cardinalem de Torres. str. 8—9. — Varsaviae 30 Iunii 1628. str. 30. — Ibidem 8 Iulii 1628 (?). str. 32. — Pultoviae 2 Novembris 1628. str. 57. — Varsaviae 18 Octobris 1628. str. 57—58. — Pultovii 3 Ianuarii 1629. str. 67—68. — Varsaviae 22 Februarii 1629. str. 68. — Brocovii 30 Iulii 1629. str. 128—130. — Varsaviae 1 Decembris 1629. str. 155—157. — (1629). str. 157—158. — Varsaviae 3 Decembris 1629. str. 158—159. — Viscovii 18 Februarii 1630. k. 172. — Ibidem 17 Cal. Iunii 1630. k. 184—184'. — (1630). k. 195'. — Viscovii Cal. Octobris 1630. k. 197'—198. — Pultovii 5 Cal. Ianuarii 1630. k. 211. — Ibidem 5 Cal. Ianuarii 1630. k. 211—211'. — Viscovii. k. 251'. — E Gorensi praedio 24 Maii 1632. k. 265—265'. — Varsaviae 28 Iulii 1632. k. 268—268'. — (1632). k. 268'—269. — Cracoviae 5 Id. Martii 1633. k. 294'—295. — Pultoviae 17 Cal. Iulii 1633. k. 304. — Ibidem 8 Idus Iulii 1633. k. 307'—308. — Viscovii Cal. Decembris 1633. k. 333'. — Pultoviae 3 Kal. Novembris 1634. k. 424'. — Brocovii 1634. k. 426.

14) Do pana Brzoska. W Broku 8 Februarii 1628. str. 10.

15) Do panny Urszuli Meyerin [Megerin] 1628. str. 10—11. — W Pułtusku 19 Aprilis 1628. str. 24. — (1628). str. 47; 53—54. — W Pułtusku 6 Iunii 1629. str. 112. — Ibidem 1 Ianuarii 1630. str. 166. — W Wyszkowie 4 Maii 1630. k. 181'—182. — Ibidem 5 Maii 1630. k. 182—182'. — (1630). k. 188'. — W Pułtusku 26 Iunii 1633. k. 305'—306. — W Pułtusku 1 Ianuarii 1634. k. 351.

16) Ad dominum doctorem. Iablonnae 27 Februarii 1628. str. 11. — Varsaviae 10 Augusti 1634. k. 418.

17) Ad comitem Schuarcemburgium. Varsaviae 18 Martii 1628. str. 16.

18) Ad generalem Bernardinorum (1628). str. 16.

19) Ad papam [Urbanum VIII]. Pultovii (1628). str. 16—17. — (1630). k. 191—191'; 196'—197. — Viscovii 10 Octobris (1630). [Nomine ser. principis Wladislai]. k. 201—201'. — (1631). k. 248'—249. — Varsaviae 17 Iulii 1632. k. 271—272'. — Cracoviae 5 Idus Martii 1633. k. 293'—294. — Plociae 3 Nonas Maii 1633. k. 300. — Pultoviae 17 Cal. Iulii 1633. k. 303—303'. — Plociae 8 Aprilis 1634 [nomine episcopi Cuiaviensis]. k. 384—384'.

20) Do p. starosty sieradzkiego. W Warszawie 18 Martii 1628. str. 18.

21) Do p. starosty bobrownickiego. W Pułtusku 24 Martii 1628. str. 18. — Ibidem 12 Iunii 1631. k. 230'. — W Wyszkowie 3 Decembris 1631. k. 255—255'. — W Broku 31 Iulii 1633. k. 311'—312. — (1633). k. 316'. — W Pecynie 10 Decembris 1633. k. 339'. — W Mąkolinie 30 Martii 1634. k. 383.

22) Do oświeconego miłościwego xiążęcia [Jerzego Zbaraskiego]. W Pułtusku 2 Aprilis 1628. str. 20—21. — W Wyszkowie 2 Octobris 1630. k. 198—198'. — W Pułtusku 28 Decembris 1630. k. 211'—212.

23) Do podskarbiego koronnego [Hermolausa Ligęzy]. 1628. str. 21.

24) Ad conventus canonicorum s. Augustini monasterii Cervenensis priorem. (1628). str. 25.

25) Ad sodales in Graecio Styriae. Pultoviae 6 Iulii 1628. str. 27.

26) Ad generalem provincialem S. I. Mutium Vitelescum. Petricoviae 26 Maii 1628. str. 27.

27) Ad episcopum Camerinum [Aemilium Altieri]. Varsaviae 8 Iulii 1628. str. 32. — Brocovii 15 Augusti 1629. str. 139. — Viscovii. (1630). k. 200'.

28) Ad nepotem. Pultovii 28 Iulii 1628. str. 33.

29) Do pani wojewodziny wileńskiey. W Pułtusku 29 Iulii 1628. str. 33.

30) Do Wielmożnych JMPanów y braci [Manifesta]. W Nowym mieście 31 Iulii 1628. str. 33—34. — W Pułtusku 26 Augusti 1628. str. 38. — (1628). str. 49. — W Pułtusku 9 Decembris (1628). str. 62—63. — W Łowiczu 21 Octobris 1629. str. 149—150. — W Pułtusku 4 Ianuarii 1631. k. 212—212'. — W Warszawie 6 Februarii 1631. k. 216'—217. — W Wyszkowie 12 Februarii 1632. k. 262'. — [Na seymik raciąski]. W Wyszkowie 10 Decembris 1632. k. 286'—288. — [Na seymik lipiński]. Ibidem 10 Decembris 1632. k. 288. — [Na seymiki mazowieckie]. W Broku 13 Novembris 1633. k. 328—329. — [Na seymiki podlaskie]. W Pecynie 1 Decembris 1633. k. 335'—336'. — [Na zjazd generalny warszawski]. Ibidem 12 Decembris 1633. k. 339'—341. — [Na seymik raciązki]. W Pułtusku 24 Iunii 1634. k. 411'—412'.

31) Do hetmana koronnego [Stan. Koniecpolskiego, wojewody naprzód sędomirskiego a potem kasztelana krakowskiego]. W Górznie (1628). str. 35—36. — W Pułtusku 4 Octobris 1628. str. 49—50. — (1628). str. 65—66. — (1629). str. 105. — W Broku 25 Iunii 1629. str. 113—114. — (1629). str. 115. — W Pecynie ultima Novembris (1633). k. 333—333'. — W Toruniu 18 Maja 1634. k. 397'—398. — W Wyszkowie 11 Października 1634. k. 421'.

32) Ad Sieracovium. Górzno 16 Augusti 1628. str. 36—37.

33) Ad Antonium Hierath seniorem, Coloniensem senatorem, bibliopolam et typographum. Varsaviae 11 Cal. Augusti 1628. str. 37.

34) Do X. kanclerza koronnego [Iakuba Zadzika, biskupa chełmińskiego]. W Pułtusku. str. 41—42. — W Raciążu 13 Decembris 1628. str. 65. — W Bartodziejach 8 Ianuarii 1630. str. 167. — W Pułtusku 22 Ianuarii 1630. k. 169a'—170. — W Wyszkowie 15 Aprilis 1630. k. 180. — W Broku 6 Augusti 1631. k. 242—242'.— W Pułtusku 30 Augusti 1631. k. 245. — W Wyszkowie 17 Decembris 1631. k. 258—258'. — W Pułtusku 1 Ianuarii 1632. k. 258'—259. — W Wyszkowie 28 Iulii 1632. k. 310'—311. — W Grodku 10 Augusti 1633. k. 314—315'. — W Broku 13 Augusti 1633. k. 315'—316'. — (1633). k. 318'—319'. — W Iuniu

10 Septembris 1633. k. 322—322'. — (1633). k. 323'—324. — W Pecynie 19 Novembris 1633. k. 330'—331. — Ibidem 9 Decembris 1633. k. 338—339'. — Ibidem 17 Decembris 1633. k. 343'—344'. — W Pułtusku 26 Decembris 1633. k. 347—348. — W Wyszkowie 19 Ianuarii 1634. k. 353'—354'. — Ibidem 25 Ianuarii 1634. k. 359—360. — Ibidem 2 Februarii 1634. k. 362'—363.— Ibidem 6 Lutego 1634. k. 364—364'. — Ibidem 10 Lutego 1634. k. 365—366. — Ibidem 18 Lutego 1634. k. 368. — Ibidem 26 Lutego 1634. k. 369. — Ibidem 28 Februarii 1634. k. 369'—370. — W Broku 5 Martii 1634. k. 371'. — W Wyszkowie 11 Martii 1634. k. 373'—374. — Ibidem 15 Martii 1634. k. 377'—378'. — Ibidem 22 Marca 1634. k. 380'—381'. — W Bartodziejach 23 Martii 1634. k. 381'—382. — W Płocku 3 Aprilis 1634. k. 385—385'. — Ibidem 7 Aprilis 1634. k. 385'—386; 386—386'. — Ibidem 8 Aprilis 1634. k. 386'—387. — Ibidem 15 Aprilis 1634. k. 387'. — Ibidem 17 Aprilis 1634. k. 389—389'. — W Toruniu 25 Aprilis 1634. k. 390. — Ibidem 10 Maja 1634. k. 393—394'. — Ibidem 16 Maja 1634. k. 396'—397. — W Górznie 20 Maja 1634. k. 398'—399'. — W Pułtusku 9 Iunii 1634. k. 405'—406. — Ibidem. k. 408. — Ibidem 15 Iunii 1634. k. 409—409'. — W Broku 1 Iulii 1634. k. 414'. — W Pułtusku 7 Octobris 1634. k. 420—420'. — W Wyszkowie 12 Octobris 1634. k. 422. — W Pułtusku 16 Octobris 1634. k. 423—423'. — Ibidem 22 Octobris 1634. k. 423'—424.

35) Ad rectorem collegii Plocensis. Trepovii 19 Septembris 1628. str. 44—45.

36) Ad Thorunenses. Pultovii 25 Septembris 1628. str. 45—46.— Viscovii 12 Aprilis 1630. k. 178'. — Brocovii 25 Octobris 1633. k. 325—325'. — Viscovii 13 Martii 1634. k. 375'—376. — Ex arce Pultoviensi 23 Martii 1634. k. 382'—383. — Pultoviae 11 Iunii 1634. k. 407—407'.

37) Do pana chorążego. (1628). str. 48.

38) Do pana podkomorzego nurskiego. (1628). str. 53. — W Pecynie 9 Martii 1630. k. 173'. — W Pułtusku 9 Ianuarii 1631. k. 213'—214.

39) Ad abbatem Cervenensem. (1628). str. 55—56.

40) Do JMci pana podkanclerzego [Tomasza Zamoyskiego]. W Warszawie 8 Ianuarii 1629. str. 66—67. — W Wyszkowie 14 Martii 1629. str. 70—72. — Ibidem 28 Maii 1629. str. 105—106.— W Broku 4 Augusti 1629. str. 134—135. — W Jabłoney 9 Septembris 1629. str. 142. — W Bartodziejach 9 Ianuarii 1630. str. 167—168; k. 168—168a'. — W Wyszkowie 17 Februarii 1630. k. 171'—172. — Ibidem 12 Aprilis 1630. k. 179. — Ibidem 11 Maii 1630. k. 182'—183. — Ibidem. k. 184'—185. — Ibidem 28 Septembris 1630. k. 197—197'. — W Grodku 18 Novembris (1630). k. 207—207'. — W Pułtusku 27 Decembris 1630. k. 209'—210'.— W Pułtusku 5 Octobris 1633. k. 321'—322. — W Broku. k. 324'—325. — W Pułtusku 8 Ianuarii 1634. k. 351'—352. —

W Toruniu 26 Aprilis 1634. k. 390′—391. — Ibidem 16 Maja 1634. k. 397. — W Warszawie 8 Septembris 1634. k. 419′—420.

41) Kredens dla x. proboszcza wrocławskiego. (1629). str. 68. — Kredens dla p. Przeuszewskiego. W Wyszkowie 10 Decembris 1632. k. 288′.

42) Ad principem Georgium Guilielmum, electorem Brandenburgensem: Ex arce Pultoviensi 7 Martii 1629. str. 70. — Ibidem 6 Cal. Maii 1629. str. 85—86. — Ibidem 19 Maii 1629. str. 102—103.— Viscovii 29 Maii 1629. str. 108—109. — Varsaviae 9 Iulii 1629. str. 118—118′. — Brocovii 20 Iulii 1629. str. 121—123. — Ibidem 28 Iulii 1629. str. 125—127. — Ex arce Grodecensi 24 Augusti 1629. str. 140—141. — Ex arce Viscoviensi 18 Decembris 1629. str. 163—164. — [1634; nomine R. Mtis]. k. 403—403′.

43) Do pana starosty nurskiego. W Wyszkowie 13 Martii 1629. str. 70.

44) Do wojewody lubelskiego [Mikołaja Oleśnickiego]. W Broku 29 Martii 1629. str. 75—76.

45) Do marszałka w. koronnego [Mikołaja Wolskiego]. Die 5 Aprilis 1629. str. 78—80.

46) Ad Iacobum Marquardum S. I. (1629). str. 82—83. — Pultovii 3 Maii 1629. str. 89—90.

47) Ad Abrahamum Bsovium. Poltovii 19 Maii 1629. str. 95—96. — Ibidem 10 Septembris 1631. k. 247—247′.

48) Ad capitulum Plocense. Poltovii 29 Maii 1629. str. 97—98.

49) Do wojewody malborskiego [Samuela Zalińskiego]. W Pułtusku 2 Maii 1629. str. 98—100.

50) Ad dominum Andream Lipski a Lipe, episcopum Vladislaviensem et Pomeraniae. Viscovii 27 Maii 1629. str. 103—104. — Ibidem 27 Maii 1629. str. 104—105.

51) Ad dominum Kreitzen. Viscovii 29 Maii 1629. str. 110.— Plociae 4 Iunii 1634. k. 404.

52) Ad rectorem academiae Cracoviensis. Pultovii 13 Iunii 1629. str. 112—113.

53) Do pana Lipnickiego, rotmistrza. (1629). str. 120.

54) Do JMci xiędza arcybiskupa gnieźnieńskiego [Jana Wężyka]. W Broku 20 Iulii 1629. str. 121. — Ibidem 12 Augusti 1629. str. 135—136. — W Wyszkowie 18 Iunii (1630). k. 189. — W Grodku 1 Novembris 1630. k. 208—208′. — W Hołowinkach 12 Decembris 1630. k. 208′—209. — W Broku (1633). k. 316′—318.— Ibidem 30 Augusti 1630. k. 319′—320′. — W Pułtusku (1633). k. 322. — W Pecynie 29 Novembris 1633. k. 331—331′. — Ibidem 1 Decembris 1633. k. 334′—335′. — Ibidem 8 Decembris 1633. k. 336′—337′. — (1633). k. 346—347. — W Pułtusku 1 Ianuarii 1634. k. 349′—350. — Ibidem 5 Ianuarii 1634. k. 351—351′. — W Wyszkowie 1 Februarii 1634. k. 361—362′. — Ibidem 20 Martii 1634. k. 379′. — W Płocku 11 Aprilis 1634. k. 387—387′. — Ibidem 15 Aprilis 1634. k. 388—388′. — W Górznie 21 Maii 1634.

k. 400—400'. — W Płocku 4 Iunii 1634. k. 403. — W Gurze 6 Iunii 1634. k. 404—405. — W Pułtusku 25 Iunii 1634. k. 414. — W Warszawie 8 Septembris 1634. k. 419'. — W Pułtusku 16 Octobris 1634. k. 423'.

55) Ad patrem Valentinum. Brocovii 14 Augusti 1629. str. 136.

56) Ad Tiberium Lancellotum. Brocovii 15 Augusti 1629. str. 139—140.

57) Do pani cześnikowej gostyńskiej. W Warszawie 7 Września 1629. str. 141—142.

58) Do pana pisarza W. X. Litewskiego. (1629). str. 142—143.

59) Do jednego z deputatów trybunału radomskiego. (1629). str. 144.

60) Do przełożonego klasztoru tynieckiego. E monasterio Częstochoviensi 14 Octobris 1629. str. 149.

61) Ad dominum Lampugnanum [al. Lampugnianum]. Ex Iablonna 23 Octobris 1629. str. 151. — E Brocoviensi praedio 7 Aprilis 1631. k. 221'.

62) Do Rakocego. Ex arce Viscoviensi 25 Octobris 1629. str. 151—152.

63) Do pana wojewodzica mazowieckiego [Jana Kosobudzkiego]. W Wyszkowie 24 Octobris 1629. str. 165. — W Dobrzykowie. (1633). k. 324.

64) Do pana Cieleckiego. W Pułtusku 30 Decembris 1629. str. 165.

65) Do pana cześnika koronnego. W Bartodziejach 9 Ianuarii 1630. str. 168' i 168a'.

66) Do JM. xiędza biskupa krakowskiego [Marcina Szyszkowskiego]. W Bartodziejach 12 Ianuarii 1630. k 168b'—169.

67) Do królewica JMci [Władysława]. W Pułtusku 17 Ianuarii 1630. k 169a' — W Pecynie. k. 173'—174. — W Pułtusku 2 Aprilis 1630. k. 176'. — W Wyszkowie 5 Maii 1630. k. 182'. — Ibidem 18 Ianuarii 1631. k. 215'. — Ibidem 20 Ianuarii 1631. k. 216. — Ibidem 28 Februarii 1632. k. 262'. — Ibidem 6 Martii 1632. k. 263. — [Do króla JMci Władysława IV]. 1632. k. 271. — W Wyszkowie 22 Decembris 1632. k. 290'. — Ibidem 27 Decembris 1632. k. 290'—291. — Ibidem 14 Grudnia 1632. k. 292. — W Pułtusku... Aprilis 1633. k. 295. — W Płocku 3 Maja 1633. k. 298. — Ibidem 3 Maja. k. 298—299. — W Toruniu 29 Maii 1633. k. 301'—302. — W Pułtusku 16 Iunii 1633. k. 304'. — Ibidem 6 Iulii 1633. k. 308—308': — W Juńcu 10 Septembris 1633. k. 322'—323. — (1633). k. 323'. — W Broku 27 Octobris 1633. k. 326—326'. — W Pecynie 17 Decembris 1633. k. 344'—345. — W Broku 3 Martii 1634. k. 370'—371. — W Wyszkowie 15 Martii 1634. k. 378'—379. — Ibidem 22 Martii 1634. k. 381'. — W Płocku 7 Aprilis 1634. k. 386. — W Pułtusku 10 Iunii 1634. k. 408. — Ibidem 15 Iunii 1634. k. 408'—409. — Ibidem 19 Iunii 1634. k. 410. — W Broku 1 Iulii 1634. k. 414—414'. — W Hołowien-

kach 6 Iulii 1634. k. 416. — W Broku 11 Iulii 1634. k. 417. — W Wyszkowie 11 Października 1634. k. 421—421'.

68) Do pana starosty łomżyńskiego. W Pułtusku ultima Ianuarii 1630. k. 170—170'. — W Wyszkowie 25 Februarii 1630. k. 173.

69) Do pana Buthlera obersztera. W Pułtusku ultima Ianuarii 1630. k. 170'.

70) Do pani Skiwskiey. W Pułtusku 7 Februarii 1630. k. 171.

71) Do xiędza Sarbiewskiego Kazimierza S. I. Viscovii 24 Februarii 1630. k. 172'. — Ibidem 13 Cal. Novembris 1630. k. 204'. — Ex Iablonensi praedio 8 Idus Septembris 1632. k. 270'. — Brocovii (1633). k. 313'—314. — Ibidem 12 Cal. Septembris 1633. k. 318—318'.

72) Do xiędza rektora pułtuskiego. Viscovii 24 Februarii (1633). k. 172'.

73) Do pana wojewody łęczyckiego [Stanisława Radziejowskiego]. W Wyszkowie 25 Februarii 1630. k. 173. — Ibidem 1630. k. 202—202'. — W Pułtusku 12 Iunii 1631. k. 230.

74) Do pana miecznika koronnego. W Pecynie 9 Martii 1630. k. 174.

75) Ad caesaream Maiestatem [Ferdinandum II]. Ex arce Pultoviensi pridie Idus Martii 1630. k. 174.

76) Do pana Dunina. Ex arce Pultoviensi pridie Idus Martii 1630. k. 174—174'.

77) Ad fratrem e societate Iesu. E praedio Pecinensi 8 Idus Martii 1630. k. 174'.

78) Do p. starosty różańskiego (1630). k. 175. — W Płocku 10 Aprilis 1634. k. 387.

79) Do xiędza proboszcza gnieźnieńskiego. W Pułtusku 27 Martii 1630. k. 175.

80) Do pana wojewody derpskiego. W Pułtusku 2 Aprilis 1630. k. 176'. — W Wyszkowie 29 Octobris 1630. k. 205'—206.

81) Do pana Łozy doktora. Viscovii (1630). k. 178—178'. — Ibidem. k. 182'. — Ibidem 6 Iunii (1630). k. 186.

82) Do pana starosty osieckiego. W Wyszkowie (1630). k. 179'.

83) Do JMci xiędza sekretarza wielkiego. W Szczepankowie 19 Aprilis 1630. k. 180. — (1631). k. 250'. — (1634). k. 403. — W Pułtusku d. 13 Iunii 1634. k. 407'. — Ibidem 15 Iunii 1634. k. 409'—410. — Ibidem 19 Iunii 1634. k. 410'—411. — W Broku 1 Iulii 1634. k. 415. — W Hołowienkach 6 Iulii 1634. k. 415—415'. — Ibidem 11 Iulii 1634. k. 416'—417.

84) Do xiędza archidyakona płockiego. W Wyszkowie 23 Aprilis 1630. k. 180'—181.

85) Ad Carolum comitem a Dhona. Ex arce Viscoviensi die 26 Aprilis (1630). k. 181. — Ibidem 4 Iunii 1630. k. 185'.

86) Ad capitulum Vratislaviense nomine episcopi Posnaniensis (1630). k. 185'—186.

87) Do xiędza regenta. W Wyszkowie 16 Iunii 1630. k. 187—188.

88) Do JMci xiędza krakowskiego [biskupa Andrzeja Lipskiego]. W Wyszkowie (1630). k. 188'.

89) Ad auditorem in absentia nuntii apostolici. Ex Grodecensi praedio (1630). k. 191'.

90) Ad cardinalem Franciscum Barberinum (1630). k. 195'—196. — Viscovii Cal. Octobris (1630). k. 198. — Cracoviae Cal. Martii 1633. k. 292—292'. — Ibidem 5 Idus Martii 1633. k. 294—294'. — Pultoviae 17 Cal. Iulii 1633. k. 304—304'. — Viscovii (1633). k. 333'—334.

91) Do pana kuchmistrza koronnego. W Wyszkowie 28 Septembris 1633. k. 197. — W Iuńcu 30 Maii 1631. k. 228'—229.

92) Do pana sieprskiego [Stanisława Kuczborskiego?]. 1630. k. 200—200'. — W Wyszkowie (1630). k. 201'—202. — W Złotoryi 16 Decembris 1630. k. 209'. — (1631). k. 230—230'. — W Górznie 6 Iunii 1633. k. 302'. — Ibidem 7 Iunii 1633. k. 303.

93) Do pana wojewody płockiego [Karnkowskiego]. W Wyszkowie 19 Octobris 1630. k. 203—204. — W Pułtusku 17 Iunii 1633. k. 304'—305.

94) Ad Polencium. E Złotoriensi praedio 12 Novembris 1630. k. 206—206'. — Ex arce Pultoviensi 14 Ianuarii 1631. k. 214. — E Brocoviensi castro 21 Martii 1631. k. 218'.

95) Do pana wojewody pomorskiego [Pawła Działyńskiego]. W Złotoryej 12 Novembris 1630. k. 206.

96) Ad episcopum Luceoriensem [Achatium Grochowski]. W Hołowinkach 14 Novembris 1630. k. 206'—207. — W Pułtusku 18 Ianuarii 1631. k. 215—215'. — W Sterdyni 23 Martii 1631. k. 219—219'. — W Broku 9 Aprilis 1631. k. 222—224'. — W Pułtowsku 22 Aprilis 1631. k. 225'—226. — Ibidem 6 Augusti 1631. k. 242'—243.

97) Ad Mathesium. Viscovii 6 [Ianuarii 1631]. k. 212'. — Ibidem 9 Decembris 1631. k. 255'. — Ibidem 15 Decembris 1631. k. 257'—258. — E Brocoviensi arce 27 Octobris 1633. k. 326.

98) Do pana podkomorzego drohickiego. W Pułtusku 9 Ianuarii 1631. k. 213—213'. — W Broku 6 Augusti 1631. k. 233—233'. — W Pułtusku 10 Iunii 1634. k. 408'.

99) Do pana podkomorzego różańskiego. W Pułtusku 16 Ianuarii 1631. k. 214'—215.

100) Ad cancellarium Sueciae. Pultovii 19 Ianuarii 1631. k. 215'—216.

101) Do xiążęcia Konstantego Wiśniowieckiego (1631). k. 218. — W Broku 7 Augusti 1631. k. 243—245. — W Pułtusku 13 Septembris 1631. k. 248—248'.

102) Do xiążęcia Janusza Wiśniowieckiego. W Jabłonney 16 Martii 1631. k. 218'.

103) Do pana marszałka wielkiego W. X. L. [J. St. Sapiehy]. W Sterdyni 26 Martii 1631. k. 219'—220.

104) Do pana Kiszki. W Broku 4 Aprilis 1631. k. 220'—221'.— W Pułtusku 15 Aprilis 1631. k. 424'—425'.

105) Ad Vilhelmum Gall. E Brocoviensi castro 8 Aprilis 1631. k. 221'—222.

106) Do pana podskarbiego nadwornego koronnego. W Toruniu (1631). k. 227'—228. — W Pułtusku 30 Augusti 1631. k. 245—245'.

107) Do panów szwagrów. W Pułtusku 12 Iunii 1631. k. 229'.

108) Ad regentes Prussiae. In arce Brocoviensi 18 Iulii 1631. k. 231'—232. — E Gornensi castro 6 Iunii 1633. k. 302—302'.

109) Do pana Siestrzanka. W Broku 18 Iulii 1631. k. 232.

110) Do pana chorążego chełmskiego. W Broku 29 Iulii 1631. k. 233.

111) Do wojewody wileńskiego i hetmana W. X. L. [Lwa Sapiehy]. W Pułtusku 1 Septembris 1631. k. 245'—246. — (1631). k. 249'—250. — W Łowiczu 4 Augusti 1632. k. 275—277.

112) Do pani starościny nurskiej. W Pułtusku 6 Septembris 1631. k. 246.

113) Do pana starosty czerskiego (1631). k. 247. — W Pułtusku 27 Iunii 1633. k. 307. — Ibidem 11 Iulii 1633. k. 308'—309.— W Hołowienkach 31 Octobris 1633. k. 327. — W Płocku 4 Iunii 1634. k. 403'—404.

114) Do xiędza sufragana płockiego. W Pułtusku 13 Septembris 1631. k. 247'—248.

115) Do pana wojewody mścisławskiego [Jerzego Chreptowicza?]. W Pułtusku 18 Septembris 1631. k. 249—249'.

116) Ad praepositum Vratislaviensem. Torunii 22 Octobris 1631. k. 250—250'.

117) Ad Karasium. Viscovii 15 Decembris 1631. k. 257—257'.

118) Do JMci pana kapitana. W Wyszkowie 17 Decembris 1631. k. 258.

119) Do pana starosty drogickiego. W Wyszkowie 7 Martii 1632. k. 263—264. — Ibidem 30 Decembris 1633. k. 291'—292.— Ibidem 12 Ianuarii 1634. k. 355—355'. — Ibidem 5 Februarii 1634.— k. 363'—364.

120) Do pana podstolego koronnego. W Płocku 15 Aprilis 1632. k. 264—265.

121) Ad custodem Klecensem. Cracoviae Cal. Augusti 1633. k. 293'.

122) Ad Bentivolium Annibalem. Pultovii 5 Idus Aprilis 1633. k. 296—297. — Ibidem 5 Cal. Maii 1633. k. 297'—298. — Plociae 3 Nonas Maii 1633. k. 299—300. — Pultovii 8 Idus Iulii. k. 307—307'. — Brocovii Non. Augusti. k. 312'—313'. — Ibidem 30 Augusti 1633. k. 320'—321'. — Ibidem 2 Novembris. k. 327—328. — Viscovii. k. 334—334'. — Ibidem 15 Februarii 1634. k. 366'—367'. — Ibidem 6 Idus Martii 1634. k. 372'. — Ibi-

dem 14 Martii 1634. k. 376—377'. — Pultovii 10 Iunii 1634. k. 402—402'. — Brocovii 1634. k. 426.

123) Ad dominum Dominicum Orsi, residentem S. R. Mtis. Plociae 3 Non. Maii 1633. k. 300'. — Viscovii 2 Decembris 1633. k. 332—332'. — Plociae 8 Aprilis 1634. k. 385.

124) Ad cardinalem Nepotem. Plociae 3 Non. Maii 1633. k. 301.

125) Do królewnej. W Pułtusku 26 Iunii 1633. k. 305'. — Ibidem 1 Ianuarii 1634. k. 350'—351. — Ibidem 19 Iunii 1634. k. 410—410'.

126) Ad principem Carolum Ferdinandum, episcopum Vratislaviensem. W Pułtusku 26 Iunii 1633. k. 305'. — Pultoviae Cal. Ianuarii 1634. k. 350—350'. — Viscovii 16 Ianuarii 1634. k. 357—357'. — Ibidem 27 Ianuarii 1634. k. 360—360'. — Pultovii 27 Martii 1634. k. 383—383'. — Ibidem 19 Iunii 1634. k. 411.

127) Do królewica Alexandra. W Pułtusku 26 Iunii 1633. k. 306—306'. — W Broku 1 Iulii 1634. k. 415.

128) Do wojewody wileńskiego Tyszkiewica Skumina. W Pułtusku 22 Iulii 1633. k. 310—310'.

129) Do X. Kołudzkiego. Dan etc. (1633). k. 311'.

130) Ad patrem Rudnicki S. I. Brocovii Non. Augusti 1633. k. 312.

131) Ad Stanislaum Rakowski. W Broku 30 Augusti 1633. k. 320'.

132) Do JeyMci pani kuchmistrzowej koronnej. W Juńcu 10 Septembris 1633. k. 323—323'.

133) Ad Gedanenses nomine episcopi Cuiaviensis [Macieja Łubieńskiego]. Smarzeviciis (1633). k. 324—324'.

134) Ad praepositum Crusviciensem Ioannem Gembicium. E Holovinciano praedio 27 Octobris 1633. k. 325'—326. — E Pecinensi praedio 20 Novembris 1630. k. 331'—332. — (1633). k. 333'. — E Pecinensi praediolo 17 Decembris 1633. k. 343—343'. — Pultoviae 29 Decembris 1633. k. 348—348'. — W Wyszkowie 11 Ianuarii 1634. k. 355. — Ibidem 19 Ianuarii 1634. k. 357'—358. — Ibidem 26 Ianuarii 1634. k. 358'—359. — Ibidem 2 Februarii 1634. k. 363—363'. — Ibidem 10 Februarii 1634. k. 364'—365. — Ibidem 18 Februarii 1634. k. 367'—368. — Ibidem 28 Februarii 1634. k. 369—369'. — Ibidem 11 Martii 1634. k. 373—373'. — Ibidem 15 Martii 1634. k. 379—379'. — E Bartodzieiensi praedio 23 Martii 1634. k. 382—382'. — Thorunii 25 Aprilis 1634. k. 390—390'. — Ibidem 10 Maii 1634. k. 395—395'. — E Gorznensi praedio 21 Maii 1634. k. 398—398'. — Pultoviae 9 Iunii 1634. k. 406'. — Ibidem 19 Iunii 1634. k. 411. — Ibidem 6 Octobris 1634. k. 420. Brocovii 14 Octobris 1634. k. 422—422'.

135) Do pisarza mielnickiego (1633). k. 326'.

136) Do JMci pana wojewody trockiego [Tyszkiewicza?]. W Broku 13 Novembris 1633. k. 329.

137) Do JMP. podskarbiego koronnego [Jana Daniłowicza]. W Broku 13 Novembris 1633. k. 329—329′. — W Pecynie 29 Novembris 1633. k. 332′—333. — Ibidem 9 Decembris 1633. k. 337′—338.

138) Do JMP. wojewody mazowieckiego [Stanisława Warszyckiego?]. W Broku 13 Novembris 1633. k. 329′—330.

139) Do JMPana zakroczymskiego. W Broku 14 Novembris (1633). k. 330—330′. — Ibidem 14 Octobris 1634. k. 422′.

140) Ad Sig. Biboni. (1633). k. 334′.

141) Do JMPana lubelskiego. Dat. 12 Decembris 1633. k. 341—342.

142) Do JM. xiędza biskupa łuckiego [Bogusława Radoszewskiego]. W Pecynie 12 Decembris 1633. k. 342—343. — W Wyszkowie 13 Ianuarii 1634. k. 355′—356.

143) Do JMPana Narzymskiego. W Pecynie 17 Decembris 1633. k. 345.

144) Do JMPana podlaskiego [Stanisława Niemiry]. W Pułtusku 26 Decembris 1633. k. 345—345′.

145) Do JMP. sędziego drogickiego. W Pułtusku 26 Decembris 1633. k. 345′. — (1634). k. 356—356′.

146) Do pana Kobierzyckiego. W Pułtusku 26 Decembris 1633. k. 346.

147) Ad Kołaczkovium. Pultoviae 30 Decembris 1633. k. 348′—349. — W Wyszkowie 10 Ianuarii 1634. k. 352—353.

148) Do panny Beidowny. W Wyszkowie 10 Ianuarii 1634. k. 352—352′.

149) Do pana łowczego podlaskiego. W Wyszkowie 15 Ianuarii 1634. k. 356′.

150) Do JMX. biskupa warmińskiego [Mikołaja Szyszkowskiego]. W Wyszkowie 16 Ianuarii 1634. k. 357. — Ibidem 25 Ianuarii. k. 358. — Ibidem 29 Ianuarii 1634. k. 360′—361.

151) Do pana podkomorzego przemyskiego. W Wyszkowie 25 Ianuarii 1634. k. 360. — Ibidem 2 Februarii 1634. k. 363′. — Ibidem 10 Lutego 1634. k. 366. — Ibidem 18 Lutego. k. 368—368′. — Ibidem 28 Februarii 1634. k. 370—370′. — Ibidem 11 Martii 1634. k. 374. — Ibidem 15 Martii 1634. k. 379. — W Bartodziejach d. 23 Martii 1633. k. 382. — W Płocku 17 Aprilis 1634. k. 389′—390.

152) Ad suffraganeum Wratislaviensem. Viscovii 28 Ianuarii 1634. k. 360′. — Ibidem 15 Februarii 1634. k. 368′. — Ibidem 15 Martii 1634. k. 374′—375. — Ibidem 20 Martii 1634. k. 380′. — Plociae 7 Aprilis 1634. k. 386′. — Torunii 11 Maii 1634. k. 396—396′.

153) Do JMP. pana gdańskiego [Stanisława Działyńskiego]. W Wyszkowie 18 Februarii 1634. k. 368.

154) Ad conventum Cervenensem. Dat. in arce Brocoviensi 4 Martii 1634. k. 371—371′.

155) Ad Guidonem Bentivolium S. R. E. cardinalem. Viscovii 6 Idus Martii 1634. k. 371′—372′. — Poltovii 10 Iunii 1634.

k. 401—402. — Ibidem 16 Cal. Iulii 1634. k. 413—414. — E Iablonensi praedio 6 Idus Augusti 1634. k. 417—418. — Varsaviae 4 Nonas Septembris 1634. k. 418'—419'. — Brocovii Idibus Octobris 1634. k. 422'—423. — Pultoviae 3 Cal. Novembris 1634. k. 425. — Brocovii 1634. k. 425'.

156) Ad decanum Pultoviensem. W Płocku 2 Aprilis 1634. k. 383'—384.

157) Ad patrem Uvens S. I. Thorunii 2 Maii 1634. k. 391'—392.

158) Do JMci pana inowłocławskiego [Jana Łowickiego]. W Toruniu 6 Maja 1634. k. 392—393.

159) Do pana elbińskiego [Jana Wiesiołowskiego]. W Toruniu 10 Maja 1634. k. 394'.

160) Do JMx. biskupa kujawskiego [Macieja Łubieńskiego]. W Toruniu 15 Maja 1634. k. 397—397'.

161) Do pana wojewody chełmińskiego [Kaspra Działyńskiego]. W Górznie 22 Maja 1634. k. 400'.

162) Do xiędza biskupa kijowskiego [Jędrzeja Szołdrskiego]. W Gurze 7 Iunii 1634. k. 405—405'.

163) Do xiędza Mąkowskiego. W Pułtusku 9 Iunii 1634. k. 406'—407.

164) Do pana podkomorzego koronnego. W Hołowienkach 6 Iulii 1634. k. 415'—416.

165) Do królewica Kazimierza. W Hołowienkach 6 Iulii 1634. k. 416.

166) Do pana wojewody podlaskiego [Konstantego Plichty?]. W Hołowienkach 7 Iulii 1634. k. 416'.

167) Ad palatinum Russiae [Stanislaum Lubomirski]. W Wyszkowie 11 Octobris 1634. k. 421'—422.

168) Do pana wojewody bełskiego [Rafała Leszczyńskiego]. W Pułtusku 24 Octobris 1634. k. 424—424'.

169) Ad abbatem Caietanum. Pultovii 3 Cal. Novembris 1634. k. 425—425'.

170) Literae processus per dioecesim. (1630). k. 185. — (1631). k. 256'. — (1634). k. 375—375'. — (1634). k. 388—389. — (1634). k. 420'—421.

171) Commenda parochiarum. Dat. Holovinciis 14 Decembris 1630. k. 209—209'.

172) Manifest Stanisława Łubieńskiego. Dan w zamku pułtuskim dnia 4 Stycznia r. p. 1631. k. 214—214'.

173) Relaxatio interdicti ecclesiae Lipnensi. Thorunii 27 Aprilis 1634. k. 391—391'.

Literae scriptae ad Stanislaum Łubieński, episcopum Plocensem:

174) A Constantia, regina Poloniae. Varsaviae 6 Ianuarii 1628. str. 1. — Ibidem 6 Octobris 1628. str. 51. — Ibidem 10 Novembris 1628. str. 54. Ibidem 3 Iulii 1629. str. 114'—115.

175) A Sigismundo III, rege Poloniae. W Warszawie 6 Stycznia r. p. 1628. str. 2. — Ibidem 13 Stycznia 1628. str. 3. — Varsaviae 25 Martii 1628. str. 18—19. — W Warszawie. str. 37. — (1628). str. 36. — W Warszawie 1 Września 1628. str. 39. — Ibidem 15 Września 1628. str. 39—40. — Ibidem 17 Września 1628. str. 41. — Ibidem 18 Września 1628. str. 42. — Ibidem 20 Octobris 1628. str. 54—55. — W obozie 29 Lipca 1629. str. 133—134. — Ibidem 16 Stycznia 1630. str. 168b'.

176) A cardinali de Torres. Romae 22 Ianuarii 1628. str. 5. — Ibidem 8 Iulii 1628. str. 9 i str. 9—10. — Ibidem 9 Septembris 1628. str. 13. — Ibidem 30 Novembris 1628. str. 13. — Ibidem 18 Novembris 1628. str. 13—14. — Ibidem 25 Ianuarii 1628. str. 14. — Ibidem 29 Ianuarii 1628. str. 14. — Ibidem 22 Iulii 1628. str. 27—28. — Ibidem 12 Augusti 1628. str. 31. — Romae etc. str. 64. — Ibidem 24 Novembris 1629. str. 154. — Ibidem 8 Decembris 1629. str. 160. — Ibidem 16 Novembris 1631. k. 256—257. — Perusiae 12 Iunii 1632. k. 283'—284. — Ibidem 17 Iulii 1632. k. 284'. — Ibidem 15 Novembris 1632. k. 285. — Ibidem 20 Novembris 1632. k. 285. — Ibidem 30 Aprilis 1633. k. 306'—307.

177) A Marquardo S. I. Varsaviae 1 Aprilis (1628). str. 19—19'.

178) A sodalibus. Dab. Graecii Styriae ex oratorio nostro 10 Maii 1628. str. 26—27.

179) A Francisco Cirioli, auditore cardinalis de Torres. Romae 27 Maii 1628. str. 28. — Ibidem 7 Iulii 1629. str. 116. — Ibidem 27 Octobris 1629. str. 152. — Romae 8 Decembris 1629. str. 160.

180) Ab episcopo Nolano [Lancelotti]. Nolae 17 Augusti 1628. str. 29—30.

181) A Friderico, dei gratia in Livonia Curlandiae et Semigalliae duce. Doblini 30 Iunii 1628. str. 30.

182) A nuntio apostolico, [cardinali Antonio Santacrucio]. Varsaviae 8 Augusti 1628. str. 35. — Ibidem 2 Octobris 1628. str. 46—47. — Ibidem 18 Octobris 1628. str. 53 i 57—58. — Ibidem 5 Novembris 1628. str. 60. — Ibidem 18 Decembris 1628. str. 64. — Varsaviae 1 Octobris 1629. str. 144. — Ibidem. str. 155. — Ibidem 11 Ianuarii 1630. k. 168b'. — Bononiae 5 Iulii 1632. k. 284—284'.

183) A quodam anonymo. Romae 26 Augusti 1628. str. 38—39. — Ibidem 7 Decembris 1629. str. 160.

184) [Od Koniecpolskiego hetmana?]. 1628. str. 56.

185) Ab Urbano papa VIII. Romae... die 25 Novembris 1628. str. 59—60. — Ibidem 30 Novembris 1630. k. 282. — Ibidem... 15 Iunii 1630. k. 282—282'. — Ibidem... 9 Ianuarii 1633. k. 283—283'. — Ibidem 3 Iunii 1632. k. 283'.

186) A Georgio Guilielmo principe, electore Brandenburgensi. Dat. in arce Tilsitensi 9 Maii 1629. str. 101—102. — Regiomonti

22 Maii 1629. str. 107—108. — Ibidem 22 Iunii 1629. str. 117—118.— Ibidem 3 Iulii 1629. str. 123—125. — Ibidem 3 Decembris 1629. str. 162—163.

187) Od pana Kreica. Regiomonti 22 Maii 1629. str. 109—110.

188) Ab Aemilio, episcopo Camerinensi. Camerini 2 Octobris 1629. str. 144—145.

189) Od królewica JMci. W Osieku 13 Marca r. p. 1630. k. 174'—175.

190) A Vladislao Sigismundo, rege Poloniae. Dan w Warszawie dnia 15 Maja r. p. 1632. k. 266'—267'. — Ibidem 22 Listopada 1632. k. 279'—280'. — W Okuniewie 10 Maja 1633. k. 301—301'.

191) Ab archiepiscopo Gnesnensi [Ioanne Wężyk]. W Łowiczu 4 Augusti 1632. k. 272'—273'.

192) A cardinali Barberini. Romae 12 Aprilis 1631. k. 282'.— Ibidem 8 Ianuarii 1633. k. 283. — Ibidem 7 Maii 1633. k. 309.

193) Od pana sieprskiego. W Zeluniu 7 Iunii 1633. k. 302'— 303.

194) Od królewica JMci Alexandra. W Warszawie 23 Maja 1633. k. 305—305'.

195) Ab ill. dno Bentiuolo Annibali. Romae 11 Iunii 1633. k. 309—310.

196) A cardinali Guidone Bentiuolo. Romae 18 Kal. Ianuarii 1633. k. 400—401. — Ibidem Idibus Iulii 1634. k. 426—427'. — Ibidem 9 Kal. Octobris 1634. k. 427'— 428'. — Ibidem 12 Kal. Novembris 1634. k. 428'— 429. — Ibidem 4 Nonas Decembris 1634. k. 429—429'.

197) Ad sanctum Sigismundum. Wiersze łacińskie. str. 77—78.

198) Epitaphium reginae Scotiae Mariae Stuartae. Wierszem. str. 96—97.

199) O marszałkowskiej władzy. k. 192—194.

200) Akt komisarski z strony menice. k. 252—255.

201) Artykuły albo punkta IchMci panów duchownych circa tractatum compositionis podane. k. 234—236.

202) Artykuły urazów mnieyszych stanu duchownego na akcie kompozycyey inter status podane. k. 236—237.

203) Petita stanu duchownego na akcie compositionis inter status podane. k. 237—238.

204) Puncta affektacyey equestris ordinis in negotio compositionis inter status IchMPP. duchownym na rekwizycyą JMM. podane. k. 238—240.

205) Protestatio dominorum spiritualium contra saeculares. Actum in curia regia Varsoviensi feria VI ante festum s. Helizabeth prox. a. d. 1631. k. 240—242.

206) Literae domini Margues ad regem Poloniae [Sigismundum III]. Viennae 6 Octobris 1629. str. 145—146.

207) Literae Sigismundi III regis ad papam [Urbanum VIII]. Varsaviae 23 Novembris 1629. str. 153—154.

208) Uniwersał Zygmunta III. Dan w Wyszkowie dnia 25 miesiąca Stycznia r. p. 1631. k. 216—216'. — Tegoż uniwersał [do Stanisława Czernego, podstolego lubelskiego]. W Warszawie 15 Lutego 1631. k. 217—217'. — Tegoż uniwersał [do Marcina Lesnowolskiego, starosty drohickiego]. Dan ut supra. k. 217'. — Tegoż uniwersał. Dan ut supra. k. 218.

209) Literae ad regem Poloniae Sigismundum III. Dat. Halberstadii die 11 Decembris 1629. str. 161—162.

210) List JMci xiędza kanclerza [Zadzika] do pana pisarza ziemskiego sieradzkiego (1630). k. 169'.

211) Tegoż list do JMci p. starosty sieradzkiego. (1630) k. 191.

212) Literae archiepiscopi Gnesnensis [Ioannis Wężyk] ad papam Urbanum VIII. Squirnieviciis 26 Novembris 1632. str.273'—275'.

213) Literae Vladislai IV, regis Poloniae, ad papam [Urbanum VIII]. 1632. k. 288'—299'.

214) Uniwersał Władysława IV. W Warszawie... dnia miesiąca Listopada r. p. 1632. k. 277'—279'.

215) Uniwersał Władysława IV do przełożonych wojskowych. W Wolborzu 13 Kwietnia r. p. 1633. k. 295—295'.

216) Uniwersał tegoż do komornika N. W Wolborzu ut supra. k. 295'—296.

Rękopism z boku nieco uszkodzony; str. 65—100 wszyto w niewłaściwem miejscu, to jest na samym początku. Stronnice liczono aż do 168; poczem następuje karta 168^a, 168^b, 169, 169^a, 170 itp. Na str. 65 napis: Ex bibliotheca Iosephi comitis de Tenczyn Ossoliński. Na pierwszej zaś karcie nieliczbowanej, będącej przy okładce, napisał Józef Maxymilian Ossoliński, co następuje: Epistolae Stanislai Łubieński, episcopi Plocensis, ab anno 1628 ad annum 1634 ad varios; nonnullorum etiam ad eundem; quarum una et altera reperitur etiam inter selectas Antverpiae cum eiusdem operibus impressas.

Epistolae Stanislai Lubienski Episcopi Plocensi ab An: 1628 ad Annum 1634. ad Varios ~~[illegible]~~ptelis nonnullor etiam ad eundem. Quorum una et altera repperitur etiam inter selectas Antverpiae cum ejusdem operibus impressas.

~~Annotavi~~ J. M. Ossolinski

Woprawie [illegible] [illegible]
Rękopismo lata

Nuntio Aplico Antonio Sancta Crucio.

In itinere accepi literas Illmae Cel. Trae itaq. dum ad Conventum municipii mei propero, paucis verbis humillimas ago gratias, quod negotij mei in Vrbe Actores pecunia iuuerit. Infra octo dies ea referetur, simul ac Pultouiam rediero, et citius fortasse; Caeterum omni alia grati animi testificatione consequi adnitar, vt Illma Celdo Tra re ipsa experiatur, non temere se beneficium collocasse. Cui obsequia mea defero. E Prauodouien Pradio meo 9. Decembris. Ao. 1628.

Do Krola Ieo Mci.

Dom PP. Garwaskich w tych tu kraiach dobrze s Przodkow swych iest Rzptey y W. K. M. Panu y Dobrodzieiowi memu zasłuzony. Ieden z nich prosi o Podkomorstwo Gostynskie sposobny do tego Vrzędu y W. K. M. do usługi potrzebny, za tym się ia przyczyniam y vnizoną moię prośbę wnoszę, gdyz Gostynin y Powiat Gostynski iest w Diecesiey moiey, y mnie y Kosciołowi memu nalezy mieć tam ludzie na Vrzędach, ktorzy by mi pomogli słuzyć W. K. Mci, vnizone posługi moie y wierne poddaństwo moie oddawam w łaskę W. K. Mci Pana y Dobrodzieia mego. W Raciazu 13. Decemb. 1628.

Do Xa. Canclerza Koronnego.

P. Paweł Garwaski, ma za sobą siostrę Pana Starosty Płockiego, huius precibus flexus więncze y Pan Garwaski z urodzenia swego y z inszych dobrych przymiotow sposobny iest do usługi Ieo Kr. Mci przyczyniam się za niem do Wm. mego Mciwego Pana y Brata, o przyczynę do Ieo Kr. Mci iby mogł mieć si erit candidatus Podkomorstwo Gostynskie. Wiele ludzi sobie obowiązesz, kiedy temu do tego Vrzędu, ktory iest w Diecesiey pomozesz. O co y powtore prosząc oddawam się w łaskę Wm mego Panu y Brata. W Raciazu 13. Decembris. Ao. 1628.



Iasnie Wielmozny a mnie wielce Mciwy Panie Wojewodo Sendomirski

N

o

Na teraznieiszym zgromadzeniu Seimiku nam od Je° K. Mći Pana naszego złożonym miedzy inszymi potrzebami proponowano nam tesz było od Braci nie bespieczenstwo od czat nieprzyiacielskich, a z drugiey strony angarie ktore iuz y stan Szlachecki pospolu z Duchownym ponosi od Woiska Je° Kr. Mći. Zlecilismy zatym Ich M. Panom Kłokockiemu Skarbnikowi Płockiemu y Panu Mikołaiowi Narzymskiemu odniesc prosbę y zadanie nasze wm̃ naszemu Mciwem Panu. Niewatpiac wtym ze iako stroz securitatis publicæ, iako custos legum & immunitatum chętnie się wtym wm̃ nasz Mćiy Pan stawić będziesz raczył. Oddawamy się zatym właskę wm̃ naszego Mćigo Pana.

x

Nepotem meum Decanum Lanciciensem mitto ad Illm̃am Cel. V. qui de præsenti rerum mearum statu referet Illmæ Cel. V. simulq; gratias aget pro tantis meâ causâ præstitis officijs, quibus vt re ipsa respondeam parem me non esse agnosco. Adnitar tamen vt deinceps maiori cultus & obseruantiæ testificatione erga Illm̃am Cel. V. defungar, & si nos non ij simus qui magnorum patronorum beneficijs tutelari obsequio satisfaciamus, si tamen nos id assequi conatos fuisse compertum fuerit, perinde existimari potest, ac si nos qui dum magna volumus parua efficere nõ possumus omnia præstitissemus. Humillima mea obsequia defero Illmæ Cel. V. Pułtouio die 16. Xbris. 1628.

Do Je° Mći Pana Podkanclerze°.

o

[illegible] mi wm̃ moy Mćiwy Pan ze co rozumiem piszę, iako przyiaciel do przyiaciela. Tak v nas zawsze rozumiano, ze iako bez Kr. J. Mći [illegible] bydz niemoze tak y bes Vrzednikow iego. Pierwsze to pole wm̃ & ta[...] sunt Reipub: tempora, vt tergiuersari non liceat. Więm zes Wm̃ [...]wiato sobie vczynił w tem Roku sed nitendum est, et iterum atq; iterum

Mori oport[e]t. Na ostatnim punctie stoimy, nisi ego fallor, iesly się wszy:
scy nie spoimy. Ruet antiqua compago. Nazbyt goraco pisze do W.M. Sed
vel fratre meo iudice (sługa to iest W.M. deditissimus) vincam, me sua:
dere ea quae sunt digna existimatione W.M. mego M.go Pana. Ktoremu
pokłon moy oddawam, y na ten nowy Rok z Jey M.cią Panią Podkancle:
rzyną wszytkich szczesliwosci winszuię. W Warszawie 8. Janua: 1629.

Cardinali d[e] Torres.

Semper quidem Ill. Cel. V. nomen in mente & cogitatione mea versatur,
sed tum praecipue cum anniversaria redeuntis noui anni dies clientes ad:
monet vt cultus & obseruantiae testificatione patronos venerentur. Eo mu:
nere ego nunc defungor, ac Ill. Cel. V. anni, cuius initium ordimur, felix au:
spicium precatus, obsequium Ill. Cel. V. a me debitum dico deuoueoq. Nos
iam Conuentibus minoribus expeditis ad Comitia ~~nos~~ accingimur, amplius
de summa Reipub. deliberaturi, ac expediendae ~~pordem~~ [iu]dem publicae salutis
perdifficiles rationes esse videntur, nosq. in summo discrimine versari
vltro fatemur. Sed si vt hactenus diuinae opis auxilium nobis adfue:
rit, vel pereuntibus spes certior salutis adfulgebit. Priuatas meas cala:
mitates, quibus caeteris omnibus nostri ordinis magis vrgeor longum es:
set recensere, satis fuerit innuere, bellum in Ep.atu meo geri; militem
statiua habere, proximo autumno hostem excursione facta Plociam oppi[dum]
vbi sedes mea est, signa infesta circumtulisse, multas sacras aedes expi:
lasse, sacra omnia sacrilego ausu contaminasse. Idem mox ne iterum fa:
ciat veremur, nam praesidia n.ra quodam pereuntis Reipub. fato torpere
videntur, & miles noster promptius nos expillat quam defendit. Consili[a]
autem nostra tarde expediuntur, & remedia malis tum demum adhibe[n]
cum iam de salute actum est. Dolebunt sed sero Catholici Principes
nos destitutos, y[sq]. viribus quas Polonia habet Haereticos auctos. Com[m]endo
humillima

humillima obsequia mea gratiæ & patrocinio Ill. Cel. V. Pultouio III. Januarij 1629.

Iasnie Wielmozni Wielebni y Vrodzeni
moi Mciwi Panowie i Bracia.

Poruczyłem Je. Mći X. Proboszczowi Włocławskiemu Deputatowi Kościoła mego niektore rzeczy Wm moim Mciwym Panom przełożyć y oddać in secreto iudicy Wm. o czym on szerzy, a ia oddawam się w łaskę Wm moich Mciwych Panow.

Illme et Rnme Dne. Cardinali Torres

Aduerso quodam meo fato factum est ut uno integro elapso anno posteaquam Episcopus Plocen. beneficio Smi D.N. renunciatus sum, vix his demum diebus sacra diplomata receperim, ita ut video undiq minus æqua sors fortunas meas in angustium cogit. nam & hæc Romana expeditio longè pluris quam ijs qui unquam Episcopi Plocen fuerunt mihi constitit, & hic tot sumptibus, ac militaribus exactionibus exhaustus, insuper ante aliquot dies fuso in campis Gorinensibus quæ bona Episcopatus mei sunt, exercitu nostro, ab hoste magna parte bonorum exutus & spoliatus, ad summam inopiam ita redigor ut ferendis Episcopatus oneribus impar pene effectus sim. Sed quia ita diuinæ voluntati visum est, ut nos impijs ijsq. prosperis Hæreticorum conatibus exagitari sinat, ferenda erit omnis sors, nec ipsi, si eum Tyrannica rabies, cui ego maxime obnoxius sum poposcerit parcendum sanguini. Interim ut Smi D. Nri mandatis parerem, bina iuramenta quæ ut in manibus Illmi Dni Epi Culmensis præstarem mihi iniunctum fuit manu mea subscripta, ita ut ea conceptis verbis executus sum, mitto ad Illmam Cel. V. eidemq. humillima mea obsequia defero. Varsauiæ die 22. Febr.

Ferre

X

Ferre aequo animo non potui aliquot lucubrationes Fratris sui Episcopi Plocensis delitescere, nec venire in lucem. itaq. duo ista opuscula quae pridem ille scripsit, & priuatim paucis communicata apud se retinuit, ego sub tuo nomine & auspicio in publicum usum profero. P. Strocony vita sub eius ex hac vita mortali exitum scripta, annis abhinc prope viginti. Eiusdem de recte gerendo Episcopatu domestica monita, utriq. vestrum olim data, nuper cum ambo Episcopi renunciati estis, ex memoria pristinae disciplinae, habitoq. ea de re sermone Episcopus Plocensis recensuit, teq. alloquens fraterni erga se amoris viua & spirantia expressit monumenta. Ego vestrum ex sorore nepos, quod me tantis hac opusculi dedicatione interseruerim nominibus, fortassis audaciae sed non temeritatis ut accuser commerui. Dabis tu inprimis veniam meq. per vestra vestigia ad virtutis culmen enitentem fulcies attolesq. paterna benignitatis tuae manu. Vale diu feliciter, clientemq. tuum patrocinio tuearis. Varsauiae Calendis Martii Anno Dni MDCXXIX

Gnose Dne amice obsnie.

Scio D. V. questam fuisse consortem suam nimis grandi aestimatione fructus Villae Parochi Zegrzen emisse & in eo Contractu assertione Parochi eam deceptam, plus impendisse quam totius anni decursu percipere possit. E contra nunc Parochus queritur hyemali conseminatione satis exigua facta, si praeterea in aestiuali idem fieret magno detrimento se affectum fore, & omnius integri anni prouentu cariturum. Optarem ut & D. V. si priori Contractu laesa est, damni reparandi occasionem haberet, & Parochus ne in metu sit futuri rerum suarum detrimenti, si utrinq. rebus mutuorum amicorum interuentu compositis nihil superesset, de quo vel ille timere vel D. V. queri possit. Mea interim officia defero D. V. eandemq. bene valere cupio. Poltouio die 2. Marty 1629.

Sermo Pii

Ser^me^ Princeps.

Fuerunt apud me in præteritis Regni Comitijs Magnifici Dni Legati Sertis V. et ea quæ publice nomine Ser^tis^ V. proposuerunt, mihi quoq priuatim mandata Ser^tis^ V. explicarunt. Respondi vicissim ego me & in publico consilio operam nauaturum, et priuatim curaturum, vt Sertis V. dignitatis & in præsenti rerum statu salutis etiam ratio habeatur. Id à me factum non solum quod rationes expediendæ & stabiliendæ communis patriæ salutis communibus nitantur fundamentis, verum etiam vt peculiari cultus & obseruantiæ studio erga Stm̃ V. defungerer. Cui omnem à Deo fælicitatem precatus, eiusdem gratiæ me & obsequia mea commendo. Ex arce mea Posttouien. VII. Marty 1629.

P. Starolcie Nurskiemu.

Jako wiele natym nalezy aby swawola gornie brała, vpatrował to Seym przesły, naktorym staneła Constitutio aby Ich Mc Panowie Starostowie, ktorzy iurisdictią maią sub pœna mille Marcarum executią czynieli nad tymi ktorzy nieconentuiąc się prawem pospolitym cudze naiezdzaią maietnosci, albo infamie bądz decretem nakazane, bądz tez ze swawolnych kupach, albo są albo byli, na sobie maią. Jest tego niemało tu w naszych kraiach w iurisdictii Wm̃ mego Mgo Pana. Niewatpię ze Wm̃ Constitucią Seimu przesłego, á tym więcey zelo iustitiæ powinnośc swą wykonywai zechcesz, o co ia iako Senator y Pasterz mieisca tego, pilnie proszę Wm̃ mego Mgo Pana. Ktoremu posługi moie w łaskę oddawam. W Wyszkowie die 13. Marty. 1629.

Jasnie wielmozny á mnie wielce Mściwy Panie Podkanclerzy Koronny. — Thomæ Zamoscio

Satis perseruses Eplã meã wiem ze są fastidiosæ Wm̃ memu Msciwemu Panu podobno tym więcey odiosæ eæ quæ quasi è melle emicantem acritudinem w sobie maią, iaki był przesły list moy, si læsi ignosci postulo, si vera dixi ab

amico

amico pectore profecta veritas, naydzie mieisce w sercu Wm. mego Mo. Pana. By taky wszyscy byli iako wm. coby amice dicta in bonam partem acciperent, non deessent hortatores, nam Biskupom ha partes relictæ, ferro & manu nihil possumus, in publica patriæ calamitate. Martem accendere cantu licet etiam ignauis. Errant qui dum patria ruit alto à culmine, certam metam sibi constituunt, quantum illius causa im=pendendum sit, iuz toteη czas kazdy è præcipuis illud Agamemnonis vsurpare potest. Nos nempe Maiestate & imperio modo populo sumus priores serui cætera. Strzesz Boze intentum vel præter spem ingentem aliquam conuersionem, nos vilia corpora facile collidemur, vobis vestro malo diu luctandum erit diu tortis pereundum. Peras dum aliqui extant parietes, vobis qui multum potestis eniten=dum est ne mox vos pæniteat posuisse rumores ante salutem et vt mea ad te ò Princeps conuertatur oratio, wmu ktory iestes eo loco eo Magistratu feriari non licet, à te omnes magnorum conatuum exempla expectant, tu te periculis vltro offerre debes. Sed sint hæc vt sunt importune dicta, mæroris mei solatium erit, kiedy mi wmc moy Mciwy Pan oznaimisz iaka iest w rozsadku wm spes publicæ salutis, quæ ratio eius expediendæ, bo wiem ze wm raczysz miec ò tym prudentes cogitationes suas nræ omnino marcent. Script moy na onym Seimie kiedy wm Pieczęc wziął wmu dany à w niektorych potym punctach troszkę odmieniony. Xdz Starczewski postał wmu memu Mciwemu Panu. Pana Boga proszę aby wm w dobrym zdrowiu długo chował, we wszytkich zawzięciach szczęsciel. Vnizone posługi moie oddawaym w łaskę wm mego Mćgo Pana. W Wyszkowie d. 14. Martij 1629.

Qui vult præsenti inseruire scenæ placere Principi, satisfacere officio. Natrętem mu bydz potrzeba, non expectare preces et imperia, qua parte Respub: ardet ac=currere. Talia nunc sunt tempora, tale Principis ingenium, vt vltro se ingerere op=teat. Optakiwał Pan Ociec wm cunctationem Swiet. Principis, interdum et suspectam habuit

2

habuit, nunquam tn̄ patriam deserendam censuit. Tu quoq; fac!

Illm̄e & Rnḿe Dnē
Dnē & Fr. obsmē.

Prawie kiedym tęn list pisał, przyiachał moy od Gorzna, ktory mi to przyniosł że pod Osterodem kupi się nieprzyiaciel, na Działdowie snac chce się położyc, nobis ob vicinitatem væ nimium, ale lepiey wm̄ o tym wszytkim wiesz. Mąm ia tez tam swoich, & qua mea vel eorum potius audacia pod samą Brodnicą vkradkiem łowią na Jeziorach ryby, y iusz ich tu mąm cokolwiek ladaiako solonych, zywych niewiele, iescze tam y niewod, y cug koni, y P. Kobierzycki s kilkunastą koni in discrimine pod strachem, y strażą ryby łowią. Sed hæc non mea temeritas, si quid adversi evenerit, mniby tego przysło przypłacic. Jeo Mc P. Kamieniecki co mi odpisuie posyłąm wm̄ immerito sanè accusatur, dobrze stanał in tali casu, sed levitas nostrorum non respondit spei eius, á snadz y Niemieckie Kornety rowno z Kozakami, si non priores ad fugam & desperationem. Sed hæc tibi soli. Czemuscie wm̄ puscili od Dworu Jeo Mči Pana Podkanclerzego, (magis miror ze Je Mči Pana Hetmana). Vicino hoste coby pod Warszawa far camps ragunar la giente vczynic grzmot magni apparatus, wszyscy ktorzykolwiek aliquid possūt tu mieliby się bawic, kędy summa rei, kędy Pąn, iuxta Evangelij dictum: Dum fortis armatus custodit atrium suum tuta sunt omnia. Et isti heroes przytym Krzu mieliby stanąc, tu swoie vires gromadzic. A kazdyby stych mogłby w Warszawie czekac na swych ktorych per suos emissarios zwykli sprowadzac. Racz wm̄ Jeo Kr. Mči wiesc do tego, vt non contentus sit ordinarijs præsidijs sit aula in ordine & numero quam maximo. Evocentur blandis promissis omnes qui aliquid possunt, á trzeba to czynic wczas, nie dopiero kiedy vrgebit necessitas. Paratum & intentum esse semper laudatum fuit. Kończnie bym radził abyscie wm̄ napisali do wszytkich Vrzednikow, vt præsto sint in

aula

aula, alys excusatione uti licet hi obstricti sunt necessitate. In hunc sensum dwakroc iuz pisze do Je^o Mci Pana Podkanclerzego, sed fortasse frustra clamo, et vos videtis timorem meum. Napisałem miasto Paraenesim amicae commonitionis prawie tego dnia (est aliquot horarum lucubratiuncula) kiedy dano pieczęć rozumiem zes to wm widział. Multa quasi vaticinatus dixisse videor, iesly wm mieczytal poslę wm. Non est res magni momenti à to iednak podobała się Je^o Mci. Utinam et consilium ab amico pectore profectum. Wm. iako Pr plus potes et fortassis excusabis absentiam filij. Oddawam zatym się. W Wyszkowie d 15 Marty. Conseruatoriae literae nescio quomodo nos à furore militum tuebuntur Wm memu Mciwemu Panu dziękuię za posłanie ich. O Zaborowych intentach, si quid certius indagatum an ut plerumq variis commouemur rumoribus.

Illme et Rme Dne
Dne et Fautor Colend^me

Tantis me Illmae Cel: V. agnosco obstrictum singularis beneuolentiae officys ut si omni cultus et obseruantiae studio erga Illmam Cel. V. defungar, non tamen illius erga me eximiae voluntati respondere me posse censeo, sed ea est humanitas Illmae Cel. V. ut vel exigua testificatione obsequiorum meorum contenta esse velit. Nos hic dubys adhuc rebus nostris et in deteriorem partem labentibus, non sine magni periculi metu, ita viuimus ut angore consumi videamur, idq eo magis quod et Rae Mtas parum suo periculo commoueatur, et y quibus et Regis et patriae salus curae esse deberet longius absunt, exercitus autem noster ducibus et animo destitutus, nullo in ordine, sed prout cuiq libet, loca hybernis assignata temere deserit eaq hosti occupanda relinquit. Unde quantum periculi nobis, qui vicini sumus immineat, nemo non videt, et interim rapax et sine imperio miles bona Ecclesiae expilat, nos dolore tabescimus. S. D. N. Breue quo Illmae Cel. V. committitur, ut tres Canonicatus Plocen, si forte in mense Sedi Aplicae vacare

eos

eos contigerit commendandis meo nomine conferat, reliqueram apud Illmam Cel. V. illud mihi restitui peto. Humillima mea obsequia defero Illmæ Cel. V. Viscouio d. 16. Marty.

Do Krola Je. Mci.

I lata podeszle y zasługi Je. Mci Pana Woiewody Mazowieckiego godne są poszanowania i ochrony, do czego że mu zawadza Woiewodztwo Mazowieckie z Starostwem Łomzinskim, à ten się sposob podaie, aby komu swoich pusciet Starostwo. Vniżenie ia proszę W. K. M. Pana y dobrodzieia mego abys W. K. M. consens swoy na Pana Chorażego Płockiego dać raczył, Człowiek to iest w tych tu Woiewodztwach rodowity, zachowania wielkiego do odprawowania z dostoienstwem W. K. M. y z dogodą nas tuteisznych obywatelow sposobny, nawet y do vsługi W. K. Mci zawsze chętny. doznasz tego da Pan Bog W. K. M. przy każdy occasii, y gdy temu pokażesz łaskę swą wielu innych przychęcić raczysz do wszelakiei na vsługę swą odwagi. Vniżone postuy wierne poddanstwo oddawam w łaskę W. K. M. Pana y dobrodzieia mego W. Wyszkowie d. 18. Martij 1629.

Illmo Nuncio Aplico.

Cur Capitulum meum Plocen. in litem cum Pribus Societatis Jesu venerit notum est Illmæ Cel. V. neutra pars magnopere contendit, vt alteram offendat, christiana charitate magis quam odiis inter illos certatur. Ego quoq à Pribus Societatis vocor in arenam huius certaminis, insinuato mihi heri à Patre Rectore Collegii Plocen. edicto quodam, quanquam an ego eo tenear valde dubitem: Canonici mei Plocen. non vrgent, vt semel dos ex patrimonio Cpatus Plocen. attributa Societati infringatur, sed quoniam eo fine facta fuit fundatio, vt tantis impensis aliquid dignitatis Cathedræ meæ accederet, contraq experti deploremus, præcipuo Scholarum et Scholasticorum ornamento eam spoliatam esse, Patresq eius ac ab initio conventum fuit, re ipsa subtra-

here

Subtrahere à sacris publicis iuventutem suam, magisq suæ Capellæ quam Cathedralis Ecclesiæ ex qua creuerunt, honoris esse cupidos, nemo nobis imputauerit, quod ius nostrum ab ijs repetamus, qui datis conditionibus beneficium acceperunt. Ac ipsæ conditiones fuerunt iam exhibitæ Illmæ Cel. V. eas moderaretur arbitratu suo, ita tamen scirent Patres legibus in fundatione latis standum esse, nec fas fore ijs qui post præerunt alias arbitratu suo fingere, nisi beneficio fundationis carere velint. Ego vt fatear impense Patribus faueo, idq multis de causis tum quod ex eorum institutione prima rudimenta hauserim, tum quod multos inter eos habeam mei sanguinis, & vnum me penes alterum hoc est germanum fratrem meum, sed omnes omnium charitates complexa est et vicit sponsa mea, cui omnia debeo, ex qua vicissim Patres tantum duobus Collegijs fundatis lautis suxerunt, vt nullus alter in toto Regno Poloniæ Episcopatus sit, qui plus in illos contulerit, ita liberales erant ex alieno qui ante me fuerunt Episcopi decessores mei. Dnus Malachowski Scholasticus, et Dnus Wladislawski Canocus Ploceenses causam hanc meo et Capituli nomine tuebuntur, quibus nostras vices plena cum potestate comisimus. Humillima mea obsequia defero Illmæ Cel. V. Visconiæ d XX. Martij 1629.

Smus D. N. speciali rescripto dedit mihi facultatem Parochias mensibus Sedi Aplicæ reseruatis vacaturas per concursum iuxta præscriptū Sacri Concilij Tridentini personis idoneis conferendi; Vacat nunc Eccīa in Villa Winnica quæ est Archidiaconi mei Pultovieñ, Puto nemině eam ab Illmā Celi. Vrā petiturum si quis tamen ambire vellet hanc paucorum admodum redituum Parochiam peto, vt Illmā Celsis. V. eum ad me remittat.

Iasnie wielmożny a mnie wielce Mściwy
Panie Woiewodo Lubelski.

Diarius

Diariusz rzeczy y postępkow poselstwa wm̃ mego Mgo Pana w Moskwi od wm̃ mnie vżyczony mąm przy sobie, in eum finem abym Summarius spisał tego co się tam działo, bo zaprawdę iest co wiedziec y rzecz potrzebna aby y drudzy to wiedzieli, y informowali się o postępkach tego tam chytrego lubo grubego narodu. S ktorym poważne y mądre tractati y rozmowy Wm. mego Mčio Pana każdy snadnie obaczyc może. Xięgę tę wrocę da Pan Bog wm̃, a za przepis vitæ magni Cardinalis Zbignei pilnie dziękuię. W Prusiech albo raczey iuż tu v nas w Mazowszu co dalei to gorzei. Zolmierz sine vllo imperio, bo I. M. P. Kamieniecki vprosiwszy licentiam abeundi periculosè był zachorzał, regiment snadz wzdano I. M. Panu Woiewodzie Malborskiemu, ale żołnierz nikogo nie słucha, opusciwszy mieisca, na ktorych im Ieo Mć Pan Hetman Statiua naznaczył vstąpieli tu blizey ku nąm, præsidia y Miasta zostawiwszy nieprzyiacielowi, a nas tu y żołnierz łupi, y nieprzyiaciel w czaty się gotuie. Doda mu pewnie serca Baldysz, swiadom będąc co się w Warszawie dzieie, ktorego tak flagitiose vpuszczono, że wstyd wspominac ale się teras niezego niegodzi ganic. W pospolitym ruszeniu mała v mnie nadzieia salutis publicæ, ale kiedy inszego sposobu nie widzimy, i sąm radzę iakosz in hunc sensum piszę do I. M. Xa Canclerza, aby iako narychli wiczi wysyłano. Iesly nas P. Bog cudownie nie ratuie, trudno nąm wskorac. Oddawąm się zatym vłaskę wm̃ mego Mgo Pana. W Broku d 29 Marty 1629.

Illrmè et Rnmè Dnè
Dnè et Pr obsmè.

Inter alias S. D. N. gratias mihi concessas est quoq facultas conferendi Parochiales Ecclesias in mensibus Sedi Aplicæ reseruatis

reseruatis. Debueram cum Varsauiæ essem eius concessionis Diploma Illmæ Cel. V. monstrasse, sed oblitus id facere, nunc demum mitto eius transcriptum, ac ab Illmâ Cel. V. peto vt si quando occasio vacantis in Diæcesi mea Ecclesiæ alicuius Parochialis venerit, ad me remittat eos qui se examini submittere voluerint. Humillima mea obsequia defero Illmæ Cel. V. Brocouio die 29 Martij 1629.

Ad Sanctum Sigismundum.

Sigismunde Deo populus te flagitat iste
Funde preces, det nostræ vt incrementu saluti

Aliud.

Burgundionum splendor & lux sanguinis
Cælestis aulæ maximum decus tuum
Sigismunde, cerne fluctuare bellicis
Populum malis qui nunc opis tuæ indigus
Suspirat ad te, pande patrocinium.

Aliud

Te flagitamus ô decus cæli inclytum
Sigismunde, sæuis impius dum detonat
Armis & aras hostis euertit sacras
Opem tuis Rex Sancte fer clientibus.

Aliud.

Praualet sæuis sceleratus armis
Hostis & tristes cumulat ruinas
Tu tuam nobis sacer ô Patrone
Porrige Dextram
Hic erit nostræ clypeus salutis
Quo velut ferro mediante tuti
Ibimus contra iaculantis arcu
Tela Tyranni.

Siue fallaci truculentus astu
Tartarus nostræ insidias saluti
Ponet infami cupiens domare
Carcere mentes
Siue successu gradiens superbo
Suecus ad nostri generatus orbis
Dedecus, cælo properet volente,
Vince furorem.

Hymnus eidem.

Burgundionum Principi
Laudes canamus Martyri
Qui morte victor hostium
Cælo triumphat insitus
Inter micantis lumina,
Cætus cruore qui pio
Sedes beatas obtinent
Hic fulget vt Sol aureus
Mox Christi amore saucius,
Fuso cruore, Martyris
Decus meretur impiâ
Casus manu furentium

Oblitus olim patrij
Amoris erga filium
Crudele perpetrat nefas
Suasu secundæ coniugis
Sed pænitens & lachrymis,
Tanti reatus percitus
Dolore deplorans scelus
Impetrat indulgentiam
Tali Patrono Plocia
Dum gaudet hostium minas
Contemnit & vel inferi
Sæuas cateruas non timet.

Antiphona.

Rex inclytus Sigismundus & fide semper stabilis, & morte victor laureatus suo sanguine stat in conspectu Dñi. vt nobis impetret pacem & veniam.

Jasnie wielmożny a mnie wielce Mćiwy
Panie Marszałku Wielki Koronny

Iuz był P. Brzozowski do Warszawy odiachał, kiedy mi oddano list Wm. mego Mćgo Pana w sprawie poimanych swawolnikow pisany, Nie moiei głowy nie moiei powinnośći, rada decernere de capitibus Ciuium etiã pessimorum, kogo inszego Bog armauit ense ad vindictam scelerum

moia

nocą rzecz przy oltarzu innocentem sed propitiatoriam mactare victimam. Baczę ia dobrze że ta iest mens aliorum in noua et immania crimina veteri agere lege, iakoby nowego prawa niebyło, ktore à zwłascza tego Seimu Constitutio, etiam priuatis ius caedis et gladij na swowolnike pozwala, ktorzy etiam veteri iure infames fuerunt, quos vt conuictos sine delatore Magistratus punire tenebatur. Niemogę się tego doczytac, kto na Melsinskiego, na Namborzelskiego instigował, qui vt causam dicerent, bello vincendi erant. Talis causa tych swowolnikow ktorych P. Brzozowski z roskazania Je° Kr. Mči innych y z rosproszonych kup po roznych mieistach zbierał, y z drugich zaden pewnie na pozew niestanie, zaden na prawo niedba. Dopiero kiedy wtykach do prawa się odzywa. Tu pod bokiem J. K. Mči Gulczewski dawny Lisowczyk swiezo Brata rodzonego starszego zabiwszy, à znaczną kupę bezecnych et plebeiorum sobie przybrawszy iawnie rozbiia, tego iesli nie iaka potentia, pewnie prawo pospolite niepodamie. Bo wiem że P. Starosta Kurski nec animi nec virium tantum habet. My drudzy musiemy wsodzie kiedy in causa seditionis et turbatae Reip: reuocamur ad terminos terrestres. i takie prawo służy rozboinikom, iako tym ktorzy się prawem pospolitym contentuią. Zwyczaina to rzecz, vbi crescunt scelera, poenae vt intendantur. i zwłascza in iudicio eius Magistratus, qui caeteris exhibere tenetur specimen priscae seueritatis bo iesli ten remissius aget, qui nec metu nec fauore mouetur, wszyscy inszi opuszczą ręce. Pan Brzozowski da W.m. mene Miłemu Panu sprawę, do czego się znali ci ktorych do więzienia oddał. ktorzy lubo non in ipso praedae actu deprehensi, ale że takimi bywali, et interpraedones egerunt rozumiałbym że pro confessis et conuictis habendi, quos nullum aliud iudicis officium nisi animaduersio. Ale niemowię rzecz y to nadbyt, non tanquam Consiliarius, iako przyiaciel innuendum censui

W.m.

WM. moy Mciwy Pan gostą pisz wtym secundum iudicium animi sui, a ten list moy dac w ogien, ne veritas dicta, perniciem quæ omnibus iminet, mihi accelerat. Oddawam się zatym w łaskę WM mego Mcgo Pana. die 5. Aprilis 1629.

Do Krola IeoMci

Ostatnim zatrwozenim obywatelow tuteisnych ob desperatam publicam salutem przywiedziony z powinnosci moiey wszit kich imienem uniżenie co co dolega y czego się słusznie obawiac potrzeba przynoszę do uszu WK. Mci Pana i Dobrodzieia mego. Z załoscią obywatele Woiewodztwa tuteisnych na to patrzą że za swowolenstwem zolnierskim s Prus do Corony się przenosi, wszitko prawie woisko tam szczo wyszło a miedzi nim każdy zmiał sobie dux et auctor consilij, bes Hetmana, bes Pułkownikow bes Rotmistrzow, nawet y bes towarzyszow, tilko pod Chorągwiami po większey części Pachołkowie, ktorym fas et æquum w posmiech, prawo pospolite w contempt. Iusz Rzplta ob tales flagitiosas militum emansiones, szkodę y niesławę odniosła w niesczesny pod Gorznem bitwie; czegoś ieszcze gorszego obawiaią się, ktorzy na bliskie patrzaią niebespiecenstwa. nie wspominam płaczu y krzywd ludzi ubogich, bo tęn nie wątpię że się ociera o uszy WKMci y że spokoinosci swey w KMci boleiesz na to, tym więcey że mała nadzieia aby woisku takowemu miał Pan Bog zarzliwy msciciel ludzi ukrzywdzonych kiedy błogosławic. Supplementa żadnych nie widzimy, ale y te trafią tu na znędzmione y na wyniszczone kraie. Nieprzyiacielowi lubo na mieisca iusz od naszych dla głodu opuszczone następuiącemu dostawa zywnosci nie dla inszey przyczyny tilko dla dobrego rządu, uchodzy, ludzie ktorzy przyszli in potestatem illorum tanquam in media pace viuunt securi, et res suas agunt, sieią, orzą, obronę maią. U nas

kiedy

kiedy iedna Chorągiew nastąpi etiam amplum territorium nie iest capax
chtiwosci iei, iuz tam zaras agricultura ustać musi, iako przed nieprzy:
iacielem ludzie uciekaią, Pan własny w swoim nierządzi. Iuz nie:
rychło ale przecię uniżenie proszę mieć za gorącym roskazaniem
W. K. M. iako narychli Ieo Mć P. Hetman skupi Woisko, mieć Puł:
kownicy, Rotmistrze, Towarzystwo, pleno numero skupią się do Chorągwi
swych. Widać iest nieprzyiacielski desidia nostra widzi on, y dla
tego podobno dał się przywieść ad armistitium, że żołnierz nasz spe aliqua
otij oblata, despondit animum; że datym nulli armorum apparatus, nulla
futuri belli cogitatio, po naszemu zgoła securi expectamus periculum, od
ktorego nie zasłoni nas armistitium, gdy sam Gustaw maturius tu przyie:
dzie causa in promptu erit cumpendarum induciarum naszą niegotowość,
et opportunitas rei bene gerendæ. iusz ten głos puszczaią, że iesli Com-
missarze ad tractandum medio Maio non comparebunt, dali tego Armisti-
tium trzymać nie chcą. Niewątpię że iuż ci od W. K. Mći są naznaczeni,
iże W K Mć składasz do tego Pańskie swe serce, aby raczei transactione
niżli tali bello quod aduersis fatis gerimus, to negotium było skończone.
O co iakom ustnie prosił W. K. Mći tak y teraz uniżenie proszę y z
wprzeimego serca radzę. Armati sint isti tractatus, woisko nie będzie
w rządzie i w gotowości, conditiones non tam honestæ, quam necessariæ
ferantur, podobno y nieprzyiaciel ustąpi swego intentum. a Pan Bog
kiedy W. K. M. użalisz się ubostwa wiernych poddanych swych, poda
insze occasie i W K M. samemu y Krolewskiemu W K M. domowi augen:
dæ gloriæ, propagandi imperij. De securitate osoby swey Pańskiei
racz W. K. M. zaras obmyślawać, nos vilia capita, non tanti apud hostem

o W. K.

ó W. KMći on pewnie przemyśliwa, zginiemy my wprzód, iakoś y iużesmy
postradali większey części dostatków naszych, noster interitus patefaciet
hosti viam, pódzie dali ten pożar. Solicitudo ó zdrowie y dostoieństwo
W KMći przywiodła mię do tego, abym powinność moię Biskupią y
wiernego poddanego, tym pisaniem oświadczył. Modlitwy zatym ka:
płanskie y uniżone posługi moie, oddaję w pilne w łaskę W KMći
Pana i Dobrodzieia mego. W Lubinsku.

Jacobo Marquardo Societatis Jesu.

Cum annua prope absentia Ecclesiam Lomzensem à Rndi Dnō Pre
Rüâ Vrâ desertam esse ad me delatum fuisset misi eo Rmum D. Suffra:
ganeum meum qui exploraret rectene ist hic omnia? et an hac absentia detri:
mentum aliquod tam in spirituali quam temporali functione Ecclesiae illi
adferret; comperit ille Dnum Parochum Mense adhuc Junio in Silesiam
abysse, nulla petita discessus venia, quae tamen illi à me, si legitimam causam
proposuisset, concessa fuisset, Ecclesiam et plebem Oppidi satis frequentis
destitutam Pastore, nulla legitima cura administrari, proventus omnes et
pia legata negligi, fundos certi iuris eiusdem Ecclesiae ab alijs occupari et
interverti, Sacerdotes non eo numero quo antea ad cultum divinum adhiberi,
plures defectus in dies augeri. Hi sunt fructus diuturnae absentiae, quae
ego satis diu hactenus dissimulavi, ratus Rtiam Vram persuasuram Dnō
fratri suo rediret ut ad Ecclesiam cuius curam suscepit. Neque nunc
ultra à me processum, quam ut per edictum vocaretur, monitus ut daret
causas absentiae suae, vel sedis Apostolicae quominus residere teneatur
dispensationem exhiberet. Id fieri coactus et sacris Canonibus iubenti:
bus

iubentibus, ne si amplius dissimularem aliena negligentia culpa mihi adscriberetur, Puto autem Rtiam Vram, non imputaturam meae temeritati, si quid deinceps in absentiam fratris sui decernetur, cum vt et meae, et illius conscientiae consulam, res ipsa à me exposcat. Sanctis orationibus et fraterno amori Rtiae Vrae me diligentissime commendo.

Illrme et Rnme Dne
Dne et Fr obsme.

JE Mc M. P. Pisarz Ziemski Bielski iako iest sposobny do vsłużenia w publiznych sprawach, y darow Wm moi Mwy Pan znac go raczysz, i teras bendąc Pasterzem iego doswiadczysz, quantum industria eius possit. Przeto sponte sua satis commendatum, ia tesz zalecam y proszę, aby w tych sprawach w ktorych iedzie do Wm vznał łaskę y przytomności Wm. ku sobie. Oddawam się zatym w łaskę Wm mego Mgo Pana y Brata.
W Pułtusku d. 14 April: 1629.

Admo Rnde Frater
in Chro obsme.

Video Rtiam Vram edicto meo quo Admum Rndum Dnum frem illius officij et diuturnae absentiae admonere curaui, commotam esse, asperumque illi videri aliquem post nouem Mensium absentiam et sine scitu Episcopi ab Ecclesia discessum in ius vocare. Ego quidem aequissimo animo fero repraesentionem Rtiae Vrae, excusationesque illius quas D. fris sui nomine adfert libenter accipio. Mitto autem Rtiae Vrae ea quae ex visitatione Ecclesiae illius delata sunt, ex quibus intelliget, me nihil temere, nihil sine causa fecisse. Parochum quem Sac. Reg. Mtas Ecclesiae illi praeficiendum destinet, situm est in potestate eius Mtis. Dnum Slaski, suo aeque acrem fore vindicem et defensorem iurium Ecclesiae Lonzens, ac alij fuerunt, quibus à cura illius Ecclesiae

remittentib

rem attentibus animum, proventus eius Ecclesiæ accisos esse satis constat. Ego neminem habeo cui plus commodi quam Ecclesiæ illi faveam. olim quidem in eiusmodi promotionibus Episcoporum commendationis præcipua ratio haberi solita fuit. Commendo me amori et sacris Rtiæ V. precibus. Soltovie 21 April.

Vix has finieram cum alia Rtiæ vræ literæ eodem die quo priores id est 19 April. dat. mihi redditæ sunt. Ego ut antea scripsi nihil gravius in Rndum D. fratrem R. V. statuere volui, nisi ut eum ad Ecclesiam revocarem, ne diuturnior illius absentia utriusq; nostrum conscientiam gravaret. Sacerdotium hoc tanquam non Polono datum à quoquam invideri vel exprobrari, nec audivi nec suspicari possum, quempiam ita iniquum reperiri, ut exulibus Catholicis Prutenis modicam dare sustentationem invideat, quibus humanitas nostra merito patere debet, vel ob eam potissimum causam, quod nobis quoq; qui magna parte bonorum ab eodem hoste mulctati sumus, eadem calamitas imminere videatur. Resignationem admittemus, si quis cum legitimis ad resignandum procuratorijs mandatis comparuerit.

X

Bardzo tego żałuię że pod imieniem Chorągwie Je° Mći P. Starosti Opocinskiego, syna wm. mego M. Pana nie tylko mnie, ale y wielom innym wyciągaiem stawi przychodzi się ta companija. Zapewne takeśmy ekdaustj, że iusz nie stawa nas, y abo inszy nie folguią, ale przeciw więksezym poszanowanie. Niesłychana to rzecz przy tak wielkim woisku nie mieć rządu, nie masz Pułkownika, nie masz żadnego Rotmistrza, nawet pod Chorągwiami mało towarzystwa, puszczono nas na discretią pachołków. Jakiego stąd spodziewać się præsidium, iakiego

iakiego blogoslawienstwa Panskiego WM moy Miłosciwy Pan baczyc racz, ysz czego na ostatek odestiwac, kiedy wszysey zaczętei tey woiny odbiegaią. Oddawam się zatym w łaskę WM mego Mił. Pana. W Pułtusku d. 24. Aprilis 1629.

Serme Princeps.

Vel ex literis eorum quos in aula Sac. Reg: Mtis Dni nri Clementissimi Sertas V. habet intelligere potuit propensum Regiae Mtis ad honestam cum hoste Suecо eodemq patruele suo ineundam concordiam animum. Semper quidem ea fuit Rae Mtis voluntate, ut honestis potius conditionibus, quam cruenti ensis feroci mucrone ius dignitatemq suam tueretur. Ys violenta cordi sunt consilia, qui sui immemores officij aliena appetunt, quae se aliter retinere non posse vident, nisi bella ex bellis serant, subditorumq fortunis ac sanguine ad tuendum ius abutantur. Nunc cum Sermus Magnae Britaniae Rex, arctiori sanguinis nexu Rae Mti coniunctus, et tanti nominis Princeps suam ad agnatos Principes cumulandos deferat operam, magna spe sumus negotium frustra ab alijs, et suo magis quam publico commodo tentatum foelicius successurum. Nemo dubitat Sertm Vi. eo quoq studium voluntatemq suam accommodaturam, quod hacterus satis praestitit, dum in sistendo belli cursu tantum operae impendit. Quod si hostes nostri sincerum ad pacis tractatus studium adferre voluerint. nec parva mora dum Legati Britannici expectantur eos afficiet, nec futurae disceptationis nec praeparatorijs, quae satis iam agitata et excussa sunt tempus terere in animum inducent. Dei opus est pax ab illo poscendum apponeret manum tantis tempestatibus, quae ventis ambitionis excitatae, quiet quondam Septemtrionem, pacatasq et amicas gentes, iam triginta annos

funestis

funestis exercent armis, quæ si in hostes Christiani nominis versa fuissent magna pars ignominiosi servitij ab orbe Christiano depulsa esset, quod quidem nos optamus, alij vero forte inde spem improspera felicitatis concipiant, unde universis et his ipsis, qui malo suo tales concitant ventos, præsens imminet pernicies. Sed nos meliora sperare convenit, qui et ob iustissimam causam arma necessaria contra vim invasoris induimus, et ultro oblata summorum in Repub. Christiana Principum auxilia in promptu habemus, quibus ne tantopere egeamus, satis in præsentis Regni Comitijs provisum est, nec Sertas V. deerit Regiæ Mati et Reipub. Polonæ, apertaque in eam defendet causam, cui hactenus merito favit, efficietque ut hostis intelligat, se iam ad pacem inclinationem velilli ipsi utiliorem fore, quam si periculosa iniusti belli alea se familiamque suam in discrimen adducat. Obsequia mea Sertati V. defero, eidemque omnem prosperitatem à Deo exopto. Ex arce mea Dolkowien. VI. Calend. May 1629.

Naiasnieyszy Mściwy Krolu
Panie i dobrodzieiu moy Mściwy.

Kiedy iuz Oiczyznie naszei do tego przychodzi, ze za oszpłosicią ludzi narodu naszego do słuzby woienney externa subsidia szukac musimy Mała zaprawdę u mnie zostawa nadzieia zatrzymania starozytnei ozdoby y sławy narodu Polskiego, ktory do tych czasow swymi własnymi dzielami v miał przeciwko naipotęzneiszem nieprzyiaciołom y wolności swych w ktorych sze: sliwie zasziedli przodkowie Naszi, ktorych to było zawsze rozumienie, ze kto kogo broni ten iest arbiter wszitkich wolności iego. Trudno wypowiedziec iaki to strach uczyni w animuszach ludzkich, nie stey miary, aby sie, ile badz: nieszi mieli obawiac iakich nowych praktik, ale vel ex sola æmulatione

gentis

gentis ktora z dawnych nieprziazni zawzięta trwa w sercach, albo tez z nie:
dostatku zaplaty, tak wielki kupie Woiska narodu cudzoziemskiego, narodu
iednei religiei, iednych obyczaiow z nieprzyiacielem namnieisza suspicio, sedaiaki
contempt moze załosny wczynic effect. ô co nietrudno miedzy narodami z iedny
strony rodnymi y z roznych Panstw zgromadzonymi, z drugi zas strony
stym ktorzy natione, religione et obsequio spoioni snadnie drugich corrumpere
possunt. Cudzoziemcy non æquo animo ferent byc pod regimentem Hetmana
Polskiego, zaras stracą animusze obaczywszy niedostatki nasze, nie masz
dział, prochow, prowiantu, kul, mostow, (bo ô tym w nas dopiero w ten czas
myslą, kiedy czas wpłynie, â potrzeba gwałtowna nastąmpi) y inszych
to z woiskiem y skrzywdą ludzi ubogich y inszych woiennych potrzeb, przidzie
to woisko i proznuiąc aliena munimenta mirabitur, czas y naklad tracic. Więc
skąd zapłata, kiedy y swym nie masz skąd obmyslic zasłuzonego. Zewsząd
zgoła res plena periculosæ aleæ, ale ze iuz tilko ten zostawa sposob ze miła
Oyczizna od synow własnych opuszczona y ze to iest z dawnie Je° Mći Pana
Hetmana przidzie i sławę i wszitko to w czym się przodkowie naszi
kochali, dla czego gardła y maiętnosci wazyli, puściwszy na stronę, hanc pe:
riculosam et anupitem salutis anchoram na tę głębokosc rzucic y oney się
w ostatnim chwycic upadku. O to iednak W. K.M. Pana i dobrodzie:
ia mego wniznie proszę abys W K.M. wprzod â iako narichli, media
pacis et transactionis wziąc przed się raczył, nie czekaiąc na Posły
Angielskie nie co tesz przeglądaiąc nie owszem scytrego Electoris
Brandeburgici z W.K.Mćy Rzptą obesstia. Kiedy nam nie staie
wądku trudno się trzymac prawa. trudno dokazowac swego. Więc

y do wprawien

i do wprawienia w porządek i posłuszenstwo woiska litewskiego, bardzo iest potrzebna bytnosc Jego Mci Pana Hetmana, zolnierz gdzie edice transfert signa, ustępuie statiua sua niewymownymi zbytkami trapi ludzie ubogie, sine imperio, sine disciplina bendąc languescit. Co krotko przypomniawszy zdanie moie puszczam pod rozsądek W. K. M. Pana Boga proszęc aby on rady, mysli i wszitkie destinata pro salute publica suscepta W. K. M. poszczęśćił, y niebieską opatrznoscią utwierdzał. Uniżone posługi wierne poddanstwo y kapłanskie modlitwy oddawam w łaskę W. K. M. Pana i dobrodzieia mego. W Pułtusku d. 21. April. 1629.

Do Krola Jego Mci.

Są w dobrej pamięci W. K. M. Pana i dobrodzieia mego zasługi nieboszczyka Pana Krasinskiego Woiewody Płockiego; nieodmienną zawsze chęcią y życzliwoscią swe wszitkich sprawach W K M. y Rptei stawał na seimach na ziazdach, iednaiąc wziątoscią i ludzkoscią swoią obywatelow tuteisznych miłosc ku W K. Mci. Tymże sposobem y prawie Oicowskimi tropy postępuie syn iego Pan Starosta Płocki ktory z dzieciecia prawie zrosł na obecnych posługach W. K. M. Nieustawa y teraz z kazdy miary oswiadczac iako iest życzliwym sługą i poddanym W. K M. obowiązesz go tym więcey i prawie zniewolisz W. K. M. kiedy mu łaskę swą wtym pokazac raczysz, aby za consensem W. K M. Pani Woiewodzina Płocka matka iego mogła mu pusci Dzierzawę Błonską, albo tesz iesliby ią Pan Bog z tego swiata tym czasem wziąc

wziąć raczył, ta iednak Dzierżawa przy nim aby zostawała. O cożą uni-
żenie proszę, y iako za Starostą Cathedralnego Miasta mego uniżoną przy-
czynę do W. K. M. wnoszę. Będzie Pan Starosta szczyrym affektem y
życzliwością odważną to dobrodzieistwo ymiał zasługować W. K. M.
Panu i dobrodzieiowi memu, do którego łaski wierne poddaństwo y uniżone
służby moie oddawam. W Pułtusku. d. 28. April. 1629.

X

Naibardziebym tego sobie życzył abym nietylko Congregationes solenniores
Wmci nieomieszkiwał, ale też przy Kościele moim Cathedralnym miesz-
kał. Votum meum irritum reddit horum temporum calamitas. Ze wszythich
stron impetimur nie maiąc odpoczynku, broniąc znędzonych poddanych a ra-
pina. Ze y czasu mi niestawa do poratowania zdrowia. Co iednak visum
est, ut veniat in considerationem paucis commonefacio punctis. Z których
wyrozumiecie Wmci animum meum boni communis cupidum, y swoiego zda-
nia użyicie, iako in tantis tempestatibus stanąć sine offensa. His
adm. R. V. bene valere cupio.

P. Marquardo.

Parochiam Lomsen. quod nemini meorum destinem argumento sit quod
Illmo Dno Cancellario fratri meo commiserim, ut vel Dnum Poitrem Sa
palium, vel certe Dnum Lisacouium olim Canonicum Varmiensem nunc exulem
Rae. Mtti Dno nro clementissimo commendaret et alterum eorum promouen
dum susciperet. Fauebit credo Rba V. Dno Lisacouio extorri, et sacer

ti

Sacerdoti sine titulo Sacerdotij agenti. Dnus Slaski mihi satis commendatus est, sed Parochia Lomsensis alium poscit virum qui et maiores impensas facere, et potentioribus resistere posit, alias ruinæ illius Ecclesiæ restaurari iura in integrum restitui non poterunt. Hoc ego ita iudico et Rda V. fortasse alias habet consilij sui rationes, sed meis quoq locum dari non incongruum esset. Commendo me fraterno amori, et sanctis Rdæ V. precibus. Loltovio d. 3a. Maij 1629.

Mag.ce ac Gnose Dne
amice obsme.

Amicitiæ nræ dudum iam captæ, ne mutuis respondeamus officijs præsentium temporum calamitates in causa sunt, nam quod ad me attinet vellem frequentius meam erga D.V. optimam testari voluntatem, ac de communibus patriæ negotijs communicare. Mea quidem fuit et est sententia omnem ad pacem inclinationem potiorem esse belli cogitationibus, hoc sensu D.V.m quoq esse compertum habes. Sed nescio cur segnius tale negotium ab ijs promoueatur qui se autores eius fore receperant; sed vel ipsi videant hostes qui tantopere prætentis successibus tument, quid magis expediat, certe aliæ nationes Christianis imbutæ sacris tales tempestates non facile patiuntur in immensum attoli. Fremere tumultu Gallicorum Hispanicorumq armorum et pene collidi proxime videbatur Italia. Subito isthic pax consecuta est magnorum Principum authoritate conciliata. Nostrum hoc clima suâ mole laborat. et ex mente atq vtilitate Christiani nominis hostium, bella geruntur pari exitio. Familiaris meus quem in Prussiam negotiorum meorum causa mitto, si qua in re ope et consilio D.V. vti voluerit

ne illi

ne illi desit, amanter postulo. meq3 gratiæ D.V. diligentissime commendo. Ex arce mea Pultovien. d. 7.a May 1629.

Mag.e &c.

Familiari meo quem Regiomontum mitto mandaui vt si qua in re hærere vel difficultatem experiri illi contigerit ad D.V. recurrat, eiq3 meo nomine salute nunciata opem et consilium D.V. expeteret. Tantam enim propensæ D.V. erga me voluntatis fiduciam habeo, vt quantum vicissim ipse illius causa præstare paratus sum idem merito à D.V. expectem. Usum quidem et cursum amicitiæ nostræ præsentium temporum calamitates interrupisse videntur. Sed voluntas mea bene de ijs qui olim nobis cari fuerunt, merendi nulla tempestate obrui potest. Nos sane ea hactenus fuimus spe, hostes quemadmodum se eo inclinatos ostenderant ad pacis tractatus descensuros eo quoq3 et Sac. Reg. M.tas D.nus n.r clementissimus animum flexerat, sed quia ij qui pacis conciliandæ interpretes esse debuerant, hactenus non se commouent, neq3 vllam significationem dant, sitne amplius hoc pium et salutare negotium illis cordi, facile adducimur vt suspicemur eos ob tumentem hostis superbiam spe conficiendæ pacis cecidisse. Sed quis scit an non propterea Deus permittat vana successuum fiducia inflatos abhorrere à consilijs concordiæ et pacis vt tanto magis eos deinceps seuera arcani sui iudicij animaduersione puniat. Sed hæc et talia cælestis decreti sententia suum aliquando sortientur finem. Interim me amori et gratiæ D.V. diligentissime commendo. Ex arce mea Pultovien.

Nuncio Apostolico.

Comis

Commisit S. R. M. Illmæ Cel. V. ut certam portiunculam agri commutatione inter antecessorem meum et Civem quendam Pultovien. ex iustis causis factam, ratam haberet. Puto id fieri posse sine magnis solemnitatibus, cum res sit non magni momenti et ego cuius interesset, si de praeiudicio fundi Ecclesiastici ageretur, contradicere consensum meum praebeo. Humillima mea obsequia defero Illmæ Cel. V. Pultoviae d. 9. Maij. 1629.

Do Krola Iemci.

Moze się zaprawdę triste et acerbum monumentum orbitatis paternae nazwac Pan Starosta Bobrownicki, ktoremu iednego syna niedawno zabito, drugi wczora praestantissimae indolis mlodzieniec, tu ze mnie w Pultusku kąpiąc się utonął, ma nieszczesny Oyciec wielką załosc z straty dziatek swoych. Obawia się aby go y to nie trapiło, że maią kupną sztukę chleba: to iest Dzierzawę Nowomieiską za milosciwą łaską y przy pozwoleniu W. K. Mci podobno iam był spuscił temu synowi co wczora dał garło, ale ia mam całą ufnosc ze W. K. M. ktorys zawsze utrapionych rodzicow, kiedy się kolwiek okazia podawała, zwykłeś tym cieszyc, to były synom opacznym iakimsis nieszczęscia decretem przed oczyma Oycowskiemi umieraiącym spusciłi, onym to nazad powracac. Vnizenie tedy W. K. Mci Pana mego proszę, abys y w tym załosnym P. Starosty Bobrownickiego przypadku takowesz milosierdzie y politowanie pokazac raczył. Obowiązesz tym dobrodzieistwem W. K. M. w tych tu Woiewodztwach człowieka rodowitego z młodych lat swoich W. K. M. y Rzptei zasłużonego, y do dalszych usług, tak W. K. M. Oyczyznie Kosciołowi oddawania sposobnego. Niewielka to iest ta Dzierżawa

Atesz

Atesz ia niewiem dostatecznie iesly ius cessiam uczynieł synowi temu Pan Starosta. Modlitwy zatym kaplanskie uniżone posługi moie oddawam w łaskę W. K. M. Pana i dobrodzieia mego.

Do Krola JeMci.

By niesposobne zdrowie ktorego teras lekarstwy iakokolwiek ratuię, bieżałbym sam do Warszawy powtarzaiąc uniżoną prosbę moię do W. K. M. Pana y dobrodzieia mego za Panem Starostą Płockim o Dzierżawę Błonską. Uzyłem iednak Brata mego Jego Mci Xża Kanclerza Koronnego aby imieniem moim W. K. M. opowiedział, iako wiele samemu W. K. M. Rzptey y mnie tuteisznych Kraiow Pasterzowi należy natym aby Pan Starosta Płocki w prosbie swey, (gdysz tesz nie o żadne uacans beneficium prosi, ale tilko deby, to co ma wrodzonu swym) mogł za consensem W. K. M. od matki swoiey otrzymac, odniosł pożądany effect łaski y dobroczinności W. K. M. Wierne zatym poddanstwo uniżone posługi moie, oddaię do łaskę W. K. M. Pana y dobrodzieia mego.

X

Uskarzyc mi się przydzie przed W. M. moim M. Panem, na nieszczęscie moie albo raczy na iakąs niecontentecię Xża Kanonika syna W. M. Wziąłem go ia W. M. sam pomnec raczysz z wielką ochotą do siebie, chcąc domowi W. M. oswiadczyc iakąmkolwiek wdzięcznośc z ciężkoscią to wprawdzie czynię ale przypomnec muszę: minąwszy insze ktorzy mi dawni służą dałem mu Canonią Płock miasto podziękowania odniosłem przymowkę że to drzskowa Canonia, a za mło

dyc

młodych naszych czasow, kiedy się nam co takowego dostało, á niedostało się
asz po wielkich y ciężkich pracach, rozumielismy że summa fortuna, y conten:
towalismy się iako ia mianowicie, wziąwszy od S. pamięci dobrodzieia mego
á Stryia Wmu Canonią z funduszem piętnastu grzywien, á nie potym więcey,
poki iednak Pan Bog zywota uzyczy naprzedmieiszym dobrodzieiem moim
miłowac go chcę. Widząc ia Xza Canonika parum habilem iescze ad obse:
quia Ecclæ præstanda conferowałem z Wmą moim Młowym Panem, radząc
aby raczey poki lata służą zabawiał się iescze szkołą. do czego aby
miał sposob y naklad podałem mu (bo niemodz inaczy rzecz że za dalecemm
y podanim moim, na to beneficium począł wstępowac) Probostwo S. Katarzy:
ny. co z ręką tesz było uważą drugich moich, ktorzy mi darmo służą, y kto:
rych do Koscielnych usług necessario używać muszę łacwo każdy osądzie
może. Widząc iednak że to Probostwo ma zdawna Titul Szpitalny et
onus alendorum senio confectorum Sacerdotum. Więc że iescze iest bene:
ficium litigiosum, chciałem go wtym ochronic, á dac mu przed inszymi
Probostwo S. Michała spodziewaiąc się za to miec podziękowania, odniosłem
amaritudines, narzekania że na honor iego następuie, podawanie do tego con:
dicyi nowych cos więcey odemnie chcąc wyciągnąć, iakoby y to co ma ex debito
miał otrzymac. Puscam tedy to na rozsądek Wm mego Mło. Pana: iesli
niesłuszne żałosc mam z tego iesly dla iakieykolwiek uczynnosci moiey
miało mię to potykac. A to też na ten czas dałem mu declaratią, niechai zostawa
przy nim y Canonia y Probostwo S. Katarzyny, ia zas Probostwem
S. Michała inszem disponowac; A poniewaszem nie zyskał sobie u Xza
Canonika za to wdzięcznosci, niemogę być iedno żałosny ale napotym ostrożny

iako

iako sobie postępowac, pewienem że y Wm̃ moy Mĩ Pan niewszistkie mu podawaiące rozsądkiem swym Wznasz, isz satisfecitus sum offõ amici, y tym uczynił com mogł, a podobno więcey niżli mi się godziło. Oddawam się zatym łasce Wm̃ mego Mĩgo Pana.

Abrahamo Bzouio. Adm̃ Rñde fr in Chrõ obsme.

Quod pridem facturus eram, nisi gravioribus distractus curis differre co= geserit, ut te literis meis compellarem; id nunc non tam parto otio, qualis enim inter arma quæ potissimum Epatum meum lacerant quies esse potest, quam occasione mei ab aula recessus, lectis ingenij tui monumentis faciendum putaui. Facile quidem tu coustimare potes, omnes qui nominis Polonici sunt studiosi, de te qui continuanda per annos Ecclesiasticæ Historiæ onus suscepisti oppido esse solicitos, tibiq; capti operis felicem precari successum. Quid enim præclarius ad gloriam gentis nr̃æ adjici poterat, quam existere unum in Urbe ingeniorum acerrima exploratrice, qui in media natus Polonia admiran= dum magni Cardinalis Baronij opus exequendum felici ausu susciperet; illudq; probantibus summis Ecclesiæ Præsidibus, secundo et prospero cursu, pene iam confectum daret. Non facile Roma laudat, nisi quod laude dignum est, inter summa eminere ingenia, palmamq; in historia scribenda obtinere gloriosum. Quanquam ego te religioni sacræ ab ineunte ætate innutritum, non alium scopum laboris, et industriæ destinatum habere scio, nisi incrementum diuinæ gloriæ, ac defensionem veritatis. hanc tu dum ex vetustatis obscuritate singulari sagacitate indagatam et repertam eruis et in lucem profers non valde miror aliquos reperiri qui lumine scriptorum tuorum offendantur ex eorum numero

fuis

fuit ille Bavari nominis propugnator, magis praesentis domus illius pietatis quam priscae religionis assertor, nam cum Ludovicum Bavarum Ecclesiae Catholicae et aliquot magni nominis Pontificum Romanorum hostem acerrimum, schismatis authorem, iniurum Ecclesiae usurpatorem summis extollit laudibus non ex ungue sed ex ingentis plantae vestigio cognoscere licet, quo ille sit ~~[illegible]~~ sensu in ijs quae Catholica intuuntur veritate, quam si quis extra Romanam Apostolicam Ecclesiam quaerit longe à vero aberrat. Caeterum ego conatibus destinatisque tuis ita faveo, ut maxime in votis habeam non prius hac vita excedere, quam opus à te enodatum perfectum videam. puto autem te iam dudum constitutum habere quo anno annales tuos definire velis, nam etsi optandum esset aetatis quoque nostrae res gestas his monumentis contineri, periculosum tamen semper fuit, historiam scribentibus, nondum sopitis cruoribus ducere stylum per recentes ignes suppositos, cineri doloso. Amor et odium facile imputatur, nova et nondum adulta scribentibus, quorum etiamsi causae procul sint, suspicio tamen ipsa nescio quid affingit, vel malignitatis vel adulationis, dum suo quisque arbitrio fert sententiam de re minus sibi comperta, et alterum favoris vel odij insimulat, ipse interim utroque laborat vitio laudandaque damnat et probat damnanda. Sed non pluribus ad praesens cum non sit mei instituti multo te onerare sermone, vale vir religiose, meque unum ex ijs esse qui tibi bene cupiunt non dubita. Poltovio d 19. ~~April~~ Maij 1629

Epitaphium Reginae Scotiae
Mariae ~~Martae~~. stwartae

Feliciter

Te licet immeritam ferit ô Regina securis
Regaliq; tuum funus honore caret
Sorte tua gaude, mærens neq; Scotia ploret
En tibi pompa tuas, quæ decet exequias
Non tibi contextis lucent funalia lignis
Sed stella cœli; nænia tristis abest
At canit ad feretrum Superum chorus aliger: et me
Cœlesti ingeminans voce silere iubet.

Capitulo Plocen.

Semper quidem necesse est vt nostros conatus ad perfectam functionis Ecclesiasticæ executionem referamus, sed nunc vel maxime cum domesticis externisq; impetimur armis, cum bonis patrimonio Christi adscriptis, non solum Hæreticâ crudelitate sed nostrorum etiam dominum cupiditate spoliamur, cum in certamen de salute et vitâ descendere cogimur, cum sacræ ædes polluuntur cum pulsis pietatis studijs incruenti sacrificij iuge conuiuium sublatum ac hymnos diuinæ laudis in plerisq; Diæcesis nostræ templis conticuisse, cum ipsam sponsam nostram Cathedralem Ecclesiam mœstam ac squalidam, et in singulas prope horas, à vicino hoste iminens exitium horrescentem conspiciamus, annitendum nobis est ne stationem nostram deserere ac muneri nostro deesse velle videamur. Cuius solicitudinis specimen in hac solenniori Adm. Rnd.orum DD. V. Capitulari congregatione, vt exhibere, et quantum in nobis est re

quid

quid res Ecclesiastica in hac Dioecesi detrimenti patiatur prospicere possitis, quae de sensu nostro spectare existimavimus scriptis comprehensa mittimus. Amanter autem ab Adm Rndis DD V. petimus, ut inprimis nos non nisi iustis de causis abesse existimare velitis, deinde ut in nostra absentia perinde summam rei quae in deliberationem venit capessatis, ac si nos praesentes essemus. Ego divinam precor Maiestatem ut Adm Rndis DD. V. publicam Ecclesiae dignitatem et salutem curantibus, felices det successus. Hortor autem et moneo ne ea quae Capitulari secreto continentur, quaeque a nobis expendenda proponuntur extra limen Capituli efferantur. Commendo me gratiae et fraterno amori Adm R DD. V. Loltowo 29 Apr: May: 1629

Jasnie Wielmozny a mnie wielce Mciwy Panie Woiewodo Malborski moy Mc. P. szwagrze.

W utrapieniu moim ktore odnoszę częscią od nieprzyiaciela ktory mi przedmieiszą maiętnosc moię Garzenską pod Brodnicą zniosł, częscią dla przechodzących ustawicznie zolnierzow: miał wzgląd Ieo K. M. na mnię takze y Ieo M. P. Hetman ktorzy mi dali exempti na wszitkie maiętnosci moie uwolniaiące od stanowisk zolnierskich, iakosz y prawo pospolite maiętnosci Kosciełne rowno s szlacheckimi uwolnieło. A to iednak nad zakas Ieo K. Mci y Ieo M. Pana Hetmana niemogły byc oswobodzone, oprocz wsi do Gorzna nalezących, ktore rowno

nieprzyiaciel

nieprzyiaciel z Zolnierzem naszym plundruie) większa częsc Bis:
kupstwa mego, niesłychane zwielkim utrapieniem ubogich ludzi, mu:
szą poddani moi, albo raczey ia za nie dawać stacie. Tu ubogich kilku
przy Pułtusku Broku (ktory tego postu zgorzał.) i Wyszkowie
Wioskach w pokoiu się wysiedziec niemogą, ustawiczne naiazdy pro:
szących o chleb, ktorego uzyczam ile mię stawa, á iuz tesz więcey
wydołac niemogę w takim ubostwie poddanych, za ktore y Pobory i
stacie zakładaiąc, nad to y sziarz im y zywie ich muszę, dla złych
w przeszłym roku urodzaiow. A to nad to wczora po odiezdzie
ode mnie sztereech towarzyszow spod Chorągwi Jego Mci Pana Sta:
rosty Kaluskiego, ktorzy odemnie na tę Chorągiew odnieśli
słuszną contentacią. od tysz Chorągwie posłano mi przez Pięknza
Vniuersał Wm. mego Mgo Pana, ktorym teyze Chorągwi stano:
wisko ukazować raczysz w Wyszkowie, w Broku maiętnościach
moich, bardzom się zadziwił, pomniąc na pisanie y obietnicę Wm.
Przeto umyslnie posełam do Wm mego Mgo Pana, pilnie prosząc
abys mię przy wolnieniu y sprawa pospolitego y z Exemptow, tak
Jego K. M. Pana mego, iako y Jego M. Pana Hetmana zachowuiąc
y ten Vniuersał swoi nazad wziąc raczył, y mnie napotym w obro:
nie swoiey zachował niepozwalaiąc nikomu tu stanowiska na ostat:
nią zgubę maiętnosci moiei y mnie samego, ktory tesz na tesz usługę
do Pruss armuię się y iuz prawie gotowa iest Chorągiew. Wm

wszytkim

W czym wszitkim że Wm daroną przeciwko mnie oświadczysz
łaskę y mnie do dalszych sobie y domowi swemu przy pokrewności
usług będziesz chciał obowiązać nie wątpię. Oddawaiąc posługi
moie w łaskę Wm. mego M.go Pana i Szwagra. W Pułtusku
22ª. Maij. 1629.

Sacræ Regli Mtti

Nouo oriente anno nos quoq; noua concipimus vota, quibus Sacr. Rx Mtti vrx Dnæ nrx clementissimæ et vniuersæ Regiæ eius domui desideratæ prosperitatis secundum successum à Deo precamur. Sic iste et alij subsequentes decurrant anni, vt Mtas vra æque sua ac Sacr. Regæ Mtis Dni nri diuturna incolumitate semper lætetur, vt florente Reipub. statu, Regia Mtis vrx ad decus et tutelam Reipub: Christianæ suscepta soboles crescat ætate, augeatur honorum ornamentis, exornetur triumphis, deniq; vt Mtas vra id quod merito optare debet conspiciat salutem Reipub. Christianæ Regiæ ipsius domus patrocinio potissimum niti. Talibus et amplioribus quæ addictæ Mtti vræ seruitutis meæ obseruantia animo optime cupienti complecti potest nuncupatis solutisq; votis humillima mea obsequia defero Mtti vræ: Ciasiny die 16 Decembr. Anno 1628

Rnde in Chro Pater
Sincere nobis dilecte.

Fausta noui anni comprecatio quin à Sinc vra non tam consuetudini quam constanti erga nos deuotioni atq; obseruantiæ tribuatur minime ambigimus. Eo vero nomine comprimis gratam nobis esse profitemur, quod à sacrato viro pietateq; ac innocentiâ vitæ spectato proficiscatur, cuius vota pro salute ac felicitate Domus nrx Regiæ nuncupata superis accepta fore confidimus. Quorum nos vberem fructum percepturos arbitrabimur si quod precamur diu incolumem nobis Ecclesiæq; ac Reipub. Sinc. vram Deus seruauerit, eiq; ad feliciter perannandum, et multorum deinceps annorum curriculum tam longâ quam sanctâ vita emetiendum cælestem gratiam impertierit. Dat. Varsauiæ die 6 Mensis Januarij. Anno Domini 1628.

SERMO Regi.

Słusznie wszyscy ktorym miłe iest zdrowie y całosc Oiczyzny ciesżyc się maią zdobrego zdrowia W. K. Mci Pana naszego Młiwego, słusznie wnastępuiących czasiech przy tey ponowie nowego roku winczowac szczesliwego składy miary powodzenia, zdrowie y szczescie W. K. Mci całosc iest Oiczyzny, szczescie nas wszytkich ktorzy dobrodzieistwy W. K. Mci ozdobieni pod skrzydłami łaski y obrony W. K. Mci zostawamy. A ieden kapłan y sługa W. K. Mci iako vstawicznie Pana Boga proszę, aby przy dobrym zdrowiu swiętobliwe panowanie W. K. Mci wedługi wiele szczescic y pomnazac raczył, tak y przy tym nowym nowego roku zaczęciu przy Ołtarzu Panskim ręcę podnosząc, à sluby moie Bogu oddaiąc, o to Jego Swiętego Maiestatu proszę, aby wpotężney niebieski obronie swey trzymał zywot szczescie panowanie W. K. Mci zpostrachem y z zniszenim nieprzyiacioł naszych, z niesmiertelną sławą W. K. Mci Pana y Dobrodzieia mego, ktoremu wierne moie poddanstwo y służby własnę oddawam: w Siązeniu 20 Obris. 1628.

R. nde in Christo Pater Sincere nobis dilecte.

Wdzięcznie od Wprz: Wasz. przyimuiemy nowego roku winszowanie, wktorym Wprz: Wasza zawierasz vota te, ktores y procz tey occasii zwykł zpobozności swey y zy czliwości ku nam przy Ołtarzu swiętym zawsze oddawac. Cokolwiek Pan Bog za modlitwami pobożnych Biskupow y kapłanow zywota nam przedłuzyc będzie raczył, chcemy to obrocic ku pomnozeniu chwały iego Swiętey y ozdob Panstwa tego. Wzaiem Wprz waszey fortunnego przezycia nietylko tego nowo zaczętego roku, ale y wielu innych zyczęmy zofiarowaniem chęci y łaski naszey Krolewskiey. Dan w Warszawie dnia VI Miesiąca stycznia Roku Panskiego MDCXXVIII.

Do JeMci Xdza Archidiakona Płockiego _ Pawła Bietkowskiego.

Wdrodse mię tu: poscignął kapłan Panien zakonnych z Sieprca zlistem od nich do wmci pisanym. Iako bacę o dwie rzeczy proszą, pierwsza aby dany był examinator Nouitiarum ad professionem suscipiendam, druga, aby daretur facultas Pannie star szey excurrendi do Chełmna. Mnie teras wdrodse trudno in negotio mihi nondum noto declaratie czynic, niewiem co za fundatio tego tam klasztora, quales prouentus, et quanto numero Sacrarum Virginum alendarum sufficiant, bo na zebraninę professo wac niegodzi się, a zwłascza Ordinis Sancti Benedicti, ktory suos Religiosos noluit sti pe mendicata viuere, więc y dispositiones Sacrorum Canonum fœminarum mendi cantium monasteria non admittunt, Proszę tedy abys wmc albo sam tam ziachał, albo kogo zesłał, ktory niechby diligentem inquisitionem vczynieł co za intrate, ma ią te Panienki, iakie wychowanie teras, iesli większą liczbę a mianowicie nad da wne dziesiec professowac y wyzywic mogą, iesli te ktore profiteri cupiunt sunt ido neæ ad vitam religiosam, ad chorum ad cantum, iesli non inuitæ sed sponte reli gionem petunt, et si quid præterea expendi possit et soleat in tali actu. Co się tknie dandi facultatem extra Monasterium Pannie starszey proficiscendi, y wtym racz wmc vwazyc causas vrgentes, iesli przes list albo przes posłanca tego sprawic niemoze iesli to iest actus personalis, więc y to aby miała facultatem ab Illmo Dno Episcopo Culmeñ. ingrediendi ipsius Diœcesim, nam alias excommunicationem incurreret, gdysz ia extra meam Diœcesim etiam meæ subditæ euagandi facultatem concedere non possum. Piszę do JeMci Xdza Słupskiego prosząc aby się tey prace podiął mogł by czas sposobny sobie na to vpatrzyc y nasnaczyc, iesli się tego podeimie racz wmc ten list moi vkazac et arbitratu ipsius formare commissionem. Kapłan Pleban podniosł pieniądze fundi altaris certi koscioła swego, y chce ie na mieisce dac racz mu wmc expensis de iure expendendis tego pozwolic. Odda ię zatym właskę wmci w Małolinie 18 Januarij 1628

Do JeMci Xdza Słupskiego

Pilnie proszę racz się wmc tey prace podiąc do Sieprca dojechac Panny zakonne tameczne imienim moim nawiedzic, examen profiteri cupientium odprawic. Piszę

o tym szerzey do Jegnci Xdza Archidiakona Płockiego ktory okaze wmci list moi
Pan Bog zapłaci wmci te prace, à ia wszelaką wdzięcznoscią oddam na kazde
wezwanie wmci: Oddawam się zatym lascey braterskij miłosci wmci Dat. ut
supra.

Domino Burgrabio Ducis Prussiæ.

Quod Illris et Magca Dtio vra memor mei sit et tantopere eniti voluerit,
ut ferina apri carne iussu Sermi Electoris mihi prospiceretur ago gratias ac
cepi hoc munus satis tempestiuè postquam ex Maiori Polonia, quo Fratrem me
um ad Epatum Posnanien. deducebam redyssem. Meus ad Ecclam Cathedralem Plo
cen. primus ingressus ob præsentium temporum difficultates usq; ad secundam Mensis
May diem dilatus est. Interim quacunq; in re et Sermo Electori et Dominat
vræ operam me nauare opus fuerit admitar ne in me officiosi amici partes deside
rari patiar. Commendo me gratiæ Dnis vræ. Pultouio die 17 Mens. January
Anno Dni 1628.

Rnde in Chro, Pater sincere nobis dilecte.

Wiele nam y Rzptey należy na tym aby pod czas tractatow, do ktorych tak od
nas, iako y od Panow koronnych z przeszłego Seymu Commissarze są naznaczeni
przy boku naszym Senatorowie tacy byli, ktorychbysmi rady w trudnosciach y con
trouersiach w tym tractowaniu zachodzących zazyc obecnie mogli, gdyss przes list
zasięgac rady na kozdą rzecz czasby sam niedopuscieł. Iss tedy tym tractatom
umowiony y naznaczony iest czas na dzien 30 Miesiąca teraznieiszego, pilnie są
damy Vprz. Wass. abys tu prędko po Gromnicach ziachał, tak się sposobiwszy
iakobys tu przy nas przes ten czas tractatow zmieszkał. Co uczyniss Vprz. Wass.
z zwykłey swey ku nam y Rzptey ochoty, ktorą my wdzięcznie od Vprz. Wass.
przyimiemy Dan w Warszawie dnia XIII. Mca Stycznia Roku Panskiego
MDCXXVIII.

Sermo Regi.

Prawie gdym zwosa zsiadał wrociwszy się z Poznania, gdziem Brata mego Xdza Bisku
pa Poznanskiego odprowadzał, oddany mi iest list W. K. Mci Pana mego Miłego, ktorym
wzywac y roskazowac mi raczyss, abym sub initium February do Warszawy się sta
wił. Niewątpię ia że W. K. Mc Pan moi Miły do tak poważnych spraw, ktore
z tych z nieprzyiacielem dai Panie Boże nam szczesliwych tractatow, do uważania przy
padac będą, wezwac raczyss inszych Ichmm Panow Senatorow, quorum et authori
tas in Repub. potior et experientia maior, iednak y ia lubo to na tych początka
tak duchownego iako y swieckiego gospodarstwa zewsząd mam trudnosci, tey godzi
ny stawię się kiedy mi dadsz znac że tego potrzeba będzie à tess ia tu prawie
iako mowią na zawołaniu mieszkąm gotow będąc na kazdą usługę W. K. Mci Pan
y Dobrodzieia mego ktoremu kapłanskie modlitwy wierne poddanstwo y uniżon
posługi moie własnę oddawam. w Pultusku die 19 January Anno 1628.

Nuncio Apostolico.

+ Aberam aliquantisper à Diœcesi mea in deducendo Fratre meo Dno Episcopo Posnaniensi ad suam Cathedram occupatus. Hinc fortasse accusari posset intermissio officij quo ego erga Illmam Celnem vram semper defungi cupio. Sed supplebo hunc defectum frequentiori testificatione obsequiorum meorum. Interim noui nuper inchoati anni felix initium Illmæ Celni vræ euenisse gaudeo, totumq; hunc annum et cæteros subsequentes ita decurrere cupio, vt Illma Celdo vra florente rerum suarum statu et prospera valetudine maximis honorum qui heroicis eius virtutibus debentur incrementis in Ecclesia Dei augeatur. Humillima mea obsequia defero Illmæ Celni vræ Pultouio die 18 Januarij 1628.

Episcopo Nolano.

+ Tantam Illmæ Celnis Vræ humanitatem, quæ cum finibus Italiæ contineri nequeat, suos radios ad has vsq; frigidi septemtrionis oras porrigit, est cur miris laudibus celebremus, fixerat ea iam antea in animis nostris iucunda vestigia, quæ vel tacente Illma Cel: vra poterant nos acri recordationis stimulo excitare ad colendum nomen et memoriam Illmæ Celnis vræ, sed literæ Illmæ Cel: vræ nuper ad me datæ amoris et beneuolentiæ fontibus scaturientes tanti apud me sunt, vt si non ante multis ysq; eximijs paterni affectus officijs me sibi deuinxisset, vel nunc primum ad amandum venerandumq; Illmam Celdm vram animum erigerem. De statu nro sollicitam esse Illmam Cel: vram video, et scire cupientem quo loco res nostræ sint. Scio ego Illmam Celdm vram aliquot quos hic egit annis pro suâ prudentia prospexisse quo morbo Respubca nostra laboret, et quâ parte ad interitum inclinet, ysdem laqueis irretiti tenemur, consilia non explicata et priuatis priuatorum distracta studijs, publica salus arbitrio paucorum quoties lubet in discrimen adducitur, et si quid in commune decernitur, tum demum manus periculis auertendis admouentur, cum ipsa pericula per longas conualuere moras. Non vel iste Suecus tantopere insultaret malis nostris, non dedecore nostro tam alte efferretur, si res à nostris aliter gesta fuisset, sero et nunquam serio in mentem venit hominibus nostris vilem etiam hostem non esse contemnendum, mature prospiciendum ne quid in publicum detrimenti eueniret. Itaq; quoties annis superioribus hostis Liuoniam incursauerat, ad arcendum illum sufficere existimatum fuit, si campestribus excursionibus prohiberetur, et ille intercipiendis male custoditis arcibus et oppidis contentus, sensim et vix nobis sentientibus totam sui iuris fecit Liuoniam, quâ in potestatem redactâ tantum viribus creuit, vt cum hæc Prouincia olim nobis exiguum vectigal penderet, hosti nunc ad numerum fructus subducenti, eosq; vtiliter in publicum expendenti, ad alendum in castris ad pugnam campestrem idoneum decem millium equitum et peditum exercitum, totq; fere præterea locorum munitorum præsidiarios sufficiat. Nunc iterum proditione Hæreticâ portubus Prussiæ illi patefactis quidquid vberrimum soli istic est suo insedit exercitu, vt commeatu ipso cuius inopia nostri valde laborant, ille ita abundet, vt et Sueticam hinc subleuet inopiam et nostris opibus non solum nos oppugnet, verum etiam Sectæ Caluinianæ confœderatis suis socijs suppetias ferat. Vidit

ipsamet Cel.^{ne} vra genus belli quo ab hoste vrgemur, et fortassis multis nominibus reprehensio: ne dignos progressus pros indicauit, et nos ipsi fatemur desidia et inscitia res nras corrum: pi, nam animo et viribus militem nostrum praestare nemo dubitauerit. Aestas praeterita ita traducta, vt nec hostis specimen aliquod insigne ediderit, nec a nostris nobili aliquâ cla: de affectus fuerit, velitationes fuerunt et leuia certamina, indigna quae ab ipsamet Sac: Reg: Mtte spectarentur. Disuasimus alias ne eo Reg: Mtas iret, ne castris se et belli aleae committeret, non tam suspicione periculi, quam dedecoris si nihil actum esset susci: piendi metu. Hostis intra sua munimenta se tenuit, in apertum prodire, pugnae cam pestris copiam facere noluit, ita discessum vtring: et Legati Holandici superuene runt, pacis et concordiae suasores honestam eam nobis et vtilem se effecturos pollicen tes exitus acta probabit. Itaq: in Comitijs praeteritis in eam itum sententiam, hone stae pacis conditiones non aspernandas, datumq: negotium principibus viris id vt agerent, inter quos eminet Dnus Epus Culmen. Regni Procancellarius. Spes est Sue cum felicibus successibus Catholicorum contra Danum territum, et rebus suis metu: entem pacis conditiones suscepturum. In Comitijs tamen ea decreta subsidia, quae bello aestate proxima sustinendo sufficerent, nos precibus fatigati vt extra ordinem conferremus, annuimus onus ea conditione adiecta si Smg Dnus noster id ratum ha buerit, negassemus in nos ordinemq: nostrum culpa turpis a bello contra Haereti cos suscepto cessationis redundasset. Et quamuis satis grandem pecuniae summam col: laturi simus, id tamen onus vt et aliae ordinariae contributiones non tantopere nobis graues essent, si militares cessassent rapinae, ad quas exercendas exactis Comitijs quasi signo dato, non sine conniuentia supremi magistratus miles prasi lyt tantumq: extorsit, vt exsucto pene ipso sanguine possessiones Ecclicas ad vasti tatem redegerit, non egestatis, non fundi sterilis, non per pestem et alia fortuita incom moda corruptorum praediorum habita ratio, et hucvsq: nemine prohibente laceramur. bonisq: spoliamur. Credat mihi Illma Cel.^{ne} vra Ecclicum statum in Polonia nullo vn quam tempore deteriori fuisse conditione, mei Epatus qui quondam caeteris felicior putaba tur pars maior et potior vastam exhibet solitudinem, vix villarum multis olim habita tarum agricolis extant vestigia. Immunia quond. haec loca fuerunt a militum concus sionibus et exactionibus, nunc autem hac miles transit itq: reditq:, hinc e vicino annonam petit hic pene ipsa belli sedes est. Sed ego meis querelis frustra onero au res Illmae Celnis vrae vtinam laetiora nunciare possimus. Illmus Dnus Epus Cameri nus quod recte valeat iamq: Epatus sui Cathedram teneat ex animo laetor, amo ipsius humanitatem sinceri amoris candore conspicuam, saluto amantissime omnemq: felici tatem adprecor. Pecuniam beneficio Illmae Celnis vrae in vrbe procuratoribus meis represen tatam intellexi, ago gratias pro tanto officio, si quid residui fuerit supra id quod pro sacris diplomatibus expensum est, id meo nomine forte iam recepit, ita enim mandaue ram, Albertus Mielacouius Canonicus Luceorien. Humillima mea obsequia defero Illmae Cel.^{nis} vrae, meq: illius gratiae diligentissime commendo. Pultouio vt supra. Cardlis de Torres

Comitia in isto Regno postremo habita publicae tranquillitati magno adiumento fore confido, et plurimas ago gratias Illmae Dni Vrae, quod tam benigne me de iis certiorem facere voluit. Eiusd. autem Regni calamitates molestissime fero, et Deum ex corde pre: vt eas penitus remouere dignetur. Interim Illmae Dni vrae mea studia deferens, me a sua seruitia paratum offero, et bene sibi esse cupio: Romae die 22 Januarij 1628.

Antonio Francisco Cirioli Auditori Illmi Dni Cardlis Torres.

Iam antea significaui Dni vrae mihi literas S. D. N. capiendae possessionis Epatus Ploceñ redditas fuisse, adieceram praeterea quid de residua pecunia quae solutis sacris diplomatibus superfuit fieri vellem, nempe vt ea Domino Mielacouio cui nonnullas res ad vsum meum coemere mandaueram traderetur, factum id puto. Interea Dnem vram de mea erga se liberalitate bono animo esse iubeo, dabitur a me opera vt ad negotia mea tractanda sumptus suppeditetur. Non dubito iam redditas esse Dtioni vrae posteriores literas meas quibus petij daret operam ne Praepositura Collegiatae Ecclae Ploceñ sub titulo Sancti Michaelis futuro Abbati Tineceñ reseruaretur, est enim hoc beneficium iuris patronatus laicalis, et quamuis Illris Dnus Henricus Firlei Referendarius Regni qui in Tinecensi Abbatia mihi succedit promiserit, sed hanc Sancti Michaelis Praepposituram nec vt sibi reseruetur postulaturum, nec in gratiam cuiusuis eam resignaturum, tamen cupio a Dne vra diligenter caueri ne quid isthic in hoc Praepositurae negotio a quouis alio obtineatur. Puto iam et literas meas eo nomine ad Dnem vram scriptas et pecuniam a procuratoribus Mercator Cracouieñ redditam esse. Interim me amori et gratiae Dominationi vrae diligentissime commendo. Dat. vt supra.

Illris et admodum Rnde Dne amice obsme.

Illmi Dni Episcopi Nolani vel ipsius potius animi et beneuolentiae memoria tanti apud me est, vt ea vel maxime delecter et de ipsius statu quam frequentissime scire desiderem habui nuper literas suae Illmae Celnis quibus vicissim respondi, egiq; gratias pro repraesentata pecunia in vrbe procuratoribus meis et cui residuum dari vellem iam aliquoties significaui Dni vrae optima erga me voluntas literis declarata gratissima mihi est, vicissim dabo operam, vt eius officijs per omnes occasiones grati animi significatione respondeam. Cui interim obsequia mea defero. Pultouio die 23 January 1628.

Admodum Rnde Domine Frater in Christo Charme et obsde.

Miror sane Rndam Dtionem vram id cepisse consilij vt me praeterito aduersus familiares meos authoritatem Sacr. Reg. Mtis Dni mei clementissimi imploraret, cum muneris et officij mei dignitas eam venerationem a sacerdotibus mereatur, vt mea ope et praesidio in Diaecesi mea iura sua tuenda existimare debeant, neq ego appellatus Dtioni vrae defuissem. Sed maluit Dtio vra sinistra informatione vti, et ea petere, quibus etiamsi iubeantur subditi mei parere non possunt. Praeterito anno scita sunt ea tributa quae nunc exoluimus, hoc ipso anno alia ante inchoatam messem scicenda et soluenda erunt, y qui pendunt manipulares decimas veteri iure dimidium repetunt a Parochis iure in hoc Regno praescripto, cui et ego subsum et subesse cogor, nam cum magna pars prouentuum Epalium ex Decimis constet, non me reuo

co ad futuram messem, quæ suas quoq: habebit nouas contributiones, sed ex nunc tam cum meis quam cum Sacr. Reg: Mtis subditis qui mea decimatione continentur, partem meam contribuo. Idem necesse est vt faciat Dtio vra et consuetudini nræ se accommodet, quam obseruant omnes huius Diæcesis et totius Regni clerici. Bene valere Dtionem vram cupio eiq; amorem meum defero. Pultouiæ 31 Januarij 1628.

Naiasnieyszy Mciwy Krolu Panie y Dobrodzieiu moi Mciwy.

Nierychło podobno wnoszę ia vniżoną prozbę moię do W. K. Mći Pana y Dobrodzieia moiego za Iś Mćią Panem Woiewodą Poznanskim o Generalstwo wielgopolskie, wnoszę iednak, abym y onemu oswiadczył życzliwosc moię, y W. K. Mći pro fide mea to donioſł, co rozumiem expedire sprawom W. K. Mći y Rzptey w tych tam Woiewodztwach. Zaprawdę po ludziach tamecznych poiżrzawszy służmie W. K. Mć Pan moi Mciwy, możesz nad insze sposobnieyszego miec y sadzic do vsługi swey Pana Woiewodę Poznanskiego, iest rodowitosc, zatym y wziętosc, iest rossądek y rostropnosc, ma confidentią y miłosc v ludzi tamecznych, à nadewszytko doznasz zawsze W. K. Mć stateczney iego na służbę swą odwagi, gdysz y po te czasy tak zawsze stawał, że sczerosc y życzliwosc iego nigdy iakiei odmiennosci niepokazowała. Co pusciwszy pod vważenie W. K. Mći poddanstwo wierne y vniżone posługi przy modlitwach kapłanskich oddawam za łaskę W. K. Mći Pana y Dobrodzieia moiego. w Brolu 1. Februarij 1628.

Do Pana Starosty Ostrowskie°.

Pociecha to moia że wmc moi Mciwy Pan odnosisz skutek starania swego v Iś K. Mći y Jei K. Mćici do czego chętnie przyczyniałem się życząc abyś wmc moi Mciwy Pan, ktorego Domowi zwielu miar znam się byc obowiązany takie wziął do postanowienia dobrodzieistwo, y ta zacna Panienka pokrewna moia stan powołaniu swemu przystoiny. Stawię się rad do tego actu wmci mego Mciwego Pana zbłogosławienstwem Pasterskim. Na ten czas oddawam się łasce wmci mego Mciwego Pana. Dat. vt supra.

Nuncio Apostolico.

Proficiscenti ad aulam Sacr. Reg: Mtis Dni nri Clementissimi, Dno Decano Lancicien, Nepoti meo mandaui, vt nomine meo Illmam Cel: vram conueniret, eiq studia et officia mea deferret, tum et de præsenti rerum mearum statu Illmam Cel: vram certiorem faceret. Ex animo cupio Illmam Cel: vram omnibus optatæ prosperitatis incrementis augeri, et ijs quas Illmæ Cel: vræ virtutes merentur dignitatis ornamentis florere. Cui interim humillima mea obsequia defero: Dat. Brocouiæ die 2. Februarij 1628.

Stanislaus Lubienskj Dei et Aplicæ etc.

Dilectæ nobis in Xtro Religiosæ Zophiæ Dulska Abbatissæ Torunen, Diæcesis Culmen, Salutem in Dno.

Cum Illris et Magnificus Dnus Adamus Kossobuckj Palatinus Generalis Massouiæ ac Lomsen Capitaneus pro sua erga Deum pietate concessione Antecessorum

nostrorum Lomsæ in Diæcesi nra Monasterium sacris virginibus ordinis et instituti Sancti Benedicti ex Monasterio Thorunen. eo inducendis construxisset, clausuraq. competenti et supellectili tam Ecclesiastica quam domestica competenter instruxisset, redditibus insuper stabilibus et perpetuis qui alendis circiter decem sacris virginibus sufficerent, proprio sumptu coëmptis liberaliter dotasset, de quo nobis ex relatione Commissariorum ac Reuisorum nostrorum quos indagandæ veritatis et status istius Monasterij causa eo miseramus satis constat: petijsset q. à nobis idem Illris Dnus Palatinus, vt authoritate nostra ordinaria et hanc fundationem ratam haberemus et sacris virginibus ex Monasterio Thorunen. deducendis, per Diæcesim nostram iter eo faciendi ac ad monasterium Lomsen. commigrandi facultatem concederemus. Nos qui sacrarum virginum cætus tanquam florem Ecclesiastici germinis, vbertatem domus Dei, militiaq. Christi robur maximum veneramur, compertumq. habeamus Dilect. vræ religiosa disciplina ita isthic sacras virgines erudiri et contineri, vt certo confidamus earum in Diæcesim nram immigrationem magno ad propagationem Dei gloriæ incremento, et Christi fidelibus veluti quodam perfectarum virtutum speculo proposito, ad pietatis studia amplectenda incitamento futuram. Proinde Dilect. vræ dum modo consensum in scriptis ab Illmo et Rndissimo Dno Iacobo Zadzik Dei et Aplicæ sedis gratia Episcopo Culmen. Regni Poloniæ vicecancellario Fratre nro obsmo obtinueris, et hanc Monasterij noui fundationem acceptandam censueris, vt ad petitionem præfati Illris Dni Palatini Masouiæ virgines sacras non plures decem religionis solenni voto iam obstrictas arbitratu Illmi Dni loci ordinarij selectas, in Diæcesim nram ad monasterium Lomsen. destinare ac mittere possis, plenam in Dno quantum possumus facultatem concedimus, ea adiecta conditione, vt eædem sacræ virgines Nobilium et honestarum matronarum comitatu associatæ, curribus tectis per Diæcesim nram recta Lomsam iter faciant, et si quando eas subsistere vel pernoctare contingat, diuersoria honesta et à concursu hominum quantum fieri potest libera eligant, neq. sine iusta et legitima causa diutius in itinere subsistant, ac omni ex parte earum honestatis dignitatis ac securitatis ratio habeatur. Quas nos posteaquam Diæcesim nram ingressæ fuerint, sub protectionem et obedientiam nram ordinariam recipimus. In cuius rei fidem prntes manu nra subscriptas sigillo nro obsignari mandauimus. Dat: Brocouio die v. Mensis Februarij Anno Dni M. D. C. xxviii.

Ardli de Torres. Illme et Rndme Dne Fautor obsme.

Consanguineus meus Christopherus Charbicki Præptus Eccleæ Cathedralis Vladislauien. ob insignes animi et ingenij dotes maximè idoneus est, qui oppugnatoribus iurium Eccleæ opponatur. Nam magnitudine animi ita excellit, vt sæpius in concertationibus cum hostibus Eccleæ parem se et genere nobili et Ecclesiasticæ functioni ostenderit. Illius potissimum opera in iudicijs Supremi

Regni Tribunalis, y qui ante me fuerunt vsi sunt, et ego hoc anno (est enim ex nu
mero Canonicorum Collegij mei Plocen̄) iudicem eum legi, qui meo nomine Supre
mo Regni Tribunali more nostro praeesset. Maiori commendatione is dignus est
quam vt ego eam verbis exprimere possim, sed satisfuerit quod Illm̄us Dn̄us
Epus Cracouien̄ vltro eum in numerum Canonicor Cracouien̄ adscribere volue
rit, ea conditione, vt Dn̄o Stanislao Grochouio Canonico Cracouien̄ Supremo
Thesauri Regni Notario coadiutor cum spe successionis esset. Hanc cooptatio
nem Vt Smus D. noster ratam habeat, eaq. secreto rescripto obtineatur, suppli
co vt Illma Cel: vra authoritate sua interposita efficere velit, Me et alios
complures Illma Cel: vra sibi obstrictos reddet eo ipso, si quid huius pij et eru
diti ac nobilis et optime de re Ecclesiastica meriti merentisq. Sacerdotis mei con
sanguinei causa praestiterit. Humillima mea obsequia defero Illmae Cel: vrae.

Illme et Rndme Dne.

Ad fauorem Rndi Dni Christopheri Charbicij Praepti Vladislauien̄, quem Illma
Dtio vra suis literis mihi commendat, omne studium meum et operam adhibe
bo, vtq. gratiam Coadiutoriae Canonicus Cracouien̄ minori quo fieri poterit sumptu
pro illo consequi possit, eo diligentius curabo, quod Illmae D. Vrae affinitatis vin
culo coniunctus est, Cui me in omni alia occasione paratum offero et sibi à
Deo incolumitatem deprecor. Romae die 8 July 1628.

Illris et admodum Rnde Dne Amice obsme.

Stanislaus Grochouius Canonicus Cracouien̄ cooptare destinat cum spe futurae suc
cessionis ad Canonicatum Cracouien̄ Dnum Christopherum Charbicij Praeptum Vla
dislauien̄ virum ob eximias virtutes quouis fortunarum incremento dignum. Hanc
cooptationem vt Smus Dnus noster ratam habeat, eamq. non ordinario sed secre
to rescripto confirmet, rogo vt Dtio vra studium curamq. impendat. Dignus
est Dnus Praeptus Vladislauien̄ ob praestantes virtutes tum et quod Ecclesiae
inseruiens continuis sumptibus exhauriatur, vt eius isthic ratio habeatur. Commen
do me interim gratiae et amori Dnis vrae.

Illme et Rndissime Dne.

Duas accepi ~~literas~~ à Dtione vra Illma, vnam sub die 14 February, per quam mihi
commendat expeditionem coadiutoriae Canotus et preben̄ Ecclesiae Cracouien̄ ad
fauorem Illris et admodum Rndi Dni Praepti Vladislauien̄ quae satis mihi commen
data venit, cui omni solicitudine et diligentia inseruiam. Alteram sub die vige
sima sexta Maij per quam significat mihi Dtio vra Illma meas non recepisse, atta
men firmiter credo illas postea recepisse cum computo expensar. factarum in ex
peditione bullar sui Epatus Plocen̄. Obtinui à Smo Dno nro pro Dtione vra Illma
licentiam nominandi Illmo D. Nuncio Aplico in mensibus sedi Aplicae reseruatis tres
Canonicos ad tres Canotus et preben̄ per obitum vacatur in Cathedrali Ecclesi
Plocen̄ et omni studio et diligentia curabo aliam licentiam nominandi ad no
nullas Parochiales Ecclesias pro eadem Illma Dtione vra obtinere posse et Breu

desuper conficere, sed non mirabitur Dtio vra Illma si non habuerit gratiam tam amplam quam habuit Illmus Dnus Archiepus Gnesneň, quia Smus D. noster dixit rationi consentaneum esse plus differri metropolitano, quam alijs tanto magis quod Sermus Rex pro Dno Illmo Archiepo Gnesneň, S. D. N. instantiam fecit, et propterea satis doleo me pro Dtione vra Illma parem gratiam obtinere non potuisse, et offero me D. vrae Illmae. Romae die 8 July 1628.

Mciwy Panie Brzoska.

Bardzo mi to było załosno, kiedym tu przyiachawszy wziął o tym wiadomosc, iss słudzy y Poddani wmci po kilkakroc wtym roku gwałtem wiachawszy szkodę niemałą vczynieli wlesiech moich. Nie tak by mi to było przykro od kogo inszego powsie, iako od tego ktoregom ia sobie kładł y liczeł za swego, y ktorego przyiasn usługowanim moim chciałem sobie przyspasabiac. Czytałem list, wmci wtey mierze do IeMci Pana Pisarza Bielskiego Starosty mego Brokowskie pisany, temu wzaiem poruczyłem aby dalei zniosł się o tym zwmcią, y wywiedział się kto przyczyną szkodey moiei albo raczy lekkiego powazania. Oddawam się zatym właskę wmci. w Broku 8 February 1628.

Naiasnieiszy Mciwy Krolu Panie y Dobrodzieiu moi Mciwy.

Wiem ze W. K. Mć Pan moi Mciwy na tym raczyłes byc zawsze, abys wpodawaiących się occasiach odwazne kosstowne y vstawiczne vsługi IeMci Pana Woiewody Kiiowskiego oswiadczeniem dobroczynnosci swey ozdobieł y przychęcieł. Teras otworzyła się droga za zesciem sswiata Pana Woiewody Ruskiego, Busk zacne ziurisdictią Starostwo, a nadto Korsun z przyległymi na Vkrainie miasteczkami vaciują. Nikt niebędzie oproc tego co niesłuszy zaiszłat, chocby to W. K. Mć oras onemu iednemu conferowac raczył. Ale Pan Woiewoda Kijowski zmodestii swoiei tym się będzie contentował, co mu się dostanie zmłciwey szczodrobliwosci W. K. Mći, gdysz tego naiwięcy pragnie aby zadrosciwi zasług iego vznali to, ze W. K. Mć raczysz go miec wliczbie tych na ktorych chcesz miec wzglad swoi Panski. Vnizenie tedy proszę W. K. Mći. Pana mego, aby to Pan Woiewoda Kijowski wtey occasii poznał, ze W. K. Mć y przesłe iego zasługi raczysz miec wwwazeniu swym krolewskim, y do dalszych do ktorych on iest ochotny zechcess go przysposobic. Wierne zatym poddanstwo modlitwy moie kapłanskie, y vnizone posługi oddawam właskę W. K. Mći Pana y Dobrodzieia mego.

Mnie wielce Mciwa Panno. (Ursuli Meyerin)

Prywatną moię prozbę wiem ze wmc raczysz miec wdobrey pamięci teras insza za IeMcią P. Woiewodą Kijowskim wnoszę, ktorą szerzey przełozy IeMć X. Lipski Regent Cancellarii mnieiszey. Tę abys wmc przy oddaniu listu mego IeoK. Mci Panu y Dobrodzieiowi memu odniosła, y krolową

JeiMc Panią naszę do rzetelnego się za tak zasłużonym Senatorem do Jo K. Mci przyczynienia sposobiełą uniżenie proszę. Oddawaiąc się łasce wmci moiei Mciwy Panny.

Naiasnieiszy Mciwy Krolu Panie y Dobrodzieiu moi Mciwy
Pan Wilkostowskj znaczny y na kuiawach z Przodkow swych rodowity slachcic do wszytkiei usługi wRzpitey iest sposobny y dogodny, przes wiele expediti woiennych żadny prawie occasii nieopuściel, do przystoiney powołaniu slacheckiemu odwagi pod Chorągwią JeMci Pana Woiewody Kijowskiego, pod ktorą y teras wPrusiech ma poczet, ktory zniemałym uszczerbkiem dostatkow swych, gdysz mu dwu koni wposrzebie zabito, trzyma y sustentuie, a przedtym dwu Braci rodzonych na roznych wMoskwie y w Wołoszech expeditiach straciwszy, nieustawa wsłuzbach Rzpitey y W. K. Mci Pana mego Mciwego. O wioskę iedną pod Bełzem ktorą świeżo zmarły Pan Woiewoda Ruski puściel słudze swemu od Tatarow spustoszoną proszi W. K. Mci, a ia za nim uniżoną przyczynę moię wnoszę. Oddawaiąc modlitwy moie kapłanskie y naniższe służby łasce W. K. Mci Pana mego Mciwego.

Excellentissime Dne Doctor.
Male existimant qui in vrbe tantum genialiter viui posse putant; habet et rus suas delicias, hic liberior vsus puri aeris, hic praeterlabentis fluuij, quem aliorum in Polonia Regem merito dixerim gratum murmur et aspectus iucundus, iam et auium auditur cantus, et dies laetiores oriri incipiunt. Cur igitur non ad nos? nisi forte aliqua olim thalamo destinata suo isthic detinet imperio, et futurae seruitutis nondum nupta, nondum marito sui iuris facto, aut in ordinem muliebri fastu redacto solita arrogantia exercet tyrannidem et nisi saepe aspiciatur, nisi suspiretur, contemni se existimat, sed haec alij timeant, Dtio vra aliam vitam alios mores alias praetulit, nisi praeceps mutatio consilij ad hunc scopulum agere velit nauem in portu felicitatis et quietis constitutam. Terra et aqua ad nos itur, sed per terras tutius, si igitur libuerit nos inuisere, significet quo die currum mitti velit; valeat Dtio vra nosq; amet. Jablonnae die 21 Februarij 1628.

Adm Rndo Dno Paulo Bietkowskj Archidiacono Plocen, Fratri in Christo Charmo et honorando. Vacante Canonicatu Plocen. fundi kraikow nos eundem Canonicatum Rndo Dno Dacbogio Karnkowskj in minoribus ordinibus constituto conferendum duximus. Qui cum absens sit committimus adm Rndae Dtioni vrae plenamq; potestatem concedimus, vt praedictum Rndum Dominum Dacbogium Karnkowskj nro nomine ad eund Canonicatum seruatis ys quae sacri Canones ac potissimum Sanctae memoriae Bulla Pij Quinti obseruari iubet per manuum suarum capiti eius impositionem instituat et inuestiat administrationem spiritualium et regimen temporalium eidem cum plenitudine iuris Canonici committat, atq; adm Rndis D.D. Praelatis et Canonicis totiq; Capto Ecclesiae nrae Cathedralis Plocen, vel ys ad quos receptio et installatio Canonicorum de iure vel consuetudine spectat, vt eund sic institutum et im

2

stitum in numerum Canonicorum recipiant, stalum in choro et votem in Capitulo ei assignent, authoritate nostra iniungat et iubeat, installariq; et recipi curet. In cuius rei fidem prntes manu nostra subscripsimus et sigillo obsignari iussimus. Dat in Jablona XXVIII. Februarij Anno M.D.CXXVIII.

Nuncio Apostolico. Illme et Rndme Domine.

Sacerdos hic qui prntes meas reddet Illma Celni vrae, est ex Diaecesi Luceorien, olim ob certos excessus sententiâ Illmi Dni Episcopi Cuiavien, qui tum Luceorien Episcopus fuit, indignus iudicatus, qui et Parochiam Nie mircovien teneret, et in Diaecesi illa versaretur; obtinuerat aliquod subsidium iuris in causa suae restitutionis ab Illmo Dno Episcopo Nolano antecessore Illmae Cel: vrae, sed interim me tum temporis Epatum Luceorien gerente, dum an restituendus sit disceptatur, alter furtiuè sententiâ eiusdem Illmi Dni Episcopi Nolani in eiusdem Parochiae possessionem se insinuauit. Hic sacerdos qui fletu omnia se efficere posse putat, ad vrbem confugit, vt in integrum restitueretur, commissorium mandatum ad Illmos Dnos Archiepiscopum Gnesnen et Epum Posnanien et praeterea ad me à sede Aplica obtinuit. Mihi non est integrum qui in hac causa antea pene iudex fui, et qui pro conscientiâ existimo minus expedire vt ad eam Ecclesiam restituatur, in qua scandalosè vixit, amplius huic negotio manum admouere, cumq; et Illmus Dominus Archiepiscopus Gnesnen eum à se repulerit, et Dnus Epus Posnanien remotior sit, et hae literae Aplicae non explicatâ rei veritate obtentae subrepticiae censeri possint, suasi illi vt Illmam Cel. vram adiret, opemq; illius implorâret. Commodè enim Illma Cel. vra poterit, vel eum cui ille litem ratione interuersae Parochiae suae mouere vult, ad se citari iubere, vel causam hanc ad modernum Illmum Dnum Episcopum Luceorien, eius loci ordinarium de quo nullam suspicionem sinistri erga se affectus hic sacerdos habere potest, remittere, vel prout Illmae Cel: vrae videbitur rationibus illius consulere, modo vt ego eius qui ad meam Diaecesim non pertinet importunitate caream. Humillima mea obsequia commendo gratiae et patrocinio Illmae Cel: vrae. Ex Jablona die XXIX Februarij 1628.

Do Krola JeMci.

Zalecaią mi ludzie zacni tego Wdstwa na Podsędkostwo Rozanskie Pana Kordowskie; za ktorym ia tesz wnoszę vnizoną prozbę moię do W. K. Mci, gdysz ten Powiat przedniejsza część iest Biskupstwa mego: Oddawąm się za tym własnę W. K. Mci Pana y Dobrodzieia mego.

Adm Rnde Dne. Frater in Chro obsme.

Sic ego infelix careo eo quem meum esse optaueram, habent alij qui plus gratificari possunt, non inuideo, Sacella noua aegrè concedo, vsu vsurpatis non contradico, modo vt apta idonea et remota sint ab vsu profano hoc Rtiâ vra videat et meo nomine reuideat: Cui amorem meum defero: Ex Jablona die 4 Martij 1628.

Ill.me et R.ndissime Domine.
Ill.mus D.nus Valerius à Sancta Cruce frater Ill.mi D. Nuntij mihi retulit se habere ordinem numerandi pecunias necessarias pro fine expeditionis bullarum sui Ep.atus Plocen., quæ sine mora expedientur postquam habuerimus resolutionem à R.mo Datario coram quo ventilat differentia n.ra inter nos et Clericos Cameræ pro eorum parte prætendentes vt scripsi Ducatos 411 à nobis vero prætendatur solutio Ducator. 258. iuxta solutionem factam ab Antecessore D.nis V.ræ Ill.mæ, qua difficultate superata literæ Ap.licæ intra paucos dies expedientur, quas D. Canonicus Mietaczewski secum feret, prout etiam facultatem conferendi tres Canonicatus, et duodecim parochiales vacaturas in mensibus sedi Ap.licæ reseruatis, quam obtinui pro D.ne V.ra Ill.ma: Cui deuotionis meæ studia deuoueo. Datum Romæ die 9 Septemb. 1628.

Cum modo adm. R.ndus D. Canonicus Mietaczewski in Poloniam proficiscatur, ideo ipsi tradidi Bullas Ep.atus Plocen. vna cum Breuibus ad effectum nominandi tres Canonicatus in Cathedrali, conferendiq. quindecim parochiales et dispensandi super pluralitate beneficior., nec non ipsi dedi calculum omnium pecuniarum habitarum et expensarum pro D.ne V.ra Ill.ma, cui famulari conatus sum ea meliori via qua potui, easq. difficultates in hoc negotio superare, quæ nascebantur, prout melius accipiet à dicto admodum R.ndo Mietaczewski qui in omnibus præsens interfuit, et quem deuotionis meæ erga D. V.ram Ill.mam testem omni exceptione maiorem me habiturum scio, ex quibus me D. V.ræ Ill.mæ humillime commendo. Dat. Romæ 30 Nouemb. 1628.

Consignaui D.no Canonico Mietaczewski Bullas Ep.atus Plocen., et duo Breuia, vnum ad conferendum quindecim Parochiales, alterum vero ad effectum nominandi Nuntio tres personas pro tribus primis Canonicatibus in Cathedrali Plocen. vacaturis, nunc superest ei dare aliud ad effectum dispensandi super pluralitate beneficiorum quod pariter intra duos dies ipsi dabo, ita quod poterit abire ex hac vrbe quadam die sequentis hebdomadæ. Cum vero ei consignabo hoc Breue dabo ipsi pariter calculum distinctum omnium pecuniarum habitarum à D. V.ra Ill.ma, et omnium expensar. pro seruitio D.nis V.ræ Ill.mæ, qui licet excedat expensas factas ab Antecessore D.nis V.ræ Ill.mæ, si quidem prout intelliget ab eodem D.no Mietaczewski coacti fuimus soluere R.mis D.nis Clericis Cameræ multo maiorem summam illâ quam soluerat Antecessor. vltra quod expeditæ fuerunt duæ Bullæ prætereà videlicet illa noui iuramenti quod debet præstare D.tio V.ra Ill.ma et illa absolutionis à vinculo Ecclesiæ Luceorien. In quo negotio affirmo me admodum ægrè tulisse quod scilicet expedire non potui hunc Episcopatum cum eâ facilitate et satisfactione D.nis V.ræ Ill.mæ, quâ anno præterito expediui Episcopatus Chelmen., Luceorien., Premislien., Camenecen. et Samogitien., siquidem nullam offendi difficultatem nisi in hoc suo negotio, verum cum spes mihi vigeat, fortunâ meliore frui in aliquibus alijs negotijs pro quibus si D. V.r Ill.ma ei complacebit mihi imperare in illis spe

ro omnem animi ægritudinem abstergere. Ideo iussa D.nis V.ræ Ill.mæ pronus expectans ei me humillime commendo. Dat Romæ 18 Nouemb. 1628.

Literas Ill.mæ D.tionis V.ræ 27 Nouemb. Varsauiâ datas hebdomada præterita accepi, quibus mandat vt pecunia quæ post perfectam expeditionem Ep.atus Ploceñ superrerit, ad.m R.ndo D.no Canonico Mielacouio reddatur, quod ab Ill.mo D. Episcopo Nolano præstabitur; imo existimo p.tum Ill.mum D. Ep.um aliquam pecuniarum summam D. Canonico tradidisse, vt quasdam res pro seruitio Ill.mæ D. V.ræ maiori commodo emere valeat; Gratias quas Ill.ma D. V.ra petijt iam expedire cœpi, nuncq. facultatem dispensandi in 3o et 4o cum duodecim personis mitto, et sequenti hebdomada Indulgentiarum literas Ill.mæ D.ni V.ræ polliceor. Commendauit mihi ijsd. literis negotium D.ni Præpositi Lasceñ consanguinei sui, verum cum nec à D. Præp.to nec ab alio mihi significatum fuit, quodnam negotium sit, et quidnam agere debeam, doleo vehementer dum mandatis Ill.mæ D. V.ræ obtemperare nequeo, expecto igitur tam Ill.mæ D. V.ræ quam Ill.mi D. Episcopi Fratris sui mandata, quibus nihil iucundius accidere poterit, si opera mea omni occasione Ill.ma D.tio V.ra vti non dedignabitur. Cui interim humillima obsequia mea commendo. Dat. Romæ die 23 Januarij 1628.

Breue indulgentiarum quas Ill.ma et R.ma D.tio V.ra suis literis petierat nunc Ill.mæ D. V. mitto, cæteras gratias quas obtinere desiderat curabo quanto citius expedire, cuperem tamen ab Ill.ma D. V.ra scire, an circa collationẽ beneficiorum et præcipue Canonicatuum Sedi Ap.licæ reseruatorum contenta erit, vt nominatio ad prædicta beneficia Ill.mæ D.tioni V.ræ concedatur, et collatio fiat ab Ill.mo D. Nuntio personis per Ill.mam D. V.ram præsentandis, prout cum Episcopo Vladislauieñ actum est, etenim spero id facile obtinere posse, cum Summus Pontifex nuper Ill.mo Archiep.o Gnesneñ eand. gratiam concesserit. Quod reliquum est Ill.mæ D.ni V.ræ humillima obsequia mea defero. Dat Romæ die 29 Januarij 1628.

Ill.ris et adm. R.nde D.ne Amice obs.me.

Crebras D.nis V.ræ literas accipio, ex quibus animaduerto singularem illius in negotijs meis conficiendis sedulitatem, quam gratissimo animo excipio. Breuia bina, quorum altero dispensandi potestatem cum iis qui in gradibus prohibitis matrimonia contraxerunt, altero indulgentiam plenariam pro primo meo ad Ecclesiam ingressu S. D. N. mihi concedit, accepi. Gratia conferendi beneficia Prælaturas et Canonicatus in Ecclesia mea Cathedrali Ploceñ, in mensibus sedi Ap.licæ reseruatis, quocunq. tenore concedetur ego contentus ero. Nec mihi displicet modus is vt ad Ill.mum D.num Nuncium nominati à me Canonici confirmatio pertineat. Peto itaq. à D.ne V.ra curet vt id quod Ill.mo D.no D.no Archiep.o Gnesneñ et Episcopo Vladislauieñ concessum est, mihi quoq. indulgeatur, tenues sunt admodum beneficiorum Eccl.æ Ploceñ prouentus, ijs exceptis quæ Sac.æ Reg. M.tas iure suo confert, Ill.mo

Domino

Domino Cardinali de Torres humillima mea obsequia defero, nihil noui habeo quod illi significem, tractatus qui pacis cum Sueco sanciendæ causa nuper inchoati sunt breui sine effectu dissolutos iri speramus, bellum igitur et hac æstate habebimus. Commendo me gratiæ et amori Dnis Vræ. Varsauia die x Martij 1628.

Eidem.

Quæ de iure patronatus Capitanei Pultouien. dubitationem Dni Vræ faciunt, ea ego non puto esse eiusmodi, vt si res in disceptationem venerit, periclitaturi simus, cum omnino et absolute laicale ius sit, et prope à ducentis annis cum ipsa beneficiorum fundatione originem habeat: maximè hæc Præpositura Sancti Michaelis quæ Regij quondam iuris erat, et eius patrocinium à Rege Capitaneo Pultouien. deinceps concessum est. Deniq. multis summorum Pontificum et rescriptis et decretis hoc ipsum ius firmatum et comprobatum, cum Capitaneus Pultouien. habeat, talia q. iura Regni legibus et statutis contineantur, non puto vllum fore qui illud infringere velit. De ipsomet Illri Domino Referendario Regni qui hanc Præposituram adhuc tenet, suspicio erat eum reseruationem huius beneficij cum Abbatia Tinecensi isthic petiturum, sed et is præsefert cum tam locupletem Abbatiam obtineat minutis alijs sacerdotijs cessurum. Aliud est quod in præsentia curæ esse Dtioni Vræ cupio, contulerat Illmus Dnus Episcopus Nolanus dum adhuc Nuncius esset, Parochiam in oppido meo Brocouien. Joanni Francisco Anorio Capellæ Sacæ Reg. Mtis magistro, homini Italo et linguæ Polonicæ omnino ignaro, proindeq. ad gerendam curam animarum prorsus inepto, institi aliquoties apud illum, vt se eo munere cui ferendo par esse non posset, abdicaret, facturum se recepit, nunc postremo cæpit à me petere, vt hanc Parochiam Dominico Ronrealio Sacæ Reg. Mtis Sacellario itidem Italo, itidem linguæ Polonicæ ignaro conferrem, negaui me id facere posse et mini me facturum, id ipsum et Illmus Dnus Nuncius respondit. Suspicor eos id in vrbe tentaturos vt obtinere possint, ego sane Dno Ronrealio bene cupio, sed vellem expenderet quam parum deceat eum Parochum esse, qui linguam non calleat, præter mitto quod ea res magno et populo scandalo et hæreticis irrisui sit futura et legibus Regni ac quod magis est sacris Canonibus prohibeatur. Curabit itaq. Dtio Vra, vt si quid isthic in hoc negotio tentatum fuerit, vt salutis potius animarum quam priuatæ cupiditatis ratio habeatur. Gratiam conferendorum in mea Ecclesia beneficiorum, quam obtineri posse Dtio Vra prioribus literis spem facit, grato animo excipiam, suffecerit tantum petere et impetrare, quantum Illmi Dominis Archiepo Gnesnen. et Episcopo Vladislauien. concessum fuit. Illmo Domino Cardinali de Torres humillima mea obsequia defero, Res nostræ in

ancipiti adhuc statu de quo prioribus literis luculentius. Commendo me gratiæ et amori A^{mis} vræ. Varsauiæ die XVII Martij 1628.

Comiti Schuarcemburgio.

Joachimus Meierus Cancellariæ Prutenicæ et consistorij Samtien. Notarius, vnus est ex ijs quos olim noueram in negotijs publicis cum laude versatos, petijt is à me commendari Illmæ A^{ni} vræ. Noui hominem florentem quondam familiaritate et obsequio magnorum virorum, dum adhuc iunior esset, nunc eundem non dubito vtilem fore Sermo Electori si maioribus negotijs admoueatur. Hic sane dum priuatam causam in iudicio Sacæ Reg: Mtis egit, talis apparuit, vt ad publicas sustinendas suffecturus videatur. Quare ab Illmâ Ane vrâ peto vt vel mea causa, vel certe quod is quem commendo dignus sit, patrocinio suo eum complecti velit, auctoritateq; sua efficere, vt in proxima officialium promotione eius ratio habeatur. Quidquid Illmâ Atio vrâ eius quem commendo causa præstiterit, in eam partem interpretabor, vt amicitiæ nostræ Illmam Anem vram non esse adhuc oblitam sim existimaturus. Commendo me gratiæ et amori Illmæ Anis vræ. Varsauiæ die XVIII. Martij 1628.

Generali Bernardinorum. Rme Pater Frater in Chro obsme.

Præclari in promouendo cultu diuino et Catholica religione tuenda Patrum Bernardinorum in hac Prouincia conatus tales semper fuerunt, vt Patria nostra plurimum illis hoc nomine debeat. Constanter ijdem nunc quoq; egregio vitæ religiosæ tenore tuentur statum suum et eximia laude floret illorum institutum, nosq; qui in functione pastorali subsidiaria eorum opera vtimur, libenter agnoscimus hanc religiosam familiam plurimum nobis opis et auxilij adferre. Hoc ego libenter apud Rmam Patem vram profiteor, vt illi addam animum ad conseruandum præsentem huius religionis in hoc Regno statum quem omni commendatione dignum esse iudico. Commendo me sacris orationibus et sacrificijs Rmæ Patis vræ meumq; illi amorem defero.

Beatissime Pater.

Constans sanctitatis fama illustribus declarata documentis Fratris Vladislai olim ex ordine Bernardinorum Presbyteri omnium Catholicorum in hoc Regno studia accendit ad supplicandum Sti V. quo virum istum communi opinione Sanctum, in eorum numerum referendum censeret, qui censura Apostolicæ auctoritatis cathalogo Sanctorum adscribendi sunt. Supplico ego quoq; Sti V. vellet pio piorum desiderio hac in parte satisfacere, cum ea res et animos bonorum ad præclara pietatis opera sit accensura, et tempora Stis Vræ

nouo sanctitatis prouentu illustratura. Osculor Sanctissimos pedes Stis V. meamq; seruitutem illi addico et deuoueo. Pultouio.

Illme et Rme Dne.

Eo animo Illmam Celnem vram erga patriam nostram esse scio; vt illi vel maxima pietatis incrementa optet et desideret, succrescent ista si ab vrbe Sanctitatis magistra huc fauoris aura spirare non desierit, potissimum in approbanda eorum sanctitate qui olim eius commendatione floruerunt, qualis fuit Frater Vladislaus ex ordine Bernardinorum cuius sacrum bustum religioso obsequio veneratur ciuitas Varsauien. Quantus is vir fuerit, quam praeclara sanctitatis documenta et viuus et vita functus reliquerit, declarabit series rerum ab eo gestarum legitimo examine explorata et conscripta. Illma Celdo vra dux et author erit caeteris, vt pro piorum desiderio assensu suo faueant, huncq; communi opinione Sanctum eorum numero qui beati declarandi sunt adscribi censurae Aplicae authoritate curent. Commendo me gratiae et fauori Illmae Celnis vrae. Pultouio

Illme.

Quis non pro voto desiderat, vel innumeros quotidie Sanctos declarari. Nobis certe qui inter haereticos et cum haereticis viuimus optatissimum est, nostrorum hominum pietate eorum impietatem redargui, nam et illi etiamsi pudorem omnem in detrahendo Sanctis exuerint, commouentur tamen ad multis argumentis declaratam Sanctitatem, qualis ex praeclaris viui et vitâ functi Vladislai ex ordine Bernardinorum Presbyteri gestis emicat. Hunc et Smus D. N. Apostolicae censurae auctoritate eorum numero adscribere velit qui mox beati ritè facto examine declarandi sunt, si Illma Celdo vra studio et authoritate sua effecerit, et de Ecclesia Catholica praeclare meruerit, et erga patriam nostram amanter optimi patroni officio defuncta fuerit; humillima mea obsequia defero Illmae Cel: vrae.

Il.

Non usq; adeo sterile olim fuit Polonicae pietatis solum, vt non interdum vernantes et odore virtutum flagrantes sanctitatis flores ediderit. Talis ante centum annos fuit Vladislaus Presbyter, sacri Bernardinorum instituti, cuius rarae et eximiae sanctitatis specimina et dum viueret clare intuerunt, et eo vita functo stupendae virtutis opera eum caelitum numero insertum esse testantur. Restat vt Smus D. N. constantem plusq; vnius seculi omnium huius Regni Catholicorum de huius viri sanctitate opinionem non temere conceptam sed legitimo examine exploratam suprema Aplicae potestatis censura ratam esse iubeat, eundemq; in numerum eorum qui sancti declarandi sunt referat. Quo nomine cum prope vniuersa Polonia

humiliter S. Sti supplicet, ego quoq; meas ad Illmam Cel. vram preces defero, faue re velit piis piorum desiderijs, suaq; gratia et opera efficere, vt voti compotes esse possimus. Cæleste præmium hoc eodem Sancto deprecante merebitur Illma Celso vra quod nostris obsequijs et exquisitis gratiarum actionibus longe præstan tius est, hac tamen obsequia ego humiliter defero Illmæ Cel: vræ. Pultouio.

Mnie wielce Mciwy Panie Starosto Sieradski.

Kiedy sobie wspomnię na młodsse lata, na zachowanie nasse spolne y vczynnosci, zaprawdę przydziwnieisżym byc mi musiała taka iakaś mała ku mnie chęc wmci, zes y na list moi nic mi nieodpisał, co y Brata mego JeMci Xdza Biskupa Po znanskiego potkało. Iuss ia to Panu Bogu porucząm bo takem zrost zem poko rą moią inszych wszytkich zwycięzeł, y to iest naiwiększa obrona moia y bę dzie zawsze. Zaciągow y postępkow JeMci Pana Stolnika Sieradzkiego Brata mego, ia we wszytkim iustificowac niechcę, zostanie to pod rozsądek przyiaciel ski, na ktory ze wmc moi Mciwy Pan skłaniac się raczyss; pissę do niego aby y on na nim przestawał, w wiem ze vczyni albo iuss vczynieł, bo iako się spodziewam, iuss tam ziachał JeMc Xiądz Biskup Posnański Brat moi, tanti Se nator iudicij ze sławny pamięci JeMc Pan Ociec wmci multum integritati ipsi us tribuere solebat. Moia ku wmci życzliwosc zawsze nieodmienna zostanie, a wza ktora kiedy vznam przystoine mnie y moich vszanowanie: Oddawąm się zatym łaskę wmci mo Mciwego Pana: w Warszawie die 18 Martij 1628.

Do Pana Starosty Bobrownickiego.

Niemiałem do tych czasow y niemąm dostateczney wiadomosci coby takowego było miedzy wmcią a zakonnikami S. Franciszka, tylko ex rumore słyszałem ze mieli przysc do mnie dla vskarżania się. Do tych czasow nieukazali mi się, a pewnie lubo wmci niełuię y rad słuzę, przecie iednak poczuwaiąc się w powin nosci Pasterskiei vmiałbym był sganic, iesli co było (a podobno było) naganey godno. Vdali się do inszych sposobow me inconsulto, czego z serca załuię y chwalic im tego niechcę. Jednak wmci mo Mciwego Pana proszę, abys y to skromnie zniosł y przyiał za iedną polutę, aliqua ex parte violatæ Ecclesiæ libertatis. honor wmci zostanie cały y te protestatie sine meo consensu factæ vt aboleantur vczynię staranie. Na ten czas oddawąm się wła skę wmci mo Mciwego Pana: w Pultusku 24 Martij 1628.

Sigismundus Rex.

Rnde in Chro Pater sincere nobis dilecte: Vważaiąc Rzpta na Seymie blisko przeszłym niebespieczenstwa tak postronne iako y domowe, ktore na

Rzptą pod czasy woienne (zwłascza że nieprzyiaciel in visceribus patriae prze dnie fortece trzymaiąc ma woisko gotowe) przypadac zwykły, dała nam wmoc złozyc Seym trzyniedzielny sine omnibus solennitatibus; do ktorego my 8to zenia iako vnicum remedium wpotrzebie Rzptey za radą obecnych przy bo ku naszym, takze pobliższych PP: Senatorow idąc, przystępuiemy, y on vpatruiąc co za trudnosci Rzptą domowe, à od nieprzyiaciela hardego y vpornego pericula zachodzą, na dzień XXVII Miesiąca Czerwca w Warszawie składamy, ktory podług zwyczaiu Seymik Powiatowy w Raciązu dnia V. Mie siąca Czerwca poprzedzi. Zadamy przeto Vprz. W. żebys na mieisce y czas naznaczony ziachał, y Instructiei od Posła naszego wysłuchawszy, do tego się przyłożeł, aby Posłowie viri prudentes, całosc y bespieczenstwo Rzptey, honor y sławę iei na dewszythe miłuiący, obrani na Seym przyszły, cum plenaria facultate consulendi zinnymi Posłami de salute Reipcae byli, y to żebys Vprz. W. co Remp. afficit, albo iei szkodliwie imminet, vważył, à consilia Rycerstwa tamecznego prowadził do tego, aby y woysko zasłużonym zupełną zapła tę, ktorey za vmknienim przes Seymiki pozwolonych na Seymie podatkow miec niemoże, odniosło, y nieprzyiaciel potęgę odważną Rzptey vznał. Inne zas pericula postronne wczesnie opatrzone były. Na koniec Rzpta nie sadząc się więcey na daremnych o pokoiu nadzieiach, ktoremi po te czasy hostis Rempub. elusit, bespieczęnstwo swoie gruntownie obmyslic mogła. Czym Vprz. W. oswiadczysz miłosc ku Oiczyznie y ku nam chęc swoię. Zadamy przy tym Vprz. W. abys na dzien Seymowi naznaczony przybyc niemieszkiwał, y tam zinnemi Stanami koronnemi o potrzebach Rzptey radzic nam pomogł. Zyczęmy zatym Vprz. W. od Pana Boga zdrowia dobrego. Datum Varsauiae die XXV Martij Anno Dni MDCXXVIII Regnor nror Poloniae XXXXI Sue ciae XXXV

Illme et Rndme Dne Dne cl.   Marquardy +

Contulerat faelicis memoriae Antecessor Illmae Dnis vrae D. Cieleckj, fratri meo è Prussia Varmiensi exuli, Praepositurram Lomzensem, in qua ad praeteritam vsq; aetatem residebat. Certis tandem in negotijs abijt in Silesiam, breui inde reuersurus, sed praeter opinionem certas ob causas ibidem coactus est hae rere diutius, et vero etiam vt significauit in posterum haerendum illi erit, nisi res ipsius aliter cedant. Unde verendum est, ne diuturnior absentia vitio ipsi vertatur, et alienas de se excitet opiniones. Illma D. vra tantisper super hac eius absentia suum iudicium obsecro suspend

re dignetur. spero enim fore vt meis literis evocatus, vel brevi redeat, vel quod etiam ipsi suaseram prædictum beneficium si adesse non licet resignet. Vtrumuis horum vbi ceciderit, fiet, vt Illmā Dtio vrā vel ab ipso vel a me per literas in notitiam in alterutram partem resolutionis faciendæ deventura sit primo quoq tempore. Interim me Illmæ Dnis vræ beneuolentiæ cupio commendatum. Varsauiæ 1 Aprilis.

Oswiecone Mciwe Xiążę.

Byłem przytym w Warszawie kiedy dano znac Jr. K. Mci, isz te tractaty rosstały się. admirati sumus, bo zaprawdę serio a nostris res acta, et nimium nos demittebamus indulgendo hostis ambitioni. Tak tu nam Prusacy vicini nostri dają znac, ze y sam Oxenstiern saluie isz tak barzo ciągnął rzemien, rozumieiąc ze nas biennalibus induciys miał oszukac, ktore na to podawał, aby y port Gdanski per substitutas personas (czego Gdanszczanie sami wprzod postrzegli) trzymał zwarty, y nas sine bello bellicis per biennium expensis exhauriret, et interim ligam hæreticam wsparł. Teraz snadz daie znac ze ma noua mandata a Principe, forte et illi et nobis expedit vt tractatione tempus teramus. Nam et nos plusquam flagitiose imparati sumus, y Szwed ma co z soba czynic, ale choćby on tylko murow bronieł, naszych tysiąc kilkudziesiąt Szwedow niedobędą. A woiska naszego 1600 w Prusiech, woiska tak drogiego iako niewidali niesłychali Przodkowie nasi; Sed quid nos sperare possumus, kiedy male sperant y qui summæ rei præsunt, y przed czasem protestuią się, et spargunt metum in populum, o czym iusz wie dobrze Nieprzyiaciel. Obawiałem się ia długo tey potentii Rakuskiei, ale y ci maią z soba co czynic, nutant vbiq res; et ipsa vastitas suscepti negotij multas aperit vias ad interitum vel lapsum, et vt vel felicissimi sint conatus, quales esse non possumus, difiteri mole sua ruant necesse est per tales motus cos insego Pan Bog gotuie. Sed de nobis noster metus, ktory depelli non potest nisi nostro ausu et consilio pewnie X. Balthasar Maradas o nas ani się, bic ani radzic nie bedzie. Seymu tedy potrzeba, bo tali statu tali iure vtimur, nec vlla ratio alia, expediendi consilij et publicæ salutis extat. Fuimus hactenus indiligentes præsentium, incuriosi futurorum nunc vel sero sapiamus. Rozumiem ze JeMc Xiądz Biskup Chetminski dał znac W. K. Mci iako Nieprzyiaciel sam naśmiewał się z nierządu naszego, przy woisku ani Hetmana ani Pułkownika ani Rothmistrza nie masz, albo niebyło, Equitatus præsidij causa ad Commissarios deductus, copie powiązane powroskami albo kraikami, Piechota bez knotow ludibrium potius oprocz tych trochę ktore miał z soba JeMc Pan Woiewoda kiiowski. Nam iednak

modo velimus spes restat w znaczney iakiei odwadze, ktora do tych czasow nieby
ła, y nakłady nasze iako W. X. Mć wspominac raczysz ładaiako chodzą. Sed nunc
minus idoneum tempus exigendarum rationum, nobiscum sunt qui ad talia ratio
cinia obstricti sunt. Egemus a my tu naiwięcy co tylko ex portu spes nostra,
miles quotidianis rapinis in nos saevit na ludzie tu niezwyczaine, vbogie w Ma
zowszu naiwięcey zebrakow. Odiachałem JeoKMć satis afflictum ex praesenti re
rum statu, omnes rationes saluandae Reipub. radby brał przed się, widzi errores. &
JeMć Xiądz Chełminskj zaras po Swięciech ma byc w Warszawie, y ia y on pro
ximi flammae, dzis mi dano znac ze pod Holsteinem tylko mil 15 o demnie Szwe
dowie dormientes excubitores nostros zabrali, tylko mil dziewiec od granic Mazo
wieckich: Oddawąm się &c. w Pułtusku 2a. Aprilis 1628. Wiem ze W. K. Mć ta
li rerum statu maiorem pro Repubca ipsa Repubca animum habes, y ta nasza po Panu Boga nadzieia. Iako Xiąze JeMć starosty pamięci Pan komissy viat Wislice, przes
wszytkie lata zakładałem za poddane swe z Opactwa Tynieckiego, wie o tym
dobrze Pan kierło, snadz mię iednak albo JeMći Xdza Referendarza pozywaią,
wprawdzie ia do tego nienaleze, bo ten cięzar przy poddanych, ale zem ia płacieł
dowiesz się W. X. Mć tylko pierwey amice roskasz się pytac o kwity nieprzystępu
iac do prawa. Da Pan kierło swiadectwo iako Xiąze JeMć Pan komissy był
w tey mierze z mojei powolnosci content.

Ceduła

Do J. Podskarbiego Koronnego.

Zycze tego z serca abys WMc moi Mciwy Pan w tey sprawie Synowca swego od
niosł te pociechę, aby ciało iego ritu Christiano sepeliri possit. Ze odesłał
do mnie JeMć Xiądz Nuncius tę sprawę vt processu formato, si constiterit
eum poenas Bullae Coenae Dni non incurrisse (a quibus absoluendi potestas
soli summo Pontifici reseruata est) a nad to ze z tego swiata szedł contritio
nis et poenitentiae manifesta signa dans. Co iezli ex legitima et Canonica
inquisitione patebit, ia gotow committere alicui sacerdoti, aby vinculum ex
communicationis z niego zniosł. A nad to ze więcey vczynic niemogę, Sam
JeMć Xiądz Nuncius mię wyswiadczy. Oddawam się zatym łasce WMci.
Naiasnieiszy Mciwy Krolu. &c.

Zakrocimskie Starostwo wielką ma nad insze w tym Woiewodztwie iurisdictio
ktory bes znacznego kosztu trudno cum dignitate W. K. Mci odprawic prze
dnieisze maiętnosci odięte v roznych są dzierzawcow, ktore lubo prawo pospo
lite in subsidium Starostom do Starostwo przyłączyc naznaczyło, ale to wsz

tko na łasce W. K. Mći Pana y Dobrodzieia mego należy, do ktorey vciela sie na ten czas Pan Starosta Zakroczymski, za occasią Smierci Pana Podstolego Ko ronnego, po ktorym dwie wsi Radzikow y krębłowice vacuią, y dlatego prae textu że dawno do Starostwa Zakroczymskiego należały. więc y stey miary że y on sam żadny occasii nie vpuścieł do vsłużenia W. K. Mći y Synowie iego obe cni są na posługach W. K. Mći, wnoszę ia iako ten ktory maiętnością tuteczną kościoła mego iestem w iurisdictii Zakroczymski vsilną prozbę moię za Panem Sta rostą. Dogodzisz W. K. Mć Pan nasz desiderys nostris, y zasłużonego sługę swe go ratuiąc, inszym dodasz ochotey na wszelaką dla Oiczyzney y W. K. Mći od wagę. Vniżone posługi moie oddawam pilnie własce W. K. Mći Pana y Dobro dzieia mego: w Pułtusku.

Illmé et Rndme Domine.

Nigdym się tego niespodziewał, abym kiedy miał przysc na taki termin, aby rzeczy moie własne miał kto hamowac, co mnie teraz potyka w Tyncu. Wiem ia że wmci memu Mciwemu Panu lekko vdaią nakłady y budynki moie, á ia tesz niechcę iu dicio humano hac aestimari, widzi Pan Bog zem to vczynieł com mogł, si vixeri mus videbimus conatus aliorum, videbit certe posteritas; Y teraz nie taksz Tyn ca odiezdząm, abym niemiał zostawic sposobow ad promouenda aedificia; Zasta łes wmc niemałym kosztem moim zbudowane cegelnie, ktore przedemną niebyły, za stałes cegłę y wapno ktorym hac aetate structura promoueri potest, zastałes wmc dachowki kilkadziesiąt tysięcy, ktorą ziakim kosztem robic y wypalac przychodzi do swiadczysz wmc potym. Nad to kosztem moim nagotowano dla mnie wapna, kto rego brac mi na statki niedopuszczono. Zaprawdę byłem ia Dominus rerum w Tyn cu, quae legitime vel vendi vel donari, vel alio transferri possunt, iakowe iest wapno moim kosztem wypalone, y na to wypalone vt ad alium vsum trans ferri possit. Niewinuię ia w tym Zakonnikow tamecznych, wmc sam raczyłes wspominac przedemną iakoby to miało byc cum onere wmci, rozumiałem iednak żes wmc miał w to pilnie weiźrzec, y mnie y siebie nietrudnic, rozumiałem naosta tek żes wmc miał aliquam rationem amicitiae nostrae ducere, y tego mi nieuimowac, czego mię żadne prawo niesądzi, czego y na ten czas czekam od wmci, si non propter amorem fraternum quem mutuo nobis debemus, at saltem iustitiae et aequi tatis respectu. Pobrano mi drwa przed rokiem wyrąbane iusz y zatargowane, iako to mąm nazwac, iedno iakieikolwiek osobey moiei lekkie vważenie, na kto re iesli m kiedy zasługował niemogę sam v siebie baczyc, y życzę naostatek abys wmc declarował animum suum. Moie staranie takie zawsze było, abym był sobie

pozyskat milosc y laskę wnici. Do ktorey y teraz oddawam się z posługami mo imi. w Pultusku die 12 Aprilis 1628.

Naiasnieiszy Mcziwy Krolu. etc.

Złosc y swawola ludzka by naispokoynieiszemu niedopusci pożądanego pod prawem pospolitym zazywac pokoiu. Niemogłem y ia byc szczesliwszy nad insze Antecessory moie, ktorzy tu wtym miasteczku zazywali trudnosci znaiezmikami, miedzy ktorymi teraz za czasow moich herszowali trzei, ktorzy pierwey roznych czasow wmiasteczku sieta zlego narobiwszy, à potym na czeladz moię napadszy, y iednego znich okrutnie zamordowawszy, sami naostatek wtumulcie odniesli ostatnią zapłatę złych robot swoich. Poimany czwarty et composito iudicio według statutu sądzony, termin ma zappellatii przed Sądem W. K. Mci Pana mego Mcziwego, kiedy tenssprawiedliwego decretu W. K. Mci odniesie przystoyną zapłatę, będą drudzy napotym skromnieiszy, o co vniżenie prosząc W. K. Mci poddanstwo y posługi moie pokładam pod nogi W. K. Mci Pana y Dobrodzieia mego.

Naiasnieiszy Mcziwy Krolu etc.

Zescie z tego swiata Pana Starosty krakowskiego, wiem że W. K. Mci Panu memu Mcziwemu niemałą podało occasią deliberandi quis ei successor dandus esset, wiele Rzpltey wiele W. K. Mci in omni casu na tym mieiscu należy. Przodkowie W. K. Mci o to się zawsze starali, aby na krakowie ten siedział, qui ex intima eorum mente esset, nierozumieli hunc locum esse praemij sed honoris, y raczey szukali subiecta huic oneri idonea niżli by mieli ambientium desiderys gratificari. Nie do moiei Dioecesii należy Starostwo krakowskie, ale iako wiernemu Sludze y Senatorowi W. K. Mci należy etiam non interrogando sententiam zdanie swoie odniesc do wiadomosci W. K. Mci. Zkaski Bożey mass W. K. Mc dosyc wiernych y życzliwych sług, sposobnych do tak wysokiego vrzędu, kilku wspomnie, do zadnego się niewiążąc bo mię tess o to żaden nieprosiet. JeMc Pan Woiewoda krakowski domowi swemu wrodzoną powolnoscią mam za to że iest dobrze zalecony W. K. Mci. JeMc Pan Hetman Coronny Iurydykę Wielunską komu spuściwszy omni exceptione eo loco dignus. JeMc Pan Woiewoda Kijowski maiąc tam amplas wWoiewodztwie krakowskim possessiones mogłby y vmiałby pewnie summa cum laude dignitatem et securitatem loci illius tueri, przy doswiadczoney à nieodmienney ku W. K. Mci życzliwosci sposobny by był y JeMc Pan Woiewoda Lubelski maiąc tam sprzednimi ludz

powinnowactwa. Więc JeoMć Pan Marszałek wielki koronny si vires annis si
nunt iakosz à to z łaski Bożey iescze non decrepitam viuit senectutem. JeoMć Pan
Podczaszy koronny Iurydykę Sendomierską komu inszemu powierzywszy Pan Sta
rosta Radoszycki, Pan Firley Woiewodzic krakowski, Pan Starosta Lelowski
cuius iudicium praeclare maturescit, Pan Starosta Grodecki, Pan Chorąży krako
wski y innych wiele chciałlibys tesz W. K. Mć sługę swego z każdey miary wno
cie y odwadze doswiadczonego, Pana wielkiego rządce mieć na tym mieiscu, vpe
wniam w tym żeby z każdym zrownał, animi magnitudine, à sie luby przeszedł
powolnoscią y vsługą na każde skinienie W. K. Mci. Vspokoiłyby się de iuris
dictione de prouentibus disceptationes, ieden by był ktoryby wszytko czynieł na ro
skazanie W. K. Mci. Ale serce W. K. Mci w ręku iest Boga wszechmogącego, kto
rego ia w modlitwach moich prosic nieprzestawam, aby tak sprawował deliberatią
tę W. K. Mci, iakoby spreizrzenia niebieskiego ten za declaratią W. K. Mci na
tym mieiscu był posadzony ktoryby y kosciołowi Bożemu y Oyczyznie y W. K.
Mci chciał y vmiał iako naiprzystoinie y dogodnie służyc. Poddanstwo mo
ie y vniżone posługi oddawam łasce W. K. Mci Pana y Dobrodzieia mego
Mciwego: w Pułtusku die 19 Aprilis 1628.

Do Panny Megerin

Vniżenie proszę racz wmc ten moy list z ręku swych oddac JeoK. Mci Pa
nu y Dobrodzieiowi memu, tak żeby tam został, gdysz nan niepotrzebuię re
sponsu. Poruczyłem tesz w niektorych potrzebach odniesc prozbę moię wmci
moi Mciwey Pannie JeoMci Xdzu Lipskiemu Regentowi Cancellarii, niewątpię
że w tym poznam łaskę wmci. Do ktorey pilnie się z posługami moimi odda
wam: w Pułtusku vt supra:

Illme et Rndme Dne etc.

Zebys wmc moy Mciwy Pan obaczył, isz to wapno ktorem dla siebie kazał
wygotowac ktorego mi Zakonnicy zabronieli nic nie zatrudni fabryki w tym
roku, posyłam regestr to co kosztem moim iusz dawno zgotowaney materii tam
zostało. Mogłem ci ia to był albo rozdac albo przedac (ciakosz snadz iusz teraz
nad wiadomosc wmci dachowka o ktorą naitrudniei po Krakowie w vpomin
ki chodzi) ale y z tey miary chciałem oswiadczyc chęc moię ku temu tam miei
scu y podac Successori ansam ad continuandam fabricam, koszt na wapno
naiwiększy w Tyncu w łamaniu kamienia, ten aby był zawsze nad zamiar
gotowy swiadczą wyrobione tak wiele gotowych Pułtoszkow, z ktorych
non multum erraui ze post resignationem nowego wapna bo gaszone na miei

seu do budowania lepsze, à na starki swiezo palone kładą moim kosztem kazałem wpalic choćbym to y teraz czynił, nie są tak małe skłaty Tyniechie, ut constante mutuo amore, miałbys mi wmc tego bronic, czego nihil de illo loco meritis bez zadney przyczyny precz, Zakonnicy iasz tu tak moia iako y wmci indignitas versatur ktorą vendicare y zatrzymac wswey klubie exuberantem audaciam iest in potestate wmci. taeno teras popusczac potym kiedy wmc będziesz chciał trudno będzie zatrzymac. Mogłbym o tym więcey napisac bym się nieobawiał byc importunus rei alienæ curator, acz ia wmci amoris prærogatiuâ meum esse semper cupio. Proszę tedy abys wmc moi Mciwy Pan przez tego Czeladnika mego seriò do Zakonnikow napisał, aby y zstrony wapna y zstrony bydła mnie y sobie trudnosci nieczynili. Inuentarzow zadnych po X. Edzu Sułowskim nieweziąłem, à to iest wdobrym zdrowiu JeMc Pan Zarnowski wyswiadczy mię wtey mierze ze mi zadnych nie oddał, bo po Xędzu Mieleckim mało nie cztery lata wszarpaninie było Opactwo, wrożnych rękach maiętnosci, dopiero zroskazania mego spisane bona fide Inuentarze przez nieboszczyka Pana Ruszkowskiego, ktoremu ia był wszytkie go powierzył to wszytko oddano Sługom JeMci, co tesz po części znaiduie się wklasztorze. Ale y Xiądz Łącki dawny y dobry sługa klasztoru Tyniecki[ego] wie o wszytkim, sktorym gdy się wmc zniesiesz, non errabis, mianowicie de iuribus et litibus, ktore on ma in sua cura, et fidelem hactenus præstitit operam. Ctatigo wmci mea scriptione amor me impulit, ale vstnie da Pan Bog sincere in omnibus przestrzegę, si gratum sensero wmci meu Mciwemu Panu. à ty nasz wmc wrychle ze monita mea vtilia sunt, y to co podali Sludzy moi o folwarkowych vrodzaiach fide certa constant. Oddawam się etc. wPułtusku 25 Aprilis 1628.

[Ve]nabili et Religioso N.N. Conuentus Canonicorum S. Augustini Monasterij Ceruenen. Priori salutem et fraternum amorem. Supplicauit nobis Religiosus N.N. fratri monasterij professus, ut authoritatem nram ordinariam quo ad Monasterium locumq[ue] cui se sua professione addixit restitueretur interponeremus. Nos qui nihil minus dignum statu religioso censeamus, quam si homines eius Ordinis apostatico modo in locis non suæ professionis cum summo Christi fidelium scandalo commorentur, fraternitatem tuam monendam esse duximus, atq[ue] hisce literis eidem iniungimus, vt eund. N.N. monasterij sui professum intra claustri religiosæ congregationis, ibi si ita meruit pænitentiam acturum recipiat, neq[ue] amplius cum dedecore non minus ordinis Ecclesiastici quam monasterij Ceruenen. eu[m] extra claustrum vagari sinat.

Rme et Illme Princeps Domine Dne in Spu Sancto nobis obsme
Salutem et uberrimam Sanctissimi Paracleti Patroni nostri benignissimi gratiam septiformem. Nisi quotidiana experientia et perpetuo animi sensu constaret, sic arcta esse summae coniunctionis vincula, quibus Sanctissimus Spiritus clientes suos et secum et inter se se constrinxit, ut nullis locorum intervallis dissolvi possint, opere pretium foret prolixioribus commonefacere, hortari, atq; adeo exstimulare quemq; Sodalium, cum ad officij sui rationem, tum ad memoriam beneficiorum, quibus Patrono nro benignissimo obstricti sumus sempiternam. Sed quoniam Sodalitas nostra à divinissimo authore suo edocta, conscia est immortalium beneficiorum, quae Patronus munificentissimus ipso in sodalitatem ingressu dare solet, ac reliquo etiam vitae decursu, ab eodem se habere ipsimet sodales testantur: satis sibi esse duxit, si annuae solennitatis iugis in animis suorum vigeat memoria; quippe persuasissimum habet fore. ut sodales accepto de appropinquante celebritate nuncio, lectisq; invitatorijs statim exardescant in singulare studium Festi celebrandi, recolendiq; beneficij eo die, communis quidem universae Reipub. Christianae, at sodalibus nris singularis omnino. Quocirca non dubitat futurum; ut ijdem ardentioribus studijs, novaq; mentis integritate, et puritate enitantur ad explicanda, amplissimeq; pandenda sua pectora, excipiendis ijs charismatum donis, quibus Paracletus idem benignissimus, tanta solennitate clientum atq; sodalium mentes exornare consuevit. Quamobrem invitatoriae nostrae eo solum spectant, ut sodales intelligant, solenne Congregationis nrae patrocinium annuum esse debere, et quidem ipso die primo Pentecostes, ab omnibus sic celebrandum, ut qui per locorum intercapedines, perq; graviores in Repub: Christiana occupationes adesse Graecij omnino non possunt, ij certe votis animisq; coniunctissimi, quam possunt proxime abesse conentur. Ex quo fiet, ut perseverantes unanimiter in oratione et panis fractione tota domus ubi erimus sedentes sanctissimo repleatur Spiritu. Adiunximus his Cathalogum sodalium qui anno isto ex hac vita migrarunt, ut pro illis ea persolvantur iusta, quae quovis sodalium leges suo iure persolvenda exigunt. Dabamus Graecij Styriae ex Oratorio nro die 10 Mensis Maij Anni 1628.

Inaudiverit procul dubio iam pridem, non sine doloris sensu Convictum pene totum die 10 Octobr. anni praeteriti sub horam septimam vespertinam inopinato conflagrasse incendio. Et quamvis singulari omnino providentia Patroni nri benignissimi praeservatum fuerit sacellum Congregationis, tamen persuadente metu ex repentina quorundam fornicum ruina incusso, exportanda fuit sacra suppellex, non sine magna iactura

Satisfuerit hoc ipsum insinuasse sodalibus nris ut pro sua innata tum erga Patronum Clementissimum, tum erga ipsammet Congregationem charitate et studio meminerit pro sua quisq; facultate ferre suppetias aliquas ad sarciendam huiusmodi iacturam. cum fœnore remunerabit Clientes suos Patronus noster benignissimus.

Nobilissimi et Eruditi Adolescentes

Mei isthic vigere memoriam lætor admodum, meq; olim in consortium vrum ascitum numero Sodalium contineri magni æstimo. Vestri certe amoris quem annuis literis declarare soletis significatione nihil mihi gratius accidere potest. Is est fructus vberrimus sacræ societatis, vt quamuis longis locorum spacijs ab inuicem separemur consentientium tamen voluntatum studijs et officijs simul esse videamur. Nobis quidem vita iam pene acta est, vos nunc ineuntis ætatis tyrocinium fœlicibus auspicijs sub communis Patroni tutela susceptum, summâ cum laude nec minori eruditionis quam pietatis prouentu exercetis, mox patriæ et Ecclesiæ magno ornamento et præsidio futuri. Vestris precibus sacrisq; suffragijs et labores nros quos et in Pastorali hoc præsertim turbulento patriæ nostræ tempore, et in Senatoria functione, sustinemus, fulciri desideramus, et cum supremo fato functi fuerimus, fraternum officium vt fratri præstetis exposcimus. Bene valere D. V. ex animo opto. Pultouiæ 6 July 1628

Gnali Prouinciali Soc: Iesv Mutio Vitelesco Rme Pater amice obs[illegible]

Fratri meo Martino Soc: Iesv Presbytero ego et Illmus Dnus Epus Posnanien suasimus, vt exactis in Societate viginti annis ad vrbem peregrinationem susciperet, non vt vana externarum rerum notitiâ, aut vrbis splendore animum oblectaret, sed vt coram et prius Rndmam Patem vram veneraretur, ipsosq; fontes pietatis, quos ab vrbe Societas longe lateq; diffundit inspiceret. Quamobrem et meo et Illmi Dni Episcopi Posnanien fratris mei nomine, peto à Rma Pate vra indulgeret fratri meo huius peregrinationis suscipiendæ facultatem, qua ille ita vtetur, vt à religioso instituto ne latum quidem vnguem se dimoueri sit vnquam siturus, et tam in hoc proposito quam in omnibus status sui actionibus Sacro Rndmæ Ptis vræ imperio pariturus. Commendo me amori et sanctissimis sacrificijs Ptis vræ: Petricouiæ die 26 May 1628.

Illme et Rndsme Dne et

Antequam literas Illmæ Dnis vræ ex quibus suo Illmiq; ac Rmi fratris sui Episcopi Posnanien nomine P. Martino fratri item suo peregrinationem Romanam concedi postulabat, accepissem, ad P. Prouincialem cum ex ipso P. Martino hoc illius desiderium cognouissem, rescripseram, vt consideraret num ea ratione, quam illi simul suggerebam, desiderio P. Martini sine grauiore aliquo incommodo posset satisfieri. Quare cum nunc ad postulationem P. Martini

etiam duorum Illmor. Episcoporum, quorum caritati et beneuolentiae se Societas
vrã plurimum obstrictam agnoscit, auctoritas accesserit, non omittam iterum P.
Prouinciali serio commendare, vt procuret, vt vterq; intelligat, summam suae pe-
titionis rationem à nobis habitam fuisse. Quod vt eo modo fiat, vt et Illmã
Dño vrã et Illmus D. Episcopus Posnaniensis et sibi et fratri suo P. Marti-
no gratulari possint diuina bonitas spero omnem deliberationem ad maiorem
suam gloriam diriget. A qua toto affectu peto vt D. vrãm Illmãm omni gaudio
et felicitate cumulet. Romae. 22 Julij 1628.

Francisco Ciriolj

Nullas iam diu à Dñe vrã accepi literas, itaq; ignoro quo in statu isthic res
meae sint, et quando tandem sacras Epãtus mei literas expeditas sim habiturus.
Scribit mihi D. Milaceuius residuum pecuniae, quae post expeditas bullas
superfuit, nondum sibi restitutum esse. Mandaueram autem ei vt hos num-
mos in coemendis nonnullis rebus mihi necessarijs impenderet; rogo curet
Dño vrã et efficiat, ne mora aliqua sit in rerum istarum comparatione.
Commendo me amori et gratiae D.nis vrae. Petricouiae die 26 Maij 1628.

Idem Illmo

Semper me latuit nisi ab aliquibus diebus D.nem vrãm Illmãm D. Lancelloto
mille quingentos vngaricos numerasse, siquidem existimabam mille et trecen.
vngaricos tantum ipsum habuisse. Quapropter cum acceperim à D. Tiberio
Lancelloto ipsi adhuc ducent. vngaricos D. V Illmae superesse, quorum depo-
situm in banco mercatorum Pellegrini et Casanoua facere pollicitus est. Ideo
ex pecuniarum quantitate, quam per vltimas Epistolas notaueram transmitten-
dam minus ducent. vngaricos transmittere poterit. Expedio nunc faculta-
tes conferendi beneficia vacantia in mensibus reseruatis, et ordines extra
tempora, quibus expeditis, efficiam, vt eas quantocitius D V Illmã recipiat.
Cui interim humillima seruitia mea defero. Dat Romae die 21 Maij 1628

Eidem Illmus.

Literas Dñonis vrae die 29 Aprilis datas hac demum septimana accepi,
nam et publicorum et priuatorum negotiorum causâ aberam fere per duos men-
ses à Diaecesi mea. Magnopere quidem perculsus sum, cum ex literis D.nis vrae
intellexi, negotij mei expeditionem adhuc haerere, et plus nummorum posci,
cum antea mihi significatum fuisset rem 2200 Aur. confici posse. Illud
praeterea miror cur acciderit, vt cum ego Illmo Dño Episcopo Nolano 2500 aur.
eo deferendos dederim, illeq; totam eam pecuniãse repraesentasse mihi significaue

rit, Ktio vra nihilominus scribit se tantum 2200 Aur accepisse ac praeterea Dnum Mielaceuium aur 100 in meos vsus expendisse aurei 200 intercidisse vi deantur, qui si superessent non amplius tanta summa ad supplendas reliquas expensas posceretur. Sed hac de re proximâ occasione (nam nunc in ipso Comitiorum exordio aliorum negotiorum mole opprimimur) vberius, nunc hoc tantum addo et rogo vt adiectis his quos isthic superesse non dubito 200 Aureis omnem operam adhibeat, vt negotium istud his impensis obtineatur. Rationes expensarum antecessoris mei ad manus non habeo, hoc tantum scio ab ijs qui negotia illius tractarunt, longe minori summa eius expeditionem constitisse; et tunc alia tempora erant, nunc ita accisae et in angustum redactae sunt rationes nostrae, vt deteriori conditione esse non possimus, bona fide asserere ausim, me toto hoc anno ex prouentibus Epatus Ploceñ ne 2000 floreñ accepisse, et vicies tantum expendisse, clauso portu cessant omnes prouentus nostri, aliena ope et alieno aere viuimus, et conditionem nram summa cum difficultate tuemur. Commendo me gratia et amori Ktionis vrae Varsauiae die 30 Junij 1628.

Episcopo Aelano.

Comitia iterum hoc anno inchoamus ad decernenda noua contra Suecum subsidia, cum quo nobis bellum est omni spe pacis praecisa. Vidit ipsamet Illmâ Ktio vra cum hic praesens esset, confusas rationes nostras, nec satis ad vsum praesentis status Reipub. expedita consilia, magis indies hoc vitio laboramus, vt periti rerum fateri cogantur, non hostis viribus sed Dei iusto iudicio nos vrgeri, quid demum futurum sit ille scit qui omnia nouit. Negotium meum in vrbe haerere adhuc significatum est mihi; idq; ob defectum pecuniae cum antea scriptum esset, super futurum etiam aliquid ex ea summa quam Illmâ Ktio vrâ meo nomine isthic repraesentauerat. Scribit Dnus Ciriolus sibi tantum 2200 aur redditos esse, centum praeterea aur Dnum Mielaceuium in meos vsus expendisse, ita ex 2500 aur quos Illmâ Ktio vrâ eo tulerat, 200 Aur desiderari videntur, sed fortassis in rationibus mercatorum reperientur, qua in re vt Illmâ Ktio vrâ Dnum Ciriolum informet, supplico Illmae Ktioni vrae. Commendo me gratiae Illmae Ktioni vrae eiq; obsequia mea defero. Varsauiae die 30 Junij 1628.

Illme et obsme Domine Dne et amice obsme. rip

Regni Poloniae Comitia quae ex literis Illmae Dnis vrae inita cognoui, eum exitum habitura spero, quem tantorum procerum prudentia, et iam ab hoste inflictarum iniuriarum memoria futurum esse persuadent. Deum Opt: Max: indignis meis orationibus efflagitare non desino, vt aliquando eiusd Reipub. hostes conterere, ipsiusq; malis finem imponere, non dedignetur. In negotio Illmae Ktionis

vrae haec illi comperta facio. Dnus Tyberius frater meus duo mille et quingentos aur. quos mihi Illma Dtio vra isthic reddiderat Campsori consignauit, idemq; Campsor ad omnes sumptus expeditionum et Bullarum se se obligauit. Hec video qu[illegible] pacto D. Ciriolus defectum ducentorum aureor affirmet, cum tota summa (centum aureis exceptis qui à Dno Mielaceuio eodem Dno Ciriolo annuente [illegible] sunt) penes eund Campsorem existat. Eidem fratri meo nihil scripsi vt pro ysd expeditionibus quidquid opus fuerit, etiam de proprio impendat, Dnoq; Ciriolo quotquot aur petierit consignet, vt hoc pacto Illmae Dnonis vrae negotio consulatur, meamq; erga se animi propensionem modo quo possum si gnificem, certus tamen quod de duobus mille et quadringentis adhuc aliquid superfuturum sit. Caeterum me meaq; officia Illmae Dni vrae officiosissime defero. Nolae 17 Augti 1628

Fridericus Dei gratia in Liuonia Curlandiae ac Semigalliae Dux

Rme et Illme Dne amice obsme.

[illegible] ad praesentia Comitia summa necessitate vrgente Gnrosum Ottonem [illegible] Burgrabium meum. Illi igitur in mandatis dedi, vt Rmam et Il[lmam] Dnem vram meo nomine non solum amanter salutaret, verum etiam de negotijs meis cum eadem conferret, illiusq; consilio et opera vtatur. Proinde Rmam et Illmam Dnm vram obnixe rogo, dignetur in ijs omni bus illi fidem habere, quaeq; illi mandata sua prudentia et auctoritate reddere faciliora, vt ijs ex sententia expeditis legatus meus tempestiue reuertatur. Rmae et Illmae Dnis vrae vicissim studia et officia mea paratissima defero, et eandem rectissime valere exopto. Datae Doblini 30 Iunij 1628.

Cardli de Torres.

Qualis nunc sit status rerum nostrarum intelliget Illma Celdo vra ex Dno Mielaceuio Canonico Ecclae meae Ploceñ, cui mandaui vt in priuatis etiam me is negotijs opem et patrocinium Illmae Celnis vrae imploraret. Agnosco equidem me vltra merita mea beneficijs Illmae Celnis vrae quotidie ornari, admirar vicis sim, vt grati animi testificatione per omnes occasiones Illmae Celnis vrae re spondeam. Cui me totum deuoueo meaq; obsequia defero. Varsauiae die 30 Iunij 1628.

Francisco Ciriolí

Cur nunc demum Dtio vra resciuerit bis mille et quingentos aur à me Romam missos fuisse, idcirco miror quod non solum ab Illmo Dno Lancello

to, verum etiam ex literis meis toties ad D. vram datis hac de re scire potu
erit. Supputaueram ego rationes expensarum ad normam earum quæ in ex
peditione antecessoris mei (quarum exemplum misi nuper Dni vræ) factæ
fuerant, nam cum eæ ad summam bis mille ducentorum septuaginta sex aureo
ascenderint, sperabam, et nunc ita fore credo pari summa expensa, ducentos
viginti quatuor aureos ad alia expedienda residuos fore. Scripserat Illmus
Dnus Cardinalis de Torres Sacr. Reg: Mtti eandem quam antecessor meus ha
buit gratiam mihi quoq; indultam esse, idem et literis suis Dtio vra satis ex
presse mihi significauerat, non dubito itaq; omnino curaturam effecturamq; Dnem
vram, vt maioribus expensis supra antecessorem meum non grauer. qua in
re ope et patrocinio Illmi Dni Episcopi Cardlis de Torres protectoris nri
vtatur. Commendo me amori et gratiæ Dnis vræ. Varsauiæ die 2 July
1628.

Illmc et Rndmc Dne

Accepi binas Epistolas Dnis vræ Illmæ vnam sub die 30 Junij, alteram
die 2 July, vna cum calculo expensarum factarum pro expeditione Epatu Plo
cen. bonæ memoriæ D. Cieleckio collati, qui ad tantam summam non ascendit quan
tam ascendet illa D. vræ Illmæ. Licet sanctissimus ipsi eandem gratiam largitus
fuerit, quam eidem Rmo Dno Cieleckj impartitus fuerat, verumtamen, quia ra
tio huius diuersitatis est in promptu, mihi persuadeo, quod Dtio vra Illma cre
det in hac expeditione nullum errorem commissum fuisse, et quod aliter fieri non
poterat, nisi eas pecunias expendere quæ impensæ fuerunt. In reliquis vero pro
quibus expendere necessarium est, non possum in illis maiorem diligentiam et fide
litatem adhibere illâ, quâ hactenus vsus fui. Nam pro Rmo D. Cieleckio nouem
tantummodo bullæ expeditæ fuerunt, sed pro D. vra Illma necessarium fuit ex
pedire vndecim, videlicet easdem nouem quæ expeditæ fuerant pro Dno Cieleckio,
et vltra eas bullam absolutionis ab Epatu Luceorien. et bullam professionis fi
dei, quam Dtio vra Illma de nouo emittet propter errores existentes in ea, quæ
missa fuerat cum processu prout D. vra Illma videbit quando bullas accipiet.
Conueniam in vnum sub aliqua die sequentis hebdomadæ cum D. Mielaceuio et
subducemus calculos pecuniarum quæ deficient pro integra expeditione sui Epatus
Plocen. et quoad me omnem nauabo operam, vt quanto citius bullæ expediri
possint, vt possit D. Mielaceuius reuerti in Poloniam prout à D. vra Illma dicit
habere in mandatis. Interea cum reseruauerim copiosius prosequenti tabellario scri
bere manus D. vræ Illmæ humillime deosculor: Dat. Romæ die 12 Augti 1628.

Illme et Rme Dne Dne Fautor Colme

Frater meus is qui has reddet Illmæ Celnis vræ literas Societatis Iesu Presbyter voluntate superiorum suorum venit ad urbem. Huic ego mandaui, ut meo nomine Illmam Cel: vram adiret, coramq; vice mea cultus et obseruantiæ testificatione erga Illmam Celnem vram defungeretur. Complectetur Illma Celdo vra hunc sacerdotem solita beneuolentia, vel quia frater meus est, vel quod ei religiosæ societati cui Illma Celdo vra plurimum fauet addictus, vel demq; ut cunctis testatum faciat, gentem nram quæ Illmæ Cel: vræ patrocinio continetur sibi curæ esse. Humillima mea obsequia defero Illmæ Celni vræ: Varsauiæ die 8 Julij 1628.

Episcopo Camerino

Etsi mei forte iam oblitum, his tamen literis quas frater meus Societatis Iesu Presbyter reddet, interpellandum censui. Grata recordatione ego recolo iucundam etsi breuem amicitiæ vsuram, quâ mihi dum hic Illma Dtio vra esset frui licuit, atq; ex animo opto ut mutui amoris illi igniculi frequentioribus propensæ voluntatis significationibus foueantur, faciam ego id, libenter [illegible] Illmam Dnem vram paribus officiorum studijs mihi responsuram. Interim fratri meo mandaui ut Illmæ Dtioni vræ mea obsequia deferret, et de statu nostro Illmam D. vram certiorem redderet. Commendo me gratiæ Illmæ Dtionis vræ. Dat. ut supra.

Francisco Ciriolo

Accepi literas Dnis vræ vna cum breui quo mihi conceditur facultas extra tempora ordines sacros conferendi. De literis expeditionis meæ scripserat mihi Dtio vra eas adhuc hærere, et maiorem sumptum posci, posse tamen negotium reduci ad eum modum expensarum, qui in expeditione antecessoris mei obseruatus fuit, si copias prioris expeditionis Dtio vra haberet. Has ego misi Dni vræ ante mensem circiter, speroq; Dnem vram adnisuram ne minor mei ratio habeatur, et ne in præsenti calamitate Reipub. et ordinis Ecclesiastici in Polonia statu deteriori conditione ego sim, quam ij fuerunt, qui longe feliciori tempore vixerunt. Illmus Dnus Nuncius qui apud nos est, recepit se scripturum ad Illmum fratrem suum, ut si quid præterea opus foret, sua pecunia suppleret. Ego interim commendo me amori et gratiæ Dnis vræ: Varsauiæ die 22 Julij 1628.

Admodum

Admodum R[ever]nde D[omi]ne Nepos ob[serv]ss[i]me.

Mitto ad vos eum per quem certior fieri volo quid isthic vel agatur vel au
diatur, D[omina]tio v[est]ra me faciat compotem voti mei literis suis, quae etiamsi breues
fuerint, modo summam rei complectantur mihi gratae erunt. Ill[ust]ris heros tuus
quo die Varsauia discessurus, quo iturus, quando iterum (id enim faciat opor
tet) ad aulam reuersurus, fac vt sciam, si quae praeterea spes ex Prussia affus
get, si non omnino deplorata salus publica, si quid vos melius praeuideritis vnde
et nos animos erigere possimus, si deniq[ue] pereundum est, date operam mature vt
sciamus; ne dum omnia timemus diuturno metu toti perijsse videamur. Vnum
sufficerit verbum, si vel bene sperare nos iusseritis, vel certe perijsse signifi
caueritis, spem quidem nisi supremi fati vis nobis ademerit retinebimus, interitus
nuncium primi sciemus, ne id accidat ijs prospiciendum est qui clauum Reip[ublic]ae
tenent. Commendo me amori D[omi]nis V[est]rae Pultouio die 28 Julij 1628.

Jasnie Wielmozna a mnie wielce Mciwa Pani Woiewodsina Wilenska

Pobozność wmci moiei Mciwy Paniei, y takowe o pomnożenie chwały Bożey sta
ranie, na iakie y zdaleka patrzymy wielką iest pobudką każdemu do tego, aby
pochwalał świętobliwe przedsięwzięcia wmci. Ja ieden lubo tak oddalony Pana
Boga o to proszę, aby wtym stanie Swiętym szczycic y potwierdzac wmci raczył,
aby trudnosci y kłopoty obracał wpociechę, aby sam był opiekunem y obroncą
wmci. Z Jeo Mcią Panem Podkanclerzym koronnym także y z JeiMcią na Seymie
przeszłym nieprzepominalizmy wmci, wielką znam łaskę po Jchmciach. Juss zatym
vrzedem ktory Jeo K. Mc nan włozyc raczył, częsci się nam dostanie widac JeyM.
Mcią y służby oddawac. Oddawam zatym modlitwy moie kaplanskie wlaskę wmci
moiei Mciwy Paniei: w Pultusku die 29 Julij 1628.

Wielmozni a mnie wielce Mciwi Panowie y Bracia.

Byłem na tym abym pospolu zwmciami moimi Mciwymi Pany na Seymik in
trzeyszy Racięski stawiel się, ialoss lubo na małych strugach wielkie wody
y przes nie a mianowicie tu pod Nowym miastem przeprawy nad spodzie
wanie wstręt drodze moiei vczyniły, a tym większy sama rzeka Wkra, kto
rą watpiąc abym tak snadnie mogł przebyc przychodzi mi wmciom moim Mci
wym Panom y Braci obmowic się y prosic abyscie wmc to nieprzybycie moie
in meliorem partem przyiac raczyli, gdyss sami wmc po większey częsci wie
dziec raczycie, że na tey rzece wozom cięsszym przeprawa niezwyczaina, y lu

dzie do tego niesposobni. Co się zas tknie consultationes publicas, dla kto-
rych ten Seymik Woiewodztwu naszemu iest złozony, to iest moie zdanie y
ta Pasterska moia prozba do wmciow, abyscie się wmć wpozwolemu ratun-
kow na zapłatę zołnierzom y poparcie tey woyny do zdania y declaratii
ktore Panowie Posłowie zgłownych Woiewodztw na przeszłym Seymie uczynie-
li, przyspasabiali, o ktorych wyrozumiecie wmć tak z Jchmciow Panow Senatorow,
iako y Panow Posłow swych. Trudno się nam ktorzy prawie iusz na ogniu nie-
przyiacielskie patrzymy, roznic od inszych Braci naszych, ktorzy chętnie cięszko so-
bie czyniąc wszytkie dostatki na tę potrzebę Rzpitey odważaią, a na naszę ocho-
tę zblizka patrzy nieprzyiaciel, ktora ieśliby strzesz Boze osłabiec miała przyby-
łoby mu hardosci. Co wszytko wmć moi Mciwi Panowie y Bracia uważywszy, nic
niewątpię, ze do tego skłonicie namowy y woli swe, aby wtak wielkim y cięszkim
razie rowno zdrugimi Woiewodztwy spolna Oyczyzna spolnymi posiłkami mo-
gła byc ratowana: Oddawam się zatym właskę wmciow moich Mciwych Panow
y Braci: w Nowym mieście die 31 July 1628.

Sigismundus III Rex. Illmo

Wielebny uprzeymie nam miły. Wdzięcznie to iako od Upz: W. tak od in-
szych Panow Senatorow przyimuiemy, zescie się Upz wasza na Seymik Ra-
cięski stawiwszy pilne czynieli staranie, iakoby namowy tameczne według Rzpitey
potrzeb teraznieiszych stanąc mogły. Zyczyliśmy wprawdzie tego aby się były
Obywatele Woiewodztwa tamecznego do intentii Seymu przeszłego zpodatkami swy-
mi accommodowali, iednak ze inaczy padło przydzie tak rzeczy prowadzic iako
stanąc będą mogły. Do urodzonego Starosty Płockiego dawamy list nasz, aby
wziąwszy na się tę pracą wybierania podatkow z Woiewodstwa tamecznego, wsz-
kiego zażywał starania, iakoby y nieomięszkanie wybrane były, y skarbu nasze-
go wczesnie doszły. Zyczymy przytym Upz. Was: dobrego od Pana Boga zd-
rowia. Dan w Warszawie.

Nuncio Apostolico.

Dixeram Illmæ Celni vræ me miratum fuisse, cur Patres Societatis Jesu
me non compellato Capitulum Ecclesiæ meæ Cathedralis Plocen. per citation
ad Tribunal Illmæ Cel: vræ euocauerint: responderat quid Illma Celo vra, nihil

aliud à Rndis Patribus vrgeri, nisi approbationem fundati Collegij Illmæ Celsnis
vræ à Smo Dno nro commissam. Postea intellexi ex Canonicis meis ita olim isthic
Patribus fundationem Collegij ex bonis Episcopalibus dotati permissam fuisse, vt in
diuinis officijs absoluendis iuuentus quæ in scholis Patrum eruditur, subsidiari
am Ecclesiæ Cathedrali nauaret operam, qua de re extant vt audio legitimæ
transactiones, quas cum non nisi authoritate Capituli Gnalis Canonici mei exhi
bere, et in iure legitime comparere possint, nec ego de hoc negotio satis hacte
nus informatus sim, peto ab Illma Cel: vra causam hanc ad mensem Octobrem
suspendere velit. Interim in Septemb. Capitulum Gnale celebrabitur, et Canoni
ci mei melius informati ad causam accedent, et Rndi Patres ius suum vrge
bunt, et bona alterius partis voluntate obtinebunt. Ego in isto Conuentu Pa
latinatus mei morbum contraxi, nam dum ad eum per restagnantes plus ni
mio aquis fluuios, per incommoda itinera venire contendo, dum hic insolenti
am quorundam partim acri contentione, partim vsitata hilaritate compesco,
pene succumbendum mihi fuit, aliquid tamen effectum est præsentia mea, vt
et Reipub: prospiceretur, et nihil peculiare in ordinem nostrum decerneretur.
Commendo me gratiæ et amori Illmæ Cel: vræ: Raciasi die 2 Augti 1628.

Illme et Rndme Dne Dne Colme.

riposta

Illmæ Ationis Vræ auctoritas quocunq; in negotio vim iuris, legumq; robur apud
me vindicat. Acceptis literis visoq; desiderio Illmæ Dnis Vræ præcepi statim
D. Auditori meo, vt in causa D.D. Canonicorum cum Patribus Societatis Iesu,
ad mensem vsq; proximi Octobr: supersedeat. Interea ego Deum precabor, vt
malam Illmæ D. Vræ valetudinem, tum ob pios labores tum publico bono contra
ctam, in salutem optimam vertat, in eaq; diu conseruet. Illmam D. vram, cui me
vni demq; famulatum impensius commendo: Varsauiæ 8 Augti 1628.

Do JeoMci Pana Hetmana. [kanclerz polski]

Potrzebnie był ze mnam na Seymiku Racięskim JeoMć Pan Drozdowski, na kto
rym co się sprawiełe tenze odniesie wmci memu Mciwemu Panu, à toli przecię oby
watele tuteczni nad dawny zwyczai swoi dali się przywiesc do sporszych ratun
kow niewatpię nic ze insze Woiewodstwa albo takie albo y szodrzeisze vczynią
declaratie, z ktorymi się y na seymie ozywali. Ja tu wniebarzo sposobnym zdro
wiu moim podemknałem się pod granice Pruskie, powrocę iednak za kilka dni
blizey ku Warszawie: Na ten czas przy oświadczeniu vprzeimey zyczliwości
moiei posługi moie oddawam własne wmci meo Mciwego Pana, ktoremu sceze

sliwego powodzenia zniesmiertelna, sławą od Pana Boga życzę. w Gorznie.

Nuncio Apostolico

Langues huc usq; concepto Raciasi morbo cuius causam Illmae Cel: vrae expli caueram proximis literis, tussis maxime urget me, in qua curanda aliquot iam dies hic in otio consumpsi, non sine aliquo melioris valetudinis incremento, etsi paulo clarior sol dispulsis nubibus illuxerit, vel ipsa loci amaenitas qualis hic est, raro alibi videnda, me pristinae sanitati restitueret, maximè cum omnis febriculae suspicio iam decessisse iudicio medici videatur. Pluuium caelum vbiq restagnantes aquae, et intemperies aeris domi nos tenet, meum tamen minime po test cohibere affectum, quin illum erga Illmam Cel: vram propensum hac quoq occasione tester. cum non dubitem Illmam Cel: vram Clientis sui esse memo rem, illiusq; eo de quo mandauerat periculo commoueri. Si quid ab vrbe nunc vel de meo negotio puto me certiorem à meis redditum iri, sed dum longius Var sauiâ disto, literas meo nomini inscriptas isthic haerere, rediturum inde spero nuncium meum, quem huius quoq; rei causâ misi. Interim ne in vrbe curatoribus negotij mei aliquantulum (quanquam et id puto non fore necessarium) pecuniae desit, pro sua in me beneuolentia Illmam Cel: vram effecturam confido. Hac epi stola sponsor erit me omnia bona fide repraesentaturum. Humillima mea obsequia defero Illmae Celnis vrae Gurino die 8 Augti 1628.

Rme in Chro Pater Sincere nobis dilecte

Przed kilką lat poruczyliśmy byli Xdzu teraźnieyszemu Biskupowi Płockiemu aby był pisma Paprockiego w ktorych herby Polskie opisał, od Xdza Wargo ckiego do ktorego się były ręku dostały odebrał y rewidował. Lecz że Xiądz Wargocki z tym się aż do śmierci krył y te pisma przy sobie taieł, na ktorych iako mamy sprawę nie tylko nam samym ale y wielom ludzi Slacheckiego sta nu poniekąd należy aby ledaiako obrocone y wydawane nie były. A że ma my tę wiadomość iakoby te pisma miały się naidowac przy niiakim Janie Seli dze na ten czas we Lwowie mieszkaiacym Tprz: W. dobrze znaiomym, prze to pilnie żądamy Tprz: W. abyś te pisma porządnie odebrawszy one do ręki Xdzâ Biskupa Chełminskieo kanclerza koronnego odesłał, wczym dogodzisz Tprz. Wasza y woli naszey y potrzebie pospolitey. Zyczymy zatym Tprz W. dobrego zdrowia od Pana Boga.

S. Jeracowo

Varsauiâ postremas tuas literas accepi, sed sis ne Varsauiae deinceps mora

turus nihil adscriptum erat, itaq; nunc etiam dubitare cogor de loco tuæ mansionis, nam cum aliquot essent occasiones scribendi ad me, nec te illæ latere potuissent, siluisti tamen hactenus, sed siue sponte siles, siue mei oblitus es, his tuam memoriam excitandam putaui. Substiteram hic per aliquot dies curandæ causa valetudinis, quæ lento fatigata morbo sensim labascit, et vis morbi ita altas egit radices, vt leniori cura exscindi non possit, nec medici ipsi quamuis artem longa experientia firmatam professi, quidquam certi polliceri audent. Non deerimus tamen nobis, et maximè victus tenuioris exacta obseruatione fessas vires restaurare conabimur. Viximus olim laxius nunc intra mensuram viuendum nobis erit. Interim artis medicæ præceptis obsequemur. Commendo me amori Dtionis vræ: Gorino 16 Augti 1628

Antonio Hierath Seniori Colonien Senatori Bibliopolæ typographo

Spectabilis Dne Amice obsme Intellexi Dnem vram statuisse Polonicæ Historiæ sparsa volumina, et hactenus adhuc non vulgata typis edere. Probo et laudo hoc institutum Dnis vræ, quod maxime spectabit ad laudem generis nostri. Vix iam extant veteris editionis Historici nostri, quorum libros si recusos viderimus, quasi mortuos vitæ redditos censebimus. Habeo et ego nonnulla huius generis, mihi ab amicis concredita, sed quæ adhuc censuram et limam poscunt, aliquot tamen libros Historiæ Polonicæ ab exitu Diui Sigismundi Augusti à Reinoldo Heideinsteino viro erudito conscriptos, quibus ille tempora Stephani Regis et electionem Sigismundi III. feliciter nunc Regia sceptra moderantis Historico stylo eleganter est prosecutus, possem Dni vræ suppeditare. Opus hoc posthumum nondum cuiquam visum dignum existimo luce publica, quod si Dtio vra idem iudicauerit, edendumq; censuerit, libenter communicabo Dni vræ, si modo me certiorem fecerit, quo hæc scripta mittenda essent, Joannes Tassouius Canonicus Varmien qui ad Dnem vram scribendi mihi author fuit, idem literas Dnis vræ, si quas ad me dandas existimauerit, ad me transmittet. Cupio Dnem vram bene valere, eidemq; studia mea defero. Varsauiæ XI Calend. Augti MDCXXVIII

Dno Cirielo.

Nullæ literæ fuerunt à Dtione vra ad me datæ quas non acceperim quibus vicissim non responderim, serius quidem eæ commeant et hæc intercapedo parit vtrinq; fastidium, sed aliquando confecto vt speramus negotio

non erit de quo queramur. Habet iam Dtio vra rationes expensarum Antecesso
ris mei meas vicissim ad earum exemplum conformatas iri confido, si plus a
me hoc iniquissimo tempore prosecetur, meae infelicitati imputabo. Nos hic iam
extremis laboramus, publica regni et Catholicae rei salus in summo discrimine
versatur, meus inprimis Epatus ad praedam ab hoste destinatus caeteris idem
imminet periculum. Commendo me gratiae Dtioni vrae. Visconio die 26 Augti
1628. Wielmozni a mnie wielce Mciwi Panowie y Bracia.

Nietyllo mnie ktorego Pan Bog w tym Woiewodztwie chciał miec y Senato
rem y Pasterzem, ale kazdemu Oyczyznę y całosc rei miłuiącemu nalezy myslic
o tym y do tego rzeczy wiesc, aby ta mieła Oyczyzna ktora teraz w wielkim iest
niebespieczenstwie od wszytkich spolną siłą ratowana była, abysmy wszyscy
ten ciężar ktory rowno wszythich a nas ktorzysmy blisszy niebespieczenstwa bardzey
dolega spolnie dzwigneli. Nie idzie o confederatią tyllo zolnierską, acz y ta
sine pernicie patriae byc niemoze, ale o to kiedy zolnierz zwatpiwszy o zapłacie
vstąpi y ze zaraz nieprzyiaciel ktory iusz na granicach samych iest, na ostatnią
wszythiei korony zgubę resolwie się, a wedlug tego czekac, bo on gotowy y
potęzny, woisko nasze niemaiąc płace strapione y znędznione, a kiedy y nie
przyiaciel ktory wie dobrze o się na Seymikach naszych dzieie, y woisko oba
czy oziębłosc w tych tu poblisszych powiatach pewnie y onemu serca przybę
dzie, y naszą nadzieię zapłatey straciwszy prętko ostabieią. Wszedzie ten
iest vcisk y niedostatek iako y v nas, przecię iednak wszytkie gorne Woie
wodztwa dwanascie poborow, przychylaiąc się do zdania y rachunkow Seymo
wych na Seymikach swych pozwolili; nam się od nich dzielic y ten związek
spolny do ratowania Oyczyzny chęci rwac, zaprawdę niegodzi się. Co ze Wmc
moi Mciwi Panowie na teraznieiszym Seymiku pilnie vwazyc, y woli swe do spol
ney zgody sklonic raczycie iako nie niewątpię, tak zmieisca mego iako Pasterz
Brat y sługa wmciow radzę proszę. Oddawam się zatym właskę wmciow mo
ich Mciwych Panow y Braci: w Pułtusku die 26 Augti 1628

Illme et Rme Dmine.

Hac hebdomada nullas habui epistolas Dnis vrae Illmae, quapropter non est
mihi quid ipsi scribam, nisi quod diversitas quae est inter calculum expensa
rum factarum pro expeditione Epatus Plocen. pro Dno Cielechio et calcu
lum Dnis vrae Illmae reducitur ad portionem quae solvitur Clericis Camerae

Apostolicæ qui pro Ano Cieleckio contenti fuerant ducatorum 258. a nobis ve
ro velint 411 sicq; persoluere teneamur 153 ducatos plusquam persoluerit
Anus Cieleckius. Et licet pluries egerim cum Rmis Anis Clericis et alijs
eorum ministris vt nobis eundem defalcum concederent quem ipsi prius
concesserant attamen id assequi non potui, qua de causa Anus Mielace
uius deliberauit adire Pontificem ipsiq; supplicem libellum porrigere, vt
præcipiat dictis Clericis quod ducatis 258 contenti sint, cuius gratiæ si
compotes erimus non erit opus quod Ano vra Illma mittat alias pecuni
as, sin minus mittet centum ducatos incirca. Et hæc sunt quæ de præsen
ti occurrunt ex quibus Ani vræ Illmæ me humillime commendo. Datum
Romæ die 26 Augti 1628.

Sigismundus Rex. Illmo.

Rnde in Chro Pater sincere nobis dilecte: Za intentią Wdztwa Ma
zowieckiego obywatelow na Seymik generalny w Warszawie zgromadzo
nych złożyliżmy Seymiki Powiatowe wdztwu temu na dzien xv Miesiąca
Wrzesnia na mieysćach każdemu Powiatowi zwyczainych, a generalny na
dzien xxv tegoss Miesiąca w Warszawie. Przeto żądamy Wprz. W. abys
Seymiki Powiatow Diæcesij swey do tego disponowął iakoby na nich zgodne
intentij Seymowey y teraźnieyszym potrzebom Rzpitey namowy stanęły, y to
porownanie w podatkach, ktore od wszytkich niemal Woiewodztw iest vczy
nione bes omieszkania doszło, gdyss sam to Wprz. W. dobrze wiess, że gdzie
by te dwanaście poborow od wszytkich Woiewodztw pozwolone y wydane byc
niemiały, ani zapłata wysłu zupełna ani tegoss w dalszey służbie zatrzy
manie dosdźby zadnym obyczaiem niemogło. Wczym iako niewątpiemy ze
na pilnym staraniu Wprz: W. schodzic niebędzie, tak o to pilnie y powtore
żądąmy; życząc na ten czas Wprz: W. dobrego od Pana Boga zdrowia:
Dan w Warszawie dnia 1 Miesiąca Wrzesnia Roku MDCXXVIII.

Sigismundus Rex Illmo:

Rnde in Chro Pater sincere nobis dilecte: Nie iest taino Wprz. W. ia
kie Seymu przeszłego zawarcie stanęło, na ktorym stany Koronne pospo
lite ruszenie w mocy naszey zostawiwszy subsidia belli nie tak zgodnie y
dostatnie, iako y długi wyskowe y dalsze woyny poparcie potrzebowało,
vchwaleli. Bo wprzod wzgodzie y rownosci podatkow wielka na Seymie
variacya vrosła, gdy iedne wdztwa połowę, ich do Braci drugie więk
ksząą częsc, trzecie ledwie nie wszytkie wzięły, potym Seymiki z Seymu

złozone, a drugie od nas powtorzone, acz po większey częsci według inten
tij Seymowey stanęły, częsc ich iednak wszystkie niezgodzie y variacii zostałe,
zkąd nietylko na poparcie woyny ale ani na zapłatę długu Woysko
wego pewnego neruum Rzplta niema, gdyż te podatki nie iednako ani
na ieden czas vchwalone, y przez rozne calamitates zmnieyszone, ani pe
wne ani wczesne, ani potrzebom Rzptey zdolne byc mogą. Tym czasem
Nieprzyiaciel do ziemie Chełminski wszedszy przy fortelach y potędze
rei gerendæ occasiones capiat. Woysko zas nasze liczbą y dostatkiem niero
wne acz dosyc z siebie czyni, bez pieniędzy iednak nędznieie y teskni, y
odbiezenim służbey Rzptey grozi, ktorey y tak wiele żołnierzow teraz
odbiega, y po zapłacie większa ich częsc nędzą y twardą woyną vte
skniem odbiezec chcą, bez zapłaty zas y tego y czego gorszego spodziewac
się trzeba. Z drugą stronę mieszaniny Poganskie iako dotąd pokoy Vkra
inie czyniły, tak teraz niebespieczenstwo przywiodą, za nasadzeniem od Tur
kow nowego Chana, za vstąpieniem Szachingereia Gałgi przeszłego ku Zapo
rozu, za splundrowaniem przez Kozaki Panstw Krymskich, za wtargnieniem
pod Tehinią kup swowolnych. Te y inne niebespieczenstwa y potrzeby
y roznych przypadkow o ktorych się obawiac trzeba metus, iuż zdrowey wczes
sney rady y zabiezenia potrzebuią, iakosmy iusz in omnem casum wici
iedne za dwoie na pospolite ruszenie rozesłąc kazali, tak y o Seymie myslic
nam przychodzi, nie dopiero się do niego vdaiąc, gdyby strzesz Boze co
takowego nastąpiło, coby rady y ratunku zarazem potrzebowało, a Seym
propter solennitates wprawie opisanych czasu wziąc niemało musi. Co
Vprz. W. przekładąmy żądaiąc abys nam swoie zdanie oznaimił, iesli kie
dy y kędy mielibysmy Seym złozyc, y iesli dla nagłego iakiego strzesz Bo
ze casum niemoglibysmy solennitates iego w prawie opisanych skrocic,
a mianowicie czasu od Seymikow do Seymu prawem okreslonego. A y to Vprz.
W. in consideratione miec będziesz, zesmy iusz wici iedne za dwoie na
pospolite ruszenie rozesłali, zaczym iesliby do pospolitego ruszenia przyszło,
cobys Vprz. W. z stroney Seymu rozumiał oznaimisz nam zdanie swoie.
Nic niewątpim ze Vprz. W. zdrowey y vważney rady swey nam wtey mie
rze dodasz. Ktoremu na ten czas życzymy dobrego od Pana Boga zdro
wia: Dan w Warszawie dnia XV Miesiąca Wrzesnia Roku Panskiego
MDCXXVIII Panowania naszego Polskiego XXXI Szwedzkiego XXXV.

Sigismundus Rex Illmo

R^nde in Chro Pater sincere nobis dilecte. Uskarzali się przed nami Bartnicy nasi z Nieporęta że maiąc wpuszczy Wprz. W. Jabłonskiey zdawna barci, y będąc wpossessiey, y wolnym ich używaniu za pewnym czynszem y sami, y Przodkowie ich za Antecessorow Wprz. W. teraz Urzędnicy Wprz. W. odięli ie im zniemałym ich skwierkiem y ukrzywdzeniem. Przeto żądamy pilnie Wprz. W. abys im te barci przywrocic kazał, luboby tak dalece prawa do nich nie mieli, gdysz słusznosc sama wyciąga, aby się to ubostwo tym, czego zdawna używało żywiło, à zwłaszcza isz to niewowina, że oboy poddani, y wnaszych puszczach krolewskich barci także trzymaią, iako y poddani Wprz W. wpuszczy Starostwa kamieniecskiego, Bogomodlstwo Wprz. W. od tych ludzi obogich odniesiesz, y my wdzięcznie to od Wprz. W przyimiemy, ktoremu życzymy dobrego od Pana Boga zdrowia: Dan w Warszawie dnia XVII Miesiąca Wrzesnia Roku MDCXXVIII.

Respons

Naiasnieyszy Miłościwy Krolu
Panie y Dobrodzieiu moy Miłościwy.

Naymnieysze roskazanie W. K. Mći Pana y Dobrodzieia mego iest u mnie w wielkim poszanowaniu, y wtey sprawie poddanych Nieporętskich kiedy by to nie od Antecessorow moich było im à słusznie zaprawdę odięto, nie byłbym sam pierwszym do tego. Teraz iakom zastał wypisuię IeMći Xdzu Kanclerzowi koronnemu szerzey. ktory da sprawę W. K. Mći: Uniżone posługi moie oddawam łasce W. K. Mći Pana y Dobrodzieia mego Miłościwego.

IeMći Xdzu Kanclerzowi Koronnemu.

Z Cancellariey wmći mc^o. Miłościwego Pana y Brata miałem list IeyK. Mći Pana mego przes chłopa z Nieporęta mnie oddany. Znac że mię tam ktos à niewinnie udał, iakobym ia z ukrzywdzeniem y skwierkiem poddanych z Nieporęta miał im kazac odiąc barci na boru moim własnym. Antecessorowie moi bronieli tego zawsze, y godny pamięci IeMć Xiądz Cieleckj zakazał, iakoss y ten poddany oddawca listu tego przyzna, że od kilku lat nieodbierał tych pszczoł, y przes inquisitią pokazac się to może, à ia dopiero in Decembre uiąłem possessią. Ale iakoszkolwiek było to niekiedy nie zwielką szkodą, wpuszczey dopuszczac sobie wyrabiac, ale to bywało zwiadomoscią, y pozwoleniem Panskim. Teraz kiedy iusz bor Jabłonski omnino pusty, dopuszczac nietylko cudzym ale y swoim podda

nym aby sobie obierali y wyrabiali co lepsze do pszczol sosnie niemaiąc in
szego na to prawa tylko od Chłopow pozwolenie, byłoby to cum summo detri
mento bonorum Ecclesiæ. Co się tknie puszczy kamienieckiey iesli tam maią bar
ci poddani moi, nec ego querar nec illi kiedy im tego zakażą. Na list Krol.
J. Mći odpisuię krociuchno, referuiąc się na wmći mego Mciwego Pana, iesli
bys tesz wmć rozumiał, że nietrzeba oddawac listu, puszczą na wolą wmci.
A kiedy się potym co takowego trafi, uniżenie proszę, abys wmć listem swym
mnie pierwey przestrzegł, bo takowe monitoria kiedy chłopek oddaie, rozu
mie że to mandat na Biskupa otrzymał. Oddawąm się zatym własnie
wmci mego Mciwego Pana y Brata. w Lutrusku.

Rnde in Chro Pater. Sigismundus REX.

Obawiaiąc się tego aby Nieprzyiaciel potęznie do ziemie Chełminski wszed
szy, Wielmożnego Hetmana ktory sieł takich niema, aby oboiey strony Wi
sły bronic miał niescisnął, y dalszych progressow przy potędze y fortelach
niezażył, rozesłalismy z Cancellarii naszey pierwsze wici za dwoie, aby in eos
casus ta walna obrona pogotowiu była. Lecz iz to czegosmy się obawiali woy
czy samey baczymy, że ten Nieprzyiaciel wziąwszy wtych dniach Howe, miey
sce do dalszych swych impress sposobne, passy wszytkie od Gdanska zagra
dza, a wrota sobie do Kuiaw y do wielgiey Polski czyni, przychodzi nam
o trzecich wiciach deliberatią przed się brac, y Vprz. W. wtym się dołtadac,
żądaiąc abys nam zdanie y radę swoię wypisał, ieslibysmy do rozesłania trze
cich wici przystampic mieli, gdysz rzecz iest na obie stronie do deliberatii trudn
bo expeditie te generalne czas sąm prawie excludit, ktorego na rozesłanie osta
tnich wici, na odprawienie ziazdow, na sciąganie się Woiewodztw tyle wynidzie,
ile pory woienney zostaie, a zdrugiey strony gwałt sam prawie to wycisna, żeby
się do tey obrony ostatniey udało. Więc y to in consideratione mąmy że Woiewa
Ruskie y Podolskie pod ten czas kiedy nam list prawie odpowiedny od Cesarza Tu
reckiego przyszedł, obywatelom ogołacac niebespieczna, y krakowskie Wdztwo ob
nażac kiedy Gabor niewiedziec iakim umysłem przy granicach koronnych za
padł, a pospolitego ruszenia dzielic niemożemy. Są y inne na obie stronie con
sideracie, ktore Vprz. W. uważywszy dodac nam zdrowey rady niezaniechasz.
Ktoremu zatym życzymy dobrego od Pana Boga zdrowia. w Warszawie dnia
XVII Mcá Września Roku : MDCXXVII.

Respons krolowi JeMci

Niemozemy tego rzec ze nad spodziewanie nasze przyszła Rzpta za potęsznym nastąpienim nieprzyiacielskim do takowego wiałkim iest niebespieczenstwie bo prawie na oko vkazowano to na przeszłych Seymach, ze bes rownych y po dobnych siel trudno nietylko znosic nieprzyiaciela, ale tesz y dalszym iego dac odpor progreßom, do czego teras iusz przyszło, woysko W. k. Mci roserwane nie przyiaciel nad Dnowym imprezy swoiey dokazawszy dalsze zamysły konczy, kto rym zatali nie potedze siel naszych trudno ma zabiegac JeMc Pan Hetman, stoiąc o boki z nieprzyiacielem liczbą woyska daleko potęzmieyszym. Vkazo wano na przesszłym Seymie na takowe casus do pospolitego ruszenia, ale zego do terasznieiszey potrzeby accommodowac niechciano, zostala ta obrona własnie niepodobna, iakosz rzecz to sama vkazuie, pobliszsy ruszyc się niechcą, azby odlegleyszy przesli, ci zas choc by iusz byli in procinctu, chocby insze na ich krainy nienastępowały niebespieczenstwa (o ktorych W. k. Mc listem swym nas wiadomymi czynic raczysz) pozneby iednak z nich były ra tunki. Ia w tey mierze zdanie moie poddaię pod wolą y rosadek W. k. Mci Pana mego Mciwego. Rozumiałbym abys W. k. Mc priuatis suis fauoribus ia ko nayprędzey ze wszytkich stron ochotnika do siebie zaciągał, Dwor swoy kro lewski w liczbie przystoyney miał, y iako naywiększą potegą JeMci Pana He tmana wspierał, ktory tym czasem summam rei siebie y Rzpiey niewdawaiąc wnie bespieczenstwo, distinebit hostem, ze tak barso iako zamysla szerzyc się nie będzie mogł. Będąli iednak drudzy W. k. Mci radzic do pospolitego rusze nia, ia niechcę od inszych roznic zdania mego; o to iednak W. k. Mci Pana mego proszę, iesli się poda iaka occasio do tranzactiey z tym nieprzyiacielem abys W. k. Mc opuszczac iey nieraczył. Widzimy ze deteriori conditione nunc sumus, gorę otrzymał nieprzyiaciel, nietylko patrimonium Reipubcæ posiadł ale y sławę narodu naszego zniszył. Zaczym nam przychodzi maiorem neceßitatis quam dignitatis habere rationem, Pana Boga proszę, aby salutaria Reipubcæ con silia y sam do serca W. k. Mci dawał, y do effectu pozadanego przyprowadził. Wierne poddanstwo, Modlitwy kaplanskie, y vnizone posługi moie oddawam pilnie W. k. Mci Panu y Dobrodzieiowi memu Mciwemu:

Admodum Rnde Frater in Chro Charißime.

Doleo hoc tam tristi casu afflictas esse sacras virgines, et licet merito dubita

ri possit an affirmanti Satanæ se tali loco exorcismis parituram, fides dari debe at, si tamen ego possem dare facultatem monialibus per alienas proficiscendi Diœ ceses, hanc non negarem. Cum itaq: tam longa peregrinatio suscipi debeat, et aliæ intrandæ Diœceses, talis peregrinationis licentia ab alijs loci ordinarijs esset petenda, vel certe ab Illmo D. Nuncio Apostolico qui me intercedente eam concedet. Interim mitto vnum è Prælatis meis qui de statu huius virginis in quirat. Commendo me Sacris Rtiæ vræ orationibus. Pultouio.

Nuncio Apostolico

Contigit in Diœcesi mea virginem consecratam Deo, eodem permittente ab hoste maligno obsessam teneri. Intelliget Illmã Celdo vra rem serio à meo Vicario, meo iussu examinatam, certâ niti veritate. Constanter affirmat Satanas se non nisi in loco qui tribus milliaribus Cracouiâ distat sacris coniurationibus pariturum. Fides ne illi habenda sit et an ob eam causam clausurâ laxanda, vt virgo ita ab hoste humano affecta peregrinationem suscipiat Illmæ Cel: vræ iudican dum relinquo. Sed tamen censerem quieti istarum virginum consulendum esse, quæ tantopere infestantur, vt plane consistere et suum munus exequi nequeant. Si in mea potestate esset dare facultatem istis virginibus è claustro egredi et per alias Diœceses ad locum miraculis clarum proficisci, in tali casu nusquam alias vel vix vnquam audito, non me difficilem præstarem, sed cum mea iurisdictio certis terminis circumscripta sit, totum hoc negotium ad Illmãm Cel: vrãm remit to. Statuet Illmã Celdo vra id quod vel res ipsa exposcit, vel diuinitus sibi inspiratum senserit, ego fateor me imparem esse ad discernendum quid hac in re et deceat et expediat. Humillima mea obsequia defero Illmæ Cel: vræ Pultouio.

Rectori Collegij Plocen.

Non possum adduci vt credam, id quod in ipso meo Plociâ discessu dictum mi hi fuit, Oboriscium incæstus reum dum à me vt in ius vocaretur quæsitus fuisset, in Collegio Societatis receptum habuisse, inde noctu emissum et ad flumen deductum iudicij sententiam effugisse. Fateor eo adhuc die cum primum ex oculis eorum cum quibus versabatur se subduxisset, fuisse multos viros graues, qui eum in ædi bus Societatis latere dicerent, quæ suspicio cum et Dominicanos grauaret, illi vltro venerunt ad me, vel ipsas Monasterij latebras excutiendas sponte offeren tes, alibi homini impuro et pene inauditi sceleris authori receptum datum iri non credidi, nec eo nomine Rtiam vrãm compellare etiamsi alij suaderent, volui, ne vel ipsâ conceptæ opinionis maculâ notam parum liciti fauoris sacro cœtui adijcerem. Credent alij fortasse et spargent sub vestræ tutelæ patrocinio eo

indignum virum delituisse, vestra interverit talem suspicionem iustis rationibus amoliri, et me certiorem reddere vt sciam quid illis respondeam, qui hoc nomine sacram Societatis Iesu Plocensem congregationem carpere voluerint. Commendo me fraterno amori et sacris orationibus Rtiæ vræ. Trepouio die 19 Septembr. 1628.

Nuncio Apostolico.

Comparebunt coram Illmâ Celne vra missi à Capitulo Plocen, non eo quidem animo, vt fundati ex bonis et prouentibus Episcopalibus Collegij Societatis Iesu confirmationi sese opponant, sed vt certis adiectis conditionibus dignitati et decori Ecclesiæ Cathedralis in posterum prospiciant. Placuerat enim ab initio, vt cum nouis institutis Scholis veteres haud dubio essent prout id experimur in angustum cogendæ et euacuandæ, iuuentus quæ in gimnasijs Societatis eruditur, Dominicis diebus et solenmioribus festis, publicisq stationibus Ecclesiæ Cathedrali cum cætero clero adesset, eiusmodiq solennitates præsentiâ suâ cohonestaret. Quod neglectum deinceps intermissumq ac res eo deducta, vt abstractis à Cathedrali Ecclesia scholis, præcipuè in ciuitate non adeo populosa et frequenti nos destituti videamur. Huic malo vt remedium adhibeatur, Patresq Societatis iuuentutem suæ curæ commissam obsequio Ecclesiæ Cathedralis vel potius pietati accommodent, vrgebunt Canonici mei, vt quidem existimo non sine causa non absq legitimo iuris prætextu Illma Cel: vra statuet quod illi maxime expedire visum fuerit. Cui humillima mea obsequia defero.

Do Krola JeMci.

Wiele iest w Powiatach tutecznych godnych y sposobnych do vsługenia Braci swey na Vrzędach Ziemskich, zalecałem ia W. K. Mci Panu y Dobrodzieiowi memu na pisarstwo ziemskie Rzanskie Pana Piechowskiego od wielu zacnych ludzi tutecznych mnie zaleconego. Ale ze chcąc obywatelom tego Powiatu słitamaią się tesz na Pana Brzezłowskiego, y tego ia zalecam W. K. Mci, bo widzę, ze y sposobny iest do tego vrzędu, y ma tu miłosc miedzy Bracią: Wierne zatym poddanstwo y vnizone posługi moie oddawam pilnie W. K. Mci Panu y Dobrodzieiowi memu Młwemu: w Putusku die 28 Septemb: 1628.

Spectabiles Domini

Thorunen

Amici obsmi

Quæ Spect DD. V. de progressibus hostis nobis nunciant, ea ac si in oculis nris gererentur perspecta habemus, cum in particulari bona Epatus mei quæ in Culmen ditione sunt, ictum aduersæ fortunæ iam sentiant, et nos proximi periculoso belli huius incendio simus. Non est itaq cur DD. vræ

nos tantopere hortentur, vt salutaria et huic malo opportuna consilia S. R. M. Do
mino nrõ Clementissimo suppeditemus, facimus id sponte nostra, non solum quod
nobilissimæ quondam Provinciæ Prussiæ ab hoste laceratæ fortunâ commoueamur,
verum etiam quod par periculum vniuersæ Patriæ inde imminere prospiciamus.
Ab ineunda concordia et stabilienda pace nunquam alieno animo fuit Sacr. Reg:
Mtâs Dñus noster Clementissimus, toties hac de re actum, multumq; de summo iu
re remissum, sed iniquas semper hoste proponente conditiones hactenus frustra
tractatum susceptus labor fuit. Scio à Sermo Electore Brandeburgico nuper
inuitatam fuisse Sacr: Reg: Mtem ad nouos tractatus, scio Reg: Mtem pro pater
na pacis subditis conciliandæ studio declarasse mentem suam eo inclinatam,
sed cur Sermus Elector cesset, neq; hoc vrgeat negotium, diuinare non licet.
Spectab. D. D. quâ fide semper erga Rempub. enituerunt, eam hoc difficili
quoq; tempore constantissimis suis studijs tuebuntur. Quod reliquum est defe
ro officia mea D. vris eorundemq; gratiæ me diligenter commendo. Pultouio
die 21 Septemb. 1628.

Nuncio Apostolico.

Scribit mihi ab vrbe D. Ciriolus supputatis rationibus expensarum, fere
suffecturam pecuniam à me missam, de centum aureis quos Collegium Cleri
corum Cameræ vltra antecessoris mei expensas petit adhuc disceptatio est
Hanc summam centum aureorum nisi dicti Clerici remiserint, recursum habebit
D. Ciriolus ad Illmum Dnum Fratrem Illmæ Celnis vræ, quamuis vt video non
dum acceperit meas literas quibus illi significaueram, à quo si quid amplius
impendendum esset, peteret. Proximis literis sciemus quid isthic factum fuerit,
in me autem nulla mora erit quin totum id quod mea causa in vrbe præ
stitum fuerit repræsentem. Humillima mea obsequia defero Illmæ Celnis vræ
Pultouio die 26 Septemb. 1628. Illme ac Rme Dñe
Dõe Colme

Riposta.

Binas Illmæ Dtionis vræ literas vno tempore accepi, alteram in nego
tio expeditionis ab vrbe, alteram pro commendatione vtilis Capituli suæ
Ecclesiæ Cathedralis. Quod ad primum attinet, vti iam superioribus meis signi
ficaueram Illmæ Dnationi vræ, D. Valerius frater meus ad omnem pecuniæ
quantitatem qua opus fuerit D. Ciriolo subministrandam, non vereor quin
non præsto fuerit tum ex meo monitu, tum ex ea qua vna mecum tene
tur cupiditate inseruiendi Illmæ D. vræ. Cæterum eo in negotio nihil ad

huc ab vrbe accepi. Causa autem SS. Canonicorum ita mirifice mihi commen
data est ex auctoritate Illmae D. vrae, vt in me facultas tantum et arbi
trium, non autem voluntas desiderari possit, ab Illma Dne vra cui mea
obsequia quantumcunq; potero semper testari conabor, Deum interea pro
felicissima eius salute animiq; solatio intermisse deprecor. Varsauiae [illegible]
Octob. 1628.

Do krola JeMci

Z wielą ludzi sacnych obywatelow Wdziwa tutecznego y prez sie y przes Je
Mci Xdza kanclerza koronnego zalecatem W. k. Mci Panu y Dobrodzieiowi me
mu na Pisarstwo Rozanskie Pana Pieckowskiego. Teraz iuss iest złozona Electio
na ktorey on bes watpienia będzie inter candidatos na ten vrząd. Przez
vniżenie W. k. Mci proszę aby z Mciwey łaski W. k. Mci mogł to otrzymac, a
ia wtym vpewniam ze W. k. Mc wtym tam Powiecie będziesz zniego miał
doswych y Rzeptey spraw sługę dogodnego. Wierne zatym poddanstwo
y vniżone posługi moie oddawam pilnie W. k. Mci Panu memu Mciwemu

Do Panny Alegerin

Nieuczęszczam pisanim moim do wmci moiey Mciwey Panny wyiąwszy kiedy
iaką priwatną wnoszę prozbę. Teraz niesposobne zdrowie Krola JeMci
Pana y Dobrodzieia mego poruszyło mię, ze we złym zdrowiu moim tę killa
słow piszę. Napirzod prosząc abys wmc imięnim moim przy zaleceniu namis
szych służb moich zdrowie JeoK. Mci nawiedzic, y ze ztąd przy tych drugich
trwozliwych kłopotach niewymowną załosc odnoszę opowiedziec raczyła. Po
cieszy nas Pan Bog do ktorego samego pomocy ktorey zinszey miary niewi
dzimy vciekac się nam przychodzi. Niemniey frasuie mię vtrapienie Krolo
wy JeiMci Pani moiey ktora wiem ze niezmiernie załosna. Proszę racz wmc
tęn moy list JeiK. Mci przy zaleceniu vniżonych służb moich y modlitw ka
płanskich oddac, o moim zdrowiu to wmci oznaymuię ze zaraz po Seymiku
prima die Augti iakom zachorzał do tych czasow ratowac się niemogę ani
lekarstwy ani dietą, ktorą skromną barzo zachowuię. Kaszel nayvię
cey mię trapi, zaczym głowy bolenie y mdłosc a zima następuie starym y
kaszlącym nieprzyiaciołka. Niech się dzieie wola Boza, gdys tes wtakich
niepociechach y sam zywot niemiły. Oddawam się przytym z posługami
moimi w łaskę wmci moiey Mciwey Panny.

Do Krola JeMci

Tak iest obfite w competitory Pisarstwo Rozanskie tak wiele ludzi w tym tam Powiecie sposobnych do vsłuzenia Braci znayduie się ze często WKMci Panu y Dobrodzie iowi memu przykrzyc się muszę. JeMc Xiądz Biskup Przemyski y przes sie y przes innych na tęn vrząd zalecał WKMci Pana Błedostowskiego Podstarosciego Rozanskiego. Mam y ia od wielu ludzi zacnych zaleconą godnosc tego Człowieka. Do Mci WKMci y do rossądku krolewskiego ktorym sąm Pan Bog zawiaduie wszyscy Candidaci stawią się WKMci do ktorego sktoniss serce swoie tęn będzie naygodnieyszy y naysposobnieyszy: Wierne poddanstwo y naniższe posługi moie oddawąm w łaskę WKMci Pana y Dobrodzieia mego: w Pułtusku die 30 Septemb. 1628

Mciwy Panie Chorąży.

Niedziwuię się ze wmc do mnie nie piszess, bo wiem ze mass insze zabawy w ktorych aby Pan Bog wmci błogosławic raczył vstawicznie o to prosimy. Tęmu się iednak dziwuię zes mię wmc nieprzestrzegł o tym iż ktos tam vdał mię do JeMci Pana Hetmana opacznie, iakobym ia woienne postępki JeMci miał szacowac. Pomniss wmc mowę moię na Seymiku w Raciązu, kiedy ktos w kole nie barzo przystoynie począł wspominac y woysko y wodza ziaką mową ia oswatem się y vkazatem słuszne przyczyny dla czego ta woyna wdługą idzie y ze z nas samych ktorzy nigdy serio do poparcia tey woyny niechcęmy się dac przywiesc iest przyczyna. ze JeMc Pan Hetman y woysko czym z siebie dosyc. Takowa to na on czas była moia mowa ze y wszyscy contenci zostali y ci ktorzy trochę się byli oswali z sromotą vmilkli. Rozumięm zes to wmc odniost JeMci Panu Hetmanowi. Temz o to proszę abys mię wmc szczyrze przestrzegł zkąd to vrosło ze JeMc Pan Hetman inaczey o mnie rozumie. Jakos mię wmc w Gornie odiachał chorego tak do tych czasow charleię y wychorac niemogę zmilum niezasiadam nietylko zebym się wdawie discursy miał oddawac. Kęnczewskiego mego od Niemcow Pana Buthlerowych przed tym niewiem zialiey przyczyny w maiętnosci moiey poimanego wzięli Szwedowie. Proszę racz wmc dopomoc przes iaką zamianę Slachcicowi tęmu znacznie vrodzonęmu kiedyby się sam iaka occasio podała wmci do czego pomoc mąm to na pamięci iakom wmci obiecał. Pan Sulissewski dawny y godny zołnierz ze tak odważnie y sławnie zywot połozył dano mi od Dworu znac, załuię z serca ze Oyczyzna nassa takiego męza straciła: Oddawąm się zatym w łaskę wmci meo Mciweo Pana.

Do Rozana: Wielmożni a mnie wielce Mciwi Panowie y Bracia.

Wiedząc o iutrzeyszym zgromadzeniu wmciów moich Mciwych Panów y Braci zdało mi się za rzecz potrzebną oznaymic wmć o progressach nieprzyiacielskich. W przeszłym tygodniu Gustaw ruszywszy obóz poszedł pod Brodnicę na ktorey acz iest cokolwiek ludzi naszych, ale potędze iego trudno się oprzec iuż w tęn przeszły piątek most przes Drwęcę zbudowawszy ludzi swoych pod dwa tysiąca przesadził na Dobrzynską ziemię iuż pod samym zamkiem Brodnickim szanc potężny rzuciwszy z wielkim strwożeniem oblezenców szturmuie. Przybliżeł się wprawdzie Jmć Pan Hetman dosyc odważnie z woyskiem ku niemu ale siłami y liczbą woyska daleko przechodzącego a fortelnego nieprzyiaciela ruszyc y zrazic rzecz niepodobna, a rzucic na ostatni szanc woysko na obronę wielu zamków y mieysc podrobione y barzo zmnieyszone niebespieczna. Na tym iest Nieprzyiaciel aby Brodnicę wziąwszy a obóz przy Mławie położywszy Woiewództwa nasze Płockie y Mazowieckie mieczem y ogniem plundrował na co się wszytkich więźniów ieżyli zgadzaią. Nam też inaczey się niegodzi iedno wczas myslic o sobie poki nas Nieprzyiaciel nieostrożnych nieosiądła, poki nas poiedynkiem z domów wywłoczyc niepocznie, poki woysko JKrólewskiej Mći iest całe. Niemniec to nakazało którego powinność iest siedziec przy kościele, a za boiuiące y za kościół Pana Boga prosic, a to iednak kilkadziesiąt Slachciców Sług moich przydawszy im gromadę odemnie saciągnionych zaraz wyprawuię pod woysko nieprzyiacielskie, maiąc tę nadzieię że insi Jchmć toż uczynią. Niewątpiąc że y wmć moi Mciwi Panowie nieczekaiąc pospolitego ruszenia które ma swoie zwłoki y sami się communi consensu rzucicie do gaszenia tego ognia, y na Bracią swoię inszych Powiatów zawołacie aby się gromadzieli. Wszędzie tęn Nieprzyiaciel kiedykolwiek z okopu się ukaże iest bity, gdy z tysiąc ochotnika Braci naszy w polu stanie zachamuią się iego czaty y prędko sciśniony gdy też woysku naszemu z nowych posiłków przybędzie ochoty będzie za pomocą Bożą szwankował, a wmć odniesiecie liberatæ Patriæ niesmiertelną sławę. Na tęn czas przy błogosławieństwie Pasterskim oddawam się w łaskę wmciów moich Mciwych Panów y Braci.

Do JeoMci Pana Hetmana.

Dałem znac wmci mćiu Mciwemu Panu że niedawno w Mikołaykach wsi do maiętności Gorzynskiey należący piechota z Regimentu Pana Buthlerowego Kenczewskiego Sługę mego znacznego Slachcica niewiem z iakiey przyczyny po

imali. Teraz znowu dowiedziałem się że gdy go do wmći chcieli odwieść wdrodze pode bno pospołu znimi Szwedowie go wzięli y tak nieborak do wielkie° przyszedł nie szczęścia. Pilnie y uniżenie proszę wmći me° Mciwego Pana ieśli się iaka poda occa sio eliberandi illius racz mu do tego dopomoc. My tu wszelakie staranie czynimy abyś: my iaką znaczną ludzi gromadę mogli sposobić to naciężey że nie masz do kogo by się gromadzic. A to ia dawam zsiebie przykład Czeladz moię zaraz wyprawuię pod sto koni ku tey tam stronie kędy się zabiegi Nieprzyiacielskie pokazuią. Mam nadzieię że cokolwiek zprzyiacioł moich do ktorych listy rozpisałem do mich się przyłączy. Pana Boga proszę aby conatus wmći meo Mciwego Pana pro sa lute Patriæ susceptos szczęścić y błogosławic raczył. Oddawam się zatym w ła skę wmći meo Mciweo Pana. w Putusku die 4 octobr. 1628

Respons na deliberat. Krolowi JeMci

Niedopuszczaią nam przeciwne y trudne Rzptey czasy długo deliberowac kiedy magis facto quam consulto opus est, kiedy ostatnie prawie niebespieczenstwo niecierpi zwłoki, kiedy iuz in viscera Regni Nieprzył ognie rzuca, plundruie y pustoszy czegosmy wtych dniach około Płocka doznali. Niedługo tedy rozwo dząc się zdanie moie iest abys WKMć Pan moy Mciwy Seym non seruatis interstitiis Seymikow do Seymu w Warszawie złożyc raczył. Trudno to kto ma ganic kiedy necessitas vrget ktora ipsam frangit legem. Co się tknie pospolitego ruszenia przy Seymie złożonym będzie podobno zdało się to komu cos nowego ale tasz potrzeba y gwałt vtrumq; remedium poscet, y do tego się pierwey rzucic przydzie zkąd gruntownieyszy ratunek. Za Przodkow naszych pospolite ruszenie maiorem potestatem ipsis Comitiis miewało, tam Statuta et leges æternum mansuræ con debantur. Kiedy Władisław Jagełło do Prus pospolitym ruszeniem szedł pod Czerwienskiem wnamiotach Seym odprawił. Są y insze przykłady do ktorych by y wtym razie zeszło się publica consilia accommodowac. Srzodki zwyczay ne expediendæ publicæ salutis vstały nam, zaczym y do niezwyczaynych vciekac się przychodzi. A że tak accisæ et extenuatæ sunt vires nræ takby in tanta tempe state nauim Reipubcæ moderowac, aby mogła stanac w porcie iakiegokolwiek po koiu. To moie zdanie a przytym do Pana Boga vstawiczna modlitwa aby W. KMć Pana y Dobrodzieia mego na dobrym zdrowiu na fortunnym przysta wie y zwycięstwach powodzeniu z krolewskim potomstwem wdługi wiek szcze ścic y błogosławic raczył. Uniżone zatym poddanstwo y posługi moie etc.

Constantia Dei gratia Regina Pol. etc. ~~Illmo~~.
Rnde in Chro Pater sinc. nobis dilecte. Fructum literarum Sinc. vrã quibus
vota pro incolumitate Sacr. Regiae Mtis nuncupauit prius quam ipsas accepimus Sermo
Rege pristinam valetudinem Dei benignitate recuperante. Vtinam votis pro salute
publica conceptis par respondeat euentus. Recreamur certe ea spe plurimum qua
Sinc. vrã felicem istius belli finem ex anteactis Sacr. Reg. Mtis successibus
ominatur, magis vero piis eiusdem comprecationibus quas in calamitatibus et pe
riculis Reipubcae tam efficaces fore confidimus quam salutares in Sermi Regis
inualetudine fuerunt. Caeterum Sinc. vrã illustriore erga nos officio fungi non po
tuit quam dum tam vberi nos solatio et non minus fructu quam spe votorum suorum
beauit. Caeterum sicut paulo affectâ valetudine Sinc. vrã vehementer commo
uemur ita prosperam ac diuturnam ei à Deo precamur. Dat. Varsauiae die VI Octob.
Anno Dni MDCXXVIII.

Do Krola JoMci.

Juz to trzeci raz wnoszę prozbę moie do WKMci za Panem Piechowskim o
Pisarstwo Rozanskie. Wiem że iest liczba inszych Competitorow ale że WKMć
Pan moy Mciwy zwykłes respectowac w podawaniu vrzędow na nas ktorzy tu tych
Powiatach koscielne sprawy mamy. Vniżenie proszę żebys łaskę swą Panską
pokazac raczył Panu Piechowskiemu ktoregom ia naywięcey zawsze zale
cał WKMci. Wierne poddanstwo etc.

Nuncio Apostolico.

Meminisse credo Illmam Celnem vram eorum quae ego de Oborscio Presbytero ei
retuleram stupri et incestus cum germana sorore perpetrati, ac suscepta ex ea ne
dum prolis reus cum esset, ac tam turpi palam fateret infamiâ quam friuolis
iuris exceptionibus Epatu adhuc vacante frustra depellere conatus erat, ego
simul ac Episcopatum iniui legitime in ius vocatum ab altaris officio remoueram,
tantisper donec constaret vero ne an falso crimine vrgeretur. Quaesitum deinceps
diligenter compertumque à me est eum tanti sceleris reum, erant aliquot testes
qui se vidisse fassi sunt fratris cum sorore maritali similem conuersationem,
in eodemque cubiculo exclusis arbitris pernoctationem, erant alia indicia proles
suscepta eademque curante hoc infami sacerdote exposita et pene mortis quae
mox subsecuta est periculo obiecta, celatum ab eodem crimen et nisi manus pro
pria syngrapha puerum à se expositum fuisse conuictus esset nunc etiam

52

pari mendacio quo reliquum crimen amoliri conatur se tueretur. Negantem et constanter scelus inficiantem vel acrioribus quaestionibus subiici oportebat, vel certe Canonica purgatio ei indulgenda erat, modus ille in Polonia minus usitatus et ego torquendi sacerdotis primus author esse nolebam, suberat interim periculum manifesti periurij si ille innocentem se esse iureiurando me decernente mentiretur. Caeterum re diligentius expensa, animaduertimus ne Canonicae quidem purgationis effugium illi facile fore, nam cum ea septem bonae famae et existimationis sacerdotibus idem iurantibus praestanda esset, neminem tam improbum infamis sacerdos reperturus erat qui periurij scelere suam conscientiam inquinare vellet. Vidit hoc ille ac simul ego Ploциam veni causatus me nimis seuerum et Carnificis opera usurum clam conuasatis rebus nocte intempesta nec expectata sententia quam mox ex eius voto cum semper Canonicam purgationem sibi decerni petijsset laturus eram ea sparsa fama quasi Illmae Celnis vrae patrocinium imploraturus abiret fugam quae illum obiecti criminis reum tanto magis declarauit arripuit. Quid agerem deinceps nisi vt iuris ordine profugum conuincerem et Canonico ferirem gladio, iussi decimo quoque die affixis ad valuas Ecclesiae publici edicti cum legitima eius executione et publicatione citationis literis eum ter per interualla vt se iuri sisteret sententiamque finalem audiret acciri. Sed ille haud ignarus testes sibi defuturos, et suum crimen clarioribus in dies indicijs prodi, vagus et erro spargit hanc famam, quasi ab Illma Celne vra in integrum esset restitutus (endus). Non puto (id) factum (iri) nulla enim hactenus a me grauatus fuit sententia, nec vlla vel intercessit vel intercedere potuit appellatio. Quod si Illma Celdo vra causam hanc supremae authoritatis potestate iuris sui facere voluerit, non abnuo, imo me magno onere leuatum iri profiteor. id tantum insinuare vellem si tam manifesti criminis reus mollioribus iuris effugijs quae Sacri Tridentini Concilii decreta infamibus patere noluerunt poenas euaserit, ingens id Catholicae religioni et sacri ordinis dignitati detrimentum allaturum, nullumque deinceps fore qui de legitima iuris Canonici seueritate recte existimaret, eamque perti mesceret, cum Oborscium multis antea infamem criminibus modica iuris notitia vsu forensi et agendis causis comparata facile euasisse cunctis erit manifestum. Quod reliquum est Illmae Celni vrae humillima mea obsequia defero. Pultouiae die 14 Octobr. 1628.

Illme et Rndme Dne Dne Colme. Riposta

Bis ad me confugerat Sacerdos ille Oborscius, eundemq; toties ad Illmam D. V. reieceram modo iterum ad me reversum identidem monui ad Illmam D. V. vt se conferret ab eaq; expectaret aequissimum suae causae iudicium, cui propterea illum tandem se se submissurum opinor. Caeterum illud sibi indubie persuadere potest Illma Dtio vra huiusmodi potissimum criminum reis aut culpatis ansam meo patrocinio me nunquam daturum, vt iusticiae aut iudicis debitam in se animadversionem subterfugiant, et condignas sibi poenas euitent. Illmae Dni vrae mea seruitia defero, atq; à Deo falicia illi quaeq; exposco. Varsavia 18 Octob. 1628.

Panu Podkomorzemu Kurskiemu.

Nigdym tego niebrał na się abym obiecował moią intercessią co wymoc v Dworu. Y teras Pisarstwo Rozanskie tak stanęło iako tam była wola. Intercessii niemogłem tym vmknąc ktorychescie wmc sposobnych rozumieli na ten vrząd: Oddawam się zatym w łaskę wmci meo Mciwego Pana.

Sacra ac Serma Mtas.

Fuit apud me his diebus Illmus Dnus Epus kiouien. idemq; vidit aedes meas Brocouien. simulq; et oppositum illis littus sterile plane et arenosum subditorum Mtis vrae. Ex illo intelliget Mtas vra preces quas ii qui ante me fuerunt Episcopi ad Sacr. Reg: Mtem vram detulerunt aequissima niti ratione persodiq; exiguam arenae partem citra vllum subditorum Mtis vrae dispendium concedi posse, meq; paratum esse longe vberiori solo sarcire damnum si quod inde emergere vnquam recto iudicio existimari potuerit. Res haec moram non patitur nam si hac hyeme modica fluminis auersione et lignei aggeris substructione littus meum firmatum fuerit, domus magno sumptu magnifice structa corruet, nec deinceps nisi hoc vtrumq; remedium statim adhibitum fuerit restaurari poterit. Supplico Mti vrae clementer consulere vellet fundo Ecclesiae non tam mea quam Dei potius causa in cuius honorem redundat quidquid beneficio Mtis vrae ornamenti Ecclesiae accesserit. Humillima mea obsequia defero Sacr. Reg: Mti vrae.

Do Jeimci Panny Vrszule Megerin.

Powie wmci moiey Mciwey Pannie Jeomc Xiądz Biskup kiiowski o iak małą sztukę piasku Krolowy Jeimci Pani moiey proszę dla ratowania kamienice

stawy od JeMci Xdza Firleia w Brodu zbudowaney a proszę bez zadney szkody krolowy JeMci poddanych, y jesliby iaka była gotowem ią dwoiako nagrodzic. Tmi sęmie wmci moiey Mciwey Panny proszę abys przyczyną swą tak potrzebną pro zbę koscioła mego v JeiK. Mci wesprzec raczyła, odniesiesz wmć od Pana Boga za to nagrodę, y odemnie przy vsłudze Bogomodlstwo. Oddawąm się zatym ec.

Constantia Regina.

Rnde in Chro Pater sinc. nobis dilecte. Designauimus certos Commissarios nostros pro eo, ac Sinc. vra à nobis per literas et Rndum Dnum Episcopum kiouien. petebat ad reuidendam eam fluminis ripam per quam cuperet Sinc. vra nouum ei alueum aperire. Qui postquam situm loci oculis ipsi suis lustrauerint et num noua isthac fluminis auersio commodè et absq. damno subditorum nostrorum fieri possit cognouerint ac nos eâ de re edocuerint, statuemus tum quod res ipsa postulabit, cupimus autem vt ex voto Sinc. vræ idce dat. Cui de cætero optimam à Deo valetudm precamur. Dat. Varsauiæ. die x mensis Nouemb. Anno Dni 1628.

Sigismundus III. Dei gratia Rex Polo.

Rnde in Chro Pater sinc. nobis dilecte. Idąc za zdanim Panow rad Koronnych y opisanim prawa pospolitego złozylismy Seym walny koronny w Warszawie na dzien ix Mca Stycznia a Seymiki Powiatowe na mieysçach zwyczaynych na dzien xu Mca Grudnia blisko przyszłych. Co do wiadomosci Wprz. W. przywodząc żądamy abys Wprz. W. na Seym iako rada Koronna o potrzebach y niebespieczenstwach Rzptey radzic przybył, à wprzod na Seymiku Powiatu swego byc niezaniechał y na nim potrzeby y niebespieczenstwa Rzptey młodszey Braci przełozył vkazawszy im stratę portow miast y zamkow w Prusiech podiętą, iako Nieprzyt tego lata iuz po przeszłym seymie Kwidzyn Nowe Brodnicę Sławę wziąwszy y inne miasta y zamki scisnąwszy czatami Mazosza y kuiaw sięga przy fortelach y potędze dokazuiąc ktorey woysko nasze liczbą y apparatami woiennemi woysku nieprzyiacielskiemu nierowne wydołac trudno moze, a wtasza borgową słuzbę słuząc, zkąd nietylko woyna iakoby trzeba odprawowac się niemoze, ale tez od samego woyska trudnosci y niebespieczenstwa obawiac się przychodzi, gdyby za nieobmyslenim zapłaty zpola zmśc albo strzesz Boze zwiazek iaki

szkodliwy uczynic miało czego blisko iest gdyż skarb koronny tey zapłaty sprzeszłych podatkow częścią od niektorych woiewodstw umknionych częścią nierowno zdrugiemi uchwalonych częścią przes rozne calamitates zmnieyszonych obmyslic niemoże, także ieśli inaksze subsidia od Stanow Koronnych opatrzone niebędą na poborach się niesadząc do ostatniego by strzes Boże przysc Rzpta musiała niebespieczenstwa. Ukraina także rzetelnego opatrzenia potrzebuie za nasadzęnim na Panstwo krymskie Chana y Galgi cladibus nris iuż przedtym w sławionego y za wypowiedzęnim prawie przyiazni od Porty przes Czausze y listy zprzyczyny od kozakow daney. Co wszytko sze rzey Uprz. Wasz. wybaczysz zinstrucii naszey według ktorey poselstwo na Seymiku tym odprawione będzie. Nic niewątpim że Uprz. W. zmiłości swey ku Oyczyznie pilnego starania przyłożysz aby te wszytkie pericula obywatele tameczni uważywszy Posłow cum plenaria facultate na Seym obrali gdyż iesliby się na Seymiki po Seymie według woiewodztw niektorych abusum brali co do tąd przyczyną było tey nierowności y opoznienia do dzialow publicznych postarenu trudnoby się czego dobrego spodziewac. Dan wWarszawie dnia XX Mca Octob. Roku Panskiego MDCXXVIII Panowania naszego Polskiego XXXXI Szwedzkiego XXXV Roku.

Abbati Cervenen

Clamor ktory mię à podobno pierwey nieba dochodził niezbożnych excessow ktore się dzieią nietylko wklasztorze Czerwinskim ale y extra przywiodł mię do tego żem zesłał abym się dowiedział iezli tak iest iako ludzie powiadaią y znalazłem więcey niżem się obawiał, iezeli wmć będziesz chciał będziesz miał odemnie informatią. Wiem ia dobrze że teraz nie są czasy po temu ale podobno takie czasy że od nas pochodzi początek wszytkiego zgorszenia. Przyznam się sąm żem y wPłocku odprawował visitatią nie swego czasu podobno niezły zelus przywiodł mię do tego żem ią odprawował y wmć moy Mciwy Pan lubo occupatus publicis negotiis życzyłbym abyś wziął to staranie przed się ktore grauat conscientiam wmci, a ieden albo dwa dni mogłyby to sprawic. Zaprawdę upewniąm wtym wmci że nullo iedno diuino zelo commoueor, takie się

tam grzechy dzieią ktorych swiat znosic niemoze, o czym racz się wmc dowie
dziec. Wiemci iż dobrze ze są leges exemptionum, wiem y to dobrze ze curam
animarum habentes non sunt exempti, á tym więcey ze claustrales będąc extra
claustrum peccant. Iakom pierwszym listem wmci mcio Mciwego Pana prosił
tak y teraz proszę abys wmc serio wto weyzrzał niezazywaiąc zadnych excu
satii. Non hoc urgeo aby klasztor Czerwinski miał byc swięty ale aby ta
kie scandala niewychodziły ktorych iuz iest pełen swiat ze y ia niemogę
się wysiedziec nietylko á priuatorum accusationibus ale y od Seymikow. By
łem ia tez Opatem w Tyncu maiąc na sobie etiam publica negotia, miałem
iednak zawsze takich ktorzy doglądali rządu, wczym abys wmc powinnosci
swoiey dosyc czynił pilnie proszę. Y o to przytym abys wmc rozumiał
ze cokolwiek wtey mierze czynię zelo diuini honoris czynię zną declaratią
ze co się tknie publicos et extra claustra excessus faciemus facienda. Wmc
consulat conscientiæ suæ wtym co się tknie claustralem obseruantiam. Xiądz
Pilchowski ipso facto excommunicatus ktory Slachcica mego aresztowac się
wazeł, gdys iezeli mu tam był co winien miał przedemnam znim forum. Po
wtarzam y tego zebys wmc moy Mciwy Pan sąm tam ziachał y iezeli nie
mozesz tam mięszkac iakosz niemozesz kogo tam naznaczył ktoryby tam
umiał zatrzymac tę swawolą ktorą iako widzę mnozy sczodrobliwosc wmci
y tak teraz rozumieią ze tylko iesc á pic powinni o powinnosci swey niemy
slic. Po Probostwach będąli takie czynic scandala naydę sposob ze
ich powrocę do Klasztora. Oddawam się zatym władzę wmci mego
Mciwego Pana

Illme et Rndme Dne

Pociesżył nas Pan Bog teraz w Prusiech sed ut antea et nunc pacem suadeo
et opto. Rozumiem ze y ten iest sensus wmci kiedy na kilka listow moich
o tym punckcie zamilczales wmc. Doceri volo si quid plus apud vos spei
etsi timidus maiorem assumam animum. Satis erit kiedy wmc rzeczesz pax vo
bis nolite timere. Alam priuatas considerationes cur etiamsi omnia nobis ad vo
tum cedant pax etiam iniqua etiam minus honesta amplectenda sit. Na ka
zdy prawie dzien iest posłaniec moy w Warszawie przecie iednak niemogę wie
dziec quis scopus consiliorum, co ci rozumieią ktorzy iako prudentiores ac
citi de summa publicæ salutis sententias dixerunt, quid nos minores sequi
debeamus. Snadz Imc Pan Podkanclerzy był w Warszawie snadz y odiachał.
Oddawam się zatym etc.

Caroli Torres.

Scio Illmam Celnem vram non ignorare, quis sit status rerum nostrarum quo le tho pereamus, quam secundis successibus Suecus hostis nos in angustum redege rit. Ego iam fere dimidiam Epatus mei prouentuum partem amisi quae hostili fraude vel potentia intercepta est, reliqua illi parent, nam miles noster qui hacte nus eius conatus sustinuit, facta conspiratione ob non solutum stipendium cam po cedere parat, nobis et ab hoste omnia et à milite nostro plerag; dura et acerba expectanda sunt, et mox bonis omnibus exutis solum vertendum. Ca tholicis Episcopis vnicus portus salutis Romana vrbs nam dextram leuamq; spectantibus nisi sub haereticorum quod mens merito horret praesidium ve nire velimus, cade inglo ria occumbendum nobis esset. Ego ad Illmae Celnis vrae limina mox me victum mendicaturum non ficta simulatione vereor. In terim tamen hic grauissimis expensis (supra trecentos milites dum me Ec clesiamq; meam tueor alere cogor) onerati, ab hoste et militibus nostris spoliati, et extrema spe pendentes ita de solutione aestimationis literarum sacrarum in vrbe appellamur, ac si omnia nobis suppeterent. Scribit mi hi Dnus Cirolus plus à me quam ab antecessore meo qui proximus fuit (nam anteriores felicissimis illis temporibus ne dimidium quidem impende runt) aliquot centenis aureis postulari, cum Illma Cel.o vra Rae Mti significauerit me in hac aestimatione antecessori meo Illma Cel: vra curan te exaequatum fuisse. Nihil amplius rogo nisi vt Illma Cel: vra bene ficium suum tueatur non mea causa, sed vt Regia Mtas intelligat existi mationem Illmae Cel: vrae tanti in vrbe haberi, vt quod ita fore semel receperit, id ratum et nulli mutationi obnoxium esse efficere possit. Humil lima mea obsequia defero Illmae Cel: vrae. Pultouiae die 2da Nouemb. 1628

Illme ac Rdme Dne Dne Colme.

Scribit ad me Româ D. Valerius frater meus accepisse se meas literas, in negotio Illmae Dnis vrae statimue Dno Cirolo obtulisse omnem pecuniae summam, qua ad eam expeditionem necessaria esset, nondum autem effectu tradidisse, eo quod ipsemet D. Cirolus adhuc ignorabat quanta sibi opus esset. Spero eundem fratrem meum praeter eam pecuniae subministrationem

adiumento futurum huic expeditioni, atq; ipsi Dño Cirolo in ea curanda cum se quoq; omni studio acturum promittat, vt minori quam fieri possit sumptu obtineatur. Itaq; et ipse tanquam rei propriæ incumbit, gnarus quid ego facerem ubi de seruitijs Illmæ Dnis vræ agitur, cui ego cum meorum obsequiorum recordatione omnem felicitatem voueo. Varsauiæ 18 Octob. 1628

Ilrmo Aplico.

Vt ab vrbe significatur mihi et ex literis Illmæ Cel: vræ intellexi Illmi D. Valerij à Sancta Cruce fratris Illmæ Celnis vræ patere liberalitatem negotiorum meorum isthic curatoribus, quo nomine quantum Illmæ Cel: vræ debeam vix mente concipere possum. Optarem quidem has expensas non nimium excrescere, res enim nostræ satis iam angustæ belli etiam cuius partem capessere cogimur, sumptibus in arctum coguntur, quidquid tamen in vrbe mea causa impensum fuerit statim Illmæ Celni vræ repræsentabitur, satis superq; beneficij habeo quod me Illmâ Cel: vrâ curâ et sumptu transmittendæ pecuniæ leuarit. Video in vrbe pericula vel potius ruinam quæ et Regno huic et rei apud nos Catholicæ imminet tanti fieri ac si interitus noster nullum detrimentum esset allaturus. In Eccta mea Cathedrali silent iam magna ex parte sacra officia, idem audio in Eccta Vladislavien. accidisse de Culmensi Varmien. et Vendensi Cathedris non attinet dicere, in his quinq; Epatibus ausim affirmare septingentas Ecclas expilatas prophanatasq; esse. Vineam Domini olim delicatam quam plantauerat dextera eius, quæ palmites extenderat vsq; ad mare exterminauit transmarinus aper et singularis ferus depastus est eam et adhuc depascitur. Et quidem si tot malorum finem cernerem vel ipsa spe sustentarer, sed cum nec bellum sine summo dedecore et iactura publici patrimonij gerere, vel cum hoste honeste transigere possimus nec amplius, fessi enim et exhausti sumus arma promouere valeamus, quid deniq; superest nisi vt nos perijsse fateamur. Pluribus hæc Illmæ Cel: vræ calamitatum nostrarum luculento testi præscribenda putaui vt doloris mei acerbitatem exprimerem et in paternum sinum deponerem. Videbit mox Illma Cel: vra conspiratione militari fortunas nrãs ac nos ipsos exagitari, nonnullos etiam ad contumeliam destinari maxime nos quibus opes non suppetunt ad mitigandam auidi militis ferocitatem. Bona fide affirmo me ex Epatus Ploceñ annuis prouentibus ne dimidium quidem eius quod Romæ expendi (expendi autem si aurei ad æstimationem nostræ monetæ supputentur cir

citer sedecim millia floren. percepisse, itaq iam ipsa inopia non permittet nos amplius Eccles. operam nauare, ac Comitia Conuentusq provinciales ingentes enim hoc omnia sumptus poscunt, obire. Deum precor vt Illmam Celnem vram diu seruet incolumem et optatis prosperitatis incrementis florentem, cui humillima mea obsequia defero. Pultouiæ.

Do krola JeoMci.

Wpierwszym zaciegu do Prus miedzy inszymi zalecitem byl WKMci Panu memu Mciwemu Pana Moczarskiego, wdrugich nietak mi się powiodta commendatio moia ale Pan Moczarski przes wszytek czas wznacznych imprezach miał dobre swiadectwo zawsze od JeoMci Pana Hermana y teraz wziecim Nowego pokazał męstwo y dzielnosc swoię. Podobno by słuszna aby to na co zdrowie odwazył przy nim się ostało. Vniżenie proszę abys WKMc bądz ztey miary bądz zinszey raczył miec wzgląd na posługi iego, tymby zagrzac drugich aby się nieszanowali kiedy się occasia poda. Poddanstwo zatym moie y kapłanskie etc.

Do Krolowy JeiMci

Viderunt Dni Commissarii Sacr. Reg. Mtis vrae et periculum quod ædibus meis Brocouien. nisi alluentis fluminis fluxus amoueatur imminet, et locum per quem nouus alueus sine vllo subditorum Mtis vrae incommodo ad deriuandum aquæ impetum flectendumq fluuii cursum ducendus esset vtrumq se Mti vrae relaturos polliciti sunt ego humillimas gratias ago Mti vrae quod de hoc Ecclesiæ negotio tantopere solicita fuerit, vt huc Commissarios suos mittendos censuerit, et insuper supplico vt secundum designationem DD. Commissariorum ex sententia architecti Sacr. Reg. Mtis Dni nri Clementissimi factam, facultatem mihi concederet negotii huius conficiendi, alueiq noui fodiendi. Deum precor vt Mtem vram diutissime seruet incolumem cui humillima mea obsequia defero. Brocouiæ d. 15 9bris.

Venerabili Fratri Episcopo Plocen. Vrbanus Papa VIII.

Venerabilis Frater salutem et Aplicam benedictionem. Non semper aduersarius noster Diabolus tanquam lupus caulas obambulat quærens palam, quem deuoret, sed plerumq doloso veneno pascua corrumpit quo grex vniuersus contabescat. Vestrum est o Sacri Pastores tam pestilentem morbum à septis arcere sane spectata fraternitatis tuæ diligentiâ freti, tui

tui ouilis incolumitati securi possumus indormire. At in proximo Polonorum Procerum Conuentu ubi de coi Prouinciarum istarum sanitate agetur, praestare quoq; debes publicae saluti eximia pietatis et prudentiae officia. Idcirco cupimus a te diligenter audiri Nuncij nostri sermones pastoralem nostram solicitudinem declarantes. Credere ergo ei poterit fraternitas tua cui Nos peramanter benedicimus. Datum Romae apud Sanctam Mariam Maiorem sub annulo Piscatoris die XXV Nouemb. MDCXXVIII. Pontificatus nri Anno Sexto. Joannes Ciampoly.

Illme ac Rme Dne etc.

Superioribus meis literis ad Illmam Dnem vram scripseram Dnum Valerium fratrem meum non modo cum pecunia paratum fore, sed et omnem operam daturum in minores quam fieri posset expeditionis expensas. Utinam et ego in urbe essem ut coniunctis viribus Illmae Dtioni vrae maiori conatu inseruiremus. At cum mea ipsius promptitudinis ac voluntatis conscius mihi sim eandem a fratre meo mihi indubie polliceor. Exhausta Polonorum Magnatum aeraria nemo est qui ignoret, ego quantum possum eorundem fortunam doleo, quorum supremam diuitiarum bonorumq; omnium affluentiam cupio. Suos maeroris sensus Illma Dtio vra mihi dum aperit, neminem qui magis compatiatur quam ipse faciam inueniet. At Illme Dne antiquum illud canere possumus non ridet Italia plorante Africa. ardemus ibi bellis maiora minitantibus, nec lustralem pacem aut quietem miserae Italiae capessere fas unquam fuit. Aut quae Europae vel orbis pars hac tempestate tempestatibus vacua. Hic autem Deo sint gratiae ex postremis e Prussia allatis nuntijs aerumnarum nubes clarescere videntur, ac fortuna Polonae virtuti, cui antea inuiderat, comam dare capit aut se daturum ostendit. Unde meliora Regno sperante Illmae etiam Dni vrae laetior animus adsumendus. Obsequia mea illi defero ac maiora solatia ab alto deposco. Varsauia 3a Nouemb. 1628

Risposta.

Nuncio Aplico

Prudenter et vere paterne solatur Illma Cel.e vra anxios animos nros tot calamitatibus vel quae acciderunt, vel quae adhuc imminent veluti quodam fatali telo ictos. Alijs fortassis melioris euentus spes affulget, qui vel remotiores a periculo, vel nondum experti sunt quid saeuientis fortunae procella possit, ego ex eorum numero quorum nauis

facto naufragio magna ex parte mersa est quartam partem bonorum Epatus mei ab hoste interceptam, templa profanata, sacra in ludibrium versa alios cæsos alios in hæreticam servitutem abductos homines meos quotidianis deploro lachrymis, sed quod iis dolorem Illmæ Celnis vræ proxima Epistola commouisse videar, nihil amplius addam, spemq; meliorem concipiam non tam ex allato nuper de prosperiori rerum in Prussia successu, nuncio, quam quod aliquando Deum nris calamitatibus motum nobis humana ope destitutis auxilium maximè si erratorum nos pœnituerit laturum confidam. Italici motus breues et prudentes esse solent et nunc ab vtrinq; Catholicis excitati, demiq; de imperio isthic non de religione certatur, siue Gallus siue Hispanus rerum potiatur, salua sunt sacra omnia salua sacri ordinis Altas, nos si succubuerimus, nullum hic amplius vestigium Catholicæ religionis relinquetur. Optare quidem meliora possumus, sed tali qualis nunc est rerum statu non nisi acerba quævis nobis impendere videntur, et forrassis velego nihil video vel alii non satis expendunt, quam præcipiti et tristi letho pereamus, sed fatendum est nos flagitiosa socordia perire, et non nisi ope diuina leuari posse. Roma nihil mitius à meis mihi significatur, nisi eam quæ ab initio proposita fuit pecuniam posci, hanc iam liberali Illmæ Celnis vræ concessione ad meos vsus accommodatam, habent curatores negotii mei, ego tamen sacris rescriptis careo, nec dum iuramentum quo recens creati Episcopi sedi Aplicæ obstringi solent præstiti. In hoc oppido iurisdictionis meæ Parochum agit Dnus Joannes Franciscus Anorius Capellæ Reg: Mtis Magister, nullo suo commodo magno Ecclæ detrimento, cum per se vti linguæ nostræ ignarus munus pastoris obire nequeat, et ego substitutum dare non possim, nisi sedis Aplicæ rescripto id facere iubear. Moneat quæso illum Illmã Celtio vrã, vt et suæ et meæ salutis memor sit, nam nisi ego illum ad officium reuocauero, omnis in me culpa non bene gesti ab illo pastoralis muneris incumbet, et ad Illmam Celnem vrãm quoq; pertinet in hoc Regno monere, vt ii de quibus illi significatum fuerit officio suo fungantur. Humillima mea obsequia defero Illmæ Celni vræ: Brocouio die 18 9bris 1628

Jus dawno od wmci mes Mciwego Pana niemiatem wiadomosci, a teraz se Seymiki nadchodzą, tym więcey tego sobie życzę zniesc się zwmcią, obecnie trudno przes

list tedy a krolo. De summa rerum agitur w Oyczyznie naszey, zrozumiał dobrze Nie
przyiaciel lentitudinem nrãm ze woynę tę tak słabo prowadzimy iakoby nie o nas
samych własnie szło Zolnierz vteskniony zatrzymanim zołdu sprzykrzył sobie tę
służbę. My zas nic o raz albo iednostaynie czynic niechcemy, co Seym każe Seym
ki rozerwą, iuz ci to nie teraz ciągniemy targamy tęn związek publici consilij, ale
tez iuz na oko widzimy ze dla tego ad interitum appraximamus albo raczey samych
nos pracipitamus. Tractaty idą iako się Nieprzyiacielowi podoba, tanquam victor
insultat nobis, a z pociechą swą na nasze postępki y niestworne ratunki patrząc
czym sobie otuchę wkrotce wszytkiego dokazac. Nie tak ci zstawą ztąd odiachał
zeby się nazbyt chlubic miał, mam to od pewnych tego wiadomych ze potym iako
sie z pod Grudziądza ruszył częscią szczesliwą odwagą JeMci Pana Hetmana y woy
ska naszego, częscią wdobywaniu Brodnice et aliis temporum et locorum incommo
dis do szesci tysięcy woyska stracił. Sam JeMć Pan Hetman ma więzniow do
tysiąca, a nad to miedzy Rycerstwem iest tego podostatku. Ze szczesliwego tey woy
ny progressu niemamy nikomu inszemu iedno sobie przypisowac mamy. Wielka iest
authoritas wmci meo Mciwego Pana wtym Woiewodztwie, wmć sam nadostateczniey Bra
cią informowac mozesz, co się z Oyczyzną a wpzwoc tu znami dzieie, priuata con
silia brac przed się nulli vsui, wkrotce takby mi się zdało, poniewasz ludzie ab
horrent dac absolutam potestatem Posłom swym na Seym, sit igitur adstricta et
limitata zta moderatią, na co się Woiewodztwo Krakowskie Poznanskie Sendomierskie
kaliskie Sieradskie zgodzą, idem vt nostri nomine nostro decernendi potestatem
habeant nieodzywaiąc się na Seymiki. Upewniam wtym ze te Woiewodztwa nie są
y niebędą pospiesne do niepotrzebnych podatkow, toz ich dolega co y nas tylko
ze nam maius ab hoste periculum et praesentius imminet, a tak nam iako y onym
nalezy prouidere ne nos primi pereamus, bo zatym pojdzie pozar daley. Nie
wątpię ze wmć moy Mciwy Pan toz rozumiesz y do tego innych wiesc niezaniechasz,
prosze, przytym abys mi zdania swego wtey mierze vzyczył, y iesli co tam nowego
zblizszego pogranicza wmć od Prus mnie oznaymic raczył. Oddawam się zatym
w łaskę wmci meo Mciwego Pana: wKrolu die 3a Aprilis 1628.

Mnie wielce Mciwi Panowie y Bracia.

Powinnosc moia iest Pasterska zwmciami moimi Mciwymi Pany y Bracią znosic się o
spolnych potrzebach, a ze na iednym tylko Seymiku byc mogę abym drugim wtych
powszechnych ciężarach otworzył to co rozumiem tym listem zdanie moie wmciom
podawam. Ze do tych czasow iako Nieprzyiaciel na nas tu wte kraie nastąpił

non respondent votis nostris successus nikogo innego tylko nas samych winowac
możemy. Bo na Seymie Torunskim przestrzezeni że oraz gwałtem trzeba się nam by
to odważyc niedalismy się do tego przywiesc à to zatym y woyna prowadzi się
z niedostatku y nieprzyiaciel nie odniosł uszczerbku. Niemac w prawdzie zoze
go się chlubic dosyc męznie y odważnie JMć Pan Herman w małych ku iego
potędze siełach zatrzymawał impet iego, salvo exercitu ustąpić nieprzyiacie
la, pewna to iest wiadomość że iako Gustaw od Grudziądza się ruszył do
szesci tysięcy woyska mu ubyło. Ale coss na tym ma on swoie od sprzysiężonych
na zgubę naszę posiłki w ktorych nadzieię tak do tractatow przystępuie iako
iuz nos desperati ille victor esset. Zaprawdę y nam by iuz czas się ocucic y radzic o
sobie à nie poiedynkiem po Seymikach ale oraz na Seymie, żeby iedna wszytkich
zgoda y nieprzyiacielowi postrach y nam potęgę, à zatym y dobrą nadzieię
pożądanego pokoiu uczyniła. O nas naywięcey idzie ktorzy prawie iuż o bok
z nieprzyiacielem siedzimy, à to iednak odległeysze Wdztwa gorętsze niźli my stara
nie czynią o rzetelney dobrze zasłużonemu żołnierzowi zapłacie, y o tym iako nie
przyiaciel uznał że narod nasz dla sławy y swobod miłowanego krolu nieustąpi.
Życzyłbym y o to proszę wmć. abyscie wmć Panom Posłom swym to poruczyli
aby na przyszłym Seymie przy zgodzie przednich Woiewodztw y oni staneli. Spe
wiam w tym że y te tam Wdztwa dosyc ostrożnie postępowac sobie będą
aby iakiego mniey potrzebnego ciężaru na Bracią niezaciągneli, a nam się od
nich rożnic zaprawdę niegodzi. To tez wmciom do uważenia podawam że ia
ko na takroczonym Seymie rzecz się może prawie in confusione conclusionis con
tradicentibus nobis et multis aliis staneła constitutio o decretach Trybunalskich
poczęsci na wiarę Catholicką następuiąca, ale tym więcey decreta Trybunalskie
ktore Brodkowie naszy sacrosancta miec chcieli znosząca. Ta aby była abroga
wana niewątpię że y insze Wdztwa będą na Seymie czym ty instantie wmć
tez raczcie to zlecic Panom Posłom swym oświadczaiąc w tym że iako Przod
kowie wmciow statecznie stali przy religii Catholickiey y wmć eadem pietas
cordi. Podobnoby niewadziło y o tym radzic aby co dzień barzey wyuzdaney
swywoli hamulec iaki do ostrosci prawa pospolitego Seymowa zgoda mogł
byc przydany. Oddawam się zatym łasce wmciow mich Mciwych Panow
y Braci. w Pułtusku 9 Decemb.

54

Illme et Rme Dne Dne Colme

A Perillri Domino Illmae Dnis vrae Nepote tum humanissimas illius literas, tum ducentos ungaricos accepi ratione eorum totidem, quos Romae D. Valerius frater meus in expeditiones Epatus impenderat. Nimium huiusce solutionis solicitam se se habuit Illma Dtio vra cui gratias refero plurimas, nec mihi profecto gratum foret, celeritatem hanc caeteris suis negotiis aliquâ in parte effecisse, cum me eius pecuniae nulla vrgeret necessitas, ad quam mittendam vrsit Illmae D.nis vrae humanitas. Ab eodem Dno Decano Lanciciens. de rerum Illmae D.nis vrae statu plura audiui, atq; omissis reliquis Illmam D. vram gratulabundus veneror, Comitiola isthaec bene cessisse sub auctoritate ac ductu Illmae D.nis vrae. Nota mihi atq; vniuerso huic Regno illius virtus atq; prudentia nunquam non egregia erga Deum ac Patriam facta, mihi pollicita est; mirifice tamen modo recreor expectationi meae hos etiam successus respondere, eoq; maiori adstringor obseruantiae ac cultui in Illmam D.nem vram, cuius me gratiae toto animo commendo. Varsauiae 18 Xbris 1628.

Illmam ac Rmam Dnem vram quam auidè ad proxima Comitia aduenturam expecto, tum vt eius praesentia me ipsum recreem, tum eius singulari prudentia ac rerum experta notitia publicis necessitatibus consuli abundantius possit Illmae Dnioni vrae iterum mea obsequia commendo.

Card. de Torres Illm.

Illme ac Rme Dne.

Quemadmodum Illmae D.ni vrae multum me debere profiteor, ita proximam Smi Natalis festiuitatem à me tibi faustissimam nunciari operae precium duco. Quare in sacris hisce diebus maiorem quamlibet prosperitatem Illmae D.ni vrae à Deo ex animo deprecor; atq; vt in praesenti demonstratione affectum mei animi singularem recognoscat instanter peto, et D.ni vrae Illmae mea studia defero, suasq; manus deosculor. Romae.

64

Georgius Guilielmus   Illmo

Illustrissime et Reverendissime Domine
amice multum colende.

Ita tandem proximo finito anno, suspensis pacis tractatibus inter utri
usq; partis Deputatos Dnos Commissarios, discessum fuit, ut pacis qui
dem tractatus iterum quovis tempore et loco convento, omnium primo reas
sumendi, deq; inducijs ad aliquot annos pacisci liceret, adversa vero pars
ad mentem suam, certa locorum maritimorum pro assecuratione sua retinen
dorum, specificatione particularius aperiendam tentari deberet. Nos postre
mum hoc, quod ad nrae intermediationis partes spectare videbatur, in nos
suscepimus, legationemq; eo nomine in Sueciam initio expedire decreuera
mus. Verum in eo proposito nro, per anni hyemisq; intempestam tem
pestatem, tum ob transfretationis periculosissimam difficultatem, tum ob
navis praetoria defectum, interclusi, illud ipsum per literas, cum cursore
nro egimus. Qui cursor noster, cum nunc primum redierit, nosq; ex Gu
stavi Principis responsorijs intelligamus, eum quidem nec ipsam reassum
ptionem tractatuum, quorum maturationem urgere videtur, nec modum de
inducijs ad aliquot annos abnuere: specificam tamen nominationem loco
rum maritimorum pro securitate sibi retinendorum detrectare, ac e converso il
lud satagere, quo Respublica Polona se se prius explicet, utrum omnia loca ma:
ritima occupata in sua potestate relinquere, quidue pro restitutione reliquo
rum ipsi praestare velit. Nos etsi responso hoc omnimode nobis satisfa
ctum non esse videamus, tamen a locorum mediterraneorum cessione ipsum
Principem Gustavum non plane alienum esse ex contrariorum ratione ac ex
literis eius colligere possumus. Utrumq; autem, ac quicquid praeterea ad
rem pertinet, in ipsa tractatuum continuatione cum ventilandum vi

deatur, Illmam et Rndam Dign vram per amicitiam nram optimum in modum rogatum venimus, Velit haud grauatè suasorem beneuolum nobis se præbere, vt deputatis destinatisq; à Sacr Reg: Mte Dnò cognato et affini vti parente nrò obseruandissimo, inclytaq; Repub: Polona, Dnis Commissarijs, Illrmis. Illustribusq; memorati tractatus quantocyus, atq; si vnquam fieri licet, circa primam Mensis Junij redintegrentur, deq; loco aliquo assignando, intentio Sacr Reg: Mtis sua nobis quantocyus beneuolè significetur. Quo cum aduersa parte tempestiuè super eo in præparatorijs tractari, conclusioneq; facta congressus celebrari, votisq; nris subditorumq; nrorum Ducalium ardentibus, serena spes affulgere, auspicatusq; pacis aut tranquillitatis euentus correspondere queat. Quod vti ab ipso pacis auctore ter Opt Maximo animitus vouemus, ita Illmam Rndamq; Dig: vram eiusdem clementissimæ protectioni amicè commendamus, Eandemq; ex animi sententiâ bene valere et agere vnicè exoptamus. Datæ in Arce nra Pilatensi die ix mensis Maij Aº M: D C xxviii.

SERME Princeps. Responsum.

Præclaros istos in conciliandа pace conatus Sertis vræ ego quidem tanti æstimo, vt merito eo nomine et Sacr Regm Mtem Dnum nrum clementissimum et vniuersos Regni ordines Serti vræ multum debere fatear. Etsi enim Deo fauente non ea conditione sumus, vt tantopere ab hoste violatis et læsis pax vel necessaria vel optanda esse videatur, cum tot acerbissimis iniurijs irritati liberi populi animi, vltro ipsam spirent vltionem, atq; ad vindicandas, nullo iure interceptas ab hoste prouincias vniuersa accingatur Respublica: Nobis tamen quos et natura et vitæ status ad pacem magis quam ad arma propendere iubet, hoc ipsum pacis nomen non potest esse nisi iucundum. Scribit quidem Sertas vra nec ipsum hostem abhorrere ab ijs consilijs quibus pax confici possit, sed tam lento ne dicam superbo ad eam properat gressu, vt indies magis suspicari cogamur nihil ab illa parte sinceri expectari posse; Sane qui serio ad pacis studia animum inclinat, non ille vel in præparatorijs tantopere hæret, nec quod

aiunt nodum in scirpo quærit, sed rem ipsam qualis est communium amico rum arbitrio permittit: quod si dudum factum fuisset non tantum funesto et ciuili inter Christianos ac cognatos Principes bello sanguinis fusum, non tantæ impensæ factæ, nec vel communibus inimicis, vel dubijs amicis, ad maiores ausus porta patefacta fuisset. Commissarios qui pacis tracta tionem publico nomine suscipiant, scio adhuc in Comitijs plenis instructos mandatis destinatos esse, dum modo hostis, vel illi potius qui duobus cognatis Principibus inter se decertantibus, suas interim res agunt, solito fa stu tam salutare non turbent negotium, et præterea Sertas vrã summo conatu eodem incumbat, confido pace nos potiri posse. Quod reliquum est obsequia mea defero Serti vræ. Ex Arce mea Pultouień die 19 Maij 1629.

Illmo et Rndissimo Domino Dno Andreæ Lipski à Lipe Dei et Aplicæ sedis gratia Episcopo vladislawień et Pomeraniæ, Dno et Fri obsmo. Cum in hoc Regno amplissimæ Episcopatuum Diœce ses ita late pateant, vt difficile cura pastorali sui Episcopi contineri queant, vsuq receptum sit in ijs locis et Parochijs quæ temporali iurisdi ctioni vicinorum Illmorum Dnorum Eporum subsunt, ijsdem quoq spiritu alem iurisdictionem plena cum potestate communicari: nosq interea et ob vicinum Terræ Dobrineń, quæ ad Diœcesim nostram pertinet hostem, et grassantem vbiq militis licentiam, propius ad ea loca accedere, et multos Parochorum aliarumq Spiritualium personarum excessus ac scandala, de quibus audimus inspicere et corrigere per nos non possimus. Illmam Dnem vrãm fraternè rogandam, plenamq ordinariæ iurisdictionis nostræ pote statem eidem communicandam esse duximus, prout hisce literis nostris com municamus, vt tam per se quam per aliquem idoneum suæ Diœcesis sacerdo tem à se substitutum, tam contra Plebanum Ciechocineń, quam alios Pa rochos eiusdem Clauis Ciechocineń, quæ Illmæ Dnis vræ iurisdictioni tem porali subest, tam per viam visitationis, quam etiam processus ordinarij procedat, pœnas quas scandalosâ vitâ et alijs excessibus meruerunt, illis imponat, etiamsi ad grauiores suspensionis, excommunicationis, ac beneficio:

rum priuationis procedere visum fuerit. Qua in re plenam et absolutam Illmæ Dni vræ ordinariam nrãm damus et communicamus iurisdictionem et potestatem, mandamusq; præfato Parocho Ciechocinen. et cæteris in eadem Clauę Ciechocinen. Parochis ac Presbyteris, quos hisce literis nostris quoad supra scripta iurisdictioni Illmæ Dnis vræ subycimus, vt in omnibus mandatis, Citationibus, inquisitionibus, decretis, tam Illmæ Dnis vræ quam eorum, quos in locum suum substituerit pareant et subsint. In cuius rei fidem præsentes manu nostra subscripsimus et sigillo obsignauimus. Datum Visouio die XXVII Mensis May M.DCXXIX.

Iemussz Jchei

Zaras przeszłego roku wiachawszy na Biskupstwo, a będąc sam y dwiema Seymami y trzema Seymikami zatrudniony, poczuwaiąc się iednak wpowinnosci moiei, per substitutos meos chciałem aby była visitata vniuersa Diæcesis mea, iakosz odprawiło się to po inszych mieiscach, tylko Archidiaconatus Dobrinen. w ktorcy nieprzyiaciel mense septembri asz pod samy Płock czaty potężne rospuscieł został bez tego: trudno było exequowac visitatia bo tam stąd iedni kapłani pouciekali, drugich ze wszystkiego złupiono. Zatym dopiero zlistu wmci mego Mciwego Pana biorę wiadomosc, o takowych postępkach Plebana Ciechocinskiego, ktorego pospołu zinszymi publica calamitas quæ corrigere debuerat, deteriorem facit. Piszę ia zaras do Xdza Officiała mego Płockiego aby wto weizrzał, ale wątpię aby y ten feruente bello mogł manum admouere, raczybym wolał, y o to wmci mego Mciwego Pana y Brata proszę, abys sam wto weizrzec raczył, maiąc odemnie wtey mierze communicatam iurisdictionem, więc patrząc tesz na terasnieisze czasy, kiedy oppressi ab hoste et milite, loco nos mouere non possumus. Niemam ia iednego kąta wolnego wmaiętnosciach moich od ostatniego vtrapienia, częsc wielką nieprzyiaciel trzyma, ostatek żołnierz wniwecz obraca, iusz iako baczę ad peram et baculum reuocat me fortuna iusz dali y poddani moiei y ia scierpiec niemogę, gdy nietylko calamita

tes nieustawaią ale tesz præcisâ omni spe manifesta imminet ruina. Oddawam się zatym łaskę wmci mego Mciwego Pana w Wysłowie 21 Maij Ao 1629.

Jasnie wielmożny á mnie wielce Mciwy
Panie Woiewodo Sendomierslj.

Koniecpolski ?

Wszyscysmy się vcieszeli vsłyszawszy o przybyciu wmci mego Mciwego Pana do Jego k. Mci, bo za tym dobrą otuchę bierzemy, że w tych tu kłopotach y trwogach naszych przy dobrym rządzie prętki odniesiemy ratunek, y w vciskach iakikolwiek odpoczynek, bo po te czasy niemielismy się do kogo vciec y niewczasow naszych vskarżyc. Pana Boga ia ze wszystkim Duchowienstwem swym proszę, aby wszystkie salutares pro patria conatus wmci mego Mciwego Pana szczescic raczył. A że iusz tu stąd za roskazanim wmci ruszaią się chorągwie, ktore dosyc iusz zubożonym tutecznym kraiom naprzykrzelj się, vniżenie proszę, abys wmc moi Mciwy Pan listem swym otworzystym roskazac im raczył, aby iusz więcy tu w maiętnosci moie krążac iako zwykli niepowracali, więc y te supplementa tak iezdy iako y piechotne, ktore następuią y następowac będą, iakikolwiek wzglad na nieznosne vtrapienie moie y poddanych moich mieli. Przynoszę y teras do wmci mego Mciwego Pana swieżą skargę moię na Porucznika Chorągwi piechoty Pana Biedrzyckiego y iego companią, ktorzy dnia dzisieiszego znacznego Slachcica Pana Wierzbowskiego sługę mego zbieli, y inszych gwałtow naczynieli, o czym y o inszych kłopotach moich szerzey da sprawę wmci moi Pan kobierzyckj.

Do Jego Mci Pana Podkanclerzego.

Zamoyski

Wziąwszy list wmci mego Mciwego Pana respiraui, bo do tych czasow byłem in ista opinione, tanquam ob libertatem scribendi fustuarium meruerim, niemaiąc żadnego responsu od wmci manus ægra fatigari non debuit, nec etiamsi firmissima sit vnquam ad me scribendo fatigetur, non desunt Cancellarijs amanuenses, quorum operâ et manu fideli scriptæ Epistolæ omne genus officij explere possunt. Excusationes wmci mego Mciwego Pana etiamsi peremptoriæ

esse videantur, sit bona veniâ dictum tali Reipub: tempore locum non habent, po
tior est patrimonij et valetudinis curâ, salus pereuntis Patriæ, imperatorem etiam
si male habeat, stantem mori oportet, et illud ipsum morte venale decus vita et
fortunarum iacturâ venari, liceat priuatis delitescere, curare cuticulam, augere rem
familiarem, Pieczętarzowi v Dworu y leczyc się y gospodarowac albo raczy vtra
cac potrzeba; Hac parum gratâ mercede in palæstram euocati conscendimus, vt
latere et nris rebus consulere nobis non liceat. Videant hoc inuidi si qui sunt,
et ringantur. raczy, nisliby się stego cieszyc mieli, iakobys wmc magis priuatæ
quam publicæ rei duceret rationem. Sed quid ago? simplici consilio na taianie
y kii zarabiąm, libertas ista candori animi et amori imputetur. Proszę y
powtore non ponat rumores ante salutem, æmulentur alij præclaros pro Patria
conatus wmci raczy, nisli traducant excusationes, kiedy wmc domi manebis,
vciessysz eos qui tibi non benè cupiunt, kiedy iakos powinien przy Panu præ
sens Rempubcam capesses, obturabis os loquentium iniqua. Masz y to wmc nad
insze, ze in consilio et Comitatu Regio, non Aiacis sed Nestoris partes susti
nes, niech się drudzy ciągną, sola præsentia wmci suffecerit, gdysz tesz wmc
pro sua modestia nihil amplius arrogas, dosyc Pieczętarzowi przy Panu byc Pie
czętarzem, cætera sequentur. Scripta mea ad te et de te tibi soli placere cu
pio iusti æstimatores qualemcunq; virtutis præconem non aspernabuntur, inui
diam non moror. Nie nowina y w Polszcze y gdzie indzi ze Episcopi in dote
numerant triumphos, y stych summunt grande supercilium, nostra humilitas ze y
teras ma dobre wspominanie v wmci, cieszę się stego, y Brat moi nieodmien
ny Sluga y Bogomodlca wmci zostawa. Cæsaris miles sit ne salutem nobis
allaturus vos videritis, qui eius consilij authores fuistis, bo bez Pieczętarzow
wiem ze nihil maioris momenti decernitur. Zolnierz nas tu slupiet, oppressis
ne gemere quidem liberè licet, patimur, mox ad peram et baculum reuocante
nos fortunâ, ad vos nostrum refugium, dum modo et vos ruente cælo salui esse
possitis, id quidem fiet, si maturè ruinæ manum opposueritis robore Athlantico.
Oddawąm się éc w Wysslowie. 28 Maij 1629.

GEORGIUS GUILIELMUS Illmo

Illme Rndissime Domine
amice multum colende.

Audiuimus quidem hactenus multifariam de exercitu Caesareo, quod is in Regnum Poloniae concedere velit, atq; eâ intentione in procinctu consisteret. Nobis autem non adeò curae id esse potuit, cum ea de re nihil quicquam nobiscum à quopiam communicatum fuerit; Neq; ad nos pertinere existimauimus, solliciti vt essemus, quae hac in causa vnius aut alterius consilia animiq; cogitationes intercederent, modò exinde periculum aliquod nobis aut Ducatui nostro prout et Reipub. accedere, metuiq; debere non appareret. Verum cum iam non solum nobis certè constet partem exercitus Caesariani in numero satis magno procedere, sed et ad nos nuncijs certis et fide dignis perferatur, inter milites palam et publicè eos sermones iactari, quod expeditio haec rectà in Ducatum hunc nrum et quidem Regiomontum vsq; dirigatur ac instituta sit, prout et eo nomine alia plura magisq; euidentiora ac minime postponenda indicia ad nos peruenerunt; Itaq; licet non adeò firmiter nobis exploratum constitutumq; esse potest, quantum ijs omnibus fidei tribuendum sit, attamen extra omnem aequitatem esset, si tantus exercitus nobis inscijs nullaq; communicatione nobiscum habita in Ducatum nrum venire deberet. Licet etiam nihil mali aut aduersi de expeditione illa nobis polliceamur, multò minus vt consilia et intentiones aliquae periculosa sub ea latere debere statuere possimus, nihilominus tamen vitio cuiquam nullatenus dari, aut peccare quem posse existimamus, si tempore statuq; rerum hoc perturbato de se suisq; rebus quis angatur et sollicitus sit, securitatem ac certitudinem eorum qua aguntur, ad explorandam et consequendam. Inprimis cum etiam fidei et officij nostri sit ea in notitiam nram delata, quae euentus insperatos post se trahere possunt, non celare silentioq; tegere, sed ad

minimum Regni primatibus communicare, quo omnem in euentum, cum vigore pa
ctorum ab inclyto regno Poloniæ defensio et succursus debitus expectandus no:
bis sit, aliquid omissionis aut negligentiæ imputari nobis minime queat. Atq; cum
Illmæ Dign: vræ fidem et candorem in negocijs nris eximium ac egregium
semper cognouerimus, perscribendum hoc ad eandem esse duximus, ab eadem
amicè ac enixè pariter contendentes, vt non solum sententiam suam ac quid
et quantum sibi de exercitu hoc eiusq; expeditione susceptâ exactè constet,
solideq; exploratum habeat, syncerè ac fideliter nobis aperiat, sed et nos
pro iudicio suo grauissimo ac profundo amice et candidè instruat informetq;,
quid eâ in re faciendum nobis esse existimet, ne non solum contra iusiurandum
Sacr. Regæ Mti et Regno Poloniæ nostrum solenniter datum agi committiuè
quid permittamus, sed et vt maturè ac in tempore omne malum quod in
Sacr. Regm Mtem et Rempub. redundare possit auerruncetur. Ea spe ducti
ac persuasi; ea media omnem in casum in promptu fore suppeditatumq;
iri, ne statui Ducatus nostri periculi aliquid quod cum detrimento Rei:
pub. coniunctum est, metuendum sit. Auidè autem et desideratissimè li
teras et responsum ab Illmâ Dign: vrâ expectantes, affectum vicissim no
strum propensissimum studiaq; amicitiæ bonæ et syncerae perpetua eidem
deferimus, atq; illam optimè valere cupimus. Dabantur Regiomonti die
xxii Mens: Maj Anno M. D. C. xxix.

SERME PRINCEPS Responsum

Quo animo quoue fine Sacr. Reg. Mtas Dnus noster clementissimus, mi
litem Germanum qui in Castris Cæsæ Mtis hactenus militauerat suo et Re
ipub. sacramento addixerit, ac stipendijs auctorauerit non dubito quin Se
renissimus Princeps Vladislaus qui per Pultouiam versus Prussiam his
diebus iter fecit Serti vrâ retulerit, omnemq; suspicionem sinistræ opinio
nis amouerit. Cum enim in proximis Regni Comitijs vniuersi ordines su
perbos satis et ab honesta pace alienos hostis conatus præ oculis habe

rent sibi quoq; de maiori apparatu belli curam suscipiendam existimauerunt. sicq;
et maiora solito subsidia volentibus et concordibus animis decreta sunt, et
militis noui scribendi facta publicè potestas, inter alia et harum Germani
carum legionum quæ tamen cum ijs qui antea stipendia Reipub. merent nu
merum Triginta millium excedere non debent adsciscendarum susceptum
consilium. Licuit hosti nostro vndiq; noua accire subsidia, et super
bas pacis iactare conditiones, nobis quoq; qui hactenus leui brachio nefa
rium eius in ditiones nostras impetum propulsauimus, liceat aliquando iu
stas resumere vires nulli amico sed hosti tantum nocituras. Nam quod
Sertas vrã delatum sibi scribit copias istas Regiomontem versus signa fer-
re, idq; palam eos qui rebus præsunt fateri, id quantopere à fide sit alie
num vel ex eo Sertas vrã conijcere potest, duces belli gnaros non sinere
palam fieri sua consilia, sed secreta ea habere, nec istos qui tot an-
nis in armis feliciter versantur existimet Sertas vrã vano tumore
et inanibus minis se existimationemq; suam corrumpere velle, cum Sele
ctissimi tam duces quam milites esse dicantur. Grauem hunc fore ar
morum exercituumq; apparatum nemo dubitat, sed si hactenus inuita licet
hostilem eumq; satis numerosum exercitum aluit Prussia, cur non tantun
dem vel eo amplius in eos qui publicæ salutis causâ adducuntur im
pendat, vt tandem aliquando sui iuris esse, et optata pacis et liberta
tis securitate frui possit. Ego si qua in re Serti vræ inseruire vel
eam de communibus periculis certiorem facere necesse fore videro, liben
ter sinceri erga Sertm vrãm amici defungar officio. Interim eidem ob
sequia mea et studia defero. Viscouio die 29 Maij 1629.

Illmẽ Rndissime Domine Od Pana kreica
Dnẽ obsrndsẽm

Literas Illmæ Rsmæ Dign: vræ fauoris atq; beneuolentiæ
plenissimas, gratissimo accepi animo, nec gratius quicquam oppressis hisce
temporibus contingere mihi potuit, quam me quoq; in gratia Illmæ Reuermæ

Dign: vrae contineri. Pro quâ quidem eximiâ beneuolentiae significatione vices quoq; gratissimas rependere sum paratus, Familiarisq; Illmae Reuermae Dign: vrae, cuius in literis suis mentionem facit, in omnibus pro modernâ rerum mearum facultate lubentissimè modo me conuenisset, operamq; ac studium meum sollicitasset, gratificatus fuissem. Quod cum ab ipso factum non sit, tam aegrè id fero, quàm omnibus modis ad gratificandum Illmae Reuermae Dign: vrae quouis tempore deuinctum, et magis magisq; obligatum me sentio, re ipsâ quandocunq; ab Illmâ Reuermâ Dign: vrâ porrò requisitus fuero, id ipsum demonstraturus. Publica quod attinet, ex literis Serini Electoris, Domini mei Clementissimi Illma Reuerma Dign: vra omnia latius constabunt: de quibus voto ardentissimo opto, vt quem praesentium infelicis belli calamitas interrupit cum vicinis beneuolentibus vsum atq; cultum, eum diuina clementia pacis restituto almo munere resarcire, omniaq; impedimenta inde auertere dignetur. Quo ipso voto Illmam Reuermam Dign: vram protectioni diuinae deuotè commendo, eidemq; officia mea promptissima semper offero. Dabantur Regiomonti die XXII Maij Anno M. D. C XXIX.

Magce Domine
amice obsme.

Responsum

Vel felicissimis temporibus laudatum semper et optatum fuit, et veteres tueri amicitias, et nouas conciliare, nunc cum vndiq; aduersae fortunae ventis feriamur, tanto magis annitendum est, vt contra mutua pericula communicatis armemur fauoribus et consilijs. Quibus si à mea parte vt D. vrae commodare potero, totum me eo impendere paratus sum, sic enim omnino statuo, nisi in tanto bellorum tumultu publicè et priuatim paribus studijs ad publicam salutem omnes, qui amplissimis Regni et adiunctarum prouinciarum finibus continentur, incubuerint, saluos nos esse non posse. Negotiorum meorum Actori quod suam operam si eam implorasset, non defuturam fuisse Dno vrasignificet, gratissimum mihi est. Quod reliquum est studia officiaq; mea Dni vrae defero: Viscouis die 29 Maij Ao 1629.

4.

Naiasnieiszy Mciwy Krolu
Panie y Dobrodzieiu moi Mciwy.

Niedawno teras zabity iest Pisarz Ziemski Dobrzynski, zabity niewinnie, czlowiek godny dluzszego zywota: skazdy miary zaciągamy na te tu kraie gniew Bozey, nietrzeba się dziwowac ze tak wiele sprosnych grzechow tak wiele okrucienstw ktorych praw ani Duchowne ani Swieckie pochamowac niemoze, miesza nas y trudni. Mam ia stego zalosc niemałą będąc Pasterzem tych tu kraiow, a niemaiąc tey pociechy abym mogl patrzyc na poprawę. Rad bym y na vrzędy W. K. Mci Pann memu zalecal iako nalepszych, iakoss na to Pisarstwo mnie tesz iako wtych kraiach nowemu zalecanych kilku podalem JeMci Xdzu Kanclerzowi Coronnemu: Teras Pana Szuminskiego znacznie tam vrodzonego zalecam W. K. Mci, odprawowal insze powinnosci zpochwalą, niewątpię ze y ten vrząd tak będzie sprawowal, abym y ia z zalecenia, y W. K. Mc Pan moi Mciwy z roszadku y z promotiei swoiei byl content, y ludzie tameczni znali, isz W. K. Mc wpodawaniu tych vrzędow samo vpatrowac raczysz dobro wiernych poddanych swych. Wierne zatym poddanstwo y vnizone posługi moie oddawam w łaskę W. K. Mci Pana y Dobrodzieia mego. w Pultusku.

Wygnancy Warmiensczy kaplani, godni zaprawdę są łaski y pozałowania W. K. Mci Pana mego, bo będąc in amplissima fortuna, teras złupieni ze wszytkiego prawie ostiatim chleba zebrzą. Iest tu przy mnie Xiądz Kobierzyckj pobozny y godny kaplan sposobny do kazdy vslugi W. K. Mci. iesliby iako tu vdawaią Xiądz Suffragan Luckj vstąpiel, vnizoną do W. K. Mci wnoszę prozbę o Proboszczwo Brzeskie Litewskie za Xdzem Kobierzyckjm, ktory tak iest modestus, ze kiedyby go Pan Bog za szczesciem W. K. Mci do pierwszego przywrociel szczescia, on swoią Warmienską contentuiąc się residentią, pusciel by to imo się wręce y w dispositią W. K. Mci. Niewątpię ze W. K. Mc nie tak na przyczynę moię, iako na vtrapienie tego poboznego y godnego kaplana, dobrodzieistwem swym wei

szec będziesz raczył. O co y powtore prosząc modlitwy moie kapłanskie, y uniżone posługi oddawam w łaskę W. K. Mci Pana y Dobrodzieia mego. w Pułtusku die 6 Junij 1629.

Do Jmmsci Panny Meyerin

Mnie wielce Mciwa Panno.

Za Xdzem Kobierzyckim, ktory młode lata swe strawił na posługach Jeo K. Mci, a teraz wygnany z Warmii niema się gdzie skłonic, piszę do Jeo K. Mci, prosząc o Probostwo Brzeskie. Racz y wmc moia Mciwa Panna wniesc za tym pobożnym y utrapionym kapłanem, do Jei K. Mciei Paniei moiei przyczynę, aby za promotią Jei K. Mciei mogł to beneficium otrzymac; o co ia pilnie proszę oddawaiąc się z posługami moimi w łaskę wmci moiei Mciwy Panny. w Pułtusku vt supra.

RECTORI Acadiae Cracouien.

Magce et admodum Rnde
Dne amice obsme.

Inter alia iuris Academiae Cracouien. Gimnasia, scholam quoq; Plocen. semper fuisse annumeratam, non ignorat Dtio vra. Eius et scholae et Academici iuris restaurandi in primo meo ad Epatum ingressu author fui Rndis DD. Prelatis et Canonicis Ecclesiae meae, mandauiq; vt euocato ex Academia Cracouien. liberalium artium magistro, scholarumq; aedificijs restauratis, bonarum literarum studia quae isthic olim viguerunt, restituerentur, ac Ecclesia mea Cathedralis iuuentutis quoq; quae liberaliter educaretur accessione, pristinae dignitatis splendorem hoc ipso reciperet. Audio agre adduci posse quosdam vt huc commigrent, metu nescio cuius certaminis, vt quasi ante aliquot annos quispiam ex Academicis viris male acceptus tractatusq; hic fuerit. Accidisse aliquid eiusmodi (sunt enim plures qui id testentur) non imus inficias, caeterum ne id in posterum fiat, nos bona fide curaturos pollicemur, idq; effecturos, vt qui nostro nomine ex Academia euocatus curam instituendae iuuentutis in Scholis Ecclesiae Cathedralis Plocen. susceperit, et securitatem omnem habeat, et pro dignitate inclyta Academiae tractetur, atq; exhibeatur, stipendiumq; hone

stum accipiat. ac deinceps etiam in promotionibus Ecclesiasticis, si sacris initiari voluerit, eius ratio habeatur. Commendo me gratiae et amori D.nis V.rae. Pultovio die 18 Junij 1629.

Do JeMci Pana Hetmana. (Koniecpolskie°)

Nierychło zaprawdę ozywaią się ci Factorowie, ktorzy teras dopiero biorą pod obronę swoię iawne zdraice Rz.ptey, vpominaiąc się tey saletry ktorą taiemnie przes Pułtusk do woiska nieprzyiacielskiego vwiesc chcieli, niebyłem na ten czas w domu iuss to rok temu minął kiedy ten towar nazwawszy y tak się powiedziawszy ze to kossy są zelazne do iednego Szota ktory w krolewcu ma wszelakie swoie trafiki złozono, nie wten sposob zeby im Furmana niemiało dostawac do Torunia, ale aby się tu na stronie zataiwszy sposobnieiszego czasu do krolewca albo do Elbiąga wymkneli: kiedy tego po kilku dni czeladnik moi doisrzał odbiwszy iedne beczke, ze to nie kossy ale saletra, zaras ci machinatores deprehensi in fraude spodleli; wiedział Je.o k. Mć tejze godziny o zachamowaniu tey saletry bom na ten czas sam był praesens na Seymie takrocznym, wiedział y skarb przecię oni ani do krola JeMci, ani do skarbu niereferowali się, to tylko vdawali, iakoby ta saletra miała byc Xiązecia JeMci Pana krakowskiego, Wpul roka potym zdobyli się na te tam fauory kupieckie kiedy ia iuss za wiadomością y wolą Je.o k. Mći dawszy połowicę tey saletry JeMci Xdzu Kanclerowi Coronnemu reliquum tanquam confiscatum otrzymałem od Je.o k. Mći. Tę tedy sprawę dawszy wmći memu Mciwemu Panu o tey saletrze y o tym postępku tych tam ludzi ostatka dowiedziec się będziess raczył od Je.o Mći Xdza kanclerza Coronnego, ktory tam iest praesens. Więc y JeMć Xiądz Grochowski Pisarz skarbowy przyzna to ze za wiadomością iego ten arest y confiscatio stała się, podobnoby większego karania godni ktorym to nie nowina przes te tu skryte kąty wchmielach wkonopiach saletrę y prochy zakrywszy nieprzyiacielowi dodawac, iakoss niedawno przyznał się tu ieden, co y teras potrzebnie się wmći memu Mciwemu Panu oznaimuie ze zwykli Furmani ktorzy pospolicie chmiel wozą pusciwszy

sie goscincem do Gdanska dawac znac o sobie do Gczewa Szwedom od kto rych iakoby gwałtem zabrani odnoszą y pieniądzmi dobrymi zapłate, y contentacią, o czym dawałem znac przed kilkiem miesięcy JeoMci Xdzu kanclerzowi. Oddawam się zatym władkę wmci. mego Mciwego Pana w Broku 25 Juny 1629.

Sacræ Regli Mtti:

Scio ego Mtm vram discessu Sacr Reg: Mtis Domini nri clementissimi satis perturbatam esse, scio periculis illius eam commoueri, non sum tamen ignarus, quanta animi magnitudine ferre soleat ea, quæ minus grata illi accidunt, et inprimis præclaros pro publica salute Sacr Reg: Mtis Dni nostri clementissimi conatus, omni maritali solatio iucundiores à Mte vrâ existimari, qui etsi sæpius auellunt vitæ solatia, et id Mti vræ auferunt, quo vita ipsa continetur, tulit tamen hactenus Mtas vra æquo animo tam ingentes ob absentiam Sacr Reg: Mtis ægritudines. Videbit Mtas vra reducem et victorem Sermum Regem nostrum, sacrasq aras quas nunc votis onerat Sanctissimis gratulatorijs cumulabit sacrificijs. Id ego à Deo precor, et si qua in re Mti vræ inseruire possim, mandata eius cui me omnia debere profiteor expecto: Humillima obsequia mea defero Sacr Reg: Mti vræ. Brocouio die 25 Juny An: 1629.

Responsum

Rnde in Chro Pater sincere nobis dilecte: Non possumus diffiteri plurimum animo nostro ægritudinis attulisse discessum Sacr Reg: Mtis Dni coniugis nostri Charmi, cum celare eam, aut depellere, nec sexus nri sit, nec amoris coniugalis. Pietatis vero erit, quod Sinc. vra sancte et prudenter hortatur priuati solatij iacturam publicæ salutis causâ æquo animo ferre. Quod quidem facimus, et mæstitudinem nram solamur spe eiusdem solatij cum fœnore publicæ tranquillitatis, atq gloriæ ad nos rediturj. In quam quod nos literis suis erigat Sinc. vra agnoscimus, amplectimurq pristinæ deuotionis affectum, quem præclarius testari nec potuit Sinc. vra, quam dum ægris solatium tulit, nec poterit quam si suis sacerdotumq suorum votis, ac sacrificijs dexteram Excelsi in auxilium

Regiæ M^tis inuocauerit. Et hoc quidem pietatis officio abundè in præ
sentia impleuerit Sinc: v^ra omnes studij et obsequii sui partes, quæ tam
promptè et alacriter mandatis nostris deuouet, quæq; nos gratissimæ vo
luntatis affectu accipimus prosequimurq;. Cui de cætero optimam à Deo
valetudinem precamur. Dat. Varsauiæ die iii Mens. July An^o MDCXXIX.

Do JeMci Pana Hetmana. (Koniecpolskie^o)

Przyiął Pan Bog ofiary nasze, ktoresmy za szczesliwe powodzenie
wmci mego Mciwego Pana Je^o Swiętemu Maiestatowi v ołtarzow odda
wali, weizrzał na sprawiedliwą Je^o K. Mci Pomazanca swego, znizeł
dumę nieprzyiacielską, przez tak zacną odwagę wmci, pocieszył Oiczyznę
naszę, za co iemu niech będzie częsc y chwała. Ja ieden z nayprzeimych
przyiacioł wmci mego Mciwego Pana gratulor partam et victoriam et
gloriam, maiąc nadzieię w Panu Bogu ze dalszym progressom wmci for
tunnie błogosławic będzie raczył, drudzy iako baczę, coby byli mogli byc
participes istius decoris, niepospieszaią ku wmci, cały prawie Pułk JeMci
Pana Starosty Wiskiego z Prus do Prus na Pułtusk idzie. Co mię tu od
nich potkało niezamiechą skarzyc się przed wmcią moim Mciwym Panem,
posławszy vmyslnie swego, ale y JeMc Pan Starosta wiskj był oczywistym
swiatkiem niezwyczainey insolentii naiazdu na miasteczko moie. Niewątpię
ze wmc moi Mciwy Pan będziesz chciał wto seriò weizrzec, by zas płacz
y narzekanie ludzi vbogich, et ob violatum ius sacerdotale sacrilegium
kiedyby było niekarane, pomsty na wszystko woisko niezaciągnęło: Oddawam
się zatym właskę wmci mego Mciwego Pana.

Naiasnieiszy Mciwy krolu

Panie y Dobrodzieiu moi Mciwy.

Przez JeMci X^dza kanclerza koronnego wnosiłem prozbę do W. K. Mci
Pana y Dobrodzieia mego o Pisarstwo Ziemskie Dobrzynskie, za Panem Łu
kaszem Chełmickim. Vrząd ten vacuie w Diæcesii moiei, zaczym nalezy
kosciołowi memu, aby na tym mieiscu ten był posadzon, ktoryby cnotą y
godnoscią huic muneri par esset. Vpewniam wtym ze Pan Chełmickj

ma wtey mierze siela nad insze, czego swiadom iestem dobrze, odprawuiąc
znim przes rok powinnosc Trybunatu koronnego. Powtarząm tedy za nim
unizoną prozbę moię, pewien bedąc że W. k. Mc Pan moi Mciwy cno
cie y godnosci za przyczyną moią dass mieisce, do dalszych vslug tak W.
k. Mci iako y Rzptey. Wierne zatym poddanstwo y unizone posługi mo
ie oddawąm właskę W. k. Mci Pana y Dobrodzieia mego:

Cirioli

Illme et Rndissime Domine.

Aliqui menses abierunt à quibus D. Mielaczewskj in Poloniam abyt, nec
vnquam intellexi vtrum ipse adiuerit Dnem vram Illmam, et an illi de
derit bullas Episcopatus Plocensis vna cum nonnullis Breuibus pro serui
tio Dnis vra Illmæ, atq etiam cum calculo pecuniarum à me acceptarum
et expensarum pro ipsius negotijs. Quapropter hanc à Dne vra Illma gra
tiam inire expecto, vt me moneat, vtrum à prædicto Dno Mielaczewskj ac
ceperit hæc omnia suprascripta, quæ in illius discessu ipsi consignaui.
Si quidem summopere egeo vna Epistola Dnis vra Illmæ, in qua mihi si
gnificet se bullas sui Episcopatus recepisse, vt nos possimus liberare vi
delicet Dnum Tiberium Lancellotum et me ipsum ab obligationibus, quas
fecimus quibusdam mercatoribus propter harum Bullarum expeditionem.
Quæ cum ita sint etiam atq etiam oro Dnem vram Illmam, vt quanto
citius fieri poterit de his omnibus me moneat, et in omnibus mihi imperet,
tanquam vero famulo Dnis vra Illmæ, cui me humillime commendo.
Datum Romæ 7 Julij 1629.

Naiasnieiszy Mściwy krolu
Panie y Dobrodzieiu moi Mściwy.

Jako nas wiernych slug y Poddanych W. k. Mci Pana y Dobrodzieia
mego barzo uciesczly szczesliwe wtym roku expeditii W. k. Mci początki,
za ktore przy Oltarzu Swiętym Panu Bogu victoriarum authori dzięki
oddawąmy, tak zdrugi strony sollicitos nos habet odwaga W. k. Mci wo:
sobie swey, woienne y to ktore od zarazy powietrza następuie niebe
spieczenstwo, naostatek szczescia woiennego odmiennosc zwykla. Przeto na
ten czas spowinnosci moiei powinczowawszy W. k. Mci taki slawy, kto
rą znieba sobie daną odnosic raczysz, unisenie proszę y radzę abys W.
k. Mc spobożnosci swey, vel in ipso belli ardore miec raczył przed oczy
ma cogitationes pacis. Bylo to zawsze gloriosum et praeclarum victori
bus, in ipso cursu ponere modum victoriae, parcere sanguini, dare aequas
victis conditiones, a co wiedziec ieslize teras nieprzyiaciel nie żaluie tego,
ze meliori rerum suarum statu przes slusżne tractaty niezawarł dla py
chy swey z W. k. Mcią pokoiu. A W. k. Mci obeizrec się potrzeba na
spustoszenie tą woiną ze ią tak nazwę domową, wszystkiei korony,
na wyniszczenie dostatkow naszych, na następuiące zdrugich stron od
Pogan y inszych nieprzyiacioł niebespieczenstwa, na lata swe y zdrowie
co dzien większey odmianie podlegle. To spowinnosci wiernego podedan
stwa przypomniawszy, unizone poslugi y modlitwy kaplanskie oddawam
w laske. W. k. Mci Pana y Dobrodzieia mego. w Warszawie 9 July 1629.

Georgius Guilielmus. Illmo.

Grata nobis extitit declaratio Illmae Dign. vrae, quam ratione exer
citus, qui apud Caesaream Mtem in castris militauit, ex literis eiusd
intelleximus, eum scilicet proximis in Comitijs urgentibus ex causis Or
dinum uniuersorum applausu accitum conscriptumq; esse, atq; etiam iam
Sacr. Regiae Mti et Reipub. sacramento obligatum existere. Quod idem
a Serenissimo Principe Vladislao Sigismundo cognato et fratre nro

charissimo eodem planè sensu cognouimus. Fuit is congressus saltem duorum aut trium dierum quo tamen ea inuicem communicata sunt, quae ad statum praesentem rerumq; publicarum stabilimentum et necessitatem plurimum facere possunt, eius etiam sumus opinionis et fiduciae, resolutionem ac declarationem n̄ram in ijs, quae ad coniunctionem armorum mutuam spectant, Sacr. Reg.ae M.ti ac toti Regno acceptam gratamq; fore. In praesentiarum verò hoc vnicè satagimus et desideranter expectamus, vt ex iussu et voluntate Sacr. Reg. M.tis ad reassumptionem tractatuum nobis quam primum descendere liceat, quod et in discessu Serenissimo Principi Fratri nostro diligentissimè commendauimus, vt maturationem eius negocij sedulò promouere velit. Heri autem consiliarius et Agens noster literis suis Varsauiâ nobis significauit, omnino Sacr.ae Reg. M.ti constitutum esse, vt aduentus Legati Anglici ea in re expectari debeat. Eousq; itaq; nobis quiescendum erit. Hoc autem Ill.mae Dig. vrae communicandum est, quod aduentus is militum, qui apud Caesaream M.tem stipendia meruerunt, multum hic terroris apud subditos n̄ros inprimis Ciuitatem Regiomontanam incusserit, Ita vt exinde pluribus aduersitatibus conflictemur, ac in proposito n̄ro non parùm retardemur. Hostis etiam arrepto hoc praetextu arces nostras Lochstetum et Fischhausum portui Pilauien. affines occupauit, Ciuitates adhaec Bartensteinum et Osterrodam, in quibus milites Sueci hyberna egerunt, praesidijs firmatis detinet nec cedere vult. Decretum est nobis eorum locorum deoccupationem primò modis bonis quaerere ac urgere, quibus si non proficere ac obtinere possumus de alijs medijs ea loca ad recuperanda cogitandum erit. Atq; affectu nostro amicitiae constantis ac sincerae Ill.mae Dign. vrae delato, eandem rectissimè valere cupimus. Datae Regiomonti die XXII Junij Anno M.D.CXXIX.

Responsum

SERME PRINCEPS

Non sine graui causa Sacr. Reg. M.tas D̄nus noster clementissimus haesit hucusq;, an sola Ser.tis v̄rae arbitrio ad tractatus de pace cum

hoste iterum instituendos descendendum sibi foret. Vidit hactenus à Serte vra susceptum in hoc negotio laborem hosti ludibrio fuisse, eundemq; hostilem erga Sertm Vram animum multis nominibus et intercepto primum portu Pilauien, et deinceps occupatis aliquot arcibus declarasse nihil apud illum vel affinitatis iura, vel sancitæ neutralitatis pacta, et ingentia exinde proueni entia belli gerendi commoda, valuisse, authoritatem deniq; Sert vræ à mini stris etiam eius manifestè spretam fuisse. Quid igitur amplius speraret Sert. vra interuentu effici posse, cum toties irrito conatu res ea tentata fuisset. Quis scit si non et hostem breui pænitebit æquiores pacis conditiones super bo fastu respuisse, iniquissimas semper poposcisse, sincerè nunquam egisse. Scio Sacæ Regæ Mtem eo semper animo fuisse et nunc esse, vt iure suo sal uo ad condonandas à cognatis Principibus acceptas iniurias paterno vte retur affectu, tali vicissim studio pacis si hostis noster se teneri semota simulatione declararet, facile de reliquis transigi posset. Sed Sertas vra quæ magis sensus Gustauianos cognitos habet, certiorem poterit reddere Rm Mtem quid ille in animo habeat, et quorsum eius propendeat voluntas. Studia interim mea et obsequia defero Serti vræ. Varsauiæ die 9 July 1629.

Iest v mnie wdobry pamięci oświadczona mnie zmłodych lat moich, y potym kiedy za wolą Bozą byłem Biskupem Łuckim, vprzeima chęc wmci mego Mciwego Pana. Zaczym y teras lubo odległym zyczliwym iednak słu gą wmci byc sie ozywąm. Zycząc tego sobie, aby mi się podała occasio, tak wmci iako y zacnemu potomstwu wmci do vsługi. Takie teras czasy następuią, ze nąm o sobie wiedziec potrzeba, bo lubo Pan Bog szczesliwe dał początki woiny Pruskiei wtym roku, odniosł wielką szkodę wprzednich ludziach nieprzyiaciel, zelzony wosobie swey sromotnie vstąpieł pola, zabi tych swych trupy włup podał, impedimentow wszystkich odbieżał, lubo y potym może Jeo. K. Mc Pana naszego przy sprawiedliwosci iego Pan Bog szczescic y błogosławic, koniec iednak tey woiny iesli nie przes tractaty sta nie trudny iest barzo, à nąm dla zwiedzenia takich woisk niebespieczny,

wszak iusz doznalismy iakie po skonczonych woinach bywaią v nas od swe
go zolnierza dla niezaplacenia trudnosci, à cosz kiedy tam ingens externa
vis teras haret in visceribus Patriæ, ktora na co by się resoluowac chciala
sielaby nąm trudnosci vczynic mogla. Ale to wszystko Pan Bog za pil
nym przysztym niebespieczenstwom zabieganim, ktore Jeo. k. Mc. Pan nasz czy
nic raczy, w lepsze obrocic y nas ochronic moze. Z Inflat co w.m.c raczysz miec
pilnie proszę o oznaimienie. To na ten czas za occasią iachania w te tam
kraie Mlozewskiego slugi mego zdalo mi się napisac do w.m.ci, y napotym radbym
się z w.m.cią znosiel o spolnych niebespieczenstwach. Oddawąm zatym poslu
gi moie w laskę w.m.ci mego Mciwego Pana: w Broku 12 July 1629.

Do Pana Lipnickiego Rotmistrza.

Bylem pewien laski w.m.ci, ze iusz raz przeszedszy maiętnosci moie zniema
tym ciężarem poddanych moich dosyc iusz vstawicznym tą drogą woisla
przechodzenim znędznionych, miales teras ochronic mnie. A to mi daią znac
ze w.m.c rozeslawszy towarzystwo po wszystkich maiętnosciach moich wyciągasz
niezwyczaine statie. Posylam vmyslnie do w.m.ci pilnie prosząc, abys tego
czynic zakazal, y co pobrano wrocic roskazal. Bo ieslibym od w.m.ci y towa
rzystwa w.m.ci odniosl iaką zniewagę, maiąc y od Jeo. k. Mci, y od JeoMci
Pana Hermana vniuersalne vwolnienie, przyszloby mi tego na tym placu do
chodzic, kędyby mi się to vczciwie nagrodzielo, iakosz vpewniąm w tym w.m.ci,
ze by mi samemu do woisla iachac, tak zalosny moiei krzywdy y tam y
na kazdym innym placu domowic się będę vmial. Oddawąm się zatym
w laskę w.m.ci mego Mciwego Pana

Admodum Rnde Frater
in Chro obsme.

Dixi Rtia vra Varsauiæ cum essem, me promptum paratumq; fore, simul
ac nutu ipso significatum mihi esset, vt me voluntati et mandatis Serme
Reginæ accommodarem. Rtia vra pro sua erga me pristina beneuolentia
me maturè moneat, quid isthic à me quod quidem præstare possem deside
retur. Si quid præterea est, quod animum nrum de Sacr. Rega Mtis inco

-lumitate de Reipub. salute solicitum in spem felicioris successus erigere possit, significare non grauetur, maximè si pax inter Caesarem et Danum his conditionibus quas P. Gruszewskij communicaueram (restitui illas mi hi pero) certo confecta existimanda est. Bene valere Rtiam vram ex animo cupio, eidemq; studia et officia mea defero. Brocouio die 11 Julij 1629.

Illme et Rndissime Princeps
Dne et Fautor Colendsmè.

Do JeMci Xdza Arcybiskupa.

Ucieszyles mie wmc moi Mciwy Pan pisanim swym, s ktorego prae sentem Reipub. statum vznalem, lubo y sąm przes się potrosze to vpatruie, co wmc tanquam Senatus Princeps prudenter expendis. Wprawdzie y v mnie nie sąm tylko ex inducijs externis praesidijs me tus, większy zniedostatku naszego y zniersądu, quo pereamus necesse est. Ale dawszy pokoi futuris erroribus, że tak wielkie woisko nobis inscijs wpro wadzono do korony, nunc post factum in vtramq; partem disceptari potest, salutare ne id sit futurum an perniciosum, wprzeszłych consultatiach y radach naszych, nikt mię nieposlakuie authorem fuisse eius sententiae, za wszem rozumiał byc periculosum et inhonestum, toto externo iuuari exer citu, albo raczy salutis spem collocare magis in externis quam proprijs viribus wszak sunt in scriptis sententiae vniuscuiusq; mea eadem fuit iako y wmci. Prudenter wmc moi Mciwy Pan radziss Jeo. k. Mci, aby to woisko tu niezimo wało, ia tess pro mea parte suadeo, aby Jeo. k. Mc, teras kiedy potiores partes habere videatur, pacem vltro offerat, chocby taką iaką Gustaph ofia rował, kiedy przed piącią lat był w Inflanciech, od ktorey y Jeo. k. Mc. nie był alienus, aliquis dissuaserat, wszak wmc raczyss wiedziec kto. Zawsse to było gloriosum offerre pacem, etiamsi viribus potior esse videaris. Teras by tedy poki nie wywietrzeie fama potentiae nrae, existimationem propensio ris ad pacem animi, wszystkiemu Swiatu vkazac. Rzeczy koscielne mie że wmc moi Mciwy Pan raczyss miec in tutela patrocinij sui pilnie dzieku ię. Jakom przedtym wspomniał arces inexpugnabiles niemąmy nec quicquam in Patria nostra securum. Oddawąm się zatym właskę wmci mego Mci wego Pana. w Broku die 20 Julij 1629.

Electori Brandeburgico

Uenisse iam ad exercitum Sacr. Regm. Mtem Dnum nrum Clementissimum, non ignorare arbitror Sertm vram. Uicissim quoq; non dubito Sertm vram

maturaturam suum eo aduentum, viresq. suas vel Regio exercitui adiuncturam, vel certe parte alia hostem infestaturam, Neq enim ille quantum coniectu râ assequi possumus pacis studium in animo habet, nec quisquam est ido neus qui id illi persuadere posse videatur. Nam Sert. vrâ authoritatem, tot illatis iniurijs, quantum ille æstimet, satis declarauit, vt mirari nos interea oporteat toties Sert.tem vram ab hoc hoste illusam, amicæ tamen potius vo luntatis erga eum significatione, quam animosâ armorum ostentatione fu rorem illius arcere voluisse. Nunc certè nullus ambigendi, vel ad par tem se reducendi restat locus, hostis æquè Serti vræ ac vniuersæ Reipub.cæ qua Sertas vrâ continetur, infestus, communibus viribus et armis depellendus profligandusq. est, neq; comittendum vt quod hactenus factum fuisse scimus, vel militaribus supplementis, vel commeatu ex ditionibus Sertis vræ accipien do, amplius vires suas augeat. Nam quod Sert. vrâ datis nuper ad me literis innuit, se primo bonis modis arces interceptas sibi ab hoste restitui po stulaturam, et si id minus successerit, tum demum arma sumpturam, præter quam quod minus deceat vllas cum hoste communi priuato nomine pacisci con ditiones, indignum magnitudine animi Sert. vræ foret, precario sua recupera re velle, et vt id quod sentio fatear, longe à fide qua Sertas vrâ Reg. Mti et Reipub. Polonæ obstricta est, alienum, eas inire rationes tuendi sta tus et iuris sui, quæ superbo hosti animum adderent, suspectamq. Sertis vræ erga Regm. Mtm voluntatem redderent. Equidem ego nec classicum canere, nec belli lituus esse velim, qui pacis suasor semper fui, sed nisi me mea fallit coniectura, quod hosti litora portusq; Prussiæ patuerint, quod tantos progressus fecerit, quod in possessione interceptæ per summum scelus prouinciæ tam diu hæreat, quod exercitu quod commeatu abundet, quod demq; tantum et speret et audeat, conniuentia quadam et separatis à communi Reipub. consensu consilijs, factum est, quæ si ad vnum finem collata erunt, si idem erit belli gerendi animus, tum demum hostis intelliget rem seriò geri, nec suis artibus quibus plus hactenus potuit quam armis, vllum relinqui locum. Armis igitur potius quam precibus hostis vrgendus, et quidquid ille iniustè Serti vræ per vim ademit, extorquendum illi est, orbiq; vniuerso declarandum, Sertm vrâm et suæ cum Regia Mtte Reg;

publica Polona coniunctionis, et datæ fidei memorem, nullas alias expedien
dæ salutis tuendæq. dignitatis rationes inire velle, nisi quæ et communem
causam stabilirent, et hostis audaciam compescerent. Hæc pro mea erga
Sertm vram beneuolentia innuenda putaui, etsi enim scio Sertm vram et
consilio et optimis abundare consiliarijs, tamen nemini concedam, vt quis
quam maiori fide Serti vræ ea suadere possit, quæ ad communem Patriæ
salutem conseruandam pertinent. Commendo mea obsequia Serti vræ, eiq.
felicissimos successus et gloriæ incrementa à Deo exopto. Brocouiæ die
20 July 1629

GEORGIUS GUILIELMUS

Illme Rndissime Domine
amice multum colende.

Desiderium nrum studiumq. animi nri flagrantissimum literis nris
iteratis pro tractatibus redintegrandis Illmæ Dign. vræ satis testa
tum fecimus. Verum nulla certa à Sacr. Reg. Mte Dno Parente nro
obseruandissimo resolutione acceptâ, præter voluntatem nram subsistendum
nobis fuit, et quidem vt intelleximus, eo ex impedimento, quod Sacr. Reg:
Mtas Legatum Regis Magnæ Britanniæ ipsis principijs tractatuum reas
sumendorum præsentem esse velit. Hunc autem dum hucusq. desidera
tissimè expectauimus, ecce alius de quo nec mens, nec cogitatio, nec spes
vlla vel minima fuit, huc ad nos naui iam appulit à Rege Galliæ ex
peditus, qui literis fidei in amplissimâ formâ redditis, Regis eiusdem
sui singularem feruorem, animumq. addictissimum nobis exposuit, ad pa
cem suâ operâ, authoritate, promotioneq. fidelissimâ, inter Sacr. Reg:
Mtem inclitumq. Regnum Poloniæ, ac Principem Gustauum restituendam,
ijs additis, Regem suum ad hoc pacis negocium procurandum, potissimum
ea ex causa motum impulsumq. esse, quod in memoria habeat, inter
Reges Galliæ maiores et decessores suos cum domo nostra Brandebur
gica augustissimâ, omni tempore anteacto, iura amicitiæ ac coniunctio
nis animorum firma illibata ac sincerissima intercessisse. Itaq. cum ex
famâ publicâ intellexerit, partes interpositionis in bello hoc tam fune

stu longissimo, partim nosmetipsos sumpsisse, partim et à parte belligerantium
vtraq; nobis commissas concreditasq; esse, tum etiam quod palam sit et
constet, nos nostrasq; ditiones calamitatibus huius belli in praesens admo
dum innexas ac inuiolatas esse. Quocirca voluisse Regem suum vltro
nec requisitum, omissis et postpositis omnibus curialibus, quae praemitti alias
solent et moris est, nobis in officio nostro intermediationis suscepto succur
rere, suaq; authoritate et manu auxiliari praesto adesse. Accepimus stu
dium hoc insperatum, eo quo par est, animo lubenti, atq; dum eundem le
gatum ad Sacr. Reg: Mtem ac Principem Gustauum, vt ibi principium et
fundamentum legationis suae faciat et ponat remittere voluimus. Ipsemet
in eo nos praeuenit, indicans se ad id pariter instructum esse, vt hinc
mandatis suis apud nos insinuatis, rectâ ac sine morâ ad Sacr. Reg: Mtem,
ac ab illâ ad Principem Gustauum iter suum maturet, animosq; eorum ad
pacem amplectendam disponeret, quod iter vt intelleximus inter dies paucos
prosecuturus est. Perscribendum vero hoc ad Illmam Dign: vram quam
primum esse duximus, vt ante aduentum Legati huius, mandata sibi à
Rege suo data sciat, ac maturè de ijs deliberare, et cum alijs Regni Pri
moribus conferre possit. Nos apud animum nostrum aliter statuere non
possumus, quam Deo Autore eiusq; prouidentia et directione rem hanc agi,
quod Rex tantus et excelsus, ex loco tam remoto, nullius precibus aut sua
su adductus, prouinciam hanc compositionis desideratam et laudabilem ca
pessere cupiat, et quidem eo cum proposito, vt nobis Legatus affirmauit,
quod studio et labore impensissimo negocium hoc pacis tractari vrgeriq; debeat,
omniaq; media adhiberi quae ad pacem firmiter concludendam facere posse
videntur. Sane huc vsq; non sine taedio et dolore Legatum ex Britannia prae
stolamur, iam vero tanti Regis studio vltroneo ac coelitus ad has oras afflictis
simas ex misericordia summâ delapso, adeo sumus incensi ac inflammati, vt
foelix exoptatumq; illud temporis momentum nobis futurum sit, quo Nuncius
is ad nos perueniet, diem locumq; certum pro renouatione tractatuum à
Sacr. Reg: Mte indictum et assignatum esse. Atq; Illmam Dign: vram iterum
enixè ac summoperè rogamus, praestet ac efficiat suâ autoritate, vt me

dium hoc præter ac opinionem omnem à diuinâ benignitate nobis oblatum et lar
gitum, postpositâ et abruptâ omni vlteriori procrastinatione accipiatur. Tra
ctatibusq; reassumendis, commodissimum adaptetur, atq; vt ad minimum præ
paratoria et initium ea in re adornentur ac fiant, quo Legatus Angliæ,
si venturus est, ad res ipsas paratas in ipso suo aduentu descendere possit.
Neq; dubitamus prout studium hoc et officium Regis Galliæ magnifaciendum
æstimandumq; est, sic et alium quemq; pro virili, summoq; animi cum feruore
eo alacriter annisurum esse, vt occasio hæc diuinitus data et immissa animis
manibusq; auidis et gratis arripiatur, negocium scilicet tractatuum instauran
dorum quantocyus maturando et prosequendo. De cætero studia animi nri
propensissimi Illmæ Dign: vræ sedulo offerentes, eandem optimè valere cupi
mus: Data Regiomonti die 3 July Anno 1629. Responsum

Oratoris Christianissimi Regis appulsus non dubito quin Serti vræ
magnam attulerit spem, æquioribus conditionibus pacis inter Sacr Reg:
Mtem Dnum nrum Clementissimum et Gustauum Principem conciliandæ.
Authoritas tanti Regis qui pro officio pij et verè Christiani, ac Sermo Re
gi nostro domuiq; Regiæ arcta sanguinis necessitudine coniuncti Principis,
vltro suam defert operam, vel obstinatissimum et auersum à concordia ho
stis animum permouebit, ne tantoperè ius alienum semel interceptum sibi
vsurpandum existimet, maximè cum Sertas vra cui notæ sunt acerbissimæ
iniuriæ, quibus et Carolus olim Serm Regem nrum, suum ex fratre nepotem,
cui subiectionis fidem me præsente et inspectante iuramento obstrinxerat,
circumuenerit, auito paternoq; Regno spoliauerit, et mox eius Filius Sueciâ
ipsâ non contentus, ad alienas ditiones occupandas animum adiecerit, su
am quoq; interponet operam, nouosq; istos pacis authores, quis meliori iu
re nitatur, à quo belli initium factum fuerit, quis prior alienas ditio
nes, de quibus nulla vnquam Suecis cum Polonis disceptatio fuit, armis
inuaserit, sincerè edocebit. Nemo sane nostrum est, qui non pacem
bello potiorem existimet, idem quoq; Sacr Reg: Mti Principi pio et
optimo, à sacrilegâ sanguinis Christiani effusione valde abhorrenti,
et suasimus semper, et nunc suademus. Sed Princeps Gustauus eos

videtur habere consiliarios, qui domum et familiam in Suetiâ Regiam euer
sam extinctamq; esse volunt, nec nouum id hominum isthic genus, cum ad
huc Sermo Rege Joanne regnante eo pleriq; incubuerint, vt domo Regiâ
in ordinem redactâ, Regnum suæ ambitioni opportunum redderent, nec sa
ne deinceps suos fauores vel Sacæ Reg: Mtti vel Duci Carolo alio fine
accommodare visi sunt, nisi vt vtrumq; inter se committerent, et alterum
maiori prægrauatum inuidiâ euerterent, quo ad pauciores personas iure
Regni redacto improba spei viam sternerent. Sertas vra si hoc pacis
et belli negotium eâ curâ qua debet susceperit, hostemq; ditionum Sertis
vræ occupatorem non amplius blandioribus conditionibus mulcendum, sed
nisi intercepta restituerit, infestis armis et aperto bello impetendum exi
stimauerit, nulli dubitandi relinquet locum, Sacæ Reg: Mtis dignita
tem, et Regni Poloniæ salutem, omnibus alijs coniunctionibus et neces
situdinibus Serti vræ potiorem esse. Magnorum quidem virorum qui
bus Sertis vra cum Râ Mtte et Repub. Polona coniunctio non
est ignota, iudicio non ea partes Sert vræ esse existimantur, medium
vt se interponat, et personam tantum pacis conciliatoris sustineat,
aliquid plus poscitur à Principe amico et et corpori Regni intrinseca
coniunctione consociato, nimirum ne causam discriminis priuati à publi
co seiungat periculo, salutem suam publicâ salute contineri vt cen
seat, armatum hostem ditiones Reipubicæ, cuius Sertas vra nobilis
sima portio est, et portus arcesq; Sert vræ per vim intercipientem,
armis vt arceat, Ræ Mtti in acie versati præsto vt sit, omnem
suspicionem dissimulationis à se vt remoueat. Erunt alij qui pro
hoste in transactionis negotio sentient, quibus integrum est fauoris
sui aurâ has vel illas partes afflare, quamuis à iustitiæ normâ ne
minem deflectere velle puto, sunt tamen termini aliqui quousq; in
amici causa progredi liceat, quos Serti vræ præscribet amor filia

lis erga Sermum Regem nrum, et fides quâ eiusd Mtti et Reipub. obstri
cta est, communis periculi propulsandi constans et sincerum studium,
odium deniq; in communem eumq; acerrimum hostem, acerbissimis illius
iniurys, quibus Sertm vram affecit excitatum, merito suscipiendum
Commendo cę. Brocouio die 28 July 1629.

Do krola JeMci

Dał mi znac Elector Brandeburgicus, ze krola JeMci Francuskiego
Poseł swiezo teras przypłynał do krolewca, maiąc tę od Pana swego infor
matią y roskazanie, aby W. k. Mc z Gustawem iednał. Mozec to by suspe
ctum studium Regis Galliæ, ktory na ten czas domui Austriacæ ab ad
uersa factione tanquam æmulus ostentatur, ze radby widział tu pokoi,
aby adhærenti swoie, miedzy ktorymi pewnie iest Gustaw uspokoieł, y
do siebie przyłaczył; więc y to ze ten Poseł do krolewca raczey à nie
do Gdanska wysiadł, y tym fauorem opowiadaiąc nieprzyiacielowi W.
k. Mci przyiazn y zyczliwosc Pana swego, podobno Gustawa pierwy nizli
W. k. Mc potkał. Ale iakoszkolwiek iest, iakom zawsze był in eâ sen
tentia abys W. k. Mc Pan moi Mciwy za wszelaką occasią sklon
nosc swoię uprzeimą do pokoiu wszystkiemu Swiatu oswiadczał, tak
y teras uniżenie proszę, kiedy krol JeMc Francuski tanti nominis Prin
ceps tak bliski W. k. Mci powinny suam interponit authoritatem, a:
bys W. k. Mc przestrzegszy y prawa y dostoienstwa swego, y tego Posła
Francuskiego wdziecznie przyiąc, y onemu chęc swą do pokoiu opowie
dziec roskazac raczył. Tym więcy W. k. Mc. iustâ inuidiâ onerabis cau
sam hostis sui, y v wiernych poddanych swych diuturni belli pertæsis
miłosc sobie ziednasz. Moie iednak zdanie poddawam pod rossądek W.
k. Mci, Pana Boga prosząc, aby salubria consilia dodawał W. k. Mci y
zaczętą pro salute communi woinę felici secundet euentu. Modlitwy mo
ie kapłanskie y uniżone posługi oddawam własnę W. k. Mci Pana y Do
brodzieia mego. w Broku die 28 July

O zesciu z tego Swiata Pana Woiewody Mazowieckiego dano mi znac,
Niemała to deliberatio in eligendo successore wtym Woiewodztwie, wkto

rym W. k. Mc sieta należy na dobrym directorze. Wzpomniałem ia wliscie do JeMci Xdza kanclerza kilku obywatelow tutecznych, ale ktoregokolwiek Pan Bog poda do serca W. k. Mci, ten będzie maxime idoneus. Starostwo Lomzynskie y iuridica res non parui momenti, sieta W. k. Mci sieta Rzprey na tym należy, aby na tym mieiscu był taki, ktoryby y W. k. Mci był wygodnym, y na ktoregoby się swowolenstwo oglądało. Wiem że W. k. Mc na cessią JeMci Panu Noskowskiemu dac raczył swoi consens, iesliby iednak ten niewziął swego effectu, przypominam in ea occasione W. k. Mci Panu y Dobrodziewowi memu Pana Brzozowskiego Pisarza Bielskiego Dworzanina W. k. Mci, osiadłego wtym tam powiecie, zasłużonego, y teraz na posłudze W. k. Mci obecnego. Spokoine by były te nasze kąty od naiazdow swowolnych, pozyskałbys W. k. Mc ludzi ubogich Bogomodlstwo, y ochotnego slugę do odwagi zdrowia za dostoienstwo W. k. Mci, tym więcy sobie zniewolicbys raczył, choc samym tylko [illegible]darstwa do ktorego on iest dobrze sposobnym w Aeconomii pozwolenim. Unisone zatym posługi moie oddawam W. k. Mci Pana y Dobrodzieia mego w Brokudie 28 Julij 1629.

Cardli Torres

Vereor ne Illma Celdo vra existimet me veteris obseruantiæ oblitum, diu siluisse. Torpor quidam et ignauia insedit animo ingentium calamitatum pondere presso, vt erigere se non possit, solitudinemq; magis ad deploranda præsentis status incommoda poscat, quam vt pristinis amicitiæ officijs defungi audeat. Scimus alienas miserias vel inimicis ipsis tanto magis patronis cum clientes suos ijs affligi audiunt ingratas esse. Nostra autem causa eo deterior est, quod tot iam acceptis incommodis, nullum deinceps malorum finem vel ex longinquo prospicere valeamus. Bellum quidem geritur longe maioribus quam vnquam viribus, externis quoq; accitis auxilijs, sed eius belli exitus qualis futurus sit, cum primi eius successus valde hæreant, non sine metu expectamus, ego præcipuè sub hac incude gemo, in mea enim Diœcesi, atq; adeo in bonis Epatus mei, omnis belli apparatus conficitur, huc miles in hyberna concedit, in campis meis proxima hyeme belli et armorum inauspicatum nobis factum fuit experimentum, hostili igne oppida villaq;

meæ me pene inspectante arserunt, prædia et horrea exusta, pecora abacta, adminus duo millia hominum subditorum meorum in ius et potestatem Sueci venerunt, expilatæ sacræ ædes, conculcata sacra, nullum sacrilegij scelus prætermissum. Et hæc quidem ab hoste patimur, non multo minora à milite nostro, qui non vitæ quidem nostræ, quanquam multis nominibus ne hæc quidem satis tuta fuit, sed fortunis imminet, easq; ita corrumpit, vt finito bello non ille Epatus Plocen. qui fertilitate et elegantia prædiorum, non postremo loco censebatur, sed vix vestigia Epatus huius mei qua conspici possint extatura sint, nec ex futuro euentu id auguramur, iam vt nunc res sunt deteriore conditione vix esse possumus, fore tamen nos et maiores imminere nobis calamitates, tam numerosæ Hæreticorum Germanorum quæ in exercitu nostro sunt copiæ, miles prædæ ex sacra supellectili petendæ, dignitatis Ecclesiasticæ opprimendæ auidus, Catholici nominis iuratus hostis non dubiam facit fidem. Itaq; qualiscunq; erit hoc anno belli exitus, nobis tamen proxima hyberna supremum minantur interitum, nam si aliquot externi Hæretici militis millia ingentibus detrimentis nos affecerunt, quid putandum est, cum prope triginta millia magna ex parte Caluinianorum meum hybernandi causa occupabunt Episcopatum, quod quidem ita fore, minime dubitandum est, cum exercitus in Prussia ob inopiam commeatus retineri nequeat, et longius ab hoste eum abduci non expediat. Iam stipendia vnde tantis exercitibus expedientur, quæ opes vnquam sufficient ad parandam pecuniam, miles autem cui fiscus debet plus sibi licere existimat, nec vllo iusto se contineri imperio sinit. Iam tribus magnis exercitibus in Prussiâ in Liuoniâ, in Russia hoc anno res à nobis geritur, magnæ quotidie impensæ fiunt, stipendia militi procedunt, quorum expediendorum quæ ratio iniri possit, ego non video, partim obstabit tenuitas nra, et tot bellis exhaustæ vires, partim discordes hominum tantis malis fatigatorum voluntates. Sed ego doloribus et angoribus magis publicis quam priuatis, quid enim homini vitam Patriæ impendere parato nimium mali accidere potest, enumerandis pene chartam impleui, et Illmæ Celnis vræ tædium moui, det veniam lachrymis nris, quas cum in sinum patronorum effundimus, leuari acerbitatibus calamitatum et ad ferendas eas animari videmur. Vtinam Italia et sacra ipsa vrbs expers sit bellorum, diuq;

et pacis felicitate, qua uno pene seculo magnis aucta est et incrementis et ornamentis floreat, id nos votis exposcimus, nobis ne id quidem sperare licet, ob sceleratam Haereticorum cum Moschis Turcis et Tartaris in exitium nostrum conspirationem, iam Moschos in procinctu esse, Turcas et Tartaros finibus nostris suos admouere exercitus, cernimus, in Prussia ancipiti adhuc Marte dimicamus. Deus tantum ipse nos potenti dextera et vt ita dicam extraordinario subsidio subleuare et saluare potest, et quidem vbi humanae vires desunt, ibi manifesta è caelo auxilia praesto esse solent. Humillima mea obsequia defero Illmae Celni vrae eidem felicissimos rerum successus à Deo exoptō. Brzozouio die 30 July 1629.

Nuncio Apostolico.

Rebus nostris dubiâ et ancipiti adhuc spe pendentibus, nos quoq; qui priuatim de publica salute soliciti sumus non mediocriter conturbari necesse est, vndiq; plane facta in nos conspiratione oppugnamur, tot bellis iam antea petiti, sumptibus exhausti, in summo discrimine versamur. Non est opus vt Illmae Celni singula percenseam, cum in oculis Illmae Celnis vrae periculum nostrum sit, metusq; imminentis exitij, non magis nos qui hic nati sumus, quam Illmam Celnem vram cui salus nostra curae est tangat. Speramus si vel sperare licet, optamus sane finem aliquando his malis, quae nos enecant, et statum nrum euertunt, fieri, bello certe durante nos eius voti compotes fore valde ambigo. Prudentium virorum semper fuit consilium, ingruentia bella etiam minus idoneis conditionibus potius amoliri, quam in discrimen publicae salutis venire, ne dum Suetiam imperium legitimum detrectantem armis vendicamus, Poloniam ad obsequia promptam pessumdemus. Rectè enim Poëta quidam. Pax optima rerum, quas homini nouisse datum, pax vna triumphis innumeris potior, pax custodire salutem, et ciues aequare potens: Nec immerito Ecclesia Catholica ~~quotidianas pacis precatione iubet nos ruminare~~ sacras ~~orationes.~~ [in ipsa precum Sacerdotalium terminatione, nobis iniungit, et toties illud: da pacem Dñe in diebus nris, ingemiscimus.] Bellum suscipi solet, vt pax obtineri possit, nobis ex bellis bella nascuntur, cum impietas omnis quaecunq; à fide Catholica et Christiana auersum gerit animum, in hoc septemtrione Polonicum nomen tantum pietatis titulo insigniri, ferat aegerrime. Suasi et suadeo Sermo Regi nostro, ne vel nunc cum potior viribus sit, hostemq; non infelici successu premat, à pace et concordia alienum gerat animum, malitq; iuris Regni aliquod detrimentum sustinere, quam tot coniuratorum hostium se exponere furori, qui certè diminuetur, si is qui magis nos vrget ab impia Societate auulsus fuerit. Neq; vero praesentem tantum rerum statum intueri oportet, nec tantopere feliciori etiam si Dei nutu

obuenerit belli successui innitendum, cum tot futuræ immineant tempestates, quæ si nos bello occupatos agitare cœperint, nauis Reipub. periclitabitur, et vt alia taceam quæ ab euentu pendent pericula, militaris stipendij explicandi rationes adeo difficiles fore prospicio, vt quotiescunq; in eam considerationem venio, quasi rebus desperatis animo concido. Egemus priuatim et publicè fessi tot bellis tantisq; impensis onerati gemimus, præter spem et consensum publici consilij externum militem induximus armatis precibus stipendia flagitaturum, nec noster miles vltra patietur se frustrari stipendio, cum è contra tot exactionibus et tributis grauata plebs nihil amplius habeat quod conferat, nec ij sine quorum assensu nihil decerni potest eam ad tuendam publicam salutem adferent voluntatem opitulandiq; studium, quale præsens rerum status flagitat. Hoc ita fore, nosq; sero dolituros quod occasiones amice cum hoste transigendi omiserimus, facile is animaduertet, qui rerum nostrarum ~~omnino~~ non est ignarus, qui vidit et expertus est quibus ventis attolli soleant minorum et maiorum Comitiorum æstus, qui frementis idq; non sine causa populi distracta studia fluxasq; voluntates reformidat. Ea quidem omnia quæ nobis imminent meritoq; timentur leuiora forte essent, si spes alicuius affulgeret auxilij, nunc deserti ab omnibus soli in acie stamus, eaq; bella quæ hactenus Germaniam exercuerunt, in viscera nostra translata cernimus, omnes pene vires, quæ hactenus furori Hæreticorum restiterunt, non magis hostium quam nostris ceruicibus imminent, nos spectaculum facti sumus orbi vniuerso, pauci fauent, omnes mali extinctos nos esse cupiunt, nemo opitulatur. Patiatur Illma Celdo vra (vni enim ei hæc scribo) à me commemorari, quanta olim cura et solicitudine Summi Pontifices ad salutem huius Regni tuendam incubuerint, maximè eo tempore cum impia Mahumetici siue Ottomanici imperij vis, euerso Orientis imperio, ne per patentes Poloniæ campos, capacissimosq; maximarum classium portus in perniciem vniuersæ Europæ prorumperet, timeri cœpit. Flexit huc solicitudinis paternæ oculos inprimis Nicolaus V., qui captâ a Turcis Constantinopoli, dum tuendæ rei Christianæ rationes iniret, fauit Casimiro III. Regi Poloniæ eiusq; ad refrenandam Turcicæ potentiæ vim operam maximè idoneam existimauit, cuius frater natu maior Vladislaus Poloniæ et Hungariæ Rex inclytus, hortatu Eugenij IV. cum biennio et amplius Turcica arma primus in Europa prospero successu exercuisset, ad extremum instinctu eiusdem Pontificis per Julianum Cardinalem ad bellum quod inducijs suspensum credebatur, inductus, Varnenses campos prius hostili sanguine satis imbutos, sua postremo cæde nobilitauerat. Taceo reliquos Pontifices, qui in vindicando statu Ecclesiastico occupati

minus remotioribus istis Regnis curæ impendere potuerunt, silere tamen non possum, quid Leo X. Clemens VII. Paulus III. de Sigismundi Imi virtute et potentia existimauerint, extant illustres legationes eius rei testes, sed frigescente in Polonia religionis studio, cum Sigismundi Augusti Regis erga Romanam Sedem voluntas non immerito suspecta esset, Paulus IV. non alio animo lumen illud Romanæ Ecclæ Stanislaum Hosium ad vrbem euocauerat, nisi vt eo quasi interprete et sequestro ad curandam huius Regni salutem vteretur. reliqui deinde Pontifices nihil non Regum Poloniæ causa sponte faciendum sibi existimauerunt, nullas etiam minoris momenti preces eorum irritas esse voluerunt. Sixtus V. cuius omnes curas ad salutem publicam tuendam referri solitas fuisse fatentur omnes, Stephanum Regem grandi nummario subsidio auctoratum legerat, quem ad euertendos barbaros Regij animi ministrum haberet, mors obstitit, quæ vtriusq. Principis præclaros sed nondum maturos conatus præcidit. De eiusdem Sixti V. erga modernum Sermum Regem nrum animo primis quidem adepti Regni diebus dubitari potuit, cæterum et is tantopere adamauerat indolem Regii iuuenis, vt quo pacem inter eum et Sermam domum Austriacam æmulatione ingenti Regnum appetentem conficeret, stabiliq. Regnum Regi nostro authoritate sua confirmaret, Hyppolitum Aldobrandinum purpurati Senatus sui non postremum ornamentum, qui mox sub Clementis VIII. nomine suprema cum potestate orbem Christianum feliciter rexit, miserat, quo Authore non solum pax inter cognatos Principes conciliata, verum etiam vt Serma domus Austriaca et Sermum Regem nostrum, et liberos ipsius tanquam eadem familia natos censeret æstimaretq. effectum est. Per eius nobilissimæ et salutaris legationis occasionem arctior amicitiæ nexus Regi nostro cum Clemente VIII. intercessit, ille coluit vt Patrem, hic patrio affectu omnes Sermi Regis nri actiones præclarosq. conatus fouit, promouit, et probauit, ad omnem periculi eius suspicionem perturbari solitus, vt nullum tempus elabi, nullam occasionem præterire sineret, quin vel per extraordinarias legationes, vel per frequentissimas literas de statu et incolumitate illius de periculis Regnorum sciscitaretur, et munificentiam testaretur. Hæc commemorare volui vt ostenderem salutem Regni huius Sedi Aplicæ semper curæ fuisse, summosq. Pontifices existimasse, alibi bella geri regnandi æmulatione, Reges Poloniæ decertare pro salute Reipub. Christianæ et hanc nisi illi salui sint saluam esse

non posse. Super accidit veniâ sit dictum eorum qui vita functi sunt vt dignitas Regia non eo loco quem maiorum suorum instituto merebatur in vrbe æstimata fuerit. negatiua sæpius responsa data, palamq; factum ea opinione plerosq; isthic esse, ac si Rex et Regnum Poloniæ additamentum aliorum imperiorum esset, nec eius aliam rationem quam vnius de vulgo Principum haberi debere. Vix etiam fides habetur nos tantopere conspiratione inimicorum Ecclesiæ vrgeri, in nram perniciem Turcicos Moschouiticos Tartaricos acinaces acui, Hæreticorum omnium arma in nos verti, nos demiq; proximo exitio vicinos vix extrema spe pendere. In aula Regia prope quadraginta annos egi, semper maioribus admotus curis, multa vidi plura legi, tot vno tempore vni Regno imminere pericula tot potentissimarum nationum bellis simul Poloniam peti maiores nri nunquam viderunt. Hæc sunt Illme Dne quæ me anxium solicitumq; habent, quæ curas cogitationesq; meas distrahunt, quæ cum in sinu Illmæ Cel: vræ depono, non alio fine id facio, nisi vt apud eum cui pro legationis munere incumbit et scire mala nra et iisd mederi, quæ in prnti rerum nrarum statu timeri merito possunt tempestiuè profitear. Ad me quod attinet deplorato ancipiti Patriæ statu cætera Diuinæ voluntati committam meq; ita comparabo vt sperem optima, cogitem difficillima, feram quæcunq; erunt. Longior hæc fuit Epistola mea secessus et otii testis, dabit veniam Illma Cel:o vra, fretus enim eximia illius erga me beneuolentia non magis verbis quam re declarata, confido meas has lamentationes ita acceptas iri, vt non solum non offendant animum Illmæ Cel: vræ verum etiam paternæ de salute nrâ curæ affectum commoueant. Humillima mea obsequia defero Illmæ Cel: vræ

Brocouiæ die 1 Augti 1629.

~~Illmo~~

Sigismundus III. Dei gratia Rex Poloniæ. etc

Reuerende in Chro Pater sincere nobis dilecte. Potrzebuiem do Biskupstwa Warminskiego na prowisią wczesną dla woyska zyta nie mało ktorym ze Vprs. Wasza rozumięmy możesz nam wygodzic żądamy pilnie Vprs. Waszy żebyśmy od Vprs. Waszy wiedziec prętko mogli wielą łasztow mogłbys nam Vprs. Wasza y o iakich pieniądzach dogodzic.

Co gdy wiedziec będziem roskażemy Poddanym tamecznym, aby na mieyscu od Vprz. Wasz. naznaczonie przybyli y to zboze zabrali, za ktore Vprz. Wasz. pewne pieniądze oddać y odliczyc roskażemy. Czym dogodzisz Vprz. wasz. y potrze bie teraznieyszey gdy iako naywięcey byc moze zboza tego dodasz y sąda mu naszemu gorącemu. Co od vprz. wasz. y mile y wdzięcznie przyimie my, wiadomosci przerkiey od Vprz. wasz. oczekiwaiąc. ktoremu od P. Bo ga zdrowia dobrego zyczymy. w Obozie dnia XXIX. Mca Lipca Roku Pan skiego MDCXXIX. Panowania naszego Polskiego XXXXII Szwedzkiego XXXVII roku.

Respons.

Tu wodległeyszym od Pułtuska mieyscu zastało mię pisanie Tek. Mci Pa na mego Mciwego, ktorym mi roskazowac raczysz, abym dał znac Tek. Mci wiele się w Pułtusku zboza naleść y po czemu sposobic mogło. swego ia pra wie w tym tam kluczu niemąm nic y iesli co zostało dla 8tych barzo vrodza iow y dla wychowania ludzi vbogich ktorymby od głodu vmierac przyszło za trzymac się musi. Miedzy mieszczankami kupnego coby się nalazło y po czemu pisze zaraz do Starosty mego tamecznego aby dał znac Kssmci Xię dzu Kanclerzowi. By było dawno iakom ia przypominał staranie czyniono o tym, dostałby był w Pułtusku korca zyta po złotych dwu, wyszedłby łaszt Gdanski (bo czterdziesci korcy Pułtuskich łaszt Gdanski czy nią) na flor 80 Teraz iuz dochodzi korzec złotych 4. O czym szerzey do Kssmci Xdza kanclerza koronnego pisze, vnizone zatym posługi moie od dawam w łaskę Tek. Mci Pana y Dobrodzieia mego.

Do Kssmci Pana Podkanclerzego.

Wyglądamy vstawicznie y oczekiwamy na przybycie wmci mego Mciwe go Pana do Krol. Mci. Niewiem co za wrok spes nas illudit, y nam się tez czasem sni, nec omnino arte coniecturandi quid somnia velint destituti sumus. Ale dla Boga non sint rumores ante salutem więcey nie rzekne quam multa errantur quae praesentia wmci corrigi poterant. Takzycze wmci memu Mciemu Panu ze y po smierci zatowac będę za mam aliquando maligno susurro sparsuram Zamoscium viceCancel

larium necessario Regis et Patriæ tempore Reipublicæ defuisse. Id iam passim homines loquuntur, nos dolemus, á że gdy dolores nostros communicamus wmci tym się wrażać nieraczysz wniżenie dziękuię, asper monitor esse nolo, amore nemini cedere vellem. Modlitwy moie kapłanskie oddawąm y posługi moie zalecam własnie wmci mego Mciwego Pana w Broku die 4 Augti 1629.

A tempore cuius memoria non extat vix puto Regem Polæ in exercitu fuisse, żeby y Pieczętarz Swieckj (bo Duchownemu nieprzystoi) przy nim nie był.

Do JeMci Xdza Arcybiskupa.

Ustnie wmci naszego Mciwego Pana ia y Brat moi JeMc Xiadz Biskup Poznanskj prosielismy, abys nam pozwolic raczył kosciół od nas zmurowany we wsi kroli JeMci wągleowie poswięcic. Radzibysmy to wykonali teraz, nie odkładaiąc na dalszy czas, cum reliqui dies non sint in nostra potestate. Jest antiqua fundatio huius Ecclesiæ, et certa dos, sed non valde magna, nos eam auximus, kupiwszy v JeMci Pana Skarbnika Sieradzkiego Prochna za 12000 fl. Jest nad to in censu v JeMci Pana Stolnika Sieradzkiego fl. 3000, et si vixerimus augebimus magis dotem eius loci, gdzie y Przodkowie nasi od kilku set lat maią swoi odpoczynek, et nos renati sumus. O fundatii samy zniesiemy się z wmcią naszym Mciwym Panem, gdysz interim antiqua Ecclesiæ Parochialis fundatio sufficit ad consecrandam Ecclesiam, á my zas hac nostra qualicunq; donatione nulla iura noui patrociniÿ acquirere volumus, ordinatione alicuius Collegiÿ Sacerdotum facta, chcemy zostawic eius executionem loci ordinario, o czym da Pan Bog szerzey vstnie rationes nostras explicabimus. JeMc Pan Stolnik Sieradzki powinny moi zmurował kosciół w Choinym, kedy przedtym był drewniany cum titulo Parochiæ, y ten życzyłby aby przes iednego z nas był poswięcony, na co abys wmc moi Mciwy Pan pozwolic raczył, pilnie proszę. Więc że ten tąm krai od sta lat á podobno dawniei Biskupa niewidział, zaczym quotus quisq; qui Sacramentum confirmationis percepisset, byłaliby to wola wmci y wtym contribulibus nostris vsłużeli. et si quid præterea fieri posset wczymbysmy mogli vsłużyc wmci y kosciołowi. Wszak tesz veteri instituto Hospitibus Episcopis prædicandi munus vltro communicari sole

bat. Około Swiętego Michała chcielibysmy ten act odprawić, à ia zdrogi ia dąc tam ozwałbym się zwnci memu Mciwemu Panu y concessionem in seri ptis wziałbym. Nostrorum in Prussia conatus iakoś niesporo idą, à do pokoiu niemasz sposobu. wsamym tylko Panu Bogu nadzieia. Supplementa exercitus do tych czasow przechodzą przes maiętnosci moie, magno meo detrimento, wtak zły rok kiedy y na conseminatią hyemalem niestanie tego co się vrodziło, à nie tylko sobie ale y poddanym siac trzeba. Oddawam się zatym własnie zwnci wBroku 12 Augti 1629.

P. Valentino.

Alio tempore non essem molestus Rtiæ vræ nec vrgerem dari mihi ad priores literas responsum. Nunc cum non immerito omnia timemus vel ab occupatissimis amicis exigimus officium. Neq; tamen Rtiam vram multum e grauari velim sufficerit quod et præsens insinuaui, et postea per literas requisiui, si Rtia vra interprete scire possem qua in re mea ad inseruiendum Sermæ Reginæ opera accommodari possit. Bene valere Rtiam vram ex animo cupio, eidemq; studia et officia mea defero. Brocouio die 14 Augti 1629.

Sermæ Reginæ.

Curæ esse Mtti vræ eorum fortunas qui Sacræ Reg. Mtti Domino nostro Clementissimo se ad obsequia totos impendunt, ego testis sum locupletissimus vidi aliquoties Mttis vræ serias pro eiusmodi personis solicitudines. Audeo affirmare inter multos qui vitam pro dignitate Sacræ Ræ Mttis profundere parati sunt, esse Dnum Christophorum Brzozowskj Notarium Bielscensem, nulla vnquam occasio fuit quin id testatum faceret. Morte Dni Palatini Massouiæ posset is quem commendo habere accessum ad obsequia Ræ Mtti præstanda, et ijs adhiberi negotijs, quibus tractandis eluceret magis ipsius industria. Supplico Mtti vræ, patrocinio suo eum subleuare velit, non pænitebit Mttem vram huius promotionis, nam vel hoc solo nomine quod Sacræ Ræ Mtti Dno nro addictissimus est, enitetur vt Mttis vræ commendatione dignum se exhibeat. Humillima mea obsequia defero Mtti vræ. Brocouio die 18 Augti 1629.

Do krola JeMci.

Odnosiełem do W. K. Mci Pana mego Mciwego, ziakim niebespieczenstwem y mego y swego sumnienia Rdus D. Præfectus Capellæ W. K. Mci trzy

na tu Plebanią w Broku, Plebanią ludną, do ktorey nietylko z miasteczka tutecznego, ale tess y z Dobr Krolowey Jmmsci Paniei moiei do Starostwa Kamienieckiego należących, więc y z moich y z Slacheckich wsi przyległych, do pięci tysięcy duss należy: Rzecz to niepodobna Pasterzowi tu niemię szkaiącemu, iezyka nieumieiącemu, do gospodarstwa do sposobienia kapłanow dobrych niesposobnemu, tantam sustinere curam, sine detrimento et subiectorum et suae animae, czego widzę Rdg X. Praefectus Capellae niechce rozumieć, y tak to udaie, że to ma zlasky W. K. Mci, iam zas wyrozumiał z W. K. Mci, że o tym wiedzieć niechcess, y raczy na iego to summienie puscząc raczyss. Nalazłem ia tu visituiąc wielkie inconuenientia, dziatki bes krztu umieraią, ludzie bes spowiedzi, owce własnie bes Pasterza, bo naiemni kapłani à iest ich tylko dwai, iako to mercenarij pastores, nietylko o cudze ale czasem y swoie mało dbaią sumnienie, á włascza nad sobą praesentem niemaiąc inspectorem. Mnie summienie sciska abym tego niezaniechał, bo kiedy niedoglądam niedbalstwa Plebanow na mię wszystko y na summienie moie referuie się. Pozwałem tedy tutecznego Xdza Plebana przed się á iuss tess tu niebył od pułtoru lat tylko raz iako Plebanią wziął. stawił się na termin, o to mię tylko prosząc, abym poczekał ass do W. K. Mci da znac. Zaprawdę niewiem po co, bo wiem że W. K. Mc nieraczyss się wdawac w takowe przyczyny, ktore summienie obciążaią. Pozwoliłem mu tey dila tii do kilku niedziel. To tess oznaimuię W. K. Mci że ta tu Plebania terasnieisszemu possessorowi nieczyni więcy pułtoru stu złotych, co on sam przyznawa, à za takie pieniądze bardzoby tanie niebespieczenstwo duszy swoiei iednał. Uniżenie tedy W. K. Mci Pana mego proszę. abys W. K. Mc skąd inąd onemu prouidowac raczył. Wierne zatym posługi. etc.

Admodum Reuerende Frater
in Chro obsme.

Multa noua sed pleraq; parum grata significauit mihi Rtia vra, multa inquam noua nam per dies circiter decem nihil à meis Varsauiâ accepi, maximè de istis à Moscho motibus, nam in Castris nostris Gustauo oppositis tepère omnia, et ab hoste nostrorum tardos videri conatus, omnes referunt, ita quoq; deinceps fiet, nec de pace agetur serio, nec bellum geretur strenue, frigent initia, quid speramus futurum, quando fama potentiae nostrae euanescet, taceo quae dici possunt. Quam frequentissime

lor 178

scribat Rtia vra ad me, maxime de Russicis Tartaricis Moschouiticisq; pericu
lis, et si verum, Transyluanum inter eos esse qui vixerunt. Familiaris rei
detrimenta nouissime dominis (Patere) nunciari vetus malum, ego tamen cum is qui
proxime Pulbouia summæ rei præfuit, omnia negligeret id ita fore et fuisse
pene videbam, spero hunc quem recenter præfecimus acrius inuigilaturum
et sæpe monebitur à nobis. Nepotis mei Vterinus Frater ea conditione
in Seminario erit, quâ alij huic numero adscribuntur, locus si non vacat in
terim expectabit. Periculum ex peste in vicinis locis grassante me valde
terret, imperaui meis vt attenderent et mature prohiberent commercia
cum infectis eâ lue, et ab omni cauerent suspicione. Dum has scribo
accepi ex Castris literas die 8 Augti datas, omnia hærent pristino more, po
stis non leuia apparent initia, et seditionum semina. De pace agitur pro
mouente eam Gallico Legato die 9. Augti initium tractatuum fieri debuit. Eo
in Podlachiam, aliquot diebus, isthic mansurus, iterum ad vos. Commen
do me sacris orationibus Rtiæ vræ. Brocouio die 15 Augti 1629.

Illris et adm Rnde Dne

Dne et amice obsme.

Accepisse me à Dno Mielaciouio literarum Apostolicarum Bullatarum
sacra rescripta, iam diu significaui Dni vræ, gratiasq; egi pro nauata in hoc negotio operâ, puto literas meas vnas et alteras intercidisse, cum non solum Dnem vrãm, sed et Illmum Dnum meum Cardinalem de Torres hac de re certiorem fecerim. Res ipsa missæ ad me
expeditionis soluit fidem eorum, qui pecuniam meo nomine erogarunt
ego vicissim Dni vris me eo nomine grati animi testificationem debe
re profiteor. Nuper de statu rerum nostrarum scripsi vberius Illmo D. Cardli, hærent adhuc nostrorum in Prussia conatus, arma
item in finibus. Tartarorum et Moschorum apparantur, tot bellis
simul petimur, vt de salute in discrimen veniamus. Illmo Dno Car
dinali mea obsequia humillima defero, meq; gratiæ Dnis vræ diligen
ter commendo. Brocouio die 15 Augti 1629.

Nuncio Apostolico.

Fuit apud me vnus è familia Illmæ Celnis vræ, ex quo quod quidem mihi iucundum fuit, intellexi Illmam Celnem vrãm bene vale
re, et haud dubio si sciuisset me à suo familiari conuentum iri,

non intermissuram suis quoq; me literis de statu rerum suarum certiorem reddere. Audio Illmam Celnem vram ad castra Rã velle proficisci, non improbo consilium, sed vereor ne minus tutum sit iter per loca infecta peste, quam serpere scribunt omnes, aliquantisper subsistendum censerem, donec sciamus quantum periculi inde accidere possit. Nobis quoq; hæc lues è vicinis locis immirere videtur, vndiq; aduersis premimur fatis, nec ex castris Prussicis læti successus nunciantur. Non me pænitet toties pacis nomen inculcasse, etiamsi ea minus honesta minus vtilis haberi possit, nam armis ea nos potiri posse pridem desperaui. Humillima mea obsequia defero Illmæ Celni vræ, eiusq gratiæ me diligentissimè commendo: Brouuio 15 Augti 1629.

Episcopo Camerino.

Non sine graui meo dolore intellexeram Illmam Dnem vram periculoso nuper decubuisse morbo, quo tandem diuina gratiâ D. G. esse leuatam valde lætor. Amo Illmæ Dnis vræ præclaras virtutes, quarum apud nos nunquam intermoritura est memoria. Illmus Dnus Episcopus Nolanus vbi tandem agit, magnus certe is vir et maiori dignus fortunâ, sed quamcunq; cælestia indulserint fata, ea modestiâ hominis fastum aspernantis, ~~vtcunq; respondebit~~, fortiter feret et animum inuictum melioribus seruabit temporibus. Nos bellis vndiq; premimur, maximè ego vrgeor cuius Epatus in ipso armorum est strepitu, et pars bonorum ab hoste intercepta tenetur. E cælo expectamus auxilium, nam humana consilia mederi malis nostris non posse videntur. Humillima mea obsequia defero Illmæ Dni vræ: Brouuio vt supra.

Tiberio Lancelloto.

Magno me Illmæ Dnis vræ beneficio affectum esse fateor, eoq; maiori quod absens et homo externus gratiam referre non possum. Habebit Illma Dtio vra animum meum perpetuo obsequii voto sibi obligatum, et ex asse Illmæ Dnis vræ inclitæ familiæ addictissimum. Accepi transmissas ad me promotionis meæ ad Epatum Ploceñ Apostolicas literas rationesq; expensarum omnium fide integra ab ijs quibus hoc negotium à me commissum fuit tractatas. Iterum ago gratias Illmæ Dni vræ simul et

Illmo Dno Episcopo Nolano patrono meo, qui mihi Dnis vrae studium et beneuolentiam conciliauit. Humillima mea obsequia defero Illmae Dni vrae Brocouio 15 Augti 1629.

GEORGIO GVILIELMO.

Et literas meas redditas esse Serti vrae non dubito, et de mea erga se voluntate eo Sertm vram esse sensu censeo vt mea consilia measq. cohortationes ab amico profectas pectore non omnino aspernandas esse existimet. Cumq. in eodem adhuc haereamus vado, et officium Senatoriae functionis à nobis postulet, vt ad omnes Reipubcae partes intenti paratiq. simus, studiaq. eorum qui communis patriae salutem et debent et possunt tueri excitemus, nemini videri debeo importunus, si saepius inculcata eadem ad animum Sertis vrae iteratis reuocauero literis. Communis causa est quam tuemur, patria vna eademq. est cuius salus nobis curae est Prussia sine Polonia salua esse non potest in eadem omnes nauigamus naui. Sertas vra propior gubernaculo et clauo quem nisi ambabus manibus hac tempestate regendum susceperit, non magnam laudem merebitur dissimulatione communis periculi. Scripsi aliquando me ita censere non id Sertis vrae munus praecipuum esse, hostem (cum quo Serti vrae magna est sanguinis necessitudo) vt paci amplectendae idoneum reddat, et quidem id nemo improbauerit, sed aliquid amplius à Serte vra poscitur, nimirum vt officij sui partes diligentius expendat, quid Reipub. ~~Polonae~~ polonae quid Rae Mtti debeat aqua lance vt exploret. Hos intra terminos nisi Sertas vra constiterit, nisi palam Regiae Mtti et Reipub. Polonae studium fortunas vitamq. suam addixerit quid de Sertis vrae officio sit sera posteritas existimatura, nemo est qui non videat. Fides est quae Principes summo splendoris decore illustrat, liceat etiamsi nemini licet, priuatis pro tempore fingere animum, simulare vultum, fortunae se se accommodare, et magis propriae quam publicae salutis ducere rationem, qui eminent latere non possunt, eorum non solum actiones sed et taciti mentis conceptus conspiciuntur. Sunt multi qui Sertm vram hoc bello Prussico officio suo functam esse affirmant, plures qui multa requirunt. Ego nisi Sertas vra aperte in causam descenderit suamq. Sacr. Reg. Mtti quem patris loco idq. merito colendum pridem sibi desumpsit voluntatem comprobauerit, vires suas opesq. omnes ad tuendam communem salutem contulerit diuersas hominum iudicijs actiones Sertis vrae obnoxias fore prouideo. Male expendunt Regni Poloniae vires qui eas ita Sueticis conferunt vt

non multo plus in illis roboris esse iudicent. fateor hunc hostem satis vigilare, et accumulandis nobis periculis non tam boni viri quam acerrimi hostis fungi officio. Turcica in nos Tartaricaq; et Moschouitica commouet arma, et iam ea in procinctu videmus, ita tamen ab ea parte tuti sumus eos ferocienti barbariei exercitus obiecimus, ac si nullum in Prussia et Liuonia nobis esset bellum. Citius Suecus fatigabitur, quam vt vires nostras atterat, diuino nutu hæc tam ampla Reipub. coaluit compago, nisi cœlesti decreto dissoluenda. Frustra Moschus frustra Turca, cum alia occuparet imperia, ad nostram incubuit perniciem, et Suecus nondum expertus est, quid concors in suâ causâ possit Polonia. Sed Serti vræ hæc satis nota sunt cuius dignitati non bene ij consulunt, qui Sertim vrãm sine Rege et Regno Poloniæ vel laude clarescere vel saluam esse posse censent. Expectamus quid Christianissimi Regis Orator interim efficiet, cætera diuina Mtâs quæ optimæ causæ semper fauet moderabitur. Obsequia mea defero Serti vræ, eiusdemq; gratiæ me diligentissime commendo. Datum ex Arce mea Grodeceñ die xxiv Augti 1629.

Do Krola JeMci

Znaczne y znaiome są W. K. Mci Panu y Dobrodzieiowi memu zasługi domu Pana Lackiego Podkomorzego Wilenskiego, on sam prawie z dziecinstwa wzrosł rękodainym sługą W. K. Mci y potym zadny occasii nieupuscieł, przes ktoraby nieoswiadczył na kazdą woienną odwagę powinnosci y chęci swey ku W. K. Mci y Rzplej. Zaczym niewątpię ze go W. K. Mc raczysz mieć w poczcie tych ktorych dobroczynnoscią swą krolewską, zwykłes rato wac. Małzonki iego matka JeMc Pani Zmudzka ma pewną dzierzawę ktoreyby Panu Podkomorzemu Wilenskiemu gotowa była ustąpic kiedyby nastąpił consens W. K. Mci, o ktorey ia uniziemie W. K. Mci proszę. Godnego zaprawdę, tak czasu pokoiu iako y woyny Sługę obowiązesz W. K. Mc sobie y Rzplej tym dobrodzieystwem, y drugich przychęcisz do posług swych. Modlitwy zatym kapłanskie wierne poddanstwo oddaię wolaskę W. K. Mci Pana y Dobrodzieia mego w Pułtusku 29 Augti 1629.

Mciwa Pani Czesnikowa Gostynska.

Wsmutku wmci niesmiałem wmci cieszyc, obawiaiącsię abym więcey nieprzydał zalu, wiedząc o takich prawie serdecznych ranach, zes wmc wtym roku y małzonka y Syna kochanego straciła. Sławnieten

żywot położył, ale bez żalu być niemoże że wtych leciech zeszkniony ten świat kiedy zaczynał sławą kwitnąć. Nagrodzi Pan Bog tę stratę wpozostałym potomstwie, ktoremu ia iako przed tym tak y teraz moię wszytkę życzliwość, a przytym y wmci mojey Mciwy Pániey powinną chęć moię offiaruię. Oddawaiąc się włáśnie wmci moiey Mciwy Pániey. w Warszawie dnia siodmego września 1629.

Do JeMci Pana Podkanclerzego Koronnego.

De toto negotio Prussico wyrozumiałeś wmć mój Mciwy Pan sensum meum aliquot dierum consuetudine colloquij nostri, non ita vigemus ut alij, et rebus inclinatis facile succumbimus, vestrum est erigere spes nostras, et firmare labentes animos. Y teraz niewiem co odpisać, tylko to gratuitum esse id totum arbitror; quidquid pene à victore hoste nobis indulgetur. Przed kilką niedziel com o tym napisał do JeMci Xdza Kanclerza, ukazałem wmci, y zostało to przy wmci, sed frigent omnia nostra consilia, kiedy exercitus non prælium sed intempestiua hyberna circumspectat. Juss zatym et nos et nostra y Memel, y port Gdański in arbitrio hostis, muśiemy vel inuiti pyskowac, nec quid deceat sed quid oporteat spectare. Gallus et Anglus vix sinceri pacis authores suum agunt negotium, iednak tali rerum nostrarum statu trzymać się przydzie wiszu. De pace perpetua trudno teraz mowić, inducias longiores suasi semper, lubo JKo. K. Mć raczy mieć rationes suas satis validas, ale y sententia nostra mogła by mieć suum pondus, kiedy by to była wola Boża aby JKo. K. Mć panował we Szweciey, non tot in primo limine obices stetissent, rationes vindicandi Regni paterni iam pridem explicatæ fuissent, et nos terra mariq; triginta et amplius annis exactis paratiores fuissemus. Teraz quamuis iustissimam sed perditam causam cum pernicie nostra urgere niewiem ktoby radził. Nazbyt to, y wmci samemu: quidquid decreueritis; idem ego decernendum et recte decretum putabo. Na ten czas dziękuiąc że mię wmć obesłać raczył posługi moie oddawam włáśnie wmci mego Mciwego Pana: w Jabłony die 9 Septemb. 1629.

Do Pana Pisarza W X Litewskie.

Zacne urodzenie JeMci Pana Chorążego Gostyńskiego w tureczym krain niewątpię że iest wmci memu Mciwemu Panu wiadome, zaczym mniey potrzebuie mego do wmci zalecenia, kiedy sam siłomił chęć y staranie swoie w dom zacny wmci. Jest y rodowitość w domu tym, y przystoyne wmaięt- nościach dostatki, obyczaie zatym zacnemu urodzeniu przystoyne. Rzetel

swiem wmci memu Mciwemu Panu radzic y prosic, abys nieraczyl pogardzac tym zaciągiem JeMci Pana Chorązego, czym samym wielie ludzi tutecznych sobie wmc do usługi ziednasz. Oddawąm się zatym łasce wmci mego Mci wego Pana:

Nuncio Apostolico

Heroicum plane Smi SDN. animum mirari licet, quod in tantis Reipub. Christianæ cruentissimis motibus, pastoralis sollicitudinis curam strenue exerceat, nosq; qui in ipsa belli triennalis flamma versamur, hæreticorumq; gladijs impetimur, officij nostri admoneat. Ego quidem nondum exacto biennio Epatus mei Plocen., rationes gesti muneris in promptu habeo, eas tamen ad S.D.N. non nisi exacto quadriennio referri, meiq; erga S.D.N. et Sanctam sedem Apostolicam debiti obsequii testificatione defungi, oportere existimabam. Nisi forte SDN. promotionis meæ annos à suscepto Episcopatu Luceorien. cui triennio præfui numerandos censet, sed ego in ea opinione hactenus fui, quod dum negotium translationis meæ tractaretur, accuratoq; examine coram Illmo Dno Nuncio Apostolico Epatus Luceorien. gesti rationes excussæ, et ad SDN. relata essent, atq; ego deinceps Episcopus Plocen. renunciatus novo eoq; solenni iuramento fidem et obsequium S.D.N. obstrinxissem, hocq; idem iusiurandum scripto conceptum, et manu mea subscriptum per Illmum D. Cardlem de Torres S.D.N exhibuissem, mihi amplius nullum incumbere onus, nisi vt Epatus Plocen. pastorali suscepto munere illud ex præscripto Sacrorum Canonum gererem, quartoq; demum anno, quo successu in vinea Dni à S.D.N. mihi demandata officium meum expleuerim, vel per me ipsum, vel per Internuncium meum sua Sanctitati exponerem. Id si nunc facere iubeor libenter exequar, sed puto S.D.N. ab Illma Cel. vra edoctum, mihi adhuc alterum currere biennium ad præscriptum iuramento meo terminum, meq; armis hæreticorum oppressum ita teneri, tot Ecclesias meas vel igne ab illis absumptas, vel sacrilego scelere pollutas esse, vt me tuto commouere non possim, non modo nihil à me noui non postulaturum, verum etiam calamitatis meæ quam intercepta ab hoste magna parte patrimonij Epatus mei subditorumq; meorum, cæde et incendijs vexatorum sustineo, paternam rationem habiturum. Illmæ Celnis vræ quod me muneris mei commonuerit, magnas ago gratias, et insuper ab eo peto, vt me libere docere velit, qua ratione S.D.N. expectationi deinceps respondere possim. Commendo me gratiæ Illmæ Cel. vræ, eiq; humillima mea defero obsequia: Pultouiæ XIII 7bris 1629

Riposta. Ill^me ac Rev^me D^ne D^ne Col^me.

Monitum Sanct^mi D. N. de visitandis S. Apostolorum liminibus mihi iniunctum, uti in genere omnes Ill^mos huius Regni Praesules comprehendebat, sic ego ad singularem notitiam uno, eodemq; literarum exemplo deduxi, potissimum cum mihi non constaret, cuinam prope vel longe esset suae visitationis tempus. Ad id vero quod Illma D^tio V^ra sciscitatur à me, dicam non docendi, sed obediendi titulo, Constitutionem Sixti Quinti numerare spatium quatuor annorum à postrema E^patus rationum redditione, vel per eundem vel per alium Episcopum facta, alterum restet biennium eiusdem successori ad subsequentem visitationem obeundam. Video equidem Ill^mam D. V^ram ut in reliquis pastoralibus curis egregie studiosam, sic Apostolico huic mandato parendi sollicitam, at contra non me latet quantis in angustiis res eius versentur ob diuturnam hanc belli vexationem. Quod si ea, qua dixi ratione, tempus visitationis sibi insiet, cupiatq; ut ad S^mum scribam, et dilationem aliquam pro Illma D. V. comprecer, auscultabor nutui Ill^mae D. V^rae non dubitans S^tem suam praesentium calamitatum benignam rationem habituram. Eo casu tempus quod sibi prorogari desideret dignabitur mihi significare Illma D. V^ra cui in caeteris mea seruitia paratissima memoro, atq; commendo. Varsauiae. 1 octobr. 1629.

Do iednego z Deputatow Trybunatu Radomskie.

Nad opisanie uniuersatu Seymu przeszłego na ktorym obywatele Powiatow Lomzynskiego y Rozanskiego otrzymali sobie saluam abiuratarum desertatarum pro hac vice, trudni iako y innych tak y mnie Pan Poborca Rozanski. Zaprawdę nie o tę mi trochę pieniędzy idzie, iako o sequellę aby Panowie Poborcowie priuata interpretatione tego nie zaciągali co expresse Seym pozwolił. Przeto pilnie W^mci mego Miłego Pana proszę, abys na tym tam sądzie Radomskim wiecey na prawo y słusznosc mieli na te delatie ktore niepotrzebnie ludzi trudnią wzgląd mieć raczył. Oddawam się etc.

Ill^me et R^me D^ne Patrone obs^me. Aemilio E^pus Cam

Verum et fictum amorem non facile diiudicari vetus est prouerbium,

nisi aliquid incidat eiusmodi, ut quasi aurum igne, sic beneuolentia fidelis periculo aliquo perspiciatur. Dolor autem quem Illma Dtio vra ex meo se percepisse morbo, non tam hisce suis XV Augti ad me datis, quam animo significauit, amorem quidem Illmae D.V. in me confirmare fortasse potuit, indicare nullo modo potuit, quem iam pridem et cognitum habui, et vbiq; constantem sum ~~semper~~ expertus. Ex morbo sum vtiq; recreatus et recte conualui: quam sanitatem dum mihi gratulatur Illma V Dtio eius iterum agnosco humanitatem. Sed mihi eo praesertim integra gaudeo valetudine, quod valens, quicquid valeo Illmae V.D. praeceptis et commodis conualesco. Amat Illma V.D. meas virtutes, sed quas? noui equidem, suas nimirum cum enim amicorum omnia sint communia, quae sunt propriae Illmae V.D. virtutes, eas mihi amicitiae beneficio impartitur: augebit hoc ingentem beneficiorum cumulum sed de nobis hactenus. Iam quid de Holano Episcopo Nolae viuit, et vt spes est, valet, de discessu Romam versus cogitat, de sui fratris è vita discessu communefactus. Per literas quae vltro citroq; mittuntur, crebro inter nos colloquimur, et quoties se dat occasio, dat autem saepissimè Illmae V.D. in regendo vigilantiam, et caeteras animi probitates ita commendat vterq; vt nos pariter eas assequi non posse doleamus. De bello nihil est cur meminerimus, et quae ab ipso rebus et factis experimur incommoda ne quaeso verbis recrudescant, satius est à Deo pacem deprecari. Deniq; hoc sibi velim persuadeat Illma V.D. omnem meam operam omne consilium et studium ipsius vtilitati, et amplificandae dignitati debitum esse. Interea tot inter caedes et militum concursus curet, vt valetudini et tranquillitati animi seruiat. Humillima mea obsequia defero Illmae D. vrae Camerino 2da Octobr. 1629. Marques.

Sacra Regia Mtas

Innotuit mihi discessus Athanasij Georgicei à Sacra Caes. Mte sua ad Regiam Mtem vram missi, cuius opportunitatem nequaquam praetermittere debui, quin illi vt Sacr. Reg. Mti vrae humillima obsequia mea deferret, serio committerem; porro ita rectum et sincerum in varijs illum comperi, vt quacunq; mihi circa negotia hic coram cum Supremo Regni Poloniae Marschalco tractata occurrunt, probatae illius fidei Sac. Reg. Mti vrae referenda traderem, humillime eandem rogans, vt fidem et beneuolentiam.

tiam Regiam in singulis tribuere non dedignetur. Ex literis Sacrae Reg: Mttis vrae vra mensis praeteriti scriptis, alias priores siue adhuc in itinere morari siue interceptas aut alio quouis infortunio amissas fuisse, collegi, cum vero posteriores ista voluntatem Sacrae Reg: Mttis vrae in prioribus illis (vt arbitror) contentam, abunde mihi exposuerint, quam potero diligentissime Sermam Dnam Hispaniarum Infantem de grauitate et necessitate materiae certiorem reddam, et instabo, vt Sacrae Reg: Mtti vrae et Reipublicae quoad fieri possit eiusmodi emolumentum subministretur. Interea vero Sacrae Reg: Mttis vrae gratiae pro debita obseruantia plurimum me commendatum cupio. Viennae 6 Octobr. 1629.

Nuncio Apostolico.

Longe abest Dnus Epus Posnanien. frater meus Varsauia, neq tamen ei-to certior fieri potest de re ad iurisdictionem eius spectante qualis est iurium Capitularium explicatio, quae nunc vt audio in iudicio Illmae Cel: vrae versatur ex occasione litis per Illrem Dnum Stanislaum Grochouium Canonicum Varsauien. Capitulo Varsauien. ob non delatum praestimonium motae. Audeo ego Illmae Celni vrae supplicare, vt cum et res ipsa postulet, et semper antea ita iudicatum fuerit, causam hanc quae ex Statutis Capitularibus quorum Episcopi authores fuerunt, discernenda venit, ad primam Episcopi instantiam remittere velit. Ratum erit hac ratione ius vtriusq partis, et Illma Celo vra seruato ordinario processu, iuri et dignitati Episcopali aliquid etiam deferet, nosq sibi ad omne genus obsequii obstringet. Ego Illri Domino Grochouio faueo ex animo, miror tamen cur fratris mei contempto iudicio, supremam Illmae Celnis vrae tam propere opem sibi implorandam censuerit. Illma Celdo vra moderabitur animi ipsius impetum, iudiciorum seruato ordine. Humillima mea obsequia defero Illmae Cel: vrae Pultouio.

Do Krola JeMci.

Było to przedsięwzięcie Braci naszey na przeszłey Electii Deputata w Raciążu przes Posły prosic W. K. Mci Pana naszego Mciwego abys W. K. Mc raczył miec respect w dispositii woyska na kraie tuteczne, vtrapione żołnierzem, z tym vradsaiem, powietrzem, ktore plagi barzey nad insze Prouincie nas dosięgły. Zdało się nam iednak to raczey przes pisanie do W. K. Mci odniesc, co tym listem wykonywaiąc imieniem wszy

tkich obywatelow Woiewodztwa naszego, vniżoną prozbę naszę wnosimy W. K. Mci. Przes tę woynę Pruską tu v nas była sedes belli, tu zolnierz przescia, tu leże swoie miał, tu iuss do ostatka zniszczeni iestesmy. Vniżenie tedy W. K. Mci Pana naszego Mciwego prosimy abys W. K. Mć mieć wzgląd raczył na to Woiewodztwo, ostrzegł beśpieczenstwa naszego, v wolnił nas od tych wielkich y nieznosnych ciężarow, ktore y z tych poborow z gruntow spustoszałych przyczynia sie nam. Co my pod rossadek W. K. Mci Pana naszego Mciwego podawaiąc vniżone posługi nasze y wierne poddanstwo oddawamy w łaskę W. K. Mci Pana naszego Mciwego.

Ciriolo.

Postremis D. vrae literis quibus quaesierat an Sacrae literae promotionis meae ad Epatum Ploceñ mihi reddita essent, responderam ante aliquot menses, egeramq; Dni vrae gratias pro nauatâ in hoc negotio opera. Deinceps frequentioribus literis vel Illmum D. Cardinalem de Torres, vel D. V. interpellare nolui, quid enim scriberem nisi amaritudines et calamitates meas, quibus publice et priuatim quotidie grauamur, ijs autem recensendis non dubito quin fastidium et nauseam commouerim. Deteriori quidem nunc apud nos statu sunt res quam antea fuerant, eaq; quae euentura timebamus, magno insperatarum acerbitatum aucta cumulo euenerunt, de quibus ab alijs vos certiores fieri non ambigo. Ad priuata mea negotia venio. Nuper monitus sum ab Illmo Rmo Nuncio Apostolico de reddenda ratione gesti Episcopatus, duo anni nondum elapsi sunt ex quo Epatus Ploceñ possessionem adij, biennium totum hoc inter arma egimus, atq; belli huius calamitas potissimum Diaecesim meam afflixit, in agro meo infelici successu noster exercitus hoc anno mense Februario signa cum hoste contulit, vexati subditi mei flammâ et caede, pars eorum in ditionem hostis concessit, multae expilatae Ecclesiae, casi vel abducti in seruitutem Caluinisticam sacerdotes, reliqui fugâ dispersi, ego et hostili rabie et militum nostrorum rapinis ad egestatem redactus, praestare itaq; vix quidquam potui tot pressus malis, vniuersam prope tamen Diaecesim et per meos substitutos lustrandam curaui, et per me ipsum Cathedralem inprimis Ecclesiam, tum et collegiatam Pultouieñ ac nonnullas nobiliorum locorum Parochias visitaui, vbi licuit manum correctionis

admouere, admoui, caetera pacatioribus temporibus reseruare coactus sum; Bellum quidem in Prussia turpi transactione suspensum est, sed miles ex diuersis mixtus nationibus et magna parte haereticus, haeret in mea Dioecesi, quidquid est reliquum depasturus. Saeuit praeterea pestis et nos vndique ferimur, nec nos loco commouere vel quidquam vocatione nostra dignum praestare possumus. Rogo itaque A. vram Illmo Dno Cardinali haec referre velit, vt si quis forte in suspicionem admissae negligentiae me isthic adducere conaretur, haberet sua Illma Celsitudo in promptu rationes quibus me apud S. D. nrum tueretur. Liceat modo nobis his tandem perfungi malis, dabimus operam ne nostra desideretur sedulitas. Scripseram antea A. vrae, Regiae Capellae magistrum, hominem Italum et linguae Polonicae omnino ignarum, ante quadriennium obtinuisse Parochiam in oppido Episcopali Brocouiensi, quam cum administrare non posset, a meque dispensationem exhiberet, et tot detrimentis curae animarum mederetur, saepius monitus, postremo iudiciario processu vrgeretur, cum quid diceret in ipso priuationis termino non haberet, petitis a me vnius mensis inducijs, et se resignare eandem Parochiam professus, interim in vrbe clam egit, vt hoc ratum beneficium alteri Italo conferretur. Vsus ego sum iam iure meo, Parochiamque eam multis ex caussis vacantem, in qua ob absentiam Parochi qui omnino non erat idoneus curae Pastoralis Minister, multos eosque grauissimos defectus accidisse comperi, alteri contuli. Ille vel ab eo substitutus, si quid in vrbe contra Parochum a me datum, vel me ipsum mouere voluerit, patrocinium Illmi Dni Cardinalis humillime imploro, ne patiatur curas nostras tot incommodis perturbatas clandestinis eiusmodi impetrationibus exacerbari, quod si Sanctissimo D. N. visum fuerit, talibus hominibus curam animarum deferre, nobis culpa non imputetur, neglectae salutis ouium nostrarum, nam vt cum eiusmodi impetratoribus lite certemus, non ea sunt facultates nostrae, non ea Reipublicae tempora. Sed ego multis onero A. V. fretus illius beneuolentia, interim exiguum mitto munusculum aureos viginti, vt memor mei sit meque in gratia Illmi D. Cardinalis conseruet. Studia mea et officia defero Illmae Dni vrae: E monasterio Clari montis die 14 Octobr. 1629

Admodum Rnde Frater in Chro charme et obsme

Ze wmc teraz na Tyncu iesdes starszym, przed wmcią przychodzi mi opowiedziec
zal moy, ktory ponoszę z takiey niewdzięcznosci Zakonnikow tamecznych.
Jawne są moie dobroczynnosci w Tyncu kto pomni, à wmc pomnisz iakie
były y w koscielnych y klasztornych budynkach pustki, co antecessor moy
zaczał drogom ia okupił, iaka teraz ozdoba w kosciele, iaki progress stał
sie w restaurowaniu klasztoru iakie incrementa za mnie ad mensam fra
trum. Y to za to ponoszę taką wdzięcznosc, ze na wystaniu rzeczy moie
szarpano, zatrzymano przyiaciele moie y mnie samego zniewazano, kto y
iako iusz podobno wmc wiedziec raczysz. Teraz na ostatek Bratu me
mu rodzonemu, odrobinę lichą chleba Szczeiowice non vocato de facto
odięto, snac y bydło moie własne ktore tam było wzięto, Cegielnią iego
kosztem zbudowaną. Zaprawdę godniszmy byli większego poszanowania,
niewątpię ze y wmc sam to rozumiesz pomniąc zem Tyncem nie swoich
ale kosciol y klasztor zdobił, nie po zastawach nie po arendach maię
tnosci łatały. Moze to Pan Bog zdarzyc ze y mnie poda się occasio,
vt ægre faciamus nos lacerantibus. Y wmc mozesz młodszym ukazac
iako trzeba tych szanowac ktorzy zostawieli po sobie dobrą w klasztorze pa
miątkę. Zycze aby y drudzy to czynieli, nemini inuideo istam gloriam, fulge
at alterius nomen in meis parietibus, by tylko y nagotowana odemnie ma
teria in vsus priuatos nieposzła. Wmci znałem zawsze, iako disciplinæ regu
laris amantem, tak y mnie przychylnego, y teraz o to proszę abys mię wmc
miłował kiedy się poda occasio famam et existimationem meam vt tuea
tur. His Rndam Am vram bene valere cupio. E monasterio Czestochowien
die 14 Octobr: 1629

Jasnie wielmozni à mnie wielce Mciwi Panowie y Bracia.

Przez te dwie lecie iakom z przeyrzenia Panskiego zostal Biskupem Pło
ckim, nieszwykłem się absentowac od publicznych ziazdow. y teraz nad spo
dziewanie dzis wziąwszy wiadomosc o złozeniu Seymiku y Seymu, lubo z
drogi spracowany na zdrowiu nawątlony, tieszałbym był na ten Seymik,
y pospołu z wmciami mymi Mciwymi Pany znosił się de summa rei. Czas
krotki, przeprawy na Wislie albo zatopione albo zapowietrzone zachamo
wały mię y drogę zawarły. Pilnie tedy proszę, abyscie wmc absentiam
meam excusatam na ten czas mieli, à o tym co imieniem Jego K Mci Pana

naszego wm proponowano będzie, tak radzieli, iakoby Oyczyzna nasza wsa
mym prawie ku ostatniey zgubie nachyleniu skuteczny odniosła ratunek.
Przyznawam się sam do tego że niewidzę sposobu, y podobno kiedyby kto
poiedynkiem chciał to wziąc na się, kiedyby iedno Woiewodztwo ieden Sey
mik rationes expediendæ publicæ salutis chciał podawac, sietaby sobie przy
pisował, przy zgodzie wszytkich przy zniesieniu do iednosci wszytkiey Rzptey
rad pożytecznych bywa assistentia Ducha Swiętego, y czego rozumy ludzkie
wpriuatnych discursach dołazac niemogą, zgromadzona w społ wszytka
Rzpta potrafi wto. Y teraz nieczas z inszey miary trudnic spraw Seymo
wych, exigere rationes consiliorum, przyczyniac diffidentii, resecare omnia
ad viuum, trzebac y tego będzie, ale iakom rzekł nie teraz, samo to zastano
wienie sromotnego wprawdzie ale potrzebnego pokoiu, zapłata żołnierzo
wi, ciężki węzeł, ktorego iezli na tym Seymie krotkim nierozwiążemy, zgi
nelizmy. Tak tedy wmc consilia swoie raczcie miarkowac, aby maiąc re
spect na nasze tuteczne kraie pożarowi tey woyny podległe, poczęsci od Nie
przyiaciela poszarpane, od żołnierza zniszczone, od Pana Boga głodem y po
wietrzem morowym nawiedzone, tu od nas był odległeyszym y dalszym Woie
wodztwom pochop do ratunku Rzptey, à z takim Posłowie nasi na Seym przy
szły staneli poselstwem, ktoreby się do zgodey wszytkich Woiewodztw skła
miało. Niezawadzi y o tym się dowiedziec, skąd przyszło do takich w Rzptey
zaciągow, skąd numerosiores solito inducti exercitus, aby się to wzdy na potym
priuato consilio niedziało. Krotce to przypomniawszy y powtore proszę, abyscie
wmc niebytnosc terazmieyszą moię mieli wymowioną. Oddawam zatym posłu
gi moie własię wmciow moich Mciwych Panow y Braci. W Łowiczu die
21 Octobr. 1629.

Nuncio Apostolico.

Heri primum huc sub vesperum veni, inter tot pericula pestis quæ iter
facienti occurrebant vix eluctatus, non absq; tamen aliqua suspicione contra
ctæ contagionis à meis ex quibus aliquot à me ablegaui; hinc cras proficiscor
eo animo vt per aliquot dies secretus à comitatu meo experimentum faciam
an aliquid periculi inter meos hæreat. Sed et Illmam Celtem vram eo
dem periculi metu Varsauia abysse audio, et valde doleo, ac hisce,
cum præsens nec audeam nec possim de statu Illmæ Celnis vræ percun
ctor, si ante duas horas sciuissem Illmam Cel: vram in proximo versari

accurrissem ad Illmam Celnem vrām sed medici consilio sumpto medica
mento domi haerere cogor. Faciat me certiorem Illma Celdo vra, versetur
ne in aliquo periculo liberegz iubeat et insinuet, qua in re me meaqz illi
impendere possim. Humillima mea obsequia defero Illmae Cel:ni vrae. Ex
Iablonna die 23 Octobr. 1629.

Dño Lampugnano Adm Rnde Dñe amice obsme.

Et Sermi Principis Vladislai et D. vrae literas oblatas mihi à sacer
dote quodam, ab eodem in hac pestis suspicione legi curaui. De Parochia
Brocouien. vt video res est, quam diu vacantem in fauorem Dñis vrae
Dñus Magister Capellae postquam eâ esset iuridice priuatus resignauit, quo
iure quâue conscientia (cum in iudicio me et Dño Illmi Dñi Nuncij Notario
praesente se eandem Parochiam in manus meas resignare spopondisset)
ipse viderit. Ego de hoc magistri Capellae facto retuli ad Smum D.N.,
breuiqz spero me habiturum ab vrbe responsum. Parochiam autem iure
meo contuli ei qui linguae Polonicae peritus, et legibus Regni quae sacris ca
nonibus hac in parte sunt consonae, sacerdotij eius capax, curam animarum
omnino à Magistro Capellae neglectam praesens gerat. Quod si S.D.N. pla
cuerit Parochiam istam plusquam quinqz millium hominum numero constan
tem, per eos qui alijs negotijs occupati in ea residere non possunt, admi
nistrari, ego extra culpam ero. Virtutibus D. vrae faueo, molestumqz mihi
erit D. vrām de litigioso beneficio et mea sententia affecto in mea Diace
si cum meis certare. Sermum Principem me breui visurum spero. In
terim D. vrām bene valere cupio, eidemqz officia mea defero. Ex Ia
blonna die 23 Octobr. 1629.

Do Rakocego. Illris et Magce Dñe amice obsme.

Ita semper existimarunt maiores nostri nusquam melius institui et ad
militares artes formari posse iuuentutem quam in Hungaria, vbi strictio
ri disciplina coerceri solent exuberantes ineuntis aetatis cupiditates et a
segni otio ad seriam militarium negotiorum tractationem induci, idqz non vm
bratili tantum et ficta exercitatione, sed iusto cum hoste ineundo certamine.
Ea re permotus Dñus Alexander Krzyzanowski familiaris meus filium suum
satis iam literis imbutum destinauit ad obsequia Illris D. vrae, petijtqz à
me vt quamuis speret Illrem D. vrām vel hac ipsâ nobilis adolescentis
propensione inductam, non aspernaturam eius optimam voluntatem, vl

troq in numerum servitorum suorum eum cooptaturam, mea quoq commendatio nis accessione aditum filio ipsius ad Illm̃ D. v̄ram commodiorem efficerem. Scio me et ignotum et nusquam de Illri Dnē v̄ra meritum, fretus tamen illius benevolentia non negandum putavi Dño Krzyżanowski eiusmodi commendationis suffragium, petendumq ab Illri D.ne v̄ra ut in suscipiendo patrociniog suo complectendo hoc iuvene testari velit, quantum nomini Polono faveat, et quantopere illi placeat bonae indolis adolescentum praeclari ad virtutem conatus. Nobis vicissim curae erit, ut per omnes occasiones eximiae Illris D. v̄rae benevolentiae studiorum officiorumq nostrorum testificatione respondeamus. Commendo me favori et gratiae Illris D.nis v̄rae. Ex arce mea Visconiensi die 23 Octobr. 1629.

Do krola JeMci

Dziś dopiero kozak oddał mi list W. k. Mci Pana y dobrodzieia mego, a zastał mię tu w Wyszkowie barzo w niesposobnym y prawie iuss w upadłym zdrowiu, roskazowac mi W. k. Mc raczyss, abym dał informatią o sprawie Brunsuickiey, cokolwiek miałem wiadomosci oddałem to był JeMci Xdzu Kuiawskiemu, kiedy imienim W. k. Mci iezdził na Seym Rzeski, teraz tego zbierac z rapturarzow moich złe zdrowie mi niedopusci, więc y tych scriptur nie mam przy sobie, a mkr bezemnie tego niepotrafi. Jesli Pan Bog zdrowia uży czy na Seym to z sobą przywiosę, ale wiem że JeMc Xiadz Kuiawski ma to wszytko pogotowiu. Wierne zatym poddanstwo y uniżone postugi moie własnie W. k. Mci oddawam w Wyszkowie 26 Octobr: 1629.

Cirolus.

Illme et Rndme Dne

Hodierna die tantum epistolae D. V. Illmae. et Rmae ad me pervenerunt, datae Brocovio die 15 Augusti, in quibus me monet qualiter iam multo antea accepisset bullas Epatus sui Plocensis, idq reiteratis epistolis iam dudum mihi significasset, quas equidem perditas esse oportet. Nihilominus non mediocriter exhilaratus sum, dum scivi D. v̄ram Illm̃am de mea in negotijs suis diligentia satisfactam fuisse. Ideoq mirum in modum recreor spe in posterum famulandi D. V. Illmae, ita quod mandatis suis cohonestatus, pia affectionis meae studia benigne a D. v̄ra Illm̃a accipi summo honori semper attribuam, et quoties imperabit toties me specialibus favoribus sentiam prosequutum esse a Dnē v̄ra Illm̃a, quam Deus incolumem sospitet. Romae die 21 Octobr. 1629.

+

Simul atq; huc veni, acerbissimo colicæ passionis dolore diuexatus nondum ad me redij, semper tamen de statu Illmi D. Nuncij sollicitus requirebam à meis, si quid ille à me posceret. Prædiolum Iablonense nimis periculo obiectum, et his ipsis diebus subditus ex eadem villa qui literas et vt suspicor hanc D. vrã epistolam ad me Varsauiâ ferebat pestem secum intulit. Ego tamen si per valetudinem licitum erit me interesse Comitijs, in Iablona vel in tentorijs ibidem sitis subsistere et periculo me obijcere decreui, cuius participem nollem habere Illmum Dnum Nuncium, sed potius inuito Illmam suam Celnem Pultouiam vel ad prædium Trepouien. non longe à Iablona remotum, nulla quidem bona mea immunia sunt ab hoc periculo, et familiæ meæ pars non caret eius suspicione, sed tamen quotidiana loci mutatio et familiæ mediocris numerus aliquam securitatem præstare poterit. Veniat itaq; sua Illma Celtdo Trepouiam, villa hæc distat quatuor milliaribus à Iablona, versus Pultouiam iter facientibus commoda mansio, nos dabimus operam, ne quid isthic desit tanto hospiti, et ipse si modo per valetudinem licuerit accurram ad eum excipiendum. Quod Dno vrã significet suæ Illmæ Celni, meq; omnia illius causa etiamsi mortis periculum subeundum sit facturum: Commendo me gratiæ D. vræ. Viscouio die 31. Octobr. 1629.

Beatissime Pater.

Nullum grauius incommodum accipere possunt Parochiales Ecclesiæ quam cum hominibus externis et linguæ ignaris mandantur. Vetitum id quidem et sacris Canonibus et legibus Regni mei pridem fuit, sed importuna ambitio ita interdum erumpit, vt pœnarum metu cöerceri non possit. Eo ausu Lampugnanus Italus non multo ante cum laicæ professionis esset, sacerdotio ornatus, impetrauit in vrbe Parochiam Brouuien., quasi sibi ab eo qui ob parem idiomatis ignorationem curam animarum â qua decreto Rndi Dni Episcopi Plocen. remotus erat, exercere non poterat cessam. Vrget ille hoc idem ius suum, seq; in possessionem immitti fretus mandatis S. V. importunè flagitat. Episcopus autem Plocen. tanto animarum quinquies mille circiter numerantur dispendio commotus, rem ad S. vrãm defert. Peto ego à S. vrã vt et istius hominis temerita

tem coerceri iubeat, et ne similes impetrationes in Regno meo vim teneant, deinceps pro sua pietate pastoraliq; sollicitudine prospicere dignetur. Quod reliquum est me Regnaq; mea gratiæ et sanctæ benedictioni S. vræ commendo. Varsauiæ die 23 Nouemb. 1629.

Cardlis de Torres Illmo.

Quemadmodum summopere cupio Illmæ D. vræ meam animi significationem notam semper magis fieri, ita etiam proximam Smi Natalis opportunitatem libentissime amplector, in qua felicitatis plurimum Illmæ D. vræ à Deo ex animo precor, et vertentis anni cursum cum alijs plurimis feliciorem. Recipiat oro Illmã Dtio vrã officium hoc meum loco gratitudinis pro multis, quæ tibi me debere fateor, ac mea in posterum vtatur opera, quam ad ipsius seruitia paratissimam semper inueniet. Et dum Illmæ D. vræ manus officiose deosculor, mea tibi studia defero. Romæ die 24 Nouemb. 1629.

Nuncio Apostolico.

Simulac ex remotiore peregrinatione domum redij acerbissimo colicæ passionis morbo exagitatus, toto hoc mense in lecto decubui: interfui quidem Comitijs, sed magnitudo doloris vt me domi continerem nec in publicum progrederer effecit, nunc quoq; nondum recuperata valetudine hic hærere cogor. Interea cum mihi refertur quanto in periculo Illmã Celdo vrã ex contagione familiæ suæ fuerit, quantum discriminis adierit, vehementer commoueor, doleoq; me tam necessario tempore Illmã Cel: vrã defuisse. Serius mihi significatum fuerat, et plane eo tempore cum maxime vis morbi mei inualesceret, Illmãm Cel: vrãm nec in Suidris tuto esse posse, miseram continuo familiarem meum qui in vicinum prædiolum meum Illmãm Cel: vrãm deduceret, sed iam aliquot ante horis Illmã Cel: vrã ad remotiora à nobis loca commigrauerat. Audio sane Illmæ Cel: vræ hanc mutationem bene cessisse, iamq; periculo perfunctam in tuto esse gratulor ex animo, petoq; vt deinceps melius et maturius sibi consulat, cum pestis vix nisi fuga et loci mutatione euitari possit. Non dubito Illmã Cel: vrã non mediocrem attulisse dolorem tot suorum familiarium funera, ita visum diuinæ Miti nos his calamitatibus admonere officij nostri, nam et ego hoc anno sex ex meis nobilioribus et intimis familiaribus diuersis modis extinctos amisi. Rogo faciat me Illmã Celdo

vrã certiorem de statu suo, vt valeat, et qua deinceps spe sit, ac vbi subsistere velit, domus quidem mea promptissima est ad recipiendum tantum hospitem, et ego si melius valerem vltro accurrerem ad Illmãm Celnem vrãm inuitaturus et mecum deducturus: Humillima mea obsequia defero Illmæ Celni vræ. Varsauia die 28 Decembr. 1629

Illme et Rndme Domine. — Risposta

Inter singularia Illmæ D. vræ erga me beneuolentiæ argumenta repono, quod inter grauissimos colicæ passionis dolores de valetudine mea perinde ac sua sollicita fuerit. Equidem eo in discrimine quod ex vulgata in familiam meam contagione adij, præstantis instar antidoti fuit, illustres viros communem sibi mecum testari dolorem, ac velut in partem acerbissimi casus venire. Quod Illma Dtio vra in suis quas ad me in Comitijs dedit literis amanter satis præstitit. Admitar vt abunde cognoscat, me quoq; deinceps siue læta, quæ Illmã Dni vræ ex animo precor, siue tristia quorum humana sors expers non est, communia cum ipsa habiturum. Interim autem Deum rogo, vt morbo isti, qui Illmãm Dnem vrãm tam pertinaciter affligit, velit iubeat esse melius. Me tot familiæ meæ funeribus superstitem, purpurati honoris accessione augere diuinæ bonitati placuit. qua de re iam complures mihi ex vrbe gratulati sunt. Interpretem seu verius autorem huius apud Sanctmũ beneficij Sacr. Reg: Mtem fuisse optime scio, eoq; nouam necessitatem de sua Mte et amplissimo hoc Regno bene merendi imponi mihi animaduertens, tum demum delatæ mihi dignitatis me percepisse putabo fructum, cum suæ Mti et Reipublicæ studio meo et opera satisfecero. Communicandum cum Illmã Dne vra hunc nuncium duxi, minime dubitans fore ipsi gratissimum: Prosperam iteratis vicibus valetudinem Illmæ Dni vræ comprecatus eidem officia mea diligenter defero. Varsauiæ die

Cardli de Torres.

Hactenus querelis meis oneraui curas Illmæ Cel: vræ, cum enim nullum genus calamitatis abesset quod non partim vereremur, partim sustineremus, miserijs nostris solatium à patrocinio Illmæ Cel: vræ expectandum putauimus. Nunc quodam modo respirare incipimus bello induciis suspenso, hæremus quidem adhuc sub acerbissima

militaris licentiæ seruitute, poscuntur stipendia quorum explicandorum ra
tiones in tantis priuatorum angustijs valde sunt difficiles, interim bona
Ecclesiæ sub specie exigendæ annonæ miles vexat ac diripit, nec tantæ
vastitatis quam calamitas belli intulit, vllam ducit rationem. Comitia
his diebus obiuimus, præter Dnum Archiepum Gnesnen. me fratremq. me
um ac Dnum Cancellarium Regni, reliqui omnes ordinis nostri abfuerunt,
magno certe rerum Ecclesiæ et dignitatis nostræ dispendio, se pleriq. sub
ducunt et iam is mos inoleuit vt Episcopi nostri vel sero ad comitia ve
niant vel domi se contineant. Pacis huius licet minus honestæ spes me exhau
stum et afflictum aliquatenus subleuat, quamuis alia videantur immine
re bella, sed à meo Epatu remotiora, et si miles ditionibus nostris excesse
rit, tributa etiamsi ingentia non tantopere nos affligent, nec obstaculo erunt,
quo minus ea tractemus, quæ ad muneris nostri functionem pertinent. Pu
det me quod S. D. N. rationes gesti Epatus nondum exposuerim, pestis ac
belli incommodis ita manus ligatas habuimus, vt nos loco mouere non posse
mus. Excusabit Illma Celdo vra tarditatem istam, ac optima quæq.
de nobis S. D. N. pollicebitur. Scripseram iam antea Dnō Cirioli de ne
gotio Ecclesiæ meæ Brocouien. Parochia est satis frequens et quæ non
nisi à præsente et per se curam animarum exercente recte administrari
potest, contulerat eam Illmus Dnus Episcopus Holanus Dnō Regiæ
Capellæ magistro, homini Italo et linguæ Polonicæ omnino ignaro, tuli
aliquantisper et plusquam decuit tantum detrimentum salutis anima
rum curæ meæ demandatarum, atq. adeo vicaria operâ per me et meos
sacerdotes, nam in eo oppido magna parte anni manere consueui, Paro
chi munia exercui, sed cum ille nec literas Apostolicas, quibus eius
sacerdotij vsurpatio illi indulgeretur proferret, nec curæ animarum ali
quam rationem haberet, multiq. suffragijs sacramentorum destituti ex hac
vita decederent, idq. ex seria visitationis ordinariæ inquisitione comper
tum haberem, postremo declaraui Magistrum Capellæ Regiæ linguæ Po
lonicæ omnino ignarum nec fuisse nec esse potuisse, Parochum Brocouien.
ac vti vacuam Pastoreq. destitutam Ecclesiam contuli Dnō Paulo
Petricouio Presbytero nobili I. V. Doctori. Sed magister Capellæ
etiamsi initio ostendisset se eo fore contentum, nihilq. deinceps mo
turum, clam effecit in vrbe, vt Parochiæ eius resignatio admittere

tur, ac alteri Italo Dño Lampugnano non pridem sacris initiato, atq item linguæ Polonicæ ignaro multorum obsequiis obstricto, quiq cum alia curata nescio quo iure impetrata beneficia habeat, nulli personali residentiæ inseruit, conferretur. Urget ille ius suum seq in possessionem immitti flagitat, sed ego patrocinium Illmæ Cel: vræ imploro diligenter, vt hanc causam prouisi à me S.D.N. commendaret, efficeretq gratia et authoritate sua ne tales resignationes suspicione pacti illiciti infames admitterentur, ac vt noua hæc prouisio in personam Dñi Lampugnani irrita pronunciaretur, nam profecto si tales Ecclesijs Parochi ab vrbe obtrudentur, nos quibus ad sustinendas lites sumptus non suppetunt, magno nostro dolore nec minori salutis animarum dispendio, feremus in oculis nostris, omnia perperam agi, doctrinæ sacramentorumq præsidio homines rudes (fere quinquies mille in ea Parochia numerantur) destitui. Hæc ego pluribus Illmæ Cel: vræ significanda putaui, vt intelligeret mihi hoc negotium non tam mea quam Ecclesiæ causa curæ esse. Humillima mea obsequia defero Illmæ Cel: vræ: Varsauiæ die 1a Xbris 1629.

Eidem.

Non ignorat Illmâ Celdo vrâ rationes officiorum nostrorum ita hoc toto triennio, ex quo beneficio Smi D.N. Episcopus Posnanien. renunciatus sum, partim peste, partim bello, quod in ipsis Regni visceribus hæserat, impeditas fuisse, vt nobis integrum non fuerit, ita vt optabamus defungi munere nostro. fecimus tamen quæ potuimus, statim enim atq hunc Epatum capi, ad lustrandas Diœcesis meæ Ecclesias me contuli, maiori ex parte visitationis munus expleui, reliqua cum spes pacis affulgere videatur perficere cogito, summam pastoralis functionis meæ ad S.D.N. relaturus, de quo cum ab Illmo Dño Nuncio nuper monitus essem, respondi rationes quidem Decessorum me exploratas non habere, neq cur à multis annis et fere supra memoriam hominum, nec visitatio vnquam facta, nec Synodus Diœcesana acta fuerit, causam scire posse, ad me tamen quod attinet, curaturum me, vt officio meo et S.D.N. expectationi respondeam meq in potestate S.D.N. esse ante exitum à suscepto Epatu quatuor annorum solenni declaratione profitear. Interea ab Illmâ Cel: vrâ peto, vt si quis forte isthic me suspicione negligentiæ, et intermissi

officij onerare voluerit, existimationis meæ patrocinium suscipiat, ac SDN. polliceatur, me breui officij mei et obsequii quod Sanctæ Sedi Aplicæ debeo partes impleturum. Humillima mea obsequia defero Illmæ Cel: vræ.

Eid. Beneuolentiæ et humanitatis plenas accepi Illmæ Celnis vræ literas, quibus ita nostras calamitates commemorat, vt paterno affectu erga nos se affici ostendat, ago gratias Illmæ Celni vræ, meq indies maioribus illius beneficijs cumulari agnosco. Periculorum quæ à pestis contagione nobis imminent, magnam partem adijt Illmus Dnus Nuncius. Hæserat diutius Varsauiæ et quamuis manifesta signa infectionis apparuerant, persuasus à suis existimabat nihil nocumenti allatura. Aberam ego tum temporis in peregrinatione Czestochouien. occupatus ante reditum meum cum Illmus Dnus Nuncius Varsauiâ excesserat, ego statim ac propius accessi miseram literas quibus eum ad me inuitabam, sed ille nouo casu et morte familiaris sui perculsus, iterum Varsauiam redierat, ego vero illis ipsis diebus sub finem mensis Octobris acerbissimis colicæ passionis doloribus vexatus vix mentis compos eram, iterum tamen Varsauiam miseram percunctatum de statu Illmi Dni Nuncij, et simul familiari meo viro nobili mandaueram, vt eum in prædiolum meum vbi omnibus necessarijs rebus prouideretur deduceret: sed ille eo ipso die quo meus familiaris Varsauiam venerat, vrgente iterum nouo pestis periculo summo mane alio commigrauerat, vbi hactenus longe à meis prædiolis quæ nec ipsa hoc periculo carent remotus tutior et securior degit. Hodie redijt is qui à me missus fuerat cum literis percunctatum vt valeret, et si qua re opus haberet, deniq vt si commodum ei videretur ad mea prædiola commigraret. Nullum quidem in scriptis responsum retulit, quod Illmus Dnus Nuncius vereretur ne scriptis à se literis alios inficeret, cæterum munciari mihi iussit se recte valere, et nihil sibi deesse, breui deniq ad Rm Mtem se venturum. Hæc Illmæ Celni vræ significanda putaui, quam scio sollicitam esse de statu et incolumitate tanti Prælati, affirmare sane possum nullum vnquam in Regno hoc Sedis Aplicæ Nuncium tot periculis perfunctum, tot suorum funeribus consternatum, vitam ipsam inter mortes familiarium anxiam et extrema spe pendentem egisse. Ego quoq crudelissimis excruciatus colicæ passionis doloribus hactenus langueo, sæpius morbi vi recru

descente. Caeterum cum Sacra Natalis Dni dies proxime immineat, hanc et anni ineuntis exordium feliciter Illmae Celnis vrae euenire à Deo precor, ac mea obsequia Illmae Cel: vrae diligentissime commendo. Varsauiae die 3 Xbris 1629.

Illris et admodum Rnde Dne amice obsme. Cirulo

Prolixioribus literis statum rerum nostrarum perscripsi Illmo Dno Cardinali, non multis igitur Dnem vram morabor, cui scio communicatas iri has meas Epistolas; Negotium Ecclesiae meae Brocouien. commendo diligentissime Dni vrae, de quo uberius alias, interim à morbo languida manu plura non possum. Amet me D. vra et solito prosequatur fauore, cui ego studia mea defero. Varsauiae die 5 Xbris 1629

Nuncio Apostolico

Non audet animus meus ad solitam styli promptitudinem assurgere, vt eam gratulationem exequatur quam mente concepio, ob acceptum nuncium delati ad Illmam Cel: vram Cardinalitii honoris. Languet à morbo manus et acerbitatum tantarum residua nihil sublime et tantae laetitiae par mente concipere sinunt. Illustrauit multos purpurae Romanae decus, sed eos semper magnorum virorum iudicio praelatos esse nouimus qui splendore nominis sui purpuram illustrarunt quos vetusti generis dignitas quos pietas et eruditio per legitimos meritorum et honorum gradus in tam alto locat culmine, deinceps orbis Christiani salutem curaturos, et quasi quaedam caelestia numina prudentiae consilijs radios publicae tranquillitati conseruandae ex alto inspiraturos. Pridem Illmam Cel: vram eo vocabat continua quasi series maiorum qui hoc honore fulserunt, qui Sanctissimae Crucis auita insignia Romanae purpurae inseruerunt, quasi haereditario iure si genus spectemus ea dignitas Illmae Cel: vrae debebatur, sed excellens quaedam ac diuina virtus alienis non eguit suffragijs, illa pietas quam Septemtrio noster in Illma Celne vra admiratus est, illa animi demissio, humanitas, modestia, quae vltro animos nros ad se trahebat, vt Illmam Cel: vram quasi Angelum Domini castissimis moribus excellentem, è caelo missum veneraremur, haec inquam animi ornamenta sanctissimi ac prudentissimi Pontificis voluntatem flexerunt, vt Illmam Cel: vram ea dignitate quam omnes ei spondebamus augeret ornaretque. Itaque non magis Illmae Cel: vrae quam Ecclesiae Dei, et vel inprimis patriae meae gratulor, huncque honorem feliciter Illmae Cel: vrae euenire exposco. Habebit Ecclesia Romana Sancto Crucianae familiae nobilissimum decus

purpurato insertum consilio patria mea maioribus quam reliqua omnia Christiani nominis Regna conuratæ in perniciem publicæ salutis barbariei obnoxia periculis refugium nos clientes patrocinium cui ego me pridem addictum, nunc tanto magis addico deuoueoq. ac seruitutem meam Illmæ Celnis vræ humillime defero. Ex Jablonensi prædio meo Idibus Xbris MDCXXIX

Per Illris ac Rndme Domine vti Frater.

Relatis in Sacra Congregne concilij Tridni Amplis T. impedimentis ob temporum calamitates, nec non istius Gregis plurimas necessitates, vnde felicis memoriæ Sixti Quinti constitutioni pro nunc vt par esset obtemperare nequit. Illmi Patres petitioni Ampis S. annuentes, benigne tempus Sanctorum liminum visitationis a da constitutne præscriptum, ei per annum à die 20 Decembris proximè futuro incipien. prorogauerunt. Sperant enim iidem Illmi Patres Ampnem S. dictis impedimentis interim cessantibus, debito hoc obedientiæ muneri Stæ Romæ Ecclesiæ satisfacturam, imminent enim non obtemperantibus grauissimæ pænæ et censuræ; Et Deus Ampnem T. diu seruare dignetur incolumem. Romæ die 1 Decembr 1629.

Illme et Rme. Domine — Cirolus.

Peruenit ad manus meas quædam Epistola D. Hieronimi Godziathonsky Burgrabij Cracouien. vna cum illa Illmæ Dnis vræ ex quibus intellexi qualiter D. Alexander Pellegrinus ordinem habebat mihi viginti vngaricos persoluendi prout de repente persoluit, ipsiq; solutionis huiusmodi cedulas dedi, quæ ab ipso transmittentur ad Dnos Julium Attauantem et Albertum Poznanczyk. Verum quia Dtio vra Illma me monebat se desiderare prorogationem per vnum annum ad visitanda limina Apostolorum, ideo hanc expeditam nunc illi transmitto quam hic inclusam videbit. Si ille Italus qui prætendit Ecclesiam Parochialem Brocouien. hic Romæ quicquam tentare voluerit contra D. vram Illmam vel preuigum ab eo, certe non deerit Dni vræ Illmæ auxiliaris manus Illmi Cardinalis, et ego votis suis semper vigil excubabo, Superest modo vt in gratiarum actione quam referre debeo Dni vræ Illmæ de illis viginti vngaricis vt meminerit quid opret explorare nam mihi sua iussa capessere fas est, quos cum citra fuscum et affectationem dicam D. vræ Illmæ et Rmæ salutem plurimam dico. Romæ die 8 Decembr. 1629.

Ser^{me} et Potent^{me} Rex. D^{ne} gratiose.

Literas Sacrae Regiae M^{tis} V^{rae} xii^a die Novembr. datas accepimus, ex quibus intelleximus quod miles Caesareae M^{tis} quem in succursum Regiae M^{ti} V^{rae} misimus, in discessu stipendia persoluta non acceperit, sed in decimam quintam Mensis Decembr. solutio sit dilata. Nunc vero Regia M^{tas} V^{ra} scribit, ne 15. Decembr. iuxta capitulationem factam persolui posse, et à nobis requirit ut solutionem hanc in commodius tempus differri patiamur, nempe ad proxime futura Comitia, de quibus certiores nos faciet, suosq. ablegabit in certum locum Commissarios, qui damnis in Prussia à milite Caesareo aestimatis ex stipendiis militaribus deducant, quantum ab ipsis damni in ditionibus Regiae M^{tis} V^{rae} factum sit. Sacra Regia M^{tas} dignetur reminisci militem Caesareum tum maxime cum Respub. Polona periclitaretur submissum esse, eiq. tempestiuum et opportunum auxilium attulisse. Nam cum Gustauus exercitum Polonicum ex voto suo dissipasset et fugasset, eoq. successu totum Regnum Poloniae ipsius voluntati subiectum fuisset, ita ut pro libitu quaecunq. vellet facere posset, exercitus ille ad defensionem nationis Polonicae opportune submissus fuit, qui gentem Polonam ab interitu damnisq. irrecompensalibus seruaret tueretur. Sed Regiae M^{ti} V^{rae} constit Caesareo M^{tis} militem à primo aduentu suo maximis calamitatibus pressum, summaq. penuriâ commeatus ac etiam fame ita laborasse, ut radices è terra effosas et gramen collectum macerare et coquere coactus esset. Quod si vero miles ille existimationis suae et reputationis debitaq. obedientiae Caesareae M^{ti} non memor fuisset, eamq. omnibus alijs non praehabuisset, profecto nulla ratione tantam egestatem pertulisset, verum de modo sese liberandi cogitasset, atq. si pari ratione quemadmodum incola Poloni patrium solum, ipsi quoq. Polonos defendere voluissent, nunquam profecto eius modi incommoda perpessi fuissent. Ad extremum in discessu ex Polonia cum illis transactum fuit, secundum quam transactionem omnino illis necessario satisfieri debebit. Quod attinet damna Prussia illata, exploratum et certum est, vbicunq. sedem belli esse contigerit, illarum Prouinciarum interitum necessario sequi debere, praesertim si exercitui stipendia non persoluantur. Ultra vero hoc milites Poloni qui nullâ disciplina militari continebantur, ante aduentum Caesarei exercitus omnia vastarunt. Non poterit igitur M^{tas} V^{ra} Regia id Caesareae M^{tis}

militibus imputare. Quod vero maius est post transactionem initam cum Gustavo Officiales et Praefecti Polonici exercitus multos varios et minus decentes de Caesareae Mtis exercitu sermones habuerunt. Unde sequetur ut Mtas vrã Regia si unquam in posterum milite Germanico opus habeat, non tam facile ob malam tractationem et sermones indecentes illum sit habitura, imo totaliter bonam affectionem erga Mtem vrãm mutabunt, et Regiae Mtis creditum totum tolletur. Proinde iustissime iudicamus ut prima transactio circa discessum facta in robore maneat, cum certo constet Regnum Poloniae liberatum esse à Gustavi occupatione. Obnixè igitur à Mte vrã postulamus, ut diligenter consideret et examinet talem defalcationem sicuti Mtas vrã in literis suis facit mentionem fieri non posse, sed omnino secundum transactionem et contractum satisfieri debere: Interim nos gratiae et beneuolentiae Mtis vrae summa cum obedientia commendamus. Data Halberstadij die 11. Decembr. 1629.

Illme et Rme Dne. etc. Georgius Wilhelmus Elector

Ex relatione Legatorum nostrorum Varsouiam, ad Conuocationem expeditorum per literas ad nos perscripta multa, non solum praeiudiciosa sed et nobis ac Ducatui nro perniciosa, vixq; non exitiosa à plerisq; agitari consilia intelleximus, deploranda merito et hac in re nostra est infelicitas, quod studia nostra omnesq; nostrae actiones boni publici causa etiam cum oppressione ac exitio subditorum nostrorum susceptae et praestitae, adeo indignè ac extra ullum meritum nostrum summam per inuidiam accipiantur. Sed ut alia mala nostra et incommoda, quae nos iam undiq; premunt ac urgent, sic et haec indigna ac immerita iniquitati temporum necesse est adscribamus, ac aequo animo feramus, eâ cum spe et fiducia bonos tamen ac aequitati deditos, ita de nobis nostrisq; actionibus sensuros esse, prout ipsi facta sua honesta ab alijs aestimari haberiq; volunt, atq; contenti conscientiae nrae integritate, ijs reuellendis noluimus esse occupati longius, hoc saltem quod ad curam boni publici in praesens pertinet, apud Illmam Dign: vrãm amicum nostrum eximium insinuandum deponendumq; esse hisce duximus. Quâ autem cura sollicitudine studioq; indefesso huc usq; satagimus pro pace et quiete in oras et prouincias Regni afflictissimas vicissim reducenda, sic in praesens non minus nostrarum partium esse duximus, ut induciae conclusae ad suam perfectio

nem roburg destinatum perducantur, scilicet conditionibus et capitulationibus in iisd inducüs condictis et contentis ad executionem debitam dirigendis. Vnde statim atq inducias illas per Dnos Commissarios pactas à Sacr Reg: Mte approbatas esse intelleximus sine mora ad expeditionem sequestri amore salutis pubcæ in nos suscepti animum nrum applicauimus atq Mariæburgo et Stuma in potestatem nram acceptis, vicissim arcem et Præfecturam Memelensem cum Castro Fischausen locisq attinentibus Gustauo eiusq Commissarius tradi fecimus. Accedendum autem nunc restat ad occupationem capitis Vistulæ, ad quam eatenus etiam parati ac iam in procinctu sumus, modo incolumitate nra subditorumq nrorum salua id fieri liceat. Cum enim munitio Capitis Vistulæ ita apprehendatur necesse sit vt cum ipsa eius aditione pariter præsidia necessaria ei sufficientia importentur, quod autem fieri à nobis nullatenus licet ac integrum est, quam diu miles Regius in Ducatu nostro substiterit, non solum quod hoc tabulis induciarum per expressum aduersetur, sed et quod minime bonum et consultum esse possit, milite omni nro alia ad loca deducto nos nrosq subditos omni præsidio denudatos, libidini ac petulantiæ militum ampliori fusius ac laxius exponere velle, cum reliquus noster miles magna ex parte Mariæburgi Stumæ aliisq in locis pro præsidiis collocatus iam sit, ac ille qui superest ad Caput Vistulæ transferri debeat, quam primum id post militem Regium ex Ducatu nro eductum fieri licebit. Superuacaneum vero esse existimamus, grauitatem necessitatemq huius negotii quam primum adimplendi Illmæ Dig: vræ multis inculcare velle, cum præter salutem communem ipsa fides publica hac in re data, ac seque strata sufficienter interpellet, quam ad asserendam pro perficiendis iis quæ nos concernunt in præsens vsq nullam moram interposuimus, atq reliquum quod est nobis è Ducatu nro in statum tutum vt pacta induciarum disponunt collocato impigre etiam expediemus. Illma vero Dign: vra qua adse partesq Regni Poloniæ spectant expedienda præstandaq operam pariter sedulam nauabit, vtq omnia rite modisq debito procedant ac exequantur pro sua authoritate eminenti dexterrime curabit et promouebit. Cui affectum amicitiæ nræ sinceræ et constantis contestato, eand bene valere cupimus. Datæ Regiomonti die III Decembr. A. 1629.

Serme Princeps.

Aduersa mea valetudo qua alterum iam mensem detineor, non siuit, vt quamuis Comitiis interessem multum me consiliis publicis immiscerem, non defui tamen muneri meo partim cum Sacr Reg: Mte Dno nro Clementissimo

priuatim agendo, partim ex animis eorum qui sinistra suspicione pactas cum hoste
inducias onerabant, scrupulos euellendo, vt hoc pacis negotium magna et sincera
Sertis vrae solicitudine promotum ratum esset, et ad eum finem quem pacis cupi
di mutuis consiliis designarunt perduceretur. In eo sane summa stetit publici con
silij, vt omnia bona fide explerentur. Quae dum fiunt multis quidem nos affi
cimur incommodis, sed et Sertas vra ditionesq illius earum molestiarum quas bel
li acerba semper residua secum adferunt, et post se quasi quosdam aculeos
relinquunt, expertes esse non possunt, olim nobis prouidendum erat ne haec ac
ciderent, et in ipsis herbis pululans malorum seges euellenda, nunc vereor ne
frustra damnemus temporum praesentium statum, ne irritis votis feliciora opte
mus, ferenda sunt et grauiora passis à Deo optandum vt malis tand det
finem. Video ego curae esse Sacrae Reg: Mti vt quam primum miles è Prussia
educatur, vt omnia de quibus in pactis conuenit expleantur, sed haec celerius
expediri non possunt, quae tempore aliquo indigent Sertas vra qua fide et
sinceritate hactenus in negotiis Reipubcae versata est, eandem adhibebit dili
gentiam in stabiliendo hoc pacis negotio, feretq aequo animo si non semper
ea euenient quae optare solemus, maxime autem de Sacrae Reg: Mtis Dni nri
Clementissimi tum et vniuersae Reipubcae sincera erga se propensione, nul
lam in animum admittet dubitationem, ac me semper sibi esse et fore addictis
simum sciat. Cui studia et officia mea defero. Ex arce mea Viscouien. die
18 Decembr. 1629.

Cardinali Sanctae Crucis

Non potui esse adeo faelix, vt Illmae Cel: vrae his Sacris Natalis Dni festis iucun
dissimo conspectu in domo mea fruerer, illiq coram et partam dignitatem gra
tularer, et subsequentis anni felices successus precarer. Nisi Illmus Dnus Re
gni Cancellarius quem ad obsequia Reg: Mtis redire properantem pene inui
tum retinui, me solaretur, non magis morbo quam taedio mihi contabescen
dum fuisset. Spero quidem Illmam Cel: vram altera vice vota desideriaq
mea expleturum, interim cum sciam Varsauiae ob grassantem adhuc pestem
ea quae ad victum necessaria sunt difficile haberi posse, pauca ex meo penu
mitto. Hyemis inconstantia impedimento est ne venationis aucupiiq ii sint
prouentus, quos alias habere solebamus, boni consulet Illma Celdo vra et
nrae simplicitati imputabit, quod cum eiusmodi munusculis comparere audea
mus. Solennia haec festa et ineuntis anni exordium Illmae Cel: vrae bene
euenire à Deo exopto, ac humillimam meam seruitutem Illmae Cel: vrae defero.
Viscouiae die 21 Xbris 1629.

do P. Woiewodzin.

Do Pana Woiewodzica Mazowieckiego.

Po ześciu z tego świata JeMći Pana Woiewody Mazowieckiego Pana Oyca wmci
a z młodych lat moich przez wszytek czas wielkiego Przyiaciela mego niepodała
mi się occasia pisac do wmci. Teraz wziąwszy list od wmci Mciego Pana w spra
wie pryuatney pisany, ozywam się wmciom obiema y zacnemu domowi wmciowzu-
przeymą chęcią y życzliwoscią moią, ktorą za każdą occasią chcę y życzę sobie
abym mogł oświadczyc, niewątpiąc nic że wmc mnie Pasterza swego y życzliwego Przy
iaciela y moie zatym ofiarowanie wdzięcznie przyimiecie. Co się tknie Xdza Ple
bana Radzanowskiego, y ia sam znam niepotrzebną skrzętnośc iego y niespokoyną
głowę, piszę do niego, aby nietrudnił wmc. iakosz y decretami Xdza Officiała
mego iusz mu to dawno zakazano, przydzie zatym y mnie daley przeciwko niemu
postąpic, y ruszyc go z tego tam mieysca: Oddawam się etc. w Wyszłowie die
24 Abris 1629.

Do Pana Geleckiego.

Że iusz wmc staranie swoie ktores w Dom zacny Ichmciow Panow Hilczyckich obi
cit do effectu przywodzisz Pana Boga za to chwalę y cieszę się iako uprzeymie ży
czliwy Przyiaciel. Teraz po cięszkiey chorobie takem zemdlony, że mi tylko ciepła
pilnowac potrzeba, niezaniecham iednak z inszey miary przy tym actcie oświadczyc
moię powinnośc. Wprawdzie iestem przestrzeżony z woyska iakoby mieli Iwana
chi Porucznik Pułku Pana Abrachamowiczowego chciał po wzięciu zapłaty zemknąć
swawolną kupę w nasze tuteczne kraie Płockiego y Mazowieckiego Woiewodztwa y tędy
przechodzic do Prus, o czym iusz oznaymiłem Przyiaciołom tesz moim y samemu pod
ten czas będzie mi potrzeba byc ostrożnym. Czekam o tym wiadomości od Panow
Commissarzow, do ktorych umyslnie wyprawiłem, ale y wmc racz byc ostrożny gdysz
takowi swawolnicy a zwłaszcza Cudzoziemcy biorą wszytko co w domu naydą. Odda
wam się zatym etc. w Pułtusku die 30 Decembr. 1629.

Do Krola JeMci. Annus 1630.

Trudno teraz w takim powszechnym utrapieniu y w moim złym zdrowiu vota
concipere, ktoreby w sobie solidam felicitatem zamykały, do samego tylko Pana
Boga obrocic się przychodzi, y od niego prosic y oczekiwac ratunku aby wszy
kiedy ludzie ubodzy krwawe łzy z oczu otarszy raczey Maiestatowi iego swiętymu chwa
lic przeczli, aniżli przeklęctwa przyczyniać. Naypredmieysze to iest błogosławieństwo,
kiedy communibus votis et uno ore wierni Poddani Panu swemu długiego żywota
y fortunnego panowania iako obroncy swemu od Pana Boga proszą y życzą. Nie
ustanie nigdy we mnie taka życzliwośc ku W. K. Mci Panu memu Mciwemu, nie

staną, priuata et publica Epatus mei vota, y za przeszłe dobrodzieystwa, ktore W. K. Mći Pan Bog chwyznie pokazać raczył dziękuiąc y przyszłych à da Pan Bog pociech pełnych winszuiąc; ktore aby szczodrobliwą niebieskiego krola ręką na wszytek Dom W. K. Mći na utrapioną Oyczyznę naszę w tym nowym roku wylane były, to iest sincerum desiderium meum y wszytkiego Duchowienstwa mego. S kto rym pospołu do nog W. K. Mći Pana meo Mściwego upadaiąc y wopiekę się odda iąc modlitwy moie kapłanskie wierne poddanstwo y posługi moie oddawąm w ła skę W. K. Mći Pana y Dobrodzieia mego. w Lubrusku 1 January 1630.

Do krolowy IeiMći.

In maximis molestyis quas saua morbi vis extinctis prope viribus et eneruato vita li vigore reliquit, solatium mihi adfert pia Mtis vrae de me cura et sollicitudo. Re tulit enim mihi frater meus Dnus Episcopus Posnanien. ita Mtem vram de mea valetudine percunctatam fuisse, vt palam faceret Regium Mtis vrae pectus pericu lo meo commoueri. Nunquam ero tanti senex et multis fractus laboribus vt Mti vrae expectationi grati animi testificatione et humilibus meis obsequiis respondeam. Di uinam tamen dum vita supperet Mtem exorabo, vt Mti vrae domuiq. eius Regiae opta tas largiatur prosperitates, vt noui istius anni felix initium et omni felicitate cu mulatum exitum ad votum Mtis vrae decurrere iubeat. Humillima mea obsequia defero Mti vrae. vt supra.

IeiMći Pannie Megerin.

Winszuię wmći moiey Mciwey Pannie na ten nowy rok dobrego zdrowia szczescia y błogosławienstwa Bozego, à przytym oznaymuię ze po chorobie moiey wskorac niemogę tasz mdłosc y obrzydzenie pokarmu, dzienie do tego rąk twa bes poprawy. Oddał mi IeMć Xiądz Biskup Poznanski lekarstwa ktore Krolowa IeiMć dla mnie posłac raczyła, inszemych począł potroszę zazywac, ale radbym miał na pismie sposob ktore go czasu y iako wiele ich brac, o czym miał mowic zwmcią. IeMć Xiądz kanclerz koronny. Proszę racz wmć podziekowac IeiK. Mći za takową łaskę y staranie o mnie Słudze swoim. Oddawąm się zatym z posługami moimi w łaskę wmci moiey Mciwey Panny: vt supra.

Do krola IeMći.

Odniesie spolne prozby nasze Brat moy IeMć Xiądz Biskup Poznanski do W. K. Mći Pana y Dobrodzieia mego. Uniżenie ia proszę W. K. Mći, abys y ucho swe Pańskie iemu dac raczył y łaskę swą krolewską pokazał. Wierne zatym poddanstwo y uniżone posługi moie oddawąm w łaskę W. K. Mći Pana y Dobrodzieia mego. w Bartodzieiach 8 January 1630.

Do JeMci Xdza kanclerza.

Jescze ręką moią sluzyc wmci meu Mciwemu Panu y Bratu niemogę, serce iednak swiesze y ochotne iest na roskazanie wmci. Pisałem niedawno do wmci z strony tych vciskow ktore od woyska z Prus następuiącego prawie niesłychane y nieznośne odnosimy. Dla Boga wszytkich podobnych sposobow zazycie abyscie to y niebu y ziemi pokazali, ze macie politowanie nad płaczem ludzi vbogich, macie curam publicæ salutis, bo inaczey te łzy y płacz ludzi vbogich, wszytkie strumienie swe na was obroci, y z nieba sprawiedliwosc przywiedzie. O czym szerzey JeMc Xiadz Biskup Poznanski Brat moy. Na ten czas oddawąm się łaskę wmci meo Mciwego Pana y Brata: vt supra.

Do JeMci Pana Podkanclerzego.

Y niesposobne zdrowie moie na przeszłym Seymie y wielkie trudnosci wmci mego Mciwego Pana niedopusciły mi miłey conuersatii zazyc z wmcią, y o spolney Oyczyzny trudnosciach znosic się. Odiachaliscie nas tu wmc wszyscy, ktorym Rzpta wręce miecz podała na obronę, nulla præstitâ securitate, został tu żołnierz sine imperio, rapinæ auidus, ktoremu iakoby vmyslnie podani iestesmy in prædam, wtakiey naostatek confusii, rzecz niepodobna aby mu to co nalezy mogło byc zapłacono, gdyss podatki vstac muszą za takim zdzierstwem. Rozumiem ze wmc moy Mciwy Pan na to boleiesz czytaiąc ow list Walszteynow do JoKMci, w ktorym sławę narodu naszego szczypiąc na smiech nas podaie wszytkiemu swiatu; Taki mąmy zysk woyny tey Pruskiey taką pociechę Cudzoziemskiego woyska, kiedy do potrzeby mała liczba żołdatow teraz tak napęcznieli ze z tysiąca trzy vrosły. Wyszedł teraz Buthler młodszy z kilką inszych Companii nowych zplondrowawszy Prusy, ma tęn sub signis więcey niss trzy tysiące ludzi, bydła samego do kilku tysięcy, sic agmine facto zapuscił wWdztwo Mazowieckie y Płockie lento itinere postępuiąc na ostatnie prawie zniszczenie ludzi vbogich, a snadz iuss zaciągniony na służbę Cesarza JeMci, insze pułki wszytkę wielgą Polskę y przyległe Wdztwa zaciągneły w niewolą, a przy nich iako fœderati fratres bo tak snadz miec chcią[m]o trzymaią się mocno żołnierze naszy, ktorym służba iest wypowiedziana. Ci zas ktorych JeMc Pan Herman na służbę Rzpłey zaciągnał na Vkrainę iescze tu po wiekszey częsci na łupie zostawaią; Wszytkie Chorągwie vmyslnie obrocono na maiętnosci moie, tu ich były długie odpoczynki, nie taili się z tym przed Czeladzią moią, ze im tak starszy roskazali, iuss to Panu Bogu poruczyc przydzie, kiedysmy przysli na takie rządy.. Wiem ia ze nniey potrzebnie wmci meo Mciwego Pana tym zabawiąm, ale a kedysz mąm załosc naszę składac, iedno v tych o ktorych mąmy nadzieię ze nas ratuią.

Niewątpię że iuss wmć moy Mciwy Pan y sam przeczytał, y przes swych limam adhibuit scriptis à me communicatis, natraciłes wmć iesli się niemylę że się wmći mniey podoba viri Germani in scribendo hyperbaticus stylus, notowałem y ia to wmim y sławney pamięci JeMć Xiądz Gembicki Arcybiskup conferował se mną o tym, ktorego to było zdanie nieodmieniac hoc dicendi genus, maiąc to wzyskiu że virtus Polona ab homine Germano stylo germano narrata et laudata facilius ad exterorum aures sese insinuabit. Tosz ia rozumiem przydaiąc nad to si displicebit posteritati genus hoc dicendi, będą iednak mieli materiam paratam hac ipsa exornandi, uczyniłem ia to iuss in posterioribus ipsius acephalis scriptis, czego niezaniecham zwmcią moim Mciwym Panem communicowac, mogłoby się y co więcey uczynic iesli by Pan Bog uczczył zdrowia ktore iesce po oney chorobie ratunku wielkiego potrzebuie, potissimum scribendi instrumentum manus tremit, tak że piorko z trudnością wręhę wziąc mogę. Więc te frasunki ustawiczne niedopuscą nam wytchnąc, et lenta mæstitudine siccare ossa. Proszę racz mi wmć zdanie swe oznaymic de æditione Alei deisteiniani operis, więc y o zdrowiu y powodzeniu swym ktore aby według mysli na tęn nowy rok y wiele innych podawało się uprzeymie, wmći meu Mciwemu także JeMći Pani Podkanclerzyny życzę. Oddawaiąc się łasce wmći meo Mciego Pana: w Barrodzieiach 9 Januarij 1630.

Do Pana Cześnika koronnego.

Si erro in titulo odpusc wmć moy Mciwy Pan bo iesce niewiem iakis wmć miał sczodry wieczor, si ut volumus gratulor wmći. Mowiłem z Xiędzem Custoszem Warminskim aby się przyczynił do tego iakoby prętki ratunek mogł byc posłany temu Synowcowi iego, widzę że iuss około tego czynią staranie. O czym moy Pan Alexander dał znac wmći. Choroba moia molesta mihi residua zostawiła miedzy insszymi ingentem manuum tremorem, prawie iakoby mię do więzienia wsadził, kiedy do Przyiacioł swych ręką swą pisac niemogę obawiam się aby to malum niechciało się mnie trzymac asz do smierci, chciałbym ku latu udac się kędykolwiek ad thermas kwoli temu samemu. mam wręku et in neruis iako ręce obiedwie długie sensibilem dolorem, zkąd tęn tremor pochodzi; powiada Pan Doctor że to iest defectus animalis potentiæ, y że facultates ad motum servientes non communicantur affectis istis partibus. Do JeMći Pana Podkanclerzego pisze list, ktory proszę żeby y bespiecznie był oddany y nieprzychodził wręce ludskie. JeMći Pani Małżonce wmći służby swe zalecam, z ktorymi oddawam się wmći meu Mciwemu Panu: ut supra.

Do JMci Pana Podkanclerzego.

Jaki to trafunek, że dziś po ranu na łoszku dictowawszy Amanuensi mo list do wmći mo: Mciwego Pana, wziąłem od wmći pisanie prawie wobiad, przyznać to muszę, żeś mię wmć poprzedził officio, ale grauior morbus meus wymowi mię przed wmcią gdyż y teraz to moia naywiększa wada że ręką moią pisać niemogę a zwłaszcza wtakich sprawach ktore secretius tractowane być maią: miserias nras quæ et sunt et impendent deflevi rannym pisaniem, coby iescze plus ad timorem pertineret wiem że JMć Pan Czesnik koronny wypisuie wmći. Barzo ia to ganię że wmć moy Mciwy Pan w młodych leciech swych przyimuiesz do do mu gościa niepotrzebnego, starym to tylko należy chorować, młody kiedy stęka rozno to sobie ludzie rozważaią, albo coś nowego przypadło, albo Pan chcąc się uchronić kosztu zachoruie dla gości; sint hæc paterna mea monita niechorować tylko kiedy inaczey być niemoże, ale niezyczyłbym tey potrzeby aż po siedmdziesiąt lat; Teraz dum viget ætas et publicam et priuatam rem gerere oportet. Zadałeś mi wmć moy Mciwy Pan quæstią ktora z propositii albo raczey życzliwości moiey ku wmći urosła, zwielu miar życzę tego, abyś wmć moy Mciwy Pan został się przy tey zacney maiętności, y że pupilla mea eo flexit animum po niemałey części poszło to z persuasii moiey, ręką moią drżącą wypiszę wmći summam rei, tego życzę abyś wmć Jchmciow Panow Towiow swych sobie sposobił aby to poznali że wmć nad insze wszytkie zmnieyszą ich szkodą możesz znimi tractować y concludować, sposoby żeby się mogły podać długow ich własnych cokolwiek uplaciwszy a maiętność ktorakolwiek a mianowicie JMci Panu Woiewodzie Wendenskiemu pusciwszy. In summa ia niewidzę aby ktory z tych ktory się o Zborow staraią mogł minori detrimento Jchmciow Panow Towiow wmći przyść do tey maiętności, bo co się tknie pupillam meam lubo ta teraz iest in seruitute maritali, iednak kiedy wmć moy Mciwy Pan w to się włożysz y ten ktory nią włada porachuie się z sobą iako powinien wmći, y zatym skłoni się do słuszności, a ia też cokolwiek mogę wtey mierze sprawić. A nierozumi wmć że byś miał ea conditione rem suam magnopere augere, æquissimo contractu sine cuiusquam iniuria dostaniesz da Pan Bog tey maiętności, do ktorey sanguine materno należysz, a zwłascza iesli to wola Boża będzie podadzą się sposoby, że wmć sobie ciężko nieczyniąc excludes aliorum ambitionem. Na przeszłe święta był u mnie JMć Xiądz kancler moy Mciwy Pan, po iego odieździe tegoż dnia przyiachał do mnie Xiądz Biskup Poznanski, obadwa o to się starali, abym ia wchorobie moiey choć mię zewsząd tupią niefrasował się, obsequutus

sum tantorum amicorum mandatis, y pokazowałem twarz wesołą iuxta illud: Śpiewa słowik na topoli choc go dawna rana boli. Niezapominalismy wmci naszeo Mciweo Pana, wszyscy trzey to przyznawaiąc że w ucisłach naszych w tym utrapieniu Rzeczy pospolitey columna es et esse potes immobilis sub qua conquiescamus. Oddawam się zatym łasce wmci meo Mciweo Pana: w Bartodzieiach 9 January 1680.

Do Pana Cześnika Koronnego.

Przed trzema godzinoma nisz ten kozak oddał mi list od wmci meo Mciego Pana, napisałem był tak do wmci iako y do JeMci Pana Podkanclerzego mego Mciwego Pana, à to trafunkiem się iakimsi stało że mię JeMc Pan Podkanclerzy z wmcią poprzedzic raczył. Odpisuię JeMci Panu Podkanclerzemu zaraz, niewątpię że wmc prędko odesłesz gdysz na tym siła należy. U nas tu hyems remissior okrucienstwo żołnierskie soluit in lachrymas non tantum oculos sed et corda, vobis videntibus haec fiunt. Pisałem do JeMci Xdza Kanclerza aby wzdy iakim pisaniem iakim posłaniem ukazaliście to, że cura vobis est salutis publicæ, serce mi schnie petenem zatosci, sed si vos frigore rigeris nec ulla scintilla misericordiæ tu się pokaże, Pan Bog sąm uczyni sąd. Do Pana Kobierzyckiego zaraz posyłam aby w tey sprawie Brata swego dał cathegoricum responsum wmci, ia starszym tylko suadere possum imperare non possum. Widzę że chcą tego Synowca ratowac, tym się urażaią że do nich nic niepisze nec implorat auxilium, à kiedy trzeba niewadki się uklonic choc o swe, oni zaz rozumieią, że Pan młody weźmie partem patrimonii sui à niebędzie ich chciał z tego quitowac. Interim dum deliberatur tęn tam w więzieniu auger debita, ktore że tak wielkie są że za trzy lata wmc dał siedm tysięcy złotych od iednego, y iescze pod cztery tysiące trzeba złotych przyłożyc; grecum illis videtur w Slacheckim domu tak drogo rozum kupowac. Oddawam się zatym łasce wmci meo Mciwego Pana y Brata: ut sup.

Do Krola JeMci

Niegodzi mi się z mieysca mego zamilczec, y do uszu W. K. Mci Pana meo Mciwego niedoniesc, iako wielkie y prawie niesłychane w koronie Polskiey odnosi w prawach y wolnosciach swych praeiudicium stan Duchowny od Jchmciow Panow Commissarzow do zapłaty żołnierskiey naznaczonych, nienowina to że żołnierz priuata licentia et temeritate iako oni nazywaią, upraszą, iako my czuięmy wydziera statie z dobr Duchownych, znosiliśmy to cierpliwie lubo prawie iusz do ostatka zniszczęni wiedząc że się to niedziało za wolą W. K. Mci. wiedząc że sine publica authoritate sama swawola się tego domyslała. Teraz Commissarze Seymowi od W. K. Mci naznaczęni rozłoże nim po maiętnosciach Duchownych Woyska W. K. Mci łamią starozytne prawa ko

scielne, od wszytkich krolow Ichm korony Polskiey asz do samego W.K.Mci swiętobliwie poprzysięzone, y przes declaratie Statutowe od Przodkow W.K.Mci srogimi klątwami obwarowane. Smętne łzy wylewac nam przychodzi, y opłakiwac futuram Patriæ calamitatem ktora nieochybnie zwykła następowac oppresso per vim statu Ecclesiastico, mogłbym przypomniec swiesze exempla et tragicos exitus takowych ktorzy się sub specie necessitatis na kosciol targaią. Sromotna pod Choynicami Casimira Pradziada W.K.Mci clades expilatis per militarem licentiam bonis Ecclesiarum zawsze była przypisowana. Mauritius Cesarz wschodni pobozny z kazdey miary Pan, tylko ze Duchownym noua lege chciał derogowac, uznał sąd Boski nad sobą, ze gdy dziatki iego przed nim mordowano, gdy nad iego samego szyią kat stał, sąm przyznał sprawiedliwy sąd Boski nad sobąm onymi słowy: Iustus es Domine et recta iudicia tua. Smiem ia oto W.K.Mci Pana y Dobrodzieia mego z powinnosci moiey Pasterskiey prosic, abys solenni dissensu przes Uniuersały swe pokazał to wiernym Poddanym Sługom y Bogomodlcom swym, ze się to dzieie bes woli y roskazania W.K.Mci, ze niechcesz byc vczestnikiem srogiego przeklectwa Bozego, pobłogosławi zatym Pan Bog wszytkim sprawom W.K.Mci, y Dom Krolewski W.K.Mci przed oczyma iesczeczego z serca częsc W.K.Mci zacnymi ozdobi koronami. Wierne zatym poddanstwo eċ. w Bartodzieiach 10 January 1680.

Od Krola JeMci.

Riposta.

Rnde in Chro Pater sincere nobis dilecte: Wzięlismy list od Uprz. waszey w ktorym się nam Upr. W. na rozłozenie Woyska przes Commissarze nasze w Wsowłoclawiu będące z vblizenim praw koscielnych postanowione uskarzasz. Y my sami tego chwalic niemozemy, y za pierwszey wiadomosci wzięcim niepochwalilismy postępku tego przes pisamie nasze, azwłascza isz się nas w tey mierze niedołozyli, ktorzy iakosmy po wszytek czas szczesliwego Panowania naszego, starali się, zawsze o to, iakoby kosciol nietylko w chwale Bozey, ale tesz w prawach y wolnosciach pomnozenie brały y nim się szczycił, tak y teras przestrzeglibysmy tego byli, zeby y prawa y wolnosci Duchownych w nieobciązaniu lezami Stanowiskami y statiami dobr ich, co teraznieyszych czasow swawolenstwo zołnierskie zaciągneło, całe zostawały, Niezamiechamy iednak y dalsey srodkow wszelakich zazyc, aby to co Commissarze uczynili Cacz y oni nic in scriptis zadnemu z woyskowych niedali) in sequellam et exemplum pociągano niebyło, niezycząc aby z oppressii dobr kosciołom poswięconym miało iakie niebłogosławienstwo Boskie na Panstwa nasze pochodzic. Zyczymy zatym Upr: W. dobrego od Pana Boga zdrowia: Dan w Warszawie dnia XVI Mca Stycznia Roku Panskie. MDCXXX. eċ.

Illme et Rndme Dne Cardlis S. Crucius Illmo:

Non semel mihi commendatum à Sermo Principe Vladislao Sigismundo Dnum Lampugnanum Secretum suum, quanto affectu eundem et ego Illmæ Dtioni vræ commendem, auctoritas Sermi Principis, et qua Sertem suam veneror obseruantia satis testabitur Illm: D. vra, apud quam non nihil quoq; pone desidero peculiare meum erga D. Lampugnanum studium et amorem. Diligenter itaq; rogo Illmam Dnem vram vt in negotio quod et ei commendatum intelligo à Sermo Principe, cuiusue causa proficiscitur ad Illmam D. vram D. Auttinus, eum fauorem Dno Lampugnano præstare velit qui cætera Illmæ Dnis vræ erga me officia magnopere sit aucturus, cæterisq; suam egregiam humanitatem, qua adeo sum obstrictus contestationem facturus. Quo nomine magis magisq; me Illmæ Dni vræ addictum profitebor, cui prosperam à Deo valetudinem precor. Varsauia 11 Januarij 1630

JeMci Xdzu Biskupowi Krakowskiemu.

Wielmozny, ia mam w klopotach y barzo utrapionym zdrowiu moim pociechę z tego, kiedy mię Przyiaciele à prawie Dobrodzieie moi nieprzepominaią a zwłascza takowy Wielmozny Pan ktorys z młodosci moiey wielkiemi zawsze chęci zwykł pokazowac. Miałem u siebie przed swiety y na swięta mało nie przes trzy niedziele JeMci Xdza kanclerza koronnego, y potym Brata mego JeMci Xdza Biskupa Poznanskieo, widzieli oba dwa angustias cordis mei, y cieszyli iako mogli, bytem przy nich weselszy, y teraz lubo do szczątku spustoszałe iest Biskupstwo moie, y zbliska impendent insze calamitates, nie tak mię to iednak frasuie, iako to ze ta ciężka à prawie smierci się rownaiąca choroba zostawiła mi po sobie reliquie przykre, niewspominam inszych, samo drzenie rąk obudwu takze piorka w rękę wziąc niemogę, mnie ktorym assueueram styli laboribus zatosno byc musi; bo wątpię abym kiedy ex integro ad sanitatem mogł byc przywrocony, radzą mi do Cieplic ale to remedium kiedy inszych niestawa tum demum adhibetur. Seym przeszły na ktory widząc ze prawie mnogo ex ordine nro niebyło przyczynił mi tey choroby, y w ciężką wprawił recidiuę. Wprawdzie y tam niewiele się sprawic mogło in publico, bo na propositią JeoKMci odwotowawszy raz tylko albo dwa przysszło mi byc wradzie, w domu leząc niezaniechało się przecie z ludzmi znosic, y do tego rzeczy przywodzic, iakoby wzdy iaki sposob był nalezion ex tot difficultatibus expediendæ publicæ salutis, à to mamy z tąd tę pociechę ze ci ktorzy tą woynę nieszczesną y niefortunną wyssali krew z nas, y teraz rzeczy tak kieruią iakoby wzamęcie swoich zamysłow dopinali, sieltaby o tym pisac, ale wiem ze wmc masz od swoich wiadomosc, à ia tesz dla prawdy mam utrapięnie y inuidiam, à wolałbym raczey vt meo sanguine satient suas cupiditates, anizeli tak iako czynią, wniwecz obracac mieli patrimonium Ecclesiæ Zabiegałem darkiem prozbą y powolnoscią parum profecimus, a zwłascza z tymi ktorzy inszego są od nas iezyka inszey wiary, niechcę angoribus meis vne

vare aures wmci mc. Mciwego Pana: Audientia moia v Jo. K. Mci o tym naywięcey była
że Jo. K. Mć o JoMci Xdzu Arcybiskupie y wmci moim Mciwym Panie, bespiecznie rzecz mo-
gę że y o mnie przyiął iakies do serca swego diffidentie, przypominało się to Jo. K. Mci że
wszytko panowanie iego wszytkie trudnosci wszytkie aduersitates ocierały się naprzod o
Stan Duchowny, więc że y on sąm semper fauit ordini nro, błogosławił go Pan Bog
w tak długim panowaniu, zaczym iesliby w tey mierze iaka się odmiana stała, czego
by inszego czekac tylko odmiany szczęscia, w ktorym dosyc wielki swiezo stał się
uszczerbek. Przypominało się to, że samemu Jo. K. Mci potomstwu należy, vt dignitas Episco-
palis vt existimatio ordinis Sacri wcale zostawała, bo iesli za udaniem takowych ludzi quo-
rum leuitas nota est orbi vniuerso, podadzą nas pierwey Panu a potym pospolstwu wo-
chydę zostaniemyć my dali Bog w niewinnosci naszey, ale Panu y potomstwu iego tak iako
bysmy chcieli służyc niebędziem mogli, à z tych co się teraz pochlebctwem popisuią, bę-
dzie swego każdy patrzał. Iusz Pan Bog wziął z tego swiata capita tey factii ktora to
Stan Duchowny niszyc chce, à to przecie pullulat hoc malum pokazali to teraz Deputati
do zapłaty zołnierskiey podawszy ordinatią y dispositią swoią wszytkie maiętnosci D-
chowne na legowiska y zdzierstwa zołnierskie, wprawdzie y bez tego domyslił by[...]
zołnierz a zwłaszcza Cudzoziemski, ktory na prawo nierespectuie, ale publica authorita-
te to czynic longe remotum à pietate Principis viri. JoMć Pan Marszałek koronny
że tak traducuie wmci vsq; ad stuporem miror, ieden to taki iest ktory się nigdy
prawem pospolitym niecontentuie, ktory sprawy ziemstwu należące na Seym wy-
ciąga, ktory Commissie na Commissie przeciwko prawu wyprawuie; zaprawdę nie
wiem iako stanie in termino kiedy go Sludzy wmci pozwą de euocatione. Priuatim
mowiłem o tym z JoMcią Panem Podkanclerzym, że pozwu lub Seymowego lub za-
dwornego salua conscientia wydac niemoże, ani powinien errorem antecessoris
sui sequi. Widzę że Pan Marszałek omnes machinas admouet, y podobno samego
Krola JoMci do tego przywodzi, aby mu to roskazał, ale z tym iescze niewiele wy-
gra iedno da Pan Bog confusią swoię. Wmć moy Mciwy Pan ferat magno vt so-
les animo takowe ich zamysły, ktore za pomocą Bozą y staraniem wmci vstaną prę-
dzey niż Seym zaydzie, y ci sami vstaną ktorzy oppresso statu spirituali cos sobie
nowego w Polszcze obiecuią. Pana Boga proszę aby wmci mc. Mciwego Pana długo
w dobrym zdrowiu chowac raczył, y na ten nowy rok y wiele innych wbłogosławien-
stwie swym pomnażał. Oddawąm się zatym właskę wmci mc. Mciwego Pana: w
Bartodzieiach 12 Januarij 1630.

Cardinali S. Crucis.

Scribit mihi Frater meus Dnus Episcopus Posnanien. Illmam Celnem vram ita mea

8

et affectæ meæ valetudinis causa commoueri, vt plane constet omnibus fraterno affe ctu Illmam Celnem vrãm erga me ferri, ac perinde vt vni ex meis amicissimis curæ esse Illmæ Celni vræ salutem et incolumitatem meam. Quid de me Diuina Mtas decretura sit incompertum mihi est, sed si præcidere filum vitæ meæ illi placuerit libens volensq subibo fatum, quod omnibus qui nati sunt naturæ necessitate imminet, hic solum in parte aliquis vel post mortem manebit sensus doloris mei, quod relicturus sim Patronum meum summo erga me amore incensum, cui pro tot beneficijs nullo officij genere respondere possum. Audio Dnum Lampugnanum implorare patrocinium Illmæ Cel: vræ posit Parochiam Brocouien. iam dudum à me alteri time collatam et tanto tempore vacantem. Longior essem si vellem explicare Illmæ Cel: vræ causas cur hoc sacerdotium Dnus Magister Capellis nec habuerit nec habere potuerit, multo minus contractu sacris Canonibus vetito in alium transfundere, ac se obnoxium ad restituendos iniustè perceptos prouentus reddere. Sed ego de toto hoc negotio ante quatuor menses retuli ad Smum Dnum nrum, miror tamen cur Dominus Lampugnanus solis tantum suffragijs externis innitatur, et neq coram me neq coram meo Vicario comparuerit ad quem remissus est, vt an sit idoneus examinetur. Interim dispiciat Illma Celdo vra an homo Italus linguæ ignarus, Parochiam satis numerosam quæ quinq millibus animarum circiter constat regere possit absens et aulicis obsequijs obnoxius. Humillima mea obsequia defero Illmæ Cel: vræ. Pultouiæ.

Do Pana Pisarza ziemskiego Sieradzkiego. od Jeymci X. Kanclerz

Dochodzi mię to że Jeymć Pan Stolnik Sieradzki, powinny moy conspiratione inuidorum barzo iest na sądach sciśniony, więc y sława nieboszczyka Pana Podsędka Sieradzkiego ktorego cnota y szczerość iest mi dobrze wiadoma po śmierci iego laceratur linguis iniquis. Niewątpię nic że wmć tego zaluiesz wiedząc o moim bliskim z Panem Stolnikiem Sieradzkim spowinowaceniu wiedząc o takiey miłości ktora iest miedzy mną a Jchmciami X Księdzem Biskupem Poznanskim y Płockim ktorych y ia y oni mnie wzaiem za Braty rodzone sobie szacuią y tak się szanuiemy że y oni mnogo z moich nieradziby vrazili, y ia także ich powinnych iak moich włosnych szanuię. Przeto pilnie proszę abyś wmć w sprawach Jeymci Pana Stolnika Sieradzkie taką szczerość y życzliwość pokazał iaką Przyiaciel życzliwy pokazowac powinien, więc iesliby tam iakie diffidentie miedzy wmciami priuatim zachodziły, vżylismy X Dza Dziekana Łęczyckiego Secretarza krola Jeymci aby to z serc obudwu wmciow wyiął. Niewątpię nic że wmć z braterskiey ku mnie miłości vczynisz to co Xiądz Dziekan Łęczycki szerzey z wmcią imięnim moim y Jchm X. Biskupow opowie, wszak y Xięża Lubienscy powinni są wmci, y przygodzic się mogą swego czasu wmci. Oddać

Do Krolewica JeMci

Obawiam się ia tego abys W.K.Mć Pan moy Mciwy niemiał ialiey do mnie vrazy zem na list za JeMcią Xdzem Lamponianim in Septembre pisany nieodpisał; oddano mi go pod ten czas kiedym z Częstochowy przyiachał będąc y w osobie moiey y prawie wszytkiey czeladzi suspectus de peste. Nastąpiła potym choroba cięszka y długa, ktora y teraz residuis suis trapi mię. Ale przes wszytek czas będąc conscius moiey ku W.K.Mci życzliwości nierozumiem aby mię kto zleda ialiey przyczyny mogł snadnie wygłozować z łaski W.K.Mci ktorą abym pozyskał starac się niezaniecham z każdey miary puki mi Pan Bog żywota użyczy. JeMć Xiądz Lamponianus niepotrzebnie conquirit suffragia iesli ten ktory mu resignował mogł resignowac, iesli ius alteri longè ante collatum nullum esse docebit, veniat ad examen, kiedy mu się podobało lite affectum beneficium, y tak wielka cura qua plusquam septem millia animarum continentur. Uniżenie proszę abys W.K.Mć Pan moy mnie miał za wymowionego, kiedy de salute oswłaszcza nam qui in ipsa morte versamur agitur, nec nobis ipsis imperare possumus nec aliorum exaudire imperia. Modlitwy moie kaplanskie y uniżone służby oddawam władze W.K.Mci Pana mego Mciwego: w Putusku die 17 January 1630

Cardinali Sanctae Crucis.

Priusquam Dnus Huttinus causam Illris Dni Lampugnani promoturus ad me veniret, iam ego meas ad Illmam Cel: vram dederam literas, quibus innueram aliquid de hoc negotio, petieramq; vt Ecclesiae potius curaeq; animarum quae in summo discrimine versatur rationem ducendam putaret, quam vt ys qui magnis suffragiis nituntur, cum dispendio salutis meae fauorem accommodaret. Omnia ego Illmae Celnis vrae causa facere paratus sum, veniam tamen dabit Illma Celdo vra legitimo timori meo, dum ne me salutemq; meam in discrimen conyciam lento passu incedo. Neq; quisquam existimet rem parui momenti in disceptationem venire, dum agitur an homini externo et linguae ignaro cura animarum quae tot millibus hominum constat demandari possit, expecto ego ab vrbe responsum, vt S D N. vel remoueat hanc à me sollicitudinem, vel certe in se recipiat periculum quod ego subire non possum. Dnus Magister Capellae quo genere contumeliae me affecerit, quibus verbis dignitatem meam arroserit, prae dolore commemorare nolo. Sed si id quod ab Ecclesia Brocoviensi iniuste abrasit restituerit et impuritatum maculas quibus locum illum factores ipsius illomet praesente fedarunt, deterserit, si simoniae labem qua Ecclesiam meam polluit satisfactione eluerit, de caetero parcat ei Dnus. Humillima mea obsequia defero Illmae Celni vrae Pultouiae die 17 January 1630.

Do Krola JeoMci.

Wielkiego Senatora y wiernego Sługę W.K.Mci Pana naszeo. Mciwego straciliśmy zaze
ścim ztego świata Xdza Biskupa Wileńskiego, á tym to rzecz iest załośnieysza że
kiedy pozyrzemy po ludziach ledwo się ktory w Wielkim Xięstwie Litewskim znaydzie
ktoryby tanti viri locum implere possit. Niemoia rzecz czynić rossądku ktory same
mu tylko W.K.Mci w takowych occasiach Pan Bog zostawić raczył, upatruiąc
iednak dobro kościoła Bozego, á godność pobożność y rodowitość Xdzá Suffragana
Wileńskiego nierozumiałbym aby młodość iego iusz dignitate Episcopali aucta miała
mu przeszkodę czynić do tego tam pierwszego mieysca. Co ia woli Bozey y święto
bliwey intentii W.K.Mci poruczaiąc, Pana Boga prosić niezaniecham aby to podał do
serca W.K.Mci, coby było z pociechą wszytkiey Rzptey y ozdobą kościoła. Opactwo
Lubienskie za tą śmiercią vacuie, iest tam obecny w Warszawie Brat moy Xiądz Bi
skup Poznański, ktory wniesie prozbę swoię do W.K.Mci, abyś W.K.Mć w tey occa
sii dispositią tego Opactwa z miłościwey łaski swey gratificować mu raczył, wiele
na tym Biskupom należy, aby na tych mieyscach chlebem opatrzonych mieli confiden
ses, ktorychby vzyc mogli na Trybunały na Sądy na Seymy na Seymiki y do inszey
sługi Kościelney. w czym zwykłeś był W.K.Mć Pan nasz Mciwy wygadzać Anteces
sorom naszym, y teraz vniżenie ia prozbę swoię wnoszę za Bratem moim, abyś mu W.
K.Mć w tey mierze Mciwą łaskę swą Pańską pokazać raczył, gdyż on tesz takie subie
ctum poda ktore pilnuiąc powinności zakonney może się przydać na vsługę W.K.Mci
Pana meo. Mciwego: Wierne zatym poddaństwo y vniżone posługi moie oddawam
w łaskę W.K.Mci: w Pułtusku 19 January 1630.

Do JeoMci Xdza Kanclerza. Łaszcza

Czytałem te wszytkie pisma z Prus ktores mi wmć moy Mciwy Pan raczył posłać, kto
re ia nazad wmci odsyłam. Iusz ia w tey sprawie sequar zawsze iudicium wmci meo
Mciwego Pana, y nie czekai wmć na mię kiedy przydzie dać respons, a z właszcza
ktory odwłoki niecierpi, kiedyby nie te czasy, nie te powietrza nie taka oppressia
od żołnierza, nie taka trudność dostania żywności, nieciężkoby mi y w osobie mo
iey ziachać tam et fungi officio tam erga defunctum quam erga pupillas, choć
w takim niesposobnym zdrowiu. Teraz przydzie nam to odprawować per sub
delegatos. Acz ci ia rozumiem że pisanie nasze ktore znać że iescze tych tam
Panow Szwagrow niedoszło, część wielką zniosło tych quaestii, o ktorych teraz da
waią nam znać, rozumiem iednak że naciesza na nas w tey tam sprawie dif
fidentia Panow Contutorow, na ktorych zgodzie y nam y tym tam Sierotom si
ła należy, acz ci czasem niezgoda pomaga kiedy się Vrzędnicy z sobam między

dzaią. Wmć iednak racz persuadowac vtrig aby odłozywszy diffidentie vnum spectent bonum tych Sierot, o ktore my zawsze starac się będziemy. Te suspiciones ktore JeMć Pan Gdanski bierze przed się meo iudicio leues sunt, nec nostro iure nec Canonico prawdziwy to był testament, ktory za testament maią, y nietrzeba było do niego solemnitates iuris adhibere, ani Pana Gdanskiego czekac, ktory chorujac przydałby był więcey spezy tardo aduentu, à złudzy spes intendebant, y chcieli wiedziec co w testamencie, dobrze vczynił Pan Elbinski że taką gromadę wyprowadził, y bona fide idąc we wszytkim vczynił starame aby co niezginęło. Na tymby należało abys wmć moy Mciwy Pan aliquem cum authoritate zesłac raczył tam meo quam suo nomine, ktoryby popracował tam cokolwiek, bo widzę że tęn ktoregos tam wmć zesłac raczył niema authoritatem v JeMći Pana Gdanskiego. A to ia in eum casum posyłam wmći patent goły, niewiem ieśliby się tey prace niepodiał Xiądz Zarnowski tak bliski Szwagier tych Panow Casstelanow bo tam będzie trzeba długo zmieszkac dla rewidowania dla porachowania intraty wszytkich maiętnosci y długow salvo iudicio wmći. Y to niebytoby podobno abs re kiedyby wszytkę tę maiętnosc rozdzielic miedzy te dwa Szwagry iako to widzę Pan Elbinski proponuie, zaraz był iaki początek y naprawy maiętnosci y płacenia długow, y poczciwego wychowania Ichm. Panien Woiewodzanek, ktorym zwłaszcza tym z poslednieysze go małżenstwa vrodzonym watpię aby było przyiemne przy Panach Szwagrach mieszkanie. Niewiem ieslize JeMć Panna Xięni Chełminska pisała do wmći z strony wzięcia do klasztoru tych Panien, rozumiem iednak że bez wiadomosci wmći z klasztora niewyiezdza, ieśliby to była wola wmći niemogłyby miec lepszego wychowania y cwiczenia iako w klasztorze; iako mam wiadomosc Panienki to iescze mto de ledwo ktora dorosta, ich serce będzie Pan Bog obracał iako będzie wola iego swięta kiedy będą miały przy sobie Białągłowę iaką zacną ochędostwo y dostatek przystoyny, y w klasztorze źle im byc niemoże, à Dziedziczkom tak wielkich maiętnosci etiam in ipsa pubertate nietrudne będzie sie za mąż, naydą ieych y w klasztorze. kiedy będziesz wmć ad Contutores pisał nieracz wmć zapominac y powtore Pana Warszyckiego. Na listy iesliby tego potrzeba było dla odpisu mem brany moie y te pisma ktorychesmi wmć vczczył nazad odsyłam. Oddawaiąc się zatym właskę wmći meo Mciwego Pana y Brata: w Pułtusku 22 January 1680

Do Pana Starosty Łomzynskiego

Dziekuię pilnie wmći meu Mciwemu Panu za winczowanie nowego roku kto ry wzaiem aby sczesliwy Pan Bog dac raczył wmći y wszytkiemu Domowi wmći

zserca zycze. Przy liscie wmci wziałem pisanie Xdza Karwackiego Zakonnika ktorego mi wmc modestiam zalecac raczyss, ale pismo iego immodestam impudentiam declarat, tak mię sprosnym piorem swym pomazał że to co do mnie pisze niegodnoty vssu y ocsu naylisszego Człowieka, iuss ia swym sposobem by mi go y w samym Neapolim ssukac naydę modum iako iego intemperantiam frenare. Na prozbę Pana Karwackiego Brata iego gdy się chorobą wymawiał, y stawic się obiecował, prorogam terminum ktory miał przed sądem moim, daliey to vczynię co powinnosc moia niesie. Wmc abys mię w łasce swey chowac raczył pilnie proszę, do ktorey się z posługami moimi pilnie oddawąm: w Pułtusku vltima January 1630.

Do Pana Buthlera Oberssera.

Tak te kraie nasze od vstawicznie przechodzącego y stanowiska swoie długo tu maiącego żołnierza przez tę wssytke woynę zniszczone y wniwecz obrocone są, że y Iego K. Mć Pan nass Mciwy y IeMć Pan Hetman widząc ostatnie vbostwo maiętnosci moich, vwolnieli ie od statii żołnierskich, lubo potym inaczey byc niemogło że po Krymie do czterdziestu Chorągwi ktore na Vkrainę zaciągniono tędy przechodząc ledwo nie samę krew z ludzi vbogich wyssali. Na co tess respectując IchMc Panowie Commissarze do zapłaty wyslani w Nowotczawin naznaczeni vczynili ordinatią, aby żołnierz tak pieszy iako iezdny ktory zapłaty tam czeka wpewnych mieyscach zatrzymał się, y zywnosci przystoyne wyciągał, na te kraie ktore barzey niżli Prusy same są zgłodzone nienastępował. A to iednak w tych dniach nie ktore Chorągwie z Regimentu wmci mo Mciwego Pana tu się zemknęły y w maiętnosci moie w ktorych iuss niemass co brac weszły. Znałem zawsze wielką chęc wmci przeciwko sobie, wzaiem tess byłem na kazdym mieyscu swiadek znacznych od wag wmci, y zyczyłem ialoss y tego zyczę abys za nie odniosł przystoyną nagrodę. Niewątpię zatym że wtym moim cięsskim vtrapieniu vznąm łaskę wmci w prozbie moiey, ktora ta iest abys mię wmc tak przy IeoK. Mci Pana naszego Mciwego y IeMci Pana Hetmana exemptach, iako tess przy Ordinarii IchMciow Panow Commissarzow do zapłaty Nowotczawskiey zachowac raczył, y mandaty swoie dał do Capitanow y Chorągwi ktore tu z Regimentu wmci zaszły, aby nazad się cofnawszy na mię, y zniszczone maiętnosci moie nienastępowali. Vczyniss to wmc z dobrotliwosci swey y z tey powinnosci ktorą mass na się od IeoK. Mci y Rzpltey włozoną, y mnie napotym sobie zniewoliss abym z kazdey miary służył wmci: Oddawąm się zatym w łaskę wmci mo Mciwego Pana: w Pułtusku vltima January 1630.

Do Pani Skiwski.

Radbym się był z wmcią moią Mciwą Panią dawniey widział, y rozmowił, y moię zatym życzliwość wmci oświadczył, z ktorey y to pochodzi że wiedząc o słowieniu serca ku wmci JeMci Pana Cerskiego Starosty Bobrowniclego, po wasąm się o to prosić, abys nieraczyła pogardzać staranim iego. Człowiek iest w starożytnym domu urodzony, Rzpey dobrze zasłużony, y u ludzi wszytkich więty, pobożny dostateczny y wprzystoynym do stanu Małżenskiego wieku. Pilnie tedy wmci moiey Mciwey Pani proszę, abys wmć y tym moim wmieszenim y JeMci Pana Starosty Bobrowniclego staranim niepogardzaiąc, zatrzymac się raczyła przez te kilka dni w maiętnosciach swych poblizu od Drohiczyna. Będzie Pan Bog sprawę tę błogosławił, kiedy wmć rady życzliwey moiey wtym usłuchać zechcesz: Oddawam się ec. wPułtusku 7 Februarij 1635.

Do Krola JeMci.

Niepotrzeba WKMci Panu memu Mciwemu zalecać Pana Ruszkowskiego Trukczaszego WKMci, boy przedtym w Inflanciech lat służył żołnierską, y przy Dworze WKMci zniemałym sumptem trwał, y trwa na postugach WKMci nietylko maiętność ale y zdrowie swoie gotow będąc odważyć dla WKMci. Owrucz snadź vacat, a on tesz w Kiiowskim Wdztwie osiadłszy się tam się postanowił. Za sługą WKMci wnoszę moię unizoną prozbę, będzie ta ważna kiedy WKMć nie tak na mię iako na sługę swego, ktoremus szczodrobliwość swoię Pańską zi mien, respectować będziesz raczył. Unizone ec 8 Februarij 1635.

Illmo Cardinali Sanctacrucio.

Tenent me adhuc domi reliquiæ acerbissimi morbi mei, neq. sinunt vt Illmam Celdnem vrām abeuntem à nobis complectar, ac venerationis officio forsan nunquam Illmam Celdnem vrām visurus coram defungar. Admiratus sum hoc prope toto triennio diuinas et summo loco dignas virtutes Illmæ Cel: vræ, eximiam pietatem, senilem plane prudentiam, animiq. excelsi magnitudinem, sed humanitas incredibilis ita animos nros mancipat, et amoris vinculis adstringit, vt nos in potestate Illmæ Cel: vræ esse et semper fore profiteamur. Aberit quamuis Illmā Celdo vrā multis à nobis dissita interuallis, summæq. rei et salutis publicæ cura præerit, nos è longinquo suspirabimus, votisq. omnibus exoptabimus, vt aliqua fauoris portio montes qui Sarmatiam ab Italia diuidunt transcendat, nosq. benigno ad aures vento interdum recreet. Mihi suffecerit hanc ab Illmā Cel: vrā impetrasse gratiam, vt quoties etiam minus opportune Illmæ Cel: vræ patrocinium implorauero aditu ne excludar, me is nuncijs meis literis porta vt præsidij Illmæ Cel: vræ pateat; Humillima mea obsequia Illmæ Cel: vræ defero: Pultouiæ

Do krola JeMci.

W teraznieyszym pospolitym utrapieniu naszym y wtych boiazniach ktore z nierychlego rosprawienia zolnierza Cudzoziemskiego następuią, po Panu Bogu niemamy inszego refugium tylko do W. k. Mci Pana naszego Mciwego. Sam WkMć mozesz nam podac rękę sam y tych pobudzic ktorym to nalezy zolnierza rosprowadzac y zaplatę obmyslac, sam nostarel wiąc capita militiae, y o prętkiey upewnic ich zaplacie. Znosielismy się tu z sobą będąc tu pospołu czterey Biskupi, zdanie y uniżoną prozbę naszę JeMć Xiądz kanclerz odniesie WkMci Panu naszemu Mciwemu. Zaprawdę smierci sie rowna patrząc prawie na krwawe Lzy ludzi ubogich, slysząc zalosne narzekanie, prawie iusz tak ludzie ubodzy rozumieią ze od wszytkich są opuszczeni. Pana Boga z Duchowienstwem moim proszę, aby serce tych ktorzy rzeczami władac mogą skłonił do zlitowania, a WK. Mć Pana mego Mciwego ze wszytkim domem krolewskim szczęsic y błogosławic raczył. Wierne zatym poddanstwo eć.

Do krola JeMci

[illegible] le Powiatu Nurskiego miedzy innymi na Podkomorstwo Electami podaią Panu meu Mciwemu Pana Podstolego Nurskiego, ktorego ia uniżenie zalecam, godny y sposobny iest do wszytkich spraw Rzpltey, do usługi [illegible] ma wziętosc ma rodowitosc wielką. Contentuiesz WkMć wszytkich Obywatelow [illegible] danim tęmu urzedu Podkomorskiego, ktory u wszytkich ma miłosc, y rzeczom swoim dogodzic, a mnie subiectum do usługi Rzpltey sposobne przydac będziesz raczył. Wierne zatym poddanstwo y uniżone posługi oddawam w łaskę WkMci Pana y Dobrodzieia mego.

Do Pana Podkanclerzego.

Dano mi znac z Krakowa ze Pani Podkomorzyna Sieradzka kupiła u JeMci Pana Woiewody Wendenskiego successią po stawney pamięci Panu Starosćie krakowskim, za sto szesc dziesiąt tysięcy złotych y onera wszytkie na się przyięła. Obstupui stererunt comae, acz iescze pewnego nic niewiem y niezdaniście aby ta Białagłowa tak wielkie ciężary na głowę swoię y zatrudnienie dziatek swych kupowac miała, y z tym się roznic za ktorym iest corka iey, gdysz tesz o tym a widziałem sie z nimi in Septembre zadna wzmianka przedemnam niebyła. Rada moia była abys był wmć Jchm PP. Wuiow swych sobie redderet fauentes. Niewiem do tych czasow co się w tey mierze stało bom iusz dawno nie miał pisania od wmci meo Mciwego Pana. O to iednak proszę abys wmć moy Mciwy Pan me totius istius consilii expertum suspectum miec nieraczył. Niechwalę tego Pani Podkomorzyny Sieradzkiey ktora zatrudniwszy rzeczy dopiero więc consilium a nobis poscit. O rzeczach tureckich y do iakiego zatrudnienia Rzplta przychodzi, niewątpię ze wmć masz wiadomosc od JeMci Pana Kuchmistrza koronnego, po prostu rzekszy oddano nas w opiekę zolnierza cudzoziemskiego, ktory arbitratu suo contemptis legibus superba arrogantia dzie lupi et toties vae victis ingeminat, a ci ktorych to iest zolnierza zaciągac zolnierzowi płacic zolnierze in disciplina trzymac y one z służby rozwodzic na stronie siedząc vident gemitus nostros. Ja iescze ab insigni tre

more, manuum nie iestem wolen, obiecuią mi poprawę ku latu, teraz tylko exactio ri diæta et quiete fessas restauramus vires, Pana Boga prosząc aby wmći mc. Mć wego Pana długo w dobrym zdrowiu chował. Oddawam się władzę wmći mego Mciwego Pana w Woysłowie 17. February 1630.

Cardinali de Torres.

Merito sacræ urbi inuideremus tam præclaras virtutes quibus Illmus Dnus Cardinalis Sanctæ Crucius exornatus urbem ipsam ijs exornaturus à nobis discedit nisi obsequentissimorum filiorum officium exigeret ut matris potius quam nostris saneromus incrementis. Ita sane à nobis ille discedit ut graue et nunquam intermoriturum in animis nostris sui relinquat desiderium. Quem enim nostrûm sua ille humanitate non deuinxit cui cum undiq. res nostræ in angustum cogerentur cum spes ipsa prope nulla esset nos ex ingentibus periculorum fluctibus emersuros, ille prudentissimo consilio solatium et præsidium non tulit. Ego certe fateor me sæpius tanti viri in cuius vultu Angelicam puritatem relucere mihi videre visus sum docto et prudenti sermone confirmatum et in meliorem spem erectum maiorem omnibus periculis gessisse animum. Fruetur Illma Celsõ vrã cognatæ virtutis solatio, videbitq. felicissimos illius ad omne decus capessendum progressus, nobis satisfuerit tantorum virorum in vris quæ quotidie nobis pro Ecclesia Dei subeunda sunt concertationibus niti patrocinio quod nobis nunquam defuturum spondet vtriusq. Illmarum Cel: vrarum Sarmatico orbi spectata et nota humanitas, ac Catholicæ rei promouendæ ardens desiderium. Humillima mea obsequia defero Illmæ Celni vræ. Viscouio 18 February 1630

Ciriolo

Iam securior hunc annum agam solutus curâ proficiendi quadriennalis SS. H. obsequii, à qua me literis suis Illmus D. Cardinalis Vbaldinus Sacri concilii Tridentini interpretum præses liberat, et necessitatem ad Sacra Principum Apostolorum limina comparendi ad decursum unius anni prorogat. Quanquam si vel conditio Epatuum et personarum quas in Republica sustinemus nostrarum spectata vel certe præsentis status nostri ratio habita fuisset, non tam strictis arctaremur terminis, nec comminatorijs terreremur literis. olim quidem facile dabatur venia Poloniæ Episcopis, si maioris negotii exceptione usi rigorem Sacrorum Canonum deprecarentur, nos licet ijs calamitatibus quas maiores nostri à ducentis prope annis non fuerant experti pressi etsi omnibus fortunis ita exuti, ut nos loco mouere vel extra ordinem sumptum facere non possimus, parebimus tamen si vita quæ ob grauatam curis et annis valetudinem in discrimine versatur comes fuerit sacris mandatis. Interim Dni vræ ago gratias quod eiusmodi Illmi Dni

Cardinalis Ubaldini literas, in fauorem meum obtinuerit, et ad me transmiserit. Negotium Parochiæ Brocouien. diligenter commendo Dni vræ. vereor ne Dnus Lampomanus fauore vrbis fretus eo nos euocet, sed magis vsitatæ iuris praxi consonum fuerit hic in partibus rem inchoari, vt parata informataq. causa ad vrbem demum referatur. Literæ Sacr: Reg: Mtis in hoc negotio ad Smum D N. datæ quomodo isthic exceptæ sint scire cupio. Studia et officia mea defero Dni vræ meq. gratiæ et amori illius diligentissime commendo. Viscouio vt sup.

Do X. Xdza Ssarbiewskieg.

Sero respondeo literis tuis; æger eram acerbissimo vexatus morbo, itaq. amicorum officiis totis sex mensibus vacare mihi non licuit, et nunc licet morbo leuatus esse videar, residuis tamen eius adhuc ita vrgeor, ne plane recuperatæ sanitatis fructu frui possim. Sed ad te, vnde hæc de me, Ego ne nimis mediocriter in stylo versatis audaci temeritate Historiam scribendam susciperem, alij faciant qui præter excellentem eruditionem etiam abundant otio, mihi à curis nullæ feriæ, et pleraq. in hoc genere à me dum iunior essem scripta nunc accuratius examinata obscuro addixi carceri. Tua diuina poesis Romanis quoq. probata auribus mihi valde placet, sic te lyricis vatibus inseris, vt inter principes referri meo quidem iudicio possis, sic arguté epigrammata nectis, vt sacra eloquia ex quibus materiam scribendi petis dulci condita sale animos nostros penetrent. Monumenta ingenij tui non imber edax, non aquilo impotens aut innumerabilis annorum series poterit diruere, etiam vitâ functus viues ac per ora hominum incedes sublimi feriens sydera vertice. Miror à tuis te abamatis Musarum campis ad obscura Philosophiæ dumeta traductum, et vereor ne plerisq. optimis nostrorum ingeniis aliquid inde detrimenti eueniat, quod studia ad quæ nati sunt deserere iubeantur. Sed tu ad omnia præclara natus ita Philosophiam tractabis vt partam scribendo gloriam tuearis, Vale nec dubita te à me amari; Deumq. precare vt mihi difficillimum munus gerenti auxilio cælesti præsto esse velit. Viscouio die 24 February 1630

Do X. Xdza Rectora Pultuskiego.

Ad me iterum rediturum mitto Pultoviam Patrem Skrobij, ea adiuncta conditione, ne vltra vnam diem isthic vel moretur vel retineatur. Etiamsi ille diutius domesticis deliciis immanere et frui velit, iubeatur redire ad deuorandas molestias quas à dulci fratrum consortio diuulso subire necesse est. Idem de nostro statu referet, vt viuamus vt valeamus. Commendo me sacris orationibus Rtiæ vræ et totius Collegij. Viscouio die 24 February.

Do Pana Starosty Lomzynskiego.

Chętnie to rad czynię, abym wmci memu Mciwemu Panu zkazdey miary zycsliwosc mię oświadczył. I teraz to o co wmć do mnie pisac y rozkazywać raczył posyłam to iest Commissia na obeyrzenie kaplice w Czerwony y indult Jeymci Pani Małzonce wmci, ten Czeladnik za ktorym wmć pisac raczył potrzeba aby przynaymniey posłał swiadectwo od Spowiednika że zdrowie iego postnych potraw niezniesie; Ale snadz tesz nie tak stary że krom mięsa niemogł zdrowia ratowac. Xiądz Karwacki nie tak mię tym listem ktorego copią posyłam wmci vraził, choc mię do Caiphasza rowna y persecutorem nazywa, choc przypinaiąc iakoby ia filiarum hominum instinctu miał nan następowac, bo to wszytko odpuszc wmć że tak piszę nieprawda; to mię barzey vraza że on mepomniąc na vocatią y clausurę swoię zakonną errat per domos alienas, y niemaiąc na to odemnie ktory tu iezdem Pasterzem pozwolenia zawodzi słuchaiąc spowiedzi sumnienia ludzkie, y będąc sam innodatus censuris iuris drugich do tego zsobam per complicitatem zaciąga. Niewidzę ia tego żeby był kiedy wtakiey szkole kędy pokory vczą, kiedy Pasterza swego tak superbe contemnit y siebie do niewinnosci Pana Zbawiciela naszego przyrownywa: Oddawam się zatym własnie wmci meo Mciwego Pana: w Wyszkowie 23 Februarij 1630

Do Pana Woiewody Łęczyckiego.

Cieszę się ztego że winczowanie moie wzięło pożądany skutek, y że wmć moy Mciwy Pan auctus es prole mascula: A że Pan Bog pobłogosławił primo meo vaticinio, teraz tego życzę y winczuię, abys wmć patrzył na to kiedy ten Synaczek da Pan Bog wocżach wmci stan swoy bądz Duchowny bądz swiecki zacznie, a ia wten czas (poniewasz teraz złe zdrowie et res angusta domi niedopuszcza) abym się mogł mu stawic do posługi. Conterfet krolewica Jeymci ma mi wprzod przemalowac Brzyzmowski, ktory że teraz do Gdanska odiachał musi sama prima idaea do czasu przy mnie zostac, ktorą ia wmci odesłac niezaniecham potym. Jeymci Pani Woiewodzinie zalecam służby moie, zktorymi oddawam się własnie wmci meo Mciwego Pana: wWyszkowie 23 Februarij 1630.

Do Krola Jeymci

Trapieło nas wiernych poddanych niesposobne zdrowie WKMci Pana y Dobrodzieia mego; pociechę przynosi wdzięczna nam wszytkim nowina o polepszeniu. Iusz zatym modlitwy nasze obrocimy do czynienia dzięk

Panu Bogu, frasunki nasze slitamiąmy do wesela, ktore aby było długoletne Pana Boga o to prosimy. Szerzey to opowie Xiądz Dziekan Łęczycki Secretarz W.K. Mci y przytym liscie vnizone posługi moie odda W.K. Mci Panu y Dobro dzieiowi memu. w Pecynie die 6 Marty 1630.

Do Krolowy JeMci.

Non habui tantum animi vt Sacr. Reg: Mtti Dnae meae Clementissimae minus commo de valente Mtem vram interpellarem, nam cum eius curas et anxias sollicitudines expenderem, intempestiuam fore putabam mei in eo casu doloris contestationem. Nunc meliora nobis isthinc nunciantur, nos quoque palam audemus comparere ad gratulandum, gaudiumque nostrum cum Mtte vra cui prae omnibus salus Regiae Mtis curae est communicandum. Accurrerem ipse si per valetudinem quae adhuc dubia est liceret, interim meas in hoc officio vices implebit Sororius meus Secretarius Sacr. Reg: Mtis, idemque de statu meo referet. Humillima mea obsequia defero Sacr. Reg: Mti vrae, eidemque felicissima optatae prosperitatis incrementa a Deo exopto. E Pecinensi praedio meo die 6 Marty 1630

Do Pana Podkomorzego Kurskiego.

Rozumiem ze y JeoMc Xiądz Suffragan y JeMc Pani Starczewska contenci z oczymienia sprawiedliwosci, drugi raz iednak racz to wmc gamic Poddanym swym kiedy v niewiernych strozow kupuią. Kaplanska to iest powinnosc opiekac się innuptis viduis et pupillis, bo kto castius talem thesaurum seruare potest, iako ci ktorzy eodem voto tenentur. To zas załosna kiedy swieccy ludzie wdawaią się w te powinnosc, ex quorum conuersatione etiam honestae fiunt suspectae. Dla Boga strzez się wmc tego, bo ludzie niewierzą, tylko albo swoie olim zonatym, albo pobożnym kaplanom choc to zartuię, zartem iednak przypomniana prawda ma miec swoie mieysce, to napewnieysza ze na ostatnim a srogim sądzie niezartem Pan Bog znami będzie postępował, a blisko do tego bo iutrzeyszy dzien nie nasz, iuz dawno swięty Paweł powiedział, hora est nos de somno surgere. Oddawam się zatym w łaskę wmci mego Mciwego Pana: w Pecynie 9 Marty 1630.

Do Krolewica JeMci.

Dzis prawie w samy wieczor wstąpił do mnie Pan Wypyski Sługa W.K. Mci Pana mego Mciwego, z ktorego dopiero wyrozumiałem o przybyciu W.K. Mci do tych tu naszych katow. Niesposobne zdrowie moie w ktorym mię Pan Bog

iuss to na siodmy miesiąc chciał mieć y pomieważ zatrudnione powietrzem maiętnostki moie niedopuściły mi abym był mocą biezał do prackowania reli WkMci. Tym iednak listem pokłon moy oddaię y uprzeyma moię do usługowania WkMci gotowość oświadczam, pilnie prosząc abys mię WkMć w łasce swey chować raczył. Do ktorey samego siebie z posługami moimi uniżenie oddawam: w Pecymie

Do Pana Miecznika koronnego

Dziś dopiero dostało mi się wiedzieć o perturbatiach w Domu WMci mo Mciwego Pana: Załosny z tego iestem zaprawdę, bom z serca życzył pociechy. Cowżdy za przyczyną se zacną y ucciwą białagłowa ciesli tak iest iako mi dawaią znać non maritali tractatur affectu, godziełoby się mnie y JMci Xdzu Kanclerzowi koronnemu powinnym iey y danym od Stryia Opiekunom wiedzieć, więcey mi się niegodzi pisać. Oddawam się etc. w Pecymie 9 Marty 1630

Do Cesarza JMci

Non cuiuis patet aditus ad supremos in Repub: praesides in solio Mtis summâ cum potestate orbis salutem tuentes, alii per alios sese insinuant, et calamitatibus pressi opem implorant. Nec ego eius sum audaciae, vt ad portam iustitiae et Clementiae Mtis vrae si mea causa ageretur temere comparere velim. Mouit me sacerdotij mei officium cui incumbit non deserere eos quibus subuenire pars pietatis est. Ex eorum numero est Feliciana Stadnicia, quae de crudelissima à Ferdinando Reyswic subdito Sacr. Caes: Mtis vrae fratris sui Sigismundi extincti mortem iustis vindicat lachrymis. Mihi satis fuent innuisse quid illa petat, Sacr Caes: Mtas vra dispiciet, quale ab ipso supremo iustitiae fonte ii qui se laesos putant ferre solatium debeant. Sic Mtas vra Caesarea Dei in terris ritè implebit vices, sic augusto nomini suo per vniuersum orbem tot triumphis illustri Clementiae addet coronam, homines nostros ad sui venerationem benigno impellet fauore. Sacrificia orationesq meas et humillima obsequia defero Sacr. Caes: Mti vrae Dno meo Clementissimo. Ex arce mea Pultouien. prid idc Marty MDCXXX.

Do Pana Dunina

Stadniciorum familia nota est Illmae Dni vrae in ciuilibus dissensionibus quae olim erant, semper illa in iis stabat partibus, quae magis in fauorem Augustae Domus Austriacae propendebant, et si verum fateri fas est inde perniciem indiscretâ pertinacia sibi accersiuit. Exiguae iam sunt domus eius reliquiae è quibus Feliciana Stadnicia Fratris sui Sigismundi à Ferdinando Reyswic

interempti cædem iustis querelis vindicatura comparebit coram Illmâ Dñe vrâ. Fauebit Illma Dño vrâ lachrymis quas fratre orbata soror vberrim effundet, nec patietur suum magnopere implorari præsidium, dum ipsa iustitia poscit vt sui vindices stringant in homicidas meritæ vltionis gladium. Quod reliquum est studia et officia mea defero Illmæ Dñi vræ. Ex arce mea Pultowien. vt supra:

E Societate IESV Fratri.

Cur non libere innuit quid facto opus sit, rogari nolo sed moneri. Commendaticias literas non soleo temere dare, præsertim ad supremos orbis præsides, quos velut numen veneraturi adire solemus, et vereor ne mox incutiant aliena mihi delicta pudorem. Nam Stadnicij Lanczuten. quodam malo nati sydere ita perijsse creduntur, vt pleriq3 eos etiam non maturius perijsse nescio an non iuste querantur. Sorori eorum me fauisse fateor, iustam enim causam legitimo vindicabat iudicio, et nunc tam ad Cæsaream Mtem quam ad Drum Dominum Supremum Silesiæ præsidem meas do literas. Sed nihil ne apud vos de meo periculo: non dico me pene furiæ regna Proserpinæ vidisse, certe in ipso steti mortis limine tot mensibus acerbissima colicæ passionis vexatus ægritudine, si videre contigisset fratrem non agnouisses non hominem sed spectrum et ipsa mortis imago ab ijs qui me olim nouerant conspiciebar. Diuinæ Mtri acceptum fero quod viuam quod in dies spiritum et vires resumere videar. Hac vita inter tot calamitates et pereuntis patriæ pericula aliud desiderium, nisi vt delicta seris quamuis deflere et abluere liceat lachrymis. Tibi ne sit graue vel molestum dum sacris adstas aris meminisse fratris, qui vtinam vel hac inclinata ætate sui salutisq3 suæ memor, se in cælum et communem peccasse Patrem iusto commotus dolore agnoscat et fateatur. Commendo me amori et sacris orationibus Rtiæ vræ. E prædio meo Pecinen. VIII Do Martij 1630.

Od Krolewica JeMci

Jasnie wielebny vprzeymie y wielce nam mily. Zes wmc dla niesposobnego zdrowia swego, z ktorego niepomalu iestesmy zalosni, tudziesz y dla nie wiadomosci niemogł się widziec znami, kiedysmy do krola JeMci Pana Oyca y Dobrodzieia naszego z Lithwy do Osiecha iachali, slusznie mamy za wymowionego wmci, contentuiąc się tą chęcią y ochotą wmci z ktorąs się nam y przes pisanie swoie y przes Urodzonego Wyrysliego Po

lowowego nasszego Pisarza oswat, y wielce za nię dziękuiąc, gotowi iestesmy
wzaiemną chęcią naszą za kazdym podanim się occasii zawdzięczac to wmci.
ktorego aby Pan Bog wszechmogący iako naprędzey do pierwszego zdrowia przy
prowadziwszy, w onym wdługi wiek na chwałę y ozdobę kościoła swego świę
tego y podporę Rzpltey chowac raczył uprzeymie życzymy. Dan w Osiechu
XIII dnia Marca Roku Panskiego MDCXXX.

Do Pana Starosty Rozanskiego.

Piestrzanek moy Pan Starczewski ktorego swieżo teraz Pan Bog do chwały swey po
wołac raczył część myślistwa swego mnie, a część JeMci Xdzu Sekretarzowi Ko
ronnemu dobrze za żywota naznaczył, iuss to był gotow oddac JeMć Xiadz Suffragan
Płocki po śmierci iego. A to snadz Myśliwiec wmci przewagę tę uczynił że ie nocnym
sposobem z Sczepankowa uwiodł. Pewienem ia łaski wmci mego Mciwego Pana, że y
mnie y JeMci Xdza Sekretarza koronnego zechcess wtey mierze poszanowac, y z tego
odważnika sprawiedliwość uczyniwszy, psy pobrane przywrocic roskazess, gdyss ia
z każdey miary rądniey bym wmci służył, niżli urazy iakie odnosił. Oddawam się za
tym łasce wmci mego Mciwego Pana.

Do Krola JeMci.

Nierychło mię tu doszła wiadomość, o ześciu z tego świata Pana Wolskiego Mar
szałka wielkiego koronnego, zaraz iednak dano mi znac zes WKMć Pan moy Mściwy
tęn urząd zacny, na ktorym y WKMci samemu y Rzpltey wiele należy, JeMci
Panu Marszałkowi Nadwornemu conferowac raczył. Zastałes tu WKMć wstępuiąc
na to Panstwo Oyca iego na tym placu tak chętnego do posługi swey, tak sposo
bnego do odprawowania rządow koronnych y Dworskich, że na on czas rozumieli
to ludzie że iuss wtakowey godności niemogł miec podobnego Successora. A to dał
Pan Bog w oczach WKMci podobnego iemu syna Marszałka wielkiego koron
nego ktory z łaski WKMci na tym mieyscu posadzony dzielnością y rostropno
ścią swoią reprasentabit personam patris. Dziękuię tedy uniżenie WKMci
żes wtey mierze z miłościwey łaski swey y z rozsadku swego Panskiego secutus
es iudicia omnium bonorum: a że śmiercią przeszłego Pana Marszałka Ko
ronnego otworzyła się droga WKMci do ratowania Krolewica JeMci Władi
sława, niewątpię o tym że WKMć z miłościwey łaski swey Oycowskiey Krze
pice y Olsztyn onemu conferowac będziess raczył, o co ia uniżenie proszę W
KMci. Przydam y tę drugą prosbę moię za JeMcią Panem Generałem Wielgopol
skim ktorego qualitates WKMci dobrze są wiadome, y na ktorym wiele WKMci
y Rzpltey w Wielgiey Polszcze należy, sposobny by był na tęn Urząd Marszał
kostwa Nadwornego ktory z dogodą WKMci Ociec iego odprawował mozess be

spiecznie W.K.Mć onemu ufać y iego pacatum ac modestum ingenium na wielkich iuż mieyscach doświadczone inter alios competitores mieć in consideratione. Więc y dzierżawa Odalanowska mogła by go wesprzeć, żeby był lubo na urzędzie lubo na tym na ktorym teraz iest mieyscu sposobnieyszy do usłużenia W.K.Mći. Wierne zatym poddanstwo etc. die 19 Marty 1630

Pana Ruszkowskiego Trukczaszego W.K.Mći killiakroć zalecałem W.K.Mći Panu memu Mćiwemu, od kilkunastu lat pierwey w woyskach W.K.Mći potym na obecnych postugach W.K.Mći samego bawiąc się zawsze zpochwałą skromnośći Oyczyzny swey barzo nate rat. Teraz osiadł sie w woiewodztwie kiiowskim y tam transtulit domicilium fortunarum suarum, gdzie że vacuie Owrucz dzierżawa nie tak barzo pożyteczna iako one mu potrzebna. Uniżenie proszę abyś W.K.Mć na dalsze usługi swoie tym dobrodzieystwem swoim sposobnieyszego uczynić go raczył do posług swych, a on nietylko dostatkami swymi, ale y krwią własną na każdym placu powinną wdzięczność oświadczyć W.K.Mći niezaniecha. Wierne zatym poddanstwo etc.

Do Xcza Proboscza Gnieznienskiego.

Wolałbym tu był samego wmći mcº Mciwego Pana y Syna widzieć y z wmcią de anno gratiæ tractowac y concludowac, bo niepodobna rzecz abyś był wmć miał tak mię ostro następowac, iako Iehmć Xiądz Gelecki z Xiędzem Głembockim. Znać że nie od executorow Duchownych ale od swieckich Successorow mieli informatią, bo kiedyby ta rzecz była przyszła na rossądek wmći y drugich Duchownych, prętka by była decisia, quid ex præscripto constitutionum synodalium ex praxi in talibus nomine anni gratiæ debeatur. Niewyciągałbyś był wmć na mnie rigorose examine rachunkow arendarskich, wyrzekałbyś był wmć wto że za portu zamknięniem zaledwo zyto musiało się przedawać, że żołnierzowi tysiącznemu przyszło się od kupowac, że część tego spolnego gumna co się było nierosprzedało w Gorznie. Nie przyiaciel spalił, że wszę calamitates iako wiedney maiętnośći od pioruna wtym tam roku przypadały, y że qui sentire vult commoda debet sentire onera, ale iuż to ino się puściwszy kiedyś wmć tak cięszkich exactorow na mie spuścił stanęło na tym że na mnie wyciągneli czternaśćie tysięcy złotych, upewniam wtym że siła płacę y cięszko mi się stało. Zatym niechcąc aby executores moi tym sposobem szli cum aby Successor moy (a może się to y wmći samemu przygodzić) iesli po śmierci moi taka będzie conditia portow, iesli Nieprzyiaciel w Prusiech a żołnierz w Mazowszu, więcey respectu anni gratiæ pro medio anno niepłacił tylko dwanaśćie tysięcy. Co tak krotce wmći oznaymiwszy oddawam się łasce wmći mego Mciwego Pana y pilnie sprawy moie na przyszłym Trybunale zalecam. w Pułtusku 21 Marty 1630.

Spectabiles Domini amici obsmi.

Exhibitores præsentium literarum mearum Servitores mei si qua in re opem et præsidium Dnum vrarum implorauerint, etsi scio DD. vras vltro eis suum studium accommodaturas, tamen memor meæ erga Ciuitatem vram propensionis publice priuatimq declaratæ meo quoq nomine Dnes vras compellandas putaui, ab eisq petendum vt quantum mea causa cupiant, per eam occasionem testatum reddere velint. Experientur vicissim Dnes vræ si quando mea opera vti voluerint, me Dnum vrarum causa libenter omnia esse facturum. Interim studia officiaq mea DD vris defero. Ex arce mea Pultovien. die 28 Marty 1630.

Spectabilis Dne amice obsme.

Singularis Dnis vræ erga me amor, meaq vicissim erga eum propensio facit vt nullatenus dubitem si quis meo nomine isthic comparuerit, ei Dnem vram præsto futuram suamq erga me beneuolentiam declaraturam, quod vt tanto libentius faciat veteremq nostræ in aula conuersationis consuetudinem, recenti renouet studij testificatione, actoresq rerum mearum consilio et auxilio suo iuuet maiorem in modum à Dne vra peto. Cuius gratiæ me diligentissime commendo. Ex arce mea Pultovien: vt sup.

Do Krola JeMci

Tak rozumiem ze WKMć Pan moy Mściwy raczys miec dobrze wiadome zasługi y odwagi Pana Capitana Galla Irlanczyka, wszyscy zaprawdę dawaią mu to swiadectwo ze do ktoreykolwiek imprezy na tey woynie Pruskiey uzyto go, stawał tak iako się godzi dobremu zolnierzowi, radby y na dalsse czasy był wsłuzbie ieslibys tego WKMć y Rzptа potrzebowała, albowięc tegoz sobie zyczy, aby za zaleceniм WKMci mogł miec mieysce w woysku Cesarza JeMci. Ma y stąd on zalecenie ze Catholikiem iest dobrym y wszędzie sie skromnie zachował. Uniżenie tedy proszę WKMci abys go WKMć do pocałowania ręki swey przypuscił, y wtym iego zadaniu Mściwą taskę pokazac raczył. Wierne zatym poddanstwo ec. w Pułtusku 2da Aprilis 1630

Cardinali Sanctaecrucis.

Aduersæ meæ Illmã Celsdo vra imputet valetudini, quod et rarius scribam et Illmã Celne vra abituriente ad osculum manus eius non accurram [iussegendum]. Eo certe animo sum vt per omnem occasionem cultus et venerationis officio defungar, colui præsentem, absentem vicissim omni obseruantia demereri con

rendam. Reuocabit aliquando Illmā Celdo. vrā vel in ipsa Romani splendoris amplitudine, ad mentem memoriam Clientis sui, viuumq; patrocinio suo tuebitur mortuo vero bene precabitur. Interim quaenam dies destinata sit discessui Illmae Cel: vrae scire cupio, meq; et humillima mea obsequia Illmae Cel: vrae commendo. Pultouio.

Do Krolewica JeMci

Chciał tego po mnie Capitan Gall abym go zalecił WK. Mci Panu memu Mciwe mu, wiem że WK.Mć ludziom Rycerskim zwykłeś fawr swoy Pański poka zowac à tym więcey tym ktorzy w wielu odwagach pokazali ochotę swoię do vsługi Rzpitey. Vzna Pan Gall patrocinium WK. Mci w prozbach swych, będzie miał snadny przystęp do pocałowania ręki WK. Mci dla zasług swych, ale ia o to proszę vniżenie, aby y dla przyczyny moiey. Vniżone zatym posługi moie oddawam łasce WK. Mci Pana mego Mciwego: w Pułtusku dnia Aprilis 1620

Do Krolowy JeMci

2. Bonis militibus faues libenter, eorumq. praeclaros conatus promoues. Multorum testimonio Dnus Capitaneus Gall Catholicus et pius vir, eam consecutus est laudem, vt per omnes tam Prussici quam aliorum bellorum occasiones nunquam officio suo defuisse, semper praeclare se gessisse, ab omnibus praedicetur. Dignum ego existimo quem Sacr Reg: Mtas vrā non solum gratia sua complectatur, verum etiam Sacr Caesae Mtri tanquam ad bellicas functiones idoneum literis suis diligenter commendet. Forti et fideli addo et Catholico milite auctum iri exercitum Caes: Mtis spondeo, cum promotione et fauore Mtis vrā Regiae Dnus Capitaneus Gall Caesareae militiae adscribetur. Humillima mea obsequia defero Sacr Caes. Regiae Mtri vrae eidemq omnem prosperitatem à Deo precor: Pultouio.

Do Pana Woiewody Derpskiego.

Miedzy skromnymi y odważnymi na vsługę Rzpitey Capitanami miał w teraźnieyszey woynie sławę Pan Gall Capitan, y teraz ia chętnie daię swiadectwo modestii iego, à przytym pilnie wmći mego Mciwego Pana proszę, abyś mu v JKr. K. Mci promotią swą przytomnym być raczył w tych rzeczach ktore on sam vstnie powie. Łaskę tę wmći memu Mciwemu Panu będę winien odsługowac, do ktorey się z posługami moimi pilnie oddawam. W Pułtusku dnia Aprilis 1620.

Nuncio Apostolico.

Absente Domino Decano Lancicien. Nepote meo literas Illmae Cel: vrae

ad eum datas aperui legiq; ex quibus intellexi Illmam Cel: vram pro suo eximio erga me affectu manum apponere velle componendo negotio Browien Parochia. Non diffiteor equidem me magnopere commoveri acerbissima Ecclesiæ illius iniuria. Decimus iam decurrit mensis ex quo D. Magister Capellæ Regiæ iure eius Parochiæ se abdicavit, nihil dico quod annui Ecclesiæ eius proventus interversi sint, et nescio quo contractu divisi, magis curæ animarum detrimentum me angit quod quidem adeo ingens est, ut maius esse non posse videatur. A quinq; prope annis nunquam Parochia vidit Parochum, nisi forte bis idq; per unius diei decursum. Sacerdotes duo qui eius vices obibant inepti et tanto muneri sustinendo impares, negligentes et semper cum Plebano de precio ut mercenarii litigantes, hinc ex actu visitationis meæ constat, tot homines sacris non procuratos e vivis exces~~serunt~~ssisse, multos aliosq qui ob penuriam sacerdotum Ecclesiæ præcepto satisfacere non potuerunt repertos. festis ego sum eius rei cum aures accommodarem audiendis eorum confessionibus cum monendo docendoq; Parochi vices implerem. Desævit in eo oppido præterita hyeme pestis satis acriter, prope septingenti homines extincti, et nisi is cui ego curam illius Ecclesiæ demandavi aliquid egisset. (quanquam ne is quidem qui litem sibi intentari suspicabatur multum præstare potuit) deserti omnes occubuissent. Tantam calamitatem cum Ecclesia illa ob supinam Parochi qui et linguæ ignarus est nec ob obsequia quibus mancipatus est per securam animarum gerere potuit, acceperit, quis mihi imputet si pro munere meo caveo, ne is qui tantopere eam Parochiam ambit, et subditos meos et se animamq; suam æternæ damnationis laqueo irretiat meq; tanti discriminis periculo involuat. Ea negotia gerit Dnus Lamponianus, ut ei per tot menses non licuerit aliquot vacuos secernere dies, quibus ad eum cui examen à Sede Aplica commissum est excurrere possit, is videlicet neglectam animarum curam ita suscipiet, ut sponsioni quam in manibus meis facturus est satisfaciat, ac in supremo iudicio præclare se functum officio profiteatur. vel quod absit ego nomine ipsius si illius petitioni suffragabor erubescam. Innocentium ni fallor IV. ad pœnas purgatorias ob sacerdotium male collocatum (ita suspicatur Cardinalis Belarminus) condemnatum fuisse usq; ad diem iudicii ex quadam revelatione innotuit.

Multa sunt peccata mea sed quotidie ingemino. Dne ab alienis parce servo tuo. Quid enim ad me nisi salus in discrimen animarum vocaretur si is vel alter esset Parochus Brocovien. ? inprimis certe Sermo Principi Vladislao gratificari vellem, cuius causa si res posceret, sanguinem vitamq. libenter impenderem, sed nobis qui ut vulgari proverbio dicitur altero iam pede in sepulchro stamus, maior habenda est ratio futuræ quam præsentis vitæ in horas deficimus et morimur. Illma Celdo vra si existimat omninoq. iudicat Dominum Limpomianum melius quam alios Ecclesiæ Brocovien. præesse posse, ego me exauthorabo et sub imperio Illmæ Cel: vræ esse profitebor, pareboq. tanti Principis arbitrio. Deus autem coram quo sto erit testis me innocentem fore à culpa neglectæ curæ animarum. Liberius hæc Cita conscientia dictabat] non ut Cliens ad patronum sed tanquam Episcopus ad scientem sacros Canones scripsi, det veniam Illma Cel: vra meq. patrocinio suo tueatur. Cui humillimam servitutem defero. Tiscovio die 6 April: 1630.

Idem Ex occasione literarum quas Illma Celdo vra dederat ad nepotem meum Decanum Lancicien. liberius Illmæ Celni vræ explicavi quid sentirem de negotio Brocovien. Ecclesiæ statumq. Parochiæ illius descripsi, meq. in potestate Illmæ Cel: vræ fore professus sum. Accepi deinceps literas Illmæ Cel: vræ eximii amoris testes, quibus Illma Celdo vra pollicetur se authoritatem suam interpositurum ad levandum me hac solicitudine. Constanter iterum affirmo non mea vel meorum causa me commoveri ac destinatis D. Limpomani obstare velle, causam Ecclesiæ Dei tueor, ne tot millia animarum homini aulæ perpetuo affixo ad munus pastorale ut cætera omnia adsint ob linguæ ignorantiam minus idoneo, committantur, ne ego ipse in discrimen salutem meam coniiciam. Cæterum ut meum cultus et observantiæ studium ita ut debeo Illmæ Cel: vræ testatum faciam eo flexi animum ut præmisso ad Illmam Cel: vram eo cui cura illius Parochiæ à me iure meo demandata est, et rationes redderem collati à me legitime eius sacerdotii, et talem à me datum Parochum qui ipse et concionandi et sacramenta administrandi officium recte obit. Ille idem non aspernabitur propositas ab Illma Celne vra pacificandæ huius litis quæ sine causa movetur conditiones: nunc quidem occupatus est in functione pastorali, sed paucos intra dies à me vocatus redibit et coram Illma Cel: vra comparebit Discessum Illmæ Cel: vræ vellem proferri diutissimè quo nobis frui Illmæ Cel:

vrae praesentia liceret, sed vt suspicor maiora negotia auocant Illmam Cel:
vram in quibus conficiendis eam felicitatem Illmae Cel: vrae precor,
quam olim Hippolitus Cardinalis Aldobrandinus hic in Polonia conse
cutus fuit. Humillimam meam seruitutem defero Illmae Cel: vrae. Tiscouiis
die 9 Aprilis 1680.

Cirulo

Iam diu nullas nec ab Illmo Dno Cardinali nec a D. vra accepi literas, [illegible]
illae erant quibus adiuncta fuerunt Sacrae Congregationis ad me in causa non
torum liminum Apostolicorum scriptae; suspicor esse aliquem forte in aula R[illegible]
qui mutuas nras intercipiat literas, et vereor ne negotium Ecclesiae Browi[illegible]
aliquorum malam augeat solertiam. Saepius ego scribo et ad Illmum D. Car[illegible]
lem et ad D. vram, praecipue negotium Parochiae Browouien. commendaui aliquoties
D. vrae, quod haeret adhuc, valde nitente vel ambiente potius Dno Lamponi
ano, cuius votis fauerem, nisi manifestum animarum periculum vel pernicies ipsa
appareret, satis iam piaculi contraximus dum D. Magistrum Capellae Regiae cu
ram animarum negligere tot annis siuimus. Scripserat Regia Mtas in ea causa
ad Smum D. Nrum, eae literae vt isthic acceptae fuerint scire velim. Hostiras
miserias et praedas quibus ad arbitrium militum grauamur non commemoro, pacem
a Deo poscimus, qua vt Italiae quoque orbis Christiani flosculo frui liceat exam
mo opto. Commendo studia officiaque mea D. vrae. Tiscouiis die 9 Aprilis 1680

Cardinali Sanctaecrucio

Venit ad Illmam Cel: vram Parochus Browouien. I. V. D. Doctor vir satis eru
ditus, in concionibus sacris faciendis felix, et vita innocentia probatus. Is red
det rationem mei suique iuris, ostendetque nihil a nobis temere vel in contumeliam
cuiusquam factum, atque hoc negotium ita a nobis tractatum, vt nullius alterius
rei nisi salutis animarum ratio habita fuerit, quid alij spectauerint quidue taci
to pacto inuoluerint, Deus melius nouit, quanquam accuratius rem exploranti
bus, non obscura vestigia deprehenduntur vetiti sacris Canonibus ambitus. Pluri
bus hac de re antea, et idem a me missus luculentius hunc resoluet nodum. Prin
cipibus nris omnia nos debere profitemur; si modo ea a nobis postulent quae
salua conscientia praestare possimus. Humillima mea obsequia defero Illmae
Cel: vrae. Tiscouiis

Do Pana Łosy Doctora

Multum sibi is arrogat qui ignarus status valetudinis suae se valere di
cit, sed et iste parum accepti a Deo beneficij gratus, qui cum melius sibi

esse sentit id palam non profitetur. Ego certe subductis rationibus qualis ante fuerim
qualis nunc sim me nunc viuere ante aliquot menses vix vixisse fateor et agnosco.
Exigua restant vestigia tremoris manuum pedes quotidie detumescunt et minus
superuacaneo humore inflantur, Catharrus et tussicula interdum molesta sed
nec ea ita vehemens vt vel somnum auferat, vel pulmonum inuolucra exaspe
ret. Hactenus vsus sum oximelis squilitici pharmaco Cracouiâ misso, puto
exemplar huius cuius adhuc reliquiæ in vasculo supersunt simile vel idem
[...]sauiæ parari posse, lenit quoque et placide soluit intestinorum fermenta Sy
[...]s Rosatus solutiuus sumptus, is si ex Apotecis Varsauien. haberi potest
[...] mihi aliquantulum ex eo mitti. Remedia accuratiora forte in alium annum
[...]fferri possunt, nam hoc tempore satis vexata fuit morbis natura et medica
[...]ntis morbum lenientibus fatigata, denique quis nunc locus vel à peste vel à mi
litum vexatione immunis. Videbimus interim quid ver magis adultum secum adfe
ret, nunc adstrictiori victus ratione valetudinem conseruabimus Deo vitæ nostræ
authore cætera curante. Vale excellme Dne meque ama Tiscouiæ

Ciuibus Thorunen. Spectabiles Dni amici obsmi.

Questi sunt non semel Dobrinen. aliarumque vicinarum terrarum incolæ cataracta
in fluuio Drwęca ad Libicum positis nauigationem nauiumque transitum impedi
ri. Audiui sæpe excusationem DD. vrarum dictumque ab eis fuisse hanc ipsam
cataractæ molem commodiorem facere nauigationem, sed ego rem se aliter habere
nuper expertus sum, nam dum nauis mea frumento modice onerata aduerso flu
uio traheretur iamque magno labore et periculo loci difficultatem superasse vi
deretur, malitia vt aiunt molitoris factum est, vt ex improuiso apertis catara
ctis impetu fluminis nauis iterum abrepta, non solum in summo discrimine
esset, verum etiam semel magno conatu superatam difficultatem quasata, ite
rum eluctari non potuerit et ob eam causam frumentum à me ad conseminan
dos prædiales subditorumque clauis Gorznen. agros missum isthic hæserit. Ex qua
re cum ego non mediocri damno affectus sim, pro iure amicitiæ vræ à Dn.
vris benigne requiro, vt damnum hoc mihi resarciri iubeant, nec mihi eam
imponant necessitatem, vt ego et hoc ipsum damnum iure repetam, et solennem
Regni Comitiorum authoritate de amouendo hoc obstaculo legem latam vrgere co
gar: Bene valere DD. cupio eisdemque studia mea defero. Tiscouiæ die
12 April. 1680.

Do Krola JeoMci

Pana Boga chwalę za dzisieyszą nowinę ktorą wziąłem o znacznym na zdrowiu po:lepszeniu WKMci Pana y Dobrodzieia mego Mciwego. wiego samego ręku iest, nietylko nas mnieyszych ale y Monarchow wszytkich zdrowie y zywot, on kiedy y chorobą nawiedza y zdrowie przywraca cudowną y niebieską dobrotliwosc swoię oswiadcza. Za:wszem ia to rozumiał salute Regia subditorum salutem contineri, teraz strapiona Oyczyzna nasza moze się rzec bespiecznie ze iuz nie swoią, ale WKMci zyie duszą y zdrowim, ktore aby wdługi czas stałe y nieodmienne było publica vota do nieba obracamy. W niektorych sprawach uzyłem JeoMci Pana Kuchmistrza Koronnego Nadwornego aby odniosł WKMci prozbę moię, mianowicie tegobym zyczył abys WKMć w teraznieyszych occasiach łaską swą przychęcic raczył JeoMci Pana Podkanclerzego Koronnego do dalszych usług swoich y Rzptey. Wierne zatym poddanstwo y uniżone posługi moie oddawam własnę WKMci: w Wyszkowie 12 Aprilis.

Do JeoMci Pana Podkanclerzego.

W utrapieniu moim na ktore wmć moy Mciwy Pan na Seymie patrzył a ia potym killa miesięcy ono cierpiał niemnieysze miałem utrapienie słysząc o niesposobnym zdrowiu wmci mego Mciwego Pana. Teraz iuz lepsza aura meliores ad nos defert rumores, y to samo ze wmć do Krakowa kwoli sądom iachac raczył znak iest poprawy ktora aby była skuteczna iako tego z serca zyczę tak Pana Boga w modlitwach moich proszę. Zdami się zem kiedys practicował wmci iesli wmć v Dworu fungeris munere suo będziesz zdrow, alibi detrimentum senties, takie y teraz moie zdanie iako on Cesarz niegdy powiedział Imperatorem mori stantem oportet tak y Pieczętarz v Dworu et priuatam et publicam debet curare salutem. Dłuszszym pisaniem niemaiąc zwłaszcza na pierwsze listy moie responsu niechcę bawic wmci Oddawam się z posługami moimi własnę wmci meo Mciwego Pana: vt Sup.

Do krola JeoMci

Zalecałem WKMci Panu y Dobrodzieiowi memu JeoMci Xdza Suffragana Wilenskiego na Biskupstwo Wilenskie, inaczey padła resolutio WKMci, na Zmudzkie przed inszymi byłoby to dobre subiectum, wiem ze non ambit, ani mię o to prosił, ia iednak za nim wnoszę unizoną prozbę moię, a iesliby Xiądz Suffragan na dawney conditii swey co podobno z wrodzoney skromnosci czyni zostac chciał, unizenie proszę abys WKMć secundo loco in his occasionibus w Panskim swym uwazeniu miec raczył.

Xdza Biattszora maturi iudicii et vitæ probatæ kapłana, taliego potrzebuie tam ampla cura pastoralis, tak zatrudnione res Ecclesiæ. Wierne zatym poddanstwo etc.

Nuncio Apostolico.

Nepoti meo Decano Lancicien. mandaui vt Illmæ Cel: vræ vereor ne iam abiturientis manus meo nomine exosculetur ac pro omnibus præstitis mihi beneficiis ageret gratias. Polliceor ego me quoad vixero memoriam et nomen Illmæ Cel: vræ perpetua veneratione culturum vicissim autem confido Illmam Cel: vram quæ est eius singularis humanitas nunquam animi sui erga me propensionem immutaturam, meq; et dignitatem meam suo patrocinio propugnaturam. Cui humillima mea obsequia defero Tiscovii

Do Pana Starosty Osieckiego.

Wiedziałem ia to dawno od Jo. K. Mci ze JoMc Pan Podstoli Nurski był odniesion o zatrzymanie drzewa albo tarcic pewnych na Narwi, rozumiałem iednak ze iuz się to miało wiaką obrocic iustificatią. Teraz dopiero kiedy za przyczyną moią dac raczył Jo. K. Mc Panu Podstolemu Podkomorstwo Nurskie, dał mi znac JoMc Xiądz kanclerz ze iest to wola Jo. K. Mci aby się Pan Podstoli zwmcią o tę zgadzał szkodę. Daie on dostateczną sprawę niewinnosci swoiey, ktorą posyłam do ręku JoMci Xdza kanclerza mego Mciwego Pana y Brata, vzywaiąc JoMci aby z niost się o tym zwmcią. A ze mi wtym tu Wiewodztwie wiele nalezy na tym zacnym y rodowitym Slachcicu ktorego wolałbym widziec na kazdym placu na słuzbach Jo. K. Mci ani ze [illegible] priuatum honore. A to maiąc v siebie włosce wmci przeciwko sobie sam się wdaw[illegible] wtę sprawę miedzy wmciami, y lubo Pan Podstoli niewinnosc swoię vkazuie y barzo zatęsny iest będąc tak szesniony in puncto honoris biorę tę szkodę na się y co JoMc Xiądz kanclerz Coronny znaydzie zastapię wszytko, a wszak tez non de capite agitur viri nobilis ale o to idzie co nagrodzic się moze. Proszę tedy wmci mego Mciwego Pana abys do tego skłonił chęc swą y iuz nie przed Jo. K. Mcią Panem naszym Mciwym ale przed JoMcią Xdzem kanclerzem Coronnym przez ktorego wmc weźmiesz satisfactią położył tę skargę swoię. Oddawam się zatym wlasce wmci mego Mciwego Pana w Wyszkowie.

Do J. M. Xa Kanclerza

Do Jego Mci X[ię]dza Kanclerza.

Barzo mię frasuie ta długa prolongatia wydania listu z Cancellarij J[eg]o K[rólewskiej] Mci Panu Podstolemu na Podkomorstwo Nurskie na ktore mam declaratią J[eg]o K[rólewskiej] Mci listowną tak od JeMci Pana Marszałka Wielkiego Koronnego iako y od W[aszmo]ści m[oj]ego Mciwego Pana. Nouum genus martiry, o kopę tarzac za vdanim Factorskiego Sługi zrazać zacnego Slachcica z honoru, et ex occasione valde ciuili criminał vczynic. niechby iuz prawem choc za Dworem quoniam de refisci agitur patrono Pana Podstolego, ale y onego wzelzywość y mnie in ludibrium podawac zaprawdę rzecz iest załosna. Posyłam W[aszmo]ści copią listu Pana Podstolego do mnie z ktorey W[aszmo]ć wyrozumiec będziesz raczył iaką daie sprawotę niewinności swoiey, piszę y do JeMci Pana Starosty Osieckiego prosząc y perswaduiąc JeMci aby tę szkodę puścił na rossądek W[aszmo]ści chcący y gotow będąc moim własnym groszem zastąpic ią, à niewątpię ze W[aszmo]ć widzisz o co mi idzie wtey sprawie, iakaby była iactura existimationis meæ kiedyby to tak padło iako JeMć Pan Starosta Osiecki zyczy. Pilnie tedy proszę W[aszmo]ści m[oj]e[go] Mciwe[go] Pana abyś W[aszmo]ć dla mnie Sługi y Brata swego to vczynił, naprzod abyś W[aszmo]ć J[eg]o K[rólewskiej] Mci tę iustificatią Pana Podstolego per occasionem odniosł, potym do JeMci Pana Starosty Osieckiego y sam napisać y moy list odesłać, na ostatek tę sprawę iako W[aszmo]ć sam będziesz rozumiał vspokoic raczył. Barzo mi W[aszmo]ć moy Mciwy Pan dogodzisz kiedy miedzy pracami swymi iednę quaterę godziny na to efficaciter odważysz, à ia poki zyw tę łaskę W[aszmo]ści m[oj]e[go] Mciwego Pana odsługowac winien zostanę. Do ktore[j] powinney miłości y łaski pilnie się oddawam. w Wyszkowie 15 April. 1630.

Do JeMci Xiędza Secretarza.

Nie iest insza y moia y Capituły Płockiey w tey sprawie cum Patribus Societatis JESV intentio iedno ta własnie iaka była JeMci Xędza Biskupa Krakowskie[go] kiedy to Collegium ex bonis Ecclesiæ Epatus Ploc[ensis] fundowac raczył. to iest aby ta fundatia ex incremento Scholarum ornamento esset Eccl[esi]æ Cathedrali, iesliby tam kto co inszego proponował id non esse ex mente mea racz W[aszmo]ć wiedziec. Słusznie tedy y W[aszmo]ć miałbys się do tego przyczynic aby Patres placi tis in fundatione conditionibus ktore ia widzę æquissimas esse dosyc czynili. bo rozumiem y W[aszmo]ści samego to obchodzic musi ze tak infrequentia iest tych przy kosciele Cathedralnym ktorzyby chwały Bozey kapłanom odprawowac pomoc mogli. Oddawam się zatym łasce W[aszmo]ści m[oj]e[go] Mciwego Pana y Brata. w Szczepankowie. 19 Aprilis 1630.

Do Xiędza Archidiacona Płockiego.

Barzo niepocieszną mi nowinę wmć oznaymił o takim nowym rozszerzeniu powietrza w Płocku. A to y tu ia zteyże przyczyny ponieważ się y w Pułtusku y w Broku znowu powietrze szeroko ponowiło tak iestem ściśniony że zmieysca ruszyc się niemogę, byłem iednak na tym y do tych czasow iestem, abym wodą, ponieważ terrestre iter trudne y niebespieczne zemknął się ku temu tam mieyscu pod czas Capituły iesli iednak złe zdrowie y tego mi niedopuści Panu Bogu ostatek poruczyc przydzie. Srebro kościelne rozumiałem że iuz dawno miało byc w Płocku, y że ie ci mieli odwieść nazad kto zy ie tam zawiezli, ale y teraz niedosyc mi było dac o tym znac że IKMć Xiądz Arcybiskup niechce go tam dłużey miec lecz y rationes et consilia suppeditare co z tym uczynic. Widzę że Praelati mei chcą że mnie miec y Custosza y Dziekana y Scholastica, á sami nic nieczynic iakoby niewiedzieli że cura Diaecesis et in Repub. functio Senatoria incumbit Episcopo, Capitulum vero prospicere debet, ut in Eccla Cathedrali decore omnia fiant, et ne quid detrimenti Eccla patiatur. ita partita sunt haec munera, że kiedy każdy swego będzie pilnował omnia recte riteque fient. Y tomi zaprawdę, dziwna że nad zwyczay inszych kościołow w ktorychem też był. kiedy przydzie aliquod periculum ab omnibus deseritur Ecclesia, widałem gdzie indziey że sub suspicione pestis odważali się Kapłani Capitulares zostac przy kościele, á to z łaski Bożey niewidziałem by ktory z nich powietrzem umarł, tak w Gnieznie iako y w Krakowie, y na inszych mieyscach. Wmć widzę w tey mierze inaczey się zachowuiecie arbitratu suo, á mnie tylko rescriptis praetoriis dawacie znac quid vobis visum fuerit, á podobno in rebus tanti momenti według zwyczaiu inszych kościołow zeszłoby się z Biskupem Capitule ustnie znosic, á zwłaszcza wiedząc że mię et aetas provecta et valetudo inclinata et continui in Eccla Dei labores barzo nawątlety. Co się tknie odwozu tego srebra poruczyłem P. Piączynskiemu memu, aby furmany abo Podwody sposobił. Wmć raczcie deputare duos ex Capitulo ktoryby byli praesentes y przy odbieraniu y odwozeniu tych rzeczy, niewidzę gdzieby ie odwieśc tylko do Płocka gdyż inszych twierdz tu niemamy, á Pułtusk też tak barzo zapowietrzony, że mietylko ia ale y Czeladz moia tam zmieszkac niemoże, y przydzie mi się odewsi do wsi umykac przed tym niebespieczenstwem. wszakże ia to wszytko puszczą na zdanie wmciow. Piszę y do IKMci Xdza Arcybiskupa, prosząc aby do czasu w zamku Łowickim rozkazał zachowac to srebro bo teraz z nim się przed tymi Niemieckimi Chorągwiami pokazowac valde intutum et periculosum. Co się tknie prowisii Kapłanom na to powietrze, o tym ex futuro Capitulo zniesiemy się z sobą kto y co ma

dac. Ill^is R^ndam D. v^ram bene valere cupio, meq; amori ipsius diligenter commendo. Wyssłowie 23 Aprilis 1630

Do Krola JMci.

Jakiey wziętosci iakiey rodzwitosci y do vsłuzenia tak WKMci Panu m^nu Mtci wemu iako y Rzptey sposobnosci iest Pan Wodynski Podkomorzy Drogicki, niechcę opisowac gdyz WKMc Pan moy Mtciwy doznałes ochoty iego doznała y Rzpta na wszelakich functiach godnosci y rostropnosci. Wiem ze raczy go miec WKMc w liczbie tych ktorych y do posług swych vzywac y łaską Panską swą wspierac masz wolą. Podawa się do tego teraz occasia kiedy iako mi dano znac vacuie Starostwo Liwskie. Jurisdictia to iest niemała y ludzi swawolnych pełna ale wintratę barzo podła zamek niekiedy znaczny zgruntu prawie zniszczony miasteczko wniwecz spustoszone; Upewniam wtym WKMc Pana m^eo Mtciwego ze nikt na tym tam placu sposobniey y dogodniey niemoze służyc WKMci y Rzptey iako Pan Podkomorzy Drogicki, ktory w około tam maiąc maiętnosci dziedziczne tak wwoiewodztwie Podlaskim iako y wPowiecie Liwskim ma tak wiele dostatku aby y ruiny restaurował y wyuzdaną swąwolą pohamował. Vnizenie przeto proszę Pana m^eo Mtciwego abys Mciwą łaskę swą onemu pokazac y tym nietylko onego samego ale y innych zacnych powinnych iego Sług WKMci do vsługowania sobie obowiązac raczył. Wierne zatym etc. w Wyssłowie 24 April 1630

Comiti à Dhna Carolo

Inter eos milites qui Sacr. Reg: Mtti Domino n^ro Clementissimo bello proximo Sueco Prutenico operam nauarunt, pracipuam semper laudem tulit D. Capitaneus Gall Hirlandus, nam et manu strenuus et consilio promptus eximia virtutis commendatione enituit. Ee vero est animo, vt de iis Principibus qui iusta et ad Catholicam religionem propagandam suscepta gerunt bella potissimum bene mereatur, cumq; Sacr. Cæs. Mtas cæteris Christianis Principibus palmam eius laudis quæ sacro bello acquiritur præripuisse videatur non immerito tali militiæ nomen suum D. Gall dare desiderat vbi non solum belli morte venale decus verum etiam præmium cælestis gloriæ parare sibi possit. Hunc ego fretus D. v^ræ singulari beneuolentia quam mihi dum ego vicecancellarii et Illma Dño v^ra legationis Cæsareæ muniere fungeretur Varsauiæ dum esset domi meæ detulit diligentissime commendo. Virum probum Catholicum militiæ gnarum habebit Cæs. Mtas in exercitu suo, si promotione D. v^ra D^nus Gall id quod votis exoptat, stipendio Cæs^a Mtis auctorabitur. Quidquid Illma D. v^ra in eum fauoris effuderit id mea causâ impensum arbitrabor. Defero studia et obsequia mea Illma D. v^ra. Ex arce Vissouien. die xxvi. Aprilis.

Do Krola JeMci

Powtarzam prozbę moię vnizoną do WK Mci Pana y Dobrodzieia mego Mciwego za Xiędzem Suffraganem Wilenskim o Biskupstwo Żmudzkie, godny y pobozny kaptan rodowity y sposobny do vslugi kosciołowi Bozemu y WK Mci. nie potrze buie commendatii moiey bo sam przez się pokorą poboznoscią godnoscią dosyc iest zalecony WK Mci. Wielką zastugę sobie WK Mc v nieba sposobisz, kie dy tego swiętobliwego kaptana promotią swą na takim placu w Kosciele Bozym postawisz na ktorym on będzie vmiał verbo et exemplo Biskupi vrząd z po ciechą ludzi poboznych odprawowac. Wierne zatym poddanstwo ei w Wysoka wie vt supra:

Adm Rnde Frater in Chro charme et obfse.

Leuamentum quoddam molestiarum adferre visæ mihi sunt literæ R̃ntiæ Vræ, etsi enim tot Pultouiæ peste infectas familias tot funera accumulari nunci abant, quia tamen eædem vt diuini decreti rigorem æquo animo ferremus horta bantur, gratissimæ mihi erant. Augetur hoc malum et plane hic ea lue cir cumdati videmur. Brocum Camenecia et Pultouia vicinæ quoq villæ tuto adiri non possunt, pestem auget fames, et pene spes adempta speratæ melioris messis, ob tanta frigora quæ segetem in ipsa adhuc herba enecant, futuri etiam temporis calamitate nos terret. Miror R̃tiam vrãm non solum hærere Pul touiæ, sed et iuuentutem vtriusq ordinis ab ea isthic detineri, migrandum cito est, ne si sero id facere volueritis, sero vos tractæ moræ pœniteat, Ego hic solus, et nisi fratrem Dnum Canonicum mecum habeam tædio contabe scerem, vos si bene conscii estis nihil adhuc ex contagiosa lue vobis adhæ sisse, libere ad me commeare potestis. Dussium et cæteros qui iam dudum à me moniti, pestem fraudulenter aluerunt, ac insuper mecum ac si nihil domi haberent pecuniamq e domo infectâ non surripuissent, conuersati sunt, dignos censeo, qui acerbissimis suppliciis pœnas luant, et mei quantum in illis fuit, et tot hominum parricidæ sunt. Commendo me sacris orationibus totius Col legii, et R̃tiæ vræ amorem meum defero. Viscouiæ die 1 Maij 1630

Do JeMci Panny Megerin.

Dat mi znac JeMc Pan Kuchmistrz koronny ze wmc moia Mciwa Panna ra czytas z łaski swey obiecac przestac pieniedzy killa tysięcy złotych do Ni derlandu powinnemu memu Panu Kobierzyckiemu. Pilnie dziękuię wmci moiey Mciwey Pannie za tę łaskę ktorą y tęn tam Młodziemiec z Domem s[illegible]

im y ia zasługowac wmci winien zostanę. Niewątpie ze według tego iako Jego Mć Pan Kuchmistrz swoim y moim imięniem będzie wmci prosił do tego się wmc przyczynić będziesz raczyła zeby y on iako narychliey te tam pieniądze odebrał, y my wiadomość prętką wzięli ze go doszły. Oddawam się zatym w łaskę wmci mojey Mciwey Panny. w Wyszkowie 4 Maij 1630.

Do krola JeMci.

Takesmię WKMć Pan y Dobrodzi moy łaską swą Panską zniewolił, ze ia ho WKMci służyc tak y do dalszey kiedy się do niey podaie occasio do wdzięcznosci cisnąc się mam to sobie za iednę powinność. Trudno piorem wyrazic iaki iest moy wtey mierze affect, wiakich terminach trzymam desideria mea, iako po Panu Bogu na samego WKMci szanc wszytek szczescia mego puszczam, wyrazi to ustną relatią JeMć Xiądz Suffragan Płocky Siostrzaneк moy kiedy go WKMć do pocałowania ręki y do audientii swey przypuscic będziesz raczył. O co unizenie prosząc wierne poddanstwo modlitwy moie kaplanskie y unizone posługi oddawam w łaskę WKMci Pana y Dobrodzieia mego Mciwego: w Wyszkowie die 5ta Maij

Do krolowy JeMci.

Satis fortunatum me hactenus existimaui tantis beneficiis Sacę Regiae Mtis Dni mei Clementissimi auctus, tot Mtis vrae fauoribus cumulatus vt nihil felicitati meae adyci desiderandum videatur nisi moderationem quandam praecidendumq filum inuidiae quae me onerare posset. Nemo quidem me ipso melius expendere potest quid ego Mtatibus vris debeam non fortunas quae vota mea superarunt, sed vitam ipsam me debere profiteor, si quid praeterea promotione Mtis vrae in hac occasione de qua Rmus D. Suffraganeus Plocen. Nepos meus exponet sensum meum accesserit, id ipsum me tanto magis obstringet ad perpetuam grati animi testificationem declarandam. hac mente viuam hoc animo moriar. Humillima mea obsequia defero Mti vrae eandemq et Regiam ipsius domum caelesti fauore omnibus desideratae prosperitatis incrementis augeri voueo. Viscouij die 5 Maij.

Do JeMci Panny Megerin.

Poruczyłem JeMci Xiędzu Suffraganowi Płockięmu Siostrzankowi memu aby zmowią wtym co ma odemnie wporuczeniu vstnie się zniosł. Niewątpię ze iakom

zawsze znał wmci mojey Mciwey Panny taskę tak y teraz taze będę przywiązany, do ktorey cale oddawam sie z posługami moimi. w Wyszłowie. vt sup.

Do krolewica JeMci.

Pokłon moy powinny y vnizony odda imięnim moim WKMci Panu męmu Mciwe mu JeMc Xiądz Suffragan Płochi Siostrzanek moy. Tenze wnieltorych rzeczach prozbę moię doniesie WKMci ktoremu vnizone posługi moie własnę oddawam. w Wyszłowie 5ta Maij 1630

Admodum Rnde Frater in Chro obsme.

Rmus Dnus Suffraganeus Plocen. communicabit ea cum Rtia vra quae vt meo nomine exponeret eidem commisi. Dei ego voluntati et me et spes meas iam pridem permisi, neq. in eiusmodi occasionibus quidquam aliud praeter maiorem Dei gloriam spectandam duco cum tamen eo loco sim, vt si inter eos qui petunt non comparerem, contemnere potius Serm̄i Regis mei beneficia quam intra modestiae fines subsistere viderer. Regiae Mtti Dno meo Clementissimo statuendum decernendumq. relinquo qua condicione deinceps me in suis et Ecclesiae obsequiis versari velit. Non dubito autem Rtiam vram si res poposcerit solitum suum fauorem mihi accommodaturam. Cui vicissim amorem meum defero, ac bene valere Rtiam vram cupio. Viscouiis die 5 May 1630.

Do Pana Zozy Doctora

Iam antea significaui me hoc vere non alijs vti medicinis velle nisi leuioribus cum et morbus ipse et victus ratio tenuior satis iam noxios humores absumpsisse videatur, nec sane iis corpus grauari sentio, iis igitur medicinis quibus natura mea assueuit me munire decreui quae vt Excelentia vra praescribat ab ea diligenter peto. Rogarem praeterea vt ad me veniret sed vereor ne illi hoc tempore incommoda sit longior ab aula absentia de qua re suam voluntatem mihi significet, et an sanguisugas admouere necessarium sit perscribat. Commendo me amori Excelltiae vrae. Viscouij

Do JeMci Pana Podkanclerzego koronnego.

Barzom się vcieszył wziąwszy list ręką wmci mo Mciwego Pana pisany y taką od samegosz wmci mo Mciwego Pana de statu valetudinis wiadomość. Ja iesczę po chorobie ex residuis laboro, został tremor manuum tak ze piorka dobrze w ręką wziąc niemogę. Niedziwuię się zaprawdę ze wmc moy Mciwy Pan in tot occasionibus praeteritus commoueris, rzekłbym ze tu absentium raro habetur ratio ale tez bywało przedtym y teraz podobno inaczey

bywa, promowuie drugich egestas drudzy maią insze swoie sposoby. Wmci tardior adhuc fortuna, ale nagorzey tylko raz wmsc in personem zwykł krol JeMc lie- dy poznie nie skąpo dawac. Pilnie ia wmci mego Mciwego Pana proszę y radzę abys cierpliwie tę ze tak rzekę indiscretią znosił. Domyslitbym się sam był dawno do Warszawy iachac, ale co za fawor moy, więc pod te cza sy dla niesposobnego zdrowia krola JeMci przystęp był y teraz iest barzo tru dny y obeyzrawszy się na wszytkie circumstantie widząc quo res spectabat fru stra contendissemus. A to y wtych nostri Ordinis mutationibus y mnie y Bratu memu spes quodam modo praecisa, dziękuię iednak vniżenie ze wmc Brata mego przepominac nieraczysz nam się niegodzi nimis ambire, gdysz S. Gręgorz Vrgen tes preces ad labem Simoniacam refert iuxta illud. Quod precibus emitur ma gno precio emptum est. Takci mi piszą ze JeMc Xiądz Kanclerz iesliby mu kra kowskiego niedano Kuiawskiego wziąc niechce, ale iescze do tego czasu dosc pa teret nobis via. Ale o tym wszytkim co się v Dworu dzieie będziesz wmc miał dostateczmieyszą wiadomosc od JeMci Pana Kuchmistrza, zktorym ia tez często com municuię, a po części obadwa znamy aulae praesentis morem y wmc moy Mciwy Pan niezawiedziesz się na życzliwosci Kuchmistrzowy. Ale iakom pisał dawno do wmci y vstnie mowił expedit et rationibus et dignitati wmci abys się vla cniwszy ze wszytkimi trudnosciami swymi przynamniey z rok v Dworu zmieszkał, prętko się pokaze quanti momenti esse praesentem. Dluszszym pisanim niebawiąc posługi moie oddawam w łaskę wmci mego Mciwego Pana: zWyszkowie 11 May 1630.

Cardinali Sanctae Crucis.

Vel in itinere assequetur haec mea Epistola Illmam Cel. vram, vel certe in vrbe suorum circumfusum gratulationibus venerabitur ac meae obseruantiae constans de feret studium. Ita enim Illma Cel. vra hinc discessit, adeo acre in animis no stris singulari humanitate sui fixit desiderium, vt prope corda nostra secum abduxisse videatur, quanquam adeo ampla est Illmae Cel. vrae in amicitia tuenda iurisdictio vt quamuis longe dissiti eâ nos contineri sponte fateamur merito licet suffusi rubore, quod ea sit tenuitas nostra vt nihil dignum tan tae Mtis veneratione adferre nulla ratione benignitati Illmae Cel. vrae respon dere possimus quidquid nobis vel sperare vel optare fas est, illud vt a fonte Clementiae Illmae Cel. vrae fluat ac in nos deriuetur necesse est. Venerat

Illma Celno vra in Poloniam rebus valde perturbatis, et fatendum est enim extre
ma fere spe pendentibus, abiit hinc non tam felici statu nostro qualem si res
rectis consiliis gesta fuisset esse oportebat quam quodam modo pacatiori. Nunc
quoq; si eas tempestatum procellas quæ vndiq; imminere videntur circumspiciamus,
nisi diuinæ auræ clementia eas discusserit, negare non possumus nos in maximis ver
sari periculis. Tenet in Prussia hostis exercitum, eumq; indies maioribus auget
supplementis et nostris præsidiis inde abductis hosti fidem frangere volenti pa
tent omnes arces, parte altera Cæsareus miles nobis non tam infensus quam
suspectus, finibus nostris imminet Sueco veluti in Germaniam iter præclusurus nos
veremur ne in nostro solo duos potentissimos exercitus de summa rei decernen
tes fessi bellis et inermes spectare cogamur. Nondum exercitui ex integro sti
pendia exoluimus, adhuc per prædia villasq; nostras vagantur armatæ Germano
rum cohortes, vel potius prædas agunt nosq; expillant, et iam iterum nouo in
Russia Cosacorum excitato bello scriptoq; ob eam causam exercitu, ærarium
Reipubcæ grandi oneratum est debito, militari ausu iterum à nobis extor
quendo. Induciæ cum Moschis ictæ proximè exituræ sunt. Turcam irritatum
Tartaros finibus nostris imminentes prospectamus. In Valachia nuper turba
tæ res exactus inde is qui imperium obtinebat, ac nouus potentia Turci
ca impositus suspectam ab ea parte nobis et fidem et pacem reddunt. Co
mitia, ordinarium etsi incertum malorum nostrorum remedium, non citius
quam mense Januario indicta iri arbitror, quidquid et in illis decernetur
id in nostrum caput redundaturum censendum est. pauci opponemur po
tentiæ hostium Ecclesiæ, vidit Illma Celno vra quam paruo numero Comitia
quæ Illma Celno vra præsente celebrata sunt obiuerimus, duo vel vt sum
mum tres ad initium comparuimus, vix tantus numerus deinceps sub finem
ipsum accessit, nunc præcipui Epatus Cracovien. et Vilnensis præsulibus
suis orbati Varmiensem consessu nostro ætas prohibet, Vendensem sene
ctus et egestas domi retinet, cum igitur quatuor sedes in Comitiis vacuas
conspecturi simus expediret profecto seuerioribus Smi Dni nostri manda
tis admoueri omnes Rmos Dnos Episcopos, vt et particularibus quæ Co
mitiis præmittuntur Conuenticulis adsint, et ad Comitia maturè veniant
Ii quoq; qui beneficio Regiæ Mtis ad Epatus vacuos SDN. promouendi

proponentur celeriter in urbe suae promotionis negotium expediant, ne si quod alias ut ex utroq. Epatu integros fructus decerpant facere solent, moram consulto traxerint, eo ipso ut plures in consessu Senatorio vacuae Epales sedes conspiciantur occasionem praebeant. Puto non abs re fore si Illmā Cel.o vrā pro sua erga statum Ordinis nostri optima voluntate, haec Smo D. N. insinuaverit, quae non ut alicui aegre faciam, sed ut saluti Eccleq. dignitati consulam commemoranda censui. Nondum à me professio debiti Sedi Aplicae obsequii praestita est ob notas Illmae Cel.mi vrae causas, bellum in mea Diaecesi gestum, miles rapinis, pestis mortibus saeviens effecit, ne loco nos movere potuerimus, accesserunt bina quolibet anno Comitia quibus ego semper interfui, frequentes ad aulam evocationes, morbus deniq. is quo me acerbissimè diu divexatum Illmā Cel.o vrā vidit. Supplico itaq. Illmā Celmi vrā excusare apud SDN. et amovere velit à me omnem qua gravari possem negligentiae suspicionem, ego autem dabo operam modo pestis aliquantisper suam vim remittat, ne diutius tam necessarium officium à me expectetur. Neq. sane hactenus otiosi fuimus, dum per valetudinem et publica negotia licuit, inspexi statum omnium fere maioris momenti locorum initio a Cathedrali mea Ecclesia facto, per vicarios meos universam lustravi Diaecesim mores et excessus sacerdotum examinati et correcti defectus notati, nisi quod ea pars Diaecesis meae quae in potestate hostis erat adiri non potuerit. Qua de re pluribus intra paucos menses ad SDN. referam. Sed ego longioris Epistolae fastidium deprecor, meq. et obsequia mea Illmae Cel.mi vrae diligentissime commendo. Viscouis xvii calendas Iunij 1630

Cardinali Torres.

Ne vel ipsa oblivione nomen meum excidat memoriâ Illmae Cel.mis vrae, vel timida taciturnitate numero servorum Illmae Cel: vrae excludar, etsi rarius ne molestus sim interdum tamen Illmām Cel: vrām meis literis compellandam duxi. Neq. est quod nunc multis Illmām Cel: vrām morer, cum Illmus Dnus Cardinalis Sancto Crucius referre possit in quo statu Regnum hoc reliquerit, quid speremus quid metuamus, quae pericula nobis immineant quam longe tot vexati tempestatibus à portu salutis et pacis distemus, quo deniq. morbo florens quondam pacis belliq. artibus Respublica nostra laboret et ad exitium urgeatur. Summus quidem rerum arbiter Deus cuius potestate Reges et Regna continentur, ea quae nos timemus avertere, imminentes periculorum tempestates sedare potest nostra consilia no

stra vires nihil promouent nec labentem fulciunt patriam. Noui magni nominis Cracouien. et Vilnen. Episcopi nisi cito idq ante comitia in vrbe renunciati fuerint, magno praesidio ordinis nostri destituemur, et cum aduersariis nostris qui statum Ecclesiasticum per occasiones oppugnare solent difficile et impar erit nobis certamen. Humillima mea obsequia Illmae Cel: vrae defero. Viscouis 24 Sept.

Do Krola Ie^o Mci.

Taka była intentio przodkow naszych kiedy Quartę z dobrodzieistwa Panow swych vprosili, aby na potoczną obronę za zdanim PP. Senatorow była obrocana, aze na on czas Vkragina niemiała inszy obrony iedno z tych Quarcianych pieniedzy, tam ie tez obrocano. Teras ze to Woisko ktore iest na Vkraginie z podatkow Rzptey z poborow zebranych bierze zapłatę słuszną rzecz bydz rozumiem aby te ostatki Woiska Niemieckie ktore iuz dziesięcioraką w nierządzie w zdzierstwie wzięło zapłatę pieniedzmi Quarcianymi były odprawione. Co ze iuz nie raz bywało, zawsze Rzpta ratum id habuit: y W. K. M. przy prawie pospolitym stoiąc, potrzebom gwałtownym wygadzać zwykłes, ia tesz zdanie w tey mierze moie stosuię do woli W. K. M. Pana mego y sententy Ich Mci drugich Collegow moich. Wierne zatym poddaństwo moie y vnizone posługi z modlitwami Kapłanskimi oddawam w łaskę W. K. M. Pana y dobrodzieia mego. W Iabłonny 25. Maij 1630.

Do Ie^o Mci Pana Podkanclerzego.

Będąc teras w Warszawie pytałem się v Ie^o Mci Pana Kuchmistrza o zdrowiu y powodzeniu Wm. me^o Mcigo Pana z łaski Bozey prospera ea esse intellexi, z czego vcieszyłem się niepomału; niemniey y z tego ze w terazniejszych occasiach oznates Wm. znak propensae Regiae erga se voluntatis, parca quidem hactenus manu, ale y rzeki z przodku niegwałtem bieżą y Krol Ie^o Mc kiedy pocznie rad hoynie daie, ktorego szczescia w oczach naszych zazyli drudzy, teras iuż na Wm koliey. Przypominąm com iuz y nieraz insinuował, abys Wm przysposobił się ad residentiam aulicam, vpewniam ze zatym omnia melius & felicius cedent. By mi się godziło smiałbym przydać y to consilium, abys Wm arctiori Comitatu niźlis zwykł wybrał się, & sumptus & inuidia minueretur. Ale to na mię sila consiliarij munere fungi

v Wmci

v Wmci, ktoremu lepiey constant rationes omnes niz mnie. O Biskupctwo Kuiawskie na Brata mego zadnym niemogł odnieść declaratij v Ie K. Mci w krotce vsłyszymy gdzie się ta vacantia obroci. Oddawam zatym posługi moie w łaskę Wm mego Mgo Pana w Wyszkowie.

PROCESSVS.

Misericors & miserator Dnus etiamsi quotidianis nostris excessibus offendatur ita tamen frena iustitiæ moderatur, vt pœnarum quas nobis infligit acerbitatem ad paternæ correctionis scopum dirigat, nosq; emendatos & vitæ prioris errores deponentes, vti filios prodigos ad amplexum paternum recipere paratus sit. Paucis his annis ijs calamitatibus pressa fuit hæc Diæcesis nostra, vt nunquam à peste bello, & fame immunis fuerit. Sæuyt hostis ferro, miles prædis, extinctis tot millibus hominum, paucis habitantur rura colonis, bellicæ virtutis gloria qua maiores nostri floruerunt exuti spoliatiq; sumus, miles in pace ferox, sæpius hosti terga quam vultum obuertit, temeritate inscitiaq; nr̃a toties victor euasit hostis, & quod nunquam auditum fuerat, tot interceptis Vrbibus & portubus, dilacerato Reip. patrimonio infami conditione tales quales voluit induciarum dedit leges. Ingens hoc irati peccatis nostris Dei signum cum & nunc sæuiat pestis, & fames vrgeat & hostis armatus ad arbitrium suum pacis conditiones reuocet, & deniq; miles externus nostro ære auctoratus fame morientes miseros agricolas, crudeli exactione nihil curantibus ijs, qui hæc prohibere & possent & deberent acerbissime excutiat alimentisq; & vita ipsa priuet admonet nos vt ad eum qui maris tempestatibus imperat, earumq; impetum verbo coercet, nos seriò conuertamus, peccata detestemur, patris clementissimi misericordiam imploremus. Quapropter nos pro debito officij nr̃i Pastoralis vniuersos Christifideles, nr̃æ iurisdictioni & curæ subiectos hortamur in Dnõ, vt seria & humili actuum vitæ prioris detestatione & pœnitentia lachrymis, elemosinis, ieiunijs, & orationibus diuinam placent clementiam, & pro arbitratu suo ijs pietatis exercitijs quæ in eiusmodi necessitatibus adhiberi consueuerunt religiosè incumbant. Deniq; omnibus Ecclesiarum tam Cathedralis nr̃æ quam Collegiatarum tum & Parochialium Præpositis ac Rectoribus mandamus Religiosos verò exemptos & eorum præsides admonemus, vt in sacris concionibus Christifideles ad dignos pœnitentiæ fructus

faciendos

faciendos ad præueniendum in confessionibus irati Dei Vultum, Pastorali voce cohortentur. Omnes autem Sacerdotes semel in Septimana ad eam intentionem vt Deus noster pestem hostem & famem à nobis amoueat, Sermum Regem nrum diu incolumem seruet domum ipsius Regiam & Rempub. vniuersam protectione cælesti tueatur, sanctissimum sacrificium offerant, ac in alÿs Missis ad ordinarias Collectas duas insuper alteram. Ineffabilem misericordiam, alteram Deus qui non mortem. quotidie adÿciant. Ad extremum supplicationes Lithaniasq, conuocato ad sonum campanarum populo bis in Septimana publicè & processionaliter deuotè absoluant. Vt autem &c.

Carolo Comiti à Dona.

Commendaui nuper Illmæ D.V. Dnum Gal Hirlandum Capitaneum militarem & strenuum Virum, qui in omnibus bellis quibus interfuit præcipuam semper tulit rei bene gestæ laudem. Is cum nunc ad exercitum Cæs. Mtis & Illmam D.V. se conferat, dignum iudicaui, cui iterata commendationis meæ subsidio aditum ad Illmam D.V. facerem. Fauebit Illma D.V. præstanti militi Catholico, & pro fide Catholica mori parato, atq ob hanc causam Hæreticorum Principum auctoramenta aspernanti, dabit etiam aliquid meæ qui Illmæ D.V. ex eo tempore quo Varsauiæ nomine Sac: Cæs: Mtis legati munus obiens mihi suam beneuolentiam detulit, colo venerorq, intercessioni. Quod ego ita ab Illma D.V. peto, vt eidem vicissim per omnes occasiones pari officiorum testificatione libenter me responsurum pollicear. Interim studia officiaq, mea Illmæ D.V. defero. Ex Visconien arce mea d. 4. Junÿ 1630.

Capitulo Vratislauien nomine Epi Posnanien.

Non possum satis admirari cur tanto temporis interuallo Illres & adm Rndæ D.V. literis meis in causa Ecclesiæ meæ Susbodinen scriptis nõ responderint, nec enim adduci possum vt existimem, me, qui in Ecclesia Dei Episcopale munus à multis annis sustineo, tam facile contemni, vel DD.V., quod ius antiquissimũ Ecclesiæ meæ legitimè vrgeo, offendi, sane officium pietatis, & promouendæ Catholicæ religionis studium

studium, quod mihi commune cum DD. V.^{is} esse fateor, poscere videtur vt mutua bene-
uolentia, qua à nemine me vinci patiar nos vt inuicem praeueniamus & honorem defe-
ramus ÿs, quos Deus & Sedes Apostolica aliquo loco in Ecclesia esse voluit. Sed qua-
lescunq causae fuerint, quae DD. V.^{as} à dando mihi responso retardarint ego nihilo-
minus etsi non ignarus sim, quàm acerba accusatione, praeter meritum meum apud
Sac. Caes.^{m} M^{tem} DD. V.^{ae} hoc nomine me perstrinxerint, iustißimamq meam petitio-
nem, audaciae & temeritatis ac violentiae, à qua longe absum, titulo insigniuerint,
tamen memor Episcopalis & Sacerdotalis modestiae intra eius terminos me con-
tineo; Vt autem DD. V. scire poßint me iuste & legitime, id quod Ecclesiae meae
Posnanien, quam ab vno eodemq Principe, qui primi in Silesia Epatus author
fuit fundatam esse nemo inficias iuerit debetur repetere mitto ad DD. V. Adm
Rndum D. N.N. qui nomine meo fraterna officia DD. V. deferet, iuris mei rationes
explicabit, deniq id petet à DD. V. vt in posterum & causae & dignitatis meae eam
habeant rationem, quam & fraternus amor, & vicinarum Ecclesiarum coniunctio-
nes, & deniq Sacerdotalis officÿ à Sacris Canonibus praescripta meta exposcit. Bene
valere DD. V. cupio eisdem studia & officia mea defero.

Do P. Łozy

Recte ista quae ad curandam meam valetudinem à te praescripta sunt hactenus
successerunt, & ego non tantopere aliorum iudicia exquiro contemnenda tamen quae
offeruntur non puto, quale hoc est Doctoris Mathesÿ vltro ad me missum fortas-
sis aliquis ex meis illi insusurrauerat de statu valetudinis meae, sic leniter in-
formatus non multum tamen à puncto rei quae in disceptationem venit aberasse vi-
detur Lenimenta affectionis quâ manus meae laborant satis accomodatè praescripsit
si tibi videbitur ea parare iubebis, sin minus ego quotidiano experimento confir-
mor, me ipsa aestatis commoditate & victus ratione sanari posse. quod si quid gra-
uius incubuerit ad Hyppocratem & Galenum appellabimus, si tamen ÿ vitia pro-
pe Sexaginta annis contracta eradicare poßunt. Commendo me amori Excell.^{ae} D. V.
Viscouio 6. Iunÿ.

Ad Regem —

Ita Varsauiâ discessi vt Sac. Reg. M^{tis} V. singulari erga Frem meum Epum
Posnanien affectu mihi coram declarato in spem certam venirem nobis in negotio
adipiscendi.

adipiscendi Episcopatus Cuiauien patrocinium Sac. Mtis Vrae non defuturum, Eius voti & desiderij compos factus sum interprete gratia Mtis V. Illmo Dno Archiepo Gnesnen qui mihi hac ipsa hora significauit iam singulari Sac. Rae Mtis Dni mei clementissimi beneficio & Mtis V. promotione ac declaratione Frem meum Epum Cuiauien renunciatum esse. Humillimas ego Sac. Rae Mti V. gratias, aget & frater meus, qui plus eo nomine Mti V. debebit, quod & serius vti ab aula remotior opem Mtis V. implorauit, & aliquantisper tardius aget gratias. Ambo studijs paribus eo incumbemus, vt cum vnus è nobis beneficio & dignitate auctus sit, ea qua poterimus animi voluntate & obsequijs nostris gram Mtis V. demereamur. Humillima mea obsequia defero Sac. Reg. Mti V. Visciouio d. 14. Junij.

Do Krola Ie° Mci.

Jakom z Warszawy z dobrą nadzieią odiachał w prozbie moiey do W. K. Mci Pana y Dobrodzieia mego za Bratem moim Xiędzem Biskupem Poznanskim, o Biskupstwo Kuiawskie wniesioney. Tak y teraz maiąc wiadomość od Ie° Mci Xdza Arcybiskupa, ze przes Krolową Iey Mc Panią moią Mciwą stała się w tey mierze łaskawa declaratia W. K. M. vnizenie W. K. M. Panu memu Mciwemu zato dziekuię. Wielki to będzie y cieszki ciezar dobrodzieistw W. k. Mci, nam dwiema Braciom niesłychanym w Polscze przykładem pokazanych, rownymi iednak ramionami y animuszami tak w tym iarzmie chodzic chcemy, abys W. K. Mc zawsze ex testificatione grati animi nostri, tey ktorą sobie od sług swoich zyczysz odnosił pociechę. Wierne zatym poddanstwo. etc. vt supra.

Do Krola Ie° Mci

Wielkie y ważne są przyczyny ktore W. K. Mc P. moy Mciwy w deliberatiy swey przekładac raczysz, dla ktorych Seym Walny Koronny ma bydz na tęn czas złozony niechcę ich powtarzac y przyczyniac, bo te ktore są w pisaniu W. K. Mci połozone dosyc mi czynią, a podobno y wszytkim inszym, ktorzy iakiekolwiek maią staranie de salute patriae. bo lubo te suprema media expediendae publicae salutis ktore Przodkowie Naszy na wszytkie na walnosci za ostatnią kotficę sobie mieli nie tak nam wychodzą iako przedtym lubo to lekarstwo, w truciznę się nam

nam za skrytymi sądami Boskimi dla grzechow naszych obraca, iednak tali Patria & Reipub. statu, bypodobno y ci zmartwychwstali, ktorzy niekiedy szczęsliwie około zatrzymania całosci Oyczyzny radą y ręką chodzili, desperatis vt nunc sunt rebus inszego portu nad Seym nienalezli. Iuz tedy w imię Panskie racz W.K.M. do złozenia iego przystąpic, á ia Pana Boga prosic niezaniecham, aby y to co od W.K.Mci będzie publicè proponowano, y to co tez res ipsa adferet, taki skutek za zgodą wszystkich na Seymie odniosło, iakiegoby y W.K.Mc Pan moy Mćiwy y Oyczyzna nasza dostateczną odniosła pociechę. Dziękuię y zato vnizenie W.K.Mći, ze Oycowski swoey miłosci przeciwko nam nietylko pruti, sed & futuro consulis tempori, iuzem do schedłtych lat y takem na słuzbach W.K.Mći spracowany y na zdrowiu zeszły, ze niespodziewam się doczekac niesczesnego interregnum, tego iednak tym ktorzy po mnie będą z serca zyczę, aby in tali casu nieprzychodzili na takową Crisim, na iakową w młodych leciech naszych patrzalizmy. Czemu wszytkiemu dobrze się zabiezy, kiedy pacationibus Regni temporibus, de modo Electionis aliquid decernetur. czego iako desiderowali Przodkowie Naszy, częscią pamiętamy, częscia ab alijs tradita audiuimus & legimus, ale y na szczęsliwey swoiey Coronatij obowiązałes się W.K.Mć o to starac się recessem Seymowym, będzie się podobno dziwowała tęmu posteritas, ze W.K.Mć czterdzieści y kilka lat nam szczesliwie panuiac wzmianki nieczynisz ò potomstwie swym, iuz dobrze Rzpłtey zasłuzonym ale tez z drugiey strony moze kto vwazac, ze to W.K.Mć czynic raczysz fiduciâ benemeritorum suorum erga Patriam nrãm. Iabym tego zyczył abys W.K.Mć, iuz za zywota swego był w tym vpewniony á rozumiem ze y po Seymikach Bracia młodszy ten punct W.K.Mći przystoiną przed się wezmą wdzięcznoscią.

Do X. Regenta.

Mris et admodum Rnde Dñe et Fr obsrme.

Iuzem ia listem osobnym podziękował Ie K.Mći za tę łaskę ktorą Brat moy odniosł w promotij na Biskupstwo Kuiawskie, czego y znowu powtarzam. Wmći memu Mćiwemu Panu y Bratu in hac occasione omnes maiores gradus opto, & si quid poterit minus grati in aula Senatoris authoritas eam incrementis Wmći accommodabo. Napatrzałem się tego zawsze v Dworu będąc ze non bene cedebat ijs quibus primæ partes debebantur, kiedy za mnieysze się rzeczy

vimowali

vymowali bo tanquam nowo exculti beneficio facile in maioribus repulsam
ferebant, de incipientibus dici poterat vulgatum. Kiedy kto idzie na grzyby
bierze y betki, veterani & benemeriti cum Alexandro magno Regna sem:
per somniabant, y teras zyczyłbym y radził Wmći abys alio spes suas flecteres
bo Scholasteria Płocka nietylko na swoie onera Ecclæ debita, ktore & consci:
entiam & marsupium onerant, ale tez zniesienim Młyna bardzo wycieńczona.
Więc y ia mam z Rzymu menses Pontificios etiam in occasione vacantis in
Vrbe beneficy Cathedralis Ecclesiæ meæ. Tak ia iednak rad służę Wmći
ze nie zyczę abys Wm w Rzymie miał o to się starac, y koszt nato niepotrzebny
czynic kiedy to doma zawsze ode mnie będziesz mogł miec, wczym ia Wmći
tym listem moim assecuruię niewątpiąc ze potym a prędko to bydz moze, au:
ctus grandiori beneficio zechcesz vicissim si vixerimus nobis gratificari.
A ze y na pierwsze pisanie respondebo non sum is vt authoritatem meam
aliquid ponderis v Wmći habere velim, za radę niezawstydzę się, conferat
Wmć list Ie° Mći Xdza Kanclerza y Krola Ie° Mći, obadwa iedną ręką
pisane do mnie. piszą tanquam re comperta y to co ten Reipub. proditor mo:
litus est, ze to miało się stac za wolą y wiadomoscią Krola Ie° Mći, tatyl:
ko differentia ze Xiązę Ie° Mć, pisze ze się to stało w Pułtusku, a Krol Ie°
Mć ze pod Płockiem, o Płocku nikomu się z moich niesniło, w Pułtusku iuz
trzy lata minęło, iako pod pretextem kosz zelaznych [bo hoc vere nomine
Niemcy się opowiadali kiedy ich pytano co wiozą] saletrę te skrytą w gospo:
dach przeszpiegowano, a tez z Pinska ani wodą ani ziemią, nie na Pułtusk
droga do Torunia, powiedziałem o tym zaras Ie° K. Mći, przy Ie° Mći Xdzu
Kanclerzu, powiedziałem przed Ie° Mcią Xdzem Grochowskim, na ostatek
powiedziałem Niemcom aby czeladz moię do Sądu Ie° K. Mći pozwali,
lubo Ie° K. Mć hoc commissum, mnie y Ie° Mći Xdzu Kanclerzowi dac
raczył, oni iednak roznych wtey mierze szukali drog ktore im o to niepos:
ły dopiero teras kiedy tak na mię tanquam re cognita goraco napisanym
listem nastapili, y oraz Pułtusk z Płockiem iedną ze ręką pomieszano.
Iam tez kiedym był na tym mieyscu iako teras Wmć, tegom zawsze przestrze:
gał

gał abym informatÿ o ludziach quorum fama erat integra do vsu y podpisu IeoKr. Mći ledaiako niepodawał, y napotym o to vniżenie proszę, kiedy się poda occasia racz Wmć mnie listem swoim pierwey napomnieć, niżly na mię list do podpisu IeoK Mći dawac. Pomni to dobrze IeoMć Xdz Kanclerz zęm z IeoMcią o tym mowił tanquam de re communi, abysmy tego co nam ex fisco Krol IeoMć darowac raczył in censum nieliczyli, wiedząc że te fauory & patrocinia następować miały, a zwłascza kiedy to iuż memoria illius temporis mineła, kiedy prawie pod ten czas tymi tu kątami tak wiele saletry nieprzyiacielowi dodawano. Teras ia tę za tak goracą instantią kazałem wydać ale że tu w Pułtusku powietrze zatrzymac się muszą. Do nieboszczyka Xdzā Krakowskiego rozumiem że Wmć melius in simili causa informatus pisał nec ad alienas preces. Y powtore o to proszę, kiedy kto odniesie mię do Wmći mego Mcigo Pana criminis alicuius reum, listem swoim raczey fraternè moneat, anizeli Regiis mandatis vrgeat. Oddawam się zatym właskę Wmći mego Mcigo P. y Brata W Wyszkowie 16 Iunÿ 1630.

Do Krola IeoMći

Jpowtore dziekuie W.K.Mći Panu y Dobrodzieiowi memu za takową łaskę ktoras pokazać raczył Bratu memu Xdzu Biskupowi Poznanskiemu. A iakom będąc obecnym v W.K.Mći godnosci y zasługi Xdzā Szuldrskieo Proboscza Gnieznińskiego zalecał, tegosz y teras z vniżoną prozbą moią w tey occasii przypominam W.K.Mći, godny zaprawdę y sposobny do vsługi W.K.Mći y Kosciola Bożego. Na wielkich functiach ktore odprawował doznałes W.K.Mć statecznosci & maturitatem iudicÿ iego. Niemam żadney z nim coniunctii iedno zęm go zawsze znał będąc v Dworu wiernym sługam y życzliwym W.K.Mći, otworzy się ktorekolwiek za promotią dawnieiszych Biskupstwo z mnieiszych vfam P. Bogu że W.K.Mć, y sobie y kosciołowi dogodzisz kiedy na tym mieyscu Xdza Proboscza Gnieznińskiego promotione sua posadzić będziesz raczył. O co ia vniżenie prosząc modlitwy moie kapłanskie y wierne etc.

Do Krolowey Iei Mći

Quantum Sacae Rae Mttis Dñi mei clementissimi & Reipubae intersit viros expertæ virtutis & diuturni obsequii sedulitate & industria conspicuos maioribus

bus admoueri functionibus ac Senatoria ornari dignitate non ignorat Sac. Rg Mtas V. Scio Sac. Reg. Mtem adeo meritorum cuiusq, exploratas habere rationes, vt nostra suggestione non egeat, nosq, in eiusmodi occasionibus diuinum & è cælo inspiratum eius Mtis iudicium expectare conueniat, tamen & virtuti & amicitiæ eorum qui communi opinione inter candidatos referuntur dari hoc à nobis qui beneficentiâ Regiâ maioribus incrementis ornati videmur, oportet, vt eorum nomine Mttatibus Vris supplicare & præcipuè Mti V. quæ benè de Sacra Rg Mtte meritos patrocinio penè materno complecteris, opem implorare cogamur, quare vt D. Præpositus Gnesnen Sac. Ræ Mtis Secretarius, & ætatis maturitate, & iudicij dexteritate præstans experiatur humillimè à Sac. Rg Mtte V. peto. Deuotissimam seruitutem meam defero Sac. Rg Mti V. eamq, cælestis fauoris incrementis diu sospitem & incolumem florere à Deo exopto. Viscouio 17. Iunij.

Do I. Mci Xdza Krakowskiego.

Xdza Iaskołowskiego dawnego sługę Wmci mego Mciwe Pana pilnie zalecam radby za Kruswicką dostał kanonii S. Michaëlis in arce Cracouien. Iest nato consens alterius possoris, idzie o approbatią Wm mego Mciwe Pana, in cuius potestate vtrumq, hoc est sacerdotium, o ktorą ia pilnie proszę y przyczyniam się do Wmci mego Mciwego Pana. Oddaiac posługi moie w łaskę Wmci mego Mciwego Pana y Brata. W Wyszkowie.

Do Iey Mci Panny Megerin.

Wiem dobrze ze Wmci moiey Mciwey Pannie zalecona iest godność y pobozność Xdza Proboszcza Gnieznienskiego, piszę ia za nim do Ie. K. Mci, także y do Krolowey Iey Mci prosząc aby w teraznieiszych occasiach Panskie baczenie nan mieć raczyli. Niewątpię ze y Wmc m. Mciwa Panna przepomnieć go nie raczysz, y promowuiąc cnoty iego sobie sługę ziednać zechcesz. O co ia pilnie prosząc za tą iedną occasią dziękuię ze Wmc oznaimić mi raczyła o declaratii Ie. K. Mci, w daniu Biskupstwa Kuiawskiego Bratu memu Ie. Mci Xdzu Biskupowi Poznanskiemu. Uznawamy w tym wielką chęć Wmci ktorą z kazdey strony obadwa odsługować winni zostawamy. Na ten czas oddawam się w łaskę Wmci m. Mciwey Panny.

Do Im X. Arcybis:

Do Ie^o M^ci X^dza Arcybiskupa

Pan Tszynski przyiaciel moy dawny był tu v mnie powiadaiąc mi o wielkiey łasce Wm^ci mego M^ego Pana przeciwko synowi swemu, ktorego Wm v Ie^o K. M^ci zalecen iem swym na Plebanią Wyslicką promowowac raczysz. Nieswiadomem qualitates tego kapłana, rozumiem iednak, ze praesens isthic rem suam agit, y qualitates swoie Wm testatas facit to tylko przypomnię ze iescze kiedy Ie^o M^c X^dz Nominat teraznieiszy Crakowski był Biskupem Łuckim otrzymał był X. Tszynski coadiutorią na Dziekanią Łucką v stryia swego, ktore beneficium ze było iuris Regij, przełozył to na on czas X. Biskup Łucki Krolowi Ie^o M^ci, y otrzymał list z Rzymu do X^a Nunciusza aby się zatrzymał cum executione huius coadiutoriae. Potym kiedy X. Tszynski starszy vmarł, chciał ten młodszy a miał wielki fauor v X. Lancolleta przysc do possessii tey Dziekanii, ale obstitit X. Łoza ktory intercessione Antecessor^is mei miał od Krola Ie^o M^ci prasentacią na tę Dziekanią, przystoby było do zaciegow prawnych, ktorym zabiegaiąc, dałem ia Custodią X. Tszynskiemu, a X. Łoza arbitrio X. Nunciusza dawszy kilka set złotych parti aduersa został Dziekanem, to abym przełozył Wm^ci memu M^c P. chciał P. Tszynski pomnie. Wm^c consideratis qualitatibus et meritis tego kapłana, będziesz to raczył przełozyc Ie^o K. M^ci aby pomniąc na to ze on lite cessit in causa iuris Regii, teras nan wzgląd miec raczył. Oddawam się zatym etc. W Wyszkowie 18. Iunij.

Cardinali Sancta Crucio

Laetum ab Vrbe in horas expectamus nuncium Ill^mam Cel. V. feliciter confecto itinere eo venisse, simul enim et conceptis exoluemur votis, et patrocinio Ill^mae Cel. V. quod nobis non defuturum certo confidimus, securiores in omnibus necessitatibus nostris portum et refugium nos isthic habituros non temere augurabimur. Intellexit iam Illma Cel. V. fr^em meum designatione Regia e Posnanien Ep^atu ad Cuiauien transferendum S^mo D. N. proponi, non existimet Illma Cel. V. id ipsius factum ambitione ego fortassis qui propior Aulae R^ae sum, ignaro illo aliquantisper institi, maxime cum Ill^mus D. Cancellarius Regni, ob acci-

sas

sas nimis huius Epatus rationes, alienum omnino à suscipiendo illo gereret animum. Multa hostis Suecus illius Ecclesiæ bonis damna intulit (quanquã atrociora me cuius Oppidum & complures Villæ prædiaq; hostili cæde & igne vastata ac funditus euersa sunt, & nunc etiam squalent abductis arua colonis, passum fuisse iure queri possum.) Sed & Illmus D. Nominatus Cracouien. ita se in his publici exity calamitatibus gessit, vt cum nihil subditis remittendum omnes census exigendos existimaret, malletq; integros habere prouentus, quã vel militum explendo cupiditatem, eorumq; violentiam liberalitate leniendo, vel subditos oppressos ope sustentando, quidquam de suo largiri, nunc quasi proiectum à se Successori reliquit Epatum, in quo restaurando, nec enim vel meus vel fris mei is est mos vt tantam patrimony Ecclesiæ pati possimus iacturam, multa impensæ facienda erunt, multum laboris insumere oportebit, quod quidem felicioribus temporibus præstare non valde arduum erat, ne nũc quoq; ys difficile foret, qui solis colligendis pecunys intenti sunt, qui ne sumptũ faciant, tam à municipalibus quam à publicis Regni Conuentibus se subducunt, nobis hac ex parte, nemo vel segnitiem vel parsimoniam obiecerit, nec valetudo aduersa nec ingentes expensæ, nos ab officio vel Illma Cel. V. teste retardarunt. Itaq; rebus nostris in angustum reductis paulò difficiliori conditione quàm aly sumus, ob eam sanè causam ~~Cuiauien.~~ & Illmus D. Regni Cancellarius Epatum Cuiauien. acceptare noluit, ne maiori in eo adeundo grauaretur sumptu, & frater meus, nisi à me aliter vt sentiret persuasus esset, idem fecisset, suasi autem illi propterea quod eo loco eoq; Epatu absit dicto inuidia dignum eum putarem, quod eum in magna apud omnes esse existimatione, multum authoritate valere ac posse scirem, quod deniq; iunioribus proximam in maiori Polonia primæ stationem demandari, nec Ectæ nec Reipcæ, nec Ræ Mtti expedire censerem. Cum aũt frater meus vereretur exactam sacrarum in Vrbe diplomatum æstimationẽ in ys præsertim facultatum nostrarum angustys, quæ reuera eiusmodi sunt, vt & pecuniæ parandæ, & eius ad Vrbem transmittendæ difficiles & sumptuosæ sint rationes, de eo quoq; non multum nos sollicitos esse oportere censui, non defuturos enim in ipsa Vrbe eos, qui sciant quantopere nobis hac in parte indulgendum

indulgendum sit, quidue à nobis postulari possit. Hæc interim Ill.mæ Cel. V. innuisse sufficerit. de cuius erga me eximia voluntate tantum mihi polliceor quantum clienti de patroni præsidio sperare licet. Ad vrbem breui missurus sum mandatarium meum qui meo nomine Sacris Apostolorum liminibus visitatis S.mi D. N. pedes osculetur, serius aliquantisper quam meum poscebat officium, sed Ill.ma Cel: V. spectator curarum mearum excusabit iam ante vnum annum per me excusatam tarditatem meam. non ij sumus vt nostro arbitrio fingere nobis liceat vitæ & officiorum rationes, & cum vel maximè nitimur, vt conceptæ de nobis expectationi respondeamus, tot supervenientibus negotijs ita distrahimur, vt constare nobis & destinatos conatus exequi non possimus. Humillima mea obsequia defero Ill.mæ Cel: V. Visiouio pridie Calend: Julij. MDCXXX.

Iam vereor Ill.mo D.no Cardinali meas obtrudere literas, nam non sine causa suspicor in maximis suæ Cel.nis occupationibus eas grande secum adferre fastidium, Cæterum à D. V. peto, vt deinceps silentij mei causas Ill.mo D.no Cardinali explicet, meq. non tam desidia quam veneratione quadam à scribendo absterreri dicat. Constans certè studium meæ erga suam Ill.mam Cel.m testandæ voluntatis, nunquam dum ego vixero intermorietur. Dum vacabit D. V. faciet me interdum certiorem de statu Ill.mi D. Cardinalis, deq. ijs rebus quas me scire oportere existimabit. Commendo me amori & fauori D. V.

Cardinali Sancta Crucio

Ad recte gerendum Episcopatum plurimum interest eos habere in Capitulo qui à promotione & nutu Epi dependeant, & quorum idem opera vti possit. Ego ne eius voti compos esse possim & Regiæ M.tis promotiones & in Curia Romana impetrationes impedimento sunt. Vacabit nunc promoto ad Abbatiam Paradisien. D.no Malachouio Scholasteria Plocensis, iuris mei Sacerdotium non tam opulentum, quam quod cum ei Scholæ regendæ onus incumbat non nisi ab eo qui præsens munus id obeat geri possit. Suspicor id acturos eos qui hoc beneficium ambiunt, vt in vrbe illud resignetur vacareq. decernatur. Sed ego iam antea impetraueram à S.mo D. N.

N. ius et gratiam conferendarum in Cathedrali Ecclesia mea Plocensi aliquot Praebendarum quas in Mensibus Sedi Aplicae reseruatis vacare contingeret. Supplico itaq. Illmae Cel: V. suam apud Sanm. D. N. operam interponere velit, vt Sua Stas si forte Scholasteria Plocen. isthic resignata fuerit, eius ex praescripto diplomatis sui conferendae mihi potestatem relinquere dignetur. Non dubito Illmam Cel. V. meam hanc primam petitionem ita authoritate sua promouendam suscepturam vt ego deinceps ad maiores accingar conatus, quibus testatum faciam me omnia Illmae Cel. V. debere. Cui humillima mea obsequia defero. E Zlotoriensi Praedio meo XVI. Calend. Augusti.

Francisco Ciriolo

Frustra conferendorum in Mensibus Sedi Aplicae reseruatis Ecclesiae meae Cathedralis Plocen. Canonicatuum gratiam impetrauimus, si cum eos vacare continget, illorum resignationes in Vrbe fient, vt nunc acturos eos suspicor, qui promoto Dno Malachouio Scholastico Plocen. ad Abbatiam Paradisiensem vacaturam Scholasteriam ambiunt. Peto ego à D. V. vt per Illmos Dnos Torres et Sancto Crucium Cardinales patronos meos S. D. N. curet in memoriam reuocari gratiam hac in parte mihi à Sua Ste concessam, efficiatq. ne priuato ambitu ius mihi datum infringatur. Non tantopere vrgerem hoc negotium, nisi Ecclesiae meae valde expediret, talem habere praesentem et residentem Scholasticum, qui per se munus id obeat. Cupio D. V. beneualere eidemq. obsequia mea defero.

Eidem.

His plane mensis Julij diebus excessit è vita Carncouius Canonicus meus Plocensis, possem ego facultate mihi à Sanmo D. N. concessa, alterum illi subrogare, sed quia abest adhuc Illmus Dnus Nuncius cui ego praesentare deberem eum, quem idoneum eo loco censerem cogor Rndum D. Paulum Kotudzki Regiae Cancellariae Secretarium virum eruditum cui in hac petitione faueo ad Vrbem remittere, quem vt in obtinendo hoc Canonicatu D. V. iuuet, diligenter rogo. Bene valere D. V. cupio eidemq. obsequia mea defero. Holouinchijs 23. Julij

Copia

Copia Listu do Ie^o^ Mci P. Starosty Sierackie^o^ od I. Mci X^a^ Canclerza.

Wiadomo iest Wmu moiemu Mcziwemu Panu iako bliski pokrewny związek mam z rodzicow moich z Ie^o^ Mcią Panem Stolnikiem Sieradzkiem, a tym więcey że tak bliską siostrę moię ma za sobą. Przeto y to zrozumieć Wm mozesz, iakom iest z tego żałosny, że do takowego zaścia miedzy nim a Wmą przychodzi. Wiem o tym dobrze, że ludzie zacni w to wstępowali, y do czasu te tam differentie miedzy Wmciami zawieszali. Wiem y to że za vżyciem moym Ie^o^ Mc Pan Łendzki Szwagier moy wziął to na się aby Wmw porownał, y pewienem był tego że ście Wmc mieli w pokoiu się zachowac. y czekac aby był Ie^o^ Mc Pan Łęndzki od inszych publicznych zabaw vwolniony tam mogł ziachac. Teras dano mi znac że Wmi miałbys następowac na Ie^o^ Mci P. Stolnika sposobem mniey zwyczainem. Co iakom wyzey wspomniał niemogę słyszeć bez wielkiey żałosci moiey. Ieslyby wczym Pan Stolnik wykroczył, ma siła powinnych ktorzyby go officij admonerent, y ia sam wprzod kiedybys mi był Wmi o tym oznaymił, Co to Wmu przywodzi ad vim extraordinariam, vmiałbym to był Panu Stolnikowi zganic y amouere causam diffidiorum. Zaprawdę rachuiąc się z dawnemi chęciami moiemi, ktorem z młodosci moiey oswiadczał zacnemu domowi Wmu, zda mi się żem to sobie miał zasłużyc, abys Wmc y na mię y na pokrewone moie miał wzgląd y tak szanował iako nieboszczyk sławney pamięci Ie^o^ Mc Pan ociec Wmu, miarkuiąc swoie vrazy starych przyiaciol przyiaznią, o co pilnie prosząc oddawam się w łaskę Wm mego Mciwego Pana.

Sanctissime ac B^me^ Pater
Domine Dne Clement^me^

Si facultas testandi erga Sanctitem V. humillimi obsequij tanta in nobis esset, quanta est voluntas, non tantopere a nobis reposcerentur rationes muneris et officij nostri, neq etiamsi tanto locorum interuallo dissiti et tantis calamitatibus pressi, pateremur desidiæ negligentiaeq suspitione nos onerari. Quid enim optabilius mihi, posteaquam S^tis^ V. beneficio Episcopus renunciatus sum esse vnquam potuit, quam vt vel præsens gesti sacri muneris rationes S. V. exponerem, vel absens per internuncium meum me in potestate S. V. esse præscriptis temporum spatijs profiterer

terer. Obstiterunt haetenus domestica externaq arma, res domi forisq angustæ & nimium accisæ, publici magistratus à me gesti & ne quid amplius dicam ipsa maior vis quam quæ legibus circumscribi possit. Dabit itaq mihi serius coram S. V. comparenti veniam S. V. Nuncioq meo causas intermissi officij humiliter explicanti, clementes & benignas id est vere paternas accommodabit aures. Id ego à S. V. ea animi submissione qua humillimum clientem & subditum decet peto, meq deinceps curaturum sancte polliceor, vt & in testanda mea erga S. V. obseruantia & in pastorali functione, quantum meæ vires ferent, ex vtilitate publica, ad maiorem Dei gloriam, gerenda, votis & expectationi S. V. respondeam. Cuius sacros pedes osculo veneratus, me humillimamq seruitutem meam, voluntati & imperio S. V. addico & deuoueo.

Auditori in Absentia Nuncij Aplici

Cum Smus D. N. rescripto Apostolico mihi facultatem benignè concesserit aliquot Canonicatus & præbendas in Ecclesia mea Cathedrali Plocen in mensibus ad SS. alternatiue spectantibus vacaturas ea ratione conferre, vt ego eum quē meæ Ecclesiæ magis idoneum censeo & Canonicum Plocen renunciari desider Illmo Dno Nuncio nominem ac præsentem, cumq nunc Illrûs & Admi Rnda D. V. Nuncij Aplici vices & munus in hoc Regno obeat. igitur vacante Canonicatu Plocen morte Rndi olim Dazbogij Karnkowski vltimi illius possessoris, qui die XX. mensis Iulij viuere desijt, ad eundem Canonicatum Rndum Dnum Paulum Koludzki Clericum in minoribus Ordinibus constitutum, virum nobilem & eruditum, eximiaq pietate præstantem, Illri & Admi Rndæ D. V. ad instituendum & inwestiendum nomino ac præsento Exequetur D. V. concessionem S. D. N. renunciatumq, à se eundem Canonicum obligabit vt infra sex Menses literas Apostolicas hanc prouisionem approbantes in Curia Romana expediat & obtineat. Ego interim mea obsequia defero Illri & Admi Rndæ D. V. eamq bene valere cupio. E Grodecensi prædio meo.

Cardinali Sancta Cru-
cis

Cardinali Sancta Crucio.

Cur aliquanto tardius rationes gesti muneris & functionis Episcopalis ad S. D. N. referam, nulli magis notum esse potest, quam Eminentiæ V. cum non solum me causas eius moræ explicante eas intellexerit, verum etiam propè oculis suis conspexerit angustias calamitatesq; nostras, quibus pressi ne colligendi quidem nos spacium hactenus habuimus. Neq; sane nunc multo feliciori conditione & desiderata publicæ tranquillitatis prosperitate fruimur. Sæuit pestis in tota mea Diœcesi quam vnquam acrius, miles qui in Prussia rem aduerso rumore gessit & insuper prorumpit vt armatus precibus in immensum aucta flagitet stipendia adeoq; flagitiosâ conspiratione, occupatis per vim Ecclesiarum bonis extorquenda impio conatu feratur. Apparatus Comitiorum quæ proximè celebrabuntur, quantum fastidium pariat, quantosq; sumptus poscat, ac temporum gerendi Epatus rationes impediat experti scimus. Neq; magnopere necessarium existimo, hæc quæ conatus nostros morantur multis præsertim Eminentiæ V. explicare verbis cum ea illi optime nota sunt. Illud vnum ab Eminentia V. submissis peto precibus, vt Nuncio meo, negotium meum isthic agenti eiusmodi gratiæ & authoritatis suæ patrocinium accommodare velit, vt ille in omnibus quæ vel meo nomine proponet, vel à S.mo D. N. mihi rationibusq; Eccliæ meæ indulgeri humillimè petet, optatum referat responsum. Humillima mea obsequia defero Eminentiæ V. E. Viscouien. curia mea Calend. Octob. MDCXXX.

O Marszałkowski w Żadzy

Jako iedno Przodkowie naszy poczęli przychodzić ad Statum libertatis, naprzod się o to starali, aby w sprawach y Sądach swych w ktorych gmaiętnośc y vczciwe się zamyka mieli certam & in iure scripto fundatam iurisdictionem, pod ktorą by bespiecznie nieobawiaiąc się vnius etiam Regis absolutam voluntatem et imperium sądzic się mogli. A nietylko to sobie warowali, aby ich y Krolowie Ich Mć, y insze subsellia ex nutu suo nie sądzili, ale też chcieli to mieć, aby każde forum miało opisany

ny Proces Sądow swych y iako Slachcica osiadłego do Sądu pozwac, przez iakie terminy go sądzic, iakich dilatii y posłogowania pozwalac tak dalece ze minimus in processu saltus tollit causam, à czynili to aby kazdy Slachcic wiedział od kogo y ia: ko ma bydz sądzony aby y Sędziowie etiam Supremi & Regii Tribunalis nic wię: cey sobie nie arrogowali. iedno to co im prawo pospolite in scriptis pozwoliło.

Nowe y niezwyczaine processy vrazały zawsze przodkow naszych, ktore ze naiwięcey na Sądach Krolewskich wszynały się, wymogli to na Panach swych zey te Sądy puscili imo się. Stad vrost Trybunał ocyrclowany dosyc dobrze co y iako ma sądzic, złozyli tedy z siebie Krolowie Panowie naszy cięzar tęn Są: dow zostawiwszy tilko to sobie, co iest w Constitucii o Trybunale ocyrclowano. Nastąpiły potym Constitucie aby zadwornymi pozwy nikt nie był turbowany A iesly się to niegodzi pod pieczęcią y do Sądu Ie^o^ K. Mći wydawac, multo minus licebit pod czyią insza.

Mogłby się kto spytac, dla czego nie wspomniano Marszałkowskiey iurisdictii, ktora ze przed Trybunatem była, i ze Marszałkowie iako y Pieczętarze, pars iudicii Regii erant, nietrzeba ò tym watpic, Ale łacna solutio ze Krol Ie^o^ Mć złozył z siebie Sądy te tez nisi exceptis his quæ sunt excepta tak od PP. Pieczętarzow iako y Marszałkow odpadły, to tylko przydam ze Pieczętarskie Sądy in aliam for: mam odmieniły się, iako consideranti patebit.

Iurisdictia Marszałkowska quam latè pateat, Statut dorony opiewa, w kto: rym nie widzę ia vel fundamentum iurisdictionis alicuius vel processum & for: mam processus vel deniq, praxim nisi recentem citandi per tactos terminos. Iego iest wprawdzie vrząd czynic na Dworze Krola Ie^o^ Mći, naipierwey nad tymi, ktorzy są sługami ręko dainemi Krola Ie^o^ Mći, ktorych według condicii kazdego karac y sądzic moze iako y swowolnych Pana niemaiacych ktorzyby do Dworu przyiezdzaiąc cokolwiek takowego wszczynali bunty iakie zwady czynili imac y karac, non per Citationes moim zdaniem, sed per prehen: sionem manualem & actualem in facinore deprehensos, & hoc ipsum niechay mi nie maią za złe nie tak z prawa maią iako ex residuis maiestatiuæ iuris:

dictionis

dictionis & absolutæ potestatis.
Zabił pod bokiem Krola Henrika Zborowski Wapowskiego nie Marszałek są:
dził owna on czas ale Krol Je. Mć ze wszitkim Senatem Pod Seym Anni 1606.
Cisnąc się do izby Senatorskiey ieden sługa nieboszczyka Pana Radziwiła Podcza:
szego Litew: porwał się we drzwiach do broni poimany od Marszałka na on
czas ex Senatus consulto przyszło go puscić y sprawiedliwości v Pana żądać.
Niechwalę ia tak angustam iurisdictionem Ich Mći PP. Marszałkow,
ale że hoc iure vtimur trudno się czego inszego domyslać.

Wspomniałem że praxis citandi per literas niedawna iest niechcę dostatecznie
twierdzić, ale rzec to mogę żem niesłyszał aby kiedy przed Marszałkostwem Nie:
boszczyka P. Myszkowskiego miał ktory Slachcic pozwem Marszałkowskim za
Dworem bye wyciągniony, żeby albo infamią albo bannitią Marszałkowską Slachci:
ca miano ktorego przykrywać. Y zaprawdę wszytek Statut nie niema o tym w sobie
y domyslić się niemogę z iakiegoby Processu te pozwy, te bannitie rosc mogły in
quo fundamento subsisterent, gdysz Sąd Marszałkowski o dobrach Slacheckich
á te processami bywaią onerowane cognitii czynić niemoże.
Alec tak byli ostrozni Przodkowie nasi in cavenda indemnitate libertatum
suarum, że tez in gravissimo crimine lesæ maiestatis machinationis in vitam Re:
giam otrzymali to v Panow swych aby w swoey sprawie Sędziami niebyli, iako to
Constitucia szczesliwey Coronatii Krola Je. Mći vkazuie y Privilegium Joan:
nis Alberti Regis in causa Zboroviorum contra Instigatorem coram Rege Ste:
phano allegatum. Aby to byli ieszcze kiedy wiedzieli że miano pozwami za:
dwornymi lubo Marszałkowskimi na honor Slachecki nastepować, pewnie by
byli tego niezamilczeli.

Przypomnię też to co się za pamięci moiey stało raz. Nieboszczyk P. Wiesio:
łowski Marszałek Litewski oiciec Je. Mći Pana Marszałka Nadwornego
Litew. dał był terminum tacitum iednemu Slachcicowi albo raczey slubem go za:
wiązał

zawiązał ò to iż gdy nieboszczyk szedł do Warszawie, y kilka z nim z niemałą assistentiąm on piiany z gospody swoiey strzekł nad nimi, niedbaiąc tęnże na termin sobie naznaczony ziachał. Była ò tym seria deliberatio co czynic iesliże za nim zpozwem posłac productis in vtramq partem rationibus, à był natęn czas Pieczetarzem nieboszczyk Xiadz Tylicki moris antiqui gnarus zdało się to wszytkim zaniechac takiego processu, ktory fundamentu w prawie pospolitym zadnego nie ma

Co tak krotko przypomniawszy załuię z serca ze miedzy Ie^o Mcią Xiędzem Arcybiskupem à Ie^o Mcią P. Marszałkiem W. Koronnym ex tam parvis initijs tantum incendium exortum est. Rozumiem ze Ie^o Mć Xiądz Arcybiskup powinien był vczynic zwyczainą w Polszcze sprawiedliwośc, rozumiem ze y tęn pozew w dom Ie^o Mci zaniesiony nie ma vim imperatiuam iuxta dictum iurisconsulti, extra territorium ius dicenti impune non paretur. Widzę ia ze Ich Mć PP. Marszałkowie ad praxim Tribunalitiam accommoduią się, iużci y Trybunał nie zawsze in terminis zostawa iednak tęn vzbroiony iest takowym prawem, à ze nie ma potentij, iaka zawsze iest przy Ie^o K. Mci ktora ipso facto tuetur Regiā Mtem, muszą PP. Trybunalistowie iako to ci ktorzy ex Equestri ordine electi nie zwielką assistentiąm na Trybunał przyiezdzaią decretami się bronic, à zwłascza ze maią ordinariam iurisdictionem in iure expressam et fundatam. Więcey òtym da P. Bog wslnie. Hac interim sufficiunt.

Nawet y to przydaię ze iako tilko poczęły się zagęszczac te infamie y bannitie Marszałkowskie, tak tesz Trybunały Koronne bez zadnego respectu cassuią ie y abroguią à Ich Mć PP. Marszałkowie co przed tym byli, widząc ze im trudno się było ò takowe swoie decreta na Trybunale zastawiac, musieli cum summa et Regiæ Mtis et suæ dignitatis iactura przez spary na to patrzec.

Vincenti Rege

Viuente Rege wszytek maiestat Panski iest przy Je^o Mći Panu Marszałku, eius est tueri Maiestatem Regiam, vt aula splendida sit, vt stipendium habeat, vt stipendium accipientes seruiant, absentes stipendio vt priuentur, excessiui vel negligentes ab aula [quæ olim summa infamiæ nota fuit] vt eius edicto excludantur & proscribantur.

Do Krola Je^o Mći.

Znaiąc znacznie sposobnego do vsług W. K. Mći y Rzptey w Woiewodztwie Płockim Pana Szydłowskie^o synowca rodzonego stawoney pamięci X. dza Custosza Krakowskiego sługi W. K. Mći, bespiecznie poważam się zalecać go W. K. Mći Panu memu Mćiwemu; y vniżoną za nim wnieść prosbę o Podczastwo Płockie ktore po Panu Dębskim vacuie. Będzie vmiał Pan Szydłowski natym mieyscu służyć W. K. Mći y na dalszą zarabiać łaskę, ktorą aby w tey occasii vznał y powtore vniżenie prosząc W. K. Mći, siebie samego y naniższe posługi oddawam. W Grodku 9. Augusti 1630.

Ill^{mus} & adm^{m} R^{ndo} D^{ne} amice Ob^{me}. Francisco

Abfuisse D. V. ab vrbe ex postremis illius literis intellexi, nunc iterum eodem reuersum mei memorem fore: meaq. negotia solita industria curaturam minime ambigo. Meam ad Vrbem missionem, vt cætera impedimenta sileam, retardauit lethalis pene morbus, quo etiam nunc decumbo. quo nomine excusabit me D. V. ac imprimis petet, vt si me interea ex hac vita decedere contigerit, ne memoria mea censura negligentiæ notetur, si vixero primo quoq. tempore de toto Epatus mei statu referam ad S. D. N. in procinctu est Nuncius, parataq. omnia, quæ ad eam rem necessaria sunt, sed & is de quo scripsi morbus & pestis vbiq. sæuiens, bella deniq. per Germaniam, itineraq. ab armatis obsessa morantur conatus nostros. Sacri purpurati ordinis lumina Torres & Sancto Crucius amplissimi Cardinales patroni mei, nostri obliti esse videntur vtrunq. literis meis compell[illegible] sed vereor ne ~~ignorantia~~ audacia nostra offensi sileant, nam nunc primum fama incerta nobis retulit nouis eos auctos esse titulis, ego quem ab aula Regia pestis longius submouit hactenus

ignoro

ignoro, quo verborum apparatu quibusue scribendi formulis nos vti oporteat in quibus si quid à me erratum est, excusabit D.V. meamq. patronis meis humillimam deferet seruitutem meq. deinceps suis instruet literis quid à me in hoc genere officij præstari oporteat. Commendo me gratiæ D.V. & Peuren. prædio meo d. V. Septembr. 1630.

Ill.mis & R.me Dne vti Fr Obs.me

Dostało mi się widzieć list Wmći mego M. Pana ktorym do Capituły moiey pisząc crudeli et acerba accusatione oneras existimationem Xdzá Miełaczewskiego Kanonika mego Płockiego. Z wielu miar ale y z tey vznawam zadatki niechęci Wmći przeciwko mnie, ieszczem z łaski Bozei żyw, á iuż Wmć me præterito nec appellato w Capitulie moiey rozrządzasz á iescze in tali puncto designandi deputati w ktorym zawsze ex vsu & consuetudine maior Epi quam totius Capituli authoritas. Iuż ia to zniosę cierpliwie będąc dobrze conscius zem Wmći przes wszytek czas nie zarabiał na takowe mevszanowanie, to tylko przydam, że ktokolwiek Wm vdał Xdzá Miełaczewskiego Woiciecha za mężoboicę ne amplius dicam temerè id fecit. ktokolwiek ambitum ipsius Wmu doniosł, daię to ó nim swiadectwo, y dam na każdym placu że ia sam vtro iako tego ktoregom godnosci swiadom, iuż to dwie lecie minęły zamowiłem na tę vsługę Koscielną czego wiadoma iest wszytka Capitula moia. Za cym y ten kto Wmu iego cupiditatem gerendi magistratus vdał oschnąc w swoiey powiesci musi. Co się zas tknie praktik iego z młodosci swoiey inaczy się schował, służąc ludziom wielkim, mianowicie na Wobyniu, zawsze bez vrażenia sławy y powinnosci swoiey Slacheckiey. Przed kilką lat dopiero ia widząc godnosc y cnotę iego, euocaui è seculo ad Clerum z ręku moied wziął ordines y habitum Clericalem ia vczyniłem go Kanonikiem Łuckim, y potym za moią persuasią mieszkał w Rzymie kilka lat cwicząc się do kapłanstwa. Niewiem tedy kędy by się miał tych Practik nauczyć, ktorymi by to sprawę Wm miał

zepsować

zepsować. A też y z samey relatiy Wmći, trudno co imputare Xżu Mieta:
czewskiemu gdysz sprawy Duchowne, ktore ex obligonibus Civilibus rowne
bonorum hæreditarior przypadaią ad mixti fori iudicium odesłała Constitucia
Coronna y lubo in recenti po wzyimeniu tey Constituciy in Causa simili niebosczyka
Xr. Tylickiego Biskupa Krakowskiego Anno 1609. kiedy i ia y Je Mć Xdz
Nominat Krakowski z inszymi byliśmy Deputatami magnis contentionibus à nris
obstabatur aby takowe sprawy ad compositum iudm były odkładane, niemogliśmy tego
przewiesc bo wszyscy Swieccy oparli się constanter przy Constituciy, iescze
natenczas nienastąpiła była Constitutio de secretis iudiciy, zaczym mogę to powie:
dziec że Je Mć Pan Woinicki moy Mćwy Pan będąc natenczas deputatem
pierwszy ras acrius quam reliqui omnes na stan Duchowny następował. Trudno
się tedy Wmći y z tey miary skarzyć masz et ad aliud ius quam quo hactenus usi
sumus prouocować, y raczey przydzie Wmćiu w tey mierze iako y nam drugim uskar:
żać się na nieszczęście czasow naszych że co Seym nouis circumscribimur legibus.
Groziszsię Wmći nastąpic in duplici foro na Xiędza Mietaczewskiego ia wprzod
Wmćiu mego Mćigo Pana proszę abyś tego zaniechać raczył, sin aliud impetus animi
suaserit niech ia będę primus cognitor criminum kapłana mego, tego się nieobawiam
abyś Wmć praxi secularium miał, sam będąc Duchownym duchowne Sędzie ru:
gować Swieckim Sądem, gdysz nietylko ia ale uniuersus ordo noster, iakośmy do
tych czasow niedopuszczali tak y napotym niedopuścimy, aby kto priuatnymi sprawa:
mi swoimi miał mieszać Sąd ten y osoby z Capitul nato wysadzone. To krotce
natenczas Wmćiu memu Mćwemu Panu natrąciwszy na każdym placu priuatim
et publice pokażę to że bez przyczyny moiey od Wmći w dostoienstwie moim iestem
~~iest~~ vrażony. Oddawam się etc. W Wyszkowie 17. Septembris 1630.

Sancta Crucio

Negotium translationis meæ ex Posnanien. ad Vladislauien. Epatum scio
Eminentissimæ D.V. satis literis Sac. Reg. Mtis Dni nri Clementissimi
fore

fore commendatum habiturumq Eminentissimam amplitudinem V. in proponenda et S. D. N. commendanda hac causa rationem earum calamitatum quibus his annis vexati exhaustiq sumus. Vidit oculis suis belli ingentes tempestates, armati militis audaciam, et non lachrymis sed sanguine vix deplorandas iniurias, gemunt adhuc miseri prædijs Ecclesiarum adscripti coloni, quorum maior pars quæ vel sævitiam militis, vel grassantis pestis exterminium effugerat, hoc anno fame extincta est. Liceat hac iure nobis implorare non solum patrocinium Emin: V. sed et testimonium quo S. D. N. certius Eminen. V. causam nram agente constare possit non frustra nos queri, resq nostras adeo in angustum redactas esse, vt ad obeundum ex dignitate Status nostri tam Epale quam Senatorium munus deinceps minime sufficturi videamur. Expendet hæc Eminentissima amplitudo V. patrocinioq suo clientem suum ita complectetur vt et in obtinendis minori impendio Sacris diplomatibus, clementer ratio mei habeatur, et in explicando Epatus mei Posnanien. statu, si qui defectus apparuerint, non omnino mihi qui aliquid tamen agere conatus sum sed temporum potius iniquitati culpa imputetur. Humillima mea obsequia etc.

Cardli. Torreo.

Dulcis recordatio eximiæ humanitatis qua Excellma. V. dum hic apud nos esset Septemtrionem nostrum in sui admirationem et venerationem traxit, mihi etiam nunc addit animum, vt cliens patroni in negotio tam translationis meæ ex Posnanien. ad Vladislavien. Epatum, quam relationis Status Ecclesiæ Posnanien. cui præsum auxilium implorem. Favebit Eminentissa. V. et rationibus nostris in angustum redactis, et precibus quibus vt importuni simus extrema nos cogit necessitas, meq et causam meam ita patrocinio suo complectetur, vt omnes intelligant nobis à fortuna male mulctatis non deesse in Vrbe et protectorem et patronum.

Cardli. Barberino

In suprema Apostolici culminis speculâ Sanctissimi Patrui curas quibus

quibus salus orbis Christiani continetur, si quis Eminen. amplitudinis V. soli:
citudini sustineri negauerit idem solem medio die non lucere temere affirmare
posset. Agnoscimus nos tot locorum spacijs ab Vrbe dissiti quotidianisq. docemur
experimentis ita omnes cogitationes Eminen. V. ad publicam salutem referri.
vt ad nos quoq. magnos ~~ex parte~~ calamitatibus pressos insignes inde fructus redun:
dent. Quo nomine multum quidem nos debemus Eminen. V. simulq. inaudita qua:
dam Eminen. V. humanitate prouocamur, vt in omnibus nostris negotijs ad patro:
cinium Excell. V. confugiendum nobis existimemus. Itaq. et ego dum Ser.mi
Regis mei designatione ex Epatu Posnanien. ad Vladislauien. transferendus
S. D. N. proponor, dum ipse gesti Epatus Posnanien. rationes
per Internuncium meum explico supplex ab Eminentia V. peto, vt et in obtinendis
quam minimo impendio sacris diplomatibus et in comprobandis rebus in Epatu
Posnanien. à me gestis, obtinendisq. certis indultis benignissimi patroni partes
suscipere et exequi velit. Pluribus hac de re aget internuncius meus, quem
vt ad conspectum suum Excellentia V. admittere, petitionemq. meam exponenti
aures accommodare velit submisse rogo. Humillima obsequia mea defero Emi:
nen. amplitudini V.

Illres & adm. Rndi Dni.

Iakim listem Capitułę moię I. M. X. Referendarz Koronny obesłał wyrozumiecie
Wm. moi M. Panowie i Braia z przepisu listu iego. Nierozpomnię że mnie
pominąwszy przed kim innym na X. Xa Miłaczewskiego Canonika mego skarzy się.
A to innocentem onerat crimine homicidij, onerat infamia commissi in corrumpendo
iudicio sceleris. Byliście Wm. niektorzy na przesłym Tribunale, możecie dać
swiadectwo an hac practica polluerit et suam et iudicij conscientiam X. Mi:
łaczewski, ia daię swiadectwo że ani się o tę deputatię starał ani de ho:
micidio vnquam fuit insimulatus. A że stakiego iakiego nigdy niedowiodą
fundamentu

fundamentu Ie° M. X. Referendarz choc rugowac z Sądow Trybunalskich, X. Milaczewskiego pilnie ia WMćs moich M. Mćwych Panow proszę, abyscie tego niedopuszczali bo by napotym hoc exemplo y drudzy qui Eccl.a non bene cupiunt legitime electos Deputatos Ecclesiarum nauczeli się zrazac s tego tam mieisca dodadzaiąc priwatom swoim. Do czego aby się pochopu niedawalo pilnie proszę abyscie WM przykładem przodkow swych ktorzy na tych mieiscach siadali broniliu integritatem et dignitatem sui Collegij y kaplana mego falsa accusatione oneratum potentia opprimowac niedopuszczali. Oddawam się zatym w laskę WM moich M. Panow i Braczi. W Wyszkowie d 23. Septemb. 1630.

Sanctissime ac Beatme in Chro Pater
Dne Dne Clemenme

Scio ego non satis probari sacris Canonibus Episcoporum translationes, ac proinde ea mente semper fui vt eam quae Stte V. promouente mihi obtigerat prouinciam tuerer ornaremq. Sed cum is mos eaq consuetudo iam dudum in hoc Regno inoleuerit, vt Episcopi veluti per gradus ad altiores promoueantur Cathedras, non sum ausus refragari voluntati Sermi Regis mei me ex Epatu Posnamien. cui prope quadriennio praefui ad Epatum Vladislauien. à Stte V. transferendum designatione Regia proponenti statuet de me S. V. id quod illi spiritu sancto inspirante visu fuerit, ego me in potestate S. V. esse et fore profiteor. Rationes Epatus mei Posnamien. quales sint, quidue in eo gerendo à me gestum pstitumq fuerit, referet Nuncius meus quem profitendi obsequij causa ad S. V. mitto; Hunc ad quem destinor Episcopatum magna ex parte hostis Sueci impietate ad vastitatem redactum esse non dubito S. V. innotuisse. Sed et id silentio praeterire non possum ita eundem Epatum Vladislauien. ab eo qui proxime illi praefuit omnibus prouentibus spoliatum relinqui, vt non modo toto hoc anno, quo futura est

est expectanda messis mihi nihil omnino ad honestam sustentationem relictum sit, verum etiam in plures deinceps annos perturbatis et accisis semel tali modo rei familiaris eius Epatus rationibus carendum iis adiumentis, quibus et Epalis et Senatoria dignitates sustinetur. Quo maiori fiducia ad pedes Stis V. prouolutus humillimè peto, vt in aestimatione Sacrorum diplomatum, iubeat eam mei isthic rationem haberi, quâ capessentis Episcopatum tot calamitatibus pressum haberi solet. De caetero beatos S. V. pedes osculatus, humillimam meam seruitutem S. V. deuoueo.

Mnie Wielce Miłwy Panie Kuchmistrzu Koronny.

O crudelis Alexi nihil mea vulnera curas. Wiedziałeś Wm moy Miłwy Pan i Brat o takiei chorobie moiey quae mortem praeire solet godziło się zaprawdę iesly niecieszyć chorego przynamniey hortari ad mortem christiano animo obeundam. Iuz z łaski Bozei videtur in melius ire valetudo nra o czym si libenter audis oznaymuię Wm a przytym pytam się o zdrowiu y powodzeniu Ie M. Pana Podcanclerzego koronnego, do ktorego listeczek posełam, o ktory proszę abym mogł mieć nan respons. Oddawam się zatym w łaskę Wm mego Mił Pana i Brata. W Wyszkowie 28. Septembr.

Iasnie Wielmozny a mnie wielce Miłwy Panie Podkanclerzy Koronny.

Nie uskarzam się na to zes mię Wm moy M. Pan iuz dawno zapomnieć raczył, gdysz tesz proximè ad lethen consedisse nuper videbar, et mei ob morbi acerbitatem oblitus et obliuiscendus amicis. A to mię P. Bog iescze chciał mieć na tym swiecie abym y grzechy opłakiwał y przyiacielom służył iakom wyrozumiał z pisania Wm mego Mgo Pana do Ie Mu Xdza Biskupa Poznanskiego malus interpres amicitiae nrae pomięszał sincerum sensum Wm de me

Wm̃ de me. Widzę iże nie wszytkie listy moie Wm̃ dochodziły, ale iakokolwiek to się tam stało: Nolis velis tuus ego sum. Constabit ad numeros amicitia nostra rumpantur vt ilia Codro. Vcieszysz mię Wm̃ m̃ Mcś Pan kiedy słowkiem dasz znać, memoriam nostri non esse tibi ingratam. Jesly dobrze pomnię pisałem był dawno do Wm̃ o odesłanie ksiąg Pana Reinholdowych ode mnie Wm̃ narzyczonych. Vrget me conscientia et fides quâ me obstrinxit defunctus author abym te scripta iako narychley in lucem podał; Więc y Krol Je° Mć często mi to przypomina. Przeto proszę abys Wm̃. moy Mć Pan odesłać mi to raczył. A curis publicis chciałbym teras mieć wolnąm głowę iako chory, vos vigentes et valentes efficite vt vobis salutem publicam debeamus. Oddawam się zatym w łaskę Wm̃ mego Mciwego Pana. W Wyszkowie 28. 7bris. 1630.

Cardinali de Torres.

Assueui, multis ornatus Eminentissimæ D. V. beneficijs audacter implorare patrocinium Eminentiæ Vræ nec me vnquam pœnituit hac in re fuisse impudentem, ea enim humanitas, ea erga nos qui in notitiam Eminentiæ V. dum hic apud nos esset venimus animi propensio, vt quodam modo vltro ad se tradere nos videatur. Notus itaq cliens compareo coram Eminentia V. ac per nuncium meum qui has reddet literas peto, vt cum serius aliquanto rationes gesti à me Episcopatus ad S. D. N. defero, suo patrocinio gratiaq efficeret Eminentia V. ne mihi id fraudi sit, neue existimatio mea nota negligentiæ ac intermissi officij isthic grauetur. Scimus quid Sanctæ Sedi Aplicæ, quid S. D. N. debeamus, sed vel in ipso conatu præstandi officij ne amplius progrediamur non solum internis externisq retinemur bellicis tumultibus verumetiam domesticæ nostræ rationes accisæ, morbi quos ætas prouectior olim laboribus fracta parit, pestis vbiq sæuiens et cætera, nescio an non

vniuerso

vniuerso orbi Christiano nota incommoda veluti carcere clausos nos coercent, re-
bus nostris consulere possimus. Pluribus haec explicabit Nuncius meus et in quibusdam
gratijs à S. D. N. opem Eminentiae V. implorabit cui vt benignas aures Eminentia
V. accommodet eidemq ad S. D. N. et Sanctorum pedum oscula aditum conciliet,
eidem supplico, meamq humillimam seruitutem Eminentiae V. addico et deuoueo.
Viscouio Calend. Octobr. 1630.

~~Nepoti~~ Francisco Barberino S R E Cardinali

Ad certissimum salutis portum tendere videmur cum tot iactati tempestatibus
ad Eminentissimae amplitudinis V. patrocinium nos reuocamus, tutus isthic receptus
cunctis, parata venia expeditum clientibus patrocinium, è quorum numero ego ne-
glecti quodam modo officij reus coram Eminentia V. compareo. Nulla quidem
mea culpa, nam si temporum abfuissent iniuriae si mihi vel per interna externaq
bella, vel per pestis saeuientis acerbitatem, vel deniq per valetudinem, quae toto
hoc triennio aduersa fuit, licuisset nemo me promptior ad reddendam S. D. N.
gesti Episcopatus rationem extitisset. Pluribus haec explicabit Nuncius meus,
quem ex domesticis meis Sacerdotibus ad hoc munus obeundum legi qui cum meo
nomine isthic comparebit non dubito quin eum Eminentissima D. V. beneuolentiae
suae brachijs sit complexura, meisq humillimis precibus patrocinium suu clementer
accommodatura. Floreat viuatq diutissime et Reipub.cae Christianae et nostro
commodo Eminentia V. id ego à Deo precatus humillima mea obsequia Emi-
nentiae V. addico et deuoueo. Viscouio Calend. Octobr.

Oswiecone Mciwe Xiaze

Slusznieby się W. Ksiąz. M. na mię vskarzac mogł, iakobym ia oblitus veteris
amicitiae y tu wtych katach zapadszy powinnosci moiey w oswiadczeniu vprzei-
mey chęci miał zaniechac. Ale że mię tak Pan Bog chciał miec: zawszem ta vtra-
pioniy, niesposobnym zdrowiem, vstawicznym morowym powietrzem, y naiazdami

vmyslne

vmyslnie na mię zemknionymi zolnierskiemi zfrasowany będąc y teras ledwie do siebie przychodzę. Niedości tym bawic W. X. Mći powie to moy czeladnik ktorego tam do Krakowskiei strony poselam, co się zemną dzieie. O to tylko pilnie proszę abys mię W. X. Mć w liczbie swych chowac raczył. Do ktorego laski z poslugami mymi iakonapilniey się oddawam. W Wyszkowie z. Octobr.

Illris et adm Rnde Dne amice obsme.

Diuturnum D. V. silentium in quam partem accipere debeam adhuc ambigo, nullas quidem iam diu literas à D. V. accepi, pereantne illę in itinere interceptę an D. V. grauioribus occupata negotijs sileat, diuinatore opus est, neq tamen adduci possum vt suspicer offensam aliquam interuenisse, et D. Vram propterea nullas ad me dare literas quod ipsamet à me rariores accipiat. Fateor equidem me in hoc genere officij non tam desidem esse, quam quod grauissimis et priuatis et publicis pressus calamitatibus, respondere amicorum expectationi non potuerim, acerbitas ipsa morbi ac ipsummet à quo non longe nuper abfui mortis periculum satis me excusat, excusabit etiam Adm Rndus Dnus Makowski, quem ad Vrbem et ad S. D. N. rationem gesti à me Episcopatus redditurum mitto, referetq quo in Statu sint res meę. Est is è domesticis Prelatis meis nec alium è Collegio Capituli mei legere poteram qui tam periculoso tempore omni ad Vrbem aditu armatis exercitibus obsesso munus hoc susciperet, vitamq suam in discrimen conijceret. Sed satis vt reor complexus sum scripto meo eas ipsas Episcopatus mei rationes, ex quibus quiuis intelligere poterit, quid à me prestitum fuerit, quidue tot obstaculis impedientibus prestari non potuerit. Cetera supplebit D. V. maxime si quid in titulis Eminentissimorum DD. Cardinalium erratum est, neq enim, licet iam exemplum decreti S. D. N. hac de re editum habeamus, satis intelligere possumus quomodo Eminentissimus ad Eminentiam accommodari possit, vel ~~mi~~ idq impense à D. V. peto, scripto conceptas eiusmodi formulas, quas vsus isthic iam monstrauit, ~~mihi~~ mitteret

mitteret semulq significaret an illud scribendi genus quo superiori seculo Bembus Sadoletus Muretus, Hosius noster, aliiq doctissimi viri vsi sunt omnino explosum vetitumq esse censeatur, nam et nos qui aliquando manum ferulæ subduximus, ne Regiam quidem dignitatem pura latini sermonis elegantia lædi solere compertum habemus. Sed hæc tibi soli scripta sint. Iterum autem rogo vt et Nuncium meum consilio in omnibus meis negotijs tractandis iuvet, et me fauore beneuolentiaq sua complectatur. cui vicissim studia officiaq mea defero. Viscouio Calend: Octobr.

Cardinali Sancta Crucio.

Acerbissimo nuper febris quæ Hemitritios dicitur prostratus morbo, iterum ad vitam reuocatus videor lectis Eminentissimæ amplitudinis V. literis Romæ die XX. Augusti datis. Lætor inprimis Eminentiam V. periculosi et difficillimi itineris perfunctam laboribus, saluam et incolumem ad Vrbem peruenisse, nec minori afficior gaudio cum video illos beneuolentiæ et humanitatis fontes, quibus animos nostros, dum hic præsens esset vbertim irrigabat, non solum nõ exaruisse, sed per tot locorum spatia ad nos vsq defluere, atq Eminentissimam amplitudinem V. ita clientum suorum meminisse vt patrocinium suum nobis vltro deferat, quod quidem ego adeo grato excipio affectu, vt me deinceps nihil magis conari debere existimem, nisi tot acceptis ab Eminentissima amplitudine V. beneficijs vt sincere respondeam officio et obsequio. Me non solum is de quo mentionem feci afflixit morbus, sed ingens etiam à peste periculum, idq propè eiusmodi, quali ante annum Eminentia V. perfuncta fuit nam et ego aliquot è seruitoribus in oculis meis hac lue extinctos conspicatus sum, et vniuersam familiam meam et inter eos interioris admissionis seruitores ob mutuam cum infectis conuersationem suspectos à me remoui. Illud me interim sollicitum habet, quod his ipsis diebus Regiam M^tem cum tota aula in Lithuaniam proficiscentem hospitio excepturus sum, vereor enim rebus meis

adeò

adeò perturbatis, re ad excipiendum tantum hospitem multa mihi desint, adnitemur tamen ne omnino imparati licet pænuaria mea præcipua prædia tuto ob pestem adiri non possint, compareamus. Comitia ad diem VIII. Januarij ob pestem Varsaviæ grassantem reiecta sunt, quæ pauli turbulentiora fore suspicor. Dixi aliquando Eminentiæ V. plurimum expedire vt omnes Epi mature ad Comitia veniant, communicatisq consilijs eorum conatibus qui sacrum ordinem in pijs legibus circumscribere nituntur obsistant. vidit Eminentissima D.V. nonnullorū hac in parte segnitiem omnes sanè severioribus S.D.N. mandatis admoneri oportet, ne officio suo desint, nam vereor, ne aliquando paucitate nostrorum conspecta, ij qui malè Ecclesiæ cupiunt tale aliqd obtineant, quod deinceps difficulter aboleri possit. Meus ad S.D.N. qui statum Epatus mei referret Nuncius iam in procinctu erat sed cum mihi interim significaretur, plerosq qui iter idem susceperant ob pestem transitu arceri, alios periculo quod à militibus vias obsidentibus imminet territos retro vertisse, nec meus familiaris tantum discrimen adire voluit, commodius profectionis tempus aliquantisper præstolaturus. Humillime supplico Eminentiæ V. vt hanc tarditatem missionis causasq diuturnioris moræ S.D.N. explicare velit, non ignorat quæ impedimenta ab hoste, à peste, à publicis negocijs à morbis demq meis intervenerint et quibus calamitatum oneribus hactenus pressi et oppressi fuerimus. veniam itaq aliquot mensium precor, et ne culpa negligentiæ interim mihi imputetur patrocinium Eminentiæ V. imploro. Humillima mea obsequia defero Eminentissimæ amplitudini V. Viscovio 5. Octobris.

Illris et adm Rnde Dne amice obsme.

Video iam me tempore excludi ne tam cito vt constitueram Nuncium ad Vrbem qui gesti à me Epatus rationem S.D.N. redderet expedire possim morbus

morbus meus prope lethalis impediuit destinata mea interim et apud nos pestis ob quam nostri in itinere detineri solent latius serpere et sæuire cœpit et bello recrudescente ob armatos exercitus et latrocinia quæ ex bello oriri solent nullus peregre proficiscentibus securus est transitus, itaq complures ex nostris, qui in Italiam profecti erant, domum redire coacti sunt, et meus Nuncius, tam periculoso tempore iter suscipere detrectauit. Ego quoq licet ipsa morbi vis abscesserit, adhuc langueo et lenta quadam ægritudine tabesco. Quare peto à D.V. supplicare velit S. D.N. ne meæ negligentiæ tam sera ad Vrbem missio imputetur. Nemo me in testanda erga sedem Apostolicam obseruantia promptior esset, nisi tot quæ Nuncius meus explicabit, et quæ Eminentissimo Dnō Cardinali Sancta Crucio satis nota sunt impedimenta retinuissent. De nouis Eminentissimorum Dnorum Cardinalium titulis, vel potius de formulis quæ isthic iam vsus ostendit, peto à D.V. edoceri verbi gratia semperne scribendum sit Eminentissima Eminentia V. vel aliter isti termini mutandi, hæremus enim adhuc nos, veremurq ne dum thautologiam euitamus, aliquem offendamus. Eminentissimo Dnō Cardinali de Torres humillima mea obsequia defero. Atq D.V. amori et gratiæ me diligentissime commendo. Viscouio.

Wielmozny a mnie wielce Miłwy Panie Sieprski

Nietaino to Wm memu M.P. w iakim mię Pan Bog zdrowiu chciał mieć pod ten czas Seimikowy, y w iakim mię do tych czasow trzyma. Zaczym niewiem ktoby tak beł niezyczliwy vitæ meæ aby chciał wyciągać na mnie powinnosci w ktorych trudno mi się teras poczuwać. O Seymiku ò tymem miał wiadomosc od samego Ie Mu Pana Woiewody, ze Posłow dwu zgodnie a trzeciego niezgodnie obrano. Przyniosł mi czeladnik

moy

mey stamtąd copią Artykułow ktorąm ia posłał do Dworu, a tesz nie mnie należało authenticowac ich, teras ze mi WM pisac raczysz że trzeba drugiego Seymiku, nie moia to iest rzecz składac go, Iest Ie° Kr. Mść Pan nasz Mściwy, ktoremu to samemu nalezy, referowac to Ie° K. Mći niezaniedbam, co bendę miał wtey mierze za resolucią dąm znac WMci. Zyczyłbym y tego zebys WM pod tęn czas bytnosci tu Ie° Kr. Mći do mnie przybydz raczył, lubo iescze mewięm dnia pewnego kiedy tu zeiscie Ie° K. Mći bydz. Oddawąm się zatym wlaskę WM mego Mgo Pana.

Epo Camerino. Illrme & Rnme Dne.

Mandaui internuncio meo adm Rndo Dno Stanislao Małhowski Sac: Regæ Mtis Secretario quem ad Vrbem mitto vt ex itinere ad Illmam D. V. diuerteret atq nomine meo eidem salutem impertiretur, meaq officia et obsequia deferret. Neq enim ex animo meo euelli vnquam potest iucundissima recordatio nominis Illmæ D.V. illa humanitas, illa pietas, quam hic admirati sumus amatur coliturq à nobis, et quoad vita suppetet is erit conatus meus vt Illmæ D.V. propensæ erga me voluntati studijs obsequijsq meis respondeam. Plurbus hac de re internuncius meus. Interim commendo me gratiæ et fauori Illmæ D.V. Vilnouio.

Epo Nolano. Illrme & Rnme Dne.

Longo ex interuallo reuoco in memoriam Illmæ D.V. dicata quondam illi mea obsequia, quæ paratissima esse, et semper fore polliceor. Si quid vicissim Illma D.V. de me statuq meo scire voluerit Adm Rndus Dnus Małhowski Sac: Reg: Mtis Secretarius referet Illmæ Cel. V. me pene lethale perfunctum morbum, viuere quidem sed adhuc languorem ex

morbo

morbo natum non deposuisse. Plura idem Nuncius meus quantum Illmā
D.V. causā cupiam et quantopere ipsius memoria delecter deniq versari
semper ante oculos meos beneficiā quibus me et meos Illmā D.V. ornauit,
referet confirmabitq me semper Illmæ D.V. addictissimum fore serui:
torem. Cui fausta quæq precatus humillima defero obsequia. Viscouis.

Ad Cardinalem Sancta Crucium.

Fratrem meum natu maiorem Canonicum Cracouien: nouit Eminentia V. eius
rationes cum essent tenues satis nuper promotione Fris mei Dni Episcopi
Posnanien: auctus est Decanatu Posnanien: beneficio nomine quam re no:
biliori: Hactenus autem habuerat Gnesnen: et Cracouien: Canonicatus dispen:
satione S.D.N. Supplico ego illius nomine Eminentia V. efficeret apud
S.D.N. vt hanc tertij Sacerdotij ad duo priora quæ nulla omnino cura a:
nimarum grauata sunt accessionem Breuis Apostolici rescripti diplomate
ratam esse iubeat. Ea sanè huius fratris mei sunt in Ecclesia Dei merita,
vt cum quadraginta prope sui presbyteri et Sacerdotalis functionis
numeret annos, nunquam otiosus aut deses fuerit, semper Ecclesiarum
commodis studuerit, publicaq munia sustinuerit. Sed cur notum idq frat:
rem meum quem ob eximiam pietatem, quam ob ætatis prærogatiuam (nam
octo annis ante me natus) tanquam filiali obseruantia colo commendem,
cum non dubitem Eminentiam V. illius causā omnia facturam. Humilli:
ma mea obsequia defero Eminentia V.ræ. Viscouis.

Sanctissime ac Beatissime in Chrō Pater / nomine Eps Posn. / Sci Vladisl.
Dnē Dnē Clementissime

Faueo virtuti et præstantibus meritis quibus Rndus Dnus Episcopus
Posnanien: celebre nomen suum in hoc Regno reddidit, ac Sac: Rgn. Mtem

Dnum

Dominum et Parentem meum clementissimum eo flexit vt et antea amplissimis eum ornaret honoribus, et nuper etiam ad Episcopatum Cuiauiensem eum promouendum Sanctitati V. proponeret. Quare non modo eundem Dnum Episcopum Posnanien. Sanctitati V. commendo, verum etiam maiorem in modum à S. V. peto vt in promouendo ornandoq eo meæ quoq intercessionis rationem habere velit, atq rebus ipsius vt nunc sunt tempora nimium accisis, ne æstimatione sacrarum literar. isthic grauetur, paternè consulere. Quidquid S. V. Dni Episcopi causa fecerit, id perinde æstimabo ac si in me ipsum impensum esset. Humillima mea obsequia defero S. V. eiusq sacros pedes osculor. Viscouio die X. 8bris.

Adm Rnde Dne Fr obsme.

Nieraz się Wm tęmu dziwować ze poddani moi zatrzymali dziesięcinę, ktorąs Wm bez Consensu mego arendował P. Zuchowskiemu, gdysz to rzecz iest wiadoma ze poddanych moich nikt angariować niemoze, przynamniey Wm niech niebędzie ciężko przyiachać tu y odebrać swoie prowenty, y za tą okazią cokolwiek residentyi odprawić: Iuxta illud. Non præsepe bouem, sed bos præsepe sequatur. Pilnie tedy Wm. mego M. P. proszę zbyś Wm raczył się wtey mierze poradowac y z powinnością y z summieniem swoim, à residentiey przez arendarze nieodprawował, Wiedząc ó tym ze sine Consensu Epi Wm tego czynic niemozesz à tym iescze mniey zabierać in futurum, y tak sobie postępować z chlebem tym Kościelnym iakoby to z Oyczystemi dobry. A ia wtym vpewniam Wm ze to, co P. Zuchowski miał dać dadzą ci poddani moi. Oddawam się zatym właskę Wm. mego M. P.

Wielmozny à mnie wielce Mciwy Panie Sieprski.

Dnia wczoraiszego odiachał odemnie Jeo K. Mć bywszy złaski Bozey tu v mnie wesołym y ochotnym. Wm. moy M. P. ześ niemogł przybyć

przybyc widzę że masz słuszną wymowkę Strony Seymiku naszego Radzięskiego, iakom przedtym Wm̃ oznaymił że nie iąm tam praesidował tak też nie iest rzecz moia decernere iako stanął, gdyż rozne są Relacie. Wm. moy Mći Pan nie racz tego ò mnie rozumieć ani mę tą onerowac suspicią, iakobym ia był wtey opinieg, że bes Posłow Woiewodztwa naszego Seym się odprawowac może. Wprawdzie to nienowina że niezgodne Posły, niezgodni Artykuły z roznych Woiewodztw poselano przedtym na Seym ale ledwo ktory Seym był przez tego, niezgodnym kazano do domu nowych Seymikow nieskładaiąc boby to była summa indignitas Krola Ie^o Mći contemptam semel legationem suam iterare, a zwłaszcza kiedy był Poseł Krola Ie^o Mći y tak iako to widzę w Raiążu zniczym go odprawiono. Ia iakom na Seimiku niebył aut Sor dissensionis tak y na kazdym placu gotowęm to pokazac że Ich Mćiom P.P. obywatelom Woiewodztwa naszego na zadne disgusty, ktores Wm̃ w pierwszym pisaniu swoim wspomniec raczył niezarabiam. Od Pana Starosty Bobrownickiego nąm tę sprawę że iuż zgoda stanęła miedzy Wmćiami de re principali podobno idzie tylko ò przywitanie przyiacielskie, czegobym z serca zyczył, aby do tego mogło przyść Wczym racz mi Wm̃ oznaymic zdanie swoie. Tym się nie uradzym że mi Wm̃ w lisuie swym zwyczainego umykasz titulu, gdyż moia rzecz iest humilitate wszytko znosic. Oddawąm się zatym w łaskę Wm̃ ego Mćiw Pana.

W Wyszkowie

Iasnie Wielmozny a mnie wielce Mciwy
Panie Woiewodo Łęczycki.

Barzo się z tey pociechy, ktorą P. Bog w dom Wm̃ ego Mćgo Pana prowadzi cieszę że kochaną coreczkę swoię za zacnego Szlachica w stąn małzenski oddac masz wolą. Pana Boga proszę aby y to małzęnstwo

sąn

sam błogosławic raczył, y dom wszystek WM sczęśliwością obdarżał, powinnosci moiey oświadczyć niezamieszam. Obraz Krolewica Je Mći iakomgo był dał do malarza przemalowac tak y teras w domu iego zapowietrzonym obadwa zostawaią. A na ten czas oddawam się w łaskę WM mego Mgo Pana. W Wyszkowie.

Illme & Rnme Dne. Nuncio Apostolico

Salutat Ve[nien]tem in Regnu Pol[oniae].

Venientem ad nos munusq legationis demandatū auspicantem Illmam Cel. V. vel in ipsis Regni finibus coram excipere et in persona Illmā Cel. V. Smu D. N. venerari deberemus sed et locorum tanta intercapedo, et mea aduersa valetudo ita me domi detinet vt tam necessario officio defungi mihi non liceat. Mei tamē obsequentissimi erga Illmam Cel. V. study has literas testes esse volui quibus cultus et obseruantia mea, qua Illmam Cel. V. prosequor, quamq illi a me deberi libens volensq profiteor testificatione defungor. Mandet iubeatq Illma Cel. V. atq ita meis vtatur obsequiis vt vnius e suis seruitoribus, paratissimum semper me inueniet et parentem iussis suis. Interim aduentum ad nos gratulor Illmæ Cel. V. Deumq precor vt Illmam Cel. V. difficillimo hoc tempore munus Apostolici Legati gerentem ita cælestis auxily subsidio tueatur ac foueat vt parta ingenti gloria, par virtutibus suis decus et dignitatis amplissimam accessionem hinc referat. Humillima mea obsequia defero Illmæ Cel. V.

Jasnie Wielmożny a mnie wielce Mćiwy
Panie Woiewodo Płocki.

Nierychło WM memu Mćiwemu Panu odpisuię na list ktorym miał przez Kosarzewskiego sługę mego, ktorymeś mi WM raczył dać znać o rosprawie Seymiku Raciązskiego, a dlatego nierychło odpisuię żem pod on czas barzo był zedrzały y do pisania

y do pisania niesposobny; nastąpił potym iakikolwiek apparatus na przyiazd Krolewica Je^o^ M^ci^, a potym y krola Je^o^ M^ci^ samego. Więc y te tu postrachy gęste od powietrza, a naywięcey y do tych czasow słabe zdrowie moie, z tych przyczyn niewątpię że v Wm^ci^ nego M^ciwego^ Pana będę wymowiony. Na ten czas naprzod dziękuię Wm^ci^ memu M^ciwemu^ Panu za wszytkie prace ktores poniosł, zabiegaiąc temu, aby do czego złego nieprzyszło było na tym Seymiku odnosisz Wm^ci^ za to od wszytkich pochwałę, zes na tym tam placu stanął iako Senator y człek wielki, czegom ia tesz niezaniedał przełożyc Je^o^ Kr. M^ci^ gdy tu był v mnie. Widzę że Wm. moy M^ciwy^ Pan iestes poniekąd tego rozumienia, iakobym ia woziem wczypiwszy miedzy Je^o^ M^cią^ Panem Sieprskim a P. Starostą Bobrownickim miał ich zawasnionych, spuscic na to tam mieisce, y począzwszy iedna[c] niepoiednał. Zaprawdę z tey miary trudno mi kto ma mieć za złe, bom ani o żadnym krwawym zaściu ani o wielkich differenciach wiedział, ktoreby Ich M^ci^ roznic miały. Wiedziałem że Civiles a podobno o dług były miedzy Ich M^ciami^ actiones, y iuz prawie na początku choroby moiey napisałem do Ich M^ci^ obudwu, prosząc aby tych rzeczy na Seymiku niewspominali pacate się zachowali: obadwa odpisali mi że to uczynic mieli. dalicy w tę sprawę niewdawałem się, gdyz kiedy o pieniądze a do zapisu idzie, trudno powinny dług skurczac nie widziałem tesz aby to negotium moram non pateretur, a chocbym tesz naibarziey był chciał niepodobna rzecz była mnie się w to wdawai chorę mu y smierci bliskiemu: niewątpię że Wm wiedząc to na ten czas odemnie niebędziesz na potym tego o mnie rozumiał, iakobym ia tym stronom barzo do siebie wiązonym niepoiednawszy ich miał dopuszcai ziezdzac się. Chwalę ia za to pospołu z Wm^ci^ m^o^ M^o^ P. Pana Boga że za directią Wm^ci^ nego M^ciwego^ Pana

iakolekolwiek

iakokolwiek tęn ziazd się skliit, ize do czego złego nieprzyszło, niewiem wprawdzie ktoby był Authorem, że cum armis et in armis tęn Seymik się odprawował, że y Wm y drudzy ludzie spokoini nie mieli od młodszey Braci poszanowania przystoinego, to wiem y podobno się na tym nie mylę że dwai Postowie zgodnie są obrani, że na mieisce trzeciego, dway in dissensione mianowani, nie nowina to że za takiem sposobem rozmie na Seymie stawali Posłowie, że kiedy ktory z nich niezgodnie był obrany kazano mu do domu a ta niezgoda bywała pospolicie sądzona, albo z attestacyi przedniego Senatora albo Marszałka. Tych zaś ktorzy zgodnie są obrani ruszać z powinnośći y wyzuwać z honoru rzecz bywała niezwyczaina. Proszę ia tedy Wm mego Mćgo Pana abyś mi Wm. raczył oznaymić, co iest w tey mierze za zdanie Wm, bo lubo y z listu Wm. mego Mćgo Pana, y z Relacyi Nosarzenskiego mego miałem tę wiadomość, żeś Wm miał dać Attestacią rite electis Nunciis, że ta powinność na mię od Braci iest włożona, iednakże Ie° Mć Pan Sieprski iuż to drugi raz listem swym admonuit me officij mei, abym u Krola Ie° Mći starał się o drugi Seymik iako in re noua muszę nie co o tym myślić. odpisałem ia Ie° Mći że tylko wtęn czas Seymiki nowe składaią kiedy Vitio Cancellariæ error się iaki stanie że albo Posła nie poślą albo Instrukciey nie będzie Seymikowey albo listy tesz nie doidą, ale kiedy w rozrucdu Poselstwo Ie° Kr Mći zniewaząy, Posła przystoinie nie odprawią, o Posły swe na Seym niezgodzą się, kto tu winięn ięno ci sami, ktordy dla swoich priwat, rwąc te dla dobra Rzptey verzyniono Seymiki. Więc y Krol Ie° Mć poruał mi to, abym się z Wmą o tym porozumiał, nie życzy iednak aby drugiem poselstwem

poselstwem y drugiem Seymikiem y swoię powagę Panską y nas drugich bespieczenstwo pod takie czasy niebespieczne miał podawac wposmiech, To tak Wm̃ memu Mciwemu Panu przełożywszy pilnie y powtore proszę abyś mi wtym zdanie swoie oznaymic raczył y znosic się zemną wczesnie iakoby sobie daliey postępic, y to naostatek Wm̃ oznaymuię zem od kilku ludzi zacnych miał pisanie, abym się o to starał aby do takowego ziazdu pod tak niebespieczne czasy, et in confusione nie przychodziło. Mąm tez tę wiadomosc od P. Starosty Bobrownickiego, ze iuz w zapłacie długu swego odniosł contentacią z wynalasku przyiacielskiego, od Ie° Mći Pana Sieprskiego, y nic więcey niezostaie tylko przywitac się po przyia: cielsku, co aby się stało iako to w niesposobnym zdrowiu moim czynię sta: ranie. Przypomnie y to Wm̃ memu Mćiu Panu zdało mi się ze mi taką dano sprawę iz na Seymiku kiedy Deputaty obierano nikt się z tym nie: ozwał ze nowego Seymiku potrzebuie, y ze electos Nuncios pro vite elec: tis Nuncijs wszyscy przyznawali, y ledwo po kilka niedziel z taką affectacią IeMć Pan Sieprski mi się ozwał. Oddawam się zatym w łaskę Wm̃ mego Mćiego Pana y szwagra, y Pana Boga proszę aby długo Wm. w dobrym zdrowiu chowac raczył. W Wyszkowie 19 Octobr. 1630.

Spectabiles Dni amici obsmi.

Ea est rerum mearum conditio vt inter eos qui cum mercatoribus Gedanen rationes et negotia tractant censeri debeam. Nunc quoq secundo flumine aliquot naues frumento recenti onustas eo mitto, Nec vereor actoribus rerum mearum quidquam isthic molestiæ vel difficultatis obiectum iri,

cum

cum D. V. vnicuiq ius ex aquo dicere soleant, si quid tamen eiusmodi inciderit, in quo ope et auxilio D.num V.rum ij qui res meas agent indiguerit, peto à D.bus V.ris vt per eam occasionem testari velint propensam meam erga Ciuitatem V.ram voluntatem, promptumq ad inseruiendum eorum commodis animum non esse D. V. ingratum, præcipuè ne exotica moneta nisi legibus Regni permissa, neue aurei aut argentei nummi maiori pretio, quam Constitutione Comitiali præscriptum est æstimati, summo cum detrimento nostro nobis obtrudantur. Experientur vicissim D. D. V. per omnes occasiones, quantum illarum causa cupiam. Commendo me gratiæ D. V. Viscouio d XXI. Octobris.

Adm. R.de Pr. in Chro Charme. Sarbieuio Soc.tis IESV

Quid ni mihi grata sit tuæ voluntatis erga me significatio satis eruditâ testificata Epistolâ, nec idcirco minus iucundas tuas mihi fuisse literas suspiceris quod serius eis respondeam, morbus meus, publica priuataq negotia me silentem fecerunt, fontes meæ beneuolentiæ, si modo ad irrigandum agrum amicitiæ Væ proficui esse poterunt, semper plena fluent scaturigine, haurire licebit quantum volueris, nec taurum ad victimam postulo, sufficerit vnicum ad altare Dei qualibet vice pro me suspirium, non vt opibus auctior, vel dignitate illustrior viuam, sed vt piaculis, quæ sceleribus meis contraxi, exoluar. Vale mi Pater et me tibi ac vniuersæ Societati esse addictum ne dubites. Viscouio XIII. Calend. Nouembr. MDCXXX.

Spectabilis D.ne amice obs.me

Multos ego olim in Ciuitate Vestra amicos habui, diuturno vsu aulæ comparatos

sed cum

sed cum plerique eorum fatis concesserint, vnum ex reliquis D. V. superesse video, qui saepius mihi suam testatam reddidit beneuolentiam, quam vt hoc quoque tempore rerum mearum isthic actores experiantur, eosque negotia mea tractantes ope et consilio suo adiutos velit, maiorem in modum à D. V. peto. si quae vicissim dabitur occasio, vt operâ mea D. V. vti necesse fuerit, promptam eam paratamque illi fore polliceor. Interim mea studia et officia D. V. defero. Viscouio XXI. Octobris.

Illris et Rndme Dne, Dne et Fr obsme

Nieprzyszło mi nigdy z Wm moim Mściwym Panem i Bratem zniesc się strony Scholasteryi Płockiey, bom nie chciał przed czasem turbowac Wm lubo iusz mam y z Rzymu istam gratiam, abym to beneficium conferował etiam in Mense Pontificio. Teraz maiąc tę wiadomosc że tam gospodarstwo opusczone, daię te Scholasterią Bratu memu rodzonemu. Pilnie ia proszę Wm mego Msciwego Pana abys do tego starania swego przyczynił iakoby to patrimonium Ecclesiasticum tak było całe oddane z ręku Wm Successori, iakoś Wm sam był wziąc raczył. W czym niewątpię że et pietati et officio suo, et meae deniq; expectationi cumulatè Wm respondebit. Oddawam się zatym łasce Wm mego Mo Pana i Brata.

Naiasnieiszy Miłosciwy Krolu,
Panie y dobrodzieiu moy Msciwy

Niepoważałbym się w cudzey Dioecesyi zalecac W. K. Mci Panu memu Msciwemu osoby sposobne na Vrzędy, kiedyby mię meta priwata vwodziła że w Woiewodztwie Kaliskim mam siła powinnych, á radbym żeby

radbym zeby wszyscy godnie słuzyli W. K. Mci. Miedzy ktorymi Pan Alexander Kobierzycki, moim y wielu innych zdaniem zszedłby się na Pisarstwo Ziemskie Kaliskie, rodowity tam iest wtym Woiewodztwie y z Ieo M. Panem Generałem Wielkopolskim ma bliską pokrewnosc. Więc tesz z młodych lat swoich, y na inszych mieiscach sposobnych do cwiczenia, y przy mnie przez lat kilkanascie, takie miał wrzeczach Cancellaryskich cwiczenie, ze rzec mogę przed inszemi mogłby wtey mierze przodkowac, y tęn Vrząd z vkontentowaniem obywatelow tameczních ponosic. Przeto nietylko iako powinnego mego ale tym więcey iako godnego Szlachcica zalecąm W. K. Mci Panu memu Mściwemu vnizenie prosząc abys mu W. K. Mc tęn Vrząd conferowac raczył. Vpewniąm wtym ze przedmieiszych ludzi tameczních vcontentuiesz W. K. Mc, gdy łaskę swą Panską tęmu ktorego ia moim y Xdza Biskupa Poznanskiego Brata mego imieniem zalecąm, pokazac będziesz raczył. Wierne zatym poddanstwo, y modlitwy moie Kaplanskie oddaię właskę W. K. Mci Pana mego Mściwego.

Iasnie Wielmozny a mnie wielce Mściwy
Panie Woiewodo Derpski

Dönhof

Tak się ia kocham w Ieo Mci Panu Kozminskim Czesniku Kaliskim ze nikomu kwoli niechciałbym go zrazac ex gradu dignitatis, ktora iego cnocie y godnosci debetur, y teras kiedy mi dano znac ze Ieo Mc Xdz Arcybiskup zaleca go na Pisarstwo Kaliskie, nieozwałbym się był s kim inszęm kiedybym niebył przestrzezony ze Krol Ieo Mc na trochę aversam wtey mierze od Pana Czesnika voluntatem. Co iesliby tak było

podaię ia

podaię ia Wm memu Mwe Panu do consideracyi Pana Alexandra Kobierzyckiego godnego za prawdę y rodowitego w tym tam Woiewodztwie Szlachcica, Oćiec iego y Stryi na usługach stawney pamięci Je^o Mći Pana Woiewody Sieradzkie^o młodsze lata swoie trawili, tęn zas y w Szkole przed inszemi przodkuiąc Cursum studiorum cum laude odprawił, y potym w Cancellariach Ziemskich y Trybunalskich, naostatek przy mnie, przez czas Pieczęci moiey, dobrze się wćwiczył że tęn Vrząd cum laude moze odprawować. Puszczam ia to na uważenie Wm mego M^o P. cobys w tey mierze chciał vczynic, na obowiązanie sobie do usług swoich domu tego, z ktorym y ia y Je^o Mć Pan Generał Wielkopolski bliskie mąmy spowinowacenie. Dał mi znac Je^o Mć X^{dz} Canclerz moy Mći Pan y Brat, że Wm. moy M. P. gamć chcesz tę swawolią ktora się pokazała od Jezdy Niemieckiey Je^o Kr. Mći, także y od Kozakow w maiętnosciach moich; mała się to rzecz zda, ale to przecię wynie: sie więcey niz dziesięc Poborow z tey wsi; nietrzeba im było gwałtu vczynic, kiedyby byli czego słusznego ode mnie potrzebowali, odnieśliby byli contentacią. Szerzey o tym do X^a. Kołudzkiego mego pisze, y Reiestr tych krzywd posełąm. Na tęn czas oddawąm się w łaskę Wm mego Mciwe^o Pana. W Wyszkowie 29. 8bris 1630.

Magnifice Dne amice obsme. Ad Polencium

Subditus meus Oppidi Brocouien incola, dum boues et alias res in Prussiam venum duceret, incidit in subditos D. V. qui se Suecos esse mentiti, omnibus cum rebus spoliarunt ac boues supra viginti per vim abegerunt. Extant sufficientia testimonia, id facinus ab illis perpetratum esse, cum et aliquot boues apud eos reperti sint, et in recenti crimine planè deprahensi fuerint. Peto ego à D. V. vt non solum subdito meo res ablatas restituere damnaq quae ab hac violentia accepit resarcire iubeat, verum etiam facinorosos istos homines, ac publicae pacis turbatores, poenis quas commeruerunt affici iubeat

iubeat. Ne nos iustitiam aliunde implorare, vel à communi amicitia alie-
nis remedijs ius et iniuriam vindicare cogamur. Quod reliquum est, studia
et officia mea D.V. defero. E Zlotorien praedio meo d. 12. Novembr. 1630.

Iasnie Wielmozny à mnie wielce Mściwy
Panie Woiewodo Pomorski.

Dziaɫyński

Pilnie dziekuie Wm. memu M.P. zes Wm tęmu poddanemu memu z Broku
rękę podać y w takiei iego krzywdzie ratować raczyɫ, zasɫugować tę łaskę
Wm. memu M.P. winien zostanę y kiedy się poda occasia, starac się będę, abym
takowąż Dzieciom Wm vsɫugowaɫ. Idzie tęnże poddany moy znowu z listem moiem
chcąc odzyskać tę tam szkodę, za ktorym piszę do tego P. Polensa, ktoręmu ze
Titulu dać nieumiem, pilnie proszę abys Wm Pisarzowi swemu napisac roskazaɫ,
à przytym y tego poddanego mego Wm memu Mściwemu Panu pilnie zalecam.
Iesly na ten czas sprawiedliwosci nieodniesiemy, przyidzie nam potym do in-
szych sposobow. Oddawam się zatym w łaskę Wm mego Mściwego Pana.
W Zɫotowiei 12. Novembris.

Illme et Rnme Dne et Fili obsme. Epo Luceorien

Niebespieczenstwo ktore z powietrza morowego w maiętnosciach moich zagęsciɫo się
przywiodɫo mię do tego, zem się tu musiaɫ vmknąć do Dioecesyi Wm. mego Mśgo
Pana, skąd ozywam się Wm y ò Pasterską benedictią proszę, niedɫugo mi tu przyidzie
zmieszkać, bo Krola Ie° Mci na zad powracaiącego się w Wyszkowie oczekiwać
mi przyidzie. Wprawdzie ze ieszcze zadnei wiadomosci niemamy, iako rychɫo
Krol Ie° Mć z Tykocina się ruszy, bo Ie° Mć X. Canclerz, będąc ode mnie
ò to przez pisanie pytany, nic mi disertè nieodpisaɫ, à miaɫem sniego pisanie od
Ie° Mci, w ktorym mi inter alia oznaimuie, ze Wm moy Mśćw Pan daɫ mu
znać isz ta Protestatia ktorą Panna Liszczanka w Łukowie mnie nie-
przystoinie y niepotrzebnie wspominaiąc vczyniɫa, obchodzi Wm. Za co
ia iako dziekuię Wm, tak y ò to proszę, abys z powinnei przeciwko mnie
miɫosci

milosci tę sprawę sobie miał zaleconą. Poznasz Wm potym kiedy ode mnie we:
zmiesz vstną sprawę, żem iatey białeigłowie praw, y slubom widział y dobrze
wiedział suspectam ipsius conversationem folgowałem do czasu aby się była iaka:
kolwiek Fundacia tęmu Klasztorowi sposobiła: Maiąc iednak tę intentią,
gdy=bym był dłużey na tym tu Biskupstwie amoliri ingens scandalum y nie:
dopuszczać aby swawolnie, z tym Zkim nieprzystało po swiecie się włoczyła.
Ato y teras vprosiła v Je Mci Xza Canclerza pozwy, ad cassanda Decreta
Tribunalitia, będzie miała znowu occasią extra Monasterium divagari, y
osobą swą popisowac się oczom ludzkim. Ale o tym szerzei da P. Bog vstnie,
gdysz nie wątpię że Wm moy Mu Pan zaras na początek Seimu przy:
być zechcesz, potrzebuie tego teraznieiszy Status, kiedy prawie zewszad
ci ktorzy male cupiunt Ecclesiae na Nas następuią. Oddawąm się zatym
wlaskę Wmnego Mgo Pana. W Hołowinkach d. 14. Novembris.

Iasnie Wielmozny a mnie wielce Mciwy
Panie Podkanclerzy Koronny.

Kiedy Pieczętarz a zwłaszcza tęn ktory vt gratior compareat, rarius
comparet, do Dworu przyiedzie, wszyscy amici et clientes iego, erigunt animos
maiąc swego Promotora na tym placu, z kąd na wszitkie szczęscie płynie. Dla
tegom ia zawsze pobobno z vprzykrzeniem institi abyś Wm. moy Mu Pan bli:
zey się przymknął do Słonca et actu wziął Vrząd swoy przed się. Zaczym
cieszę się z tego nie pomału kiedy mi dano znac iz Wm. moy M Pan do Je
Kr: Mci przyiachac raczył, dobra nadzieia że będzie dobrze Oyczyznie
naszei kiedy Wm ambo summi viri, ambo Principi et populo grati, przed
następuiącym Seimem w Braterskim znoszeniu vczynicie Crisin de
Statu Reipub.cae czym ią ratowac, y iako do vspokoienia przywiesc, y na..

potym

napotym przestrzeiąc ne quid detrimenti patiatur. Nam bedzie dosyc per verba placet isc za directią Wnw. Abe darszy tęma pokoy Pana Boga chwalę, że Wm mego Mego Pana z Iey Mą Panią Podkanclerzyną wtych tu kraiach w dobrym zdrowiu mamy. Jesli P. Bog zdrowia uzyczy ustnie tę gratulatią wrychle odprawiemy. Brat moy I. M. X. Biskup Poznanski był niedawno w tych tu kraiach y w tych dniach swiezo powrocił się z Sieradzkiei Ziemi do Wielkipolski. Ma niemało utrapienie od onego, ktorymes Wm niekiedy powiedzieć raczył: manus autem manus Esau. Oddawąm się zatym w łaskę Wm nego Mmo Pana. W Grodku 18. 9bris.

Mris et Rndme Dne Fr obsme.

Non in vim controversia albo iustificacyi iakiey przywiodłem był exemplu moie Wm memu Mm Panu in dimittendis beneficiys simul atq ex Electione et commenda more solito ab Epo data quā per annum probationis durare debebat Abbatiae possessionem adij, ale że mię Wm prioribus suis litteris perstrinxerat, iakobym ia z Opactwem miał beneficia per annum probationis trzymać, iakobym ampliori Beneficio auctus miał invidere minora minoribus, y teraz niedbac pluribus agere z Wm, poniewasz Wm modestis litteris meis no contentus ad alia me revocas iakobym niewiedział, quid hactenus hac in re observatum fuerit. Takęmci ia tesz iako y Wm u Broru do ktorego byłem zaraz revocatus, annum probationis odprawował, a tym czasem przyszła commenda od Oyca S. ktora y Wm nie minie. Mogłai była moia declaratia ucontentowai Wm że z tym do Seymu iako była wola Wm czekać chcę, ale si Wm maluit spolium obycere, mniey korzystaiąc w uprzeimei chęci y miłosci moiey, ktorey ia iednak cale chcę dotrzymac Wm. Oddawąm się

zatym

Oddawam się zatym w łaskę Wm mego Mciwe Pana i Brata. W Grodku 23 Novembr. 1630.

Do Krola Ie° Mci.

Potrzebnie to W. K. Mc Pan moy Mciwy czynic raczysz, że tęn Seym od ktorego salus Reipub: dependet tak moderuiesz iakoby go te przypadki ktoremi Nas Pan Bog powszechnie prawie nawiedza nieprzerwały, bo kiedy w Warszawie do tych czasow powietrze nieustaie, obawiać się, potrzeba aby tęn Seym prędzei niżli się godzi zaczęty do skutku pożądanego niemogł bydz przywiedziony. Napisałem ia przedtym niż mię list W. K. M. doszedł zdanie moie do Ie° Mci Xża Canclerza, ktorego ta była summa, abyś W. K. Mć ad diem 3. vel 4. Februarii, kiedy iuz pospolicie v nas powietrze vstawa zaczęcie przyszłego Seymu odłożyc raczył; toż y teraz rozumiem, oprocz iesliby w tych dniach za nastąpieniem mrozow w usmierzeniu tey plagi w Warszawie miłosierdzie swe P. Bog pokazać raczył, acz nie tylko na Warszawę ale y na insze strony respectowac nam przychodzi. Wierne zatym poddanstwo vt supra. W Grodku 26. Novembris 1630.

Illrme et Rnme Princeps
Dne et Fautor obsme.

Przez Xża Dziekana Łęczyckiego miałem pisanie Wm. mego Mgo Pana, za ofiarowaną łaskę Panu Kobierzyckiemu memu vniżenie Wm memu Mciwemu Panu dziękuię. Ktoby w tey mierze Ie° Mci Panu Cześnikowi Kaliskiemu przeszkadzał, osor virtutis diu poset, bo cz to w religii od nas rodny, in eo rerum statu iako v nas iest słusznie bysmy mieli y takowych ludzi, kiedy virtus

virtus moralis praualet, alioquie ad nos. Teraz kiedy alio wie otimur, ia z mieisca mego zyczę aby incrementa brala religio Catholica, by tylko iednym brzytwy do golenia tempe, a drugim y szydla ostremi bydz nie działy, y drudzy ad usum patriae nati nadzieie nie traueli, ktorą do tych czasow a często z pozyskami ich zatrzymawam bywali, ut prodessent potius quam nocerent; Umyslnie do Wm mego Mgo Pana poselam, prosząc o list za moim P. Kobierzyckim do Je° K.M. Pana naszego przyczynny, o to Pisarstwo nemini nostra ambitio nocebit, iesli nie teraz ale napotym może to P. Kobierzyckiemu pomoc. Upewniam Wm. mego Mgo Pana ze ten człowiek meretur omnem commendationem, ktorą kiedy za prosbą moią od Wm. odnieść będziemy, to wszyscy znak mieli nieodmienney laski Wm ku nam. Iam na Podlaszu mieszkam maiąc insze przedmieisze moie mieisca zapowietrzone. Zasłał mi tu list Je° Kr. Mći de prorogatione Comitiorum ze to w Warszawie nie ustawa powietrze, nie wiem iaki iest w tey mierze Wm rozumienie. Urget necessitas ne quid mora interponamus, długo zostaią Zamki w Prusiech pustkami. Oddawam się zatym w łaskę Wm mego Mgo Pana i Brata W Grodku d. 1. Nouembris 1630.

Illme et Rme Princeps
Dne et Fr obsme

Zaniosło się było u Dworu na prorogatią Seimu, bardzo by to była rzecz nierozsądna, bo urget tempus et publica necessitas moram non patitur, ale iuz widzę ze ad diem 8. Janua: przypadnie iesli, nowr [illegible] nie impediet

non impediet. W krotkim czasie iakom został Biskupem osm minęło Seimow zadnego niebyło ktoregobym przyiazdem moim nieuprzedził. Teras na ten Seim lubo barzo zdorzały niedam się nikomu uprzedzie, nikogo tesz uprzedzac niedię, mogę wiedziec w Pultusku, kiedy się ktory ex maioribus numinibus pusci w drogę, ia tesz za nim. Excusatio valetudinis inter omnes mihi propria, trzykroc w tym roku blisko byłem ostatniego kresu, teras in horas deficio mogę kazdemu a zwłasza wiekiem młodszemu inuitanti respondere. Jam respice canos inualidasque manus, et inanes cerne lacertos usus abit vitae cuius consumpsimus aevum, ad mortem dimitte senem. Jesli kto browni się aby na poczatku Seimu niezawadził, nec ego offensionis sum auidus społnieby trzeba wszitkim dzwigac ten kamien, uno ore, uno loco, uno tempore. A nasnadni kiedy reliqui primi authoritatem et sequuntur et tuentur. Krol Jego Mośc bedzie v mnie przed Samem Seimem, po takiem goscia słuszna mieć odpoczac, gdysz y teras nienaseim ale dla sposobienia potrzeb na przyszły przyiazd gotowac się przychodzi, y wkolwiek hospitalitate zdrowia narazić. Oddawam się zatym w łaskę Wmci mego M. Pana. W Hołowinkach die XII. Xbris 1630. Tu na Podlaszu od trzech Niedziel barwię się, gdzie z łaski Bozei mnieisze od powietrza niebespieczenstwo.

Commenda Parochiarum Vacantium

Venerabili etc. Salutem in Dno. Tibi vt interim dum ob defectum Sacerdotum multae Eccliae Parochiales in Archidiaconatu nostro Dobrinen. ab hoste Sueco spoliatae vacant et diuinis destitutae sunt ministerijs donec a nobis aliter prouisum fuerit Parochiarum N.N.N. curam geras

sacramenta

Sacramenta tam per te, quam per alios presbyteros ab offo nro approbatos modo ne vagi sint, aut sine licentia suorum Superiorum extra claustra versentur administres et si gravis necessitas id postulaverit duas etiam Missas vna die in diversis locis absolvere possis dummodo in vltima tantum ablutione accipias, plenam in Dno concedimus facultatem, ac tecum hac in parte dispensamus, praesentibus ad decursum trium Mensium duraturis, quas manu nra subscripsimus et Sigillo obsignari mandavimus. Datum Holowiniys d. XV. Decembr. MDCXXX.

Do Jeo Mci Pana Sieprskiego

Mąm to na dobrei pamięci abym przed Seimem przyszłym staranie vczynieł o vspokoieniu Wm mego Mgo Pana z Jeo Mcią Panem Starostą Bobrownickim. Wprawdzie trudności moie, więczy niebespieczeństwa od powietrza czas mi wszitek biorą a tym więcei że zaras po Swięciech ma być Krol Jeo Mć u mnie. Ale iakoszkolwiek datbym znac Wm memu M. P. ieśliby była wola Wm mego M. P. ziachać do mnie do Pułtuska Rozumiem żeby tosz vczynieł I. M. Pan Starosta Bobrownicki ktorego ta iest declaratia, że się niedacie iednac przez Pana Karsimskiego, życząc i siebie y onego oras vspokoie, Oczym iakie iest zdanie Wm racz mi Wm oznaimić. Oddawam się zatym w łaskę Wm mego Mgo Pana. W Złotoryi d. 16 Decembris.

Do Jeo Mci Pana Podkanclerze: Coronne:

Naprzod że teras czas potemu sczesliwego Roku zaczęcia Wm memu

memu Mciwemu Panu y wszitkim domowim kon(?) Wm z szczerego
Serca winszuię, y o to Pana Boga proszę aby na zdrowiu na pomyslnych
ktore z nieba idą powiedzeniach z pomnożeniem sławy, szczęścia y błogosławienstw
Wm. mego Mciwego Pana, y to abys przy szczesliwym panowaniu Je° K.M.
Pana naszego Mciwego videas bona communis patriæ omnibus diebus vitæ
tuæ. Dziękuię zatym uniżenie Wm. memu Mciwemu Panu zes mię pisaniem swoim
nawiedzic raczył, bo przyznam się do tego ze kiedy iestem in diuturna
expectatione literarum Wm. non sum sine metu lubo nihil mihi conscius sum ze
by iaka niezasłużona uraza, wiem ze cum cura habendæ sunt amicitiæ magnorum
virorum a ia czasem liberius napiszę iako ten ktory assecuratus sum od
Wm. samego ze non ingratæ sunt cohortationes nræ. Co się tycze opus Historiæ
Heldensteini znam teraz errorem meum, zem in præfatione napisał, iakoby octo
tantum libri ad manus meas devenerint, uczyniłem to ze Nonus liber tak desi:
deratur iz albo tilko ex repertis Commentaryis Authoris, albo przez samego
Wm. ex vetere Cancellaria Zamoisciana suppleri potest, cum curiosa vide:
batur illa ætas, y tak iakos wszyscy byli opuscieli rzecz, ze nie widzę
aby kto, wzmiankę uczynił in scriptis, co się przez lat podowas cztery
działo y lubo ia ab anno 1591. dosyc w młodym wieku moim byłem
u Dworu, admotus etiam ijs negotijs, ktore pod ten czas przychodziły
w sprawach Rzptei. ale takie były rozumienia na on czas ze trudno
było wyrozumieć choc in recenti memoria, co się we trzech lat stało.
Szerzey o tym da Pan Bog ustnie, a mam nadzieię z obietnice
Wm. ze tym czasem postarac się raczysz, aby ta lacuna suppleatur.

Reliqui

Reliqui eius operis tres libri oddane mi są, ale det veniam mihi W. M. M. P. longe diversi à stylo authoris, i podowno dictati potius quàm scripti, siela opuszczono verbi gra wszytkę expeditią pierwszą do Szwecij, ledwie troszkę dotkniono a tam caly rok bylismy. Trzebaby zgola graviorem adhibere censuram gdyz y w Woinach Woloskich y Kozackich multa scius. Mam ia te troie Xięgi od Ie. K. Mci mnie oddane, nawet iuzem się powazal ab initio libri X. admovere manum, zeby to beło mogło wyniść troszkę lepiey, nizly in isto posthumo partu zostało. Ale i tym wszytkim vstnie da Pan Bog. Z Ie. Mcią X. dzem Kanclerzem moim M. P. y Bratem teras pospolu będąc communicamus nobiscum et praeteritos metus et quae nunc prae manibus sunt Reip: negotia; ktore aby za directią Wm felicissime succedant, vovemus optamusq omnes. Oddawam zatym posługi moie w laskę Wm mego M. P. W Putusku d. 27. Decembr. 1630.

Do Krola Ie. Mci.

Kiedyby nie to ze Pan Godebski sluga Krolowey Iey Mci Paniey naszei Mciwey, lubo w Litwie y w domu zacnym się urodził, prawie z dzieciństwa przy Cancellariey W. K. Mci, á potym na posługach Iey K. M. wszytek wiek swoy przepędził, nie powazałbym się ia w teraznieiszey occasyi vmzoney prosby moiey wnosic do W. K. M. Pana y dobrodzieia mego za nim, kiedy Pisarstwo W. X. a Lit. vacuie. Ponieważ tego iestem pewien ze tak dobrze zasłuzonemu słudze W. K. M. pomoze do dalszey łaski W. K. Mci y to ze przez lat kilkanascie przy sławney pamięci P. Kriskim Canclerzu Coronnym nietylko

się

się bawieł, ale też cum summa laude exercuit stylum Cancellariae, y tak się sposobił do tego Vrzędu, że miedzy swymi niewiele ma sobie w tey mierze rownych. Przeto vniżenie proszę W. K. Mści, abyś w teraznieyszey promotij miec raczył wzgląd na tego sługę swego, ktorego sposobnosci y wiary wszyscy smy wiadomi. Wierne zatym poddanstwo y nanisze posługi moie oddaię w łaskę W. K. M. Pana mego Mści wego. W Pułtusku d. 27. Decembris 1630.

Eminentme et Rme Dne
Dne Colenme

Cosmo de Torres S. R. E. Cardli

E remoto Septentrione venit haec Epistola sero admodum Eminentiae V. noui anni felix exordium gratulatura sed Eminentia V. probe nouit candorem animorum nostrorum, nec enim nobis is est mos vt verborum lenocinijs multum nos commendemus, sinceri affectus erga patronos studio a nullo nos vinci patimur. His ipsis quibus nati Christi Domini memoriam colimus diebus, ad eius sacrum altare vota precesq fudimus, vt Eminentiam V. speratae optataeq felicitatis cumulo Deus exornet, vitam in longioris aeui decursum sospitet, actiones et praeclaros Eminentiae V. pro Ecclesia Dei, pro Repub: Christiana conatus secundet, nomenq Eminentiae V. ita orbi vniuerso clarum et illustre reddat vt nos clientes ipsius sub tanti patroni tutela securi conquiescamus. Id ego voueo optoq, meq humillimum Eminentiae V. clientem professus illius gratiae diligentissime commendo. Pultouiae V. Calend: Januarij MDCXXXI.

Eminentme et Rme Dne
Dne Colenme

Nisi nos noui orientis anni tempus officij admoneret rerum variis

Epistolis

Epistolis gravissimas Eminentiae V. curas non interpellaremus. Nunc his sacris Natalis Salvatoris nostri diebus statis annuisq; perfuncti votis, quibus Eminentiae V. felicitatem e caelo precati sumus, nihil aliud innuendum censemus nisi ut memoriam nostri Eminentiae V. ad animum revocemus. Habet hic Eminentia V. multos et e multis me nominis illius studiosissimum complectetur vicissim clientes suos patrocinij tutela nobisq; addet calcar ut studijs ac voluntatibus consentientibus in cultu et veneratione magni patroni constanti conatu eminere contendamus. Humillima mea obsequia defero Eminentiae V. Pultovio V. Calend: Janua: MDCXXX.

D. P. Krakowskiego.

Swiecone Mciwe Xiaze.

Nowy rok poczynaiąc godzi się (nam zwlaszcza) amicos comprecatione felicis successus compellare z oświadczeniem zyczliwosci na rok swiezo następuiący. Pana Boga prosząc aby nam blogoslawienstwa swego z nieba hoinie uzyczac raczyl, w ktorym abys i W. X. Mć Pan moy Mciwy fortunnie w dlugi wiek dni swoie prowadzic raczyl, z uprzeimego winszuię serca. Za Panem Warszewskim powinnym moim, pierwsza to iest instantia moia do W. X. M. ktorą tym bespieczniey czynię, wyrozumiawszy że Jego Mć Xa Canclerza mego Mgo Pana i Brata, że W. X. M. non omnino spreuit primas eius in hoc negotio preces, ktore kiedybym iа chciał aut bonitate mea fulcire, czynilbym to iakobym niewiedział quo loco sit Jego Mć X. Kanclerz u W. X. M. Widzę że W. X. M. tę rzecz w dalszą pusciec raczyles deliberatią, niewątpię iednak że y temu zacnemu mlodzienowi ad talia properanti vota y nam powinnym iego, że iteratis instamus precibus

preibus za złe mieć nie będziesz. Poważam się wtym operowiąc W.X.M. że kiedy ad interiorem notitiam admittes hunc iuvenem, wznasz to sam W.X.M. że sąwnim takie qualitates, ktore się zeidą do usługi Rzpltei y zacnego domu W.X.M. In umbra hactenus vixit, sub tutela materni imperij, ale i stąd ma laudem modestiae, że wtym wieku et in ista corruptela iuventutis nic nie wykroczył. Teraz dział swoy wziąwszy, sibi rebusq suis suo consulet arbitrio, wsprawach swoych za wolą i zdaniem przyiaciol swoych postępowac będzie. Dłuższym pisaniem nie bawiąc W.X.M. oddawam się z posługami moimi w łaskę W.X.M. mego M. Pana. W Pułtusku d. 28. Decembris 1630.

Wielmożni a mnie wielce Mciwi Panowie y Bracia.

Nie wątpię że za pierwszem zasiedzeniu wtych Sądach Coronnych Supremi Tribunalis Wm moi Mciwi Panowie poirzawszy po sobie a niewidząc in ordine suo Pana Iwanowskiego Podczaszego Podlaskiego, domyślicie się że okrutnie w drodze iadąc na tę functią iest zamordowany: mnie do tych czas non constat od kogo, ale rozumiem że iuż tam w Wmo magis illiquet, to tylko wiem że pewni ludzie zgromadziwszy swawolną kupę in armis et cum armis w drodze obskoczywszy z okrzykiem z trąbami wykonali ten uczynek nieprzystoiny nad szlachcicem zacnym y nad Collegą Wmo a prawie tak się rzec może po części w iedney osobie nad Wmi wszytkimi. Co ma być tutum, co ma być securum, kiedy sami Praesides supremae iustitiae nie mogą być bespieczni sacrosancta maiestate functionis suae. Extraordinarium hoc scelus, extraordinarium processum poscit. Zostawił nieboszczyk dziatki małe, ktore zeżrożnych miar od bliższych powinnych są opuszczone

to widząc zły człowiek, tak się resolwował na Oyca iedzey y potomstwo
świat wygładzić; Ieli Wmć moi Mći PP. cokolwiek nad zwyczai
in vindicanda hac caede nieuczynicie w pośmiech poidzie ta sprawa. Będę
i ia iako opiekun od nieboszczyka zapisany ile się godzi stanowi memu
szukał sprawiedliwości ale in recenti abyście Wmć sami się za to częli
pilnie Wmw moich Mćiwych PP. proszę. Oddawam się zatym w
łaskę Wmw moich Mćiwych Panów. W Pułtusku d. 4. Ianu: 1632.

Excellme Dne amice obsme. Mathesio

Petrum Poniatouium nobilem adolescentem familiarem meum mitto ad Excell:
V. multis diversisq; haitenus conflictatus est morbis, et vereor ne quorundam
iniuria vis mali aucta sit. secundum Deum qui vitae mortisq; est arbiter
praecipuam spem ponimus in Excellae V. sedulitate et curandi peritia
quam vt more suo sedulo adhibere velit diligenter peto. Interim studia
et officia mea Excellae V. defero. Viskouic d. 6.

Do Krola IeoMći.

Iako się tu czego pociesznego spodziewać na ten Rok kiedy perwszy dzięń me-
zbożnem okrucienstwem pomazany iest. W dzięń wnego lata rano spokoinie do
Kościoła na Swiatę Bożą iadącego Pana Iwanowskiego Podczaszego Podlaskie
sposobiwszy na to swawolną kupę Pyransko zamordowali PP. Lasoccij synowie
nieboszczyka Podkomorzego Czerskiego. Niebył im nic winien y owszem in Civi-
libus iniurijs wz się był z nimi zgodził. Więc tesas będąc Deputatem
na Trybunał y będąc ubespieczony prawem pospolitem iaidał iako ten ktory
niemiał z nikim zaścia krwawego. Ato ta młódź nieczesna uczyniwszy
sobie imię iakoby mieli Chorągiew P. Moczarskiego y isc na służbę Cesarza

IeoMsci

ie Mći cum maxima invidia W. K. Mći rosciągnąwszy chorągiew wyiezdżali staią, á wiedząc że Pan Iwanowski, miał tam maiętnosci pod Tambinem, tam nań czuwali, y wykonali złosliwy swoy zamysł, rozumieiąc podobno, że nikt o takową sprawę nie miał ich molestowac. Ato ia imieniem dziatek iego ktorych mię nieboszczyk opiekunem zapisał uciekąm się do Maiestatu W. K. M. Pana mego Mćgo, prosząc abyś Panskiem swym okiem y sprawiedliwą ręką przyczynic się raczył do tego, aby ta krew niewinna pomstę swoię odniosła. Kiedy bym nie był kapłanem, nie straszne by mi były te chorągwie P. P. Lasoc: kich, ktorymi prawie pręd oczyma Starostwo W. K. Mći bliskaią. Teraz o to proszę W. K. M. abyś Mandaty na nie wydac roskazał in recenti crimine, aby ci mężobοicy karanie odniesli. Aże po Panu Iwanowskim wakuie Vrząd Podczastwa Podlaskiego przyczyniąm się do W. K. Mći za P. Stiwskim Rotmistrzem W. K. M. o ten Vrząd, godny to iest y do usługi W. K. M. sposobny tych tam kraiow obywatel. Wierne zatym poddan: stwo y namnisze posługi moie oddawąm w łaskę W. K. M. Pana mego Mćgo. W Wyszkowie d. 6. Ianua: 1631.

Mnie wielce Mciwy Panie Podkomorzy Drohicki

Był tu v mnie Pan Podsędek Nurski z ktorym rozmowiłem się dostatecz: nie o wszitkich trudnosciach, ktore na te sieroty po zabitym Oicu spadły, wi: dzi Pan Bog że kiedy by mię nie wodziła mię commiseratio y powinnosc Krzescianska nietknąłbym się tey sprawy, y cokolwiek czynie bendę nie w inszym nadzieią tylko abym od Pana Boga odniosł nagrodę. Niewątpię że y Wm. moy Mćiwy Pan tymże affektem do tego przystąpic bedziesz raczył. Powie Wmći Pan Podsędek iakim sposobem offiarowałem się ia do eliberowa: nia

wania z ciężarow tych dziatek. Mam za to że y Wm nie będziesz mi ga:
nił tych media ktore przed się biorę. Naypierwsze na tym będzie nasze staranie
aby ta krew niewinna przystoiną odniosła vindictę. Niebendę ia załował
pracy, y kosztu y promocyi w tey sprawie iakosz iuz y do Krola Je° M°
Pana naszego Miłego y do Tribunatu Coronnego wniosłem generalną
skargę ad particulares criminales Protestationes ubi agetur de poena
sanguinis, iuz tu przydzie Wmu z drugiemi Swiatkimi wkładać się
w to, a ia iakom rzekł y promotiy y kosztu załowac niebendę. O czym
szerzey Pan Podsędek rozmowi się z Wmą. O to by tesz prosił
Wmu mego Mgo Pana, aby pospołu z Panem Podsędkiem, zawoła:
wszy mego Łodakowskiego do Sterdyni ziachał, y dostateczny In:
wentarz spisał y wziął, bo trzebaby nam ex istis residuis, cokolwiek
długu vtrącić a drugich dłużnikow na słowo moie do S. Iana odłożyć,
gdysz tesz w kazdy wiedzieć może, ze snadniey odemnie zapłatę długu
swego weźmie, nizliby kiedyby ta tam haereditas tych sierot miała przyść
in direptionem mało zyczliwych powinnych Jey M° Pani Podko:
morzynei zalecam słuzby moie oddawaiąc się w łaskę Wmu mego M°
Pana. W Pułtusku d. 9. Januarij 1631.

Mciwy Panie Podkomorzy Nurski.

Posłał mi Je° M° Pan Sędzia Płocki list Wmu mego Mgo Pana do siebie
pisany dziwuię się że Wm tak prędko desperauit de amore meo przeciwko
sobie, Wiesz Wm y znasz libertatem meam erga amicos, sąc vter et vtar
salua amicitia, tosz Wm racz rozumieć o Jego M° Xżu Kanclerzu
Coronnym, Wolałbym się odrzec przyiacioł, nizli takich mieć ktorzyby
się

się wrazali prawdą, et obsequio et veritate zwyklem ich zatrzymawać.
Racżże tedy Wm moy Mśćiwy Pan ò mnie tak rozumieć, iakoś mię dawno
poznał, a mnie ia mi to będzie wolno, et absenti per amicos communes et prae:
senti sine offensa pogamie co trzeba, eodem iure vtatur Wm przeciwko
mnie. Co się tknie tey sprawy ò zabicie Parnowskiego kiedy to będzie
łaska Wm widziec się zemną dam sprawę ò sobie co rozumiem. Odda:
wam się zatym w łaskę Wm. mego Mśćiwego Pana. W Pułtusku 9. Janu:

Ad Polencium. Magnifice Dñe amice obsme.

Saepe iste subditus meus ad me questum venit, boues et res in ditione D.V.
sibi ablatas, non restitui, imo suos fletus quibus iustitiam implorat ludibrio
isthic haberi. Res indigna satis est, cum constet qui praedae faciendae au:
tores fuerunt, eos non modo non puniri verumetiam quominus vi erepta
restituant, patrocinio nobilium virorum defendi. Nollem sed cogar
publice in proximis Comitijs Sac: Rae. Mttis Dñi nri clementissimi
et ordinum Regni implorare opem, ne vicinorum nostrorum praedis obnoxij
simus, vel vt eodem quoq nobis iure vti liceat. D.V. iterato meis hac de
re compellata literis pro sua prudentia expendet, locumne dare debeat
nostrae petitioni ac iuri aequitatiq, qua is qui res suas reposcit, nititur. Com:
mendo me gratiae D.V. eidemq studia mea defero. Ex arce nra Pultovien.
d 14. January 1631.

Wszem wobec i każdemu zosobna komu to wiedzieć należy oznaimuię.
Po okrutnym zamordowaniu sławney pamięci Je° Mći Pana Jakuba
Iwanowskiego Podczaszego Podlaskiego, będąc od niego zapisanym
opiekunem pospolu zdrugiemi JchMćiami, przyszło mi się ò tę krzywdę

zaraz

zaras wiącyte sieroty prawie z ręku nieprzyiacielskich wyrywać, ktore iuż maiąc przy sobie, porozumiawszy się z Ich Mciami drugiemi Collegami mymi, posłałem przyiaciele y czeladź moię do maiętnosci nieboszczykowskiey, roskazawszy im aby tego przestrzegali, iakoby w tey nieszczesney odmianie szarpanina iaka y krzywda tym się sierotom niedziała, y w całe dobra były zatrzymane. Przeto pilnie proszę Ich Mciu, ktorzyby tam iakie pretexty iakie mieli, aby się od wszelakich postępkow Prawu pospolitemu przeciwnych zatrzymali. A to ia pospołu z Ich Mciami drugiemi gotowem iest imieniem tych dziatek, tak prawną iako y przyiacielską każdemu dać satisfactią. A dla większey pewnosci list ten otworzysty ręką moią własną podpisawszy z a pieczętowac roskazałem. Dan w Zamku Pułtuskim Dnia Czwartego Miesiąca Stycznia Roku Panskieo 1631.

Do Ieo Mći Pana Podkomorzego Rozanskiego.

Niewiem skąd to przyszło I. Mći Panu Sędziemu Płockiemu żeby co miał imieniem Wm. odnosić do I. M. Pana Podkomorzego Kurskiego, gdyż co w tey sprawie zachodziło, iam ustnie był kazał odnieść, nic nie wspominaiąc Wmci, czym gdy się P. Podkomorzy Kurski urażał, napisałem ia znowu do niego co mi się zdało, niegdy w tę sprawę nie wdaiąc Wm mego M. P. Trudno to chwalić co się stało w zabiciu tego szlachcica, y to że drudzy patrocinantur talibus, Wm moy Mći Pan nie racz się o to frasować iesli to Ieo Mći Pana Podkomorzego Kurskieo uraża gdyż nie pierwey od Wm iako od innych, mielismy wiadomość o tym P. Mierzeckiego uczynku. Niewiem zaprawdę ktoby to miał udać, żeby Wm moy M. P. z tey miary miał co rzec coby mnie urażać miało.

miało, gdyż to nigdy na myśl moię nieprzypadało, y owszem do tey godziny byłem
z tego content żeś Wm. moy Mciwy Pan mnie w te Swięta nawiedzić raczeł.
Nie chcę dłuższem pisaniem zabawiać Wm. mego Mgo Pana, gdyż się da P.
Bog poda occasią że ustnie rozmowię się z Wmą. Jey Mćiu Paniei małżonce
swey, proszę racz Wm. zalecić służby moie. Oddawam się zatym w łaskę Wm.
mego Mgo Pana. W Pułtusku d. 16 Januar: 1631.

Illme et Revme Dne
Dne et Fili obserme

Epo Luceorien.

Dano mi znać że Wm. moy Mciwy Pan iescze odemnie nie będąc appellatus
dowiedziawszy się że Panna Kiszczanka w Sterdyniu wiachała, iużeś był Wm.
posłał na nię excommunicatią. Uczyniłeś to Wm. z powinności swoiey Pasterski
zabiegaiąc ulterioribus scandalis na ktore ta Panna często zarabia. Dziękuię
pilnie żeś y w tym Wm. moy Mciwy Pan pokazał chęć przeciwko mnie, a radbym ia
wprawdzie złożył z siebie ten ciężar, ale widząc te sieroty od wszytkich bydz
opuszczone summa videretur impietas wyrzucać ie z domu mego, y podać w ręce
nieprzyiacielskie. Oyca okrutnie zamordowano rano w dzień Nowego lata ciało
wzięto, maiętność samey Paniei pobrano, wszytkich tych ktorzy się uimuią
za tę krew niewinną walczyć obiecuią auctores tanti sceleris Panowie Lasoccy.
Z drugiey strony dawaią mi znać, że Ich Mć PP. Kiszkowie, Jeomć Pan Podstoli
Lubelski, za powodem Panny Kiszczanki, iuż dawno uchoione y uspokoione
pretensie wznawiaią; skąd Wm. moy Mciwy Pan wyrozumieć możesz iaki
mam frasunek, niewątpię że tesz y sam pożałuiesz kłopotow moich, y pomożesz
szczerze iako Syn Oycu do uspokoienia. Może mię tam kto udawać zem
kazał wymłocić co tam iest w gumnie, a tesz niewiele tego iest uczyniłem to
ex certa ratione, bo długow po nieboszczyku zostało do 60000: krom inszych
dawnych

dawnych od PP. Kiszkow, iako y teras wniesionych. Upewniam ia wtym kazdego, ze ztey opieki zdzbla namnieiszego nie chcę sobie usurpowac, ale raczy kosztem swym y zdrowiem przy tych sierotach zastawiac się: nie maiąc wtym alia desideria, ieno samę nagrodę od Pana Boga. Ktorym zebys Wm. moy Mciwy Pan y syn inszym ktorzy secus o mnie rozumieią dawal informatią pilnie proszę, to mi tesz piszą ode Dworu ze ta Panna nouo et inaudito more chce miec Curatores do spraw swych seculares: iuz by to bydz musialo cum contemptu Iurisdictionis Wmci, y do czegos gorszego sciągac iey intentią moim zdaniem, gdyz iako widzę non mouetur monitis Wmu, trzeba by ią odeslac ad locum pristinae residentiae do Torunia. Oddawam się zatym w laskę Wmi mego Mgo Pana y Syna. W Pultusku 18. Janu: 1631.

Naiasnieiszy Mciwy Krolewicu
Panie moy Mciwy

Vnizenie proszę WKM Pana mego Mciwego, abys mię WKM. powracaiąc z Tykocina ku Warszawie omiiac nieraczyl. Bende czekal w Wyszkowie za WKM. niewątpiąc nic ze desiderio namnieiszego slugi swego wtym wygodzisz, bo alias na przyszlym Seymie bylaby tesz to iedna exorbitantia, ktorą krom zartu wniosl bym pewnie wposrzodek ludzi dobrych, ale to większa ze kiedy bys mię WKM mial minąc, suspicarer ze iest iakas do mnie uraza, na ktorą przyszloby mi iuz bez zartu ledwo nie zalosnie plakac. Vnizone zatym poslugi moie oddawam w laskę WKM. Pana mego Mciwego. W Wyszkowie 18 Janua: 1631.

Illme Dne amice obsme. Cancellario Sueciae

Is qui has Illmae DV. meo nomine reddet literas subditus est meus ante aliquot Menses, dum boues in Prussiam venum ageret, à militibus

vt ille

vt ille ait Sueticis in itinere, omnibus fortunis exutus, abacti boues supra viginti, merces aliæ interceptæ. Peto ego ab Illma D.V. velit accommodare aures querelis subditi mei, nouit ille authores huius prædæ, et Illma D.V. si serio rem cognoscere voluerit, efficiet vt ei qui tantum damnum accepit, res interceptæ restituantur. Erit id æquitati et mutuis Pactis consentaneum, nosq[ue] vicissim, si quid eiusmodi Illma D.V. poposcerit, pari beneuolentiæ testificatione respondebimus. Interim studia officiaq[ue] mea Illmæ D.V. defero, eamq[ue] bene valere cupio. Pultouio 19 Jan: 1631.

Do Krolewica Jeo Mci.

Zbieżałem tu dzisia rano do Wyszkowa, roskazawszy przedtym czeladzi moiey, aby się byli sposobili na przyiazd W. K. Mci. Przyznać to muszę, że wszytkie metus meos, ktoreby były stąd pochodziły, zniosło tak miłościwe pisanie y declaratia W. K. Mci, żałować tego iednak przyidzie, żem się nieucieszył z obecności W. K. M. bo ta obieżdżka, iż mi to W. K. Mć inszym czasem nagrodzić masz, v nas starych in eam ennunciationem resoluitur, si vixerimus. Iutrzeiszy dzien nie moy, yno iest na łasce Bożey. Tym mię cieszy, że starać się będę, abym iako narychley spieszył się do pocałowania ręki W. K. Mci, co tę rzeczą samą wrychle chcę oświadczyć. Na ten czas modlitwy moie kapłańskie y uniżone posługi oddaię w łaskę W. K. Mci Pana mego Miłego. W Wyszkowie d. 20 January 1631.

Zygmunt III z Bożei łaski Krol Polski, Wielki Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflandskie, y Szwedzki, Gotski, Wandalski dziedziczny Krol.

Wielmożny Vprzeimie nam miły. Po okrutnym przez swawolne ludzie zamordowaniu Vrodzonego niegdy Jakuba Iwanowskiego Podczaszego Podlaskiego

Podlaskiego, przyszło nam pozostałe potomstwo iego wziąc w opiekę naszę, ktorą zlecilismy pewnym osobom według prawa pospolitego, zostawiwszy sobie obronę tych dziatek. A że nam daią znac iakoby Uprzei: Wasza pretextem maiętnosci pozostałą odbierac myslał, pilnie żądamy y napominamy Uprz: Waszę abysz się od takowych postempkow, ktoreby prawu pospolitemu były przeciwne zatrzymał, y te sieroty przy tey opiece, ktorą im Oiciec ich naznaczył, y my potwierdzilismy, zachował. Co uczynisz Uprz: Wasza dogadzaiąc w tey mierze y powinnosci swey y żądaniu naszemu. Życzemy zatym Uprzeim: Wasz: dobrego od Pana Boga zdrowia. Dan w Wyszkowie dnia XXV. Miesiąca Stycznia Roku Panskiego MDCXXXI Panowania Krolestw naszych Polskiego XXXXIIII. Szwedzkie XXXVIII. Roku.

Wielmozni a mnie wielce Mciwi Panowie y Bracia.

Pilnie dziekuię Wm. moim Mciwym PP. że z powinnosci Szlacheckiey y tey ktorą na ten czas na osobach swoich ponosicie, bierzecie przed się tak żałosną sprawę y okrutne zabicie nieboszczyka Pana Podczaszego Podlaskiego. Juz teraz każdemu iawno iest, kto ten okrutny mord, y s ktorymi towarzyszmi popełnił, iuż y Protestacia y pozew do Sądu Wmw zaszedł, będzie y tam ieden ex Contratoribus, ktory tey sprawy przy Xżu Iranowskim pozwanym nieboszczykowskim popierac będzie, iako mam wiadomosc spes impunitatis tych morderzcow trzyma, bo rozumieią że per simplicem contumaciam decret odnioszy, a potym glejt otrzymawszy mogą eludere severitatem Judicij, a tym więcey ieszcze, iż widzą że sprawy Seimowe nierychło dochodzą. Rozumiałbym ia abyście Wm moi Mciwi PP. iako w sprawie ktora

personas

personas eximio et dignitatem ac securitatem sacrosancti Tribunalis obchodzi
w tey sprawie etiam in contumaciam citatorum zasyli Inquisitiy, bo gdy ta solen=
nitas przystąpi iuż tym morderców gleyt służyć niebędzie. Jest dosić
ludzi zacnych, ktorzy y przedtym przegroski na zdrowie nieboszczykowskie
od tych Paniąt słyszeli, a drudzy ktorzy na apparat ich patrzyli, nawet y ci
ktorzy obecni przytym okruientstwie byli. Wszytko ia to poruczam zdaniu
y mądremu rozsądkowi Wmw m. Miłych PP. niewątpiąc wtym że
okrutnie a niewinnie przelana krew Collegi Wmw miecz zasi Wmw asz
się skuteczna stanie sprawiedliwość. Oddawam się zatym w łaskę Wm moich
Miłych Panow. W Warszawie d. 6. February 1631.

Zygmunt III. z Bożey łaski Krol Polski Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie,
Pruskie Mazowieckie Żmudzkie Inflandskie: y Szwedzki Gotski Wandalski dziedziczny Krol.
Vrodzonemu Stanisławowi z Witowic Czernemu Podstolemu Lubelskiemu
y Szlachetnym Nosarzewskiemu, Mozerskiemu, Kalnickiemu, Chrzanowskiemu
Lesniowskiemu y wszystkim inszym ktorzykolwiek są w zaciągu przytymże
Vrodzonym Podstolem Lubelskiem wiernie nam miłym łaskę naszę Krolewską.
Vrodzeni Szlachetni wiernie nam mili. Iuż to pokilkakroć mamy wiadomość
ze Wier: Was: nieoglądaiąc się na surowość Prawa pospolitego zebrawszy
kupę ludzi swowolnych na maiętności cudze naieżdżacie one odbieracie y
pładruiecie y na coś większego iescze przegrażacie się; nawet y maiętność
Szlachetnych Stanisława Sawickiego Stolnika Podlaskiego y Woiciecha
Łuzeckiego naiachawszy, y z dziedzictwa własnego wygnawszy gwałtowną
y prawu przeciwną wzięliście possessią, niedbaiąc ani na listy ani na Vni:
wersały nasze, ktoresmy w tey mierze dali, ganiąc Wier: W. taki postępek
Przeto y powtore napominamy y roskazuiemy Wier: W. abyście zaras

cza

za wzięciem tego listu naszego, z tey się kupy spokoinie rozieżdżali maiętnosci pobrane powracali, szkody uczynione nagrodzili, bo inaczey przyszłoby nam y tym ktorzy są od Wiern: W. ukrzywdzeni przeciwko Wiern: W. iako tym ktorzy pokoy pospolity rwą prawem się nie contentuią postąpic. y Instigatorowi naszemu od ktorego iuż są wydane Mandaty nasze z Wier: W. czynić. Dan na Seymie Walnym Coronnym Warszawskim dnia XV. Miesiąca Lutego Roku Panskiego MDCXXXI. Panowania Krolestw naszych Polskiego XXXXIIII. Szwedzkiego XXXVIII. Roku.

†

Vrodzonemu Marcinowi Lesnowolskiemu Staroscie naszemu Brodskiemu Wiernie nam miłemu łaskę naszę Krolewską. Vrodzony Wier: nam miły Doszło nas to że Vrodzony Stanisław z Witowic Czerny Podstoli Lubelski zgromadziwszy kupę ludzi na prawo pospolite niepamiętaiących pod Jurisdictią Wiern: T. na maiętnosci Szlacheckie naieżdża, one odbiera, z dostatkow domowych wyzuwa. Naostatek będąc iuż napomniony od nas listem naszym nietylko tego przestac niechce, ale y na cos większego się przegraża. Przeto napominamy y roskazuiemy Wiern: T. abys wziąwszy przed się Prawo pospolite y Constitucie o swowolnych kupach uczynione one z powinnosci Vrzędu swego do exekutyi przywodził, y każdemu od takowych kup ukrzywdzonemu brachio tuo Regali do dostąpienia sprawiedliwosci dopomagał. Co uczynisz Wiern. T. z powinnosci Vrzędu swego, y dla łaski naszey. Dan ut sup.

Vrodzony

Urodzony Wiern: nam mily. Iuz to drugi raz dawamy listy do W. P. ò to ze Wier: P. zebrawszy gromadę ludzi, y niepamiętaiąc na prawo pospolite naieżdżasz maiętnosci cudze, y one w possessią odbierasz, o tym nas więcey uraza ze Wier: P. dawaiąc listowną sprawę ò sobie udawasz iakobys toczynic miał za decretem naszym, à my zas w takie sprawy ktore się tkną Tribu Ziemskiego nigdy niewdawamy się. Przeto napominamy y roskazuiemy Wier: P. abys to cos przez gwałt odebrał, tym ktorzy są ukrzywdzeni od Wiern: P. wrociwszy y szkody nagrodziwszy, iesly w czym rozumiesz się bydz ukrzywdzonym, do prawa pospolitego, à niedo gwałtu się uciekał y pokoiu pospolitego nietargał, wiedząc iaką surowosc prawa na się za: ciągaią ci, ktorzy prawem pospolitem niecontentuią się; ktore y na tych ktorzy przy Wier: P. są, extendowane bendą iesly się z tey kupy nie: roziadą. Zyczemy zatym Wier: P. zdrowia dobrego od Pana Boga. Dan ut sup.

Xiązęciu Constantemu Te: wiećkiemu

Oswiecone Mciwe Xiąże

Wielka łaska y dobrodzieistwo, ktorąs WXcM. Ieo M. Panu Warsickiemu powinnemu memu pokazać raczył; godna aby od nas wszystkich pomienionych iego z przystoiną wdzięcznoscią, y podziękowaniem przyięta była. Nietylko ten zacny młodzieniec, ktoremus WXcMć taką ochotę w domu swym poka: zać raczył, ale tesz y my wszyscy, obowiązani zostawamy do usługowania WXcMci: niewątpiące nic ze zaczętą łaskę swą, przywiesi zechcesz WXcMć do pożądanego skutku. K woli czemu posełamy tam Ieo Mci Xdza Custosza Crakowskiego spolnego naszego powinnego. Ktoremu proszę, abys W. XcMć: Pan moy Mciwy zwykłą chęc swoię oswiadczyć, y do otrzymania tego, ò co spolnie prosimy, wolą swoię skłonic raczył, ia pilnie y powtore proszę. Oddaiąc się z posługami memi, łasce WXcMci mego

Mciwego Pana. W Jabłony d. 16 Marty 1635.

X. JM. Januszowi Wisniowieckiemu

Oswiecone Mciwe Xiąże

Nietilko Xiąże: J. Mci Pana Ojca W. X. Mći: uznał wielką odę z łaskę, J. Mć Pan Warsicki, powinny moy, ale teszy to przyznawa, że y W. X. Mć, sam byłeś mu do tego pomocnym. Za co ia pilnie dziękuię W. X. Mći: y o to proszę aby to co za błogosławienstwem Bozem, szczesliwie się zaczęło pozadany skutek miec mogło. K woli czemu posełamy tam, spolnego powinnego naszego. Je Mći X. Custosza Krakowskiego, z ktorego W. X. Mć: wyrozumiec będziesz raczył; co iest za summa prosb naszych. Oddawam się zatym w łaskę W. X. Mći: mego Mciwego Pana. W Jabłony d. 16. Marty 1635.

Ad Polenium.

Magnifice ac Gnose Dne amice obsme.

Jam tertio redierunt subditi mei Brocovien. frustra implorantes in acerbissima iniuria iustitiæ præsidium contra subditos D. V. à quibus spoliati, bonisq exuti, ne id quidem obtinere possunt, vt res intercepta, eis restituatur. Dicebatur antea eius spolij fuisse autores Suecos, nunc iam constat, qui id facinus patrauerint, apud quos boues reperti fuerint, quis et pœnæ obnoxius sit, et res interceptas restituere teneatur. Sed vt vides grauiter læsi illudimur, quasi nullæ aliæ nobis suppetant rationes, nostra vindicandi, certè eo loco nati sumus, easq in Repub: partes tenemus vt cum ijs, qui æquo iure nobiscum viuunt, eodem iure nobis vti liceat, et profecto licebit, nisi D. V. seriam curam adhibuerit, ne deinceps alia præsidia implorare cogamur. Commendo me gratiæ D. V. E Brocovien. Castro meo. d. 21. Marty 1635.

Illrmæ

Ill.me et Rev.me Dne
Dne et Fili obs.me   Epo Luceorien

Jako zawsze gdy przyiezdzam do Diecesiey Wm: me M.o Pana, ozywam się Wmu: iuz nieiako Oiciec ale raczey iako owieczka do vslugowania Wmu, prosząc abys Wm me Coepiscopum suum fauoribus qui mutuo impendi solent prosequeretur. Więcey nepotrzebuię tilko ze ex consilio Medicorum vti cogor cibis non Quadragesimalibus; proszę abys Wm: hanc indulgentiam mihi largiretur. Więcy vsum Capellae priuatae abys Wm: non denegaret. W tak zle drogi y niesposobne przeprawy, y w złym zdrowiu moim, przybyłem tu dzis przed samem wieczorem z wielką trudnoscią; nawięcey dla tey przyczyny, abym te sieroty, ktore prawie sama necessitas wtrąciła w opiekę moię, iakkolwiek accomodowal. Byto rzec mozna była, abys Wm: moy Miłwy Pan, o tym się zemną mogł zniesc, a trzebaby ownie, oznałbys to Wm: sam, ze słusnie się za ich krzywdę vimuię. Wiem ze y Wm: z pobozności swey, si rem melius nosses, toszbys vczynił. W tych dniach ma byc v mnie w srodku JeMi P. Kiszka z J.Mcią P. Koniuszem Litewskim ktorzy imieniem tych, co inuidią na Wmu: o excomunikę Panny Kiszczanki złoźą, maią in re pryti zemną o tym rozmowic się. Vdawaią to ci tam zacni ludzie, ze te wszitkie Panny Kiszczanki postępki ktore się mnie, cum summo detrimento existimationis meae dotyczą, miały pochodzie z pozwolenia Wmu: teras to wiaidanie iey do Sterdyni, a potym per substitutam personam, calumniosa na mię vczyniona Protestatio, miała byc za pozwoleniem Wmu. Niedawam ia tego sobie perswadowac, abys Wm: me non compellato, miał violare nie tilko amicitiae nrae iura, ale tez vniuersum statum Ecclesiasticum in persona mea laica reddere obnoxium seruituti, raczey to przypisuię X.zu Brosto-

wskiemu

Brzostowskiemu, ktory niewie officij sui partes; Teraz o to proszę Wm. me M. P.
abyś na Instantią tak zacnych ludzi, excommunicę, ktorą Panna Kisczanka
dla wiadoma do Sterdyni, na się iure zaciągnęła, znieść raczył. Naidę ia
potim inszy sposob vindicandi honoris mei, y nie tilko Wm. moy M. P. ale
y drudzy uznaią, że ieśli Panna Kisczanka chce mieć honorem suu inte:
grum inaczey iey trzeba postępowac. A radbym to miał przez tego
posłanca mego; o czym iescze y z Warszawy pisałem do Wm. Oddawam
się zatym w łaskę Wm: mego Mćgo Pana y Syna. W Sterdyni d.
23. Marty, 163..

Iasnie Wielmozny a mnie wielce Mciwy
Panie Marszałku Wielki W. X. Lith.

Sapieha

Dopiero mi tu wczora z niemałem utrudzeniem moim przez Buk
przebywszy przyiachał, iutro da P. Bog po Mszy do Grodka iachac
mam wolą. Zaczym trudno mi czegobym sobie zyczył, z Wm: mym M. P.
widziec się. Dziękuię iednak Wm: memu M. P. ze mię zastaiąc te tu
miesca, y przez list swoy, y przez X. Plebana Cieciszowieckie
na zdrowie moie się pytaiąc, łaskę swą zwykłą, oswiadczyc iesteś mi raczył.
Co się tknie Peledu y Przybyszyna, iescze m o sobie nie postanowił, na ktorą
się stronę mam resolwowac, z tym się iednak declaruię Wm: że ieśliby
mi przyszło wziąć pieniądze, Wm: przed inszemi, tey maiętności zyczyc
będę. Pokaże to przyszłe Swięto S. Iana, na ktore u nas Contracti
ludzie czynią, co y z tą maiętnością mnie przyidzie uczynic. O Cieciszo:
wcu ia nie myslę, bo tak wiele pieniedzy, ani mam ani mieć mogę. Win:
szych sprawach poruczyłem X. Plebanowi Cieciszowieckiemu szerzey
rozmowic

rozmowic się z Wm: Mym Mściwym Panem. Natenczas Pana Boga prosząc aby Wm: szczęśliwą dał drogę, posługi moie oddawam w łaskę Wm: meo M. P. W Sterdyni. d. 26. Marty 1631.

Illme et Rdme Dne. Nuncio Aplico.

Intellexit ex me Illma D.V. Varsauiæ cum essem, quibus de causis Illmus Dnus Epus Luceorien. Sophiam Kiszanka Monialem censuris Ecclicis innodauerit, vel potius eam excommunicationis pœnam incurrisse declarauerit. Nihil ab eo hac in re temere factum, sed crescenti in dies magis infamiæ obuiam itum credo Illmam D.V. perspectum habere. Satis superque hic in Polonia disciplina Deo sacratarum Virginum soluta est, magnoque labore et vigilantia Episcopis nitendum est ut in officio eas contineant. Quodsi eo nomine etiam litium dispendia nobis subeunda erunt, ac merito punitæ Virgines, per suffragia secularium personarum impunitatem obtinebunt, deponenda nobis erit hac prouincia, onusque curæ claustralium virginum in manus S. D. N. resignandum. Sed ego non dubito ita hoc negotiu ab Illma D.V. tractari ut integrum ius, iurisdictioque nostra, nobis maneat, nec ad simplicem querelam decreta nostra rescindantur. Humillima mea obsequia defero Illmæ D.V. E Prodecensi predio meo d. 27. Marty 1631.

Eidem

Ita solutis Comitijs Varsauiâ discessimus, ut inter tot occupationes, vix nobis licuerit defungi officio, quod patronis nostris à nobis debetur. Dabit veniam Illma Celdo V. et pro sua prudentia affectum magis nostrum quo erga Illmam Celnem. V. sincere propendemus æstimabit, quam rationes exiget non præstiti officij. Ad nutum Illmæ Cel. V. me in mea Diœcesi excubare promptum paratumque ad obsequia Illmæ Celnis V. esse certo sibi

persua-

persuadeat. Mandet iubeatq libere nunquam mihi voluntas deerit obsequendi, dummodo vires suppetant ad exequenda mandata Illmae Celsnis V. Cui humillima mea obsequia defero. E Sterdinensi praedio d. 29 Marty 1631.

Do Krola Ie Mci.

Za Panem Mniszkiem sługą dawnem Starostwa Krzepickiego spolną z Je Mcią X. Biskupem Poznanskim wnosilismy do W. K. Mci Pana naszego Mciwego prosbę. W ktorey odniozszy msciwą obietnicę teras ten list dla tego do W. K. M. Pana mego Mciwego daię, aby za przypomnieniem prosb naszych odniosł P. Mniszek skutek łaski W K Mci. Uniżone zatym posługi moie oddawam w łaskę W K Mci Pana me Mciwego. W Broku d. 3. April: 1631.

Mnie wielce Mciwy Panie Kiszka.

Znam ia to dobrze że y w Warszawie, y potim w domu moim zostałem ucontentowany ofiarowaną chęcią WMci. Wzaiem tesz cokolwiek zemnie ...c mogło do oswiadczenia chęci moiey przeciwko domowi WMci chętnie ofiarowałem Wm. Wczym że to zachodziło co wm: w liscie swym przypominać raczysz, iz Jey Mci Panna Kiszczanka w swoich trudnosciach chciała przez mię bydz uspokoiona, y wtym uczyniłem com mogł; ale doznawszy potym że J. M. X. Biskup Łucki, ma insze przyczyny, do czynienia rządu wtym Klasztorze, trudno mu wm mieć za złe, gdyż powinnosci swoiey każdy słusznie pilnuie. Nie do mnie iako y nie do drugich to należy, wywiadowac się secreta domus claustralis; Raczey o to Pana Boga proszę, y temu Klasztorowi Panienskiemu tego życzę; aby tak iako iest przez mię postanowiony kwitnął ozdobą swiątobliwosci. Jeszczes był wm: na Seym nieprzyiachał: kiedy Xiążę Je Mc Pan Radziwił,

takze

takze Je^o Mć Pan Woiewoda Brzeski uskarzali się przedemną, iakoby z moiey przyczyny Jey Mć Panna Kisczanka censuris była onerowana. Obiecałem to beł Ich Mciom ze z osoby moiey, coby takowego beło, gotowem był przyczynic się do tego aby się zniosło, y z tym potym z Warszawy roziachalismy się byli. Ja nie inszego, y nie z inszey przyczyny nie widziałem fervoru Ich Mći PP. powinnych Wm: z ktoremi ze wzaiemne mam przyiazni zadney od Ich Mći controversiey, anim się obawiał, ani teraz obawiac będę. A ze Wm: nową iakąs declaratią w tey sprawie sirot pozostałych, czynić raczysz, za prawdę podziwić się temu muszę, zes Wm: przy tak zacney gromadzie powinnych swych z tym się nieozwał, bo na on czas kazdemu bym to był okazał na oko, ze mię dla iakich obywhow albo zyskow kłopot ten vindicadae cadis y bremienia tych dziatek od tak wielu creditorow szarpaniny rozniąłem na się, tilko dla samego Pana Boga. Widzi ten dobrze, in cuius conspectu sto, serce moie y intentią moię: ktorą ze Wm: incompetentiam nazywac raczysz, et contra iura, od Je^o Kr: Mći obtentam Tutoriam, y od zmarłego Oica naznaczoną, puszczam to na rozsądek dalszy tych ktorzy w to potym względac będą. Siedzimy tu z łaski Bozey w Coronie pod obroną prawa pospolitego; y prętko kazdy tego, co mu nalezy prawem dopytać się moze, bez obrazy przyiazni, bez obrazy sprawiedliwosci. Ja zadney z sobą Wm: contentiey nie zyczę, y owszem szanuiąc zacnego domu Wm: tak w tey sprawie chcę postąpić, aby mię nikt ani w ambitiy ani w chciwosci nie posłakował, y taka była zaraz od początku tey opieki declaratia moia, ze kazdemu postępek moy ganiącemu lubo przez przyiacielski wynalazek, lubo przez prawo gotowem dać o sobie sprawę

przy

przy tysz declaratiey teras stoię; lubo iuz potym y Seimowe y Tribunalskie nastąpiły Decreta, ktoremi competentiam tey Sutoriey naiwięcey z tey miary przyznały; że widzęc zycie moie, żem nigdy cudzego nie pragnął; na oko to baczą, żem tey functiy rzec bespiecznie mogę, prawie z samey niewoli podiąłem się vt solis benè sit pupillis. Co tu v nas nie nowa w Polszcze ale quotidiana prawie praxis w domach Szlacheckich takowa iest, że decreta Sądow naszych nie tak consanguineos, iako magis idoneos firmant Sutores. Oddawam się zatym wlaskę W. m. mego M. P. W Broku d. 4. Aprilis 1635.

Ill.mis et Adm. R.nde Dñe D. et Fr obs.me

Lampugniano.

Non erat necesse vt D. V. Ser.mi Principis authoritate ad reposcendam pro Canonicatu Cracouien. beneficij assignati commutationem, vteretur, nam sponte id facturi eramus. Sed facile D. V. animaduertere potest eiusmodi commutationes vel commigrationes potius, statim fieri non posse, et D.nus Klembocki, interim dum res suas distrahit, dum frumenta euehit, aliquod temporis spatium, sibi dari postulauit quod vt D. V. æquo animo ferat, amanter ab ea peto. Non dubitet vicissim D. V. me fratremque meum D. Ep.um Posnanien. præstitæ Nepoti nostro à Ser.mo Principe gratiæ, semper memores fore, paratosque deinceps, vt D. V. quoque intelligat, nos ita comparatos esse vt officijs amicorum, grati animi testificatione respondeamus, eorumque expectationi cumulatè satisfaciamus. Bene valere D. V. cupio, eiusdemque amori et gratiæ me diligentissimè commendo. E Brocouiensi prædio meo d. 7. Aprilis 1635.

Vilhel: Gall:

Mag.ce ac Gn.ose Dñe

Primas has à D.V. accepi literas die 13. Martij dat. alias præterea nullas vidi. Ego fauente diuina gratia bene valeo, pace fruimur hoc anno, nisi quod miles in Russia retinetur, ne forte vel Tatari prædatum excurrant, vel Niszouenses Cosaci nouos motus excitent. Vos isthic felicissimis progressibus bellum promouete, virtutisq. et scientiæ rei militaris vos hic dum in nostris castris versabamini, non esse oblitos præclaris facinoribus ostendite. Habetis ducem veteranum militem longo vsu bellis assuetum, hostem suis artibus vobis satis notum. Mihi gratissimum foret me literis D.V. sæpius certiorem fieri, de statu et successu istius belli, siue anceps periculum, siue spes felicioris successus nunciabitur, totum id in secreto apud me delitescet sinu. Vt autem D.V. à me discedentem, propenso amore complexus sum, eidemq. quoties libuerit, ad me redeundi potestatem feci, ita nunc quoq. parem affectu eidem defero. Deniq. si qua interim offeretur occasio ornandi promouendiq. D.V. me D.Vræ non defuturum polliceor. Commendo me gratiæ D.Vræ &. Brocouien. Castro meo d. 8a April. 1631.

Ill.me et R.me Dne. D. et Fili obs.me (Epo Luceorien.)

Barzobym był rad sam vstnie z Wm. M. M. P. zmowił się o teraznieiszych moich, albo raczey sierot po niebosczyku P. Podczaszem Podlaskim pozostałych kłopotach: ale iże mi do tego nieprzyszło, krotce to pisaniem odprawuię. Kiedym ieszcze był Biskupem Łuckim zastałem spes ingentes, ktore się pokazowały do fundowania zacnego w Drohiczynie Klasztoru przez Pannę Kiszczankę z tey miary iakoby ona miała bydz vnica hæres tego domu, dla raptow albo raczey nieprzystoinych consensow na małżeństwo siostr iey. Sławny

pamięci

pamięci Pan Woiewoda Podlaski Nimiera, wiął się był o tę sprawę po:
tężnie, iako ten ktory miał Iuridicę w ręku y tu wielką na Podlaszu potentią.
dorozumiewali się ludzie że to raczey dla siebie niżli dla Klasztoru czynił:
O czym gdym ia snim mowił w Janowie v siebie, odpowiedział że raczey
sobie śmierci życzy aniżeli iakiego z tey fundaciy zysku. Wziął go
potym Pan Bog z tego swiata podowno we dwie Niedzieli; Zaczym iuż
ta Panna została w samey tilko moiey iako Loci ordinarii tutela. Przyszło
mnie tedy vpatrowac rationes eius Successionis, y tak w to potrafiać, iakoby
się co Klasztorowi dostało. Widziałem że na Seimie Pan Starosta Nurski
vnus ex raptoribus incompetentią actionis vszedł: Widziałem że Iwanowski
z Kiszkami o rapt poiednał się: et matrimonium erat non ex raptu, sed rite
contractum y Petiowne nalazły się być incompetentes vindictrices honestatis
domus Kiscianæ. Naostatek że tilko dziatki Iwanowskiego; gdy ich
matka y ciotki wszystkie steriliter pomarły, sami hæredes zostawali, oba:
wiaiąc się abyśmy per rigorem iuris według Statutu na Prowisiy tylko
zostać niemusieli. Za prośbą sz samey Panny Kisczanki y tego niebacz:
nego kapłana iey directora, takem zgodził się z Iwanowskim, aby maiętności
Grochowską, ktorą ci, ktorychem tam zsyłał na 5000. Intraty szacowali.
de facto Klasztorowi puścił, pozwolił on na to, y vczynił resignacią y w posse:
sią tę maiętności puścił, Długi wszystkie starych Kiszkow z niey znioższy.
Nad to iescze pozwolił był nieboszczyk chętnie na to iesliby Panna Kisczanka
z nim coniuncta manu do odzyskania inszych maiętności, tak od Kiszkow pobranych
iako y roznymi zapisami przez iey Siostry incompetenter et contra iuris præscriptu
alienowanych

alienowanych prawem czynic chciala, chcial nadto ex vindicatis bonis iescze do fundaciy Klasztorowey maiętność iednę przydac: Po tak było stanęło pokim ia był Biskupem Łuckim. Miałem ia wtenczas słuszną przyczynę amouendae istius feminae od tego tu mieisca. Dochodziły mię z Visitaciy nieboszczyka Xa Bielawskiego te postępki dla ktorych y teras totam mieisce non bene audit. Nawet sama Panna Xięni Toruńska Dulska, ciotka Panny Kisczanki rodzona, kiedysmy byli na Seimie w Toruniu, siła mi o nieprzystoinych w Klasztorze Drogickim postępkach powiedziała, y prawie z płaczem prosiła, abym ią był z tamtego mieisca do Torunia odesłał. Ale ia iuz tak przyznac muszę, humano respectu, chcąc cokolwiek iescze na Klasztor z tych potraconych maiętności dostac. Zatrzymałem ią ziachawszy do Drohiczyna, y dawszy iey dobre napomnienie, aby inaksza była o niey sława. Więcz y to aby X. Brzostowski więcey tam nierządził. Rebus sic stantibus nastąpiła Translatio moia, za ktorą Panna Kisczanka, podowno inaczey vdawszy WM. moię ordinatię, dowiodła tego czego chciała zeby iey było wolno po swiecie się włoczyc. Odstąpiwszy naprzod Iwanowskiego Contracty nowe z P. Czernym vczyniła; a co było trzeba coniunctâ manu przy Iwanowskim czynic o zniesienie nieprawnych zapisow, nie tylko Iwanowskiego wtym odstąpiła; ale tez z tymi, ktorzy te Zapisy otrzymywali nowe Zapisy poczyniła. Maiętności wszystkie, ktore nullo iure PP. Kiszkowie pobrali, onym teras w Litwie będąc zapisała; y tym sposobem obronce sobie w Litwie Ich Mć PP. Woiewodi Trockiego y Brzeskiego Książe I. Mć P. Radziwiła Hetmana, Ieo M. Pana Koniuszeo Litho (acz on o tym modestissime mowił.) obrała. Stąd iey to przyszło, ze y namię w Łukowie sromotną dosic Protestatią vczyniła, y po smierci nieboszczyka Iwanowskiego, tak bespiecznie do Sterdyni wiachała y przez Pa. Czernego Woisko

namię

na mię zebrała. Kiedy mi dano znać o smierci nieboszczyka P. Iwanowskie°
lubom niewiedział zebym był od niego Tutorem naznaczony: widząc iednak te
dziatki w ręku tychze mężoboicow, zaras posłałem kilkadziesiąt koni moich
ktorzy ie tamstąd wyrwali. Więcz swiadom będąc potrosze trudności nieboszczy:
kowskich y tych dziatek, bo iescze za zywota Oica ich, tak PP. Kiszkowie
iako y Panna Kisczanka y Pan Czerny, takie im na Seim pozwy dali, zeczyniąc
samę Pannę Kisczankę vnicam hæredem, onym iako ex animaduersorio matrimonio
natis per indirectum illegitimitatem ad successionem zadawali. Zaczym ani
PP. Kiszkowie z ktorymi te dziatki maią y mieć będą wielkie prawa, ani Pana
Kisczanka ani Pan Czerny niemogą bydz Tutorami. Byłbym był pewnie impie:
tatis reus, kiedybym się był zaras, et ad vindictam sceleratæ cędis, y do obrony
od szarpaniny maiętności nieprzyczynił. Iakosz a to błogosławił mi w tym P.
Bog, ze sub mea protectione ci niezbozni mężoboicy, lubo mieli wielkie Patrony
y na Tribunalie y na Seimie bonis confiscatis infames sunt pronunciati, y maiętność
do tych czasow iakokolwiek zatrzymała się. Niech mię nikt nieudawa, zebym
to czynił dla iakiego interesse, niezyię takim chlebem, y zyć nim niechcę. Koszt
nawet wszystek ktory m dla tey sprawy vczynił, darowałem zaras tym sierotom,
a vpatruiąc słabe zdrowie moie y lata podeszłe, takem się declarował tym kto:
rych też rady zazywam, y tym listem wm: memu M.P.ᵘ się declaruię, ze
ta iest wola y intentia moia, ieśliby mię Pan Bog z tego swiata wziął aby
te dziatki były oddane w opiekę Wmci: bo zaprawdę inszego niewidzę, ktory:
by mogł, ab interitu ich bronić. Iestci ich kilka ze mną naznaczonych, ale y ci
sami obrony potrzebuią. Z domu też Iwanowskiego niewidzę zadnego, qui
aliquid efficere possit. Na przeszłym Seimie wszysz mianowani Panny

Kisczanki

Kisczanki Patroni prosili mię tilko ó to, abym był v Wmći otrzymał absolutią ab excommunicatione tey Panny, dlatego iż w Sterdynią wiachała; czymłem to wsgledem tego nawięcey, abym był tych sierot vseczy accommodował do czasu. Teras mi tego żal, bo iako Wm. m. M. Pan z listu Pana Krzysztopha Kiszki do mnie pisanego wyrozumiesz, czegoś inszego się im chce. Mogłcibym ia miebac się ich potentiey, ale że vocatio moia insza; odpisałem Panu Kisczę modeste, zostawaiąc pod samą obroną prawa pospolitego. Będzie podowno prsykro Wm. czytać tak długą ramotę, ale nietilko dla mnie sługi swego, tym więcey dla Pana Boga, ktory iest Supremus pupillorum Tutor, devorabis istam molestiam, y mnie ratuiesz in tuendis istis pupillis, ktorych nad te, ktore się wspomniały trudnosci w wielkich długach Ociec zostawił, z dawnych ieszcze ciężarow Kisczeńskich pozostałych. Są Bannitie y Przewody prawne na nich a Intrata doroczna z Sterdynie; gdyż insze maiętnosci wszytkie w zastawach albo w dożywociach mało co nad 5000. doroczney intraty czynią. Z ktorey trzeba płaty y długi zastępować: Processy prawne znosić. Potowrem naosta: tek Wm: memu M. Panu samemu, iako Ordinario in suâ Diaeesi Tutori y teras y napotym dać rationem huius tutelae, y szczyrey intentiy moiey. Niewątpię że Wm: iakoś to powinien, mnie sługi y Brata swego, prsecziwko tym, ktorzyby mię zle z tey miary vdawali bronić będziesz; a ia też wzaiem tak stanę zawsse Wm: iako się mnie godzi y teras na przeszłym Seimie, informowałem ia dostatecz: nie tak Krola Ie. Mći iako Krolową Iey Mći. Ie. Mći Xzá Nunciusza Ie. Mći Xzá Kanclerza, ó postępkach tey Panny. Niechby byli oddali tę supplikę Krolowi Ie. Mći; ó ktorey to Pan Kiszka wswym liscie wspomina, niewieleby się nią byli ratowali. J. Ie. Mći X. Nuncius nawięcey dla tego

dałbył

dalbyl subleuatią na excommunikę iż się spodziewal bytnosci Wm. na Seimie rozumiem że napotym będzie ostrożnieiszy. Kiedymgo ia prosil o Pozew na tę Pannę o Protestatie na mię vczynione, tym mię zbyl że ta Panna iest sub Iurisdictione Epi, w ktorą on niechcial się wdawac: Wczym przyidzie mi się do Wm: vciec, y szukac sposobu iakobym te calumnie z siebie zniozszy, przy stoiną odniosl honoru mego obronę. Oddawam się zatym wlaskę Wm. mego Mciwego Pana y Syna. W Broku: 9. April: 1631.

Mnie wielce Mciwy Panie Kiszka.

W prawdziec w pisaniu nierad się ambagibus bawię: gdysz zwyklem szczy rze y otworzyscie w rzeczach postempowac: Pomnie że w Warszawie o inszych sprawach rozmowa byla, ledwo wzmianka o Tutoriy w Brodku cos trochę, ale nic declaratiue, a ia zyczylem na obudwu mieiscach, przy tak zacnych powinnych Wm. meo Mcigo Pana okazac iustam et iuridicam competentiam Tutoria mea: y teras to przyznawam że ta Tutoria est mihi onerosa, et cum detrimento fortunarum mearum. Ale widzi to Pan Bog: y doznaią tego czasy przyszle że tym pupillis salutaris. Takim mię chcial Pan Bog miec nie tylko wtym kaplanskim powolaniu, ale też w wlasnym dziedzictwie moim, że nie potrzebami szukac occasiek, do zarwania cudzego chleba, a tym mniei sieroczego, ktory iest na co inszego obrocic. Znam ia to że nie bliskosci iaka, ale prawie sama opatrznosc Panska podala w opiekę moię te sieroty, przez designacią Oica ich, ktory to mial w ręku swych. Bo ktoby ie byl wyrwal prawie z pasczeki mezoboicow? Ktoby byl vindex crudeliter occisi patris ich, abo y teras zostaie iescze niemalo do skonczenia tey sprawy, w ktorey

odemnie

odemnie zaczętey niemoże bydź inszi competens Tutor et actor: aleć też widzę
nikt się niepyta de onerosa, ale tylko de fructuosa Tutoria, z ktorey ia, widzi
P. Bog serce y intentią moię że nic niechcę decerpere, y wszystko co czynię
dla Pana Boga y obrony tych sierot czynię. Mąm y insze przyczyny, dla
czego ia tey Tutoriei de facto vstąpic niemogę z ktorymi tak w Warszawie
iako y w Grodku odkryłbym się był przed spolnym przyiacielem, kiedybyś
był Wm. niezbraniał się o tym zemną mowić, y teras kiedy będzie wola Wm:
mego Mcigo Pana, gotowem wysadzic przyiaciela, y przed nim vkazai compe:
tentiam meam y o nię naostatek dać się sądzic. Zwodow na to nie wiele potrzeba
tilko ludzi prawnych, ktorych ia zawsze mąm przy sobie: byłali by łaska Wm
ziachai do mnie do Pułtuska, ia tu zmięszkam do Przewodnego Poniedziałku.
A że potym dla inszey functiy powołania mego Pasterskiego, muszę y w Płocku
bydź, y w inszych mieiscach odległeiszych, rozumiałbym na dzięn. S. Troice
(gdyś ia prędzey vwolniony bydź niemogę.) w Warszawie, prsy takiei groma:
dzie zacnych ludzi, iaka iest zawsze przy Dworze odprawic by się to mogło.
Mąm za to że takowa declaratia moia, y v wszystkich y Wm samego mieisce
będzie miała, ktora że taka zawsze była snadno każdy osądzic może; Do ża:
dnych z Wmą contentyi niemyslę przystępować, chęć za chęci domowi Wm
zawsze chcę oddawai; rozumieiąc też to o zacnem baczeniu Wm. że mnie
y spraw moich incompetentiami iakiemi zarsucać niebędziecie. Tak zyię, y
takem zył, y przedmieisze w Rzptey przy boku Panskim functie odprawował,
zem nigdy na żadną incompetentią (a rzec mogę) y na niechęć nikomu nieza:
rabiał. Wiem z łaski Bożey co mnie przystoi, y wszystkie sprawy moie, tak
moderuię abym z nich naprzod Panu Bogu, a potim y bliznemu, w przystoinei

stanowi y

stanowi y powołaniu memu modestiy praw został. Oddawam się zatym w łaskę Wm: mego Mciego Pana. W Pułtusku d. 15. April: 1631.

Mme & Rme Dne, D. et Fili obme

Dziękuię pilnie wm: memu Mciwemu Panu, za listowne chęci i miłości Braterski oswiadczenie w kłopotliwei sprawie moiei, i w tych trudnosciach. ktore ato dla sierot vbogich ponoszę. Mam wiadomość ze Pan Krzysztoph Kiszka był v Wmci. zaczym niewątpię ze się vskarzał przed Wmą zem mu niepodał tey opieki, ktorey widzę chce się Ich Mciom, dlatego aby zatarli actiones, ktore od tych sierot miec muszą Ratione direptionis bonorum, ktore per oppressionem nieboszczyka Pana Iwanowskiego nullo iure pobrali. Wczym iakom się ia Wm memu Mciwemu Panu pierwszem listem declarował; tak y teraz declaruię: że non quaero quidquam mihi: tilko zdami się impium et iniustum non tueri cum possum Pupillos. Do czego będąc Wm Kraiow tamecznych Biskupem, iure omni nalezysz: wczym zes mi się wm: Braterskie declarowac raczył, y powtore za to dziękuię. Co się tknie Panny Kiszczanki y wtym gotowem subesse iudicio Wm. si quid illi amplius debetur; niechay mię po terminach swieckich nietraducuie; y Protestaciami sławy moiey nieszczypie. Bez kosztu, bez zaciągu osądzisz nas Wm: sam y zganisz takie iey postępki, ktorymi raz iuz się zgodziwszy, nietilko siebie zatrudniła, ale tez do taki osławy przyszła. Zyczę tego z serca aby po tey ktorą iuz otrzymała absolutiey wzięła przed się inszy sposob zycia; a Xa. Brzostowskiego, vt ne nomen quidem audiatur. Więc y oney przystałoby do iakiego klasztoru, vbi obseruantia et obedientia viget retirowac się na iaki czas, bo to iey Przełozenstwo obawiam się aby iey nie wtrąciło kędy do piekła. Wsadził

ią

ią na to X. Suffragan Lucki, me quidem conivente, iako WM. z tey ordinaciey iego wyrozumiec raczysz. Miałemci y Visitatią nieboszczyka Xa Officiała Podlaskiego, w ktorey eadem ferè continebantur, co y teras słychac: ale od kilku lat spaliłem ią. Mam ia tesz wolą bydz teras w Toruniu, gdzie według zdania Wm będę się pytał, iesliby tam nie mogla w dawnych Klasztornych w ktorych się z młodu wychowała obyczaiach, przez iaki czas przećwiczyc się, y przypomniec sobie Zakonne powinnosci. Mam y pod Iurisdictią moią w Sieprcu Klasztor porządnie zbudowany teyże Reguły; gdzie za moim roskazaniem, mieisceby miec mogla, będąc oddalona od tych, ktorzy iey bębenka podbiaią. Posełam tez WM. oblig. JMci Pana Starosty Zmudzkiego na fundacią Szpitala w Kobryniu, iuz to podobno wzięło skuteczniejszy effect. Rozumiem żes Wm wybaczyc raczył z Pana Kiszki, iaka iest ich intentia w dochodzeniu tey opieki; an legibus, an armis agere velint proszę racz mię Wm przestrzec. Oddawam się zatym w łaskę Wm mego Mciwego Pana i Syna. W Pułtowsku d. 22. Aprilis 1631.

Ill.mis et adm. R.nde D.ne amice obs.me — Ciriolo ?

Accepi literas D.V. die 8. Martii datas, ex quibus libenter imprimis intellexi D. Makowium superatis itineris difficultatibus, ad Vrbem tandem venisse. Hactenus quidem ignoramus, vtrum vel Romae substiterit, vel Neapolim profectus sit, Puto enim negotium Translationis Fratris mei, ex Episcopatu Posnanien. sine pecunia quae Neapoli petenda est inchoari non potuisse. In dies expectamus aliquid inde certi, et praesertim

quomodo

quomodo S. D. N. exceperit gesti hactenus à me Epatus rationes, Eminentmos Dnos Cardinales nostra simplicitate vel candore potius, non facilè offendi posse credideram; quod D. V. quoq. suis literis confirmat, meq. opinione timoris hac in parte liberat. Scholasteriam Plocensem (ita spargit Dnus Abbas Paradisiensis) eidem reseruatam esse miror, cum hoc sacerdotium affectum sit onere, quod nisi à residente obiri non potest. Dnus vô Abbas curiæ et aulæ obsequiis detineatur, et tam opimam Abbatiã, cuius fructus 30000. floren. æstimari possunt habeat, aliis negotiis occupatus Scholasticam functionem ne cogitabit quidem attingere, quemadmodum et præteritis annis fecit, et nunc ne semel quidem toto hoc triennio ad Ecclesiam Cathedralem Plocen. vel per se vel per Procuratorem suum comparuit: Ac ne hoc quidem reseruationis huius beneficij Rescriptum Aplicum mihi exhibuit. Cum tamen mihi compertum sit Sac: Rm. Mttem non solere interponere authoritatem suam ad impetrandas reseruationes beneficiorum, quæ iuribus Episcoporum obnoxia sunt: et specialiter de Scholasteriâ Plocen. negat Regia Mttas, se sciente quidquam scriptum esse, nisi si quid illi ignoranti obtrusum fuerit. Eminentmis DD. de Torres et S. Crucio Cardinalibus meo nomine deferat humillima obsequia. Commendo me interim amori et gratiæ Dnis Vræ. Poltouio 24. Aprilis. 1631.

Illmo Nuncio Aplico.

Postulant à nobis viri Nobiles interdum ea quæ vt concedamus, non sunt in nostra potestate, nobis autem eorum desideriis refragari nô licet, ne si id fecerimus, minus fauisse Ordini Equestri videamur. Inter eos est Dnus Mlocki, qui cum filium habeat, nondum per ætatem Sacerdotij

capacem

capacem, petit à me vt cum quidam è Canonicis Pultouien. beneficium in fauorem filij eius resignare velit, vt et hanc resignationem admittere, et Canonicatum conferrem. Dixi me id facere non posse, et tales fauores Canonicis sanctionibus vetitos, non nisi à sede Aplicâ indulgeri solere. Confert se ille ad Illmam Cel. Vram idem petiturus vel potius suffragio Illmæ Cel. Vræ, ad obtinendam hanc in Vrbe gratiam vsurus; Supplico Illmæ Cel. Vræ, vt quantum fieri poterit et licebit, huic viro Nobili, præclare de Repub: merito, et rebus Ecclesiæ promouendis addicto, declarare velit, quo affectu erga eos feratur quorum nos vicissim operâ, in tuendis iuribus nris vti solemus. Humillima mea obsequia defero Illmæ Cel. Vræ. Poltouio 25. Aprilis. 1631°.

Eidem.

Cessit è vita hoc mense Parochus Viscouien., cumq. ea Ecclesia in oppido meo in quo magnam partem anni degere soleo, sita sit, plurimum mea meorumq. interest, talem illi subrogari Successorem, qui alijs non grauatus Sacerdotijs per se curam animarum gerere possit. Concessit quidem Smus D. N. mihi eam facultatem, vt si forte Parochiam aliquâ in mensibus sedi Aplicæ reseruatis vacare contigerit, liceret mihi indicto et publicato concursu magis idoneæ personæ eam conferre, sed vereor ne quis ignarus iuris mei, importunis apud Illmam Cel. Vram precibus hoc beneficium sibi conferri postulet. Qua in re vt Illmâ Cel. V. non tam mei quam Ecclesiæ illius cuius ædes sacra in ruinam propendet rationem habere velit obnixè rogo.

cui

cui etiam Rescripti Apostolici exemplum mitto, quamvis iam antea actis Cancellariæ Eminent.mi Dni Cardinalis Sanctæ Crucij dum adhuc Nuncij Apolici munere fungeretur insinuatum fuerit. Humillima mea obsequia defero Illmæ Cel. Vræ. Torunio d. 17. Maii 1631.

Iasnie Wielmozny a mnie wielce Msciwy
Panie Podskarbi Nadworny Koronny,

Przypisy

Barzo się temu dziwowac muszę, że Wm: M. Mu Pan wiedząc o tym dobrze że Constitutią przeszlego Seimu Contracty wszytkie ktore Rzecz ptą przez Commissarze, y Ieo Mci Pana Podskarbiego Coronnego, z nami ktorzysmy na on czas w gwaltowney potrzebie pieniedzmi lichwę od nich płacąc dogodzili, vczynila approbowane są, y każdemu zapłata, tak przez Vniwersały Krola Ieo Mci, iako y Ieo Mci Pana Podskarbiego vkazana iest, one teras priuata authoritate wzruszac raczysz, wiem że się to nikomu nie dzieie od Wm: tylko mnie, a iz nie baczę abys Wm miał priuata authoritate, to co Seim zawarl rozrywac, et ad arbitriu suum mnie odsyłac, a zwlascza tali instantia, kiedy mnie o moie własne prawem przegrazac raczysz; Niedbąm ia o zadne Czopowe, ani Podatki, o to tylko proszę abys Wm: kiedys iuz to wziąl na się, terminum solutionis, ktory mam od Rzptey assecurowany priuata potestate prorogowac nie raczył. Nie racz mi Wm moy Mu Pan vkazowac præsentia tempora, ale na tak rzeczne racz Wm sobie wspomniec zawieruchy, y na naszę z szkodą naszą iakąkolwiek

vczynwsi

nie ostatni to był raz, y może potem toz nastąpic, à Wm: mcMP. na po=
czątku Vrzędu swego nie raz chęci ludzkich odrażać, od dania ra=
tunku Rzptey. Więc zyna mię sługę swego, ktorym zawsze y Wm
y zacnemu Domowi Wm rad służył; nieraz tak nastęṗowac, abym
się słusznie miał vskarżać na Wm. Czego będąc pewien oddawąm
się w łaskę Wm mego Mciwego Pana. W Toruniu.

Do Krola Ieo Mci.

Przeszłego roku czyniąc dosic roskazaniu WKM. Pana mego Mługo
dałem był na assecuratią Skarbową y Commissarzow od Rzptei nazna=
czonych kilku tysięcy złotych; maiąc tak od nich iako od Seimu przeszłego
warowaną zapłatę tych pieniedzy z podatkow Biskupstwa mego, co
y WKM. Pan moy Mciwy listwem swem approbowac raczył. Za
tę vczynnosc tę odnoszę na tęn czas od Ieo Mci Pana Podskarbiego
Nadwornego nagrodę, że nietylko tego co moiego iest vmyka, ale
tez prawem mi Tribunału swego przegraża; podobno Ieo Mc rozumie
że to iuz ostatnia zła chwila była przeszłego Roku, iże napotym
niepotrzeba vczynnosci ludzkiei, od ktorei takim sposobem inszych
odraża. à podobnoby lepiey iesly takowy iest gwałt pieniedzy, do
nowego się pożyczania vciekać, aniżli nąm stare długi zatrzymo=
wać, y oraz publiczne assecuratie y Constitutią Coronną znosic.
A że naiwięcei czyniąc dosic roskazaniu WKM. Pana mego

Mciwego

Mciwego przeszłego Roku dogodziłem był temi pieniedzmi, teras mi się też do Mciwei obrony W. K. Mci vciekać przychodzi, prosząc W. K. M. abyś zakazać raczył Je. Mci Panu Podskarbiemu tak przeciwko mnie postępować, czymby i prawo pospolite, y assecuratie publiczne znosić się miały, y my za vczynności nasze odnosić præiudicium. Wierne zatym poddaństwo y naniższe vsługi oddawam w łaskę W. K. Mci Pana mego Mciwego. W Toruniu.

Do Je. Mci Pana Kuchmistrza koronnego.

Dał mi znać Je. Mć X. Kanclerz, iż wyrozumiał z Je. K. Mci że Je. Mć Pan Podkanclerzy acerbè vskarża się na mię, si more maiorum amicitiam discindere voluisset, ego prius, vel certe frater meus który do Druku to podał, w Poznaniu me renuente, compellandus erat, facti rationem reddidissemus. Magnus vir pater ipsius fuit, et à me ob res præclarè gestas, semper cum præfatione honoris memorandus. Ale żeby omnes eius ciuiles actiones, cunctis probentur, hoc nemo efficiet, było co ganić za żywota, y ganiono publicè, in bellis suscipiendis ac gerendis było consilium, była fælicitas, in toga parcant manes ipsius, ciężki był Panu, ciężki rownym, obiter attigi in hoc scripto, quod nondum iuris publici feci, niemasz go w kramie, scribent alij, neq. verè dicta exolescent. Aliter ille se à me læsum frustra queritur, non primus ego iram iratosq. notaui, ego ipse huic passioni obnoxius, cum aliorum in hoc genere scripta

lego

lego, non illa sed me ipsum reprehendo. Co się tam dzieie, co za spes Woisk Cesarza Je° Mci, iezli iuz pokoi we Włoszech, roskaz Wm komu z swych oznaimic. Oddawąm się zatym wlaskę Wm: mego Mgo Pana W Puncu d 30 Maii 1631°.

Do Krola Je° Mci.

Xiądz Pawel Koludzki powinny moy z mlodych lat swoich przy mnie dobrze wcwiczyl się w sprawy Cancellariskie, y teraz zo: stawszy iuz kaplanem nie iest na sluzbie W. K. M. w liczbie pro: zniących, doznawa tego Je° Mc Xiądz Canclerz, ktory niewątpię ze przyzna ze mu dogodny iest; tenze da swiadectwo o przystoinei y kaplanski poboznosci iego, tylko mu tego niedostaie ze niema o czym sluzyc v Dworu. A ze teras occasia się podala, kiedy Szuramska Plebania vacuie, vniżenie proszę W. K. M. Pana y dobrodzieia mego, abys W. K. M. temu godnemu y poboznemu kaplanowi, benefi: cium to conferowac raczyl; gotow on y tam zaras na Residentią iachac, lubo będzieli to wola W. K. Mci dalsze poslugi Cancella: riey W. K. Mci oddawac. Vnizone zathym poslugi moie y modlitwy kaplanskie, oddawąm wlaskę W. K. Mci Pana mego Mciwego.

Illmo Nuncio Apolico

Ita omnibus nota est Illmae Celmae Vrae eximia erga me benignitas, vt effugere non possim, quin eorum qui sua negotia a me Illmae Cel. V.

commendari

commendari cupiunt, nomine interdum molestus esse illi cogar. Dnus Abbas Plocen. meus est ex sorore nepos, is cum nuper Praepositura Rauensis regulare monachorum Plocensium iuris et collationis beneficium vacaret, queritur idem ius Monasterij sui noua eiusdem Praepositurae, apud Illmam Cel. V. impetratione in discrimen adduci. Supplico Illmae Cel. V. ne prius quidquam in hac causa decernere velit, quam rationes per Dnum Abbatem proponendas expenderit. Deniq. totum hoc negotium Illmae Celni V. commendo, atq. ab Illma Cel. Vra peto, ut eius familiae de Ecclesia meritae et merenti rationem habere velit quam maximam. Humillima mea obsequia defero Illmae Celni Vrae. Pultouio die IX. Junii 1631.

Mnie wielce Mciwi PP. i Szwagrowie.

Maiąc w opiece moiey te sieroty Siostry Ieich Mci Paniei małżonki Wm. Pana Boga o to proszę, aby w postanowieniu ich P. Bog nam wszytkim błogosławic raczył. Żadnei w tey mierze niemam y niechcę miec priwaty, ale tilko samę tego domu zacnego przystoinośc y kiedy się do tego occasia podawa, za moię własną mam to pociechę. Wnosi Ie. Mc Pan Woiewoda Łęczycki do nas wszytkich prosbę swą za synem swym o iednę z tych sierot; niegodziło się y mnie y Ie. Mci Xiedzu Kanclerzowi tylko wdzięcznie przyiąc ten affect Ie. Mci. Ale ze particularia, ktoreby do Conclusiy ty sprawy służyły, raczy Wmciom wzli nam uważai przystoi. Ja z mieisca mego Wm. mym Mciwym PP. i Szwagrom to daię w moc, y proszę abyscie Wm. iako in causa propria, tak to żądanie Ie. Mci Pana Woiewody Łęczyckiego uważali, y tak concludowali, żeby i honor domu zacnego tych sierot był ochroniony, y my ktorym o tym zawiadowac przychodzi, odnieslismy y od P. Boga nagrodę, y od ludzi pochwałę. Oddawam się zatym w łaskę Wm. m. M. PPów. W Pułtusku 12 Junij 1631.

Do Ie. Mći Pana Woiewody Łęczyckiego.

Tu mię dopiro w Pułtusku zastało pisanie Ie. Mći Xdza Kanclerza w sprawie tey ktorąś mi Wm̃ m. M. P. przedtym proponowai raczył. A że ia żdarona rad służę Wm̃ memu Mćiwemu Panu y domowi Wm̃ wszytkiemu accesiy życzę, chętnie dawąm list moy do Ich Mći PP. Contutorow, porucza: iąc to Ich Mćiom, aby ostrzegszy ea quae iuris sunt, przystąpili w tey spra: wie y staraniu Wm̃ ad essentialia. W ktorych niewątpię że się będą refe: rowali na Ie. Mći Xdza Canclerza i na mię. Dom i plac w Warszawie, kie: dyby był moy nie tak bym się o nim pytał, ale że rzecz iest kościelna, nie: racz się Wm: m̃ M. P. dziwowai że się go vpominai muszę. Differentia miedzy Ie. Mćią P. Sieprskim, a P. Starostą Bobrownickim, iuż iest dawno tak decisa że P. Starosta vstąpił zapisnego długu, na żądanie Ie. Mći Xdza Kanclerza Koronnego y moie też trzech tysięcy złotich. Ostatek trzeba oddai zaczym nie zostanie occasia do inszei nieprzyiazni. Obraz ten ktorym Wm. dawno obiecał posyłam przez tego czeladnika. Odda: waiąc się w łaskę wm: meo Mćiwego Pana. W Pułtusku 12 Iuny 1631.

Do I. Mći P. Sieprskiego.

Iuż em ia dawno tę naszę declaratią y przez list wprzod a potem i vstnie Ie. M. P. Staroście Bobrownickiemu opowiedział; y teras gorąco piszę do niego, aby trzy tysiące złotych z originalnei summy vpuściwszy ostatek od Wm: chciał odbierać, y rzetelnie we wszytkim z Wmą się vspokoić. Ro: zumięm że będzie chciał co dla nas vczynic: ktory list racz Wm̃ do ręku iego przesłać. Oddawam się zatym etc.

Vważalismy to pospolu z Ie. Mćią X. Canclerzem że lubo P. Starosta puszczał to na moderatią naszę opowiedziawszy vtraty swe, vrgebat iednak

zapisu

zapisu swego, ktorego trudno przyiaciel vmnieiszać może. Zaczym minorem legem niemoglismy imponere Ie. Mći Panu Staroscie; racz tez Wm. m. Mćiu Pan napisać do Ie. Mći Xzá Kanclerza.

Do Pana Starosty Bobrownickiego.

Iakaby moia declaratia z Ie. mćią Xzm Kanclerzem w sprawie Wm. z Ie. Mćią Pm Sieprskim była vstnie wm: powiedziałem: Ponawiąm i teras tego przez list, abys Wm naty decisiy ktorą za podaniem wręce obiema nąm ty sprawy vczynilismy, przestał: To iest abys Wm: zty originalny summy trzech tysięcy złotych vstąpił; gdyzby on wm. chciał zaras realizować się. Będzie Ie. Mć Pan Sieprski vmiał tę sobie pokazaną łaskę powolnością wszelaką oddawać wm: y nas sobie obudwu tym Wm. obowiązesz. Oddawąm się, etc. W Pułtusku d 12 Iunii 1631.

Do Krola Ie. Mći.

Barzo wniesposobnęm yniebespiecznęm zdrowiu moim zastała mię tu nowina ó zesciu ztego swiata Krolowei Iei Mći Pani i Dobrodziki moiei. Iesly kiedy tedy teras racz W. K. Mć Pąn moy Mćiwy animu Regiu wziąć przed się y tak zal swoy moderować, abys zawsze raczył miec na pamięci y swiętobliwe potomstwo swoie y te narody nadktorymi zwoli y przeirzenia Boskiego panuiesz, ktorym po Panu Bogu wszitko nalezy na zdrowiu y szczesliwym panowaniu W. K. Mći, ktorego gdy szanować będziesz salui erimus. Biezałbym zaras do W. K. M. by mię ta choroba moia, ó ktory szerzey do Ie. Mći Xzá Canclerza Coronnego, nietrzymała. Wierne zatym podanstwo i modlitwy moie kapłanskie oddawąm właskę W. K. M.

Pana

Pana i Dobrodzieia mego Mciwego. W Roku 12 July 1631.

Nuncio Apolico.

Prius ego accusationem meam contra Religiosos Prasnicen. Bernardinos deferre debueram, quod me inconsulto Deo dicatis virginibus Ordinis sui, non solum è claustro egressum, sed annuas etiam euagationes atq. emansiones concesserint, monitiq. eo nomine à me in sua potestate esse clausuram Monialium responderint: sed illi vt video, quod in ipsis culpandum erat, in me conjiciunt, suiq. erroris culpam mihi imputant, à quâ omnino alienus sum. Concessi per amicos supplicanti Priorissæ Prasnicen. quam antea monuerâ ne Monachorum concessione freta vagaretur vt cum scitu Superiorum valetudinis curanda causa Varsauiam ad Monasterium sui Ordinis proficisceretur, in eoq. aliquantisper sub clausura degeret, quod illa me eo nomine compellauerit, vel potius quod ego ad prohibendas quotidianas Monialium emigrationes authoritatem meam interposuerim, id ægrè ferunt isti fratres, atq. apud Illmam Cel. V. me antea ne vno quidem verbo compellato sinistrâ onerant opinione. Mea concessio reuocatione non indiget, cum temporis mora expirauerit. illos ab Illmâ Cel. V. moneri cuperem, ne me inconsulto soluant laxis concessionibus, Virginum sacrarum clausuram, alioquin vtemur iure nostro. Ante annum in domo fris Illmi Dni Epi Posnanien. moderni, dum illum isthic inuiserem, reperi circiter duodecim eius claustri virgines, cum tribus fortassis Religiosis, sub eodem tecto ne dicam amplius, cum summo sæcularium scandalo manentes. Testis est Illmus Dnus Eps Posnanien. quantopere tum temporis commotus fuerim, et quibus verbis eas, eosq. gra:

uissime

grauissime obiurgauerim, ac pœnis Canonicis teneri declarauerim, sed et tunc ij fratres suas mihi opposuerunt exemptiones, et deinceps suo arbitratu faciunt omnia. vt et P̄res Dn̄icani, qui Plocense sui ordinis Monasterium virginum, passim omnibus aperiunt, virgines quotidie, et quoties libet egredi, permittunt, nullamq omnino clausuræ rationem habere volunt. Retuli ea de re per internuncium meum ad S.D.N. expecto responsu sed vt mihi scribitur maior etiam in Vrbe exemptionis, quam Episcopalis iurisdictionis ratio habetur. Duo tantum in tota Diœcesi meâ exemptâ ista virginum Monasteria habeo, quæ mihi tantum facessunt negotij, quantum alia quæ meæ ordinariæ iurisdictioni subsunt, ob purum et exactum secundum præscriptū Sacrorum Canonum, seruatum regimen afferunt solatij. Humillima mea obsequia defero Illmæ Cel. V. meq; illius gratiæ diligentissimè comendo. Brocouio d. 18. Iulij 1631.

Illres et Mag. Dni, amici obsmi. Regentib. Prussiæ

Iam alter labitur annus à quo subditi mei Brocouienses, à seruitoribus et subditis Dni Christophori Polenij in itinere spoliati, et bonis fortunisq; omnibus exuti, frustra implorant in tam acerbissima iniuria Magistratus Prussici præsidium. Satis quidem idq; euidentissimis rationibus et testimonijs probatum fuit, prædones illos non Suecorū fuisse milites, sed Polencianos subditos, ab eis interceptam eam prædam et in bonis eiusdem D. Polenciĳ distractam. Sed hæc omnia vt video apud D. Polencium veluti quodam ioco et sarcasmo excipiuntur. Possem ego nisi me iuris et iustitiæ respectus cohiberet, pari genere violentiæ D. Polencio respondere; implorata etiam Sac. Reg: Mtis

Dni

Dni mei Clemen[mi] authoritate. Interim hoc negotium refero ad Ill[mas] et Mag[cas] DD. Vras, tanquam summos in eo Ducatu iustitiæ Præsides, ab eisq; peto, vt locorum vbi hoc facinus perpetratum est vicinis Magistratibus serio demandare velint, cognoscerent hanc causam summario iure, damnaq; quæ grandi summa æstimari possunt, his subditis meis restitui iuberent, ac prædones ipsos, eorumq; defensores pœnis afficerent. Id si DD. Vræ fecerint, vicissim nos quoq; curabimus, ne homines illius Prouinciæ, in similibus casibus, nostro quoq; præsidio vbi opus fuerit, egeant. Mea interim officia et obsequia DD.[bus] Vris defero. Dat. in Arce nra Brocouien. 18 July 1631.

Mnie wielce Mciwy Panie Siestrzanku

Niewiedziałem i niewiem do tych czas, o żadnych roznosciach, ktoreby miały zachodzie, miedzy maiętnoscią WM. à Je Mci X[ię]za Biskupa Łuckiego. Nierozumiem iednak zeby Je Mc X. Biskup Łucki, iako człek baizny, i vważny miał sobie temere postąpic. Zatym i WM. radzę abys tilko zostawaiąc w Terminach prawnych, do czasu to zniosł, asz y ia y Je Mc X. Kanclerz (do ktorego o tym rozumiem zes WM. napisał) y ia tesz napiszę kogo tam zeslemy. Oddawam się zatym w łaskę WM. mego Mcgo Pana i Sziestrzanka. W Broku vt supra.

Nuncio Apostolico.

Mitto Illmæ Cel. Vræ Rescriptum S.D.N. quo sua S[ctas] mihi eam gratiam indulsit, vt occurrentibus vacationibus Canonicatuum Plocensium, ad tres ex ijs successiue vacaturos personam idoneam Illmæ Cel[nis] Vræ nominare possim. Nunc vt audio morte Rdi Dni Gabrielis Wladyslawski, vacat Eccæ

mex

mea Plocen. Canonicatus, et is quidem qui semper à Doctoribus Iuris possidebatur. Quare ego quoq. circumspicio personam idoneam, et talem Sacerdotem, qui me iam ætate fessum in obeundis functionibus Epalibus iuuaret, quem infra paucos dies Illmæ Cel. Vræ præsentabo. Interim ex hoc exemplo Rescripti Apostolici intelliget Illma Cel. Vra, quid mihi Smus D. N. concesserit; ac proinde si quis isthic alijs medijs sibi prouideri desiderârit Supplico Illmæ Cel. Vræ, ne quid in præiudicium iuris mei obtineri sinat. Humillima mea obsequia defero Illmæ Cel. Vræ. Brocouio.

Serlmo Regi.

Będąc niedawno z łaski W. K. Mci Pana mego Miłwego Pieczętarzem doznałem tego iakiego sumptu potrzeba na ciężary ktore ten Vrząd ma przy sobie. Maiąc przy Pieczęci Biskupstwo Łuckie y Opactwo Tynieckie, y taką intratę ktora się bespiecznie rzec mogę rowna Biskupstwu Płockiemu, przecię mi iy niezbywało lubo zwykłem zawsze moderowac expensas. Widzę że y Ieo Mć X. kancl[e]rz Koronny liche albo małe subsidium maiąc spustoszonego Biskupstwa swego gemit sub hoc pondere, y słusznie vcieka się do W. K. Mći Pana mego Miłgo w podawaiących się okazyach o ratunek; gdy teras otworzyła się Szkolasteria Łęczycka vniżoną prosbę moię wnoszę za Ieo Mćią X. kanclerzem Coronnym do W. K. Mći Pana mego Miłgo o to beneficium. Vczynisz go W. K. M. Pan moy z chętnego do posług swych chętnieiszym y sposobnieiszym; Pokażesz znak szczodrobliwosci swoiy tęmu ktory nietylko priwatne dostatki ale y zdrowie swoie radby odważył dla W. K. Mći. Wierne zatym poddanstwo y naniższe służby oddawam w łaskę W. K. Mći Pana i Dobrodzieia mego Miłwego. W Broku 23. July. 1631.

D. P. Chorąże.

Mnie Wielce Mći Panie Chorązy Chełmski

Barzobym był rad z Wmą Mˡ Mˡ Panem widział się w Lublinie, bo w nie:
sposobnym zdrowiu moim uciesżyłbym się był z dobrego zdrowia WM, także
Jey Mći Pani małżonki Wm; mogłoby się było y w tey sprawie, w ktorey Wm do
mnie pisać raczysz, lepiey o tym znieść niż przez list, iakosz y przez list
barzo niepodobna. To tilko Wmu teraz oznaymuię że Jeo Mć Pan Miecznik
Wołynski ozwał mi się też z synem swym, ia iednak swoiem radniey bym
życzył. Zatrudnione są w prawdzie sprawy, y pieniezny ratunek, ten to się
w ten dom wniesie potrzeba aby miał gotowy y takiey osoby ktoraby iuż
przez się wszitkie trudności zawiadowała, z ktorymmie iuż teskno, ale
tęmuby to łacnie przyszło, ktoryby się o to iuż wziął iako o rzecz swoię
własną. Maiętność zacna iest w ręku moich ktorąm ia gotow pusić, y pokazać
to że w tych sierot opiece nic swego nieszukam. Są i drugie maiętności
tey rowne, nie bez ciężaru, ktoryby iednak było czym znosić. Syn ma osm lat
Panna w dziesiątym, ale o tym wszystkim trzebaby się nam vstnie rozmowić.
Jey Mći Pani Chorązyny służby moie zalecam, tudziesz oddawaiąc się
w łaskę WM. mego Mćiego Pana i Szwagra. W Broku 29 Julij 1631.

Do Pana Podkomorzego Drogickiego.

Dopiero z listu Wm. mego Mćego Pana dowiedziałem się, co się w Sterdyni
stało. Wiedziałem w prawdzie że w nocy w Poniedziałek przeszły iaczyś ro:
zboinicy wiachali tam byli, y posłałem tam był czeladz moię, ktorą przy sobie
miałem, y roskazałem im był aby czekali dalszych posiłkow; ktorych z łaski
Bożey y Przyiacioł moich mam więcey niż 200. Wszyscy prawie obywatele
tuteczni za dzień ieden stawili mi się. Zdarzył to Pan Bog żem ich w Bro:
ku

ku rosprawil, malo co więcey ich nad 200. do Sterdyni postarawszy, a zwlascza vslyszawszy; że tesz P. Bog tych lotrow, nie moia moc rospruszyl, podobno y niebez rozlania krwie, czego z serca zaluię, gdysz wm iestes dobrym swiadkiem będac rowno zemną opiekunem tych sierot, iż pospolu z Wmą gotowismy byli zawsze wtym punkcie zostac, lub na przyiacielskim, lub na Sądowym rozsądku, y teras swieżo z Lublina, przez Ie Mu Pana Podsto:lego Lubelskiego wskazalem do PP. Kiszkow, aby mię naiazdami zanie:chawszy, sposobami iako dobrzy ludzie czynic zwykli szukali, y teras tosz iest moie zdanie. Niech wie swiat wszystek, co y P. Bog wie, że z opieki tych dziatek y zlamanego pieniądza żysku sobie niezyczę, iednak nie tilko dostatki moie y gardlo gotowem odważyc dla nich. A to zarobili sobie Ich Mc na Criminaly takie ktorych nierychlo przegryzną; a ieslij morderców niebosczyka Iwanowskiego to potkalo, że ich w kilka Niedziel, y czci y ma:iętnosci odsądzono, tenże iest obronca Bog ktory to pokaże nad nieprzyia:ciolmi sierot iego. Wm. memu Milwemu Panu za to wielce dziękuię, zes tę ochotę przeciwko tym sierotom pokazac raczyl; niewątpiąc nic że kiedy tego będzie potrzeba, takim się Wm y tym sierotom stawic będziesz raczyl. Wiedząc tesz to że kwoli Wm y Ie Mu Panu Lowczemu bratu Wm gotowem się zawsze stawic, tak iako powolanie moie niesie. Co się tknie tego Cyrographu Gdanskiego, potrzeba abys mi Wm. oznaymil, do kogo trzeba napisac, iesliże ad Magistratum Gedanensem, czy do kupca ktorego, a zwlascza gotowem wszytko uczynic, tylko mi Wm praescribat formam. Iey Mci Pani Podkomorzyny także Iei Mci Pannie Woiewodzance zalecam slużby moie, Oddaiąc się na ten czas lasce Wm mego M. P. W Broku.

d. 6. Aug: 1631.

Do I. M. X. Kanderga.

1.

Artykuły albo Puncta Ich Mći Panow Duchownych circa Tractatum Compositionis, podane.

Po wczoraiszey propositiey J. M. X. Arcybiskupa Gnieznienskiego, fraternè et paternè do Ich Mći PP. Swieckich vczynioney, iż Ich MM. tak Duchownym iako y Swieckim, ad Actum Compositionis deputowanym, zdało się, aby in scriptis oboia strona, krzywdy y vrazy swoie, ktore mieć prætenduie proponowała per Puncta, siue per Articulos. Czyni to stan Duchowny tym scriptem, przypomniawszy iednak wprzod, y to na pismie, co wczora od Je° Mći Xżą Arcybiskupa vstnie powiedziano było. Iż się nie dosyć dzieie Constitutiey Seimowey ex parte istius Compositionis, gdyż z Woiewodztw wielu niemasz PP. Deputatow. Duchowni zaś przy Ich MM Xażach Biskupach deputowanych [wyiąwszy na ten czas chorego w Toruniu Je° Mći Xżą Biskupa Płockiego] ze wszythich Kapitul Kosciołow Katedralnych posłani stawili się na to mieysce, choc od powietrza niebespieczne, obawiaią się tego aby ten Actus et Tractatus, miał bydź ex omni parte validus, w ktorym to co iest essentiale non obseruatur. Zwłascza iż w Constitutiey nie dołożono: Vnius vel plurium absentiâ non obstante.

Nie wszythie tedy na ten czas krzywdy y vrazy stan Duchowny proponowac będzie, ale tylko glownieisze, w ktorych czuie się byc partem læsam in iuribus et Priuilegÿs suis cultum Dei et salutem animarum tangentibus.

1. Wielka naprzod krzywda iest samego Pana Boga y Kosciola iego swiętego wniesienie per vim Confideratiey od stanu swieckiego przy Electiey y Coronatiey wprzod Krola Henryka, potym Krola Stephana y Krola Je°

y Krola Je^o Mci Pana naszego szczesliwie nam panuiącego. Na ktorą protestatie Stanu Duchownego y Panow niektorych Senatorow Swieckich, y całych Woiewodztw są in recenti vczynione. Zaczym izto prawem nazwano, byc nie może, co non ex consensu Ordinum stało się. Stan Duchowny natym placu załośnie to wspomina, iż omnes iniuriæ et angariæ Ecclesiarum et Sacerdotum ex hoc fonte processerunt.

2. Prophanacya Kosciołow wielu stała się. Wyrzucono z nich Boga, poswięcone Ołtarze, wygnano kapłany sługi Boże, Sepulchra Maiorum et Christifidelium na Cmentarzach violata, á zatym został populus, sicut oues sine Pastore, sine Sacramentis, sine pabulo verbi Dei. Na co słusznie płakać się musi z Prorokiem: Paruuli petierunt panem, et non erat qui frangeret eis.

3. Nadania Koscielne, ktore Statut nasz zowie Poswiątne, in vsus priuatorum cesserunt. Jeszcze to Pogańscy Legislatores wiedzieli. Ze res sacræ, religiosæ extra nostrum patrimoniū, et in nullius bonis sunt, ktore áto niektorzy záś się Boże, in sua patrimonia converterunt. Dziesięciny zatym in quibus victus Cleri, et præcipuè Parochorum consistit, prawem naprzod Bozym. Więc y Statutami Koronnymi Przywilegiami Krolow pobożnych gruntownie obwarowane odięte są, y vsus ich słowkiem Compositionis in dubiū vokowany. Coż to za Composicya albo vgoda? Każą Plebanowi Sacrificium offerre, orare pro populo, Sacramenta administrare, Verbum Dei prædicare

prædicare, ktore wszytkie functiones są pracowite, y żywnośc mu, y prawie żywot sam odeymuią: gdyż iako prawo mowi; alimenta negare, est negare vitam. Niepomniąc tez y nato, co pismo S. mowi: Si nos vobis Spiritualia seminamus, magnum est vt vestra carnalia metamus.

4. Stan Duchowny iako i Swiecki ma swoie Iudicia, et Causas quas cognoscere, et de quibus discernere debet: Są dobrze okreslone prawem Koronnym limites fori Spiritualis et Secularis. Niewdaie się stan Duchowny in materias Iudicij Secularis, bo y niemoże, ani chce. Wtym zaś wielka vraza Stanu Duchownego, ze Executia Sądow iego de facto est suspensa, Zaczym impune patrantur peccata publica, propter quæ venit ira Dei in filios huius Regni.

5. Pytali się wczora IchMM. ktoreby Artykuly do Sądu Duchownego należały, Czytany był otym obszerny y wyraźny Statut Koronny. Iż naprzod Causæ fidei, hæresis, de septem Sacramentis, Causæ Decimarum, Blasphemiæ de Beneficijs, sacrilegijs, fœnerationes albo Vsure, (ktore on mądry Rzymianin z mężoboistwem porownał) także incantationes, y innych wiele, ktore każdy w Statucie czytać może. W tych wielu iustitium stało się, dla tego iż exequutio iurisdictionis Spiritualis była suspensa cum magno præiudicio Cleri et damno animarum Christi sanguine redemptarum, ktore dla niekary na wieczne zatraczenie idą.

6. Iz tedy spoliatus iako wszytkie prawa mowią, ante omnia est restituendus, prosi Stan Duchowny, aby wtych Punctach była onemu uczyniona restitucya, Confæderacya za prawo nie poczytana; Kościoły y dotes

y dotes Ecclesiarum przywrocżone, Dziesięciny oddawane. Iurisdictionis także Executio restituta, bo tego pominąwszy do Compositiey przystąpić się nie może, gdyż iuri publico in fauorem cultus Diuini introducta nulla pactio aut transactio priuatorum derogare potest.

A na koniec. Iż wszelka Compositio albo transactio bywa de re dubia, vel incerta, dokłada tego Stan Duchowny na tym placu że nie może rozumieć iako de claris, et indubitatis suis iuribus et legibus Diuina et humana authoritate latis et roboratis, in volumine Statutorum Regni contentis, nec non Priuilegijs Principum approbatis, mogłby ad Compositionem descendere, y wyzuwać się z praw y wolności swoich. Tym zaś nikomu krzywdy czynić nie może, kiedy chce iako powinien vti iure suo.

Iednak do takiey Compositiey iakiey in Statutis Regni extant exempla odniozszy satisfactią od Stanu Szlacheckiego, modo et ordine suo przystąpić będzie mogł. Wszakże z tym warunkiem co się Dziesięcin dotycze, żeby Compositia namawiana była, nie o Dziesięcinach ex Bonis Regalibus Spiritualibus et alijs, in quibus res iudicata et vsus intercessit, ale tylko o tych Dziesięcinach, in quorum vsu Clerus non est. 2.

Także aby żadna suspensio Iudiciorum in Causis Decimarum przez Composicyą nie działa się. 3.

Iest inszych wiele vraz Duchownych, ktore czasu

y mieysca

y mieysca swego iako potrzeba ukaże, szerzey przełożone bydź mogą. Iako tesz iest wielka uraza w Constituciey, ktorą ukazano Stacyą Zołnierzom w Dobrach Duchownych, przeciwko prawom y wolnosciom dawnym z wielkiem y prawie ostatnym zniszczeniem Maiętnośći Stanu Duchownego.

Artykuły Urazow mnieyszych Stanu Duchownego na Akcie Compositiey inter Status podane.

1. Iz w podatkach Rzptey na Seymach uchwalonych, większe ciężary na Dobra Stanu Duchownego, á niż na Dobra Stanu Szlacheckiego wkładaią, y względem Dziesięciny nie dziesiątą cześcią poborow, albo podatkow z włoki, ale polowicą przykładai się stanowią y w Uniwersalach piszą, y tak gdy wielka liczba Poborow postanowiona na Seymie bywa, nieznosny ciężar, gdyz czasęm za to Dziesięcina wszytka nie stoi, na Duchowieństwo obala się niewspominaiąc subsidia charitatiua

2. Iz nie takie podatki Rzptey na Stan Duchowny stanowią, ktoreby rowne były s Stanem Szlacheckiem, gdyz Pobor, gdy uchwalony bywa y w wielkiey liczbie cięszki iest barzo Stanowi Duchownemu, dla tego ze zkazdey Włoki, ile ich we wsiach maią, sprawiedliwie y prawdziwie Pobor daią, á Stąn Rycerski, choc będzie we Wśi Włok kilkanaśćie, ledwo daie z Włok kilku albo mniey.

3. Iz w ponoszeniu ciężarow Rzptey nierowno Stąn Rycerski z Stanem Duchownym pociąga, bo Stacye w leżach y w ciągnieniu zolnierskiem na Dobra Stanu Duchownego obalaią się, á Dobra Stanu Rycerskiego

tego

tego ciężaru nieponoszą y w Constituciach Koronnych excipuią się.

4. Iz w wybieraniu podatkow Rzptey PP. Poborcy Stanu Rycerskiego, Stan Duchowny zwlaczaiąc odbieranie Poborow, winami nakrywaią, y zaraz na pierwszym terminie do Banmitiey przywodząc, y desertat, ani conflagratiey nieprzyimuiąc. Zaczym przychodzi nietylko do Banitiey Osob Duchownych bez pozwolenia Appellatiey, ale y do executiey processow na dobrach Koscielnych otrzymanych w ktorych processach, y perlucrach, per executionem finalem fortem Dobra Koscielne trzymaią y odbieraią.

5. Iz skarb Koronny y PP. Commissarze zaplaty zolnierskiey gdy się trafi Confaederacia zolnierska dla niezaplaty, y gdy Duchowienstwo nieczekaiąc czasu wydania Poborow chce co prędzy pobory złozyc w ktorym Woiewodztwie zeby zolnierz z Dobr Duchownych vstąpił, nie chcą na to Skarb Koronny y Commissarze pozwalać, y czasu zaplaty zolnierskiey każą czekać y dlatego dla prędszego vwolnienia Dobr Duchownych, prosi Duchowienstwo zeby w tych exactiach Rzptey, mogli mieć swoie Exactory.

6. Iz po smierci Duchownych PP. Podawczy y powinni, y insi, Derelicta po smierci zostawione, de facto biorą y testamenta vkrywaią.

7. Iz PP. Sędziowie Swieccy, Osoby Duchowne do przysiąg przez Decreta swe przymuszaią odprawować na rynku, albo w sieniach in confusione hominu more Equestris Ordinis; przeciw prawu Duchownemu y zwyczaiom Chrzescianskim y prawom, ktore Duchownych do czynienia przysiąg do Vrzędu Duchownego odsylaią.

8. Iz na Trybunale Radomskiem o podatki Rzptey Deputatow Duchownych na Sądy nieprzypuszczaią, ale sami PP. Swieccy Osoby Duchowne o te podatki, sądzą, karzą, y Banmituią.

Iz

9. Iz na Seymikach partycularnych Stan Rycerski w wielu Woiewodztwach Osob Kapitulnych na zezwolenie podatkow na Dobra Duchowne y Pralatow Osob Duchownych Dobra dziedziczne albo kupne albo Oyczyste maiących nie przypuszczaią na te Seymiki miedzy się, y mieysca iem nedaią miedzy sobą ani Vota.

10. Iz na Seymach Koronnych choc Contradictia Stanu Duchownego dzieie się przeciwko Constituciom stan Duchowny urazaiących, y wiązaiących, á przecię iednak w Constitucie Koronne to wpisuią.

11. Iz PP. Collatorowie y Patronowie Swieccy według powinnosci prawa iurispatronatus, niechcą się przykładac do vbogich Plebanow ad reaedificationem Ecclesiarum.

12. Iz w niektorych Woiewodztwach diversae religionis ludzie zbory swoie tusz pod Kosciolami buduią, skąd przeszkoda wielka nabozeństwu gdy w Kosciele y Zborze spiewaią y dzwonią, dzieie się.

Petita Stanu Duchownego na Akcie Compositionis inter Status podane.

1. Iz zagęscily się gwałtowne naiezdania y nachodzenia Domow y Folwarkow Duchowienstwa, y gwałtowne zabieranie albo lupy tych Domow y Folwarkow y Presbytericidia zagęscily się impune, á nawięczey dla tego ze Osobie Duchowney nie godzi się według prawa Duchownego criminaliter instigowac y conuincowac. Takze od Zydow kradzienie Naswiętszego Sacramentu, y mordowanie Dzieci Chrzescianskich dla czarow zagęscilo się, á o to Duchowienstwo nie może instigowac. Tedy prosi Stan Duchowny zeby na Seymie obwarowano to, y postanowiono zeby o nascie y lupy Dworow Duchownych Vrzędnik albo Plenipotent

instigowac

instigować y conuincować mogł. A o Presbyteriidium żeby Instigator albo każdy Parapsian także y na Zydy o te ich excessy instigować mogł.

2. Iż in minoribus subsellijs Sądow Swieckich, ze Duchownym Osobom in personalibus causis terminos tactos daią. Prosi Stan Duchowny, żeby takie tacty zabronione były, ale żeby do Vrzędu Duchownego cum attestatione Iudicis Secularis, co się v iego Sądu działo, odsyłane były, te sprawy albo iniuriæ personales.

3. Trafia się tez to ze vltra Articulos in Statuto Regni expressos pro pœnis pecuniarijs, o Cło, o niepodanie Bydła do Trodu, y o insze rzeczy ktore non pertinent ad fundum, pozywaią do Sądu Swieckiego, dlatego iż tęn Statut Koronny, refferuie się do Statutu Ioannis Alberti. Tedy prosi Stan Duchowny żeby takie Akcie, ktore są magis personales aniż fundi do Vrzędu Duchownego odsyłane bywały.

4. Gdy się tesz trafi przypadek iaki, że Osoba Duchowna exces iaki zbroi, żeby propter honorem Stanu Duchownego przez Swieckie ludzie y sługi Vrzędu Swieckiego imani y sromotnie publice prowadzeni, do Vrzędu Duchownego niebyli, ale żeby tylko sub custodia w gospodzie zatrzymana Osoba excessiva była, aszby Vrząd Duchowny posłał po tę Osobę y do swego więzienia posadził.

5. Iż siła Kosciołow spustoszało, y siła Fundaciy pobożnych poginęło, y zaniedbało się dla zatrudnionych prowentow na Kosciöły y Fundacie należących, nabarziey dlatego, isz Summy Wyderkaffowe, ktore originaliter iedney Osobie dane były, a teraz za rozmnożeniem Successorow przyszłoby pozywać wszystkie Successory, a Pleban vbogi kosztu na to nie ma, także y o Dziesięciny zatrzymane. Prosi Stan Duchowny żeby warowano prawem prędkie dochodzenie takich prouentow Rzptey, y żeby iednym pozwem oraz wszytkie Successory

y possessores

y possessores eius Villæ pozywać się mogło.

6. Trafia się y to często że do dawania slubow małżenskich Ducho: wni cztykaniem rusnic w bok przymuszeni bywaią; a oto żadney kary nieodnoszą. Prosi Stan Duchowny żeby na takie excessy wina wielka postanowiona była, y żeby Instigator y każdy Parapsian, mogł instigo: wać, y taki sprawy popierać ad simplicem delationem.

7. Gdy się trafią Granice miedzy Dobrami Duchownymi, a Szlachec: kiemi, Prosi Stan Duchowny żeby Commissarz Loci ordinarij te Granice sądził y czynił z P. Podkomorzem Ziemskiem.

8. Iż Stan Duchowny, nietylko rowne ale daleko większe ciężary Rzpltey, ponoszące na Dobrach swoich Duchownych nie rowno participuie in prærogatiuis Rzpltey, bo teraz świeżo PP. Żupnicy, y iako poczęli PP. Deputaci Stanu Rycerskiego, sol od Krola JeMu dawaną y pozwoloną rozdawać tedy odstrychnęli Stan Duchowny od participowania tey Soli, a przedtym rowno z Stanem Szlacheckim Duchowieństwo par: ticipowało. Żeby od tey prærogatiwy odstrychnione nie było prosi.

Puncta Affectatiey Equestris Ordinis in negotio Compositionis inter Status Ich MM. Panom Duchownym na Requisitia Ich MM. podane.

1. Iż Ich MM. PP. Duchowni tak Regulares, iako y Irregula: res wykupuią Dobra Ziemskie, skąd defensio Reipub.ᶜᵉ minuitur, mimo fundacie dawne y Statut de monialibus, y mimo insze prawa dawnieisze, y Constitucia Anni 1631.

2. Sprawy ktore zachodzą ex instantia Secularium przeciwko Osobom Duchownym aby intra fines Regni decidowane były definitiuè.

Aby

3. Aby względem poskupowanych Wuytostw y Szoltystw, albo pewną Quotę annuatim do Rawy dawano, aby wyprawa woienna według Constituciy 1550. szla, poniewasz Ich M.M. P.P. Duchowni, tak iako się submittowali do tych czas Libertaciy nie pokazali.

4. Aby Szlachcic extra forum competens Terrę do Vrzędu Duchownego niebył pociągany, iako to y teraz czasu niedawnego Ie. Mć Pan Woiewoda Lanzicki cum summo grauamine y z zniewagą stanu swego extra forum competens na sobie odniosł, y iakimby sposobem zniewaga ta Ie^o. Mći mogla bydz nagrodzona, prosic Ich Mći o ukazanie y podanie sposobu: Zjakiey tesz okaziey, Woiewodom Krakowskiemu, Sendomirskiemu y Lubelskiemu do więzenia y zamięszania z naruszeniem zgody y iednosci braterskiey przychodziło.

5. Iz Ich M.M. Constituciey Anni 1607. trzymać nie chcą, y mimo requisita tey Constituciey do placenia sobie Dziesięcin, na ktore funduszu zadnego ani Contractow ani Decretow nie pokazuią Documentami, tylko ex libro beneficiorum et Relaxationum (ktore dziesięciny suspendowane miały byc ad Compositionem inter Status) Stan Szlachecki per Decreta przywodzą. A ktorzy lubo Dziesięciny, lubo Spi, miasto dziesięcin tak Panowie, iako y ich poddani swym Plebanom według dawnych zwyczaiow dawaią, aby o nie od inszych zwlaszcza Pralatow pociągani nie byli, y sposob placzenia takowych Dziesięcin (iesliby słusznie placzone byc miały) et ex noualibus pomiedzmi Plebanom Paraphiey własney, à nie gdzie indziey opisać y determinować, pomniąc na Statut de Nouallibus, że tylko protensiue przeciwko rolom dawnym z wykopanych lasow, Plebanom należały. Przyczym Poseł Ziemie Dobrzynskiey opowiada się że interueniente Compositione do Dziesięcin Ziemia Dobrzynska nie iest powinna.

także

także Dziesięciny te, ktore antiquitus pieniędzmi płacone były, aby przytynże zwyczaiu zostawały.

6. Iż Ich M.M. Xża Opaci wyłamuią się do przysięźenia w osobach swych Quaestionum servarum et profugorum, na Conuentuales tę necessitatem kładąc y powinnosciom swym dawnymi prawy y Constitucią 1607. na Ich M.M. włożonym dosyc nieczynią.

7. Iz mimo Constitucią 1569. 1576. & 1607. Annat z Dobr Duchownych do Skarbu Rzpltey niewnoszą.

8. Iz przy Sprawach Capitulnych ciż Ich M.M. z Kapituł ktorzy bywaią in Actione Vota swoie na sprawy własne daią przeciwko prawu ktore aequaliter tak Duchownych iako y Swieckich obowiązuie y excluduie od takich spraw.

9. Iz aequalitatem wobieraniu Sędziow na Trybunał Czwartoletny Ich M.M. niezachowuią, y mimo prawo y zwyczay na Wizye Dobr Ziemskich Osoby Duchowne przy Vrzędach Swieckich, do tego według prawa naznaczonych przydaią, czym confunduntur iurisdictiones.

10. Iz niektorzy excessiui zastaniaiąc się praerogatiuis Ecclesiasticis in Causis Criminalibus recentibus, ktorych pospolicie per terminum tactum dochodzą ukrzywdzeni, aby foro aequali z Stanym Swieckim podlegali.

11. Żąda o to Status Saecularis aby Dziesięciny wszelakie Plebanom tym ktorzy w Paraphiey swey administruią Sacramenta, y pracuią około dusz ludzkich oddawane były, ktorą insi Ich M.M. Xża Praelaci, a na wiele mieyscach y Zakonnicy, odegli biorą in praeiudicium Kosciołow y Plebanow ich.

12. Żąda y o to aby Ich M.M. ktorym to należy, doirzeć tego raczyli, żeby Fundaciom Starodawnym y nowym według intentiey

Fundatorow

Fundatorow ktore po niektorych mieyscach in obliuionem przyszły dosyć się działo. Takze Kościelnych Skarbow et Legatorum Inwentarze dostateczne według dawnych praw, przy osobach do tego należących aby były spisane, y ieżeli in usus aliquos Ecclesiæ legata cesserunt, inquisitią uczynili. Nadto legatorum Ciuilium Bonorum immobilium żeby cognitio IchMM. bywała, ieżeli takowe dobra na ktorych onera Ciuilia zostawaią należeć maią legatarijs. Saluo iure Tenutariorum et Ciuili permanente.

13. Taxatio et pretia rerum w Dobrach Duchownych według Constituciey Urzędom sprawa należącym aby nie były zabraniane.

14. Spustoszałe kościoły albo ogniem zniesione aby restaurowane były prosi o to stan Szlachecki.

15. Præscriptia o wszelakie praetensie o Dobra IchMM. PP. Duchownym należące, aby była namowiona determinate.

16. Angarye z niektorych Woiewodztw w ktorych Przełożonym Religiey Greckiey z Dobr Szlacheckich dziesięciny abo pensie dawano y daią, a za Fundaciami samych IchMM. Xięży Biskupow, mianowicie Ioannis Episcopi Chelmensis sine consensu Dnorum Directorum pokaranymi, ciż Plebanom płacić dziesięciny muszą, aby pomiarkowane były.

17. Skrocenie Processow w sprawach Stanu Szlacheckiego z duchownymi aby było opisane.

18. Do odwożenia Dziesięcin przez Plebany wyknionych, aby stan Szlachecki także y do pokazania mieysca na złożenie tey Dziesięciny, co się po niektorych mieyscach dzieie, przez Decreta nie był adactus, y takowe angarye aby zniesione były, tak w Dobrach kościelnych iako y świe-

iako y Swieckied; gdyż wasz ani prawa na to niemasz, ani vsus obtinuit. Także aby według Compactata, dziesięcinę nikomu inszemu ale samemu hæredi Bonorum (ieżeli ią zechce kupić) nieprzedawano, y dziesięciny według czasu y prawa opisanego bez braku wkozy wytykano.

19. Statut de Cortesanis et Plebeys ad Ecclesias Collegiatas non suscipiendis et de educatione puerorum Nobilium (iako się wyżey mianowało) aby był in pristinum według dawnych praw reassumowany.

20. Testamenta dawnym prawom przeciwne aby S. R. M. M. P. P. Duchowni nieapprobowali.

Protestatio D.D. Spiritualium contra Seculares

Actum in Curia Regia Varsouien. feria sexta ante festum sanctæ Helizabeth proxima Anno Dni Millmo Sexcenmo Trigesimo primo.

In præsentia Gnosi Stephani Dobrogostij Grzybowski Varsouien. Camenecen. etc Capitanei.

Ad officium Actaqz præsentia personaliter accedentes Illmus et Rmus Dnus Joannes Węzyk Dei gratia Archiepus Gneznen. Legatus Natus Regni Poloniæ Primas Primusqz Princeps, Achatius Grochowski, eadem gra Epus Luceorien. Jacobus Zadzik, eadem gratia Epus Culmen. et Pomeraniæ Regni Poloniæ Cancellarius, Joannes Lipski Præpus Cracouien. Cantor Gneznen. Abbas Wąchocen. Cancellariæ maioris Regens Venceslaus Zaprocki Canonicus Gneznen. et Lanicien. pro Capitulo Gneznen. Melchior Stephanides Andreas Sredzinski Canonici Leopolien. pro Capitulo Leopolien. Petrus Pembicki Decanus Cracouien. et sede vacante Episcopatus eiusdem Administrator, Joannes Foxius Archidiaconus Cracouien. Scholasticus Scarbimien.

Scarbimirien pro Capitulo Cracovien Christophorus Charbicki Præpositus Jacobus Piasecki Archidiaconus Vladislavien Martinus Kosiecki, Cracovien Vladislavien pro Ecclesia Vladislavien Jacobus Wierzbięta Borodowski Archidiaconus Varsovien in Ecclesia Posnamien Alexander Plemboki Canonicus Posnamien pro Ecclesia Posnamien, Tobias Malachowski Scholasticus Plocen Joannes Raiborski Decanus Varsovien, Canonicus Pultovien Joannes Kraiewski Præpositus Lonzen pro Ecclesia et Clero Plocen, Stanislaus Loza Decanus et Officialis Gnalis Luceorien Ticocinenqz Præpositus pro Ecclesia Luceorien Stanislaus Bomaniewski Parochus Przylecen, Zacharias Nowostocki Canonicus Luceorien pro Clero Luceorien Georgius Prosdowski Decanus Præmislien Gneznen Cracovien Canonicus pro Ecclesia Præmislien, Christophorus Bykowski Canonicus Chelmen pro Capitulo Chelmen suo et Capitulorum suorum et universi Cleri Regni Poloniæ nominibus, solenniter protestati sunt, in hunc qui sequitur modum. Quod cum ad negotium Compositionis iuxta Constitutionem in proximis Comitijs anni præsen Varsovien indict, ipsi quidem ex ordine Senatorio Domini Spirituales omnes qui designati fuerint uno duntaxat Illmo et Rmo Dno Stanislao Lubienski Episcopo Plocen ob legale verum infirmitatis impedimentum ~~obstante~~ absente ad diem festum Sancti Martini Compositioni assignatum Varsaviæ comparuissent adessent etiam ibidem Nuncij et Procuratores Cathedralium Ecclesiarum et Cleri suprascripti Compositionis tractatum postridie festi Sancti Martini in Curia Regia Varsovien auspicati sunt, atqz iuxta præscriptum Constitutionis prædictæ, tam Spirituali quam Seculari ordini placuit ut uterqz ordo gravamina, quæ se habere prætendebat, scripto comprehensa in medium produceret. Tertia itaqz post festum Sancti Martini die,

Ordo

Ordo Spiritualis præcipua grauamina sua conscripta attulit et legi fecit, et vicissim Ordo Equestris sua prætensa grauamina in scripto porrexit quæ etiam publicè lecta fuerunt. Deinceps Domini Deputati ex ordine Senatorio Status Secularis et Nuncij Pallatinatuũ seriâ deliberatione præhabitâ ad puncta Dominorum Spiritualium. Primum quidem in genere per Illmum Dnum Stanislaum Radzieiewski Pallatinum Lanciciensem tum in continenti per Grosum Dnum Martiam Mamecki Succamerarium Terræ Posnamiensis in specie ad singulos Articulos ex consensu omnium vti asserebant, viuâ voce responsum dederunt, quod sic vt expositum erat licet non in omnibus approbatum Domini Spiritualis Ordinis admiserunt, Promittentibus Dominis Ordinis Senatorii et Equestris sese hoc responsum die sequenti in scriptis daturos, Nihilominus adueniente eadem die in consessu communi vtrarumque partium, cum hoc responsum in scriptis reddendum erat Domini Status Secularis Deputati ad instantiam aliquorum, aliter quam voce pronunciatum fuit, illud scribi et legi fecerunt, ac penes se retinuerunt, Dnis tamen Spiritualibus pro bono pacis et concordiæ, illud vtique recipientibus licet non in omnibus approbantibus, ac sibi tradi postulantibus quod à Dominis Status Secularis disertis verbis promissum fuit; Tandem Ordo Spiritualis responsum suum ad Articulos grauaminum ab Ordine Equestri prætensorum in scriptis obtulit, quod omnibus audientibus publicè lectum est, quare ad vltimam manum huic negotio imponendam diem Tractatuum quintam vterque Ordo designauit, ita vt die Dominica ante meridiem in Arcem Varsauiensem simul conueniret, Responsa sua in scripturas Ordine redacta afferret, vtrinque subscriberet, et ad Acta Castrensia inserenda adferret vt hoc pacto Articuli

Compositionis

Compositionis, cum responsis autenticis, in futuris Conuentibus particularibus discutiendi ad notitiam omnium peruenirent. Posteaquam igitur Domini vtriusq Ordinis deputati, præfixa die Dominica in locum condictum ad eum finem conuenissent, Domini Equestris Ordinis Responsum suu in scriptis non exhibuerunt: quinimo ex quatuor Pallatinatibus Hunc, videlicet ex Sendomirien Russia Volinen et Lublinen quibusdam punctis iam conclusis diuersis verbis contradicere et Protestari cœperunt, suntq Protestati, eoq deuentum est, vt consultatio Sacr, magno quatuor dierum labore, continuata et bona fide conclusa infecto negotio dissolueretur. Quocirca prædicti ~~prædicti~~ Illmi et Rmi Dni, Archiepiscopus et Episcopi, necnon Nuncij Capitulorum Cathedraliu, et Cleri imprimis coram Deo, tum coram Sacra Regia Mtte, et Actis præsentibus solenniter Protestantur. Quod non per illos stetit quominus Tractatus Compositionis debitum sortiretur finem et effectum, sed per ipsos Dominos Ordinis Equestris deputatos, qui Acta et verbo transacta ac Conclusa sicut præmittitur irrita reddiderunt. Præcauent insuper iidem Dni Ordinis Spiritualis indemnitati Iurium et libertatum Ecclicaru, neq intentionis suæ esse aut vnquā fuisse protestantur, vt Compositio Sacr ad instantiam Status Secularis in Comitijs Decreta Iura Priuilegia libertatesq, et immunitates Ecclesiasticas certas et indubitatas in dubium vocare, aut eas quouis modo lædere posse videatur. Pro quibus saluu et integrum ius agendi in omni foro competenti semper sibi reseruant, iuraq Sua diuinæ Protectioni et iustitiæ sanctæ committunt: de quibus omnibus iterum atq iterum omni meliori modo viâ et forma solenniter Protestantur. Quæ Protestatio

statio ab Officio praesenti admissa et suscepta est. Joannes Wężyk Archiepus Gnesnen. Mp. Achacius Grochowski Epus Luceorien. Mp.

Ill.me et R.me D.ne etc.

Dałem znać Wm. memu M. P. y Bratu, że ktoś w Niedzielę przeszłą w nocy nie obyczaynie zszedszy Pana Wierzbowskiego mego w Sterdyni, naiechał y Sterdynią wziął, dowiedziałem się potym że Kiszkowie, sto halastry zebrawszy, a z Panem Czernym porozumiawszy się taki gwałt porobili. Zaras posłałem czeladź moię, ktora tylko była przy mnie ktora niezekaiąc dalszych posiłkow, a mnie ich iuż do dwoch set, nocy dzisieiszey rosprawili się z tą halastrą, nie bez rozlania krwie, iako to bywa w takowey grze. Jeden z moich sługa Wm. dawny Martun heiduk zginął, rannych kilka, z tey tam strony kilka zabitych y poimanych etc. cos! Budowanie to napirzedniei ta halastra broniąc się, zapaliła. Widzi P. Bog serce moie, iakom sobie ...czył z PP. Kiszkami, lubo prawem, lubo przez przyiaciela, rostrzygnąc się o tę Opiekę, ktorey Wm. iesteś autor, gdyż ia tego mie podiąłbym się był kiedybyś mię był Wm. nie animował, czegom się ia podiął, nie dla pożytku iakiego, ale dla P. Boga. Donoszę też to do uszu Wm. mego Mciw. Pana, że Jeo Mć Pan Marszałek Wielki Litewski, wczora był na obiad w Sterdyni, u tych Rozboinikow, podobno by był mogł Jeo Mć iednym słowem wyradzić im, aby w cudzym nie mięszkali, ale iako wszyscy przyznawaią, raczey ich impleuit spe subsidiorum suorum. Nie takiem w prawdzie nie tylko Jeo Mci, ale y Jeo Mci Panu Woiewodzie Wileńskiemu zasłużył się. Jesliby tam kto inaczey ten progres moy udawał, proszę racz mię Wm. moy Mciw. Pan

moy Mći Pan bronic. Niewiem iescze wiele tam ludzi zginęło, to tylko
wiem że trzykroć moich wyparto z Szancow, na ostatek rozboinicy ustąpić
musieli. Oddawam się zatym etc. W Broku 6. Augusti 1631.

Iakom wtych dniach acceptâ tantâ contumeliâ był utrapiony, iudices mi
Fr, w niesposobnym zdrowiu moim, mortem mihi attulisset hic casus, nisi præ-
sens adfuisset I. M. X. Kuiawski. Proszę o Uniwersały na takowe swawol-
niki. Wiem że Kisskowie autores, iako więźnionie przyznawaią; sed
parcite nominibus illorum, indigetetis eos którzy Sterdyniną maiętność I. M. X.
Biskupa Płockiego, (mam tam do kilkudziesiąt tysięcy moich własnych)
naiachali, domy popalili, ludzi pozabiiali, Starostowie aby czynili sprawiedli-
wość.

Illme et Rme Dne. Epo Luccorien.
Dne et Fili vblme

Rozumiem że nikt tylko Panna Kiszczanka, krwią oblała maiętność
Sterdyńską. Iuż Wm moy Mći Pan wiedzieć raczysz, że ią byli naiechali
w nocy przeszłey Niedziele. Dzisieiszey dopiero nocy czeladź moia którą
przy sobie mam wyparła tych tam Rozboinikow, nie bez krwie rozlania.
do którego podobno by było nie przyszło, kiedyby nię byli słuchali, a cze-
kali dalszych posiłkow, którychem dziś, iescze nie wiedząc o rozprawie, do
dwoch set tam wyprawił; maiąc z łaski Bożey tę miłość wtych tu kraiach,
y czeladzi tak wiele, że stanęłoby było do Tysiąca ludzi pod Sterdynią
za dwa dni. Dałem był znać Ich Mćiom PP. Kisskom aby nię zaniechali
potentią swoią, a contentowali się lubo przyiacielskim wynalaskiem lubo
prawem. Ale Panna Mnisska przed dwiema Niedzielami, com się teraz dopiero
dowiedział, wykrzykała z tym, że za kilka dni, mieli bydź wszyscy trzey

PP.

PP. Kiszkowie y onę zmocy Wm̃ wziąć, y Sterdynią odebrać. Obróci P. Bog tę iey nadziewaną radość, w przystoiną Stanowi iey pokutę, kiedy Wm̃ zechcesz a trzeba prędko, bo agitur de dignitate Wm̃ et de Statu tego Klasztoru. Oczym iużby się nietylko porozumiewać ale to czynić potrzeba. Jeslyby mię tam kto wtych sprawach udawał inaczey, masz Wm̃ declaratią moię że wtey Opiece nieszukam zysku mego. P. Bog sam oddał te sieroty w opiekę moię, tych chcę bronić lubo z niemałym uraženiem y zdrowia y dostatkow moich. Kiedy będzie wola Boža zmieść mnie z tego swiata Wm̃ samemu Opiekę tych sierot oddawam. Co y Testamentem moim ordinowałem. Posługi moie zatym Braterskie oddawam w laskę Wm̃ meo Mciwo Pana y Syna. W Brohu 6. Aug: 1631.

Oswiecone Mciwe Xiąże. (Zbaraskiego)

Chnosć moia ktorą zawsze miał o vprzeimey W. X. Mći mego Mciwe Pana przeciwko mnie chęci, to sprawuie że mi przychodzi żal moy odnosić ktory mię swiezo potkał od Ich Mći PP. Kiszkow. Wiedzieli Ich Mći dobrze, że nie chciwość iaka przywiodła mię do Opieki, pozostałych dziatek niebosczyka P. Podczaszego Podlaskiego z Kiszczanki spłodzonych, ale prawie sama necessitas, bo widząc że żaden się nieozwał ad vindicandam atrocissimam cædem człowieka tak zacnego, przyszło mi to wziąć na się a niemogłem inaczey tylko Tutorio nomine. A nad to że Creditorowie dawnych długow Domu Kiszczynskiego do Bannityi y przezyskow tych sierot przyciskali, y maiętności zatym brać chcieli. Przyszło mi do kilkudziesiąt Tysięcy moich nato łożyć, y przez Decreta Trybunalskie wolewki praw na się otrzymawszy

otrzymawszy, maiętności tę in obligatoriam possessionem wziąć, iakosz
effectualiter et iudicialiter acceptata est a me dorum bonoru possessio. nie:
w tęn sposob abym tam był prawa sobie iakie stanowił ale abym tym czasem
niz dziatki dorosta, z prowentow maiętności ich te pieniądze odebrał,
vsuras sobie zadnych nie raczuiąc: iednak w tym wszythim, chcąc moię po:
wolność oswiadczyć tym, ktorzy się tey Opieki domagali, dałem był taką
declaratią Ie. Mći Panu Krzysztofowi Kiszcze, że gotowem był, bądz
przez prawo, bądz przez przyiaciela vspokoić się z Ich Mćiami, ostrzegszy
ostatniey prawie zguby tych sierot, tom czynic powinięn dla tych przyczyn,
ze Ociec ich będąc sługą moim rękodainym, oddał mi ich w opiekę, że kie:
dybym ia był puscił to mimo się, te sieroty wniwecz by się były musiały
obrocić, y maiętność w szarpaninę; Naco się z kilku miar iuz byli ludzie zasadzili.
Zaden się do tych czasow nie oszwie do płacenia długow tych sierot. Ato nad
spodziewanie moie Ich Mći PP. Kiszkowie, niewięm zaprawdę iesly wszystey
gromadę ludzi armatnych, nocnym sposobem naslali na Sterdynią, nie tylko iure
Tutorio, ale tesz obligatorio, dokąd iey nie wykupią moię własną. Rzeczy
tam moie pobrano, Slachcica zacnego, y dobrze Rzptey zasłuzonego Pana
Nierzbowskiego sromotnie wyrzucono; nawet tasz kupa, kiedym ia tam cze:
ladz moię, aby się wzdy dowiedzieli, coby się tam działo, posłał, nieprzyiaciel:
skim excipowali iednego zabili drugich poranili budowanie co naprzedniesze
spalili, y tak mnie Biskupa y Senatora Ich MM. PP. Kiszkowie
zniewazywszy, gorszey załości napełnili. Zwiąski WMy Narodow na:
szych porwali, ktore seuerissimis pœnis obostrzone są, a przytym y pokoy
pospolity zgwałcili. Puszczam to na uważenie W. X. Mći Pana mego
Miłego, y o to proszę abyś iako stroz Pokoiu pospolitego, nie dopuszczał
tak

tak bliskim powinnym swoim, ktory gwi na mię w Litwie rospościerać.
Znam powolanie y powinności moie kaplanską; ale zem się Slachcicem y
w takim domu urodził w ktorym nigdy dla odrzdzoney czci, bo na to Przod-
kowie moi niezarabiali naiazdami, zmazy niebyło, y teras ochotnie pierwey
kladąc przed zdrowiem raczey to gotowem odważyć aniżeli taką okrutną
cierpieć krzywdę. Niechay Ich Mć zamiechaią naiazdow y gwaltow
bez wielkich zaciągow prawnych bez zaciągow ludzi, na każdym placu,
gotowem się Ich Mciom PP. Liszkom, y przed Ie° Kr: Mcią Panem
moim Młwym, tak sprawić y takową o sobie dać iustificatią, że nic
się przy mnie nie pokaże, coby miało bydź alienum ab æquitate et iustitiâ,
albo coby miało grauare existimationem meam. Odkrycie dosyć do W.X.
Mci piszę, ufaiąc dawney lasce W.X.Mći, maiąc z tego niemaly żal,
że ci, ktorzy nieradzi widzieli moiey ku W.X.Mći życzliwości, y
krolowi temu inuidią mi u samego nawet Pana iednali, teras insultant
że mię taka krzywda potyka, od tak bliskich powinnych W.X.Mći
Oddawam się zatym w laskę W.X.Mći mego Mciwego Pana.
W Broku d. 7. Aug: 1631°.

Nie idzie to na Wolyniu, qui ambulat simpliciter ambulat confidenter,
trzeba tam y z Szwagrem ostrożnie, bo on o się więcey, niż o kogo inszego
dba, trzeba w każdey sieszce patrzyć: ne subsit dolus. Dziwna to rzecz
u mnie ze Czetwertinscy, maiąc nad sobą potężnego Wisniowieckiego,
wiechali w maiętność: mogłby on kiedyby chciał, Spiritu oris sui, wydmu-
chnąć ie, bo niemasz potężnieiszego nadeń teras na Wolyniu w ludzie
y w pieniądze y w rodowitości. Wprawdzie gruba by to była Praktyka
na Szwagra

na Szwagra Lacha, ale o tym tam uwarodzie, interdum suspicari licet, y stąd: by podobno począć naszemu wywiedziec się: quâ fide sui cum illo agant, by go zas nie chcieli wydać na mięsne iatki: albo na iakie walkie, y zbytnie wtraty, wszak ma w domu szpiega sobie zyczliwego.

Dom Zbaraskich bez Czetwiertinskich był zdawna in amplo et spatioso patrimonio, additamenta sunt dwe, co się z domu Czetwirslkiego dostało, constat, że nieboszczyk Pan Zbarasli Woiewoda Braclawski, przy pamięci naszey wiele vroczisk przy roznych maiętnościach swoich dostał, y potentią swoią osadził, fortei nabudował, y iakoby quandam bonoru confusionem, in unum redegit corpus, nigdyby byli tego nie sprawili Czetwiertynsiy, gdyż Vkrainę osadzai Woiska potrzeba; Teraz iesly we wszytko wiachali, aperta est rei alienâ violenta occupatio. Iesly też w iaką część, y to być nie może, aby przy niey cudzego nie zagrabili. Zaczym lex de vi, et vi armata, tu mieysce będzie miała; ktorą teraz swieże prawa nasze pœna capitis et Bonorum confiscatione zaostrzyly.

Niewiem co za Genealogia iest tych Czetwiertinskich, hactenus obscuri fuere, asz ich nieboszczyk Pan Krakowski do siebie przygarniac począł, kiedy mu inszych niestawało. Więc iako są albo iako byli bliscy matce Pana Krakowskiego, y tuby trzeba wiedzieć gradus affinitatis, trzebaby y to wiedzieć, iesely przez nieboszczyka Pana Woiewodę Braclawskiego, y syny iego, nie była facta iaka transmutatio istius hæreditatis, iako to bywa, Donationibus, Commutationibus, et id genus aliys dispositionibus, owo zgoła wszytkie prawa na te wszytkie maiętności, trzeba dobrze przeirzeć, et lentè festinando pilno naszemu

swoie mieć

swoie miec na oku. Non errabit kiedy się we wszythim będzie referował do Wm.

Do Ie. Mci Xża Kanclerza.

Znak to polepszenia zdrowia, kiedy się dawnych długow wspominasz Wm. Moy Mci Pan i Brat pomnisz dobrze querelas, et dolores meos ne dicam impetus, quos cohibuisti. Czekałem tak długo obietnic po części Ie. Mci Xża Krakowskiego, albo raczey tego czasu, kiedyby Ie. Mć zechciał się radować lepi z summieniem swoim, y z tym co komu winien. Słyszę że iuz teras łagodniey o tym Ie. Mć mowi. Proszę racz się Wm. w to włożyć, aby kto inszy malis consilys, nie zawodził summienia Ie. Mci, a ia obiecuię wszytko to dać Kosciołowi. Niewspominam tego, że w ten czas, gdy po Seymie naiachał Ie. Mć Dwor moy, vi, et vi armata wspominał wszeteczmie, rzec mogę bespieczmie, świętobliwą matkę moię, y karty z książek moich wydarte w ręku trzymaiąc, gotową y na to złożoną ręką, w gębę mi wbiiać chciał; Parcat insaniæ illius Dnus; Ale że to tak wiele ludzi słyszało quomodo restituetur fama mea, ille ut tutus comparebit coram Iudice. Monete vos tempestiuè ne maiorem opum quam salutis illius rationem habere videamini. Proszę racz Wm. M. Mci Pan i Brat odpuścić, że onero curas Wm. Od-dawam się etc. W Pułtusku 30. Augusti. 1631.

Do Ie. Mci Pana Podskarbie. Nadworne. Coronne.

Dziękuię Wmćmemu Mćmu Panu, za oddanie pieniedzy, ktorychem był wżyczył na potrzebę Rzptei. Ut nunc sunt tempora inquit Chremes apud Terentium. Cum is qui debet reddit, magna insuper e habenda grã.

Na list

Na list W.M. me Mo Pana nie odpisuię, ani sprawoty o sobie daię, tylko tę że nigdy niebył moy umysł urażać Wm, ktoremu iako z dawna rad służę, tak wzaięm sobie życzę okazyi do pozyskania dalszey łaski Wm. Do ktorey się z posługami memi pilnie oddaię. W Pułtusku ut sup.

Do Ieo Mci Pana Woiewody Wilenskiego.

Będąc świeżo w Warszawie, prawie w tęn czas kiedy P. Bog, skrytęm sądem swoim zacnego młodzienca, Ieo Mci Pana syna Wm, do chwały swey świętej powołać raczył: Wylatęm łzy moie żałuiąc takiey sskody, ktorą nietylko dom Wm mego M.P. ale y wszytka Rzeczpta odniosła. Więm że nie iest żaden, tak nieczętny Wm, ktoryby prawie imperio naturæ non gemeret; Widząc iako prędko wielkie one nadzieie na fundamencie zacnego urodzenia, na wychowaniu przystoinym, na wyniosłym dowcipie, na obyczaiach Panskich, y pobożności zasadzone, tak prędko na ziemię upadły. Tak P. Bog zwykł postępować z swemi ktorych gotuie do wiecznego żywota, y w ktorych się kocha: Znoś Wm. M. M. Pan tęn krzyż cierpliwie, naśladuiąc onego, ktorego nam Pismo S. kładzie Exemplar patientiæ: o ktorym napisano: In omnibus his non peccauit Iob labÿs suis, nec stultum quid contra Deu locutus est. To iest, że takowe karanie Panskie, zawdzięczne przyiął. W sprawie moiey z Ich M.M. P.P. Kisskami, pisałem obszerz do Wm Me Miłwo Pana; y więm że tęn list moy doszedł, to tylko powtarzam że Ieo Mć Pan Marszałek Wielki Litewski Syn Wm nietylko w Warszawie będąc, w niebytności moiey, ale y potym na kilku miey:

scach

mieysca͡ch przegrazał mi; á zaprawdę pod sumnieniem WM memu M^M. Pu
confirmo, żem niedał żadney przyczyny Je^oMći do rozerwania przyiaźni,
y życzyłbym tego, aby Je^oMć declarował się aperte, czego ode mnie pragnie.
Sierdynią ia, nietylko iure Tutorio trzymam, ale tesz obligatorio, zniozszy
ztych sierot ciężary Przezyskow, do kilku dziesiąt Tysięcy, długow dawnych
Kisczynskich, y siedzę za takim prawem, iako y WM M. Mći Pan w Czarto:
iewie, y inśi ktorzy maią na maiętnosciach Kiszczynskich, nie swieżo wnie:
sione, ale od Dziedsicow zeznane długi. Oddawam się zatym w łaskę
WM mego Mćie^o Pana. W Pułtusku d. 1°. Septembr. 16.31^o.

Mnie wielce Mciwá Pani Starościna Nurska.

Niech tego nikt nie rozumie, aby moy affect przeciwko Je^o Mći Panu
małżonkowi WM, y Domowi WM miał bydź odmienny, ale że inśi dłużnicy
następuią na te sieroty; Przyszło y mnie żebrać v Je^o Mći Pana Starosty
oddania tych pieniedzy. A to y teraz żebym to pokazał, że rad służę zacnęmu
Domowi WM, czekać tu będę na przyiazd WM, także Je^o Mći Pana rodzo:
nego WM w Pułtusku, podobno dáley nisz do drugiey Niedsiele; życzę ie:
dnak abyście WM rychley przybyć raczyli; gdyż tesz są inśi, ktorzy stara:
nia czynić me zamiech ywaią. Je^o Mći Panu Staroście memu Mćemu Panu
słusby moie zalecam. Oddawaiąc się w łaskę WM Mojei Mćiwei Pani.
W Pułtusku 6. Septembr. 16 31°.

Do Krola Je^o Mći.

Nie bez przyczyny, zwykli ludzie male ominari Reipub^{ae}. kiedy częste
wielkich

wielkich ludzi następuią funera. Jeszcześmy nie otarli oczu nasszych, po takiey wielkiey vtracie, ktora się sstała w Domu W. K. Mci; à to prędko potym vpadły dwa przednieisze filary, nie tylko Woiewodztwa Krakowskiego ale wszytkiey prawie Rzptey,. Nie bez przyczyny mowię, zwyklismy to vpatrowáć, y poniekąd trwożyć z sobą, ne quid communis patria detrimenti accipiat, bo kiedy tych niemasz, ktorych radą y pomocą, potężnie wsparta była, ruina proxima videtur. Zabieżysz tęmu W. K. M. Pan moy Mściwy, maiąc directora Consiliorum suorum Ducha Swiętego, et implebis tantas ruinas, kiedy na zeszłych mieysce, prędko podai będziesz raczył inszych, ktorych tęże Duch s. implebit Spiritu fortitudinis et prudentia, że za szczesliwego panowania W. K. Mci; radą y wziętością swoią, y W. K. Mci, y Oyczyznie, vsłużyć będą mogli. Kiedyby mię exempla maiorum meorum, ktorzy z tego tu mieysca za wolą Bożą z promotiy tak swiętobliwych Przodkow W. K. Mci; iako y samego W. K. M. na Biskupstwo Krakowskie wstępowali, mnie do tego wiodły, nie ozwałbym się z vniżoną prosbą moią do W. K. M. abyś w tey okaziy, miłościwy wzgląd na mię mieć raczył. Jesliby iednak podał to P. Bog, do serca W. K. M. iesliby, iuż podeszły wiek moy, za rozsądkiem W. K. M. był sposobny do vsługi Kościołowi Bożemu, podawąm się na wolą W. K. M. Pana mego Mściwego, assecuruiąc w tym W. K. M. Pana mego Mściwego że żadne szczęście, żadne incrementa nieodmienią mię, abym nie miał tak powolnie tak szczyrże tak pilnie służyć W. K. Mci; poki mi żywota stanie, iakom do tego czasu podobno nieumiętnie, ale zaprawdę vprzeimie starał się o to, abym we wszytkich sprawach wygodził woli y roskazaniu W. K. Mci. Wierne zatym poddan:

stwo

stwo, modlitwy moie kaplanskie, y vniżone służby oddaię w łaskę W. K. Mći Pana mego Młwego. W Pułtusku. 6. Septembr. 1631.

Mnie wielce Mćiwy Panie Starosto Czerski

Barzom się vcieszył patrząc na Synaczki Wm, ktoryceś tu posłać raczył do Pułtuska na nauki. Widzę piękną ich indolem; widzę progressus w naukach dosyć spieszne. P. Boga o to proszę, abym mogł w podrosleissym ich wieku, pokazać to tey krwi Wm iakom iest obowiązany, wszytkiemu Domowi Wm Pana Lasockiego przez złą smą odwagę zginionego, iako ratować ia zaprawdę niewidzę: by nie więcey niebyło, tylko sama pupillaris ætas sierot tych, ktore on wniwecz obrocił, niedopuszcza mi o tym y mowić. Mnie co się tknie mam przed Oczyma powinność moię, y przysięgę Senatorską; niegodzi mi się Strozowi Prawa pospolitego, łamać praw swiętobliwych, zaiednywać krew niewinną, y na ten hak zawodzić existimationem meam, żeby mi kto, a mogłby każdy, publice zadać, żem iest præuaricator legum, krwie ia niczyiey niepragnę, bom nie iest na to dany od Prawa Executor, viderint aly, iako cum conniuentia aperta in grauissimis sceleribus, przed Sądem Bożym staną. Wm memu Mćiemu Panu za złe niemam, że krwi swey cheesz ratować, iednak iako kapłan y Biskup, przypominam abyś y w tym affectie miarkował życzliwości swoie. Więcey niepisząc nieodmienną chęć y życzliwość moię oddawam w łaskę Wm mego Mćie Pana

Adm Rnde Fr in Chro obsme Bzowio.

Zadnego listu niemiałem do tych czassow od Wm, podobno te munuscula, ktoreś Wm był przydał, persuaserunt Tabellario, aby

zataiwszy

zataiwszy pisania Wm sobie wszytko zachowal. Teras dziękuię że przez Xza Mąkowskiego ozwal mi się Wm, et tam pretiosis SS. cumulauit donis. Moie zamysly dawne zahamowala ętas veritatis impatiens, á to y ó te frasski, ktorycheś tam Wm dostal, choć priuatim et in nullius iniuriam pisane, wielki powstal tumultus. Wm felix es, qui ex arce Romanę Celsitudinis ea prodis, quę á nemine impunè reprehendi possunt. Może y po mnie zostaie aliquid posthumũ de quo iudicabit posteritas. Teras co nowego zacząć, ętas annis et laboribus fracta vetat. Functio Episcopalis et Senatoria ma swoie zabawy. Poselam Wm na kartce napisane Thypographi errata w tych tam scriptach moich. Nie zapomnię iakimkolwiek obeslać vpominaczkim primâ occasione. Na ten czas oddawam się modlitwom y milości Wm. W Pultusku 10. Septembr. 1631.

Mnie wielce Mciu Xięże Suffraganie Plocki

Jescze we Czwartek przeszly dano mi znać z Warszawy, że Je. Mć Xdz Arcybiskup Gnieznienski, dal znać ó smierci Xza Prochowickiego, ktoryby mial vmrzeć die 7. Septembris. Nieskwapię się, ieslytak iuż iest z podawaniem tego Beneficium; wszak Wm wiedzieć raczysz, iako Biskupowi, i Kosciolowi Plockiemu należy na Archidiakonie Pultuskim że to byl zawsze fundusz Suffraganow Plockich, tenże naibliszy Consiliarius Epi, ktorego residentia w Pultusku zwyczaina; I to Wm pamiętasz iako się barzo vskarżal, świętey pamięci I. M. X. Szyszkowski, na Xza Baranowskiego że eruerat illi hunc oculum bez ktorego y mnie teras barzo źle. Przyidzie mi tedy vwasnie w tym postąpić, y subiecta takie obierać, ktoreby byly graduata non tantum Priuilegÿs sed et praxi. Zadnemu pewnie ktoryby pinguiori residentiã iretitus, dać tego nie mogę. Je. Mć X. Proboszcz Wczlawski

Włocławski, kiedym go o to prosił, aby się był przy mnie zabawił, powie:
dział mi że tego nie mogę uczynić, dla niesposobnego zdrowia, à ia tesz dla
tegosz niesposobnego zdrowia, kiedy mi przyidzie odieżdżać extra Regnu,
chciałbym mieć eo loco talem, ktory by vices meas impleret; Niechcę tego
mieysca zasadzać ani krwią moią; ani tymi, ktorzy id petunt, et tale onus
ambiunt, cui ferendo non sunt pares. Na ostatek chcę się o tym znieść
z Jeo Mcią Xzem Kuiawskim, et ex sententiâ illius providere Eccle,
aby ten ktory po mnie nastąpi; Breves enim sunt dies mei: słusznie się
na mię nieuskarżał. Oddawam się zatym łasce Wmme MP. i Siestrzanka.
W Pułtusku d 13. Septembr. 1631.

Illmo Nuncio Aplico.

Ex rationibus Epatus Luceorien, quem ante aliquot annos, cedete
eo piæ memoriæ Dno Epo Cracovien ceperam, debuit idem mihi et adhuc
debet aliquot millia floren: Quæ cum ab eo viti domini rerum suarũ tenaci
dum viveret extorquere non potui, nunc eo vitâ functo, ad eos mihi confu:
giendum est, qui supremæ ipsius voluntatis sunt executores; Quare ab
Illmâ Cel. Vrâ peto iuberet edi mandatum Inhibitionis, ne ad distrahendas
res defuncti, quisquam manũ admoveat, priusquam quid ille mihi debuerit,
ab Illmâ Cel. Vrâ, tanquam Supremo nostro Judice cognoscatur. Hu:
millima mea obsequia defero Illmâ Celni Vrâ. Poltovie.

Oswiecone Mciwe Xiąże

Będąc wezwany na ten Akt pogrzebowy, wielkiey y niesmiertelney
pamięci godnego Xcia Jeo Mci Pana Krakowskiego, chętniebym się tam
był

był stawił, kiedyby mię złe zdrowie w domu niezatrzymawało. Usytem iednak Je^o Mći Xźa Opata Wąchockiego, Regenta Cancellariy większy aby imieniem moim na tym tam placu stanąwszy, ostatnią tę wielkiemu przyiacielowi nemu oddał, y tak zacnemu Rzeczypospolitey Senatorowi, oddał postugę. A że tam będzie J. M. X. Canclerz Coronny Brat moy, zmieście się tesz z W. X. Mćią tak swoim iako y moim imieniem o tym, iakobyśmy, za spowinowaczeniem się z W. X. Mćią, Je^o Mći Pana Stanisława Warsiuckiego spolnem pokrewnym naszym do dalszych oswiadczenia Aeii Domowi W. X. Mći byli tym barziey obowiązani. Oddawam się zatym w łaskę W. X. Moi mego Mćiego Pana. W Pułtusku. ut supra.

Ad Ss^mum Petitoria

Non sine causa Diui Sanc^tis V^rae Decessores peculiarem sibi quandam rationem duxerunt habendam Ecclarum Poloniae. Sciebant enim Clerum huius Regni, ob insurgentes haereses ac liberiorem Nobilitatis Polonae statum, semper quasi in acie consistere et in tuendis iuribus Ecclarum suarum occupatum esse. Ac nunc quidem meliori conditione sumus, in dies in arctum coguntur copiae nrae, in dies de summa rei periclitamur, sed dum Dei et Ecc^ae causam agimus, non solum diuinum sed et Sanc^tis V^rae praesidium nobis non defuturum speramus. Inter alia subsidia, quibus opus habemus, praecipuum est, si ad Collegia Ecclarum Cathedralium adsciscantur Sacerdotes non solum eruditione ac pietate praestantes, verum etiam longo rerum vsu exercitati, quorum spectata industria maioribus negotijs tractandis admoueri possit. Quare supplico humillime Sanc^ti V^rae vt quod antea alijs quoque Coepiscopis meis benigne concesserat, mihi quoque clementissime indulgere dignetur. Liceret mihi aliquot personas ad Canatus et Praebendas Ecc^ae meae Cathedralis in Mensibus S^ti V^rae reseruatis nominare, et Illmo S^tis V^rae Nuncio ut probandos offerre. Polliceor me

non abusurum

non abusuram eâ facultate sed omnia facturum, solius Dei et Ecclae meae causâ. Quod reliquum est beatissimos Stis Vrae pedes deosculatus, me servitutemq[ue] meam Sti Vrae addico.

Jasnie Wielmożny Mciwy Panie
Woiewodo Mscisławski.

Kiedybym nie pomniał na powinność moię kapłańską, á chciał się rachowáć w terminach takich, w iakich każdy Szlachcic w urzędzie swoim kochaiący zostawáć zwykł, żaden by mi nie miał za złe, kiedybym na list Wm mego MP. nie odpisał, nie tylko dlatego że iest pelen uszczypków ale tym więcy, że będąc od Wm pierwey in Februario wraźliwą y sromotną Protestatią obwiniony, y potym mało co słychanym na dom kapłański naiazdem, prawie skrwawiony y nową Protestatią przez nieiakiego Vzłowskiego, ktory iako i przedtym Sutkowski nieiaki, Wm wszytkich sługą się pisząc, znieważony, trudno mogłem się tego domyśláć abym od przyiaciela miał wziąć pisanie, ale raczey od tego, od ktoregom tak iest urażony, po ktorym ia niekiedy znał wielkie chęci, y ktoremu tesz były w myśli usługi moie. Mimo wszytko to wszystko przeczytałem list Wm, przyimuię iako kapłan, choć moia to rzecz summienie cudze ćwiczyć, niewey mnie należne napominanie Wm, iednak z tym ozywam się Wm, y to na każdym placu pokażę, żem się słusznie uskarżał y uskarżam na Wm. Po okrutnym zamordowaniu nieboszczyka P. Podczaszego Podlaskiego, kiedy mi przyszło sieroty iego z rąk mężoboicow wydzieráć, a ciem niewinnego człowieka prawem vindicowáć, nikt się nie ozwał do tey sprawy, y owszem niewiem czyi ludzie, Sterdynią chcieli naiazdem woiennym poniesć, czego gdym ia bronił iako Opiekun nietylko od nieboszczyka ale od Jeo K. M. samego dany, Sutkowski nieiaki, ktory pisze się sługą Wmw wszytkich trzeciie:

szcze



iescze raz in principio Februarij imieniem Wm̃ wszystkich, sprosną y fałszywą Protestatią pomazał honor moy, więm że mi tęn lekki człowiek skorą y szyią swoią tego niezapłaci, ale iakom się declarował Ie° Mći Panu Krzysztophowi Bratu Wm̃, kiedy był v mnie w domu kiedy roku y szesc Niedziel minie będę wiedział słusznie o to czynić, y iako prawem pospolitem contentuiąc się vcziwego mego bronić. Takowasz y druga teras stanęła Protestatia iako Wm̃ mego Mćego Pana, tak y inszych imięniem przez tegosz Ostowskiego; skąd Wm̃ możesz wyrozumieć, żem się prożnych wieści nieuimował, ale takiey rzeczy, s ktorą stanę da P. Bog na Sądzie tak Ie° K. Mći iako et ad alia subselia nie zasromam się nigdy, żem się na Wm̃ skarzył, bo ci, ktorzy mię naiachali, powiadali się sługami Wm̃, że naprzod do Wm̃ wstępowali, że z roskazania Wm̃ to robili, że na ostatek y Protestatie imięniem Wm̃ na mię vczynili, Więcey żal moy niedopusci mi pisać, ktory na każdego bacznego człowieka gotowem przypuscić. Oddawą się zatym właskę Wm̃ mego Mćo Pana. W Pułtusku. d 18 Septeb. 1631.

Do Ie° Mći Pana Woiewody Wilenskiego

Iescze in Februario zmazawszy honor moy sprosną Protestatią Ie° Mć Pan Woiewoda Msćisławski, pospołu z drugiemi Braćią swoią, y teraz drugą znowu przez nielakiego Ostowskiego sługę swego in Aug: potwierdziwszy, a to teraz pisze że o żadney rzeczy niewie, a ia zas więm że to Woisko ktore Sterdynią naiachało, pierwey było w domu Ie° Mći. Znaidowali się niektorzy przynich z sług Ie° Mći, czekam ia według prawa, asz taki sromotney y criminalney Protestatiy wyidzie Rok y szesc niedziel, vkażę to Ich Mćiom PP. Kiszkom, że nietylko v:
skarzeniem

vskarzaniem ale wszelakim prawem, tak przed Je° X. Mćią Panem y Dobrodzieiem moim, iako y na każdym inszym placu, będę vmiał bronić honoru mego, na ktory kto mi tak ostro nastąpił, swoim pewnie nagradzać mi to musi, czego że Wm° M. Mćiu Pan, iako zdawna testis integritatis meæ, iako tęn ktory vmiesz szanować Stan Duchowny, y o krzywdę Bożą gdy kaplani iego, inuasorum, raptorū, furum nomine intitulantur, zwykłeś się zastawiać, niewątpię nic że mi tego dopomagać będziesz raczył. J to wm° racz wiedzieć że ia Sterdynią, nietylko iure Tutorio trzymam ale też obligatorio bo po śmierci nieboszczyka P. Podczaszego Podlaskiego iuz przewiedzione Processy i Banimtii niektore na tych osierociałych dziatkach zastawszy, przestrzegaiąc tego, aby w inszych sprawach swych, dla tych Banimtyy nieszwankowały, kilkanaście Tysięcy, dobra Processami y banimtiami długow starych Kiszczynskich vwikłane oswobodziłem. Oddawam się zatym w łaskę Wm° mego Mćiego Pana. Dat.

Ad Præpositum Vratislawien.

Juuenes isti qui præsentes Illmæ Dnj. Vræ meas reddent literas viri Nobiles et è domo mea sunt, per aliquot annos inter familiares meos cum laude versati, satis quidem puto eos commendationis habituros, quod à me comendentur, sed et ipsa Illmis D. Via vbi eos propius conspexerit, intelliget meam commendationem ijs comodari, qui ea ob præclaras animi et ingenij dotes digni sunt. Nunc quidem ea sunt tempora quæ hominibus peregre proficiscentibus parum commoda videntur. Suasi ego illis, vt non prius iter susciperent, quam Vratislauiæ aliquantisper subsisterent; et consilia profectionis suæ cū amicis meis conferrent; Sed satis fuerit vel solam Illmem D. V. cuius eximia beneuolentiæ signa, erga me dum adhuc in aulâ R. Mtis versarer expertus su

expertus sum in consilium adhibere. Peto itaq. ab Illi D. V.ra, aut Dor esse velit his Nobilibus adolescentibus ad recte et tuto suscipiendu iter, vel si ita res poposcerit ad subsistendum diutius Vratislaviae, parebunt illi consilio et authoritati Illis D. V.rae, Ego vero quidquid causa illorum praestiterit, id perinde sum aestimaturus, acsi in meo proprio negotio Illis D.nis V.rae consilio res meas in tuto collocassem. Commendo me gratiae et amori Illis D.nis V.rae. Torunij 22 Octobr: 1631.

Do I. Mci X.za Sekretarsa.

Zem dla niesposobnego barzo zdrowia mego niemoglem odprawowac sam Synodum Diaecesanam. Niemoglem tesz naznaczyc ex clero numerum sufficientem Deputatorũ na tę Compositią inter Status. Naznaczyli wprawdzie Pralaci Kosciola mego Plockiego za powodem moim dwoch z posrzodka siebie; to iest Imci X.za Sekretarsa Wielkiego y X.za Petrykowskiego. Aze iesrze drugich dwoch potrzeba, pilnie prosze Wm; abys imieniem Diaecesiy moiey, na ten tam czas naznaczony stawic się raczyl, y pospolu z inszemi o tym radzil, iakoby in ista dissensione Ordinis Equestris, Prawa nasse Duchowne iakiey szkody y vrazy nie odniosly. Zaco mi tylko Wm od P. Boga nagrode odniesiesz, ale y ia z kazdy miary zadzialywac offiaruię się.

Do Krola Ie. Mci

Widziales mię W. K. Mc Pan moy Milwy przed dwiema Miesięcy w Warszawie tak na zdrowiu strapionego, że mala byla y w ten czas nadzieia, abym się byl mogl stawic na czas w Commissiey opisany do Compositiey inter Status. Taka iednak byla ochota moia do vsluzenia W. K. Mci y kosciolowi zem byl na tym wszystek zebym nie omieszkal tey prace. Nastąpily

potym

potym graviora morborum simptomata ktore iudicio Medicorū instantem curationem poscebant. Przyszło mi się tedy tu zabawić, i poki P. Bog sposobu dodawa ó zdrowiu myślić. Uniżenie proszę W. K. Mci Pana mego Mściwego, abyś tę excusationem absentiæ meæ Mściwie przyiąć, y mnie tak schorzałego od tey prace uwolnic raczył. Mogę się ia iescze zisć do dalszych posług W. K. Mći, dla ktorych nigdy mi nie będzie przykro y zdrowie y dostatki moie ważyć. Wierne zatym poddanstwo, kapłańskie modlitwy y uniżone posługi moie oddawąm w łaskę W. K. Mći Pana i Dobrodzieia mego. Dan w Toruniu.

+

Zdrowie moie in tali puncto teraz iest, że prawie od przypadku mego Lubelskiego, asz do tych czasow continua lenta febris, modicè quidem sed periculosè torsit medullas meas, skąd ustawiczna inappetentia i debilitas, ciborum abominatio, et cætera alia symptomata; nie mogli poznać causã huius mali cæteri Medici, asz P. Matdesius za tą okazyą, gdy tu pod Toruń przyiachał, deprehendit grandia hecticès indicia. Przyszło mi tedy do Torunia się obrocić y zwątlonego zdrowia iakokolwiek ratować, gdzie iuz na trzeci tydzień, sub cura eiusdem medici lekarstw zazywąm; przyidzie mi tu zmieszkać iescze cokolwiek non sine meâ maximâ molestiâ, naiwięcey z tey miary, że na tę Commissią do Compositiej inter Status będąc naznaczony stawić się nie mogę. O czym daiem znać iuz, iako Je. K. Mći Panu memu, tak y Je. Mći Xzu Arcybiskupowi Gnieznienskiemu. Teras ex præscripto Medici Cynę piię sine sudoribus, zazywszy pierwey Syropkow; potym zaś insze nastąpią lekarstwa ktore iako długo trwać będą successus eorum declarabit. Dan w Toruniu.

Cardinali de Torres

In meis negotijs grauissima authoritate Eminen^tiæ^ V^ræ^ promouendis nunquam mihi hactenus defuit fauor, illius, quem vt in præsenti quoq; negotio Fris mei, quem aliquot annis me natu maiorem, hic cum apud nos esset, nouerat Em^ba^ V^ra^, declarare velit, supplico humiliter Em^bæ^ V^ræ^. Fessus ille annis, certum iam capit petere voto finem, et intra angulos residentiæ Ploceñ, reliquum degere vitæ, quo mihi quoq; magis propior, et magis familiarior esse posset. Quod vt asse: queretur, quidam ex Canonicis Plocensibus, aliud beneficium in eadem Cathedrali Ecclesia assecutus, sponte priori Canonicatu cedit, datâ facultate Illmo Dño Auditori Em^æ^ V^ræ^, vt resignationis negotium in Vrbe nomine suo; simulq; et prouisionis pro fratre meo conficiat. Adsit suo fauore Em^ba^ V^ra^, suumq; illum amorem, quem cum apud me esset, omnibus meis liberaliter et prolixe pollicita est, Fratri meo testabitur. Id ego ab Em^ba^ V^ra^, ijs precibus contendo, quæ esse possunt maximæ, et efficacissimæ. Me prope iam triennio grauioribus vrgeri morbis, ex literis meis prioribus cognouit Em^ba^ V^ra^; sed hic qui nunc decurrit annus, prope fatalis mihi fuit, hinc hæserant officia mea quæ præstare solitus eram Patronis meis, et Em^ba^ V^ra^ forsitan mirata fuit diuturnum silentium meum, quo, vti amplius, non est animus; æstimanti maxime tot beneficia, quibus ab Em^ba^ V^ra^ auctus, ornatusq; sum. Deum precor, vt hunc quem mox auspicabimur Annum, feliciter decurrentem in multos alios subsequentes ex animi sui voto Em^ba^ V^ra^ transigat. Humillima mea obsequia defero Em^bæ^ V^ræ^. Visouio.

Act Commisarski Strony Menice

My Comissarze

My Commissarze, z Seymu przeszłego naznaczeni, do znalezienia sposobow, iakimi by do pierwszey skluby, z ktorey wypadła moneta terasnieysza, Panstw Rzptey mogła bydz przywiedziona. Ziachawszy się do Warszawy, na czas w Constituciey naznaczony, lubo w mały bardzo liczbie, vważaiąc iednak Rzptey potrzebę, y niezyczac sobie tego, aby Stany Rzptey miały in hoc negotio desiderare officium nostrum. Wzięlismy serio tę sprawę przed się, y przyzwawszy do siebie Posłow od tych, ktorzy Jus Cudendæ Monetæ maią, a tu się na ten czas stawili, iako Kurfiersta Je° Mći Brandeburskiego Principis Feudatarij, y Miasta Gdanska, rationes w pośrodek nas wniesionych od nich przesłuchawszy, y v siebie vważywszy, takowym sposobem, przywrocenie z czasem Monety do swey dawney skluby nayspposobnieysze bydz znaleźli. Ktory do vważenia K. J. M. Pana naszego Mćiego, także y Stanow tey Rzptey, podawamy, aby vważywszy rationes prntium temporum, y okolicznosci wszytkie, zawiedzienia tak dalekiego od pierwszych czasow in re monetaria.

Naprzod tedy pro fundamento tosmy v siebie vkładli, aby drobnieysza moneta: Justo pondere et valore do ceny srebra, iako teras iest w Panstwach Rzptey conformis bydz mogła, y aby napotym in vlteriori reductione Monetæ confusia żadna in recudenda Moneta niebyła. A isz teras valor Srebra w Panstwach Rzptey ex lege iest takowy, że grzywna brantowego Srebra, iako pospolicie zowią, Fainselber, wynosi złotych Polskich 20. racuiąc Taler na złotych z.

złotych 2. gross. 15. tak iako posledmeisse Constitucie mieć chcą, tedy iezeliby Rzptey zdało się bydź ex re, żeby Taler był w teyże Cenie na złotych pultrzecia zatrzymany do czasu iakiego, tedy takowey in bonitate intrinseca ad distinctionem petiarum seu particularum sposobny bydź rozumięmy, To iest aby Liga była proby 14. Talerow ad legem Imperij bitych, czymby się zabieżeć mogło Falsaryss, ktorzy dotąd sub numismate Regia Mtis Monetę fałszywą bieli, gdy będą mieli pospolitą miedzy ludźmi probę Talerową, y pondus w Ordinatiey Mięniczney opisane.

Przystępując tedy do tego, takąsmy distinctionem, stosując się do rachunkow, y lidzby naszey Polskiey, inter petias uczynili, aby imposterum inszey Monety w Mennicach Je. K.M. nie robiono, iено Sztuki iedne po złotemu. drugie po Pułzłotego. Trzecie po grossy dziesiąciu. Czwarte po groszy Piąciu. Piąte po groszy pultrzecia. Rachuiąc w tych wszytkich piąciu robotach Ligę Talerową ad legem Imperij bitych, To iest Ligę 14. Łotową, ktoreby takowym sposobem do roboty ordinowane bydź miały.

Naprzod ma bydź w grzywnie Mincarskiey Łotow 14. Fainu, a dwa łoty miedzi, z tey grzywny mieliby wrabiać, sztuk tych ktore po złotemu iść maią, osmnaście grossy, denarios pułpięta, a z grzywny Fainu Sztuk 21. aby w tey robocie niewychodziła grzywna brantowego srebra, tylko na złotich 21. Ktore sztuki na Szali położone, pszeciw osmiу Talerom, iednaką wagę mieć maią. Z teyże, y takowey Ligi. To iest Proby 14. z grzywny Mięncarskiey

skiey mieliby wrabiać tych sztuk co po grs. 15. iſć maią Numero 36. grs. 11–4–, á z grzywny fainu sztuk 42. aby tesz y w tey robocie, niewychodziła grzywna Brantowego srebra nad flor: 21. Ktore sztuk 42. wadze także Talerow maią correspondowáć. Tasz, á nie inaksza y w dziesiętakach Comixtia bydz ma, To iest fainu łotow 14. á dwa łoty miedzi, z takowey grzywny mieliby zrabiać Sztuk dziesiętakowych 55. gros. 1. pie: 4a. A z grzywny fainu sztuk 63, Ktore także przeciw osmią Talerom położone, wagę ich Talerową mieć maią, y także się tesz rachuie grzywna Brantowego srebra na złotich 21. Takową ze Ligę zachowáć by potrzeba, w robocie tych sztuk, coby po groszy piąciu iſć miały proby także 14. Z ktorey grzywny mięszaney, albo Mencarskiey mianoby zrabiać sztuk 110. |1|4a aby y w tey robocie, grzywna srebra brantowego na flore: 21. wychodziła, z ktory grzywny fain rachuie się sztuk 126. ktore także wagę osmi Talerow mieć maią.

Takowasz Liga ma bydz zachowana, y w tey Monecie, ktora po groszy Pultrzecia, iść ma, To iest łotow 14. fain zilbru, á ze dwoch łotow miedzi, Z ktorey to grzywny Mencarskiey, mianoby zrabiać sztuk 220. |1|4a. A grzywna brantowego srebra na złotich 21. z ktory grzywny fain ma się zrabiać sztuk 252. Ktore przykładem inszych sztuk wyzey mianowanych z wagą Talerow 8. porownać się maią. W ktorey robocie tych wszithich specierum et petiarum wyzy mianowanych includuie się złoty, tak na wszelakie inpensas Mennicze y koszty, iako y na pożytek Skarbu Krola Je Mci.

Drobnieysza zaś Moneta dla wynosły Cęny Srebra, pod tą Ligą

Ligą bydź nie może, á potrzebna iest ad vsum pospolitego człowieka.
Przeto takową Ligę zordynowaną potrzebną bydź rozumiemy, aby
była grzywna Męncarska ze czterech łotow Srebra fain, á ze
dwunastu Miedzi Łotow, albo przysady. A iż tu v takowey roboty
naznaczyć się więcey musi na te impensas, to tak declaruiemy, aby
z takowy grzywny Męncarskiey, to iest proby czwartey vrabiać
miano, sztuk 324., á z grzywny fainzilbru 1296., aby y w tej
robocie niewychodziła grzywna brantowego Srebra nad złotych
zł. /18. á tę sztuki po pułgroszku względem tey monety srebrney
wyżey opisany iść maią.

Takowym tedy sposobem rozumiemy, że kiedy będzie bita
Moneta nowa lubo nie doidzie oney swoiey perfectiey dawney ile
względem wagi, albo wielkości w ktorey bywała antiquitus, poki cena
Srebra y złota w mnieyszey daleko, niżli teras była cenie, takowey iednak
dowidzie doskonałości, że z tak drogiego srebra iako ie Rzpta
ostatnimi oszacowała Constitutiami (rachuiąc Taler na złot: z. /15.
á fain grzywnę na złotich 20.) lepsza być nie może, tak ratione intrin:
secae bonitatis, iako względem wielkosci sztuk et ipsius ponderis.
Lecz to peculiare będzie miała w sobie, że kiedykolwiek Rzptey
podobać się będzie, tak wielką Cenę spuścić, w zey quacunq. proportione,
tedy eadem proportione, tasz moneta, bez wszelakiego iey przerabiania
y przebierania accommodować się do Ceney nowy będzie mogła. Jako
naprzykład gdy zechce Rzpta spuścić Taler na złotich z. te
sztuki, co teraz po złotemu iednemu szacowani będą, spadną na
gros. 24.

groszy 24. Te co po groszy 15. na groszy 12. Te co po groszy dzie:
siaciu na groszy 8. Te co po groszy 5. na grossy 4. Te co po groszy pul:
trzecia na groszy 2. Et per Consequens iakobykolwiek Rzpta Srebro
zniszyc chciała Tedy zawsze ta reductia abo Cadentia stosowai się
może zniżeniem Talera. Wprawdzie drobmiejsza Moneta to iest pul:
groszki, Ktore zinakszego (iako się wyzey napisało.) srebra bite
bydz muszą, tak dobrze y tak exacte iako one ex puriore metallo
quadrowaćby się do zniżenia Talera nie mogła. Ale ponieważ to
præsupponitur, żeby takowey drobny monety, ni tanta quantitate et
copia. (tylko ad necessitatem populi.) iako przeszłych czasow bić nie
potrzeba, tedy przeciw rationes Contractow, miedzy ludzmi zwyczainych
pomięszać się znacznie nie mogły. Ale owszem nalazłyby się snadniei:
sze sposoby, żeby y te sortes minutissimæ, łacno ad valorem ktoryby
Rzpta Srebru napotym dać chciała, accommodowaćby się mogły.
Jesliby się tesz to zdało, żeby tesz petie, abo sztuczki, z tego Srebra
pulgroszkowego były bite, ktoreby po pięci kwartnikach szły,
ktorychby na złoty trzeba rachować 36. Tedy by takową proportią
miały, że gdyby potym Taler spadł na złot: 2. tedyby te sztuczki
spadły na szelągi dwa, A gdyby Taler spadł na flor. 1. (15. te:
dyby po pulgroszku iść miały. Zdało się tesz to nam omnino necessa:
rium, aby teraźmieisza moneta, wszytka była przemęńcowana dla
tey samy przyczyney, aby za nastąpięniem takowey monety, iako się
wyżey napisało, pod Ligą Talerową bity, a teraźmieyska, w brak nie:
poszła, a żeby w przemęńcowaniu tey teraźmieiszey monety, nie leżali
się ludzie

się ludzie znaczney szkody. Tedy tak rozumiemy iż tę monetę do Mennice J. K. Mći iuxta valorem iey intrinsecum przyimowaćby miano. To iest ktoby wniosł do Mennice w Hurtach złotych ZZ./4. wymiesie dobrey monety nowy flor. ZO. Ktoby pultorakow wniosł flor. ZZ. /21./6. wymiesie z Mennice teyże dobry monety flor. ZO. także y o inszych szostakach, Potroinych, proportia snadnie się accommoduie, przykładaiąc tak wiele, iakoby w ktorey monecie, respectu tey nowy valoru niedostawało, nie będzie to, rozumiemy z szkodą priuatorum, ale y owszem z niemałym pozytkiem, bo in pretijs rerum, więcey się każdey rzeczy za flor. 4. kupić będzie mogło, aniżeli teraz za 5. albo y za więcey. A iezeliby tesz Rzpta per reductionem tych wsze: lakich, iakie teraz idą monet, chciała accommodować ad bonitatem ktorą teraz formuiemy, y sub censuram Je K. Mći, y Rzptei daięmy tedy się snadnie ta reductia, bez szkody ludzkiey formować y sto: sować może. Jest y innych wiele punctow około porządku Mennice iako naprzykład na ktorych mieysach, y na wielu ma byc bita. Jtem strony dozoru od Rzptey przy Vrzędnie Skarbowym, o przysiędze Mięncarsow y Wardaynow o czasie do ktorego ta co teraz iest moneta ma mieć po Seymie cursum suum. Jtem o sposobach zabieżenia monecie Cudzo: ziemskiey drobny, żeby do Korony nie wchodziła, przes Talerow a czerwo: nych złotych, y inszych wiele okoliczności. Ktore raczey Seymowey de: cisiey a niżeli naszey, teras in pauciori numero należący sessiey. Ktore to namowy nasze, takim sposobem opisane, wezwawszy do siebie Posłow wyszey

mianowanych

mianowanych, tak Kurfiersta Je° M^ci iako y Miasta Gdańska przy nich iterum atq3 iterum vważalismy, y lubo rozumienie ich, nie we wszytkim z naszym było zgodne, zwłaszcza circa reductionem valoru srebra y inszych niektorych punctow. Jednak nam ad mentem Rzptey, y do potrzeby samey przystylai się, y ten concept tak zostawic się zdało, nie zagradzaiąc nikomu drogi do ozwania się z ratiami, y potrzebami swymi, tak przed Je° K. M^cią Panem naszym Miłym, iako y na Seymie przed wszytką Rzptą. A na ten czas, przez nas namowione sposoby rękami naszymi podpisawszy do Xiąg tuteiznych Warszawskich Grodzkich podaiemy.

Do P. Starosty Bobrownickiego

Barzo mię to frasuie, że te Seymiki Racięzkie, tak częstym rozrywaniem wsławiły się, skąd słuszną odnosimy od ludzi przymowkę, iakoby rzeczy v nas iść miały. A to niemamy na Trybunale Deputatow naszych, lubo vczynił mi był WM^ć M^ci Pan nadzieię, że przecię ta Electia Deputacka accommodowai się miała. Pytałem Je° M^ci Pana Sędziego Płockiego dla czegoby na Trybunał nie ieidał; Powiedział że mu niechciał dai Attestaty P. Marszałek przeszłego Seymiku, że siła się ich ozywało ad contradicendum iesliby ktory chciał był zasieść. Teraz znowu nadchodzi Seymik na Electią Podkomorzego. P. Boga proszę aby wzgodzie był odprawiony, y w miłości, Do czego abyś WM. M. M^ci Pan z Jch MM. PP. powinnymi swymi pomogł, pilnie proszę WM. Więc y o to abyś mi WM^ć oznaymię raczył, do kogo się tam serca Jch M^ci PP. Braci skłaniaią. Strony gramie Porsenskich trzebaby mi się z WM^cią rozmowić, bo widzę że Je° M^ci P. Chorąży Płocki przeskoczywszy

Terminy

Terminy prawne zemną umowione, że ia tesz reassumo Actiones meas, barzo niepotrzebnie y bez żadney przyczyny inimicitias mihi denunciat, y na listy moie nie odpisuie. Juz Ja to Panu Bogu poruczywszy, prawa pilnowac będę; Co nie miałoby J. M. P. Chorążego zamnie urażac, gdysz wielekroc żądałem o to Je° M^{ci} aby się był z miost zemną, y Przywileie społne pokasalibysmy sobie, od czego widzę Je° M^{ci} był zawsze alienus. Oddawam się zatym w łaskę Wm^{ci} me° M^{cie} Pana. W Wyszkowie 3^a Decemb: 1631.

Mathesio

Excellen^{me} D^{ne} Amice obs^{me}

Praeclara artis medicae experientia, quam in me curando Excell^a V^{ra} feliciter exercuit multis alijs sed praesertim ijs, qui in Aula Sacrae Reg. M^{tis} Domini N^{ri} Clementissimi rebus praesunt, me significante innotuit. Quorum persuasione adducta Regia M^{tas}, mittit accersitum Excell^m V^{ram} eius intuenda valetudine sua consilio et opera curam. Non dubito ego Exc^m V^{ram} eam occasionem bene de S. R. M^{te} et Repub: merendi libenter amplexuram. Meae valetudinis rationes, satis prospere a D^{ne} V^{ra} constitutae quotidie in melius eunt; Ego quoq. do operam, ne praescripta ab Excell. V^{ra} mandata transgrediar. Conditum illud roborans, ad quantitatem nucis Italicae sumendum, itemq. Linimentum, pro ventriculi unctione rogo vt Excell^a V^{ra} isthic parari iubeat, nam vsu iam vtrumq. prope consumptum est. Nostri autem Pharmacopaei, nihil tale in suis Apothecis habent. Commendo me amori et gratiae Excell^{ae} V^{rae}. Viscovio 9. Decemb. 1631.

+

Sławney pamięci J. M. Pan Podczaszy Podlaski, pożyczył był za żywota

za żywota Je^o Mci Panu Podkomorzemu Drogickiemu, ieśly się nie mylę złotich 2000. wziąwszy od Je^o mu Pana Podkomorzego Cyrograph, że mu to Kupiec ktoryby zboże Pana Podkomorzego kupię miał we Gdańsku oddać był powinien. Tym czasem nastąpiła śmierć Pana Podczaszego, Cyrograph został się przy Zarębskim, ktory iako Factor nieboszczykowski, zaresztował te pieniądze we Gdańsku, Kiedy się P. Podkomorzy, o to począł frasować na Mię, ia życząc y Sobie, y tym Sierotom znim przyiaźni takem żnim stanął. Naprzod żem mu te pieniądze, pozwolit we Gdańsku podnieść, a względem długu ktory był nieboszczykowi winien, aby Pan Podkomorzy ex summa (ultra Originalem 4000 floren.) iuż przez samego Pana Podczasze^o consumpta, że 2000. złotich tych dzieci kwitował. Takie postanowienie stanęło w Lublinie. Kiedy potę pieniądze posłał P. Podkomorzy do Gdańska Kupiec tameczny niechciał ich wydać, ukazując że mu nieboszczyk P. Podczaszy winien inszym Contractem złot: 500. Jakosz takiest, y Zarębski ktory był Factorem nieboszczykowskim to przyznawa. Przedał był nieboszczik P. Podczaszy iakiemuś Rybinskiemu, za kilkanascie set złotich drzewa, tęn podiął się był zapłacić te 500. złot: Ale że drzewo oschło na Wodzie, y potem dla niedozoru z Zimy rozerwało się, został tęn Rybinski fallitem. Teraz P. Podkomorszy upomina się Liberationem totius suæ Summæ we Gdańsku chcąc tesz z Summy Krzeminski vicissim ustąpić tak wiele. Jakoby sobie Nam w tym postąpić trzeba spolney rady: trzeba się znieść tak z Panem Podsędkiem Kurskim, iako y z P. Zaleskim, y Zarębskim ktorzy tam lepiey wiedzą Rationes priuatas Nieboszczyka P. Podczaszego. etc.

Processus

Christianum planè est, vt cùm grauioribus vrgemur periculis, propensius et ardentius, Diuinam imploremus Opem. officiumq[ue] Pastoralis functionis, à Nobis exposcit, vt non solum eas, quæ in conspectu ante oculos nostros versantur auertamus tempestates, sed remotionibus etiam obuiam eamus. Audimus vicina Catholicorum contra Hæreticos bella parum prospero successu geri, impiam perfidorum audaciam crescere, templa Dei violari, Catholicos Sacerdotes, trucidari, virgines sacras pollui, sacra omnia profanari. Hæc omnia etsi à nobis dissita, quin ad nos pertineant, dubitare nefas est, Nostra res agitur cùm proximus ardet paries, nisi Deus auerterit, horrendum mox in nos sparsurus incendium. Quapropter confugiamus ad Dominum, ab eoq[ue] imploremus auxilium, qui solus saluare potest, qui bella prosternit, qui tempestates verbo sedat, marisq[ue] excrescentes fluctus componit, ad eum confugiamus confitentes, et detestantes peccata nostra, per ieiunia et eleemosinas, mundantes sordes et inquinamenta mentium nostrarũ, orationibus et deprecationibus instantes, imprimis vt Deus confundat consilia et feroces conatus Hæreticorũ, et inimicorum huius Regni, vt Sermũm Regem et Dnũm nrũm, cum Domo Regia diu seruet incolumem, vt bella, pestem et famem auertat, tranquillitatemq[ue] toti Reipub[lic]æ Christianæ ac imprimis patriæ nostræ restituat. Ad quem effectum Nos pro munere nostro Pastorali per vniuersam Diœcesin nrãm edicimus publicamus, solennes Quadraginta Horarum Orationes, mandantes. etc.

Illrmo Epo Plocen à Cardli de Torres.

Ea est Dnationis Vræ Illrmæ erga me meritorum memoria, vt

extingui

extingui haud posse videatur: hæc cum ad eius felicitatis desiderium me incendat, precor vt bene fortunet Deus D. V. Illmam tempore eius Sanctissimæ Natiuitatis, multisq. seculis. Mihi acciderit nihil iucundius, quam de salute D. V. Illmæ ac de voluntate eius erga me, certiorem esse. Romæ 16 Nouembr. 1631.

Do Krola Jeo Mci.

Zewszythich tych ktorychem zalecal W. K. Mci Panu memu Mciemu na Podkomorstwo Plochie pierwszegom zawsze, y nasposobnieiszego rozumiał byc J. M. Pana Radzanowskiego. Ma milosc v ludzi wziętsi, rodowitosc. Więcz et in consilys tractandis moderatią; zaczym rzadki iest Seymik aby on nim sczesliwie nierządził. Pilniego tedy na tęn Vrząd zalecąm WKMci Panu memu Mciemu vniżenie prosząc, abys WKM. promotione tego człowieka zadosci obywatelom tameczných wygodzic raczył. Wierne zatym poddanstwo moie, modlitwy kaplanskie y vniżone służby oddawąm w łaskę WKM. Pana meo Mcego. W Wyszkowie d. 14. Decembr. 1631.

Illis et Admi Rnde Dne. D. et Fr. Obsme   Karasio

Intellexi ex literis Dnis Vræ, singulari D. V. erga me meosq. ferri affectu, veterisq. nostræ amicitiæ ita memorem esse, vt neq. diuturno silentio, nec locorum intercapedine, eam esse immutatam luculenter testetur. Vicissim ego quoq. ita memoriâ retineo nostram mutuam consuetudinem, vt nunquam eam obliuione deleri me passurum profitear. Feliciora

vtinam

Utinam audiamus de vobis, itemq. Cæsareæ M^{tis}, exercitusq. eius successibus; nam quæ nuper D.V. mihi significavit, consentanea sunt iis, quæ ab Hæreticis nostris Prutenis sparguntur. Ego certè eo sum animo ut hanc hostis prosperitatem non ad Germaniã tantum, Catholicæq. fidei excidium, sed ad nos quoq. pertinere, communeq. esse hoc nostrum periculum existimem. Gratissimum mihi fecerit D.V. si per occasionem mihi significaverit, quæ spes tandem affulgeat, opprimendi communis hostis. Scimus Cæsaream M^{tem} abundare ingenti numero militum, nec deesse expertissimos belli Duces, tot Bellorum victores et confectores; confidimus etiam divinum auxilium meliori causæ non defuturum. Quod reliquum est, commendo me gratiæ et amori fraterno D. V^{ræ}. Viscovio. 15. Decemb. 1631.

Excellen^{me} D^{ne} amice obs^{me}. Matheño.

Gaudeo, quod feliciter Ecc^{ia} V^{ra} Varsaviam appulerit, optoq. ut diutius ibi subsistat, neq. enim paucorum dierum cura tanti esse potest, ut multorũ annorum contractos morbos, vel primis oculis inspicere possit. Diutius itaq. censeo insistendum Exc^æ V^{ræ}, nec ponendos rumores ante salutem Principis. Videtur ille quodam modo abhorrere à consiliis Medicorum; sed hæc ætas, quã ille est, alios mores postulat, etiamsi nolit servandus est, cum eius salute, salus publica continetur. Rogo obtestorq. Excell^m V^{ram} ut Illmo D^{no} Cancellario Regni et D^{no} Palatino Derpatensi liberè dicat, quid fieri oporteat, ad conservandam valetudinem Principis. Ego sanè fateor libenter, me imprimis Dei auxilio et Excell. V^{ræ} operâ è periculosissimo evasisse morbo, et quotidie maiores resumere vires. Confectio illa ad quantitatem nucis Italicæ sumenda, itemq. linimentum stomachi, iam me deficiunt quæ hic parari

quae hic parari non possunt, curabit Excell. Vra, vt Torunio ea habere possimus. Quanquam ego spero Excell. Vram, pro eo quo me prosequitur amore, cum Torunium reuerti voluerit Pultouii ad me iter flexuram: quod vt faciat vehementer rogo. Commendo me amori et gratiae Excell. Vrae. Viscouio d. 15. Decembr. 1631.

Mnie Wielce Miłowy Panie Capitanie.

Niebędziesz Wm M. Miłowy Pan ani mi miał za złe, ani powątpiwał o moiey przeciwko sobie chęci ze w tym pierwszym wstępku starania swego, nie odnosisz rzetelney ode mnie declaratiy, bo Ja rzecz cudzą piastuię w ręku swoich, y wiele iest inszych, ktorzy do tego należą; a mianowicie Je° Mć X. Kanclerz Koronny, moy Mći Pan y Brat, z ktorym mniewiosszy się nie się wszczypać mnie niegodzi. Piszę Ja do Je° Mći, y podobno po te Swięta virzę się z nim da P. Bog. Vznasz to Wm potym, że na chęci y życzliwości moiey nie Wm nie zeidzie, gdyż zawsze smakowałem, y smakuię niezacne odwagi Wm w dziele Rycerskim. Za powiny dziękuię, a za Pan Bog zdarzy co pocieszniejszego słyszeć, bo te spolnego nieprzyiaciela triumphy, trapią serca ludzi dobrych. Oddawam się zatym w łaskę Wm mego M. P. W Wyszkowie d. 17. Decembr. 1631.

Do Je° Mći X. Kanclerza.

Niewątpię że Je° Mć Pan Nadolski vdał się do Wm meo M. Pana y Brata, w prosbie swoiey o Jey Mć Pannę Woiewodzankę Malborską, nierozumiem aby pogardzać staraniem onego. Sieroty to są, y tak obnażone w przyiacioły, y pokrewne, że kiedyby nie był respect na Nas ledaiakoby tym szafowano. Ja nie declaratiue nie odpisałem Panu Nadolskiemu.

Nadolskiemu referuiąc się na Wm mego Mćiego Pana i Brata. A to da Pan Bog w rychle zniesiemy się z sobą, et ex communi sententia dabimus responsum albo kogo z swych deputuiemy, ktoryby petitoris Condicią mogł dobrze wważyć. Oddawam się etc. Dan ut supra.

Do Krola Je° Mći

Nie wiele ich tu mamy w Woiewodztwie Mazoweckim, ktorzy by się ambitiose garneli do pierwszego tego w Stanie Swieckim Senatorskiego mieysca. Zatym y mnie przychodzi W. K. Mći Panu y Dobrodzieiowi memu, tych naprzod zaleciać, ktorzy podobno, lubo godni tego mieysca są, ledwo o tym myslą. Miedzy ktorymi słusznie pokładam Je° Mći P. Zakroczymskiego, Ma zaprawdę v Ludzi tu wielką miłość; ma zaufanie; ma rodowitość, Dostatki wprawdzie tylko Szlacheckie, ale tak dobrze się na nich rządzić vmie, że kiedykolwiek tego potrzeba pokazuie, do vsługi W K. Mći nietrudno mu y o Woiewodze Assistentie. Podawam to pod rozsądek W K Mći Pana mego Mćiwego, y tak rozumiem, że kiedybyś W K Mć tego zacnego Senatora na wyższym y bliższym Maiestatu swego Stolku posadzieł, wszytkieby W K Mć Obywatele tuteczne vkontentować raczył. Wierne zatym poddaństwo, modlitwy kapłanskie, y namniższe posługi moie oddawam w łaskę W K Mći Pana mego Mćiwego. W Pułtusku d 1° Ianuary 1632.

Do Je° Mći Xza Kanclerza

Było to moie rozumienie, kiedym wziął wiadomość o smierci Pana Woiewody Mazoweckiego, abym był prosieł Wm. me° M. Pana i Brata, o staranie przy tey okaziey, iakoby się było mogło, iesly nie na Woie:

wodztwo

Województwo, przynamniey na iaką Kasztellanią promowowaċ Pana Stanisława Warsickiego. Pomnię wprawdzie żeś Wm. y przedtym kiedyś go proponował immaturam ipsius ætatem obijciebał mi się, y teraz mało mu co lat przybyło, siela iednak przybyłoby mu ad res stabiliendas, kiedyby na Senatorskim usiadł stołku. Co krotcze tylko przypomniawszy Wm. memu Miłemu Panu i Bratu, Piszę do Je. K. Mci, podawaiąc nato Województwo Je. Mci Pana Zakroczymskiego: rozumiem że kiedyby miał to mieysce, byłoby to z kontentowaniem ludzi tuteczny. Lata ma y venerationem quandam. Więc choć na samey Condiciy Szlacheckiey siedzi, zawsze iednak Senatorską ma przy sobie Assistentią. Pilnie tedy Wm. mego Miłego Pana i Brata proszę, abyś go Je. K. Mci zalecić raczył: a wtym upewniam że iesly za promotią Wm. mego Miłego Pana, to otrzyma, będziesz miał zawsze przyiaciela sposobnego do usługi swey. Przydaię y to że non ambit y o tym nie wie, iesly go ia promowuię. Już mi daią znać że Je. Mć Pan Kanclerz Litewski y inszy PP. Vrzędnicy nadieżdżaią do Warszawy, za czym czekam uisczenia z obietnice, a tym więcey abyś mię Wm. teraz troche niż przedtym częściey nawiedził, poprostu kaszel mię trapi, ktory nam starym barzo ziemią trąci. Oddawam się &c. & ut supra.

Illmo et Rmo Dno
Dno et Patroni Colmo

nuntio Aplico

Nepoti meo, ad Judicia Supremi Tribunalis Regni, quæ pro Ecclesia Posnaniensi exercet, proficiscenti mandavi ut Illmæ Celsni Vræ felix faustumq novi anni exordium meo nomine precaretur, eidemq coni-

isi

commisi, ut nonnulla negotia Ecclesiæ meæ, ad Illmam Celnem Vram deferret, in quibus consilio, et authoritate Illmæ Celnis Vræ egeo. Humillima mea obsequia defero Illmæ Celni Vræ. Pultouiæ 6. Janua. 1632.

Eidem.

Non soleo frustra interpellare opem Illmæ Celnis Vræ, in negotijs, quæ à me expediri possunt, sed interdum accidit, proteruiâ quorundam, ut nostra Jurisdictio Ordinaria, iam satis legibus Regni debilitata, ab ipsismet qui ei parere deberent, temerè infringatur; Quod hesternâ die in Capitulo Generali Ecclesiæ meæ Collegiatæ Pultouien. accidit. ut unus è Canonicis, non verbis tantum à dignitate Sacerdotali alienis, sed strictis penè ensibus pacem communem disturbauerit, Villamque Capitularem armatâ manu inuaserit. Est is Decanus Varsauiensis, qui cum ante aliquot Septimanas Præstimonium, quod tum in optionem veniebat, factione paucorum vel vi potius à Capitulo priuato, in quo tres tantum erant, et duo ex illis itidem, contra Statuta Capitularia rem suam promouerent, me per literas, nam tum æger Toruniĳ decumbebam vetante, et ut nonnisi ex præscripto Juris communis, et Statutorum Capitularium, præstimonia diuiderentur, iubente: extorsisset, ac alter, qui loco et vocatione, prior erat, appellatione interposita, apud me de eo quereretur, Ego negotium hoc remisi ad Generale Capitulum, ut res ea, quæ potissimum Capitulares tangit, ab ijsdem decideretur. Obiectum fuit D. Decano Varsauien., eum maius Præstimonium, cum id aliud, quod per triginta circiter annos tenuit, ad extremam vastitatem redegisset, Subditos Colonos, qui erant circiter 30. ad quinque tantum redegisset; ac tempore administrationis suæ, villam sine Illo præsidio

contra

contra militarem licentiam deseruisset, Statutis Capitularibus id vetantibus petere non posse. Excanduit ille, vocatisque ad consessum pacificum Capitularem servitoribus suis armatis, ad stringendum gladios eosdem cohortatus, parum abfuit, quin locum Sacrâ Congregationi Sacerdotum destinatum violaret. Tandem fremens frendensque, ac militari præsidio se possessionemque suam defensurum minitans, pecuniâ Capitulari suæ fidei concreditâ acceptâ cum magno circumstantis populi scandalo discessit. Puto tamen illum, hodie mutaturum sententiam, et non vi, contra quam satis instructi sumus, sed potius impetrato aliquo, ab Illmâ Cel. Vrâ Rescripto, iniquissimam possessionẽ suam tutaturum. Mittuntur à Capitulo hoc Rationes ad Illmam Celnem Vram, quibus satis docetur D. Decanum, nullo titulo invasisse, hanc Capitularem Villam, nec in possessione ipsius conservari posse, eumque ob desolatum Præstimonium, pœnis Capitularibus teneri, ac obnoxium esse. Ego supplico Illmæ Cel. Vræ, ut pluribus potius, iustissimam causam Ecclesiæ tuentibus, et iussam à Sacro Trid. Concilio Residentiam promoventibus, quam uni, qui authór fuit, ut distributiones quotidianæ abrogarentur, et cum ipse, et Varsaviæ rarò, et Pultoviæ nunquam, sed in Villis suis potius, residere soleat, cæteris authór fuit, ne item residerent, favorem suum accommodare velit. Agat iure si vult, et iure antiquo Capitulari, quod disponit ut controversa Præstimonia à Capitulari Procuratore sequestrentur, sit contentus. Non dubito Illmam Celnem Vram, et me, quem ex tam proteruo facto Sacerdotis mei, capitis dolore commotam iri, et opem deinceps, mihi meisque laturam, ne tales rebelliones eveniant. Commendo interim officia et obsequia mea Illmæ Celni Vræ.

4

Mris et Adm Rde Dre
Dre et Fr obser.me

Ws. Niemiaszym rozumiał o wielkim rozsądku Wa. mego Mciº Pana y Brata, tylko żeś niemiał pochwalać płochych postępków, lubo tak bliskiego pokrewnego swego, á zwłascza wyrozumiawszy z Ieº Mci X. za Biskupa Kuiawskiego Brata mego, wszystek postępek tey, na ktorą on sam patrzył Tragædiey. Znam ia to że nikt inszy tęno X. Rector, miał mi czynić sprawiedliwośc, y kiedyby się ta była stała, pierwszego iescze dnia, nieprzyszłoby było nazaiutrz do takich tumultow, do takiego zniewazenia prawa pospolitego, do takiey obelgi Nas dwu Senatorow, na tęn czas tu będączych. Zaczęła się ta tragedia w Sobotę przed wieczorem, kiedy Rdus Pr Scholarum Præfectus, wiedząc na ten czas dobrze o bytnosci moiey, z porucżenia Ieº Mci X. Rectora nie do mnie ale raczey do Mieiskiego Vrzędnika przyszedszy iawnie na Rynku z wytrząsaniem ręku, biciem kiiowęm, wyrłoczeniem z domu groził. I nie kontentuiąc się tym, że się do mnie y do Vrzędu mego odzywał, z gniewęm poszedł wołaiąc y to przed niewiastami, że my Biskupa za Pana nie znamy, tylko Papieża. Nastąpił zaraz effectus minarum: bo Studiosa iuventus, skupiwszy się, y straż nocną odpędziwszy, kłotki y zamki ad carceres publicos wysiekli. Wiedział o tym zaraz X. Rector, ięm nie wiedział, bo mi dla niesposobnego zdrowia, zwłascza na noc, nie zwykli moi złych nowin powiadać, nie zabiegał iednak Pr. Rector tęmu wszytkiemu y dalszym zaięgom, gdyż to, lubo ma w sobie Criminał nie mały, że młodzi ta effregit

carceres

carceres publicos mogłoby się było zatrzeć. Atoli potym iako X. Rector powiada, że niemogł zahamować tey młodzi, ktorey Herstem był Pan Lubieniecki w dzień Niedzielny, kiedy wszyscy ludzie w Kościele Pana Boga błagaią, zasadziwszy się w iednym domu z kiiami y bronią, tegosz Mieiskiego Vrzędnika, ktoremu pridie X. Praefect kiiem groził, kiedy publicâ viâ szedł na nabożeństwo, wypadszy y na ziemię położywszy kiiem okrutnie zbili. Był Brat moy natęn czas w Kościele, a Iam dla zimna w domu został. dano mi znać że się na wielki tumult zbiera; posłałem Xa Archidiakona Pułtuskiego, do Xza Rectora, prosząc aby tęmu zabiegał, y mnie tęmu zabiegać pomogł: Zbył mię levissime: Weyrzę w to daley nic. Posłałem drugi raz tegosz Xza Archidiakona y Xa Custosza Kieleckiego, przyszli dzwonili kwaterę całą, do Collegium niechciano im otworzyć. Atym czasem z obudwu stron tumult powstał, a tym więcey tota armata Iuventus kupiła się. Przyszło tedy tym ktorzy v mnie w Miasteczku o pokoiu zawiadują Pedagogow tych Lutherskich ktorzy byli Incentores porwać: Niewytrwał Pan Lubieniecki, bo wyszedszy z gospody swoiey, z Pistoletem y z kordem, począł zaraz za czeladzią Zamkową trzykać; w tym zwada ale więcey się nie niestało, tylko broń wzięto; bo zaprawdę nie są to oręża Zakonskie. Atoli on prosenę widząc że tych dwu Pedagogow do Zamku prowadzono, chciał isć za nimi; szedł sobie dobrowolnie ale kiedy go do Zamku niechciano pusćić, musiał się wroćić. Ta wszytka krzywda to wszytko szarpanie Pa Lubienieckiego, Do czego nieprzyszłoby było, kiedyby był, choć tak mię zniewazył, spokoinie sobie

w domu

w domu siedział. Wszytko iednak to pominąwszy, puściłem był na rozsądek Ie^o Mći X^{za} Biskupa Kuiawskiego, Ie^o Mći Pana Zakroczymskiego, Ie^o Mći Pana Podkomorzego Rożańskiego, ktorzy to znaleźli, że rzecz słuszna była, aby mię był P. Lubieniecki przeprosił. Czekałem na to cały tydzień w Pułtusku, ale zaraz X. Rector, ktory iuż był pozwolił na takie iednanie, posłał do mnie, że trzeba abym ia pierwey P^a Lubienieckiego przeprosił. I tak w tey pysze do tych czasow zostawamy. Atoli iednak Ja tym listem declaruię się Wm memu M^u P^u, że y tego przeproszenia po P. Lubienieckim nie potrzebuię, O to tylko proszę, abyś go tu z tąd wziąć raczył. Czeladz moia, iesły w tym winna, że mu broń z ręku wydarła, tedy nietylko oni, ale y Ja sąm, da P. Bog na Seymie przeproszę Wm. Postępku prawnego kazałem Ja iuż przedtym zaniechać, lubo słusznie do niegom się był udał; Bo iesły X. Rector, wiedząc że się Studenci zbierali, bić kumi mego poddanego, niemogł tego zahamować, Iesłysz potym wiedząc że się tumult zaczyna, z Collegium się ruszyć niechciał, iakim się Ja potym mogł spodziewać sprawiedliwości. A tesz Criminales causae maią z świezey Constitutiey o Tumultach forum naznaczone coram officio Castrensi, in loco facinoris perpetrati. Wszak wierzę iak mi się drudzy lubo P. Lubienieckiego z tego wypuscze, wykręcą. I powtore proszę Wm ne^o M. P. abyś uważył żal moy i frasunek ktory mię potyka. Eadem sors et Vos manet, kiedy po mnie nastąpicie. Pujdą te rzeczy co daley, to gorzey, á zwłaszcza że Patres publice fatentur, że arma

non possunt

non possunt adimere Studiosæ suæ Iuventuti. W inszych Akademiach y Collegiach co się dzieie? Idzie tam podobno inszym tribem; Atoli wiem w Rzymie y w Peruzu, kiedyby to Student miał wczynić, nie szkolne by odniosł karanie. Pomnię w Rzymie przy mnie: że ieden z naszych dał gospodarzowi w gębę Osmi zaraz wzięto do prędziony. Tu iednak w Polszcze prawem się kontentowáć nam przyidzie. Oddawam się zatym w łaskę Wm mego Mcie Pana i Brata. W Wyszkowie d 27 Janua: 1632.

Do Krola Ie° Mci

Na Woiewodztwo Mazowieckie macałem ludzi przednieiszych, ale do tych czasow żaden się tu nie chce declarowáć, aby ie miał wziąć, każdy się niedostatkiem wymawia. Zaczym przyszło mi do tego, żem przez Ie° Mći Xdza Kanclerza Coronnego wniesioną prośbę moię wnosił do W. K. Mći Pana i Dobrodzieia mego Mnego, za Panem Warsickim, ktory tu w tym Woiewodztwie znaczne ma possessie. Zaprawdę nierozumiałbym aby mu młodość przeszkadzáć do tego miała, gdyż iuż ma kilka y trzydzieści lat. Więcz y maturitas iudicij taka w nim iest, że siela inszych starszych w tey mierze zwycięża. A to y Stryi iego stary: pamięci Pan Woiewoda Podlaski, lubo nie był tu rodowity, á przecię w tych obudwu Woiewodztwach, tak wiele mogł, iakoby się tu własnie wrodził: ludzkością y chlebem y przystoinym szanowaniem ludzi każdy sobie może sposobić siela przyiaśni. Powtarzam tedy prośbę moię do W. K. M. Pana y Dobrodzieia mego za Panem Warsickim, nie wątpiąc nic, że prędką otrzymamy w tey mierze declaratią W. K. M. Wierne zatym poddaństwo, modlitwy kapłańskie y naniższe posługi oddawam w łaskę W. K. M. Pana mego Mnego. W Wyszkowie 10. Febrúa: 1632.

Jasnie Wielmożni i Urodzoni mnie Wielce
Miłwi Panowie i Bracia.

Nadwątlone barzo zdrowie moie, y czasy te do przeiazdek niesposobne, niedopuszczaią abym się sam wposrzodek Wmw moich Miłwych Panow i Braci, mogł stawić. Nie: chcące iednak zmilczeć powinnosci moiey, poruczyłem Panu Przeuszenskiemu memu, aby przy zaleceniu służb y chęci moich Wmm Moim Miłwym Panom i Braciei zdanie tesz moie powiedział w teraznieiszych Rzpltey potrzebach; y prosieł imienięm moim o to, abyscie Wm dobrze uwazali w iakim niebespieczenstwie spolna iest Oiczizna, ktora ledwie iuż nie ostatnią prosbę do nas woła, abysmy synowskie serca obrociwszy, w zgodzie y miłosci radzieli. Oddawam się zatym w łaskę Wmw moich Miłwych Panow i Braciei. W Wschowie d 12 Februarii 1632.

Naiasnieiszy Miłosciwy Krolewicu
Panie moy Miłosciwy.

Acz niewątpię ze WKM. Pan moy Miłwy raczysz mieć w dobrey pa: mięci obietnicę swoię, ktorą otrzymałem, Iz mię WKMć niemasz minąć, iadąc z Warszawy do Litwy, albo z Litwy do Warszawy. Teras iednak poprzedzam y powtarzam uniżoną prosbę moię do WKM. abyś mię WKMć nieraczył minąć. Czym mię zawsze szczerze ochotnego do usług swoich zaciągnisz WKMć. Mo: dlitwy zatym moie kapłanskie y niższe posługi oddawam w łaskę WKMci. W Wschowie d 28 Febrva: 1632.

Do Krola JEo Mci.

Jako wiele WKM. y potomstwu WKM. Pana i Dobrodzieia mego Miłego na tym należy, abyś WKMć, tych ktorzy przez wszytek czas Panowania WKM. dotrzymali

dotrzymali wiary y życzliwości swey, snadno każdy obaczyć może: gdysz Seruata fides fidem sibi astruit: ktorą szczerze y życzliwie zawsze WKM. zachował Ie Mć Pan Woiewoda Ruski na każdym placu y za każdą okazyą doznałeś WKMć nieodmiennei checi iego do vsług swych, doznasz y potym ieszcze, gdysz w młodym dosyc wieku będąc, może y W. KcMći y przy WKM. Potomstwu WKM. służyć, tym więcey kiedy WK. Mć pokazesz mu dobroczynność swoię w teraznieiszey okaziey, conferuiąc mu Dzierzawę Zatorską. Oco ia vniżenie WKM. przy inszych wielu przyczynę moię wnosząc proszę. Wierne zatym poddanstwo, modlitwy kaplanskie y namższe posługi moie oddaię w łaskę WKM. Pana y Dobrodzieia mego Mciwego. W Wyszkowie 1o. Martii 1632.

Do Krolewica Ieo Mci

Jakiby to był moy wielki żal, kiedybyś WKM. Pan moy Mciwy tu W Wyszkowie mieszkaiącego, na Kamieniec z wielkim swoiem nieweczasem minął. Miałem ci wprawdzie poprzedzie Seym kilkiem dni przyiazdem moim do Warszawy, tu iednak czekai będę na przyiazd WKM. lubo bym i y do put Seymu czekai. Vniżenie tym czasem prosząc WKM. abyś W. K.M. sposobnieiszym tę trocę wzli na Kamieniec goscienciem ku Warszawie obrocie się tu raczył. Modlitwy zatym kaplanskie y namższe posługi moie oddaię w łaskę W. KM. W Wyszkowie d 6. Martii 1632.

Mnie Wielce Mći Panie Starosto Drogicki

Niedoznałeś Wm mi Mći Pan inszego przeciwko sobie mego affektu, iako taki iakim tesz znał po Wm, ktoremu starałem się zawsze aby cumulate responderem. rozumieiąc to że grati animi mei testificatione, miałem sobie po-

zyskać

pozyskać większą miłość y łaskę Wm., ktorey że Wm. teras powątpiwasz nie wiem ex quo fonte to pochodzi. O tych wolach nie wiem, gdysz mam swoie Vrzedniki ktorzy zawiaduią y o prawach y o obronie poddanych. O tym wiem że o wydarte przez mię w Obrytym Cło, ktora maiętnośi nie iest moia, a pozywaią mię ad instantiam Wm. na Trybunał anim słyszał, to wiem że to zwyczainy tryb, kto Acze skim przyiaśn rozerwał o Cło posyła, minąwszy tryb prawa pospolitego. Sprawę sierot tych Iwanowskich, wzem ia tam komu inszemu zlecił, z ktorei opieki wiesz Wm. Moy Mił. Pan y sam że m żadnego zysku nie wziął, tylko sam kłopot, a iako mam nadzieię zapłatę od Pana Boga. Ie. Mł. Pan Leśniowolski wożąc się w Pułtusku, nie iako Musarum alumnus, ale iako Bravo effregit publicos Carceres, y potym Mieszczaninowi na Vrzędzie będącemu nazaiutrz publice na Rynku kiem dał. Niepotrzebowałem po nim inszei satisfactiey, iedno żeby mię był przeprosieł, pogardził w tym powolnośią moią, ktorąm mu przez Ie. Mł. Xdza Biskupa Kuiawskiego y Ie. Mł. Pana Zakroczimskiego powinnego iego offiarował, nie wiem dla czyiey rady; I dla tego zemną teras na Trybunale ma termin, ale y w tym gotowem się puścić na rozsądek sam Wm. mego Mił. Pana; bo wiem że byś sam to przyznał, że Szlachcic lubo pod praetextem szkolnym kiedy na Criminał zarobi, nie może być indziey sądzony, iedno tam kędy Criminały karzą. A że teras czasy są te nabożne, a bez kapłana źle Kosciołowi, pilnie przypominam Wm. memu M. P. Kosciół w Zatorach, ktory i teras vacat; powinnośi to moia na mnie wyciąga abym o tym wiedział. y Wm. iako Ociec y Pasterz wspominał. O czym da Pan Bog y o inszych rzeczach, życzę sobie abym się,

z Wm.

z Wm̄ M. M. Panem rozmowił. O to naostatek proszę Wm̄ abyś tey był o mnie persuasiey, że non facile amicitias commuto, że toto co mnie nienależy nie wdawam się, powinnosci iednak moiey przestrzegać muszę. Oddawam się zatym w łaskę Wm̄: mego Mc̄ego Pana. W Wyszkowie 7. Martii 1632.

Mnie Wielce Mci Panie Podstoli Koronny

Niedziwuię się temu że Ich Mć Panowie Kiszkowie, nietylko te sieroty po zeyściu nieboszczyka Pana Podsędka Podlaskiego znacznie zeszkodziwszy, ale tesz y mnie in puncto honoris, opacznemi Protestaciami, srodze zelżywszy, dopiero po odieździe moim z Warszawy, coś o iednaniu wspominaią. Dawszy mi przedtym przez Ie: Mu: Pa Kanclersa Litewskiego respons że na Seymie o to się starać mieli. Niedziwuię się mowię, że wiedząc iż ia tym czasem tam być nie mogę, tych ktorzy tey sprawy nie są wiadomi pertentant. Ale ia mam nadzieię że Ie: Mć Pan Zigmunt Ossolinski, obaczy się w tym y poradzie z powinnoscią swoią, quid mihi et communi causae debeat, iakosz trudno bezemnie ma co począć, gdyż ia z Ich Mciami, z ossoby moiey et ex instantia mea, mam osobne Actie y na Trybunale y na Seymie. Ja zaś tu dlategom odiachał, że ieszcze przed Półroczem naznaczyłem na ten czas Synodum Diecesanam, na ktorym kilkanascie dni strawiwszy, potym do Doktora Porinskiego, dla poratowania zdrowia mego odieszdzam. Weźmie to Miesiąc albo trzy, niżly się ku Warszawie zbliżę, co dla tego Wm: memu Mu Panu oznaimuię, aby to każdemu constaret, że Ja kapłanem będąc etiam crudelissime laesus, będzieli tego kto po mnie pragnął, gotowem wszytko na Pana Boga puscić. Przesłego Roku gdym tesz na takowe iednanie był pozwolił, powolnosć moia ledwo iako mowią: nie koscią mi w gardle stanęła, bo Ie: Mć Pan Krzysztoph Kiszka, zapomniawszy obietnice swoiey, miasto zgody, nasłał manu armata

matą na maiętnośći tych sierot nocnym sposobem; Dom złupiono, Urzędnika mego Szla: checkiego y żołnierza dobrze Rzplitei zasłużonego Pana Wierzbowskiego, zwiąsano zdespektowano, strzelbę y Rzeczy moie insze pobrano, zboże wymłocono, naostatek budowanie zaene spalono. Jeslibymię i Pana Ossolinskiego miano tesz z nowu y wtym roku podać in ludibrium pod praetextem iednania owaz WM Moy M. Pan na iakimby fundamencie securitas nostra została. Ja krotką, à szczerą daważni tę declaratię, iesly Ich Mći Panowie Kiszkowie, albo kto za Ich Mći asse: curuie nas, isz Ich Mći prawęm pospolitym kontentowai się będąc, et in Terminis Juris, modestiam naszę oznaię, y do iednania kiedy czas na to sposobny będzie naznaczony chętnych. Grożby te niepotrzebne irritant animos, lubo Ich Mśc magnis fulgent nominibus, U nas iednak w Polszcze, in istâ paritate generis omnes patres Fratresque sumus, y kto się Szlachciciem rodzi ma z sto serca, że każdemu rzec może, Nulla apud me est minantis authoritas. Raczże to WM Moy Mćiw Pan Jeo Mći Panu Woiewodzie Łęczyckiemu memu Mćemu Panu powiedzieć; aby z tey declaratiei moiey, ktorą mięm pewnie, że nie będzie rożna od JM. Pana Ossolinskiego, to wygodzie raczył, toby służyło do uspokoienia trudności naszych. Aże y WM: Moy Mći Pan, do tey sprawy authoritatem suâ interponowai raczy: teś, pilnie WM swoim, y Jeo Mći Pana Ossolinskiego imięniem dziekuię: Oddawaiąc się w łaskę WM meo Mo Pana. W Płocku d. XV. April. 1632.

Dorozumiewam się Ja potrosze, czego się Ich Mćiom Panom Kiszkom chce więc że nie o to się staraią, aby żal moy ochoil, ale raczey aby Prawami tymi, ktore te sieroty s nimi maią, y mnie, y JM: Mći Pa Ossolinskiego zatrudnieli. Ale o tym niech wiedzą, że my Terminos Tutoribus praescriptos non excedemus; Bo nie o sto złotych idzie, ale o kilkakroć Sto Tysięcy, ktory ciężar wzięli na się, y na potomki

nasze

nasze, an expediat, racz WM. moy M. Pan osądzie. A to iuż Panienka proxima pubertati, Brat iey decimum annum agit, skoro przyidą do lat s nimi będzie taiż: mieisza sprawa. Nostrum est interea bronić tych dzieci à vi et potentiâ, y do prawa, kiedy się do tego IchM. będą chcieli udać, tak się stawić, iakobyśmy tylko securitatem muneris Tutorii, y potomstwa naszego opatrzyli. Proszę WM. mego M. Pana, abyś wyrozumieć raczył z IeoM. Pana Woiewody Łęczyckiego, quid intendant IchM. przez to iednanie.

Ill.me et R.me Dne.

Quo commodiori itinere Illma Cel. Vra ad meos humiles lares venire possit, mitto Dnum Decanum Posnaniens. Nepotem meum, qui in deducenda Illma Cel. Vra comes et dux eius itineris erit, idemq. verbis meis inuitabit Illmam Cel.nem Vram, ad maturius suscipiendam eam profectionem, Sacra enim festa mox imminent, et dies Sabbathi proximus ritu solenniori apud nos peragi solet, quem vt Pultouiæ transigamus ego ex animo opto, et vt Illma Cel.do Vra desiderio meo voluntatem quoq. suam accommodet, maiorem in modum rogo. Cui humillima mea obsequia defero. E Poreni Prædio meo d. XXIV. Maii 1632.

Eminentissime Dne. Cardli de Torres.

Agnosco culpam diuturni silentii mei, quamuis enim multæ sint excusationes quibus negligentiæ accusatio leuari, et ego veniam impetrare possem, tamen cum nobis res sit cum patrono, non est integrum clienti in litem descendere. Veniam itaq. ego supplex posco, qui toto hoc quo silui tempore, vel æger fui, vel grauissimis occupatus negotiis. Interim ecce seculare quoddam malum accidit, mors Serenissimi Regis nostri, et paulò ante Serenissimæ Reginæ, nostra deinceps orbitas, nostra cura nostra de publicâ salute solicitudo. Hot obruti

quâ

quæ et iam vrgent, et mox imminent tempestatibus, vix spirare, vix quidquam melius sperare possumus. nisi auxilium venerit ab eo qui ventis imperat motosq; fluctus componit: nisi S. D. N. pro suâ paternâ solicitudine, sue quoq; eam quam publicæ orbis Christiani saluti impendit curam ad nos iuuandos saluandosq; deriuet, periclitamur enim, et in ancipiti dubioq; versamur discrimine, interni externiq; hostes, nos oppugnatum veniunt vetera omnia discordiarum mala, quæ iam sopita videbantur, ab inferis reuocata prodeunt in publicum. Eminentia V^{ra} quæ hic dum esset diligentius in re præsenti vidit, et penè contrectauit vulnera patriæ nostræ, æstimare potest quo morbo laboremus, quibus remedijs egeamus. Non ita nostri Eminentiam V^{ram} oblitam putamus, vt amor ille quem hic dum esset nobis semper declarauit languesceret, ignis pietatis quem in sacro eius pectore ardere vidimus, rei Christianæ Catholicæ cura ad quam Eminentiæ V^{ræ} omnes cogitationes et conatus referri scimus excitabit inflammabitq; Eminentiam V^{ram}, vt et alios ad tuendam huius Catholici Septemtrionis salutem suo prouocet exemplo, et ipsamet suos præclaros conatus omnes eo impendat, vt qui aliquando sub auspicijs Eminentiæ V^æ dum hic vices Sacræ Sedis Romanæ obiret viximus, nunc quoq; dum maxime ad scopulos variorum periculorum allidimur sub patrocinio Eminentiæ V^æ ad portum optatæ tranquillitatis perueniamus. Humillima mea obsequia defero Eminentiæ V^æ. Dat. vt supra.

Card^{li} Sanctæ Crucis

Eminentissime D^{ne}

Quis sit rerum nostrarum præsens status scio Eminentiam V^{ram} aliorum literis certiorem fieri. Rege et Regina orbati sumus, grauissimis Interregni periculis vrgemur, fluctuat et in ancipiti discrimine versatur salus n^{ra}, domi forisq; laboramus, hostes veteres et noui ad nos opprimendos conspirasse videntur, Religio

Catholica

Catholica et Ecclesia ne quid in hoc Septentrione detrimenti accipiat, nisi ille
providerit qui non dormitat neq dormiet, nostræ scilicet solicitudines illi opem fe-
rent. diminutæ sunt vires nostræ, accisæ opes, et crescente aduersariorum potentia
nos longe deteriori conditione sumus. Eminentia Vra et ipsa sua sponte de
nobis, quos quondam suo tutata est patrocinio sedulam suscipiat cogitationem,
et S. D. N. autor esse velit, vt eam curam quam saluti Reipub. Christianæ
impendit huc quoq flectat, pereuntibusq sacram porrigat manum, ne si hæc
residua parietis Catholicæ pietatis quæ in hoc Septentrionis Regni angulo
adhuc conspiciuntur corruant, serò orbis Catholicus defleat immensã iacturã,
et discrimen quod illi imminebit absq vlla spe salutis conspiciat et exhorrescat.
Ego annis curisq attritus, nihil amplius meo nomine polliceri possum, nisi me
vitamq meam publicæ salutis causa profundere paratum fore. et Eminentiæ
Vræ quoad vita superstes erit obsequia delaturum quæ humillime deuoueo,
Eminentiæ Vræ E Dorensi prædio meo. Dat. vt supra.

Illmus et Adm Rnde Dne. Francisco Maria Cinoli

Silemus ab vtrinq nam nec D. Vra vllas per aliquot menses accepi literas,
et ego hoc anno adij omnia pericula, quæ homini silentium imponere possunt, æger fui,
decubui mortis sententiam expectaui. Interim primum Serenma Regina, mox
Sermus Rex ipse morte defungitur. Facile quiuis conijcere potest, nos nõ otiosos
esse, namq agitur non tantũ de nostrã salute verumetiam de conseruando statu Or-
dinis nostri et Ecclesiæ Catholicæ quæ in discrimen adducitur. Pluribus hac de re
aliãs, interim precor vt D. Vra suum erga me amorem conseruet, et si quid occur-
rerit quod me scire oportuerit certiorem faciat. Commendo me amori et gratiæ D.V.
E. Dorensi meo prædio d. XXIV. Maij 1632.

Illme et Rme Dne. Nuncio Aplco Nepoti

Nepoti meo Decano Posnanien mandavi ut precibus etiam importunis solicitaret Illmam Celm Vm ne amplius suum ad nos adventum differret. Scio audaciae meae id imputatum iri, quod tantum Hospitem invitare praesumam ad quem excipiendum tractandumque, nihil in meis penatibus dignum invenio, sed interdum etiam magnis viris gratae solent esse vices eiusmodi quae eos admonent, ut opulentioribus assueti aliquando etiam minoribus contenti sint. Sarmatae olim nostri, pane sale, et aqua vivere soliti satis habebant, si ab alijs eodem victu, si tamen is sincero animo exhiberetur exciperentur, non multo his plura nos quoque praestare poterimus, sed quidquid erit id condiemus constantissimi erga Illmam Celm Vm amoris sale, satis oppiparum erit convivium, cum sinceri affectus testificatione condietur. Humillima mea obsequia defero Illmae Celmi Vrae. Poltovio die 1a Junij 1632.

Vladislaus Sigismundus Dei Gra Suecorum, Gottorum, Vandalorumque haereditarius Rex etc. Necnon Poloniae Princeps, Electus Magnus Dux Moscoviae, Smolescen, Severien, Czernichovienque Ducatuum Administrator.

Illme et Rndme in Christo Pater gratissime nobis dilecte. Zalosne s. pamięci Je K. Mći Pana Oica i Dobrodzieia naszego Miłoego z nami potomstwem swym, y z powierzonemi sobie od Pana Boga Panstwy rostanie, iako sercu naszemu czujęmy być gorzkie y ciężkie, tak nie wątpiemy, że każdemu z wiernych nie dawno poddanych iego, musi być bolesne. Lecz że Decret y executia niebieska naiobfitszemi łzami ani zniesiona, ani odmieniona być może. Nam potomkom z pamiętnych w przyszłe wieki zasług iego, poddanym zas z przypominania szczesliwego łaskawego y pobosnego panowania cieszyć się przychodzi. Azesmy się w Krolewskim wychowaniu naszym ani załowi, ani żadney przeciwney non succumbere fortunae, ale raczey pretium animum ad altiora engere, wiedząc y to że Principes mortales,

Respub:

Respub. immortalis, dla ktorey się P. wie rodzą, niemożemy lubo wtym żalu opuście curam publici boni: Oyczyzny nad zdrowie nasze nam milszey. Ta nas przywodzi do znieśienia się z WM. y wczesnego communicowania intentiey naszey w staraniu ktore przed się bierzemy o to zacne Krolestwo za smiercią Krola IegoMći Pana Oyca y Dobrodzieia naszego do wolney dispositiey cnych narodow Polskiego y Litewskiego zwracaiące się. W ktorym zamyśle naszym, abyś WM. wspierać nas chciał radą y powagą swą, pilnie żądamy y prosimy, rozumieiąc że pamiątka meritorum Przodkow naszych, osobliwie świeżo zmarłego Kr. IM. Pana Oyca y Dobrodzieia naszego przeciwko wszytkiey Rpltey złączona z dobroczynnością prywatną przeciwko WM. y domowi WM. niedopuści abyś nas zapomnieć, albo komu obcemu miał postponere. Wielka to sława tych cnych narodow, że przy wolney Electiey, sobie y potomkom swoim krwią w dziedzicznych między Panow wysłużoney wiernie stoiąc tak iednak wolnych dotąd od Ludwika Krola, począwszy, zażywali głosow, że z nich sama tylko ku cnoinym w wolnościach Panom y potomstwu ich wynikała wdzięczność. Nieoddalali minorennes, niebrakowali w postępuiących po sobie według lat braci, mieli wzgląd y na płeć białogłowską, za morzem na ostatek krwi dobrze zasłużonych Panow swoych szukali. Nam dał P. Bog to szczęście, żeśmy się nie z Corki Krola Polskiego są spłodzeni, ale Krolewskim Synem, a Krola wszytkich poddanych wyznaniem żadnemu z Przodkow w zasługach nieustępuiącego. W tey Koronieśmy się urodzieli, y iey miłości pierwszym pokarmem dzieciństwa naszego była wsługi, miłości zabawką, obmyślawanie dobra civilis robotą aetatis. Nie będziemy przypominać iakiekolwiek merita y odwag naszych, bo ani ambitionis stimuli prowadzą nas ad petitionem Regni, ani praesumptia drogi nieście, to tylko

rzeczemy

rzeczemy ze nie insititium ani adoptiuum, ale własnego Syna opiece Rzpltey matki spolney W.M. admouebitis, a przytym sublata, lub experientią vpatrowai będziecie, tak w Oiczystych iako y postronnych sprawach do   a tanto oneri non imparem. Offiarowai Rzpltei publice nie więcei nie mozemy nad to, cosmy z młodości wysedszy cięstnie oddali, osobę nie zmyslonąn do postugi iey, zarliwosc Synowską do rozmnozenia dobr iey, odwagę do zatrzymania całosci iey godną potomka tak wielu męznych Krolow, na ostatek przy prawiech bądz a natura, bądz ex consensu gentium nam słuzących krew y zdrowie nasze. W.M. zas priuatim y domowi W.M. wszelaką chęc y dobroczynność, w ktorey ieżeli s. pamięci Krola Jeo Mci Oica y dobrodzieia naszego superare nie będziem mogli, zwy-cięzyc się przynamniey pamiątką dobrodzieistw iego nie damy. Ktore offiarowanie nasze ze W.M. wdzięcznie przyiąc a w dispositiey animuszow braci swey na przyszłą day Boże szczesliwą Electią pilnie y gorąco pracowai zechcesz nie niewątpiąc. Zy-czemy W.M. od Pana Boga zdrowia dobrego, y szczesliwych progressow, chęc naszę pilnie offiaruiąc. Dan w Warszawie dnia XV. Mca Maia Roku Panskiego M.DC.XXXII.

Cardinali de Torres

Cardinali de Torres

Eminentissime Dne, D. et Prone Colendissime

Non aliud nobis in hac sollicita Ecclesiastici regiminis cura patrocinium pollicemur, nisi in illustribus Eminentiae Vrae erga nos beneficentiae documentis, quae et suprema Apostolici culminis firmavit authoritas, et in suarum vocavit curarum consortium. Ea ego spe fretus negotium Scholasteriae Plocen. Eminentiae Vrae maiorem in modum commendo. Factum est vel minus aequa Rmi Dni opulentissimae Abbatiae Paradisien. in Diaecesi Posnaniensi existentis possessoris postulatione vel sinistra iuris mei interpretatione, ut hic adeo grandi provisus beneficio Scholasteriae Plocen. biennalem ut ferunt (neque enim mihi hactenus eum videre licuit) reservationem in Curia Romana importunis precibus urgeret, quae res in quantum Ecclesiae meae cesserit incommodum, maioribusque nisi mature iis obviam eatur patefaciat aditum, vel ex eo Eminentia Vra cognoscere potest ipsum et tanta locorum intercapedine, quae inter Abbatiam Paradisiensem et Scholasteriam Plocen. prope sexaginta milliarium intercedit, disiunctum, et Regularis vitae studio obstrictum, minime isti officio idoneum esse. Ut caetera huic adiuncta muneri onera praeteream, quibus et Ecclesiam meam defraudari, et Scholam pene in solitudinem redigi, iuribusque meis praeiudicium afferri, facile Eminentia Vra pro summa qua pollet prudentia sua conijcere potest. Qui ille saepe a me admonitus isto ut cederet beneficio, quod nullo ipsi competeret iure, frequenter pollicebatur se brevi illud dimissurum, omnesque eo in negotio voluntatis suae rationes sententiae meae accommodaturum. Qua in re cum non meum sed Ecclesiae meae emolumentum in optatis habeam, ab Eminentia Vra humillime peto, velit et benignam petitionis meae habere

rationem

rationem, et in demendâ Rmo Abbati Paradisiensi istius Scholasteriâ longiori reseruatione, præclarum Celsitæ meæ beneuolentiâ suæ patrocinium et solitum æquitati comprobare studium. Cui humillima obsequia mea defero. Varsaviæ XXVIIJ Julij MDCXXXIJ.

Eidem

Eminentme Dne.

Ita confidimus neqz vt reor nostra nos spes fallit, Eminentiam Vram, nec locorũ intercapedine, nec temporum varietate nostri obliuisci posse. Non meruimus quidem tantum fauorem, sed tamen ea est humanitas talis erga semel visum Septemtrioné Eminentiæ Vræ animi propensio, vt illi in mentem et memoriam sæpius venire necesse sit tempus illud quo apud nos fuit, munus quod hic Sedis Apostolicæ nomine sustinuit, nos qui Eminentiæ Vræ ita ac si inter nos nata esset Serviciæ beneuolentiæ fructus vberrimos decerpsimus. Cæterum vt non literarum tantum quæ sæpe Patronis nostris fastidium pariunt ego officio defungar, Mitto in Italiam consanguineum meum Petrum Poniatouium, literis humanioribus non mediocriter imbutum, honestum modestumqz iuuenem et accuratioris eruditionis percupidum. Mandaui illi vt Perusiæ subsisteret, istisqz iuri et Sacrorum Canonum studio incumberet ac sub patrocinio Eminentiæ Vræ aliquantisper moraretur. Aliqua is referet Eminentiæ Vræ de præsenti rerum nostrarũ statu et si quid deinceps occurret, quod scitu Eminét. V. dignum foret, ad eum perscribam. Hoc vnum in præsentia confirmo, me vnum esse ex ijs, qui eximiarum Eminentiæ Vræ virtutum admiratione semel concepta et in animum demissa eam sim ad extremum vitæ exitum

conseruaturus

conseruaturus. Humillima mea obsequia defero Eminentiæ Vræ.

Cardinali Sanctæ Crucis

Eminent.me et Rme Dne.

Graues et acerbæ rerum nostrarum quæ hoc anno acciderunt mutationes, maiorumq; quæ impendent calamitatum metus ita ancipiti cura et solicitudine animos nostros distraxerunt, vt officiorum quæ Patronis nostris debemus interdum penè obliuisci cogamur, vel certè etiamsi ea oculis nostris obuersentur iis defungi nõ possimus. Dabit veniam Eminentia Vra mihi vel potius torpori meo, in quem me diuersa Reipub.æ nostræ negotia coniecerunt, quibus obrutus statim à morte Ser.mi Regis Benefactoris mei, vix respirandi spatium habere possum. Diu fateor silui, negligentiæ culpam vix satis excusare, certè eluere non possum. etiamsi liceret mihi toties recurrentium morborum, quorum ferax est senectus, impedimenta ad defensionem silentii mei adducere. Mors Ser.morum Principum nostrorũ acerba nobis, vniuersæ Reipub.æ Christianæ periculosa, ad ipsum supremi exitii scopulum penè allisit patriam nostram, Domi forisq; nihil tutũ, interna Ciuium dissidia, hostium apparatus et minæ metum nobis incutiunt, Hæretici impiam suam Confœderationem stabilire conantur, quibus in præterita conuocatione quam virili animo restiterimus, ex aliis intelliget Eminentia Vra. Mea quidem Diœcesis ab hac peste immunis est, immo vniuersa Nobilitas meæ Iurisdictioni subiecta non aliter pacem communem sanciri voluit, nisi vt causa religionis et iura Ecclesiæ Catholicæ, quibus semper Hæretici domicilium figere, et doctrinas nouas spargere in Diœcesis meæ

Palatinatibus

Palatinatibus prohibebantur, in pristino statu conseruarentur. Nobilitas certè vniuersa quamuis egentior sit in Diœcesi mea, numero tamen et viribus cæteris longè præstat, et semper pro fide Catholica Hæreticorum audaciæ sese opponere consueuit. Multi ex Equestri ordine, plures certè quàm in alijs Diœcesibus statum Ecclesiasticum amplectuntur, qui à me prouisiones petunt quas ij sæpè intercipiunt, qui in Vrbe beneficia promiscuè impetrare solent neq; tamen cum sint ex alienis Diœcesibus, penes Ecclesiam meam Cathedralem resident, quæ ita in eo genere infelix est, vt cùm supra triginta Prælatos et Canonicos habeat, vix tamen à tribus, vel quatuor Canonicis personale obsequium illi præstatur. Cæteri omnes Dispensatione Sedis Apostolicæ freti, pinguiores in alijs Diœcesibus conditiones deserta meâ Ecclesia sectantur. Petij ego ante biennium à Smo Dno Nro, vt saluo iure Curiæ Romanæ mihi aliquot Sacerdotiorum in Mensibus Pontificijs vacaturorum potestatem conferendorum largeretur. Distulit hactenus Sua Stas vota et desideria mea, quæ si Eminentia Vra accuratius promouerit, non dubito me eorum compotem fore, non mihi sed Eccæ meæ Sua Stas hoc beneficium præstabit. Ego tamen si promotione Eminentiæ Vræ hoc obtinuero tanto magis Eminentiæ Vræ officijs meis gratiam demereri studebo Cui humillima mea obsequia defero. Pultouia

Ad Ciriolum

Illmis ac Rnde Dne Amice obsme

x. Hactenus in expectatione sumus effectus curæ et solicitudinis Dnis Vræ in

in obtinendis gratijs ijs quas per Dnum Makowski se impetraturum spem mihi fecerat, non existimabam expedire vt hac de re ad Smum Dnum Nrum scriberem, ne curas, quas sua Stas saluti vniuersæ Reipublicæ Christianæ impendit, mea importunitate onerarem. Sufficient si sua Stas edocta fuerit, meum Epatum et totum esse Catholicum et licet egentiorem, frequentiorem tamen quam in cæteris Diœcesibus habere Nobilitatem, pro fide Catholica contra Hæreticos constanter sese opponentem. Multi ex ijs amplectūtur statum Spiritualem à meq; sibi Sacerdotijs provideri volunt, quæ sæpissimè ij intercipiunt, qui alibi oriundi in Vrbe provisiones suas impetrant, idquè cum summa inuidia Ordinis nri, neq; tamen ea re contenti, sed pinguiores in alijs Diœcesibus conditiones consectantes, fructum tantum decerpunt Sacerdotiorum meorum, ad alias autem Ecclesias residentias suas, freti sedis Apostolicæ Dispensationibus constituunt. Explicabit hoc per occasionem Eminentmo Cardinali Protectori nro, daret operam sua Eminentia vt quod nuper per Internuncium meum et D. Vram à sua Ste petij concederet mihi aliqua Sacerdotia Ecclesiæ meæ Cathedralis Plocen, etiam in Mensibus Sedi Apostolicæ reseruatis meo arbitratu vt personis idoneis conferre possim ex iuribus alijsq; gratijs obtinendis solitum patrocinium sua Eminentia mihi exhiberet. Duo ex meis alter Archidiaconus Pultouien alter Decanus, quos ego ea conditione, ad eas dignitates promoueram, vt alijs curatis Parochijalibus Ecclesijs quas in Diœcesi mea habent cederent, me inscio et inconsulto obtinuerunt istic male informata sede Aplica Dispensationes, nec narratis ijs, quæ narrari oportebat, quod sanè vt

ut debeo ægerrimè fero, et à D.^{ne} V.^{ra} peto ut hac in re consilio suo me informet, quid me facere oporteat. Archidiaconus quidem Pultovien. ex ipsa fundatione in duabus Ecclesijs, hoc est Plocen. et Pultovien. conscribitur, et utrobiqz participat residentiæ commoda. Insuper Prælaturam in Collegiata Ecclesia alterius Diœc. et duas præterea Parochiales Ecclesias curatas obtinet. Decanus autem tres Canonicatus in Cathedralibus Ecclesijs et Parochiam in Oppido meo satis luculentam. Decanatus autem et Parochia habent curam animarum, Cathedrales vero Ecclesiæ de iure curatis æquiparantur. Deniqz Pultovien. beneficia ex ipsa fundatione non nisi pro residentibus dotata sunt. Per meum consanguineum Petrum Poniatowski, qui Perusium proficiscitur mitto certum Xeniolum Dom.^{i} V.^{æ} negotiumqz eiusdem diligenter commendo, poterit his in rebus luculentius informari ab ipso D.^{tio} V.^{ra} Benevalere D.^{nem} V.^{ram} cupio, eiusqz me amori et gratiæ quam diligentissimè commendo. Pultovio. MDCXXXII.

Ad R. P.^{em} Sarbieroski Soc. IESV.

Ne tibi me diu silente obrepat suspicio mutatæ meæ erga te voluntatis, tribus verbis me officij mei memorem esse, tuiqz ingenij præstantiâ delectari, ac deniqz quid agas et in quo studiorum tuorum conatu occuperis scire velle significo. Meumqz amorem tibi defero, quem ut candido et religioso excipias animo diligenter à te peto. Vale in Domino, meiqz ad altare Dei memor sis. Ex Iablonensi Prædio VIII. Id. Septembris MDCXXXIJ. 1632

Nuncio Ap.^{lico}

Ill.^{me} et R.^{me} D.^{ne}

Diu in expectatione fuimus ad Nos aduentus Ill.^{mæ} Cel.^{nis} V.^{ræ}, sed D.^{nus} Secretarius Pargowski ad nos rediens retulit nobis Ill.^{mã} C. V.^{ram} maioribus grauatam negotijs Varsauia his diebus abesse non posse. Magnâ quidem spe decidimus, per hanc occasionem testandæ nræ erga Ill.^{mam} Cel. V.^{ram} obseruantiæ, non dubitamus tamen ita alia vice Ill.^{mam} Cel. V.^{ram} rationes negotiorum suorum accommodaturam, vt aliquid temporis surripiat quo nobis præsentiam suam exhibere possit. Nos interim votorum exoluendorũ causa Czestochowiam proficiscimur, istic quoq; in orationibus nris Ill.^{mæ} C. V.^{ræ} memoriam habituri. Virum hunc nobilem qui Ill.^{mæ} C. V. has reddet lras diligentissime commendamus. Quod reliquum est humillima obsequia nrã deferimus Ill.^{mæ} Cel. V.^{ræ}. Volboria. MDCXXXII.

Do Krola Je. Mci

Nic nam poządnieiszego, ni pocieszni eiszego bydz nie może, iąko często slychai o szczesliwym powodzeniu W. K. M. Pana naszego Młwego, á ozywai się z szczerą y wprzeimą ochotą do vslug W. K. Mci. Co y teras czynimy przez Brata naszego X. Potrikonskiego, ktoremu porucielismy niektore puncta prosb naszych donieść do vszu W. K. M. Pana naszego Młwego. Niewątpiące iże mieysce będą miały v W. K. Mci. Vniżone zatym poslugi nasze oddaiemy wlaskę W. K. M. Pana naszego Młwego.

Sanctissime ac Beatissime in Chrõ Pater
Domine Dñe Clementissime

Quam longè ante præuidi et Sanctitati V.^{ræ} prædixi imminentem Interregni

priuli

pruti Ecclesiæ Dei, et Religioni Catholicæ tempestatem ea in proxima Ordinum Conuocatione diu multumq; iactati sumus. Ita enim Hæretici cum Schismaticis contra Nos coniurarunt, et per vim et factionem multa in perniciem fidei Catholicæ decernere pertinaciter conarentur. Fecit tamen singularis et pene admirabilis Dei prouidentia ut Catholicorum animos in vnum et religionis auxiliu excitarit, visiq; et auditi fuerint non solum complures ex Senatu et Equestri ordine, sed etiam integri tres Palatinatus Plocen. Mazouiæ, et Rauensis qui pro Religione se quasi murum opponerent. Quorum vti apud Deum et posteritatem immortalis erit memoria pietatis, ita apud S.tem V.ram magna digni sunt gratia et commendatione. Fieri tamen non potuit, quin euitandæ Ciuilis discordiæ, maiorisq; periculi causa ea Hæreticis permitteremus, quæ dudum à maioribus nostris ipsoq; Ser.mo Rege vita nuper defuncto extorserunt. In qua sane nra permissione nihil sine Theologorum et Iuris Canonici peritoru consilio factum est: neq; aliter nos qui prntes fuimus Episcopi Decretis proximæ Conuocationis nisi salue iure Romanæ Ecclesiæ subscripsimus. Neq; vero minoris difficultatis res fuit, Vnitos Ecclesiæ Romanæ Ruthenos à vi et impetu Schismaticorum tueri, scripsi iam olim S.ti V.ræ quinq; Palatinatus nimirum Kiiouiæ, Volyniæ, Braslauiæ, Russiæ, Podoliæ, quorum fines supra Centum milliaria Germanica in longitudinem protenduntur, ita esse Schismate infectos, vt Epis et Clero exceptis pauci admodum sunt ex nobilitate et plebe Romanæ Ecclesiæ vniti, Kosacorum vero armatorum supra sexaginta millia numerari posse, qui pro Schismate arma se sumpturos profitenr, vt propterea res plena esset periculi, eam religionis dissensionem armis vel bello, cuius dubius è euentus, committere: magnoq; proinde consilio

Ser.mus

Serenissimus Princeps Vladislaus, idemque haereditarius Sueciae Rex in proximo Conuocationis Conuentu eam discordiam, certis vtrinque datis et acceptis conditionibus componere curauit. Verum cum Schismatici non aliter se quieturos profiterentur nisi ipsis dimidium Ecclesiarum Graeci Ritus concederetur, ac proinde difficile esset in tanta partium dissensione perfectam concordiam constituere: ne interea nihil ipsorum causa concessum videretur, vel propterea ad desperationem adducerentur necessitas tandem ab Vnitis expressit, vt ex consilio Serenissimi Principis, multorumque ex Senatu et Equestri ordine virorum, religione prudentiaque insignium, nonnullas Ecclesias et Monasteria Schismaticis permitterent. Quod quidem nisi factum fuisset, re infecta et publica salute deserta ex Conuocatione descendendum erat. Vtinam vero Schismatici hac ipsa permissione contenti esse velint, neque futuram Regis Electionem ijsdem iterum postulationibus perturbare conetur. Sed profecto tempus hoc Interregni tam ferax est difficultatum, vt nos praesertim Episcopi, totusque Ordo Spiritualis non solum cum Haereticis et Schismaticis, sed cum nostris etiam Catholicis habeamus quod agamus. Nam illi quoque maiori quam antea contentione et studio veteres suas contra ordinem nostrum praetensas quaerimonias, et postulationes vrgent et promouent, adeo vt nisi ipsis spem fecissemus nos harum postulationum habituros rationem non tam constanter nobiscum contra Haereticos stetissent: vel se pro fide Catholica opposuissent. Quas quidem Ordinis Equestris postulationes, etsi anno superiori Sanctitati Vestrae vnsum per Eminentissimum Regni Protectorem et Illustrissimum Dominum Nuncium Apostolicum retuleram tamen quia Nobilitas sibi hucusque satisfactum eâ in re non putat, hic ipsa breuibus commemoro.

Flagitare inprimis Nobilitatem vt Causae omnes, quae sibi cum ordine Eccle: siastico

siastico intercedunt, præsertim verò criminales, remota quavis ad Curiam Romanam appellatione à Commissarijs Stis Vræ hic in Regno definiantur. Deinde vt sub antiquo Regni statuto quo Moniales à successione hæreditatis removentur, vicegz hæreditatis Dos sola vel annua provisio à Loci ordinario assignanda illis conceditur. Religiosi quoqz cuiusvis instituti et Ordinis eadem lege teneantur et comprehendantur. Ad extremum vt non liceat ordinibus quorumvis Religiosorum bona immobilia et præsertim Ordinis Equestris vllo iure acquirere. Cuius quidem postremæ suæ flagitationis hanc iuris rationem prætendunt, quod hæreditates Nobilitatis vti Reipublicæ obsequio sunt obnoxiæ, ita sine consensu Reipubcæ illarum dominium alio transferri non posse, nobisqz et reclamantibus lege publica idem cavere conenr. Sunt quidem et alia plura, quæ Nobilitas à nobis obtinere quasi per vim contendit, sed ea cùm eiusmodi sint, vt de illis leniori negotio transigi possit, sufficiat hoc commemorasse atqz rationem reddidisse Sti Vræ laborum in proxima Convocatione susceptorum vna cum Illrmis Dnis meis Comprovincialibus Wladislavien. Vilnen. Plocen. Præmislien. Culmensi, eodemqz Supremo Regni Cancellario Camenecen. Episcopis. Qui omnes ad pedes Stis Vræ provoluti, et illos qua par est reverentia exosculantes, Nos Ecclesias, Patriam nostram, futuram Deo dante Regis Electionem. S. Vræ gratiæ et benedictioni commendamus longævam felicitatem S. Vræ à Deo precantes. Varsaviæ XVII. July MDCXXXXVJ.

Ab Illrmo Dno Archiepo Gnesnen.

Illme et Rme Dne, D. et Fr obsme

Zem nie mgdy niezwykł czynic w sprawach Kościelnych bez dołożenia się

zenia się W. Mciow moich Mciwych PP. y Braci y zawsze rad sequor każdego z W. Mciow consilia, na swoim się nie sadząc zdaniu y rozumieniu, przychodzi mi y teras podac to pod uważenie W. Mciow moich Mciwych PP. ó cosmy na przeszłey Conuocatiey ab Equestri nie ras ordine sollicitati bywali: ktory bez pochyby urgebit dalszy naszy na tey Electiey resolutiey y responsu. Jest to w swieży Wm. m. M. Pana pamięci żesmy w tych rzeczach ktore możemy bez dołożenia się Oyca Swiętego uczynić satisfactionem Ich Mciom obiecali, á w tych ktore Oycu S. należą pozwolilismy aby się ó nie sami in Curia starali. Przeto że się będą upominać słowa tego u nas, potrzeba abysmy iuz aliquid conclusum u siebie mieli y onych w tych ieych praetensiach ucontentowali. Życzyłbym abyś W. Mć moy Mć Pan y brat conuocata Synodo y obwiesiwszy tych Swieckich, ktorzy się grauatos sentiunt, przed tym czasem uczyniwszy cum suo Clero consilium, obiał inire rationes, iakoby tych dziesięcin małdratow, męsznego, wierdunkow, ktore nąm naiwięszą czynią trudnosć modus był naznaczony, żeby z żedney maiętnosci kilka ich się nieupominało, co się snać w Dioecesiey W. Mcimego M. P. y Brata y w moiey tesz koło Gniezna naiwięcey znaiduie. A przytym aby tesz Capitulum W. Mci mego M. P. cum plenis mandatis na tę przyszłą Electią sposrzodku siebie dla zniesienia się z nami ó tych y inszych ktore nastąpią in rebus Ecclesiae sprawach swoich posłało, żeby iuz tym rzeczom koniec się mogł stać dostateczny, y my takowey turbatiey saluis Juribus et libertatibus Ecclesiae na Seymach y ziazdach publicznych prozni zostawali ktorego starania że W. Mć moy Mć Pan dopomożesz niewątpię nie w łasce W. Mci mego Mciwego Pana, et

de zelo

de Zelo ktory masz iako erga Ecclesiam tak erga Rempublicam. Oddaię się na ten czas łasce y miłosci braterskiey W. M. mego Mc. Pana. W Łowiczu d. 14. Augusti MDCXXXij.

Archiepi Gnesnen.

Sanctissime ac Beat.me in Chro Pater
Dne Dne Clementissime.

QVEM dudum Dei prouidentia destinarat, quem Stas Vra Supremus in terris Diuinæ voluntatis interpres Regno Poloniæ dignissimu iudicarat, quem deniq orbis Christianus publico suffragio famaq designarat. Sermum Principem Vladislaum Sigismundi Tertij laudatissimæ memoriæ Regis nri filium primogenitum Respca libera liberis Ordinum suffragijs Octauo die Nouembris elegit, ac tandem tredecimo eiusdem Mensis Regem Poloniæ, et Magnum Ducem Lituaniæ ex more institutoq Maiorum à me vti Primate Regni nominari et denunciari statimq ab Illrmis Dnis Regni et Magni Ducatus Lituaniæ Marschalcis publicari fecit summo omnium consensu publica lætitia, publicoq populi voto, vt id ad Dei gloriam inprimis cedat, deinde vero nræ et vniuersæ Reipublicæ Christianæ felix sit et faustum. Sed fieri non potuit Pater Beatissime quin Patria nra antequam optatum huic Electionis partum in lucem ederet dolores parturientium sentiret dies fermè septem et quadraginta grauissimis difficultatum et periculorum acerbitatibus distinebantur, omnes spes nras in Dei opem proijcientes. Quamuis enim in superiori Ordinum Conuocatione ea quæ maius negotium facessere timebantur Reipublicæ difficultates sedatæ et compositæ viderentur, nouæ tamen

tamen postea exq; grauissimæ contra religionem et Ecclesiam exortæ sunt tempestates. Primum quidem ob Ill[ustrissi]mi D[omi]ni Ep[isco]pi Luceorien[sis] protestationem quæ cum non solum contra Hæreticorum pacem quam nos quoq; nonnisi Iuribus Ecclesiæ Catholicæ Romanæ saluis, maioris incommodi euitandi causa permisimus, sed etiam contra alia salutaria Conuocationis Decreta facta videbatur: post multum de ea controuersia consumptum tempus, alia ratio eius sopiendæ inueniri non potuit, quam quæ in Conuocatione adhibita fuit. Deinde vero dici non potest quantum difficultatis nobis Ep[iscop]is attulerit, maiores solito Bonoru[m] et Hæreditatu[m] Equestris Ordinis per Religiosos emptiones et in eadem bona successiones. Qua de re licet sæpius iam ad S[anctita]tem V[est]ram perscripserim nunc tamen meo omniumq; Ill[ustrissi]mor[um] D[omi]norum Episcoporu[m] in proxima Electione pr[aese]ntium nomine sancte affirmare cogor, tantum eam ob causam fuisse Nobilitatis contra ordinem Ecclesiasticum motum ne dicam fremitum, vt eo die, quo primum hæc controuersia in maxima populi frequentia in campo magno et patenti agi capta est, nosq; pro officij n[ost]ri munere nihil ea in re statuere posse inconsulta S. Sede Ap[osto]lica profiteremur, cum tumultu et confusione ex consilio et concione discessum sit, auditæq; populi voces fuerunt Electionem pr[aese]ntem re infecta dissoluendam et nouam rationem eligendi Regis, tuendarumq; libertatum ineundam. Triduum postea in hac vna causa magna vtrinq; contentione sumptum e[st], eoq; ventum fuit, vt iam non solum vniuersa Nobilitas verum magna quoq; pars Senatus contra Nos insurgeret, totaq; pene populi concio conclamaret magnam iam partem Hæreditatis, et patrimonij Equestris Ordinis pro Religionum ordinibus coemptam, breui vniuersam coemptam iri: et ad angustias egestatemq; Nobilitatem

redactam

redactam fore, nisi immensis coemptionibus Religiosorum et Ecclesiasticorum publica lege occurratur, reperiri iam integros Palatinatuũ Districtus Nobilitate vacuos, vel in quibus vix vnus, siue alter Nobilis aliquid possideat: adducebantur in exemplum superiorum temporum Bonorũ siue Censuũ pro Dote Ecclesiarum emptiones, non sine consensu Regio factæ, atq; eadem legis ratione vrgebatur; vt in posterum sine consensu Reipub.ᵃᵉ à qua Reges quoq; leges accipiunt Bona Equestris ordinis pro Ecclesijs emere non liceat. Si enim prouisum est Ecclesiæ et Reipublicæ bonis, ne illa sine consensu Summi Pontificis, hæc sine consensu Reipublicæ alienari possint, cur non pari quoq; ratione Nobilitas bonis suis prouidere debeat: quamuis ius fundationis Ecclesiarum cuius liberum relinquebatur. In tanto contentionum et clamorum fauore cum res ad seditionem Electionisq; dissolutionem vergeret ægrè tandem adm obtinuimus, vt legis huius prohibitoriæ sanctio ad prima post Coronationem Regiam Regni Comitia differetetur, ut interea Nos Epi. vna cum Sermo Rege Nro Electo à Ste Vrã obtineremus; cuius rei obtinendæ cautionem nrãm in scripto dare coacti sumus, vt postea ex permissione Stis Vræ legem hanc saluo quam maximo fieri poterit iure immunitatis Ecclesiasticæ ferri permittamus, edita interim contra Religiosos Inhibitione Illmi Dni Nuncij Aplici, cum quo tanquam cum viro summæ pietatis et prudentiæ consilia nrã sæpius contulimus, ne interim dum à Ste Vrã responsum expectamus aliqua bona Equestria emere audeant. Facilè nos quidem Pater Sanctissime intelligimus quam graue sit quod à Ste Vrã petimus. Sed cum Status Secularis ita sit obfirmato animo, vt nobis etiam nõ consentientibus

tibus legem dare ferre velit: verendumque sit, ne si simel leges publicæ Nobis contradicentibus sanciri incipiant plura et magis perniciosa eius rei sequantur exempla. Nobis quidem in re tam ardua et difficili nihil consultius videretur, quam vt Stas Vra literis priuatis alicuius Eminentmi Cardlis committat Epis Regni et Magni Ducat. Lithuæ, vt communicato cum Illmo Nuncio Aplico consilio, quod ea in re melius pro Dei gloria et immunitate Ecclicâ viderint: habita quoque ratione Nobilitatis sine qua in hoc Regno Ecclesiæ et templa stare et tueri non possunt statuant ac decernant. Nec dum hunc scopulum euasimus, cum quinque vel sex Palatinatus Schismate infecti, de quorum magnitudine et populi frequentia Sti Vræ ex Conuocatione perrexpsi secessionem à Reipub: corpore se facturos profitentur nisi pro ipsorum Schismate quatuor Epatus vna cum prouentibus suis Vniti Romanâ Ecclesiâ Græci ipsis concedant. In quo tumultu sedando plurimum quidem desudauit singularis Serenmi Regis nri Electi prudentia, subsequutaque fuit ea in re Transactio, sed ea cum non sine præiudicio Vnitorum facta videretur, contra eum vt Vniti et Nos Epi palam et publicè protestati sumus, nos nimirum sine permissione Stis Vræ Schismaticis concessuros. Verum cum eâ quoque in re æquè extremi sit periculi, et omnia et nihil Schismaticis concedere expedire videretur, vt negotij huius compositionem Serenmi Regis pietati atque Illrmi Nunij Aplici et Ordinariorum fidei et conscientiæ Stas Vra committere dignetur. Ad extremum veterem quoque ordinis Spualis cum Equestri de Decimis in quarum possessione non sunt Ecclesiæ

controuersiam

controversiam expediret. Ut Stas Vra unicuiqz ordinario in sua Diaecesi
remota quavis appellatione definiendam committeret. Itaqz ut tam Nobilis
quam Beneficiatus arbitrio ordinarij sui ad vitam suam stare teneatur.
Quae tamen omnia voluntati et sacrosto S. Vrae iudicio Nos Electioni intres
Episcopi nimirum ego indignissimus omnium Archiepus Gnesnen. Illrmi
Dni Epi Vladislavien. Vilnen. Posnanien. Plocen. Luceorien. Prae-
mislien. Samogitia, Culmen. Camenecen. Kiiovien. subijcimus, sane
et mihi ipsi molestum est quod tam longa rerum istarum relatione Stem
Vram detineam, sed cum res quarum molestiam nos pertulimus, brevius
et sine molestia explicari non possunt, tribuet Stas Vra candori et
fidei meae quam S. Sedi debeo prolixitatem sane literarum mearum
paternosqz oculos convertet ad angustias nras in quibus versamur,
et adiutricem dexteram porriget. Me interim Provinciam Diaece-
simqz meam ac universum Regnum hoc nra cum Serenmo Rege
nro Electo gratiae et benedictioni Stis Vrae cui longaevum Pontifi-
catus et Reipub. Christianae felicitatem a Deo supplices preca-
mur, commendans et pedes Stis Vrae ea qua par est reverentia
exosculans. Squirmeuicijs XXVI. Novembr. MDCXXXij.

Oswiecone Xiąze Mći Panie Hetmanie WXL.

Moy wielce Mći Panie y Przyiacielu

Za wczorem odesłano mi z Warszawy list WXM. mego MP.
w Zablodowiu pisany W ktorym ze naprzod WXM załowac
mego

nieco raczysz naglego mego z Warszawy odiazdu. Mnie zas zdał się ten moy odiazd barzo pozny zwłaszcza ze smy Conuocatią nad spodziewanie y postanowienie trzema dniami przedłuzeli y czwarty dzien potym strawili na spisowaniu tego co się na niey postanowiło. Zaczym niewidząc potrzeby dłuzszego mego w Warszawie mieszkania vchodząc tesz suspiciy ktorym więc podlegały Consultatie po Seymowe, pozegnawszy się z W.X.M. na wyprowadzeniu z Domu mego y do ponowienia tegosz pozegnania vzywszy I.M.X. Proboszcza Gnieznienskiego z I.M.P. Starostą Rawskim wygadzaiąc y słabemu zdrowiu memu przyszło mi odiazdac. Ponawiąm iednak powinne dzięki moie W.X.M. memu M. Panu iako za wszytkie chęci y łaski mnie pokazane, tak osobliwie za prace y starania znaczne dla Rzptey na przeszłei Conuocatiey podięte. Dziękuię niemniey y za tę łaskę zey w dalszych sprawach y potrzebach Rzptei zemną się znosić chcesz Tegosz po mnie proszę raz wzaiem bydz pewien. Co się dotycze supplementu Woiska Vkrainnego, lubo ta denominatio supplementu zdała się odiosa v niktorych Ich M.M. w Poselskiei Izbie, wrzeczy iednak samey zgoda była ze przykładem przeszłych Interregna Woiska potrzeba przyczynic byle gwoli temu zadnych długow na Rzpltą, ani Woiska więcey niezaciągaiąc nadto coby mogły podatki Seymu ostatniego wystarczyc, maiąc ile moze bydz wzgląd na inne potrzeby y wydatki Rzptei podług intentiey Seymu przeszłego. Iakosz ex Senatu do Poselskiei Izby postami byli Ich M.M. P.P. Kasztellani Przemęcki y Liwski zoznaymieniem zgody naszei na podanie Ie M. Pana Hetmana Wielkiego Koronnego, ktory że respektuiąc na niedostatek y inne Rzptei potrzeby podać się raczył bro:

Oyczyzny od Vkrainnych, y innych iezliby strzeż Boże nastąpiły nie:
bespieczenstw, Szesią Tysięcy Woyska pieniężnego, miawszy do tego będzie
staw: Pam: Xcia I. M. Ostroskiego, y służebne Woyska Zaporowskie
na ktore Woysko pospolu z Armatą, y z innemi potrzebami Wiennemi
podług rachunku Je° Mu Pana Hetmana Koronnego nie ma wychodzić
nad dwakroć Sto Tysięcy złotych na iedne Cwierć, podziękowawszy
Je° Mu Panu Hetmanowi za tę chęć y miłość ku Oyczyznie, prosilismy
I. S Mu Stanu Rycerskiego, żeby to podanie y ofiarowanie Je° Mu
wdzięcznie z nami zarowno przyiąwszy chcieli się mieć do zgody nastei.
Jakosz ile się baczyć mogło nie tak dla contradictiey iakiey ta liczba
Woyska wyraznie iest wpisana w teraznieiszey Convocatiey postano:
wieniu, iako dla tego samego, żeby czego wszytkie Rzpte Panstwa y
Wiennicy przestrzegaią. Nieprzyiaciel liczby Woyska naszego nie:
wiedział, gdyż iezly W. X. Litewskiemu in casum asz przyszłego
Roku przypadaiącego od Moskwy niebespieczenstwu permissum
fuit Połpięta Tysiąca trzymać Żołnierza pieniężnego, Koronie zaś
na periculum præsens szesci Tysięcy umykać zda się durum & mi:
nus consultum.

Vspokoienia w rozrozmieniu Religiey Greckiei Iam nie tylko zyczył,
ale y do niego starania mego przykładałem. Lecz że Krol I. M. Szwedz.
ki pospołu z Ich M. M. Pany z Senatu y z koła Poselskiego wziął
był tę sprawę na się, y iako mi się dostało wiedzieć, za pewnymi z obu
stron Conditiami, ktorych ia iednak y dotąd nie mam, to rozrozmienie
wiąt, ia mnieymam się wdawał w to negotium; y zaprawdę nie mogę
pomnieć żebym miał obiecować pisać o tym do Rzymu, gdzie waż:
nieisza

mieisza będzie autoritas Krola J. M. Szwedzkiego, iesli moia prosba, kto:
rey iednak y ia niezamieszatem.

Listy do PP. Ich MM. Chrzescianskich, y innych Sąsiad Rzpltey
datem sprawę Rzptey ze się pisaty, y postaty ex consilio Senatus, za:
razem po smierci Krola Je. Mu s. pamięci, ktorych z wielką chęcią co:
kolwiek będzie rad uzyicze exempla WXM. lubo tego nie tak do
tąd wiele iako po przeszte Interregna byto. Wiem tesz ze rady y mowy
byty na Conuocatiey zeby znowu tesz listy ponowic, y poselstwa wyprawic.
Jedno ze taniey mowic niz czynic y ze Rzplta prowisię nie kazata
na wysytanie tych listow y Poselstw: iako insze rady nasze nie bywaią
skuteczne, tak pewno y te Poselstwa na ktore ani ludzi ani pieniedzy nie:
naznaczono. Jako y owo moie consilium z Ich MM. do mnie przyda:
nemi, ze pierwey czas da Bog Electiey nastąpi niszbym mogł Ich MM
in tantis Terrarum spatijs dluitos obestac y od nich miec respons, albo
rady, na tosz wynidzie, ze nie zabawim Electiey przyszlei ratione consi
liorum nrorum. Zeby kto miat chciec albo zamyslai wzruszai pokoy
pospolity na przeszley Conuocatiey zawarty, ia rozumięm ze do tego
nie przyidzie, y ze to vanus metus. Lubo iakom publice mowit in dissensione
trudno perfecte consentire. Mogles WXM. widziec, albo przynam:
niey styszec iakąsmy Bishup Prepze Sensionem odnosili od wietu Ich
MM Swietokich, ktorym zdato się zeszmy remissius causam Re:
ligionis nrae tutati sumus, nie tylko zebysmy mieli na Ich MM dissiden:
tes, iako nas udawano, kogo pobudzac. Zeby iednak ci ktorzy się Chrze:
scianinami zowią, zyiąc w krescianskim z taski Bozey Krolestwie
Christusa Pana, ktorego za Boga swego wierzą, mieli taką wiarę

pozwalac

pozwalać, ktora Christusa Boga nie ma, cięzka y trudna barzo rzecz na summienie ludzkie ale y na wszytkę Rzeptę dnierowu Bozego bacby się potrzeba Atoli WXM. pospolu z JchMM drugimi racz confidere iakoście obiecali ercie y słowu naszemu ze pacem cupimus sobie z WMM y WMM. cum Deo. Zczym powtore służby me zalecam WXM. memu MP. cale uprzeyme, Pana Boga prosząc abym dobrze zdrowego y szczesliwego oglądał da Bog na Elecciey przyszłey. Z Łowicza d. 14. Aug. MDCXXXij.

Vladislaus Quartus Dei Grã Electus Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithuaniæ, Russiæ Prussiæ, Mazoviæ, Samogitiæ Livoniæq. Nec non Suecor. Gottor. Vandalorumq. Haeres Rex Electus Magnus Dux Moscoviæ.

Rnde, Magci et Generosi Sincere et Fid. nobis dilecti. Bierzemy pod straż y opiekę naszę rząd sprawowanie, całość y bespieczenstwo, wiele y szeroko panuiących Narodow, wysoką w prawdzie y trudną obmyslawania dobrego pospolitego powinność. ale iż to za ziednoczeniem serc y animuszow, a iednym prawie y swobodnym głosem y zezwoleniem do rąk naszych przychodzi, mamy nadzieię że tesz wszelakich ozdob y szczesliwości spolney Oyczyzny iest y będzie fundamentem. W inszych narodach tam kędy, poddanstwo do urodzenia tylko y sortem nascendi iest przywiązane, iako czasem na niepomyslne Pany, tak na niepowolne Poddane sarkaią. My się tym cieszemy y szczyciemy że

idąc

idąc ze krwi Krolow y Monarchow wielkich, á pod dobrotliwe y według prawa panowanie dobrowolnych poddanych biorąc, głowę naszę y potomną sławę y panowania naszego bespieczenstwo, na piersiach na miłości y chęciach tych, ktorym panować będziem pokładamy. Zaczym przy oswiadczeniu Vprz: y Wier: W. powinnei wdzięcznośći naszey wszelaką pilnośc y staranie, y zdrowie naszę, y cokolwiek Bog da zwszechmocneyręki swoiey na to obracai chcęmy, aby y naszey przyszłe wieki to wznawały że wyroki Bożkie Monarchow Wielkich Przodkow naszych, ozdoby powszechne y swobodne głosy felici concordia et bono publico, w osobie naszei się zeszły. Pewni zaś tego iesteśmy z drugiei strony, że Vprz: y Wier. W. poduffania swego o nas odmieniac nie zechcecie, á iako początki Panowania naszego, tak y postępki, chęciami życzliwością y wiarą swoią piastowac będziecie. Iakie są Krola Ie^o. M^u swiętei pamięci, Oyca Pana y Dobrodzieia naszego, przeciwko tey Rptei zasługi, iako szczęściem pracami y zdrowiem wiele pamięci godnych zwycięstw, y tropsza nabytych, pewnizmy że iest wwdzięcznei y swieżei pamięci Vprz: y Wier: W. Rozumięmy że fiducia meriti w ostatniey woli swey, żądał tego Krol Ie^o M^ć od Stanow, aby swiątobliwemu iego ciału ostatnia posługa sumptem Rptei oddana była. O co y my zwłaszcza w tak scisłych Skarbu naszego na początku Panowania dochodach, pilnie żądamy Vprz: y Wier. W. niech przy inszych Krola Ie^o M^ć w niebie nagrodach, y ta wdzięcznośc Vprz: y Wier: W. będzie niech y swiat wszytek baczy że wiarą y miłością nie tylko dla oka Panow swych, ale y post fata kiedy iuz nie idą iedno vprzeimego affectu respecti, przed inszemi te Narody przodkowac vsiłuiąc. A isz natym należy aby nieprzyiaciel nasi y Coronni, serca

przeciwko

nam na początku panowania nie brali, y dawnei przeciwko tey Rzpltey nieprzyiaźni, za omieszkiwaniem iakim y utratą czasu, poprzeć nie: śmieli, przykładem inszych Monarchow, żebelibyśmy auspicia panowania naszego dobremu pospolitemu, a wieczności stany naszei y tych Narodow consecrare. Poniewasz tedy Narod Moskiewski, poprzysiężonych niedotrzymawszy obietnic, w pole wyszedł y na koniu siedzi, na tym iesteśmy, abyśmy mieli znowu pora sposobnieisza do Woyny nadeydzie, y albo nąm do obrony sposoby zatrudnione nie będą, albo nieprzyiacielowi rerum gerendarum więcey się niepoda okazyi, tam się stawili, gdzie y iako Rzpltei potrzeba ukaże. Doczego potrzebna iest rzecz y zezwolenie Uprz. y Wier. W. Podług skłonności powszechney na Seymie Electiey naszey do zabieżenia temu niebespieczenstwu, ktorego poparcie tu pomienione namowione było. Pilnie przeto żądamy, abyście to Uprz: y Wier: W. Postom swoim na Seymie Coronatiey naszei poruczyli. Więc że na blisko przeszłym Seymie za żywota Jeo K. M. Pana Oyca y Dobrodzieia naszego uchwalone były podatki na nagłą tylko obronę, żądamy, aby te iako naiprędzey y przed Seymem do Poborcow, a od nich do Wielmożnego Podskarbiego zniesione były, gdyż co dzień o większych y niebespieczniei: szych zamysłach nieprzyiacielskich słyszęmy. A żeby Zima wszytka, y pogrzebem Ciał świątobliwych rodzicow naszych, y potym apparatem y Seymem, szcześliwey da Bog Coronatiey naszey zyść musiała, a nieprzyiaciel bez pochyby w Panstwach naszych zyberna mieć zechce, zaczym czasu z ktorego momenta belli

belli pendent, szanuiąc y onego nie tracac zyczelibysmy aby Seym Coronatiey naszey trzema Niedzielamy był skrocony zebysmy przed nie sposobnieyszą drogę y rosciezą przy granicy stanąć mogli, y to przed się wczesnie wziąć, co do uspokoienia Rzptey należeć będzie. Żądamy będą także V. prz. y Wier. W. aby publico consensu czas iako tego sama potrzeba wyciąga na to co iest do uspokoienia Oyczyzny od nieprzyiaciela potrzebnieyszego był obrocony. Nadzieię w Bogu mamy że za sprawiedliwą naszą nieprzyiaciel foedifragus poniesie nie odniesie, a potym czas sposobnieyszy, pozwolony będzie, do namowienia y zawarcia rzeczy, y praw sobie potrzebnych, iezeliby się wczym V. prz. y Wier. W. na Seymie Coronatiey naszey (na co powolnosci naszę Rzptei ofiaruiemy.) wygodzic nie mogło po uspokoieniu niebespieczenstwa tego zostawai będzie. Wielkie dowody Dom nasz Krolewski w rodzoney ekii tych Narodow przeciwko krwi Pansow swoych doznawa. Zaczym tym poufaley prosbę y żądanie nasze iako na inszych Seymikach tak y tym na ktory się się V. prz. y Wier. W. zgromadzili, wnosimy za Krolewicami Ich Mciami Pany Bracią naszą. Pokazała Rzpta w ich osieroceniu miłosi wielką ktorą wszelaką wdzięcznoscią oddawai są gotowi, ale isz residentie Krolewiców Ich Mci dożywociami zawarte, abo Arendami zatrudnione za Przywilegiami rożnym osobom od swiętey pamięci Krola Je° Mci Pana Oyca y Dobrodzieia naszego zostawaią. Pilnie żądamy aby Krolewicowi Je° Mci Kazimirzowi Krzepice, a Krolewicowi Alexandrowi Sołec na residentią z Consensem Rzptey y V. prz. y Wier. W. od Nas mógł bydz conferowany. Wszakże iednak iesliby czego Rzpta z kuźnic Krzepickich potrzebowała

residentia

Krolewica Je^o Mu żadną przeszkodą do tego nie będzie.
Do tego iż krolewicowi Je^o Mu Carolowi Biskupstwo Wrocławskie
funditus nieprzyiaciel zniosł y spustoszeł pilnie żądamy zaniem,
aby też miłością ktorey drudzy krolewicowie Jch MM. doznawali,
nie był prætentus a z Duchownego Stana, za podaniem się okaziei,
opatrzenie według stanu iego, naznaczone bydź mogło. Cokolwiek
wtym dosnamy łaski Wprz. y Wier. W. wszytko to należeć będzie
do sposobienia całey y uprzeimey życzliwosci y wdzięcznosci
Domu naszego ktorą w każdey okaziey oswiadczać iestesmy gotowi
A na ten czas Wprz. y Wier. W. pomyslnego zdrowia y powo:
dzenia szczesliwego winszujemy. Dan w Warszawie dnia
Miesiąca Listopada. Roku Panskiego MDCXXXII.

Władisław Czwarty z łaski Bożei obrany krol Polski Wielkie
Xiąże Lithewskie Ruskie Pruskie Mazowieckie Żmudzkie In-
flantckie Szewierskie Czernichowskie y Szwedzki Gotski Wan:
dalski dziedziczny krol Obrany Wielki Car Moskiewski.
R^nde in Chro P^e syne: nob. dil. Podalismy na Seymiki
przed Seymem Coronatiey przypadaiące Obywatelom tak koronnym
iako y W X L. do uważenia to ktore od Moskwy zachodzi
niebespieczenstwo, a iż prawie iako nam daią znać iawną Woinę
ponieważ nieprzyiaciel ten Drohobuż obległ y onego dobywa.
Czemu

Czemu ze potężnie y wczas zabiegać potrzeba, y sardosci iego prędko wstręt czynić. Lubo niewątpiemy ze Obywatele oboiga Narodow o tym serio radzie zechcą y Posłom swym na przyszły Seym Coronatiey do znoszenia się społnie z drugimi Województwy o gruntownym bespieczenstwie Panstw tych szczerze dadzą. Jednak Żądamy Cię Prz. W. abys sąm powagą swoią do tegosz rzeczy na Seymiku prowadził y tak wielkie niebespieczenstwo drugiei Braci przeto był, staraiąc się iakoby Seym ten dla tey samey przyczyny skrocony bydz mogł. A isz przytym niktore na tenże Seymik wnieslismy Postulata mianowicie aby Rzptei sumptem swiątobliwemu ciału I. K. Mći Pana Oyca y Dobrodz: naszego, za te pracey trudy przez wszytek czas Panowania swego dla bespieczenstwa Rzptei y sławy Narodow tych podięte, posługa oddana była. Więc aby Krolewicom Ich Mći Braci naszei dla residentiey sposobnieyszey, iednemu Krzepice, a drugiemu Sołec obie rzeczy niewielkie za Consensem Rzptey mogły bydz conferowane. Także y krolewic I. M. Carolus któremu Biskupstwo Wrocławskie wniwecz obrocone, zeby w tey Rzptei miłosią ktorey drudzy krolewicowie Ich Mći doznali, nie był praeteritus, ale z Bożego Nieba za podaniem się okaziey opatrzenie mieć mogł według stanu swego naznaczone. Przeto y w tym pilnie żądamy Cię Prz. W. abys zwykłą swą ku Nam chęć na tamtym mieysciu oswiadczył, y pilnego do otrzymania

tego

żądania naszego starania przyłożył. Obiecuiąc sobie po nas że
iako insze przeszłe Wprz. W. ku Nam życzliwości, tak y teraźnieysze
staranie w pamięci mieć będziemy, y łaską naszą nagradzać
zechcemy. Życzemy przytym Wprz. W. dobrego od P. Boga
zdrowia. Dan w Warszawie Dnia XXII Miesiąca
Listopada Roku Pańskiego MDCXXXII.

L.
N.

Lætari ne magis debeam, et vestris erga me studijs adplaudere, an vero
in suscepti muneris magnitudine fixis mentis oculis formidine iusta affici,
non immerito ambigo. Cur enim non hoc vestro erga me affectu, quem non magis
oratione quam vultu ipso declaratis ego quoque permouear, parique vobiscum
ex hac meâ promotione afficiar lætitiâ, cur non cum sanctissimo Pontifice
Leone magno exclamem. Laudem Dni loquatur os, et nomen sanctum
eius anima mea benedicat, quia in humilitate nostra memor fuit nostri
Dnus et benedixit nobis. Cæterum terret nos suscepti muneris magnitudo
vt è contrario proloquar. Ego ne qui mea necdum defleui peccata,
deflebo aliena, ego minimus de Clero cæteris præferar, vt quasi in
candelabro sacri altaris posita luceat lux mea, quem proprij reatus
culpa tenebrarum caligine obfuscat. Ego dux viæ errantibus
ero, qui me toties errasse fateor. Ego denique tenuitatis meæ oblitus
inter magna Principum Ecclesiæ nomina comparere audebo.
Domini est

Dni est assumptio nostra illius maxime in hoc elucet benignitas, qui minus idoneos eligit, ut dignos reddat, qui de puluere et stercore peccati erigit pauperem ut collocet eum cum Principibus populi sui. Hoc fecit ille, qui in altis habitat, qui humilia respicit in cælo et in terrâ. Confido ego eum qui fuit honoris mei auctor eundem recte gerendi muneris fore adiutorem, et ne magnitudine oneris opprimar, inde affuturum mihi robur, unde in me profluxit dignitas. Vos interea iuuate votis quem desiderijs vobis pene adhuc ignotum expetijstis, communemq̃ istam summi honoris sarcinam, admotis manibus capessitote. Ego vicissim me vobis adiutorem si non strenuum, promptum tamen fore paratumq̃ si res postulauerit commissi meæ curæ gregis salutem et incolumitatem meo sanguine repræsentare.

Cardinali Sanitacruio.

Eminentissime et Rme Dne.

Præclaræ indolis puer Stanislaus Krasinski Capitanei Ploceñ filius, Palatini nepos, Illustribus et apprime Catholicis parentibus ortus, nuper ad Præposituram Ecclesiæ Collegiatæ Sti Michaëlis in Ciuitate Ploceñ à Patrono Laico præsentatus, cum ob defectum legitimæ ætatis tam ipsius beneficij, quam institutionis incapax esset, pro supplendo eo defectu ad gratiam sedis Apostolicæ recurrit eius desiderij ita demum se compotem fore ratus, si Eminentissæ Celsis Vræ gratia et authoritate ibi adiutus fuerit. Et sane generis illius claritudo, Catholicaq̃ Re:

ligionis

ac ordinis Iurisq[ue] Ecclesiastici, cum alias semper, tum sub proxime praeterit[i]
Interregni tempus tuendi et asserendi constans et perpetuum studium a maioribus
bus suis satis ipsum commendatum fecerint. Sed nec minus illius beneficij bello
proximo Prutenico, militumq[ue] continuis incursionibus, succedenteq[ue] insuper
pestilentia profligatus prorsus status id desiderat; cuius restituendi in
pristinum, nemini alteri atq[ue] Parenti suo Capitaneo Plocen. par animus et fa:
cultas suppetit, cum Praedia illius Praepositurae plane desolata, praedijs
ipsius haereditarijs contigua sint, et exinde facillime et commodissime denuo
reparari et instrui possint, quod ille cum Ecclesiae ac beneficij tum
Filij sui causa graviter se facturum pollicetur, nec dubium est praestitu:
rum. quorum ego desiderijs ac rationibus facile persuasus, cum per:
sonam ipsam gratiam sedis Apostolicae implorantem, tum negotium
integrum, ac imprimis me ipsum, meaq[ue] paratissima obsequia Eminen:
tissimae Cels.[ni] V[ost]rae commendata percupio: nec dubito Eminentissimam
Cel.[nem] V[est]ram, si non intercessioni nostrae at certe Ecclesiae et bene:
ficij causa, tantorumq[ue] virorum in Republica m[e]a, meritis et
postulationi, quod em[ini]x[e] precamur non gravatim concessuram. Cuius
singulari benevolentiae officia et obsequia mea iterum iterumq[ue]
studiosissime defero. Datum.

Urbanus P.P. VIII

URBANUS PP. VIII.

Venerabilis Frater salutem et Apostolicam benedictionem. Verba Episcopi arma lucis, quorum splendore veritas perfruatur, et profligentur mendacia, sub prudentiæ nomine delitescentia. Tantam vim inesse cupimus consilijs Fraternitatis Tuæ in proximis Poloni Regni Comitijs. At enim desiderio nro inest spes, quam pepererunt eæ laudes, quibus Ecclesiastici magistratus infulas exornas. Quid autem à tua et pietate, et authoritate potissimum exigat Pontificia sollicitudo, fusè declarabit Venerabilis Frater Honoratus Archiepiscopus Larissenus. Eius conatibus omnem, quam potes opem gratificare Venerabilis Frater, cui Nos in præsenti rerum opportunitate illustre aliquod solatium acceptum referre cupimus, et Apostolicam benedictionem peramanter impartimur. Datum Romæ apud sanctam Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris die XXX Novembris MDCXXX Anno Pontificatus Nri Octavo.

Joannes Ciampolus

URBANUS PP. VIII.

Venerabilis Frater salutem et Apostolicam benedictionem. Pastorale pedum in dextera Fraternitatis Tuæ accepimus et esse virgam ad dirigendos populos per semitas salutis, et fulmen ad percellendas Diabolicas potestates ditionem cæli oppugnantes. Quare facilè credimus fore, ut Fraternitas Tua omnem opem adiungat, et omnia authoritatis suæ officia præstet pijs conatibus Venerabilis Fratris Honorati Archiepiscopi Larisseni qui

Nuntij

Nuncij Apostolici munere functurus in istis regionibus propugnabit Sacerdotalem dignitatem, et publicam felicitatem curabit. Cæterum ille Mediolanensem Vicecomitis generis claritudinem ingenij artibus, et prudentiæ laudibus vsquè eo auxit, vt promeritus Pontificiam beneuolentiam, et plausum Vrbis, facilè sibi quærat voluntates regnantium, et exterorū amorem. Cuius verbis perindè, ac nostris fidem haberi cupimus à Fraternitate Tua, cui Apostolicam benedictionem peramanter impartimur, et patrocinium nrūm pollicemur. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris Diè XV Iunij MDCXXX Anno Pontus Nostri Septimo.

Joannes Ciampolus

Perillrē ac Rmē Dnē

Doleo plurimum non licere mihi D. Vrām, cuius licet absentis virtutes maximi æstimo, præsentem cognoscere. Verum dolorem hunc meum non parū augent miseriæ, quæ ipsam ab optato itinere deterrent. Video enim pietatem D. Vræ non potuisse à sacris liminibus arceri, nisi grauissimis pestilentiæ, et belli malis, quibus vt finem afferat in cunctis Orbis Christiani regionibus Christum supplicibus votis rogemus. Idem qui D. Vræ literas mihi dedit, hasce reddet, meamq. beneuolentiam pluribus testabitur D. Vræ, quam Deus vitâ et felicitate soletur. Romæ XIJ Aprilis A.D. MDCXXXI.

Perillris et Rmæ D. Vræ

Studiosissimus

F. Cardlis Barberinus

Ab Eodem

Illmē Dnē

Ill.me D.ne

Ill.ma D. V.ra nulla humanitatis suæ officia deesse patietur D. Hannibali Bentiuolo Vtriusque Signaturæ Referendario atq; S.mi D.ni N.ri Domestico intimo. nam Præsulis huius merita aptissima sunt ad nobilium virorum beneuolentiam promerendam. De Maioribus totâ Italiâ clarissimis taceo, cùm alienæ laudis quamuis coniunctissimæ adminiculo nõ egeat D. Hannibal, quod ex ipsius moribus facilè cognoscet Ill.ma D. V.ra quam de sincera mea voluntate idem certam reddet. declarabit etiam itineris sui occasionem Ill.mæ D. V.ræ, cuius felicitatem crebris solatijs foueat Deus. Romæ A.D. viij. Januarij MDCXXXiij.

URBANUS PP. VIIJ.

Venerabilis Frater salutem & Apostolicam benedictionem. Quam libenter occasiones captare soliti simus, vt aliqua paternæ nostræ caritatis significatione pij ac præstantes Episcopi intelligant, quanti ipsorum virtutes, et pro Catholicâ Fide suscepti labores à Sede Apostolicâ æstimentur, norunt ij, quibus nr̃a omnium Ecclesiarum sollicitudo perspecta est. Quod causæ fuit, cur abeuntem nr̃o iussu in Poloniam filium Magistrum Annibalem Bentiuolum intimum nr̃um Domesticum, atque vtriusque Signaturæ Referendarium, quo purpureum galerum Joanni Alberto Cardinali deferat, voluerimus tibi nr̃o nomine salutem nunciare atq; Apostolicam benedictionem impertiri. Quæ de nr̃a erga te animi propensione narrabit, ea scias esse verissima. Tu interim eo honore illum eaque prosequeris beneuolentia, quâ prosequendum

illum

illum indicaueris, qui et à sede Apostolica allegatus est, et generis nobilitati priuatis suis virtutibus egregiè respondet. Datum Romæ apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris die IX. January MDC XXXIIJ. Anno Pontificatus Nri Decimo.

VRBANVS PP. Viij.

Venerabilis Frater salutem et Apostolicam benedictionem. Turrim David ædificatam cum propugnaculis videbitur istsic in Ecclesia extruere qui triumphalem Vladislai Regis virtutem ad paternū solium extollere conabitur. Huius sententiæ testimonium quod Polonia tanti Principis genitrix potest Europæ non ambigenti dare etiam exterarum nationum iudicia confirmant. Quare cupimus diebus Comitialibus audiri inter Proceres eligentes vocem Fraternitatis Tuæ, quæ tam salutare Ecclesiæ beneficium, et Pontifici solatium paret. Quid potissimum exoptemus Nuncius Apostolicus declarabit Fraternitati Tuæ, cui paternam benedictionem impartimur, et Pontificale patrocinium pollicemur. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris Die iij Junij MDCXXXII Anno Pontificatus Nri Nono.

Ioannes Ciampolus

A Cardli de Torres

Illrme et Rnme Dne

Obitum Ser^mi Regis tanto dolore audiui ut non possim literis,

immò

immò nec verbis exprimere. Regem enim piissimum omnibusq; virtutibus præditum amisimus. Ad D. V. Illmam in hoc grauissimo casu scribere volui, vt simul dolendo aliquam consolationem accipiamus. Manus Dei quæ nos tetigit, dolorem quoq; nrum leuet, immo celeri noui Regis electione nos consoletur. Interim à D. V. Illma peto, vt voluntatem meam ad omnia eius seruitia paratissimam frequentius experiatur; eiq; felicitatem à Deo precor. Perusiæ 12 Junij 1632.

A Cardli Sanctacrucio

Illme et Rme Dne.

Illustrissimæ Dominationis Vræ silentium nulla quidem indiget excusatione, quia duplicem causam habet, infirmam scilicet valetudinem, et firmissimam negotioru coaceruatione. Sed vtinam D. V. Illma perpetuò potius siluisset, quàm illius sermo infaustum Serenmi Regis Sigismundi piæ recordationis funus expressisset. Infaustum dixi, nec profectò erraui, propter temporum calamitatem, quibus Europa vniuersa, cùm non parum conflictaretur, post tantæ maiestatis amissionem in dies magis magisq; exagitabitur. Aderit tamen Deus, qui miserrimæ humanarũ rerum conditionis misertus illud efficiet, ~~efficerit~~, vt Poloni omnes vnum ex Serenmi Regis demortui filium eligant qui Patri de Repub. Christ. optime merito succedat, illiusq; regias virtutes imitando se nõ minus naturæ filium, quàm merito successorem rebus ipsis demonstret. Illud

omnes

omnes Ser.mo Vladislao Suetiæ Regi declarato augurantur. Interim Ill.mæ D. V.ræ non exiguas pro nouissimis literis, quibus ipsius Ser.mi Regis obitum mihi aperuit gratias ago et omnia felicissima exopto. Bonon. V. July MDCXXXij.

A Cardinali de Torres

Ill.me et R.me D.ne.

Ex obitu Ser.mi Regis, quantum dolorem ceperim alijs literis D. V. Ill.mam certiorem feci. Nunc acceptis eius ad me datis XXIV. May quibus Interregni discrimina, priuatorum pericula, calamitatesq; omnibus foris et Domi communes nunciat, meus renouatus e dolor. Deus Optimus Maximus fluctuanti Poloniæ, totiq; periculis versanti opem ferat, ne simul Religio Catholica in isto Regno, vbi summa pietate vsque ad præsens venerata fuit, aliquid detrimenti patiatur. Ego licet Romæ absens, omnibus officijs res Poloniæ apud S. D. N. promoui, et vbi opus fuerit, me ad Vrbem recipiam; sed cum nulla præcipua mandata adhuc acceperim officia mea per Auditorem meum sufficere existimaui. Faxit Deus, vt ad commune solatium celerem Ser.mi Principis Vladislai Regis Suetiæ electionem D. V.ræ Ill.mæ gratulari possim. Interim meam ad omnia eius seruitia semper paratissimam voluntatem exhibeo, precorq; Deum, vt diuturnam felicitatem ei concedat. Perusiæ XVij July MDCXXXij.

Ab Eodem

Ill.me

Illme & Rnme Dne.

Vt omnia D. Vrae Illmae feliciter contingant assiduè precor, tempus nunc postulat, vt voluntatis meae praecipua testimonia literis committam. Quare proximos Sanctissimi Natalis dies felices, faustos, et multa secula felicissima D. Vrae Illmae exopto, ac vt mihi solita sua beneuolentia faueat à D. Vra Illma peto, eamque diu valere cupio. Perusiae die xv Nouembris MDCXXXV.

Ab Eodem

Illme & Rnme Dne.

Cum primum intellexerim D. Petrum Poniatowiu consanguineum D. V. Illmae in Italiam studiorum causa se recipere, eo maiori affectus sũ laetitia, quod Perusiae moraturum scribebant. Sperabam enim me tantis beneficijs D. Vrae Illmae obstrictum posse eius consanguineo studia mea deferre. Sed cum Romam peruenerit, ibi subsistere per aliquod tempus duxit. Ad me literas D. Vrae Illmae transmisit, quorum commendatione tanti facio, vt omnia consanguineo suo me debere puto. Auditor meus nomine meo ei inseruiet, et ipsemet curabo vt neq Perusia, neq Roma studia mea desideret. Deum interim pro diuturna D. Vrae Illmae incolumitate precor. Perusiae 20 Nouembris MDCXXXV.

Adm Rnde Dne Fr in Chro obsme

Za zadaniem Je K Mu dawszy Plebanią Branską X. Lampogniu

widziałem to dobrze, że wszytka animarum cura miała zostawać na mnie, bo on obstrictus Regis beneficijs et seruitijs, nie mogł zawiadować o tey Owczarniey. Zaraz iednak declarowałem się że ultra sex menses, Parochum alijs negotijs occupatum, pati non possum, a on tesz obiecował residentiam. Nihil horum praestitit, w Plebaniey nigdy nie był, niestaniał potym iego, me non appellato, odiazd do Włoch, wyszły Monitoria odemnie ad videndum decerni vacare Parochiam, fuerunt longa interstitia terminorum, nemo comparuit. Dał naostatek X. Lampugni list do X. Auditora Jeo. Mći Xzá Nunciusza, w ktorym mentem suam aperuit że tey Plebaniey odstempuie. Ja tesz post expletos terminos ad priuandum dałem tę Plebanią Xzu Jurkowskiemu, Sacerdoti in Seminario educato, et ad titulum suius Parochiae sacris ordinibus initiato. Jesliby kto tam u Dworu chciał ambire, niech wie, że mi nie wygra, bo iuż to duo exeunt menses iako ta Plebania ma swego. Oddawam się zatym Zakonnym modlitwom W. M. W Wyszkowie X Decemb. 1632.

Co mi Jeo K. M. poruczyć raczył, staram się abym tak stanał, iakobym responderem, et Regiae expectationi et meae existimationi, fere rem iam paratam habeo, bym mi tesz y zdrowie położyć contendam.

Nieumarło mi mie z Panem moim, quidquid sperare potui, illius beneficio consecutus sum, etiam vita functo persoluam omnia grati animi officia, sine ulla alia spe, caelum excipio, quod maxime gratis inprimis debetur. Odpisze W. M. że na Pułtarkuszku pisze sorte

accidit

accidit, Poki w Slasku Woiska Saskie znai ze Gustawowi mieciasno.
O tey Plebaniey Branskiey, Swiatem był informowai Krola JeoMci
a mianowicie ze w Posębie ktora iure Parochiali tam należała, zbudowałem kościoł, bo Xlopkom trzeba było wielką milę wędrowai do Branska zatym proventus na dwoie rozdzieliłem, y tym się musi contentowai
teraźnieyszy Pleban, et ea conditione a me est investitus. &c.

Illme & Rnme Dne.

Mandavit mihi Fr meus Dnus Epus Cuiavien ut Illmam D. Vm
Cracoviam versus profecturam Volboriam deducerem; id iter ita commode suscipi a Nobis posse existimo, si Varsavia die VIII vel ad summum IX Januarij discesserimus, ita et Illma D.V. per aliquot dies Volboriæ subsistere
poterit et deinceps mature venire ad id tempus, quando Regia funera
curabuntur, etiamsi et Czestochoviam prius invisere voldent. Hæc
Illmæ D.V. imprimis significanda putavi. Cui obsequia mea humillime
defero. Viscovio d. VII. Decembr MDCXXXij.

Eidem Nuncio Apostolico.

Archidiaconus meus Plocen, vir optime de Ecclesia Dei meritus
his diebus excessit e vita, non sine meo magno dolore namq amisi Sacerdotem amantem decoris Divini, Rei Ecclesiasticæ admodum studiosum
et deditum, per viginti circiter annos, munus Vicarij Generalis, magna
cum laude sustinuit. Quem ei subrogare debeam adhuc incertus sum,

indixi.

Electionem, quae ex veteri Instituto, et Rescriptis Summorum Ponti:
ficum in manu Capituli est, ego duos ex quibus alter eligi debet nomino,
neq tamen nominare possum, nisi eos qui antea in numero Capitularium
fuerunt. Scit Illma D. V. me habere à Smo Dno Ius conferen:
di Eccl.as Parochiales in meâ Diaecesi etiam in Mensibus re-
servatis, itaq pro Parochiali Bodzanovien, quod ē Oppidulum
Dni Praepositi Sancta Maria Magdalena Ploceň indixi concur-
sum, quod propterea Illmâe Dni Vrae significandum putavi, ne
quispiam alter aliâ viâ se obtrudere velit. Venationis meâe partici:
pem habere volui Illmam D. Vram, quae ut me suâ gratia foveat,
et in numero servorum suorum censeat humillimè rogo. Viscovis
V. Decembr. 1632.

Na Seymik Rawzki

Iasmie Wielmożni y moi Miwi Panowie i Bracia

W tak niewczesny y zatrudniony barzo Rok ten, ktory y dla potrzeb
Rptey y dla żałosnego zescia z tego swiata Krola IM. Pana na:
szego, trzy prawie głowne w sobie miał Seymy, lubo będąc na zdrowiu
w tym zwłascza wieku zeszły, atom iednak żadnego Ziazdu nawet
y dnia maiąc na się, iako ci IchMć, ktorzy tam byli dobrze wiedzą,
rozne Deputacyie, rozne funcyie włożone, nieomieszkał. Ostat:
kiem prawie zdrowia y powinnosci moiey Senatorskiey, y zosoby
moiey, Diaecesiey tesz moiey wysługuiąc wygodzić. Niewątpię że

zato

za to y od P. Boga będę miał zapłatę y od Oyczyzny, dla ktorey
samey to czynitęm y od WW MMMM PP. y Braci przystoiney
wdzięczności. Teraz na ten Seymik stawiłbym się był WM MM
PP. lubo po przeszłych niewczasach, ieszczem sobie nie dobrze wytchnął,
ale Ie° K. M. Pan nasz chciał tego po mnie abym przed Seymem Co:
ronatiey dla odprawowania pogrzebow krolewskich, kilkanaście dni
poprzedził. Zaczym zaras po Swiętach, tę drogę wziąć przed się mu:
szę, trudno bym był mogł temu wygodzić, kiedybym się tam był do Płocka
na Swięta zatłukł. będę tedy u WW MM PP. y Braci wymo:
wiony, że pospołu z WM na tym Seymiku nie stanę. darujecie to WM
y latom moim, y nadwątlonemu memu zdrowiu, nawet y tym pracom y tru:
dom, ktorem w tym roku poniosł. A tesz wszytko to coby teraz miało
bydz po Ziazdach Powiatowych tractowano na Seym Coronatiey
odłożyć się musi, gdyż y na przeszłey Elekciey, tak rzeczy stanęły,
y ten iest dawny tryb Przodkow naszych, przed Coronatią to upra:
szać u Pana, czego potrzebuią, prawa, wolności y swobody nasze.
A że niektore teraz w rzeczach publicam salutem zachodzących
odmiany się stały: a mianowicie że Moskwa złamawszy Przy:
mierze, iuż kilka Zamkow wzięła, y Smoleńsk obległa. Woi:
ska drugie w Siewierskie Państwo nastała. Pisze Ie° K. M.
iako na insze Seymiki, tak tesz y do WM, żądaiąc o skrocenie
Seymu y o Ratunki, a przy tym y o niektore priwatne Domu
swego

sprawy. Co się tych posledmeiszych rzeczy tknie życzyłbym abyście
WM. Ich Mciom PP. Posłom swym dali zupełną moc znaszać się
z drugiemi inszemi Województwy, bo zaprawdę Dom Krolewski
zasłużył y zasługuje u nas taką wdzięczność, abysmy wzgląd
mieli na przystoyną Stanowi iego godność y potrzebę, a zwłascza
tego mi ubyczaiąc, co tylko do czasu trwać będzie. Co się zas tknie
skrocenia Seymu, nie życzyłbym abysmy initia Principatus Re:
gis nri od tych krotkich rad zaczynali. Więc wż czas prawem
opisany następuie abysmy Seym cały mieli do Trzy niedziel.
nych Seymow, aby nąm nigdy nieprzychodziło, kazdy Oyczyzne
miłuiący życzyć ma, bo co się extraordinarie dzieie, wszystko
to prawu wbrew, y ludziom trudno się ma podobać. List ten
Je° K. Mci odda WMM Pan Przeuszewski z poruczenia Je° K. Msci
Itego proszę abyście WM nie zapamiętali poruczyć to Ich Mciom PP.
Posłom swoim aby nąmniey ze dwa dni przed naznaczonym czasem Coro:
natiey stawili się do Krakowa, bo wiem że y z drugich Województw
tosz uczynią. A iesly kiedy tedy teras trzeba takich PP. Posłow
obierać ktorzyby tę pracą na się włożoną, ustawiczną bytnością
swoią odprawowali. Przypominamy to WMM że iako Województwa
tuteczne z wielką swoią sławą przy Kosciele Katolickim y wierze
powszechney, na przeszłych tych Ziazdach stateczne zostawały
abyście WM. tosz y PP. Senatorom swoim y Posłom na Seym
Coronatiey zlecili. Przypominąm tesz WMM Correcturam Iuris
ktora

ktora do skutku na tym Seymie ma bydz przywiedziona, na tę trzeba kogo z posrzodku Wm̃ deputowac. Do Compositiey z Stanem Duchownym podobno dosyć będzie iednego z Ich Mśći PP. Posłow Woiewodztwa naszego uczynić. Niechze Pan Bog da w zgodzie y miłośći ten Ziazd Wmm̃ odprawić, zeby imię iego swięte stąd było pochwalone. Oddawam się zatym w łaskę Wmm̃ MM. PP. W Wyszkowie X Decemb. MDCXXXII.

Na Seymik Lipinski.

Z porucżenia Ie^o K. Mśći Pana Naszego, odda na przyszłym Seymiku list Wmm̃ MM. PP. Ie^o K. Mći. Ie^o Mć Pan Pisarz Dobrzynski, w ktorym że w niektorych rzeczach słusznych zamieraią się żądania Ie^o Kr. Mśći, niewątpię że Wm̃ skłonicie się do tego, co praesens rerum status exposcit. Skrocenia iednak Seymu iá zyczyć niemogę, boby to było coś ominosum zacżynać krolowanie nowego Pana sine legitimo et iure praescripto consiliorum tempore. Insze Puncta do teraznieyszey deliberatiey należące Acta przeszłego Seymu Elekcyiei Krola I. M. podadzą Wmm̃ MM. PP. Oddawam się zatym w łaskę Wm̃ MM. PP. tylko o to proszę abyście Wm̃ takich na Poselstwo z Ich Mśći zazyli, ktorzyby się podięli (bo na tym siela będzie należało) przed zacżęciem Seymu do Krakowa stawić y potym asz do skonczenia trwać. W Wyszkowie X Decemb. 1632.

Credens

Poruczyłem Panu Przeuszerskiemu przyiacielowi memu aby w niektorych sprawach terazmieiszy Seym zachodzących znioslt się z Wm M M P. Z ktorego zrozumiesz Wm y przyczyny niebytnosci moiey na tym Seymiku, y iakie zdanie moie w tych Punctach, ktore teras zachodzą. Rychłą y szczesliwe da Pan Bog skonczenie Actu Coronatiey Je° Kr. Msci Pana naszego z przystoyną ochroną praw y wolnosci naszych. Oddawam się przytym z słuzbami memi łasce Wm mego M Pana. W Wyszkowie x Decembr. MDCXXXII.

Nuncio Apostolico

Illme & Rme Dne.

Libenter ad rationes itineris quod Illma D. Vra Czestochowiam versus suscepturaest me accommodabo, cuius rei causa V. die January si vixero Varsaviæ me compariturum polliceor. inde si die VII eiusdem Mensis proficiscemur, recipio me effecturum, ut Volboriæ aliquot dierum mora facta et Czestochowiam inuisere, et, suo Cracoviam aduentu diem Regij funeribus curandis assignatum aliquot diebus commodè præuenire Illma D. Vra possit. Cui humillima mea obsequia defero. Vilnowio die XIV Decembr. 1632.

+

Vladislaus IV. D.G. Rex Poloniæ &c.

Sanctme ac Beatme in Chro Pater

Dne Dne Clementissme

Nllem Beatme Pri in ipso Regni mei exordio ea ad Stem Vram deferre

deferre, quæ fortassis alicui aliena videri possint à prisca horum Regnorũ ad quorum gubernationem Dei voluntate et liberis Ordinum suffragijs electus accingor pietate. Nam et ipse nihil magis expeto, quam vt me rerum potiente Catholica Religio latissimè propagetur, sacriq; Ordinis dignitas, ac iura Ecclesiarum integra conseruentur, et ea quod libenter Deo bonorum omnium authori acceptum fero, est temporum horum felicitas vt hæreseũ peste si non extinctâ certè eneruatâ maiora in dies sumat pietatis auitæ studium incrementa. Neq; tamen vel in ipsis Catholicis Regnis nouum aut insolitum esse scio, oriri interdum de iuribus disceptationes, quæ etiam sacrum ordinem afficiant, ad quas componendas conciliandasq; si Sanctæ Sedis Aplicæ authoritas accesserit, feliciter ea sopiri solent. Ex eo genere non pauca sunt quibus ab ordine Ecclesiastico Equestris ordo se grauari existimat. Vetus ea querela supra Centum et amplius annos excitata. Magno conatu egerunt maiores mei vt hanc controuersiam sopirent, Nulla fere Comitia fuerunt, in quibus eâ de re disceptatũ non fuerit, in quibus ob eam potissimum causam, salus Reipublicæ in summum discrimen non venerit. Quidquid Diuo Parenti meo turbulentissimis Reipublicæ temporibus, ab inuidis obijci poterat magna ex parte ex hoc fonte fluxerat Sed cum ille vti religiosus pietatis cultor et iurium Ordinis Ecclesiastici accuratus tutor semper ad Sedis Aplicæ authoritatem se referret, eamq; nuncijs et litteris et nuncijs sæpius interpellaret. Ad extremum questa Nobilitas sua desideria,

ita

distineri et quodammodo deludi, expectabat tempus aliter consu-
lendi rebus suis. Mors Divi Parentis mei, et Interregnum oc-
casionem præbuit universis Ordinibus iura sua certioribus stabi-
liendi legibus, ad quas in proximis Electionis meæ Comitijs per-
ferendas tanto studio incubuerant, ut frustra Dnis Episcopis
renitentibus, quidvis potius conaturi quam sententia cessari vi-
derentur. Tandem cum et ego quantum mihi eo tempore licuit
meam operam huic concertationi moderandæ interposuissem, et
Epi se de iuribus Celnis sive Sanctis Vræ consensu paucisci
non posse ostendissent, nobilitas quoq; de iure suo nonnihil remittere
visa, hæc ipsa grauamina, ad pauciorem redacta numerũ, ut meâ
intercessione Sti Vræ ab ea abroganda proponerentur, ita se
consentire testificata ẽ, ut nisi illud impetratum fuerit, se deinceps
in ferendis legibus iure suo usuram declararet. Primo qui-
dem se eo grauari nobilitas nõ immeritò queritur quod Eccle-
siastici in repetendis bonis suis, nullam prorsus longissimi tem-
poris, etiam qd ad centum aut ducentos annos excurreret
præscriptionem admittere velint, sic mutari et conuelli fami-
lias nobiles, iura bona fide usurpata rescindi, possessione
bonorũ auitorum homines moueri, infinitas deniq; lites
excitari, et nullum certum rerum dominium haberi posse.

Scio

Scio et sacris Canonibus certo temporis spatio, praescriptiones definiri, et proinde minus aequu fore existimo si in Regno Poe, alio iure Clerici uti velint, rem eam Stas Vra conciliabit si decreuerit, sexaginta annorum decursu, sub iusti Tituli nomine, et bonae fidei conscientiâ possessione firmata, neminem moueri posse. Alterum publicae querelae caput e, bona iuri Equestris Ordinis adscripta, et bellici obsequij onere grauata coëmptionibus Religiosorum Mendicantium in ius Ecclesiasticu transcribi idq3 passim fieri, cum olim sine scitu Regio et Reipublicae bona eiusmodi alijs nisi ijs, qui per se belli onera ferrent, vendi non potuerint, nunc autem in dies vigentibus coemptionibus, et ius Reipublicae directum interuerti, et militiae onera, quae ratione bonorum debentur diminui. Modum itaq3 Stas Vra statueret huic negotio mandaretq3, ne deinceps Ecclesiastici cuiuscunq; conditionis sint, priuatâ authoritate sine assensu nro, per emptiones bonorum, quibus tale onus incumbit, possessionem adeant, aut ea iuri Ecclesiaru, Collegiorum Monasteriorumq3 adscribant. Interdum quoq3 accidit Clericos ob crimen in personam Laicorum commissum vocari in ius, eosq3 ne iudicato Eporum pareant, prouocatione ad Curiam Romanam litem eludere, cum norint Laicos ob tantam locoru intercapedinem causam in Curia Romana non prosecuturos quo nomine cum grauissimâ querelâ ad Diuum Parentem meu saepius deferrentur, petijerat ille a Fetâ memoriâ Gregorio XV. Summo Pontifice vt huic malo mederetur. Fecerat tum temporis sua Stas spem se desiderio Dominorum

nostrorū

eâ ratione satisfacturum, vt si quid eiusmodi euenerit, causae tales intra fines Regni decidendae personis idoneis committerentur, à quibus prouocare fas non esset. Talesq[ue] Commissiones sine ullâ litigantium impensâ operâ Ill[ustrissi]morum DD. Nunciorum Apostolicorum impetrandas et transmittendas fore. Quâ in re vt et S[anc]t[it]as V[est]ra benigne voluntatem suam votis et desiderijs hominum n[ost]rorum accommodare velit cum summâ cultus et obseruantiâ quam sedi Ap[osto]licae debemus testificatione rogamus.

Naiasnieiszy Mił[ości]wy krolu
Panie Panie moy Mił[ości]wy.

Będąc u mnie X. Pstrokonski Brat moy pozdrowił mię imięniem WKMci Pana mego Mił[ości]wego. co powinną wdzięcznością przyimuiąc wzaiem temusz poruczyłem, aby namzsze posługi moie y kapłanskie modlitwy WKM. offiarował. Dziękuię przytym WKM. że moia za Je[go]. Mcią X[ię]dzem Biskupem Kiiowskim prozba non ingratis auribus excepta. Podobno WKM. sam to dobrze baczysz że ten Senator może się zinsz do dalszych y rzetelnieiszych posług WKM. do ktorych y gotowego y sposobnego naidziesz zawsze WKM. Pan moy. Do ktorego Mił[ości]wei łaski wierne poddanstwo y kapłanskie moie modlitwy uniżenie zalecam. W Wyszkowie d[nia] XXij Xbris MDCXXXij.

Do Krola Je[go] Mci

Że sam dziś obecnie w tych dniach stawię się do Warszawy

y WKMci

y W K M. winszować początku szczęśliwego roku, teras tym nie bawię,
zal tylko moy serdeczny y prawie krwawy łzami się załawszy odnoszę
do W K M. Pana mego Miłego, ktory z iakiey przyczyny mię od
P. Starosty Zakroczymskiego y Synow iego potkał, vstnie przeło:
zy X Dziekan Poznanski Sekretarz W K M. Więc y Je° M°
Xża Kanclerza v sytem aby w tey sprawie był W K M. moim pro:
motorem. Vniżenie prosze W K M. Pana mego Miłego aby się y vcho
swe Panskie dał płaczliwym skargom moim y mnie niegodnemu ka:
płanowi y Biskupowi w iawney niewinnośći moiey był obrońcą,
pokazuiąc to rzeczą samą w iakiey cenie iest v W K M. dostoinośc
Biskupia y Senatorska, idąc w tey mierze nietylko wielkich y święt:
obliwych inszych krolow, ale tesz y Przodkow swoich, y swiętey
pamięći krola Je° M° Pana y Dobrodzieia mego przykładem.
O co vniżenie prosząc oddawąm się w łaskę W K M Pana mego
Miłego. W Wyszkowie d 27 Decembr. 1632.

Nuncio Apostolico
Ill[mo] et R[mo] D[n]e.

Dum de rationibus itineris nri cogito, meq3 ad deducendam Illmam
Dnem Vram accingo, ecce iniquissimo Iudicij Confoederationis cruento
et capitali infamiae Decreto vna cum Capitulo meo circumscribor.
Nulla quidem culpa mea, sed parricidiali odio Capitanei Zakro:
czymensis, res ea inaudita prorsus est, neq; quisquam hactenus, non
dico

Episcopus, sed vel minimus ex Clero, causam dixit vt illi vocant
ex termino facto, quo me cogere volunt vt subditos meos innoxios
ad necem prodam. Plura hac de re Dnus Decanus Posnanien[c]
Nepos meus narrabit Illmae D. Vae, supplico Illmae D. Vae
vt pro loco quem in Regno hoc nomine S. D. N. tenet, ad tuendum
non tam me, quam Catholicae Eccleae statum sese accingat, eaqz
remedia seuerioris animaduersionis quae sacris Canonibus contenta sūt,
ad conseruandam dignitatem status Ecclesiastici admoueat.
Humillima mea obsequia defero Illmae Cel. Vae. Viscouiae
XXVII Decembris MDCXXXXV°.

Mnie wielce Mciwy Panie Starosto Brogieki [?]

Jesly o co więcey z młodych lat moich vsilowałem, tedy o to naibarźi,
abym namnieyszą ięi sobie pokazaną vprzeimym odsłużeniem moim
oddawał. Widzi P. Bog że y Wm memu MP. takimem się
Swiat zawsze stawić, podobno iakiś szatan zastąpił staraniu
memu, y inakszym mię Wm opisuie niżli iestem, gotowem się wewszyt-
kim Wm memu MuPanu vsprawiedliwić, wtych wszytkich ktore
Wm na mię kładziesz vrazach, podobno Wm gorzey niżly były
vdanych. Kiedyby to była łaska wm mego MPa. mnie w
przyszłą Sobotę namiedźie albo tesz iakiego przyiaciela zesłać,
vsłyszał ci bym ia to sam, kiedyby mię droga do krakowa z domu
niewy[?]pychała

niewypycdała y dałbym satisfactią o sobie że w żadnym punkcie nierozerwałem związku tey przyiaźni którą mam z Wną y na którą żeś mi Wn wielkie dawał zadatki które przyznawam, podobno tym em kiedyś wraził żem wspominał aby Kościoł w Zatoraed miał swego Pasterza ale takowe Oycowskie napomnienie nietylko wtey ale y w inszych sprawach miało mi rednać miłości Wn. Teraz zaprawdę trzeba się nam rachować com y ia Wn powinien y Wn lubo niegodnemu mnie Pasterzowi swemu. Oddawam się zatym w łaskę Wn mego Miłego Pana. W Wyszkowie 30. Decembr. 1633.

Do Krola Je. Mci.

Wiem ia dobrze iaki był zawsze y iest affekt WKM. Pana mego Miłego przeciwko Je. Mci Xzu Biskupowi Kiiowskiemu, sama cnota y godność, więc y sposobność do usługi Rzptey, przywodzi mię do tego iż przypominam go teraz WKM. y uniżenie proszę abyś WKM. iżby się iaka teras podała okazyia baczeniem Pańskie swe mieć nań raczył. Niech by tesz młodsi miedzy Kozaki szerząc sławę Bożą, sprobowali tey tam prace, a Je. Mci X. Biskup Kiiowski, prope iam sexagenarius zasłużył to zaprawdę, aby przynamniey grob swoy mogł mieć bliżey swych, i póki mu Pan Bog zdrowia użyczy, pospołu z nami powinnymi swymi, mogł dogodniei służyć WKM. y Oyczyznie. Oddawam zatym wierne poddaństwo y naniższe posługi moie w łaskę WKM. Pana mego Miłego. W Wyszkowie d. 14 Decembr. 1633.

Cardinali Barberino

Eminent.me et Rmme Dne +

Binas Orationes alteram scriptam, alteram in funere Regio nuper a me dictam mitto Eminentiae V.ae Erubescent illae venire in conspectum tanti Censoris,

sed

sed Eminentia V.ra pro sua erga defunctum Ser.mum Regem pietate ultro pandet aditum, quamvis parum comptis scriptis laudes Catholicissimi Regis memorantibus, neq; ut par foret, tristi signabit nota qualescunq; conatus clientis sui qui humillimam servitutem defert ac aeternum devovet Eminentiae V.rae. Cracoviae Calend: Marc: MDCXXXIIJ.

Cardinali Sanctae Crucis

Eminent.me et R.me D.ne

Det veniam Eminentia V.ra diuturno silentio meo, non enim ignorare potest quam gravi toto hoc anno curarum & solicitudinum aestu laboraverimus. Tot iactati tempestatibus, tot perfuncti periculis, portum iam melioris spei tenere videmur, si modo haec Comitia, eum quem optamus exitum habuerint, admitemur certe ne quid impium hostes Catholici nominis extorquere audeant. Schismaticorum gravior in nos impetus et longe caeteris periculosior, nam imperita et armata illorum multitudo, vim spirat minaturq;, idq; valde importuno tempore exorti inter nos et Moschos belli. In Comitijs Electionis, cautius erat cum illis agendum, et ego ex Senatu lectus

eram

eram qui hoc negotium tractarem, sed parum prudenter, unus ex ordine nostro
loci prærogativâ, qua me maior est, se interposuit, meq; exclusit. itaq; praeci:
piti quodam arbitramento, non sopita inter Unitos et Schismaticos Ruthenos
lis, sed summâ cum iniuria Unitorum Ecc.æ maioribus disceptationibus obnoxia
reddita. Binas Orationes Funebres mitto Eminentiæ Vræ vix quidem
augusto eius conspectu dignas, sed tamen quod eius Regis, quem Eminentia
V. singulari affectu vivum coluit, laudes contineant, spero locum habituras.
Ego autem utar iure eorum, qui cum qualiacunq; munera Principibus of:
ferunt, tacitis votis aliquid poscunt, peto ab Eminentia Vrâ, suam apud
S.m D. N. autoritatem et gratiam interponere velit, quo Sua Stas aliquot
Sacerdotia Ecclesiæ meæ Cathedrales in mensibus Pontificijs vacatura
meæ dispositioni permittere dignaretur. Non tam mihi quam Ordini
Equestri Epatus mei, sua Stas id largietur, non enim æquis oculis aspi:
ciunt homines Diœcesis meæ Collegia Sacerdotum repleri ijs, qui aliunde
orti, extraordinarijs impetrationibus se obtrudunt, meretur certè Plo:
censium et Masoviorum qui meâ iurisdictione continentur, pietas: ut
maioribus suæ Stis favoribus cumulentur, nam hi propè soli, me duce
et autore, in prætentis novi Regis Electionis Comitijs constanter re:
stiterunt, impijs Hæreticorum conatibus, Quæ res quanti mihi consti:
terit, quas impensas fecerim, quo Nobilitatis comitatu et privata et
publica Comitia obiverim, testis est Illmus Dnus Nuncius. Humil:
lima mea obsequia defero Eminentiæ Vræ. Cracoviæ Calend. Martijs
MDCXXXIIj.

Adm. Andr. B.

Adm̃ R̃de D̃ne Custodi kleen

Tandem accepi tuas literas, quibus exponis causas cur in Vrbe manseris, id quidem vtinam feliciter eueniat. Expertus certè suasi Perusiam vt primo adires hausturus istic ex fontibus Bartolinis et Baldinis prima iuris initia. Roma et Romani semper splendent et in admirationem sui auocant Studiosorum animos. Pompa illa solennes dum Summus Pontifex vel sacris operatur, vel vrbem lustrat, dum Cardinales, dum Principum Oratores primos suos ingressus exornant, quid aliud sunt, nisi discentium certissima remora. Vacua his oculorum illecebris Perusia, et solis dedita Musis, licet illic vel festis ipsis diebus priuato studio vacare libris, audita publice secum expendere. Non desunt Magistri qui sponte et gratis monstrent viam capessendarum disciplinarum nec vnquam Perusia caruit excellenti aliquo Eloquētiæ Professore. Denique Perusiæ quies, Roma semper in strepitu. Et Poniatouius melius rebus suis consuluisset, si meis monitis paruisset. Orationem tuam Gratulatoriam vidi legique, non reprobo, moneo tamen semper vt nitaris ad maiora nec contentus sis ijs quæ sponte fluunt, lucernam olere debent scripta adolescentis. Res et fortunæ tuæ mihi curæ erunt Poniatouium saluta. Vale, et me ama, ac vt te ipso non solum doctior, verum etiam melior euadas quotidie contende.

Cracouiæ Calend: Marcij 1633.

Sanct^me^ ac Beat^me^ in Cristo Pater

Dne D. Clement^me^

Nullum

Nullum efficatius calcar, nobis qui in isto Regno pro Religione et Ecclia Catholica decertamus admoueri potuit, quam Stis Vrae paterna cohortatio, quae tam benigne influit in animos nostros, vt etiam ad maiores ausus nos animose accingat. Ego certe cum sermone Illmi Dni Bentiuolij quem nomine Stis Vrae mecum habuit, tum literis Stis Vrae amorem ipsu spirantibus prouocatus sponte me offero et deuoueo ad omne genus obsequii, quo ne vel minimus Stis V. nutus defungi voluent. Semper quidem recentes rerum conuersiones non sine grandi periculo transire solent. Sed hoc proximum Interregni tempus maiorem fortassis, quam per omnes eiusmodi occasiones, commouit tempestatem, rensque Ecclesia in summum coniecit discrimen vt nobis valde laborandum fuerit, ne tam immanibus obrueremur fluctibus, enitimur tamen quantum possumus, vt et Ecclesia Catholica integritas, et Stis Vrae dignitas salua sit. nec eam vel ipsae Infernalium portarum sedes loco mouere aut labefactare possint. Humillime ad Ssmos Stis Vrae pedes prouolutus me seruitutemque meam Sti Vrae addico et consecro. Cracouiae V. Idus Marcij 1633.

Cardinali Barberino

Eminentme et Rnme Dne.

Nulla quidem commendatione opus habuit Illmus D. Hannibal Bentiuolius et generis splendore, antiquaeque nobilitatis gloria et praestantissimis virtutibus satis per se commendatus, plurimum tamen ad eum cultus et obseruantiae studio complectendum nos excitarunt Eminentiae

Vrae literae, graves illae quidem et ingentis benevolentiae qua Eminentia Vra erga me, qui clientelare obsequium illi debeo, fertur testes. Utinam eae essent meae vires, ut expectationi eorum, qui in Ecclesia Dei summae rei praesunt, respondere possem, nihil certe in me desiderari paterer eorum quae ad testificationem meae erga Eminentiam Vram observantiae pertinere possent. quantum quidem mihi eniti licebit, vel ipso qualicumque conatu contendam declarare me unum esse ex ijs qui nomen Eminentiae Vrae colunt venerantur[q]ue, hoc voto vivam hoc voto moriar. Humillimam meam servitutem defero Eminentiae Vrae. Cracoviae V. Id. Marcij MDCXXXIIIj.

Cardli de Torres.

Eminentme et Rnme Dne.

Erubui lectis Eminentiae Vrae lris, a mene quidquam proficisci aliquando potuit quod in memoria illius haerere posset. Meo semper me metior modulo, et facile animadverto, nihil a me praestari posse Patronis meis, nisi cultum et venerationem tantorum nominum, quo quidem obsequij genere per omnes occasiones cupio defungi. Illmum Dnum Marchionem Bentivolum, dignum certe eo quo natus est loco dignum qui sublimioribus in Ecclesiastica functione admoveatur officijs, libenter vidimus, et venerati sumus, non quidem ita ut debuimus, sed ut potuimus. Eminentiae Vrae humillimas ago gratias quod mihi tanti viri amicitiam conciliaverit. Deum precor ut Eminentiam Vram diutissime servet incolumem

incolumem, cui obsequia mea defero ac addico. Cracoviae V. Id. Maij MDCXXXIII.

Do Krola JeoMci

Powroiwszy tu do domu zastałem niektore perturbatie w kraiach tuteczniych, ci ktorzy swawolnie z Sląska wyszli zataiwszy imiona swoie od mieysca do mieysca pomykaią się, ludzie ubogie dręcząc y zywnośc im wydzieraiąc. Nowe tesz tu w Prusiech zaciągi niezmiernymi y niezwyczaienymi stratami przykrzą się nam, gwałtem nacieżdzaiąc maiętności bez Obersterow, bez Capitanow. Jest taka nas sług y poddanych WKM nadzieia, ze wszystkie conatus swoie Panskie do tego skłonic będziesz raczył, abyś pierwsze czasy Panowania swego Zelo Justitiae poświęcieł. Więnzey i swowolnicy za iednym skinieniem WKM. rozwinęłyby się y te zaciągi zostawałyby w dostawaniu zywności w swoich terminach. Szerzei o tym piszę do JMX Biskupa Kuiawskiego Brata mego. Wierne zatym poddanstwo y modlitwy moie kapłanskie oddawaiąc w łaskę WKM. Pana mego Miłego. W Pułtusku Apul. MDCXXXIII.

Władisław Czwarty z Bozei łaski krol Polski Wielkie Xiążę Litewskie Ruskie Pruskie Mazowieckie Etc.

Wszystkim wobec Obersterom Rotmistrzom Capitanom, Porucznikom, tak Polskiego iako y cudzoziemskiego Narodu oznaymuięmy że nas doszła skarga od ludzi wielu iz na tym początku zbierania ludzi tak iezdnych iako y pieszych na ten zaciąg Woiny Moskiewskiey, na ktorą osobą naszą sami idziemy wielkie krzywdy y ostrapienia

ludziom

Ludziom ubogim się dzieią, Stacyie niezmierne, y zbyteczne od nich wycią:
gaią, podwodami angarizuią. Pieszy Rotmistrze owsy y żywności dla
koni wyciągaią, co nas barzo obchodzi, bo tego nie życzemy, ani scierpieć bę:
dziemy mogli, aby Chorągwie pod imieniem naszym na tym początku szcze:
śliwego Panowania naszego, na woinę słuszną y sprawiedliwą podniesione,
miały bydź zmazane krwią y łzami spokoinych poddanych naszych, y
żeby raczey prosby o szcześliwe powodzenie tey Woiny do P. Boga
nabożnie wylane, anizeli narzekanie y okrzyki do nieba iść miały. Czego
przy ściągnieniu Woiska, sami w osobie naszey przestrzedz chcemy, aby
każdemu ukrzywdzonemu dostateczna sprawiedliwość się stała. Roska:
zuiemy tedy Uwier. W. abyście się tak w zaciąganiu y ciągnieniu przy:
stoynie zachowali, iakoby za przeciwnym iakim postępkiem od Nas,
gdyby iakie skargi przyszły surowego karania raczey niżli łaski naszey
nie odniesli. Dan w Wolborzu dnia XIII. kwietnia Roku Pańskieo
MDCXXXIII Panowania krolestw naszych Polskieo y Szwedzkieo pier:
szego roku.

Władisław Czwarty z Bożei łaski Krol Polski &c.

WSzem wobec y każdemu z osobna komu to wiedzieć należy: a miano:
wicie tym ktorzy z Sląska niedawno wyszedszy, swawolne Chorągwie
podniesli y zapomniawszy srogości prawa pospolitego, od mieysca do
mieysca łupiąc y ludzie ubogie ciemiężąc pomykaią się. Oznaymuiemy
Iż posyłamy do Was Urodzonego N. Komornika naszego z tym man:
datem y z ostatnią a surową declaratią woley naszei, roskazuiąc

Wam

Wam, abysie zaras z tych kup się roziachali nieczekaiąc executiey srogiego prawa pospolitego ktore nad Wami wisi ktorą my zaras Woiskom naszym exequowac roskażemy, ieslyże teyże godziny swowolenstwa nie: poprzestaniecie y z tey kupy roziachac się niezeidziecie y łaski naszey posłuszenstwem y pokorą szukac nie będziecie. a takie mandaty nasze aby po grodach wszędzie publikowane y w Acta wpisane były roskażuię: my. Dan w Wolborzu vt supra.

Bentiuolio Annibali

Illme et Rnme Dne.

Quo minus mihi licuit erga Illmam D. Vram dum hic praesens esset, cultus et obseruantiae testificatione defungi tanto magis nunc mihi enitendum est vt absentem colam et venerer. Breui quidem tempore Illmae D.V. humanitatis et beneuolentiae vsura nobis frui licuit, sed tanta fuit amoris, quem vno et altero sermone Illma D.V. mihi declarauit, vis, vt me ad obsequium illius perpetuo obstrinxerit. Prosequor itaque Illmam D. votis Deum precatus vt omnibus quae amplissimis Illmae D.V. virtutibus debentur incrementis caelestem adspiret fauorem. Comitiorum praeteritorum aestum vehementesque in ordinem sacrum aduersariorum impetus admirata e si non execrata Illma D.V. multo acriores post discessu illius concertationes suscipiendae nobis fuerunt et pro sacris decertandum aris qua in re mea et fratris mei Dni Epi Vladislavien caeteris deterior conditio fuit, namque deserti a reliquis Illmis DD Collegis nostris soli in hac contentionum arena comparuimus. Reliqui Dni Episcopi aberant,

sponte

sponte nonnulli vt molestiâ nocturni consessus carerent. Illmus D. Cancellarius Regni febri maligna ictus, Illmus Dnus Archieps Gnesnen acerbissimis podagræ doloribus cruciatus, et è Senatu eo die quo Comitia concludebantur elatus, Nos duo tantum per continuas Septendecim horas grande disceptationu onus sustinuimus, me certe non solum vires, sed ipsa quoq; vox deficiebat. cum per tot horarum interstitia adminus quinq; horas solus dicendo disceptandoq; consumpsissem; sub initium ferè crepusculi hora quarta post mediâ noctem discessimus fessi fatigatique. Tantis laboribus id consecuti sumus. ne perniciosa et Ordini Ecclesiastico immunitatibusq; nris contrariæ leges perferrentur, ne Hæretici nouis concessionibus, impias suas sectas, quod vt consequerentur summo studio incubuerant stabilirent. ne Clerus mii consuetis grauaretur oneribus. Causa Ruthenorum Unitorum in ipsis ad hæc Electionis Comitijs male tractata, magno nro dolore ita conciderat, vt in his Coronationis Comitijs illa vi subleuari non potuerit obnunciauimus nos cuidam legi quæ sub nomine Diplomatis seu Regij Priuilegij Schismaticis concessi promulgata est, publicè testati nobis inuitis et dissentientibus hoc Diploma inter legitimè latas leges referri non posse. Dabit vt spero Deus aliud commodius feliciusq; tempus iura Ecclesiæ tuendi, Maiores quidem nri experimento edocti singula Interregna, quasi enormia quædam rei Ecclesiasticæ vulnera esse censebant et nos etsi non sine iactura per tot fluctus difficillimarum contentionum enauigauerimus portum tamen saluâ naue tenere videmur, conaturi deinceps, vt si quid detrimenti interim acceptum est, nostrâ curâ in integrû restituatur. S. D. N.mus si paternis animis hos qualescunq; pro Ecclesia Dei

Dei conatus exceperit, nobis ingens addet calcar ad suscipiendos quoscunque labores, ad subeundum vitæ discrimen. Mea certe vita acta est, nec tanti æstimo tot annos qui sexagenario supersunt vt eos non libenter publicæ vtilitati impendam: Non dubito quin Illma D.V. memor mei sit, et mente retineat illa quæ à Smo D.N. impetranda supplex Illmæ D.V. obtuli. Nos in apparatu belli Moschouitici versamur. Sacra Regia Mttas breui in Lituaniam proficiscetur, illic expectaturus exercitum qui in Polonia ad signa cogitur. Interim ad Smolenscum res lentè geruntur, tardè submittuntur subsidia ad exercitum nrum, qui quod ab hæretico Duce regatur multorum animos timor subit aduersi et improsperi alicuius euetus. Humillima mea obsequia defero Illmæ D.V. Pultouio V. Idus April. 1633.

Nuncio Apostolico.

Illme & Rme Dne.

Vt iter redeunti Cracouiâ Illmæ D. Vræ successit, rectene valeat, quis rerum illius sit status, si per occasiones meas liceret, hæc omnia percunctaturus ad Illmam D.V. accurrissem. Vices meas supplebit hæc breuis Epistola, meæ erga Illmam D.V. obseruantiæ testis. Ego his diebus ad remotiora Diœcesis meæ loca excurreram, visitandi Monasterium Virginum meæ iurisdictioni subiectarum causâ, per eandem occasionem, alia quoque visitaui loca, et ingentes lites quæ inter Ciues Lomzenses ac Capitaneum eiusdem oppidi exortæ erant, satis feliciter composui. Nunc Plociam iter conuerto, vt secunda die Maij, quæ Diuo Sigismundo Patrono Ecclesiæ meæ est sacra, Capitulo Generali intersim, et Statu Ecclesiæ

explorem. Inde Torunium ad medicum, cuius in curanda valetudine operâ annuâ vti soleo proficisci constitui. Illi qui crudelissimis decretis me notarant, parui pendere videntur pœnas Ecclesiæ, vix vnus eorum me compellauit veniæ obtinendæ causa, cæteri silent. Humillima mea obsequia defero Illmæ D. Vræ. Viscouio XXV. April: MDCXXXIIJ:

Bentiuolio. Annibali

Illme et Rme Dne.

Simulne et Italicum aërem Illmâ D.V. hausit frigorum Sarmaticorum oblita est, nostriq́ꝫ pariter memoria exuit animo illius non arbitror. equidem cum compertum mihi sit viros præclaros et patricio splendore nitentes, non facile mutari solere, vsuramq́ꝫ delatæ clientibus suis amicitiæ liberaliter impertiri, fruor ego illa, fruarq́ꝫ quoad mihi licebit, licebit autem si Illmæ D.V. non ingrata mea erunt officia, quibus ego quoad vita superstes erit, omni cultus et obseruantiæ testificatione defungi admitar. Rerum nostrarum status idem est, quem sine discedens Illmâ D.V. reliquit, in apparatum belli Moscouitici omnium intenti animi. Regia Mttas in procinctu est, nos interim si per milites, qui nostris insiant prædiolis licuerit, in accommodandis Ecclesiarum rationibus desudabimus. Illud vnum si conqueri licet, ægrè ferimus, omnem belli curam deferri et delatam esse ad Hæreticos, hi supremi belli rectores, hi militum ductores, milites ipsi ex Germania euocati Hæretici, cum non desint ad delectum idonei nati in patria Catholici.

Vtinam

Utinam benè omnia cedant, et nos inani metu laboremus, ego certè vereor ne quid contrarium eveniat. Humillima mea obsequia defero Illmae D. V. Pultovio V. Calend: May MDCXXXiij.

Do Krola JEo Msci.

Na Sędstwo Płockie ktore teraz za wzięciem inszego Urzędu przeszłego Sędziego vacuie, zalecałem y odniosłem dobrą otuchę od W. K. M. Pana Kłokockiego Skarbnika tuteczznego, rodowitego tu w tym Wdztwie, y sposobnego nietylko do tego Urzędu, ale tesz do wszelakiey usługi W K M. y Oyczyzny. Powtarzam tę prośbę moię vmyślną do W K M. Pana mego Młego, niewątpiąc nie ze W K M. ktoremu to P. Bog dał w ręce, abyś takowe ludzie na te mieysca wsadzał, ktorzyby przy cnocie y urodzeniu, powszechny rząd sprawiedliwości odprawować umieli, przyczynie moiey y temu sądowi ztemu, ktore z powinności moiey Pasterskiei Panu Kłokockiemu dawam, mieysce dać będziesz raczył. Wierne zatym poddanstwo y posługi moie oddawam w łaskę W K M. Pana mego Młego. W Płocku 3. May 163.

Do Krola Jeo Msci

Powszechne iest wszytkich Obywatelow tey Rzptey Nas wiernych poddanych y sług W K M. Pana naszego Mło votum et desiderium, powszechne do nieba modlitwy, aby P. Bog tę expedytią do Moskwy ktorą W K M. przeciwko nieprzyiacielowi, przysięgi y przymierza

niedotrzymaiącemu

1

niedotrzymaiącemu y przez iawną zdradę na Oyczyznę spolną naszę nastę:
puiącemu, przed się za zgodą wszystkich stanow brać raczysz, szczęscie y błogosła:
wic raczył. Bym ię P. Bog był miał Ktoiei w lepszym zdrowiu niebyłoby
mi było samemu ciężko, przybieżeć do W. K. M. y obecnie kapłanskie moie
dać błogosławienstwo. Ale że affekcyie moie, kazały mi się spieszyć do
Doctora, ktorego cowieczney curatiey zażywać zwykłem, uniżenie proszę
abyś W. K. M. Quam das aegroto des aegrotare timenti veniam: a zatym
czasem P. Boga prosic niezaniedbam, y iuż indictis publicis per Dioecesim
meam supplicationibus błagać gniew Boży niezaniedbywam, wzywaiące
pomocy z nieba na tę expedytią; y poki mi P. Bog zdrowia użyczy
wszystką chęcią moią tak na usługę W. K. M. Pana mego Miłego
usiłowac będę, abym powinnosci moiey dosić uczynił. Niechże P.
Bog sąm będzie strożem y wodzem W. K. M. na tę woinę, niech wszyt:
kę intentią W. K. M. skłania y dirignie do pomnożenia chwały
swey swiętey. Co wszytko będzie kiedy W. K. M. z pobożnosci swey
Panskiei ile będzie mogło bydz, przestrzegać tego będziesz raczył
aby te zaciegi Zołnierskie były bez uciazenia ludzi ubogich, kiedy
modlitwy poddanych W. K. M. będą dawały podporę Woiskom W. K. M.
Miey y W. K. M. to za powinnosć swoię krolewską, niedziei o nam więk:
szey krzywdzie ubogich ludzi, samowolą żołnierską swowolą, bo lubo
ciężkie bydz muszą woiny, kiedy iednak Pan w to sąm wgląda,
y wodze tey swewoley trzyma w ręku swoich, każda krzywda znosz:
nieisza bydz musi. Wiąm że to W. K. M. masz na dobrey pamięci
y pieczy, iednak y Ja iako kapłan y bogomodlca W. K. M. to co rozumiem
przypominam

przypominąm. A że tak daleka droga vmyka nąm obecności WKM. z ktorey y pociechę y ratunek zwyklismy odnosić przychodzi nąm zasyć przyiaciol naszych ktorzy są y będą przy boku WKM. aby w potrzebach naszych prosby nasze odnosili do uszu WKM. Vżyłem ia IMX Scholastyka Krakowskiego aby on imieniem moim odnosł y podawaiąc ych się okazyiach prosbę moią, wszytko to co WKM. dla mnie w tymże bedziesz raczył, do tego się sciągać bedzie abym ia znaiąc ten fauor WKM. mogł sposobniey wtych tu kraiach, kiedy mię P. Bog zuat mieć przedniejszym Senatorem, służyć WKM: Czego da P. Bog doznasz WKM. Mnie snadno y miło dzieie się w pokoiu, y vczyniby mi to przyszło, kiedybys WKM. nierozumiał mnie bydź sobie potrzebnego do vsługi swey. Więcey tym niebawiąc WKM. Jeo. M. Xzą Scholastika krakowskiego pilnie zalecąm WKM: ma godności do kazdey vsługi WKM. sposobną, y potym możesz go WKM. zasyć do dalszych posług swych, łaską swą go pokrzepiwszy, bo do tych czasow niema nic nad to, co wziął od Stryia swego. Wierne zatym poddanstwo y vniżone służby moie oddawąm w łaskę WKM. Panamego Młwego. W Płocku d. 3. May 1633.

Bentiuolo. Annibali

Illme et Rme Domine

Ita hæret menti meæ memoria delati mihi spontè fauoris Illmæ D. Vræ, vt eius nec obliuisci possim, nec cuiusuis alterius ope niti. Quem enim alium rerum mearum patronum quæram, cum solius Illmæ D.V. authoritate omnia me consequi posse certus sim. Benè enim conspexit Illma D. Vra qualescunq labores et conatus meos, quos pro tuenda Ecclesia Dei suscepi, neq3 in omnibus concertationibus, quas in tuendis ordinis sacri

iuribus

viribus subire oportuit publicæ invidiæ obieci. testisq[ue] luculentissimus
esse potest me in tanto salutis communis discrimine nec fortunis meis nec vitæ
parcere voluisse. Transijt periculosissimi Interregni tempus, nobis navis
istius gubernacula moderantibus non sine detrimento nostro; nec tamen
is morbi finis, semperq[ue] nobis noua succrescunt certamina quæ libentius,
et maiori sustinebimus animo, si S.mus D. N. aliquam rationē nostri
habere voluerit. Nam si æquè ac alij, qui labores qui fortunas suas,
publicæ saluti impendere recusant; nos æstimabimur, deterrima erit
conditio n[ost]ra, mallemusq[ue] deinceps in obscuris delitescere angulis,
quam in luce et arena versari. Neq[ue] ego vel indigna vel concedi
insolita peto, authoritatem meam favoribus S.mi D. N. fulciri
desidero non vt inde aliqua incrementa mihi quæram sed vt magis
idoneus euadam ad præstanda Ecclesiæ obsequia. Non ij quidē sumus,
quales quondam fuerunt quorum nunc locum tenemus, ad eorum tamen
exemplum nos componere studemus; neq[ue] tamen ipsi olim quidquam efficere
potuissent nisi Summi Pontifices authoritate suā illorum pios conatus
benignè sublevassent, et nostris quoq[ue] pro Ecclesia Dei conatibus
feliciores respondebunt successus, cum hominibus v[est]ris constiterit
aliquo loco nos in Vrbe censeri. Pluribus hac de re aget cum Ill.ma
D. V. D.nus Stanislaus Maconius, sacræ Reg. M.tis Secre-
tarius, qui cum et mea et Ill.mi D.ni Ep.i Vladislauien. negotia ibi
proponet maiorem in modum ab Ill.ma D. V.ra peto, fauorem authorita-
temq[ue] suam illi, vel mihi potius accommodare velit. Quidquid mea
causa Ill.ma D. V. præstiterit, id totum patrocinio Ill.mæ D. V.ræ
acceptum

acceptum feram. Cui humillima mea obsequia perpetuum addico. Plociæ III. Non: Maij 1633.

Sanctissime ac Beat^me in Chr̃o Pater +

Domine D̃ne Clementissime

Ad cultum et venerationem S̃ctis V̄ræ nunquam quidem animus mihi defuit, sed metus tantâ, qua S̃tas V̄ra fulget maiestatis ausus n̄ros coibet, ne temere nos ingeramus, curasq Stis V̄ræ quibus salus orbis Christiani continetur distrahamus. Supplices preces meas deferet ad aures S̃tis V̄ræ Stanislaus Macovius Sacræ Reg. M^tis Secretarius. annuet S. V̄ra votis desiderijsq meis, si meos pro Ecclesia Dei quabescunq conatus deinceps suæ supremæ autoritatis patrocinio fulcire voluerit. Ego certe ingenue profiteor non plus me niti posse, nisi quantum S̃tas V̄ra sua paterna indulgentiâ fontes in nos defluere siuerit. Humillima mea obsequia æternum S̃ti V̄ræ dico addicoq. Plociæ. vt supra

Cardinali Sanctæ Crucis. +

Eminent^mi & R̃mẽ D̃ne

Non audeo queri me excidisse memoriâ Eminentiæ V. conscius enim mihi sum me nullo merito meo receptum fuisse in numerum eorum quibus Eminentia V. patrocinium suum debet, et fortasse plus aliquanto quam licebat mihi arrogabam, fretus excellenti humanitate Eminentiæ V̄ræ, cuius fructu semel degustato etiamnunc magnopere delectamur. Neq tamen ego ambigo si res negotiaq n̄ra Eminentiæ V̄ræ proposita fuerint si nos

si nos opem suam implorare intellexerit, Eminen. Vram mihil non causa nostra facturam. Pluribus Sae de re aget Dnus Stanislaus Makowius Sae: Regiae Mtis Secretarius, cui ut suu favorem Eminentia Vra accommodare velit, diligentissime peto. Meq et humillima mea obsequia patrocinio Eminentiae Vrae devoves. Ploviae ut supra.

Giriolo

+ Illris et Adm Rnde Dne
Amice Oscmo

Mea negotia quae isthic expedienda D. V. susceperat, revocabit in mentem D. Vrae Rndus Dnus Stanislaus Makoski Canonicus Vladislavien. Sacrae Reg: Mtis Secretarius, cum quo ut rationes suas conferat, atq ad obtinenda ea, quae iam toties iteratis vicibus, indulgeri concediq nobis à Smo D. N. petymus, operam suam accommodet, maiorem in modum rogo. D. Vrae interim obsequia mea defero. Ploviae ut supra.

Dominico Orsi Residenti Sac. Reg. Mtis.

Illris et Rnme Dne

Cur tarde istic mea succedant negotia satis mirari nequeo, puto tamen eum qui ea hactenus tractavit alijs distractum occupationibus mihi navare operam non potuisse. Quare hanc curam deinceps D. V. defero, quem suo semel suscepta amicorum negotia strenue et diligenter promouere solere. Quantum vicissim satis tenues opes meae sufficere poterunt dabimus operam ne Dnm Vram suscepti mea causa laboris poeniteat. Cui studia et obsequia mea defero. Ploviae ut supra.

Cardli Nepoti.

Cardinali Nepoti.

Eminent.mo Ill.me & Rmo Dne.

Cuperem per omnes occasiones humillimae observantiae testificatione erga Eminentiam Vram defungi, saepe deterremur ipso amplissimae dignitatis qua Eminentiam Vram ob praeclara merita exornatam conspicimus splendore, interdum quoque tot iactati periculis; tot immersi curis in nostra potestate esse non possumus. Constans tamen semper mea est voluntas, me ut totum impendam imperio et vel minimo nutui Eminentiae Vrae. Utatur iure suo Eminentia Vra, promptum paratumque ad praestanda obsequia me reperiet experieturque. Cui me servitutemque meam sincera fide devoveo. Plociae ut supra.

#

Vladislaus IV. Dei Gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniaeque nec non Suecorum Gottorum Vandalorumque haereditarius Rex. Electus Magnus Dux Moschoviae

Rnde in Chro Pr sync. nob. dil.to. Dziękuiemy Vprz. W. ze zwykłego affektu swego ku nam błogosławienstwo Pasterskie daiesz, y zwycięstwo z nieprzyiaciół wiary y przysięgi niedotrzymaiącycd winszuiesz. W tego to mocy y opatrznosci zawisło in cuius et sceptra et iura Regnorum sunt potestate. Za pomocą Bożą co będziem mogli czynic, y dalszym niebespieczenstwom zabiegac niezaniedbamy, y na tym wszytkie zamysły zasadziemy, abysmy Oyczyznę w porcie pokoiu y bespieczenstwa postawili. Vprz. W. y wszytkiemu Duchowienstwu należy

auxilium

auxilium desuper implorare abysmy tey Expeditiey naszey szczęśliwy skutek odnieśli. Odniosł nam X. Scholastik krakowski Wprz. W. postulata, ktore na dobrym baczeniu mieć chcemy, y w przydawaiącyc się occasyiach, łaskę naszę oświadczać nieprzepomniemy. Wdzięcznie y to od Wprz. W. przyimuiemy, żeś sam chciał przybydz do nas, lecz gwoli zdrowiu nadwątlonemu miałes drogę potrzebnieyszą, w ktorym abyś Wprz. W. poprawę uczuł y potwierdzenie od P. Boga życzemy. Dat. w Okuniewie dnia X Maia Roku Pan. MDCXXXIII, Panowania naszego Pierwszego.

Do Krola Je. Mći

Z iakich przyczyn pewna tu w Kuiawach fakcya z wielką z niewagą Maiestatu WKM. Pana mego Mćiwego, na Pana Sędziego Brzeskiego okrutnie nastąpiła wyrozumiesz WKM. z listu Bratamego Je. Mći X. Biskupa Kuiawskiego, także y Je. Mći Pana Woiewody Brzeskiego, W tym tylko winien Pan Sędzia, że na przeszłym przed szczęśliwą Koronatią WKM. Seymiku, przeciwko tym ktorzy mieniem iakim Bułsęm uwiedzeni Akt ten szczęśliwy rozerwać chcieli, przy zdaniu tuteysznych PP. Senatorow y Zgromadzenia wszytkiego Seymik na ktorym był Marszałkiem, uno tantum contradicente zawarł. Słuszna zaprawdę rzecz, abyś WKM. Pan nasz Mćiwy, tych ktorzy o sprawy Rzpltey y WKM. samego zastawiaią się, miał w obronie y opiece swey, bo komu się będzie chciało

potym

potym Oyczyznie służyć, kiedy nie tylko factiosi ale y Starostowie W.
K.M. Sądowi do oppressiey ich, moc swoię y iurisdikcyą przykładać
będą, kiedy pacata consilia ludzi dobrych y W.K.M. życzliwych, odpo:
wiedziami, naiazdami, gromadami y niesłychanemi w Oyczyznie naszei
Confoederatiami oppimowane będą. Dostateczniei o tym pisze do
W.K.M. IeoM. Pan Woiewoda Brzeski, y iamże ernie proszę abyś
W.K.M. temu zabiegać raczył. Więc y o to abyś W.K.M. fauor ten
Domowi PP. Skolibowskich pokazać raczył, iesliże iako ma mówią
obietnicę W.K.M. Pan Sędzia, on Podkomorzym zostanie, Sędstwo
po nim Bratu iego Stryiecznemu Panu Ianowi Skolibowskiemu
Skarbnikowi Inowłodzławskiemu, wszytkich tego Woiewodztwa
Obywatelow zdaniem, godnemu: conferować raczył. Będzie za Pa
miłya dobrze tu rodowita umiała to odsługować W.K.M. y w ziemi
pospołu. Wierne zatym poddanstwo y modlitwy moie kapłanskie oddaię
w łaskę W.K.M. Pana mego Mił. W Toruniu d. XXIX. May 1635

Ad Regentes Prussiae

Mag.ci Domini Amici Obser.mi +

Negotiorum meorum expediendorum causâ mitto Regiomontum
R.dum D. Laurentium Schultz Praepositum Vinen. et domesticum
Sacerdotem meum, cum et ille iussu meo ad Mag.cas D.D. V.V. abiq. in conficiendis
iisdem negotiis meis opem et auxilium implorabit. Rem gratam
mihi Mag.ciae D.D. V.V. fecerint si studium operamq. suam in his desi:
derijs meis accommodaverint. Vicissim ego quoque quacunq. in re potero
paratum fore cupio ad mutui officij mei testificationem. Interim

commendo me gratiae Magnif. V. D. S. Gornen Castro meo
Die 11. Junii MDCXXXIII.

Wielmożny a mnie wielce Mći Panie Sieprski.

Jaka była declaratia moia Wm memu M. P. teraz swieżo w To:runiu uczyniona, abym był sam zieciał y w graniczne roznice, miedzy maiętnością koscioła mego a Wm mego M. P. przy spolnym przyiacielu weyrzał. Byłaliby tesz to y Wm mego M. P. wola, w przyszły da P. Bog Czwartek moglibysmy z sobą się znieść, może P. Bog poblogosławić, że salva amicitia mea, ktorey ia zawsze z wszytkiem szanować, z tak dawnych y zawziętych roznic zgoda stanąć może, albo przynamniey sposob taki namowiony, iakoby do konca ta sprawa mogła się prowadzić more Maiorum w zgodzie y miłości ktorąsmy sobie spolnie powinni. Oddawam się zatym w łaskę Wm mego M. Pana W Gorznie 6. Junij. 1633.

Respons od tegosz

Jasnie Wielebny M.

Lubo declaratiey Wm mego M. P. takowei pomnieć nie mogę, bo dla predkiego na on czas w Toruniu na przeiazdzkę Wm: mego M. P. z Je° M. X. kuiawskim wyiazdu, nie przyszło nam siła o tych granicznych differentiach narzycach conferować, dlaczego przyiaciela do oyrza:wania onych, w tak krotkim czasie zaciągnąć nie podobna. A wszakże że to iest wola Wm mego M. P. abym na przyszły Czwartek do

spolney

społney namowy (a z daru Bożé) y przyiacielskiey w nich Compositiey przybył, lubo to niedoskonałym iescze zdrowiu swym, stawię się iednak, byłem o pewnym mieyscu wiedział gotow iestem. A iakom się raz dał na rozsądek samego Wm. mego Mćgo Pana, tak y teras słowo moie trzymać chcę, pewien tego będąc że Wm. moy Mćiwy Pan w słusznosci y documenta dostatecznie weirzawszy, będziesz się chciał zemną totaliter uspokoić, rozumieiąc to o wyschiem baczeniu Wm. Mćgo Mćgo Pana, że tą powolnoscią moią się kontentowawszy, będziesz mnim podawnemu Mćiwym Panem. Ktorego się miłey łasce z uprzeimym usłużeniem moim pilnie oddaię. Dan w Zełuniu 7a Junii 1633.

Do tegosz.

Rozumiem ia że uspokoienie tych [illegible] ych differentiy miedzy nami nie od wiazdu poczynać by się miało, aleby to wszytko ex literatoriis documentis naiwięcey patere mogło. Iakosz y Wm. sam o tych dowodach prawnych na te granice powiedział mi. Iakom sobie zawsze życzył aby ktokolwiek tak rozsądny miedzy nami te graniczne differentie uspokoił, tak y teras nieiestem od tego ani się skwapiam do Terminow prawnych. Będę się tedy iutro spodziewał albo samego Wm. iesly zdrowie dopuści albo przyiaciela od Wm. postanego. Oddawam się zatym w łaskę Wm. Mćgo Mćgo Pana. W Dorzmie 7a Junii 1633.

Sanctiss.me ac Beat.me in Chro Pater
Domine Dne Clemen.me

Nonmultu

Cardinalis de Torres

Non multum ego literarum mearum testimonio adiicere possum Sanctitati Beati Stanislai Costkae e Societate Iesu, nec tantum mihi assumo, ut coram Sanctitate Vestra eius inter Divos relationem promoturus comparean. Orbis Christianus, si una voce fari posset idem sonaret, idem vellet, atque a Sanctitate Vestra posceret sunt ut honorem homini dum vixit Angelica puritate nitenti et posteaquam vita functus est in dies maioribus miraculis clarescenti haberet, qui iis de quorum cum Christo in caelis praesenti consortio non ambigitur, ritu institutoque Ecclesiae deferri solet. Poscit hoc a Sanctitate Vestra universa Polonia, poscit Dioecesis mea, in qua primum hae stella sanctitatis lumen accepit et vitalem hausit spiritum; poscunt cum Serenissimo Rege nostro, prope universi Christiani Catholici Principes. Denique ad compescendos Infernalium potestatum nefarios ausus quibus ad bella cienda partemque maiorem Christiani orbis parricidialibus et mutuis armis involvendam totis viribus incubuisse videntur, nullum certius praesentiusque remedium inveniri potest quam si Beatus Stanislaus in hoc Regno ac mea Dioecesi, illustri et patricia familia natus, inter Divos relatus, novus Septentrioni Patronus, supremo S. V. decreto et iudicio cooptaretur, exoraturus divinam Maiestatem ut patriam sibi olim charissimam pristinae assereret dignitati, et Haereticorum qui ad interitum ipsius conspirasse videntur, fractis conatibus Sarmatiam universam, pietati quondam supra reliquas gentes addictam, et sedi Apostolicae devotissimam, in optato pacis et tranquillitatis collocaret portu. Ad pedes S. V. prostratus, me servitutemque meam humillime S. V. addico et devoveo. Peltoviae XVII Cal. Iuly MDCXXXIII.

Cardinali de Torres

Cardinali de Torres.

Eminentme et Rme Dne.

In Diœcesi meâ natus Beatus Stanislaus Kostca Societat. IESV iure suo à me poscit, vt eius inter Diuos relationem, quæ in Vrbe solenni Sac. Reg. Mtis legatione vrgebitur, meâ quoq. ad Eminentiam Vram intercessione promouerem. Scio Emin. Væ curæ esse Regni istius, in quo primum sacram Cardinalitiam purpuram induit, salutem et dignitatem, quæ cum his turbulentis temporibus, diuinâ imprimis ope, tum et cælestium Patronorum præsidio nitatur, ad hoc ipsum patrocinium comparandum, non immerito vniuersa Polonia, supplex ad Smi D. N. pedes prouoluta concordi consensu, à Suâ Ste petit, vt hunc iuuenem Angelicâ puritate vel Româ ipsa teste, dum vixit florentem, et nunc illustribus miraculis clarum, in numerum Sanctorum cooptare velit. Voto potiemur cum Eminentia Va desiderio nostro suam accommodabit authoritatem, ipsaq. hoc officio testabitur, quantum Sarmaticæ gentis, quæ degustata Eminæ Væ humanitate, dulci illius perfruitur recordatione, causâ cupiat, quantiq. salutem istius Regni æstimet. Humillima mea obsequia defero Emin. Væ. Pultouiæ etc. supra.

Cardinali Barberino.

Eminme et Rme Dne.

Si quæ alia Regio Sarmatia nostra potissimum in eo statu constituta est, vt cum ferè postrema cæteris Europæ Regnis in fidem Christi ~~venerit~~ concesserit nouis subinde egeat pietatis alimentis, quæ vel maxime ex excrescentibus felicium in agro Domini palmitum fructibus promanare solent. qualis nostra ferè ætate extitit Beatus Stanislaus Kostka Societat. IesV alumnus, Iuuenis in Principe familiâ natus ab ipsis incunabulis singulari pietate imbutus, paucis annis expleuit tempora multa. Roma ipsa testis est, qualis ipsius fuerit è vitâ excessus, testes ij qui patrocinio ipsius singularia beneficia à DEO se consecutos esse profitentur. Nos ipsi quotidianis edocemur experimentis,

quantum

hic iuuenis aetate, maturus et senex sanctitate in caelo fomit, non recensebo signa et prodigia quae ad salutem publicam conseruandam, ad Catholicam religionem propagandam, ad Haereses extinguendas, redundantia passim cernuntur: illud unum concordi voce a S[mo]. D. N. vniuersa poscit Sarmatia, Rexque Ser[mu]s per legatum vrget suum, ne sua S[tas]. vota et desideria piorum omnium differat, et vt hunc qui in caelo Christi fruitur consortio, in terris quoque eorum adscribat numero, quos singulari ritu militans veneratur Ecclesia. Ego sane duplici nomine me huic Beato iuueni obstrictum agnosco, nam et nomen ipsius fero, et in hac Dioecesi ille natus est, cui ego Pastoralem solicitudinem mihi a Sede Ap[lic]a demandatam debeo. Itaque maiorem in modum ab Emin[tia]. V[r]a rogo, vt huic negotio in Vrbe feliciter celeriterque obtinendo et conficiendo authoritatem suam, quae plurimum potest accommodet, simulque Regnum hoc Catholicum quanta[e] curae illi sit declaret. Humillima mea obsequia defero Emin[tiae] V[rae]. Pultouiae ut sup[ra].

Do Krola Je[g]o M[o]ści.

Miedzy tymi Vrzędami Diecesiy moiey, na ktorem był otrzymał miłościwy respons od W. K. M. Pana mego M[iłościwe]go w Krakowie było tesz Sędstwo Płockie, na P[an]a Kłokockiego Skarbnika tameyznego, człowiek to iest tak wzięty w tym Woiewodztwie, ze prawie zadnego niemasz, ktoryby mu tego Vrzędu nie zyczył, y ktoryby nie był kontent z godności y zachowania iego, będzie pewnie nie posledmeiszy inter Electos, y z tym listem moim zaras po Elekciy posłe do W. K. M. Pana mego M[iłościwe]go. Vnizenie proszę W. K. M. abyś desideria ludzi Woiewodztwa tego daniem tego Vrzędu miłościwie vkontentowac raczył. Wierne zatym vsługi y poddanstwo moie oddawam w łaskę W. K. M. Pana mego M[iłościwe]go. W Pułtusku XVI Iunij 1633.

Do Je[g]o M[o]ści Pana Woiewody Płockie[go].

Był v mnie X. Custosz Warszawski w sprawie tych kapłanow ktorzy

sae

sam w Sikorzu pozwolitem na to aby się tu z tą Panną stawili, y sprawę dali przedenną osobie, gdyż to własnie osobie moiey należy, a niekomu inszemu, a tesz mam tu w Collegium Pułtuskim dobrych kilku Theologow, y wiadomych takowych rzeczy, mam y drugich w prawie Duchownym ćwiczonych, y w praxi od lat pięcidziesiąt doswiadczonych, miedzy ktorymi iest y on co był w Płocku przy stole zaćiorzat, ktory ieszcze Hosiuszowi Cardinałowi służył. Niewaiz się Wm mόy Mći Pan temu dziwować, bo miszło o summenie ό moie y tych ludzi, y ό wielkie scandala za sprofanowaniem przez białogłowę Sacramentu swietego. Co o tym uczeni y pobożni Theologowie rozumieią da się potym Wm sprawa dostatecznа. O to tylko na ten czas Wm Mo Mo Pana proszę, abyś w tym co nienależy do powinnośći Wm głęboko niewdawaiąc się, raczey tego słuchał, czego Kosćioł przez Pasterze swoie uczy, gdyż inaczey snadno by się summienie zawiodło. Oddawam się zatym w łaskę Wm Mo Mo Pana y Szwagra. W Pułtusku d 17 Juny, 1633.

Od Krolewica Ie° Mći Alexandra.

Iasnie Wielebny Mći Xże Biskupie Płocki. Wszytkie zamysły nasze y starania są daremne y nieużyteczne ktore się wprzod łaską Bożą, a potym pobożnych błogosławienstwem y modlitwami niewspieraią. Za rzecz potrzebną tedy rozumiemy, w tak dalekie kraie odiezdzaiąc od Wm M Pana błogosławienstwa prosić, przy nim zaś abyś w łaske swey y cześci ku nam nieustawał, y pobożnemi ofiarami swemi chciał młodośći naszey, ieszcze doswiadczeniem rzeczy niedoirzałey pomocy dodawać, y za podaną okazyią promotią swą, w łasce Ie° K. Mći dźwigać iakobysmy tenuioris fortunae na codzienne wydatki wczesnie niemieli subsidia. My zas tey peregrinatiey nie inszy cel y kres bierzemy, iedno aby wyućiwszy się da P. Bog szczesliwie mogli tey Oyczyznie godnie y wygodnie służyć, y Wm in quem singulari ducimur affectu, chęć naszę uprzeimą y miłośći oswiadczać. Życzemy przytym aby zdro:

ωie

wie Wm. pracami y zasługami Rzptey nawątlone P. Bog posilał y wszela:
kiey dzielał szczęśliwości. Dan w Warszawie d 23. Maia Roku
Panskiego MDCXXXIII.

Naiasnieisza Mciwa Krolewno.

Mam to sobie za iedne powinność iako Pana Boga prosić za W K M.
tak też pytać się iako nayczęsciey o zdrowiu y powodzeniu W K M. Co y
teras tym listem oswiadczam z tym się ozywaiąc że iest gotow na każde
roskazanie W K M. służyć y tego sobie z serca życzę, abym się okazyia
do tego podała. Modlitwy zatym moie kapłańskie oddawam w łaskę
W K M. W Pułtusku d 26 Juny 1633.

Serme ac Rwme Princeps. Epo Vratislavien.

Będąc tu poblizu Warszawy, odzywam się W K M. Panu memu Mu
z całą gotowością do osłużenia W K M. z serca tego pragnąc abym W K
M. swiątobliwą krew Krola Je Mu Pana naszego a Dobrodzieia
mego iuż na ten czas w pokoiach niebieskich odpoczywaiącego za żywo:
ta mego widział obfituiącego szczęściem y sławą, a wprzod błogosławień:
stwem Bożym, do czego gotuiesz sobie W K M. drogę przystoiną powołaniu
swemu pobożnością. Wczym aby Pan Bog sam pokrzepiał W K M. ia w modlit:
wach moich iego świętego maiestatu prosić nie przestawam. Na ten czas
kapłańskie moie modlitwy oddawam w łaskę W K M. Pana mego Miłego.
W Pułtusku vt supra.

Do Panny Urszuli Meyerin

Ratowawszy iakokolwiek zdrowia swego, powroiłem tu nie nabardzo
pewny pokoy, bo ustawiczne kłopoty mamy z przechodzącemi żołnierzmi,
ktorzy

ktorzy wolą tu w maiętnosciach naszych niezmierne łupię, a nizely na usługę
Je° Kr: Mći Pana naszego spieszyć się, kiedybym był wolen od takowych naiaz:
dow, y iedney godziny nie wytrwałbym był abym nie miał nawiedzić świątobliwego
potomstwa Je° K. Mći Pana y Dobrodzieia mego, Co proszę racz Wm̃ opowiedziec
tak Krolewicowi Je° Mći iako y Krolewnie Jey Mći y w tym upewnić że
zawsze na tym iestem abym za każdą okazyią mogł usłużyć Ich K. Mći.
Wm̃ tesz proszę abyś mię raczyła podawnemu chowai w łasce swey. Do ktorey
się pilnie oddaię. W Pułtusku ut supra.

Do Krolewica Je° Mći Alexandra.

Mąm wielką ufnosć w Panu Bogu że wszytkie przedsięwzięcia W. K. M.
Pana mego błogosławienstwem swym Boskim szczęścić y prowadzić będzie
raczył, ponieważ tesz W. K. M. w liście swoim do mnie na tego samego a przy:
tym y na modlitwy Kosciola Bożego y nas sług iego referowai się raczysz
z czego się ia wielce cieszę, upatruię w animuszu W. K. M. onę Krolewską
pobożnosć ktorą świętey pamięci Krol Je° Mći Pan y Dobrodziey moy
wszytkiemu światu świecił y szczęśliwe Panowanie swoie, przez tak
długi wiek szczęśliwie prowadził. Niezmidzie mi pewnie W. K. M.
na uprzeymey życzliwosci nas sług y przyiaciół W. K. M. ludzkością
swoią y godnemi Krolewskiego urodzenia obyczaiami, wspaniałym ani:
muszem obowiązałeś W. K. M. nas wszytkich do usługi swey. Niechże
Pan Bog w tey peregrinatiey wszytkie sprawy y przedsięwzięcia W. K. M.
do pomnożenia chwały swey świętey, do ozdoby Domu W. K. M. do pociechy
tak Je° K. M. Pana naszego iako tesz y tey Rzpltey w ktorey uro:
dziwszy się tożesz W. K. M. powinien, co każdy z nas miłey Oyczyznie
swoiey, prowadzi. Ja kiedykolwiek mogę będę mogł usłużyć W. K. M.
opowiadam się

opowiadam się do tego z całą y szczerą gotowością moią. Oddawam się zatym w łaskę W. K. M. Pana mego M.ciwego. W Pułtusku ut supra.

Nuncio Apostolico.

Cum nuper Torunij essem, venit in manus meas Haereticorum commentum, Typis Torunensibus vulgatum, sub titulo Bullae Pontificiae contra Iesuitissas editae et multis mendacijs impudenter falsificatae. Monitu meo caeperat iam Illmi Dni Epi Culmen. in Spirituali Functione Vicarius, indagare authorem interim tamen cum dignitas Ssmi D. Nri et literarum eius sanctitas ab impuris istis mendaciorum authoribus ludibrio exponatur, puto non abs re fore, si Illma Cel. Va negotium hoc ad Sacram Regiam Mtem referret, postularetque inquiri in eos, qui tanti Principis (quem vel ipsi Reges Haeretici hoc titulo dignantur) literas falsis et impudicis imposturis farcire ausi sunt. Non causa religionis in disceptationem ea inquisitione vocabitur, sed impij falsarij crimen, merito puniendum in lucem proferetur. Plura hac de re Pater Simon Pruski qui mihi a sacris confessionibus est, referet Illmae Cel. Vae, ex quo etiam intelliget alia quoque non exigui momenti negotia, quae in Dioecesi mea acciderunt. Humillima mea obsequia defero Illmae Cel. Vae Pultouia 26 Junij 1633.

A Cardinali de Torres. Illme.

Haec est D. Vae Illmae humanitas, ut etiam multis laboranti curis, et solicitudinibus in mentem veniat, signa eius erga me benevolentiae praebere. Accepi D. V. Illmae literas et binas Orationes funebres, in obitu Serenmi Regis editas, quarum laudes licet a Mte sua promeritae tamen singularem D. V. Illmae erga Regiam memoriam affectum decla:

rant

declarant. Ego qui Sexmum Regem vivū amice colui, hæc ipsius virtutis et gloriæ monumenta à disertissimo laudatore exarrata non potui sine lacrymis contemplari. Immortales ago D. V.ræ Ill.mæ gratias, quod me suarum Orationum lectione ad Regias vocarit exequias. De negotio conferēdi aliquot Sacerdotia, Ecc.æ suæ Cathedralis, in Mensibus Pontificijs vacatura meo Auditori iniunxi, vt nomine meo cum San.mo agat. Si San.mus annuerit petitioni meæ, immò meritis D. V. Ill.mæ erit alijs literis certior facta. Interim ei à Deo omnia secunda precor. Perusiæ XXX Aprilis MDCXXXIII.

Do Pana Starosty Czerskiego.

O sprawie Pana Lasockiego na przeszłym Seymie Coronatij K. J. M. iako rzeczy stanęły, raczysz W.m dobrze pomnieć. Więczy to iakie były w tey mierze assekuratie y [illegible] W.m. Ia w tym wszytkim secutus sum fidem samego W.m, iuz swięty Jan minął, á o satisfactiey otrzymanki zadney niesłyszai, iesly się to dzieie, na iakie tych sirot okrzywdzenie, prędko się to pokaże, że ta tam strona nieucieszy się z tego. Co krotce W.m memu M. P. przypomniawszy. Oddawam się w łaskę W.m mego M. Pana. W Pułtusku d. 27 Juny 1633

Annibali Bentiuolio.

Jura quædam sunt amicitiæ per quæ fas est, etiam eos quibus cultum venerationemq; debemus, libenius compellare, interdum quoq; importune exigere officia quæ Patroni clientibus debent. Det veniam Ill.mæ D. V. si eo iure nunc vtar, nam cum paucis illis diebus, quibus nobiscum fuit, Romani candoris liberalitate, et humanitate animos nostros in sui amorem pellexisset, simul quoq; ita vicissim nos sibi devinxit, vt illius

memoriam

constanti fide servemus. Obliti an sit nostri Ill.ma D. V.a an gravioribus negotiis impedita, nobis nostroq. desiderio hactenus vacare illi non licuerit, in varias cogitationes distrahimur dubitare tamen non possumus de illius propensa et constanti erga nos voluntate. Feliciores sane essemus, si nobis ex literis Ill.mae D. V. constaret quam prospero in reditu itinere usa fuerit, quo in statu res illius sint, quae vota votis Ill.mae D. V. respondentia nos nuncupare oporteat, quid deniq. Ill.ma D. V. clientelaris obsequii iure a nobis exposcat. Noster Septemtrio totus in apparatu belli est, miles cogitur ad signa, interim Smolenscum arcta ab hoste Moscho, obsidione cinctum, in summo est periculo nec a nostris ita facile succursus expediri potest ob tantam locorum distantiam, qua arx illa ab his partibus, ex quibus praesidia nova ducuntur, remota est. Octavus iam Mensis exit inchoatae obsidionis, nec tamen vel virtute, vel animo obsessi hosti cedunt, ferocissimos certe et potentissimos illius assultus, non solum fortiter hactenus sustinuerunt, verum etiam aliquot iteratis vicibus ingentes clades illi intulerunt. Quae deinceps sequentur quive huius belli futuri sint successus, in Dei potestate situm est. Ego interim humillima mea obsequia defero Ill.mae D. V.ae Pultoviae XVIII Id: Julij.

Cardinali de Torres.

+ Obsequij mei quod Eminentiae V.ae me debere profiteor, testificationem gratam illi accidisse valde laetor, quo nomine datas ad me Emin.ae V.ae literas exosculatus sum. Iudicium Emin.ae V.ae de meis Orationibus, amori potius adscribo, quam quod eam ita ut ad me scribit censere existimem, caeteris meliori caelo natis attollere animos licet, nostra ingenia humi serpant necesse est, res tamen ipsa exposcebat ut Benefactoris nostri

nostri, qualis Sigismundus Rex Inclytus, erga me fuit, rudi licet et incompto sermone memoriæ parentaremus. De rebus nostris non est quod scribam, in apparatu belli tota Polonia occupata est, nos interim adempta q. Ecclesiæ bona militaribus exactionibus dilacerantur, olim cum eadem fierent, æquiori animo tolerabantur, nunc omnis in nos sæviendi potestas permissa videtur Itacæticis hi militum conductores, ijdem exercitus Præfecti, horum arbitrio res geritur, ea quæ deinceps subsequentur magis horremus, quam ut in spem melioris successus veniamus. Humillima mea obsequia defero Emin^{tiæ} Vestræ Pultovio ut sup^{ra}.

Cardinali Sanctæ Crucis.

Prolixioribus aliquoties literis molestus fui Emin^{tiæ} V^{æ} hinc factum reor, ut ab offenso Patrono meo responsum non tulerim. Breviori igitur Epistola temeritatis culpam depr[illegible] tamen toto animi affectu ad obsequia Emin^{tiæ} V^{ræ} propendere profiteor. Audacia mea digna venia videtur, nam ut intempestive literis meis Emin^{tiæ} V^{ræ} obstreperem, illius propensissimi erga me amoris testificatione factum est. deinceps cautiores erimus, non intermittemus tamen per omnes declarare occasiones, nos in potestate et in peculio Emin^{tiæ} V^{ræ} esse, et quoad vita suppetet fore. Humillima mea obsequia defero Emin^{tiæ} V^{ræ} Pultovio.

Do Krola Je^o M^{ci}.

Oberster W K M^{ci} Pana mego M^{ego} P. Welson, ktory w Plocku y w maiętnosciach moich zbierał Companią swoię, dobrze mi się zachował, y tu w Pułtusku v mnie tylko dwa dni w quatermunku zatrzymawszy się, iako mogło bydz, bez niezwyczainych krzywd, obszedł

się

się z ubostwem y zemną. Pilnie go zalecam W K M. bo widzę człowieka
bardzo być sposobnego do Regimentu, godzien zaprawdę łaski W K M. y
iesly iakie oddawania przyszły o nim do uszu W K M. przyczyna tego
iest nieposłuszny żołnierz. Wierne zatym poddanstwo, y modlitwy moie
kapłanskie oddawam w łaskę W K M. Pana mego. W Pułtusku 6. July.

Do Pana Starosty Czerskiego.

Nietylko ia, ale wszyscy to dobrze wiedzą, że cokolwiek uczyniłem
na przeszłym Seymie, nie gwoli Panom Lasockim ale kwoli Wm uczyniłem,
y nigdym nie myslił o tym abym się był miał na tych PP. młodych zniewagę
puszczać ufaiąc sponsionibus wm. mego M. Pana, więcey niż wszytkim
Obligatyom, y nie samym spuszczeniem Prawa Jey Mći Paniei Lesnowol:
skiey miała stawać ta [illegible]tio, ale y tą zapisną summą, ktorą kiedy:
bym był na czas umowiony wziął, snadnoby mi było wykupieniem iakiey:
kolwiek Kiszczenskiey maiętności ubostwa tego siroty ratować, ktory
y Oyca stracywszy, a to ieszcze na tym ratunku nieszczescia swego miałby
szwankować. Niepoydzie da Pan Bog w posmiech Panom Szie:
strzankom Wm, takowe z tą sirotą obeście, by tylko Seym nastąpił
znaidzie się sposob, I teras iesly w odwłokę ta sprawa poidzie, obawiać
że ta ich tergiversatio szkodzić im może. Panią Podczaszyną Iwa:
nowską Jalmierządzę: Po iednak wiem, że za przystoiną satisfakcyą
radaby swemu pokoiowi. A że mi Wm M. M. Pan pisać raczyłeś, że
PP. Lasoccy, maią iakąś otuchę, żebym się mogł kontentować doroczną
pensyą, nie nieby od nich ale onym u mnie o to starać się potrzeba.
Nie iestem na cudzą szkodę tak bardzo chciwy, abym do naszego ma:

iętności

maiętnośći zbywania ich miał przyciskać. Ale podobno oni o to mniey dbaią.
Wiedzą to ludzie iakim ia koszt uczynił, kiedy tym Sierotom, puszczam to
iuz wszytko mimo się com wydał, bym tylko wżdy miał iaki sposob wy:
chowania tego chłopięcia osierociałego, y tak wiele wydawszy, zebym iuz
więcey swego nie tracił. W niebytności tu moiey, snadź synaczka Wm: starszego
na nowy stan zaciągano, poszłoli to z Ducha swiętego, czyli tesz z namowy
cudzey, niewiem. Załuię iednak z tey miary frasunku Wm. Atoli się dobrze
sstało, ześ Wm w czas zabiezał temu. Oddawam się zatym w łaskę Wm
mego Młego Pana. W Pułtusku 11a Julij 1633.

A Cardinali Barberino. Illrme +

Quantum dicendo scribendoq valeat Illma D. Va testantur prater alia
multa, felicissimi ingenij argumenta, quæ de potentissimi Sigismundi Re:
gis funere nuper edidit, illa autem siue authoris pietas, siue eruditio specte:
tur, talia sunt, quæ nullius conspectum erubescant. Ego qui religiosissimu
Principem dum viueret, omni obsequij genere sum prosequutus, defuncti lau:
dibus summa cum animi voluptate inseruio. Quamobrem plurimum me debere
fateor humanitati Illmæ D. V. cui vicissim cuncta beneuoli animi officia
exhibere cupio et felicitatem opto. Romæ A. D. vij. Maij 1633.

Ab Illmo Dno Bentiuolo. Annibali

Illmi ac Rmi Dni

Italici temperies aëris non ita me vnquam oblectare poterit, vt aut Dis
tuæ Illmæ aut Sarmatici cœli obliuiscar, quod equidem non ita perfrigidum,
neq eo obitum rigore quem mihi D. Vra Illma in exoptatissimis suis literis
perscribit,

sum expertus, præsertim cum florentissima viderim parere ac alere ingenia, hoc est similia D. Tuæ Illmæ quam ea morum amœnitate ac suauitate imbutam, usq. elegantissimæ eloquentiæ floribus exornatam suspexi, ut mihi visa fuerit posse vel in medium Septentrionis Axem, tempestate etiam perfrigida, dulcissimam Italici aëris temperiem, pulchrioresq. latinæ elegantiæ flores transferre. Quamobrem, cum antea nominis tui celebritas me quamuis absentem, longoq. terrarum spatio dissitum, ad tui obsequium amoremq. vehementer allexerit, tamen ex congressu qui inter Illmam Dem tuam, meq. intercessit et obseruantiæ meæ, ea deuinctissimi amoris ingens adiectio facta est, ut propterea Polonicum iter meum, vel solo hoc nomine felicissimum mihi existimauerim, quod ad iucundissimum tui conspectum me perduxerit. Sanè dum ipse Cracouiæ versabar D. Tua Illma de Religione Catholica se benè merentissimam præbuit, cum in illis Comitiorum æstibus turbulentissimis, acerrimæ illius propugnatorem [illegible]stitit: nunc verò post meum è Polonia discessum, non parum incrementi gloriæ tuæ adiectum esse cognoui, quandoquidem cum maiorum momenta rerum ad solam D. Tuam Illmam fratremq. tuum Illmum D. Episcopum Vladislauien. redacta fuissent, vos soli, omnem tempestatis vim gloriosissimè, vestræ obiectu eloquentiæ sustinuistis. Et quidem ruinam, tantis licet ingruentibus periculis, negotiorum moles non poterat, quando vobis innitebatur qui firmissima semper veræ Religionis columina extitistis. In cæterorum Collegarum vestrorum, siue necessaria absentia, siue mala corporis valetudine præsentissimi inuictiq. animi vestri fides, firmitasq. magis ac magis emicuit.
Peruasere quidem tot à D. tua Illma suscepti labores Aulam Romanã, multorumq. laudes atq. animos occuparunt. Eosdem non sine singulari sensu animi approbat S. D. N. summaq. C. pro egregia sua in Catholi-
tam

cam fidem pietate dum Sdi audit) afficitur voluptate: scilicet cum D. tua Illma tanta alacritate itus omnes qui Romanæ Religioni ab hostibus intentabantur, in se exceperit, repuleritq, non potuit ipsum Religionis caput non summopere sibi demereri. Nulli equidem officio deero, quo à Ste sua illa impetrari possint, quæ mihi D. tua Illma sub meum à Polonia discessum obtulit, de quibus omnibus Illmam D. tuam D. Ceriolus Eminentissimi Cardlis de Torres Auditor, faciet certiorem. Interea quæ mihi D. tua Illma tum de Regia Mte tum de Moscovitici belli apparatu noua attulit, gratissimo accepi obsequio, eaque cum Eminentmo Dno Cardli Bentivolo Patruo meo communicaui, qui sicuti antea tui nominis dignitati, ita nunc benevolentiæ quoq ac humanitati addictissimus est. Deum O. M. deprecor vt Dnem Tuam Illmam in commune Reipubcæ Regniq istius bonum, incolumem diutissime tueatur. Romæ ii Junij 1633.

Do Je Mci Pana Wojewody Wilinskiego Tyskiewica Skumina

Jeszcze w Rzltey naszey spodziewac sie mozemy lepszych y szczesliwszych dni kiedy zacnosc vrodzenia, godnosc, cnota, y odwazne zaslugi, przystoina vr: Honoraia odnoszą nagrode. Co z teraznieyszym rozsądkiem Je Kr. M. Pana Naszego ktory ze Wm na tym przednieyszym mieyscu Wojewodztwa Wilinskiego posadzie raczyl, znaczne sie pokazuie z wielką pociechą wszytkich ktorzy dobrze Oyczyznie zyczą, y tych ktorzy Wm: mego Mlo Pana omni honore et dignitate dignissimum iudicarunt. Ja jeden z dawnych przyiaciol y slug Wm: Mlo Pana, winszuie tego mieysca Wm y o to pana Boga prosze, aby blogoslawienstwem swym swiętym, ku obronie spolney Oyczyzny, ku ozdobie Domu swego zacnego, ku pociesze Nas zyczliwych Wm nam mieyscz przez tak wiele lat, iako tego ktory swiezo zszedl z swiata, szczesnie y blogoslawie raczyl. Oddawam sie

się zatym w łaskę WM. Mº M. Pana. W Pułtusku 22 July 1633.

Do P. M. X. Kanclerza Coronnego.

Niesłychana w przednich Litewskich Dignitarstwach Metamorphosis słusznie wszytkich ktorzy się in libertate rodzili dał in admirationem wdzie: my ze privati homines potentia sola nixi, wydzieraią honor tym ktorym był recto iudicio dany. Dziwuię się ia zaprawdę temu zeten ktory to miał dał sobie wydrzeć, a podobno przystoiniei by było gardło połozyc a niżeły tak sromotnie dai się zepchnąc. O tempora, ó mores. kiedy tak rzeczy idą difficile Satyram non scribere, y Ja sam wytrwai niemogę abym istas indignitates ktore się Joebieni: no stały niemiał podai potentati in quem rsum proszę raczmi Wm. rzyczyc Compendia sua et suorum tak iednak iesly się to będzie WmMM Pa. zdało. List ow ginących obleżenow Smolenskich kiedy non commovet Martios Lithuanorum animos niewiem czego się więcey spodziewai. Peta legiones miryc sto Smolenska ratuią, iesly ie na to sprowadzaią aby sie longis Vrbium obsidionibus Rempublicam w długach pograzili, non multum proficie: tis. Krol swietey pamięci Stephan Moskwę z iednego Wołodymiera Moskwicina przedniego z kopią gonią y odważnego narezdnika, ktory nie był przy: nim ieszcze w Węgrzech przyuczył ęstimuiąc rozumiał tesz cokolwiek o tym Narodzie, ze iest w polu bitny, Woinę od dobywania Zamkow zaczął był. Ale kiedy potym poznał ze wszytka Moskiewska potęga przed nieboszczykiem Zbarawskim Woiewodą Braclawskim ktorego był tylko z 5000. Woiska postał, sromotnie vstępowała kiedy samemu Carowi impune pod nos kurzono, inaczey się y na drugą Woinę kiedy by był Pskow goc: tował, maiąc to intentum niebawiąc się obsidionibus, sed em ipsam Imperii petere.

Rozumiem

Rozumiem zey Krol J. M. swietey pamięci Pan nasz więcey by był sprawił Woiska wglab puściwszy mzly biennali Smolenska obsidione, a to pewna zeby był do tak wielkiego kosztu Rzptey nieprzywiodł. Wczora tu przez maięt: ność moie prowadzono szesc wozow przykrytych lubami, pędzono bydła roz: nego pod Przydziesci; powiadano te rzeczy bydz Pana Araszewskiego, niewiem iesly to w z melupy Moskiewskie do domu odsyła, obawiam się iednak zeby się tam znalazły woły, y polcie moie, y poddanych moich, posła: łem do Pułtuska aby się dowiedziano co to prowadzą, y zeby uczyniono Pro: testatyią, iż to w żywnosci ogladzaią Woisko Krola J. M. czego się dowiem dam znać Wm mema M. Panu. Tu natych popisach kiedysmy się skarży: li ci Drapanowie niechcieli przestawać na Commisarskich Decretach, ap: pellowali do Kr. J. M. znać ze tam spodziewaią się conniuentij, albo tesz chcą nas tam eludere, y zaciągać pod taką Jurisdikcyią, pod iaką stawać nie: powinnismy, trafiemy czmy im w rumel, y predzey damy czci odsądzić nizly tam co poczną. Był ten czas kiedysmy nie[illegible]dzieli Kapłanow na Urzę: dach Swieckich, teraz kiedy nas ex antiquis possessionibus spychaią, adni: tendum nobis est abysmy na te mieysca ktore niekiedy Duchowni trzymali, eiusdem ordinis homines subrogemus. W ręku Wm M. M. Pana iest Pisarstwo Decretorum Judicij Aulici bywali na tym Vrzędzie ludzie wielcy. Na poczatku Rzeczy ci nieboszczyka Xa Petrikonskiego ozwał się był z tym nieboszczyk X. Sczerbic, ze chciał ten Vrząd puscić, na tym był nieboszczyk, abym ia był na mieysce iego nastąpił, przypominaiąc to, ze z tego mieysca X. Kamkowski Arcybiskup swietey pamięci, poka: zał się był swiatu będę ia myslał de subiecto, y o takim ktoryby był spo: sobny do tego Vrzędu. Wm mny Mciwy Pan uczynisz z tym co będziesz chciał. Oddawam się zatym w łaskę Wm M. M. Pana y Brata.

W Wyszkowie d. 28 July 1633.

Do X. Kołudzkiego.

Jakiekolwiek nowiny nas od Wm. dochodzą, że inaczey bydź nie może, wdzięcznie od Wm. przyimuiemy. Te metamorphoses, per quas alij honorantur, alij degradantur, żałosne bydź muszą homini in libertate nato, siccine per vim extorquebuntur summi honores, sim falsus vates, mox maiora poscentur, non dabet terminum audacia si in principio imp[illegible] potitur votis, zwyczaina to ambitiosis raz tylko z dobrowoli Pana summa deinceps velle, contemnit Regem qui tali ab eo extorquet, quae salvis legibus, salva libertate salva Regia dignitate concedi non possunt. Co może bydź magis servile, źe no dopuścić tego żeby senator Regni miał bydź z dostoieństwa swego złożony. Więcey nie piszący dziękuię że mię Wm. pisaniem swym nie przepomnasz. Oddawam się zatym w łaskę Wm. Dan. etc.

Do Pana Starosty Bobrowniekiego.

Wiem że Wm. M. M. P. z urodzenia swego masz wiele przyiaciół, ktorzy y radą y życzliwością swą, wszytkich powiedź Wm. życzą, y dom ie prowadzą, nie liczę się ia miedzy tymi ktorzy z pokrewney powinności radzi służą Wm. upewnić w tym iednak mogę, że o to usiłuię, abym na każdym placu oświadczył iż niechcę bydź miedzy tymi ktorzy Wm. radzi służą, posledneiszym. Wiedzą podobno o tym ludzie, y rozumieią że nasza spolna przyiaźń ma wzaiemną powagę. Jeo Mć Pan Chorąży Wyszogrodzki z J. M. Panem Kisieckim byli tu u mnie, zwierzyli mi się tego, że JMć Pan Kisiecki chce swoię usługę dożywotnią obracać w dom Wm. M. M. Pa powiedzieli mi y to że Wm. nie co tesz referowaś się raczył w resolutiy swoiey na mie, przyznawam to za wielki znak affektu Wm. przeciwko mnie y mam w P. Bogu nadzieię, że kiedy Wm. mnie Sąsiedzka swego y przyiaciela tym chciał poczuć że będzie błogosławił temu co poda do serca Wm. Niemoia rzecz zalecać Wm. urodzenie zacne J. W. Pana Kisieckiego, bo tego Wm. lepiey swiadom, rozumiem tesz że masz

dobre

dobrą informatyią w iakieby terminach zostawały dostatki iego, ale co iest nad wszystko widziemy piękne do tego czasu postępki tego zacnego młodzienca, ktore same dosyć go zalecaią. Jakolwiek będy ze mnie bydź może, smiernie o to prosię Wm. mego M. Pana, abyś Wm. J. M. Pana Kisieckiego wziął w opiekę swoię, y w dalsze sumpty nie zawięgaiąc go prędką tey ktorey on sobie życzy woley swoiey declaratyią dał mu raczył. Oddawam się zatym w łaskę Wm. M. M. Pana. W Broku 31 July 1633.

Adm. R[n]de P[atr]i Obs[ervandissi]me P[at]ri Rudmiki S. Iesu.

Proficiscentem ad Vrbem R[everen]tiam V. libenter votis prosequor Deumque precor, vt re bene gesta saluus et incolumis ad nos reuertatur. Caesarum Elogia grandi stylo exarata, crediderim R[everen]tiae V[estr]ae ingenii felici partu edita esse. Grandis inquam Stylus, non tamen tumidus, et maiestate tantorum Principum quorum vt virtutes, ita et vitia orbi spectanda proponit dignus. Talibus exemplis ij, qui generis splendore ad magnas spes vocantur, a flagitiorum turpitudine ad virtutum studium optime reuocantur, dummodo mature expendere voluerint, quid ab illis status sui dignitas exposcat. Vt vno verbo omnia exequar, laudo, proboque hoc genus scribendi, quo si in connotandis magni Regis nostri Sigismundi magnis virtutibus vti volueris, ille quidem immortalitatem, R. V. pietatis laudem consequetur. Siradiam trabeatam auctam libenter vidi, nam non nemo erat qui quereretur se praeteritum. Negotia mea in Vrbe Ill[ustrissi]mus D[omi]nus Bentiuolius se curaturum recepit, ad quem etiam meas literas mitto, vrgebit R[everen]tia V[est]ra vt saltem per literas responsum habeam. Commendo me interim amori et Orationibus R[everentiae] V[estrae] diligentissime. Brocovij Non: Augusti. 1633.

Bentivolio Annibali

Ex literis Dni Francisci Ciroli intellexi quanto studio Illma D. V. urgeat promoveatq petitionem meam quam cum Cracoviae esset illi proposueram. Tantore labore, tanta cura istic contendendum est, ut id quod ad Ecclesiae Catholicae incrementum deservit obtineamus. non sumus ij qui tanti aestimaremur ut olim Maiores nostri, qui longe feliciori Reipublicae nostrae tempore, maioribus beneficijs et gratijs Sedis Apcae cumulabantur, conamur tamen ne omnino ab exemplis vestigijsq eorum recedamus. Non possunt negare ij, qui sua Sanctitatis nomine in hoc Regno summa cum potestate fuerunt, nos quoq his turbulentissimis Reipublicae mutationibus et fortunas et vitam nostram opposuisse impijs conatibus eorum, qui rem Catholicam in hoc Regno oppugnatum expugnatumq ibant, necdum huius tessera satis feliciter iacta est alea, multa supersunt adhuc decertationes multi suscipiendi labores, quos utinam ij, qui nunc gratia Smi Dni Nri florent magno animo exhauriant, nobis in hoc certamine feriis quiescendum erit, dabitur venia aetati nostrae, sexagesimum vitae annum decurro, nec cogi possum ut amplius in Curiam veniam. Pudet me tanti laboris mea causa ab Illma D. Vra suscepti, itaq humillime Illmam D. V. supplico ut aliquantulum remittere velit de cura sua, satis superq humanitate sua et tam propensa erga me voluntatis suae testificatione me sibi devinxit, cuius dum vivam, me fore memorem spondeo. Res Patriae nostrae ut nunc videmus extrema spe pendent, huccusq in apparatu belli sumus, novi in dies hostes emergunt, novae in perniciem et exitium huius Regni Catholici conspirationes impiae sanciuntur. Pr Praemislaus Rudnicki in Societate IESV vitam religiosam professus has literas reddet Illmae D. V. vir est eruditus et nobilissimo loco apud nos natus, pietas et virtus ipsius patefaciet

patefaciet illi ad Illmam D. V. aditum, tanto magis cum nomine meo alloqui voluerit
Illmam D. V. Humillima mea obsequia defero Illmae D. V.ae Brecovij. vt supra.

Puncta.

Quae a nobis in Vrbe petuntur, non eo spectant, vt quidquam vtilitatis ad nos inde re:
dundet, sed vt aptiores reddamur ad exercendum munus nrum. Extra statuta a iure
tempora vt sacros ordines conferre possimus ingens ponit necessitas, saepe a Dioecesi
nostra abesse cogimur, vt hoc anno Coronationis Regiae et Comitiorum causa tota
Quadragesima aliquot Episcopi abfuimus. Sacra olim meus Suffraganeus
pro tribus Episcopatibus consecravit, vasta Dioeceses, frequentes Sacerdotum
mortes, Senatoriae occupationes, morbi quibus hac aetate frequenter fatigamur,
tempus legibus praescriptum nobis corrumpunt ac eripiunt.
Vt Smus D. N. aliquot Sacerdotia Cathedralis Ecclesiae meae in Men:
sibus Sedi Apostolicae reservatis vacatura dispositioni permittat, ob
hanc causam supplico, quia cum mea Dioecesis tota Catholica sit ac Nobi:
litas quae maiori ex parte egentior est, iniquo ferat animo, in alienis Dioecesibus
ortos, impetrationibus Romanis praeripere victum his qui hic nati sunt, aequis:
simum foret, eius rei censuram extra ordinem committere Episcopo ita tamen vt is
a se nominatos et Illmo Dno Nuncio ad instituendum nominatos, ad sedem Apsto:
licam intra sex Menses ibbi approbandos iterum remittat.
Septem Ecclesiarum Vrbis Indulgentias concesserat Stae memoriae Paulus
V. Ecclesiae Cathedrali Ploczn: petente eius loci Episcopo Henrico Firleio,
sed cum ea concessio tempore certo definita iam exijsset, supplicatur vt Smus
D. N. eam iterum concedere dignaretur.
Matrimonia in gradibus prohibitis contracta multos in periculum salutis
protrudunt cum hinc ad Sedem Aplicam recursus sit difficillimus et praeter
egenos

agris adscriptos, nobilitas ipsa est egentissima.

Adm. R.ndae P.tis Ch.ae Obseq.

Casimirus Sarbienski Soc. Jesu

Tanquam non unus ex meis esses ita siles Sarbievi? nescis eos qui summam rei tenent, ultrices decoris sui habere manus et bilem in naso; sed ego sane non vellem Poëtam irritem, nam hoc genus hominum saepe furore corripitur et audet quod olim Gigantes, vel ipsum Jovem summo deturbare caelo. Meum te dixi, nam hic natus es, ubi me Deus posuit pascere gregem suum. etiamsi te non duo Vilna, sed vel ipsa Roma adoret, etiamsi in tuas laudes, totum conspiret Belgium, quamvis denique divinam ingenij tui vim me annuente magna pars orbis miretur, tamen diffiteri non potes quin meus sis. Haec ipsa Societas, cui nomen dedisti mea est, nam voto institutoque suo obsequio [illegible] eorum, qui plus in caetu fidelium posse existimantur, se obstrictam esse profitetur. Eos igitur in censu meos exigerem a te fructum laborum tuorum, nisi tu prior ultro solvisses, quod vix debebas. Nomen meum magnis inseruisti nominibus, et ijs ornasti laudibus, quae non me sed magnos decent viros, ita tamen eas dulcedine Carminis tui depinxisti, ut me quoque decere videantur. Quo nomine quid tibi debeam non facile explicare possum, dicam tamen libere, me gloriola non multum affici, eorum tamen qui magno iudicio res aestimant, optima erga me voluntate gaudere, nam expertem me humanitatis putarem, si in me ipsum inhumanus essem. Silere te initio literarum[illegible] mearum questus sum, nam unus et alter annus abijt, ex quo nullam significationem dedisti, quo animo erga me esses, dices me quoque pari teneri culpa, sed surdus esses, nisi vel ipsa nunciante fama audires, me publicis negotijs immersum, morbis et aetate fractum vix spirare potuisse. Nec semper in nostra potestate situm est, ut erga amicos officijs

defungamur

defungamur. tu quamvis alieno obstrictus imperio videaris, liber es qua libertate Christus te donavit, in qua ut latus felixq[ue] vivas, meiq[ue] memor sis ille praestet, qui omnes salvos esse vult. Vale in Christo charissime conserve et Frater.

Brocovij.

Do Je[g]o M[o]ści X[iędz]a Canclerza Koronnego.

Nieprzyniesiono mi z Warszawy z przeszłey Poczty żadnego pisania, bo tesz ta Poczta nie ziachała, skąd znać że nie się iuż W[aszmo]ść z Wilna dałey pomknęli. In viam pacis et prosperitatis dirigat vos D[omi]nus et Angelus B[onu]s comitetur vobiscum, ut cum pace et salute revertamini ad nos. Ja tu zaiechawszy na Podlasze, zastałem rzeczy moie prawne barzo pomięszane, Sądow Ziemskich od lat szesci nie mamy, y teraz vacuie Podsędkostwo, o ktorym wzey napiszę do W[aszmoś]ci M[ciwego] M[ego] Pana. Podzki Brodiski ab Anno MDCXXVIII. dla Banityi ktore są na J[ego] M[oś]ci Panu Staroscie in omnibus Castris et Actionibus Trybunał teraznieyszy cassowal, posyłam W[aszmoś]ci memu M[iłościwemu] P[anu] y Bratu Decret Trybunalski ex Aresto per Procuratorem inscriptum illato, ktorym J[ego]m[oś]ć Staroste Starostwa odsądzono, posyłam y insze Copie Decretow z ktorych W[aszmoś]ć zrozumiesz, in quibus terminis iestesmy. Ja sam kilka Processow, a mianowicie ieden głowny granizny straciłem samych Scriptur do piąciset z wielkim kosztem w Grodzie, bo Ziemstwo przez kilka lat vacowało, drugiemi dziongich przez pięć lat takowich Processow znieoszacowaną szkodą ubogich ludzi upaść musi. A to przecię J[ego] M[oś]ci Pan Starosta his non obstantibus audet praesidere Iudicijs et illudit patientiae n[ost]rae. Jest wiele dłużnikow y zbrodniow ktorzy temu radzi, przecię iednak ozywa się dosic ludzi dobrych

dobrych ktorzyby radzi sprawiedliwośći. Banitye te ktore są na JM Panu Staroście, nulla via iuris mogą bydz zniesione, gdyż toties iterata Processuum approbationes nanim Sądem Trybunalskim stanęły. Banitiy wszytkich iakom wskazowano iest XVIII. Inszego recursu tey oppressiey naszey nie mamy, tylko aby to Starostwo Je° K. M. Komu inszemu conferowac raczył. Są exempla, aley prawo pospolite tego wczy, że Mors Civilis aequatur naturali. Wprawdzie my co tu w Szlacheckiey conditiy siedziemy, nieradzi bysmy tych tu ktorzy magna nomina Maiorum praeferunt irritowali ale że nie widziemy Konca trudnośćiom naszym. Mowiłem ia z J. M. Panem Podkomorzym Brzeskim aby się nato odważył iesliby łaska Je° K. M. przystąpiła wziąc to Starostwo nie wielebby wprawdzie tym sobie dogodził, bo to Starostwo liczą na Intratę, ale ludzką miłość ktorey dla ludzkośći swoiey pełen iest wielebby sobie pozyskał. Więc y sprawiedliwośći swiętey barzoby się wygodziło. Z ktorych przyczyn dałby się namowić JM Pan Podkomorzy, wziąc tę inuidię na się. Ja wpewniam żeby z tey miary żadna trudność nie urosła, y Wm M. M. Pana y Brata proszę, abyś do J. K. M. Pana naszego Miłego włożyc się raczył, żeby żądośćiom ludzi tuteisznych łaską swą Pańską wygodźić raczył, poprostu wszytkimi tu brząknąwszy nie ma J° K. M. przytym tu Woiewodztwie ktoryby mu y Swiat g mogł lepiey służyc nad Pana Podkomorzego. Co się tknie Podsędkostwa tuteisznego Elekcya złożona iest pro die V. Septemb. si quid meae preces possent, proszę abyś Wm M. M. Pan tę małego Urzędu promotyą miał sobie zaleconą. Wszyscy ludzie dobrzy życzą sobie Pana Podsędka Nurskiego, przy ktorym kiedy stanie promotia Domu Ich Mm PP. Wodyńskich, będzie pewnie skutkiem, tego tedy

Wmd.

Wm. memu Mciwemu Panu wprzod zalecam. Jeslyby iednak inaczey Elekcia padla Pana Zaleskiego Pisarza Grodzkiego Mielnickiego przypominam Wm. y pilnie prosze, vt in hac promotione hic gradus seruetur. Siela ich iest ktorzy appetunt hunc Magistratum. Haereticum Iura nra Podlachiensia non patiuntur. Drudzy mniey sa sposobni iako y moy Pan K. azwlaszcza sey Pisarsa ziemy z dawna ignarum huius muneris, a teraz iuz decrepitum. Pan Sedzia tez nadum rude donatus prawie Mlezko, iesly iescze niebedzie, cobywszy ymiat Causam in Judicio propositam reassumere, trudno sie spodziewai pyciedy. Dlatego iterum atque iterum prosze abys Wm. wziat w opieke swa wprzod Pana Podsedka Nurskiego a potym iesly by ten stanac niemogl Pana Zaleskiego. Przymiesiono mi z Lublina Decretum Commissionis inter Dissidentes de Religione et Catholicos, hbo Magistratus insons est pronunciatus, przeciw nulla pana Taliomis in delatores, znaczny za prawde fauor, y mogl by kazdy przysiac ze inter Commissarios nullus fuit verè Catholicus. Wiec Ordinatia pogrzebowa extra Perimetrum potestatis Regiae praescribit modum Officiali et Collegii Societ. Jesu Rectori. A to dziwnieisza priuatâ Regia Commissione ich odsadzac Szlachte dobrze urodzone, gdy bo pokazalo sie to, ze z Heretykow urosla przyczyna armati tumultus, a to przeciw zadnego niekarano, beda barzo na to sarkac Ludzie. Tu iescze okolo nas bawia sie Regimenty do Moskwy naznaczone z wielkim vciskiem naszym, sed his omnibus non obstantibus mieci P. Bog Wmm. w tey tam Expeditiey blogoslawi. My tu v Oltarza S.o nie zapomniemy Wm. Wm. tesz nie racz nas zapominac przed JK. Mcią, non in eum finem vt aliquid amplius ambiamus, sed ne omnino despiciamur, nam semel contempti, nunquam poterimus inseruire vobis cum dignitate vra. Kiedy nieboszczyka Pana naszego Wojewode Podlaskiego Warszyckiego Starostwa Czerskiego na Trybunale odsadzono, zaras Krol JM. musial dac Starostwo, to tylko ze gratia aulica valuimus, tego dam ktory

byl

był P. Warszyckiemu obstrictus, sunt et alia exempla dawania takich Starostw, à zwłaszcza kiedy ex iustis legitimisq; causis priuatur aliquis in Supremo Tribunali Capitaneatu. Albo nas Wm. nauczcie co mamy czynic in defectu Iustitiæ ꝛc. Oddawam się ꝛc. W Grodku die 20 Augusti 1633.

Do Pegosz.

Doszły mię listy Wm. mego M. Pana i Brata z Włodzymia y te ktore na Seymiki Płocki, Kuiawski y Dobrzynski należą; Zaras ie tesz odsyłam aby w czas publicatia zaszła. Za szczęsliwe powodzenie Wm. P. Boga prosimy, widziemy to że osobliwą łaską swą około Smolenska res perditas do tych czas trzyma niedaiąc y ten to sprawi abyście Wm. iesscze zastali res integras. Venio ad priuata mea, ktore iednak złączone są cum publicis niemam teras tylko Podsędkostwo Drogickie, na ktore zalecam Wm. P. Woiewoda Wolinskiego Podsędka Nurskiego. Widzę że ludzie przedniejszy tego tam Powiatu nań się zgadzaią y ontesz od lat piętnastu pod samym Drogiczynem przy moim Grodku constituit sedem fortunarum suarum. Przypada Elekcia pro die quinta Septembris nie wiem ten list moy poprzedzi wszystkie insze posłance, może to bydz że Elekcya będzie powariowana ale przecię pilnie proszę abyś Wm. miał P. Wolinskiego wprzod sobie zaleconego. Potym si dui deest fortuna P. Załeskiego Pisarza Mielnickiego, tertio autem loco P. Skirskiego. Bo dla tego pisze aby ktorykolwiek z tych będzie Elektem, miał przednieisze mieysce u Wm. mego Młego Pana i Brata. Oraz podobno z tym listem będzie Wm. memu M. Panu oddany drugi moy strony Starostwa Drogickiego, niepowtarzam com tam pisał, quia ut nunc sunt corrupta

corrupta tempora, etiam Civiliter mortui vivunt, a My qui aliorum agimur imperys
niemaiąc sprawiedliwości serviliter servimus. Od pięci lat cassowano wszytkie
Processy w Grodzie P. Starosty Drogickiego przemiedzione Ale o tym
szerzey w inszym liscie. Podobno Kapitula Wm. mo M. P. Chełminska
dała Wm znać iakie ma graniczne krzywdy od Zielunia maiętnosci J. M. Pa.
Siepskiego, był zemną J. M. X. Tczawinski, y obaczył to co w tey spra:
wie iest, przychodzi mnie konczyć te differencye z J. M. Panem Siepskim,
y od tego kopca poczawszy na ktory mam przysądzony Actorat, prowadzić
granice asz do Narożnika ktory mi przyznawa Kapitula Chełminska,
y na ktory mam spolne legalia documenta. Proszę Wm. me M. P. abys Wm.
raczył napisać do Kapituly swey, y do ktorych byś Wm. rozumiał przyiaciół,
aby na Termin gdy ia dam znać, a dam znać wczas stawić się raczyli. Wiem
że to Prałaci Chełminscy chętnie uczynią, bo Zatą okazyą vindicabunt
nobilem partem fundi Ecclesiae ale kiedy przystąpi y autorytas Wm. y
pisanie do J. M. Pana Siepskiego, będzie to miało większą powagę. Pan
Starosta Czerski iako się starał o iednanie siestrzenca swego Lasockiego
z Iwanowskiemi rozumiem że iest w pamięci Wm. mego M. Mego Pa. y Brata,
teras in conditionibus datis et acceptatis, male mihi respondent, y sam P. Starosta
iakoby o tym niewiedział nie wiedział, przyidzie mi z niemi do nowych klotni, et non
obstante Constitutione przyniesć znowu sprawę na Seym. Proszę iednak
Wm. mego M. Pa. abys Wm. raczył napisać do P. Parysa Starosty Czer:
skiego, y przypomnieć mu to, zes Wm. dla mego samego starał się, abym się
Ia był skłonieł do iednania. Naidzie ia sposoby a iest ich dosyć że P.
Parys będzie się znowu kłaniał y Wm. y mnie przyczyniaiąc się za Sie:
strzankami swemi, y pokażę to że co teras on zemnie szydzi oddam się
to J. Mu: Ale tez nienaidzie mnie tak łacnego iako przedtym. Wzdy
tez Wm. masz kiedy czas przeczytać Nenias nostras, na ktorych czasem
siela

nam należy: więcey iednak niemi nie bawiąc. Oddawam się w łaskę Wm̃ mego M. Pana y Brata. W Broku xvij. Augusti 1633.

Do Pana Starosty Bobrownickiego.

Odesłano mi od Dworu Listy na Seymik ktory według Constituciey Koronaciey przeszłey, ym Rawąrzu yn Dobrzynskiey Ziemi na zaiutrz po Electiey Deputata przypada należące, ieden do Wm: iako Starosty Bobrownickiego, á drugi do Obywatelow tameisznych, zaprassam ia Wm. mego M. P. raczey na Rawązki Seymik, gdyż przez swe snadnie w Dobrzyniu możesz vsłużyć ad mentem Je. K. Mu y Rzptei ktora w iakim teras iest zatrudnieniu, w iakim zaiągu wszyscy snadnie baczyc mogą. Vchoway Boże kiedyby te ó ktore idzie podatki na tych Seymikach niestanęły, przyszłoby J. K. M. nie ieszcze prawie niezaiąwszy, z wielką sromotą y szkodą Rzpltey á z pociechą nieprzyiaciot naszych, wszytkich nazad powrocie y Syem składać. Wszytkie te kossty ktore się stały w tym zaiągu wniwecz by poszły, á do nowych szkod y ciężkow znowu by przyszło. Co vważaiąc o tebie, pilnie proszę abyś Wm̃ tak w Płockim Woiewodztwie, iako tesz w Dobrzynskiei Ziemi wiódł Braciąą do tego żeby to, co iuż w inszych Woiewodztwach gornych pozwolono, y oni teszc chętnie do tego przystąpić chcieli, aby J. K. M. Pan nasz Miły na tych pierwszych początkach Panowania swego vznał tę wdzięcznośc po nas, że y dla sławy iego, y dla potrzeby spolney Oyczyzny, dostatkow naszych nie żałuiemy. Ja ieslibym miał bydz na tym Seymiku czekam w tey mierze zdania Wm̃ mam w prawdzie wielkie trudności prawne, pod ten czas będąc Commissarsem naznaczonym od J. K. M. od maiętności J. M. X. Biskupa Kuiawskiego, á Pana Woiewody Rawskiego. Oddawam się zatym w łaskę Wm̃ mego M. Pana. Dat. ⁊

Do J. M. X.ª Arcybiskupa Gnieznińskie°. Kiesprowbnego

Niesposobnego zdrowia Wm.mego M. P. z serca żałuię, Pana Boga + proszę aby długo Kosciołowi swemu swiętemu y Oycżyźnie Wm. słowai raczył. Ja tesz iako to w szesćdziesiątym roku czuię defectus ætatis, y w tym samym że propter tremorem manus ręką swą siła pisai niemogę. Ieszcze będąc w Toruniu pospołu z JM. X. Biskupem Kuiawskim conspirowalismy byli niektore Puncta, ktoreby w Rzymie przez Pana Posła Oycu swiętemu mogły być proponowane, ktore posełam Wm. memu M. Panu, podobno videbimur iudicio Wm. plus petere ale to wszytko poddawamy sub Censuram Wm. naszego M. P. Acżemusby y temu tu Krolestwu niemiało isć Privilegium Concordatorum vel Galliæ, vel Germaniæ, ktoremu by Regula Cancellaniæ derogowai niemogły. Więc do tego Dispensationes in Quarto gradu contracti et contrahendi matrimonij, słuszneby miały bydź loci Ordinarijs pozwolone, dla zabieżenia errorom ktore się z tey miary dzieią, quia cæteris omnibus remotiores sumus ab Urbe, y niemamy tych sposobow przesełania listow iako Niemcy y inszi ktorzy prędkie responsa przez Poszty mieć mogąc. Więc y Cambia z nas tylko przez cudzoziemce. Lecże pro Officio Gratiarum actionis przeczytałem, tosz o nich rozumiem co y Wm. moy M. Pan, iednak kilka słow odmienitem Sorrenda Castra mezdato mi się. Więc y to de septingenta millia dubia istius rei fides, y zdami się że przed tym w pisaniach od JKMci o mnieiszym Woisku powiedano. W Diæcesyi tu moiey, pokazała się Panna iedna w Łuckiey Diæcesyi na Podlassu urodzona, o ktorey swiątobliwosci pewni Kapłani siła powiadali. inter alia będąc z Iey M. Paniey Raiezkiey Nowodworskiei obiecowała małżonkowi iey zdrowie, a wiedząc że Kapłan ieden Bernardin allenia bat sanctitatem ipsius, tego podobno ona się murząc, kiedy odprawował Mszą swiętą czytaną, prawie circa sumptionem ipsam, Sakrament

nasswiętszy

iako ona powiada Anyol do iey książek przeniosł, ktory ona Paniey Ra:
cięskiey okazała, in eum finem aby ten Zakonnik niemiał tam fidem, y zeby go
więcey tam nie cierpiano, iako tego ktory in peccato mortali (o czym ona miała
mieć revelatyą.) mszą swiętą odprawował. Ten Sakrament y drugą hostią
mnieyszą, ktorą takze powiadała ze z ust iednego indigne communicantis
do niey był przyniesiony, w swoiey skrzyneczce cum ijs aliquot Sacerdotibus
przeniosszy się od Paniey Raciętskiey, do maiętnosci J. M. Pana Woiewody
Płockiego, privatim chowali adorowali, et alijs adorandum proposuerunt,
tak się to iednak secretè odprawowało że dopiero to mie doszło po Wielki
nocy. Zaras posłałem zeby te species były od nich odebrane y do mnie
przywiezione, Więc y tę Pannę y kapłany, ktorzy byli ex Diæcesi mea
zawoławszy do siebie, per serium examen nalasło się rem bydz plenam
vanitatis, iako to Wm. moy Mił. Pan z Processu tego obaczyc mozesz,
iz ta Panna extra Diæcesim meam est, przecię iednak ich kapłani
non parent meis Decretis, bo też do moiey Diecesiey nienależą. Ale
co dziwnieisza, Unus è Societate niemcze mu to starszi gamie będąc,
na kazaniach tak w Pułtusku, iako y w Warszawie publicował iey miracula
Cowszytko do Wm. mego Mił. Pana iako ad supremum caput nostrum
defero, Więc et cum istis speciebus, cobym miał czynic o radę proszę. J. M.
X. Biskup Kuiawski, był we Gdansku, y potym in extremis Po:
meraniæ finibus Visitacye odprawował teras iuz podobno iest we Włocz:
ławku. Nigdy mi się nie podobał tak wielki zaciąg Woiska Cudzo:
ziemskiego bo iesly J. K. M. ad expugnandas munitiones Moschoviticas
armuie się, rem impossibilem tentat, bo Polska takich wielkich kosztow
zniesc niemoze, y Smolensk niestał zato co nas kosztował. Przodkowie
naszi polem Moskwie straszni bywali, tam tylko teras młodszy Buthler
iest

iest w Obozie z kilką set Niemcow, a przeciw ci taki tumult vczynieli, że kilkadziesiąt muszkietow do samego Pana Madalinskiego wypalono, a coż kiedy się wszytka ta gadzina Heretycka do iednego obozu skupi, horret animus dicere quæ euenire possunt. Dotego by WM. wsebarwieti, aby tę woynę rychło skonczył etiam iniqua conditione, bo iawna to rzecz, że y Turcy, y Szwedowie y wszyscy inszy i auctores naszi nie dotrzymaią nam pokoiu, et de interitu nro praktyk czynić nie zaniechywaią: ale ia to długim pisaniem bawię WM. Mo Pana. Oddawam zatym posługi moie w łaskę WM. MMo Pa y Brata W Brku ec.

Sarbieuio Soc. Iesu.

Adm. Rnde Fr in Chro Charme & Obseruan.

Paulo vehementius proximis literis accusasse videri possum silentium tuum, itaque modestius deinceps agam, nec proprio impetu in te ferar, sed pares tibi opponam, qui tibi stimulos admoueant, nec aliunde petam laudis tuæ æmulos, nisi ex hac ipsa, cui insertus nomen dedisti Societate. Carmen habes scriptum dicatumque ijs qui vna Siradien terra orti aliquantisper eminent in Soc agmine ego postremus vt sum, ita esse cupio. idem ego tamen huius Carminis auctori auctor fui, vt scriberet, nec causam require, quis enim laudari non desideret, maximus quisque maiora cupit et volitare per ora virum. Non serio dictum putes mi Sarbieui, agnosco ego me tum deprimi cum talibus gloriolæ delicijs laetor, viri boni amici nri, cum nihil omnino simus, dis nos salibus Magnorum virorum censuræ prope deridendos propinant amore non iudicio. Legi et antea et iteru nouæ editionis tua Carmina, diuini ingenij tui fœtum, ad eas laudes quibus viri eruditi nomen tuum æternitati dicant et consecrant nihil addam, verè et eruditè illi de te senserunt. Subscribo illorum sententiæ sine exceptione. adijcerem

aliquid

de meo si quid tale esset in penu, quod tuo decori inserviret. Aequo feres animo te a me non reprehendi sed moneri. Divi Adalbertus Stanislaus, Sigismundus tot alij qui vel ex gente nostra orti, vel olim Patroni a nostris adsciti primis Carminis tui apicibus inserendi videbantur. Pultovia ubi primum Musis sacramentum dixisti ne uno quidem verbo in tuis scriptis nominata, fluviorum Rex Narvia, Bugus noster, Vistula, melior quam Tagus aurifer, quasi tibi ignoti praetereuntur. Masovij quorum e sanguine nobile genus duxis silentur. Siletur Stanislaus Carncovius Archiepus Gnesnen, qui quidquid habuit in Societatem vestram effudit, Silentur alij, qui prima per Poloniam fundamenta iecere Collegiorum vestrorum. Joannes Zamoscius perpetua felicitate felix, semper hostium victor, filius ipsius Martis et Minervae alumnus, Stanislaus Koniecpolius Polonici Exercitus supremus moderator, quem et secundae et adversae res ita erudierunt ut utriusque fortunae par esse possit. Quid dicam amplius! Sigismundus Rex, ingens ille campus excurrendi in laudes magni Principis, sive pietatem eius spectes, sive vel belli vel pacis artes admireris semper magnus. Sed cohibeo animi mei impetum, ne te non admoneri sed reprehendi merito querans. si vile quid pangeres, et non sacram tuam Poësim universus stuperet orbis, si non in Polonia natus esses et Patriae nihil deberes, ferrem aequo animo exteros tuis potissimum inseri scriptis. Italos Italis, Lituanos Lituanis non invideo. Masovios suae oblivisci originis aegre fero. Satis haec innuisse fuerit. Vale Charissime Frater in Deo quod ambo Deo debemus obsequio. Comilito meus. In arce nostra Brocovien XIV Calend. Septembr. MDCXXXiij.

Zadzik

Do K. Mci X. Za Kanclersa Koronnego.

Po dzis dzień nie Swiatem się przykrzyc pisaniem moim Wm: memu M. Panu y Bratu, necessitas ipsa cogit me esse importunum, bo iakosz to nam doma kon

obyść się

obyść się bez Dworu, ale okrom tego summa sollicitudo, ktora nas dies noctesque angit o progressach Wmw nie dopuści nam milczeć. Miałem od X Kołudzkiego pisanie Va Augusti literas plenas desperationis, bo lubo to on obyczaimie napisał nie chcąc mię frasowai ale że to innuit iż w Woisku nie mass posłusseństwa, trudno się czego dobrego spodziewai, nawięcey za takim nierychłem ściąganiem Woiska nowego zaciągu. Dziś trzeci dzień był tu u mnie Capitan Bewtan z Pułku P. Platera, było sto kilkadziesiąt Piechoty Niemców tylko pod 30. Ostatek Wołyniey pod Gdanskiem, gdzie byli na szkutach zaiachali zbierani inermes et seminudi iesly ci zaidą do Woiska in Octobre multa efficient, Lepiey zaprawdę było takich na Wołyniu zbierai bo non multum exercitij militaris illis accessit, że na flisie byli, a z Gdanska iuż nietak iako ono Kochanowskiego flis wędruiąc śięta złego po roznych Woiewodztwach naczynieli, ten tylko zysk że nie prowadzą z sobą biatychgłow, iako ci wszyscy Niemcy ktorzy pod tą Chorągwią byli każdy na swoię. Znał Wm̃ moy M. Pan nieboszczyka P. Podstolego Kurskiego Radzyminskiego był ten unus ex meis, y iescze za zywota swego oddał mi był syna swego, potym ex testamento umieraiąc mnie zinszemi naznaczył Tutorem, ale ten Stopiec swowolny, po smierci Oycowskiei nie żegnaiąc mię poiechał odemnie nabechtany będąc od P. Duczyminskiego, ktory inhiabat bonis ipsius, nie maiąc iak iako to Wm. z Zapisow Kurskich zrozumieć będziesz raczył, y że ad recognoscendam perpetuitatem, niegdyby go było nie przyięto w Grodzie, udał się do Cancellariey do Metryki, y tam za piorka za rynsztunki za siodełka za insze apparaty Woienne przedał maiętności P. Duczyminskiemu, a sam na zołnierską wybrawszy

się

tuła się pod pieszą Chorągwią P. Wyssomirskiego ktorego Rotmistrzem uczy:
nił nowo exemplo, ale z wielką szkodą ludzi vbogich, et nominis sui inuidia
Krolewic J. M. Casimierz, przeciwko temu Zapisowi przydzie się protesto:
wać powinnym y Piotrowi, y znosic go prawnie. Ia z tąd wyjezdzam, y
trochę w Pułtumsku odpoczawszy, chciałbym być na Seymiku w Raciązu,
ale zaprawdę exacerbati sunt animi hominum, propter nimiam insolentiam
tych cudzoziemcow. Potym chciałbym być circa finem Septembr. w Wolbo:
rzu dla odprawowania Commissiey. X. Makowskiego przypominam
Wm. memu Młemu Panu według tego iakom pierwey prosił, aby wypra:
wy iego z Neapolim niebyła remora iaka, gdyz iuz tam iest kilka nie:
dziel, bo iescze die V. July miał wyiachać z Weneciey morzem. Ad
captandas voluntates hominum aby wiedzieli ze destinata J. K. M.
in partem Reipub. cedunt, trzeba często oppowiać w tym ludzi, oznaymu:
iąc prætenta excusando errores, y vkazuiąc cokolwiek się dzieie, ze dla
Oyczyzny, ze nullo suo et suorum respectu &c. Bywały takie Vniwersały
od Krola Stephana bywały częste listy do Senatorow oznaymuiące de
progressu susceptæ expeditionis, stąd rosnie chęc w ludziach ad susten:
tanda onera belli kiedy publico consilio omnia administrabuntur, a liber
priuatum velle offendet omnes. Oddawam się &c.

Do J. Mci X. Arcybiskupa Gnieznienskie.

Wtych Punktach ktorem był do Wm. mego M. P. posłał, rozumiałem ia zes
Wm. miał oppatrowac Curiæ Romanæ rationes, a zwłascza in Bursalibus diffi:
cilés: Ale iako pospolicie mowią, Iniqua petas vt æqua obtineas, dla tego
tak wielem był spisał tego, a własnie indignitas est Regni istius meae
Auditorem

Auditorem in Rota, ktorego mate Xiążęta miewaią, de subiecto non est multum laborandum, mogłby ten bydz y Włoch, albo inszey natiey, mogłby przy nim bydz y ieden z naszych, ktoryby beneficio aliquo suffultus, mogł wychowa-nie mieć y informatie dawać o wszytkich naszych in occurrentibus casibus. O zaciąganiu Tatarow przeciwko Moskwie, y ia niewiedziałem, dopiero teraz przed kilką niedziel, wprawdzie że od starego Zygmunta, zawsze to kładziono w Przymierze aby byli gotowi iść na woinę względem upominkow, niewiele do tych czasow posługi nam czynili, y teraz wątpię żeby co było z tego. Res Imperij in partibus Caesaris planè desperatas et pro-fligatas esse zewszad oznaymuią, na nas pewnie reliqua dorum malorum gotuią się, ktore iesli ieszcze zastaną nas woyną Moskiewską zabawionych cięszko nam uczynić mogą. tak tu słychać że częste posiłki na Zamki y Por-ty Pruskie przybywaią. Że Sarius ktory pod Płowcami od srogi rany titulu herbowi swemu Jelita dostał, był hæres w Moikowicach, y że tamże był drugi Sąmsiad, podobno Brat lubo Stryieczny, lubo rodzony iego, dubitari non potest, są dispositiones tych dobr in Actis przesz długi czas sub nomine tychże Szarych. Tego herbu nietylko PP Gomolinscy y Romiszewscy, ale tez Stokowscy Tar-nowscy (ktorzy teraz Gomolin trzymaią) Przatowscy y iesli się nie myle Rze-puszewscy, rozumiem że wiele inszych w Powiatach Proszkowskim y Szadkow-skim znaydzie się. Nieboszczyk Pan Hetman samych tylko Gomolinskich zwał Cognatos suos, mianowicie w Testamencie swoiem, wiecz y na Seymie kiedy P. Spinimirski miał sprawę s P. Bykowskim, wywodził to że Gomo-linscy idą znim z iednego Domu. W Moikowicach ukazuią y teraz dwa okopy, ieden tego Szarego, a drugi iego albo Sąmsiada albo tez Brata, z ktorych do siebie szturmowali, zbył Szary liberalitate Principis Sąmsiada, z ktorego potym Łazinscy wrosli, ktorych tez Nieboszczyk P. Hetman miał za

swych

iednak genus suum do Szarego referował. Nieboszczyk P. Warszicki Podkomorzy Sieradzki zaraz z młodości swey transtulit sedem do Sieradzkiey Ziemie przedawszy Maiętności Brata swemu nieboszczykowi P. Woiewodzie, ktora była w Łęczyckiey Ziemi, quæ iniuria ze Syn iego refert genus suum do naszego Woiewodztwa, w ktorym się urodził, ktory teraz y skiby roli niema w Łęczyckiey Ziemi. Po krotko abyś WM mm Pan niemiał zazłe temu życzliwemu Poecie, iż Viros magnos adscribit Palatinatui nrõ. Ja mam bydz wolą w Raiązu na Seymiku y tam zaraz y w Płocku na Kapitułę a potym kwoli pewnym granicznym sprawom J.M.X. Biskupa Kuiawskiego w Wolborzu, a iesli P. Bog zdrowia vżyczy y bespieczno będzie, to Częstochowey. Acz tu ta wiesc, iakoby iuż powietrze tam miało się pokazac, iuż tey plagi Panskiey we Wrocławiu y po Sląsku pełno. P. Boga trzeba pilnie prosic, aby pożarem nas tez niedosięgła. Oddawam się zatym w łaskę WM m Pana y Brata. W Broku d. 30 Aug. 1633.

Stan: Rakowski

Perusiam Vos commigrasse libenter audio minori sumptu et maiori studiorum incremento, tempus hoc, quo Romæ fuistis, isthic sicut ego suadebam exegissetis. Res fortunasq̃ Vras mihi curæ fore et esse non dubitetis. Plura hac de re Poniatouius meus ad Frem, ego vtriq̃ hac Epistola salutem dico amoremq̃ meum ac beneuolentiam defero. Dat vt supra.

Annibal Bentiuolio

Petitionem meam quam Illmæ D. V. ad Serlmum Dnum Rum deferendam

deferendam insinuaueram equisse testimonio et intercessione Illrmi Dni Nuncij Aplici, scripserat mihi D.nus Franciscus Ciriolus. Longe à nobis abest Illrmus Dnus Nuncius, literis tamen meis compellatus misit ad manus meas hanc ad Eminentem D. Cardinalem Barberinum epistolam. Supplico Illrmae D.V. si forte illi videbitur hoc negotium amplius urgendum experiri velit. vtrum ego promotione Illrmae D.V. voto meo potiri possim. Sermus Rex noster iam proximè ad fines Moscouiae accessit, sed nondum omnia militum signa in vnum locum conducta habet, ij qui obsessum Smolenscum tuentur, praeter omnem spem et expectationem viriliter et fortiter hostis omnes impetus hactenus sustinent, cum propius exercitus in hostilibus Castris admouebitur, fiduciam certam de ope Diuinae Maiestatis concipimus hostem loco cessurum. In Germania vt res Imperatoris in deterius procedunt, vt Haeretici quotidianis glorientur victorijs, melius ista in Vrbe sciuntur. Auertat Deus grauiorem aliquam Domus Ausbiacae ruinam, in nos qui in his partibus Catholicum nomen tuemur tota rueret Haereticorum et Schismaticorum colluuies. Quae de me, ad me suis literis XI Junij in Vrbe datis, scribit, in eam partem accipio vt Illrmam D.V. Italici Solis ardore in amorem erga me potius tepuisse quam iudicio quo plurimum valet vram esse existimem. Onerat me Illrma D.V. tot laudibus quas modestia mea propriae vilitatis conscia vix ferre et sustinere potest. Sed est haec magnorum virorum consuetudo, vt Clientes suos magis encomijs quam imperijs ad suscipiendos pro publico bono conatus accendant. Quidquid sane in me est virium eritque id totum me impensurum ad nutu Smi D. N. recipio, et vt Illrma D.V. hoc idem suae Sti nomine meo deferat maiorem in modum rogo. Humillima mea obsequia defero Illmae

Bradni V. Brocony xxx Augusti 1638.

Do J. M. P. Podkanczlerzego.

Nie tylko v mnie ale a spolney Oyczyzny wszytkiey wterazniey
szych czasiech niemoze bydz iedno zalosna absentia WMMo P.
a tym więcey ze ta idzie ex necessitate niesposobnego Zdrowia na ktorym
et priuatim et publicè wszythim nam nalezy. Niechay ze tedy P. Bog
szczesci przedsięwziętą curationem WM, v mnie WM zawsze non absens
sed præsens eris, nie tylko w pomysleniu ale tym więcey v Ołtarza Pan-
skiego przy Mszey swiętey. Wyprawę J. K. M. do Moskwy dopiero stych
zaciegow, ktore nastąmpiły baczymy, sarkac przyidzie, ze to oczymeszmy nie-
myslili, nas potyka, zgoła niebyłem w tey radzie, anim słyszał tey propositiey
aby raczey dobywac Moskwy anizeli Granic tylko Oyczystych bronic, przed
się brac miano. Widziemy iuz tak wiele Piechoty Cudzoziemskiey tak
wiele armaty, tak wiele koszta ktorego Oyczyzna nasza znieść niemoże.
Widziemy z iakiego nieporządku sera subsidia do tych czasow legiones
Germanicæ około nas się przeiezdzaią rapinis suis inuidiam conciliant
Principi Bracią naszę do narzekania przywodzą. Ferri ista omnia pos-
sent, kiedyby nas wzdy daley niezaciągano, kiedyby discordiis Procerum
res militaris non turbaretur, wszytka tam teraz ratia belli comprobandi,
ze iesli niedamy tego czego będzie potrzeba Confœderacia stanie. W praw-
dzie trudno to vmiarkowac kiedy Nieprzyiaciel pierwey zaczął Woinę
przyidzie J. K. M. iako mu Zagrano ten taniec tak odprawowac, ale
przecie podali się okazyia do iakiey pausy, ia z moiey strony radzę J. K. M.
oglądac się na te te szkoda y na te w Niemiecch obroty ktore niemogą konczyc

się

konczyc się sine periculo nro y ze w Portach Pruskich Niderlanskie dozory
coś nam nowego obiecuią. Ale to wszytko P. Bog może lepiey obrocic, kiedy
wszyscy do tego się przyłozemy aby y w Oiczyznie Leges suum teneant vigo:
rem, y nieprzyiaciel o tym wiedział ze czuiemy o sobie. Smolensk iako
mi daią znac, do tych czasow trzyma się, y Krol I. M. tam iuz woiska swoie
zbliza, Piechoty iednak Niemieckiey niedostawa. Oddawam się zatym
w łaskę Wm. mego Mćgo Pana. W Pułtusku 5 Octobr. 1633.

Do I. M. X^{za} Arcybiskupa

X. Rector moy Pułtuski oddał mi facultates Soci^{ti} concessas, kto:
rych Wm. memu M. P. Copią posełam, bo kiedy chciał tego po mnie abym ie
był zaras lubo mi są authenticzne approbował, referowałem się do Wm.
mego Mćgo Pana iako do głowy naszei. Pilnie tedy Wm. mego Mćgo
Pana proszę abys mi oznaymic raczył zdanie swoie, co z tym czynic y
iako Wm. sam, iesly to iuz Wm. presentowano, raczył postąpic. Oddawam
się zatym w łaskę Wm. mego Mćgo Pana. W Pułtusku.

Do I. M. X^{za} Kanclerza

Dziekowałem Wm. memu M. Panu y Bratu, żes z szczyrey chęci przeciwko
nam Pana Kobierzyckiego synowca mego wziąc raczył pod opiekę swą, poda:
iąc mu rękę ad maiora incrementa. Upewniam w tym Wm. ze nie tylko onego,
ale nas wszytkich, oraz przy inszych uczynnościach tym dobrodzieistwem
sobie obowiązuiesz. Upewniam y w tym, ze nad to subiectum e Territorio
et genere nostro, sposobnieiszego miec Wm. nie mozesz, ktoryby lepiey
mogł

vsłużyć Wm. Dawnoby był on stawił się do posług Wm, ale że niesposobne zdrowie zatrzymało go, pilnie proszę abym mu to żadney vrazy nie iednało. Wprawdzie poważałem się ia tego widząc iego iescze suspectam conualescentiam abym go był przez pewny czas przy sobie zatrzymał, ale on remis velisque properat. Ia iutro dla pomiedziałkowego Seymiku będę w Raciązu, co tam sprawię dam znać Wm. iescze to w naszym Woiewodztwie Płockim Poborce do podatkow na Seymie pozwolonych nie obrano, lubo za staraniem moim iuż dwakroć przy inszych okazyiach na Seimikach dla Elekcyey złożonych była o tym mowa. Na przeszłym Seymie kilka Constitucey podanych od Posłow naszych y przyiętych, lubo ni komu obiemu na nich nie należało, w Constitucyie nie wpisano, a kilka priwatnych o ktorych nigdy mowa nie była, in Volumen legum referowano. Barzo vraża owa ktora sub Titulo Aeconomiae, w ktorey largitiones Interregni contra Leges et Statuta de non obligan. Sendomirien. Terra poenasque in ea contentas, factae approbantur: pro hac vice quidem, ale kiedysz magis infames sunt largitiones et impetrationes, iedno w ten czas kiedy takowe Jarmarki publica infamia damnantur. Jest tego więcey na co ludzie barzo szarkaią. Co się zas tknie praesentem Reipublicae statum, to com rozumiał poruczyłem odnieść Wm. Panu Kobierzyckiemu. Credens tylko do J. K. Mu dawam na osobę Wm mego Mciwego Pana, y proszę abys to co rozumiesz potrzebnego Jeo K. M. imieniem moim odnieść raczył. Oddawam się zatym w łaskę Wm mego M. P. y Brata. W Tuniu d. 10. Septembris 1633.

Do Krola Jeo Mści.

Patrząc na ten zawiąg, ktorys W. K. M. dla miłosci społney Oyczyzny przed się wziąc raczył, patrząc y na te ktore około granic Koronnych zewsząd pokazuią się

ię się niebespieczenstwa y obroty szescia y niesczescia Samsiadow naszych;
niemoze bydz iedno trwozliwe serce kazdego z nas, bo kiedy W. K. M. Pan
y głowa nasza nietylko daleko od nas iestes, ale tesz w trudach woiennych
wszytkim niebespieczenstwom ktore przeciwne wiatry przyniesc mogą podle:
gasz słabieć bardzo musi nadzieia nasza kiedy tezy tu z inszych stron
burzy się Samsiedzkich zawierucho w morze, kto nas obespieczy nasze aby nas
iakie wały niezatopiely, w samym tylko Panu Bogu nadzieia że poszczesci
sprawiedliwemu y swięto bliwemu przedsięwzięciu W. K. M. że poda okazyie
do prędkiego uspokoienia tey woiny z tym nieprzyiacielem. Wszytkich to iest
Obywatelow Koronnych votum et desiderium abyś W. K. M. Pan nasz M.
iako narychley do nas powrocić raczył, o czym szerzey piszę do I. M. X. Pa
Kanclerza Koronnego. Wierne za tym poddanstwo y modlitwy moie kapłan:
skie oddawam w łaskę W. K. M. Pana mego Miłego. Dat. ut supra

Granowski

Do Iey Mći Pani Kuchmistrzowei Koronnei

Iako Pan Bog wm' w tym Sierostwie mieć chciał do tych czasow nie:
podała mi się okasya abym mogł był lubo obecnie lubo przez list ozwać się
z tym Wm' że iako Domowi zacnemu Wm' z ktorym mam powinowactwo,
iako i sławney pamięci Ie° Mći Panu małzonkowi Wm' z ktorym z dzie:
cinnych lat moich zrosłem zawsze radem słuzył tak y Wm tez chęci y
zyczliwości moię chcę zawsze oddawać. Wiele przyczyn mam dla kto:
rych nie godzi mi się inaczey czynić ale y to nie mnieisza iest ze Wm' po
zeszciu małzonka swego, Pana Kobierzyckiego Siestrzanka iego, a
powinnego mego uczyniła do posług swych daiąc mu taką otuchę, ze
iako sławnei pamięci P. małzonek Wm' wziął go był na opiekę swą,
y przystoine z młodości dał mu wychowanie, tak y Wm' chcesz wie:

Ziści

dzieci o nim, upewniam ia wtym Wm, że ten zacny młodzieniec będzie Świat
bydż zawsze wdzięczen dobrodzieystwa Wm, do czego y ia powodem mu będę,
y sam z nim pospołu do każdey usługi Wm. offaruię się, bespiecznie możesz
Wm w każdey potrzebie swoiey do mnie się uciekać, także do JM. X[ię]dza
Biskupa Kuiawskiego Bratamego nieciężko nam będzie y zdrowia y
kosztu odważyć y wszytkim to oświadczyć, że się kochamy w Cnocie y po-
bożności Wm, w ktorey aby Pan Bog sam Wm ponchał iego Maiestatu
prosić nie zaniechàm. Oddawam się zatym w łaskę Wm moiey Miłości
Pani. W Iunru 10 Septembr. 1633.

Do Krola Je[g]o M[o]ści

Iako stanał Seymik Woiewodztwa Płockiego dostateczne wypisałem
do J. M. X. Canclerza Coronnego, że ta iednak była intentia Zgromadzenia
naszego, aby Consens Woiewodztwa tuteysznego do woley y intentiy W. K.
M. Pana naszego M[iłościwe]go skłoniony, przez Pana Jana Kossobuckie[go]
Woiewodzica Mazowieckiego, ktory na usługę W. K. M. do Moskwy
iedzie, był odniesiony. Nań y na pisanie moie do Je[g]o M[oś]ci X[ię]dza
Kanclerza dane ia się też referuię: A przytym cnęć y odwagę tego
zacnego młodzienia pilnie zalecam W. K. M. Panu memu M[iłości]wemu; bę-
dzie się on o to starał, aby w podawaiących się occasyach odwagą zdrowia
y dostatkow swoich na każdym placu y W. K. M. Panu swemu y Oiczy-
znie usługował. Wierne zatym poddaństwo ...

Do J. M[oś]ci X[ię]dza Kanclerza

Zadzik

Przez zwyczayną Porę oznaymiłem Wm. memu M[iłości]wemu Panu y
Bratu, co się na Seymiku naszym działo. Po na ten czas przydawam,
że to było zdanie wszytkiey Braci, aby postanowienie nasze odniosł
Je[g]o K. M.

Je° K. M. Pan Woiewodzic Mazowiecki, ktorego Ja pilnie zalecam Wm̃ memu Mcemu Panu y Bratu. A to widzę że cię iusz serio myslie o sobie y szukąc takich sposobow iakoby y Je° K. M. y Oiczyznie godnie służyc mogł, racz mi Wm̃ M. M. Pan podać rękę swą, y pokazać to, że przyczyna moia ważna iest u Wm̃. Oddawam się zc.

Do Pana Woiewodzica Mazowieckie°.

Piszę Ja listy tak do Je° K. Mci iako y do I. M. X. Kancierza oznaymuiąc żes Wm̃ od nas iest naznaczony do odniesienia tego co na Seymiku wczorayszym stanęło iednak to iest zdanie moie abyś Wm̃ moy Mu Pan to postanowienie z podpisem I. M. Pana Chorążego Dobrzynskiego Marszałka naszego wziąć raczył. Y w teraźnieyszey occasiy y w każdey inszei będę się o to starał, abym chęć moie y życzliwość Wm̃ oswiadczył. Oddawam się zatym zc. W Dobrzykowie

Gedanensibus

Paucis ego Spectabilibus DD. V. dum nuper officij causa Gedani essem innueram ea quæ iuris mei sunt, quæq; ij, qui summa cum laude ante me Episcopatum Vladislavien. in ipsis orientium nouorum dogmatum principijs gesserunt, toties DD. VV. maioribus pie et constanter proposuerant, innueram inquam amice satis non tam ut ius meum et Ecclesiæ meæ urgerem, quam ut DD. VV. in mentem reuocarem quid ab illis ipsa efflagitet iuris liquidi necessitas. Existimabam sanè ea quæ ego salua amicitia nostra intuleram pari animi affectu excepta iri, neq; DD. VV. ad refutatorias et minus rei personæq; nostræ idoneas exceptiones descensuras, vel veterem mutatæ interuersæq; priscæ et Catholicæ religionis

excusationem

maturas. Non eo me demittam vt priuatis meis Ecclesiaeq3 meae rationibus Religionis Catholicae causam immisceam, non huius loci nec huius temporis ea res est, dum ius meum salua vt dixi amicitia nostra me repetiturum denuncio, dum iniurias meorum aboleri iurisdictionemq3 meam ordinariam conseruari peto. ideoq3 nihil omnino eorum quod diuturnam meam Maiorumq3 meorum patientiam releuare posset impetrare debeo. Agnosco libenter Spectabiles DD. VV. ita de Rep. Polona, cuius nobile sunt membrum meritas esse vt eorum merito haberi ratio debeat, neq3 tamen cuiuis licitum esse puto vt ea quae patriae causa praestitit ex priuatis rationibus repetat et alieno damno iurisq3 detrimento sua sarciat incommoda. Tanti est Respub. Polona, vt Ciues suos optime de se merentes praemijs explere queat quo in genere non ego defui officio meo, semperq3 vbi res poscebat optimae erga Spect: DD. VV. voluntatis testificatione defunctus sum nec deinceps hunc animum me immutaturum recipio. Germaniae turbatae exempla longe a nostris moribus aliena sunt nemo toto pene seculo quenquam religionis causa in Polonia violatum vidit, vel audiuit, illi suo, nos nostro more Iura nra tueamur, vt hactenus Maiores nri fecerunt. De amore quidem erga Spect: DD. VV. meo, nihil ego remitto et quam semel illis detuli beneuolentiam eam vt conseruem officijsq3 a munere meo non alienis tuear, admitar. Vicissim quoq3 spero Spectabiles DD. VV. in omnibus ijs, rebus, quae in disceptationem venire possunt eam rationem, quam status nostri dignitas exposcit habituras. Quibus peramanter studia officiaq3 nostra deferimus. Dat. Smarzeuicijs.

Do Je° Mci P.a Podkanclerzego Koronnego

Po skonczeniu przesztego Seymu, ieden tylko list miałem od WMci mego Mego Pana z drogi w Zaborzu pisany, niewątpię że z inszymi na których

ktorych bez więcey Rzptey nalezy, wm moy Mći Pan iako przedni Vrzędnik Coronny częsci się znaszać raczysz ó sprawach Rzptey pod teraznieysze czasy, mnie dosycby tylko wiedzieć ó powodzeniu y zdrowiu Wm: ó ktore tak się frasuię iako ó moie własne. Iuz teraz nie z cudzey Ziemie ale z Oyczyzny oczekiwam iakieykolwiek wiadomosci ó Wm. M. M. P. ktora aby była ad votum et desiderium meum Pana Boga mego ó to proszę. Vkraina co cierpi, y iaki Status est belli pod Smolenskiem masz Wm. pewnieysze nowiny, rozumielismy ze ten zaiąg tak wielki miał vstraszyc nieprzyiaciela, Nawet y frasowałem się ze tak wielki nakład na tę woinę, á taki ciezar na Oyczyznę zanoszą, ó czym pisałem bez do przyiaciol swych ktorzy tam są przy Krolu Ie. Mći, podobno gorącey nie było potrzeba respons pierwszego z nich, posyłam Wm. memu Mc. Panu. Widzę ze maią słuszne przyczyny. y trzebaby nam było gorącei się vwiąć, abysmy mogli tak vzbroionego nieprzyiaciela do słusznych iakich przywiesc Condicey, ktory iesli będzie czekał finem Induciarum Sueticarum cięzszą daleko nam Woinę przynieść niz tylą kiedy Oicyzna nasza miała. Pan Bog sam iako często zwykł, może ratować Oicyzny nassey w tak cięzkim razie. Oddawam się zatym łasce Wm. mego Mo Pana. W Broku

Torunensibus.

Ea quæ ad Smolenscum hactenus gesta sunt non dubito Spect: DD. VV. aliunde comperta habere, puto tamen Sæ ipsa veriora et certiora existimaturos, posteaquam ex literis ipsiusmet Sac. Reg. Mtis Dni nri Clementissimi, felicem eius belli successum intellexerint. Has ipsas literas manu eiusdem Mtis subscriptas, quorum aliquot paria ad me, vt cæteris ea communicarem missa sunt, mitto Spect: DD.

VV. Est sane cur divinae Maiestati gratias agamus, quod caelesti virtute superbi hostis, qui fracta Induciarum fide, nefario bello patriam nostram appetierat, ferociam contuderit fregeritque. Nihil illum ~~submina~~ conscripta ex Anglia, Suecia et Hollandia phalanges adiuverunt, non miles domesticus, per aliquot annos ad exemplum militiae Germanicae, magistris eius rei gentis undique adscitis exercitatus instructusque, non vallum, non fossae, non immanis tormentorum vis, non denique tantus exercitus, quo se universam Poloniam expugnaturos stolide crediderant. Cesserunt haec omnia virtuti Ser^mi Regis nostri. Hostis ingenti accepta clade, potentissimas munitiones deserere, et obsidionem quam undecim Mensibus continuaverat, solvere coactus, in remotioribus Castris delitescit, nec in aciem prodire audet. Ser^mus Rex noster, qui totum hoc bellum per se gerit, universo orbi testatum fecit, sibi patriae salutem vita ipsa cariorem esse, nullum praelium commissum, cui ille in persona sua non interfuerit, nulla munitionum, quae diversae et valde munitae erant expugnatio tentata, quam eius Maiestas non instruxerit, et ad exitum non perduxerit, ad quaevis audenda aggrediendaque militi et hortator et efficax author, insomnes noctes ducere, vigilias circumire, hostis consilia explorare, ne qua parte is exercitui suo nocere possit providere, aciem struere, bellum manu capessere et Ducis et militis munia obire. Sed haec ex aliis uberius cognoscent Spect: DD VV^ae dabuntque operam, ut per eas quae illis in promptu sunt occasiones, fama rerum intra unius Mensis spacium praeclare a Regia M^te gestarum, per vicinas quoque et exteras nationes spargatur, ut et amici nostri tantis exhilarentur successibus et inimici invidia contabescant. Quod reliquum est studia et officia mea defero Spect: DD. VV^is In Arce nostra Brocovien die XXV. Octobr. 1633.

D. Praepto Crusuicien.

Ill^ris et Adm Rnde D. Fr Obs^me.

+ Non frustra fatigas manum et calamum, dum ea quae ad Smolenscum

geruntur

geruntur literis persequeris et ad me mittis. etsi enim nos qui haec primi legimus non sufficimus ad laudandum te, tamen ij ad quos haec transmittimus, cumulabunt veris commendationibus laudes tuas. Tu ipse assurgis per te, et prope carpis summos fructus studiorum tuorum, iamq[ue] premis vestigia calcata olim Patruo tuo summo viro, qui dulci quadam styli facilitate, timidiuscula ingenia nostra, ita fovit ut eo viuente et paterne conatus nostros ducente aliquid auderemus. Sed nos iam vobis tradimus lampada, florete, vigete et viuite, vos admirentur vos imitentur ij qui succrescunt. Commendo me gratiae Ill[ust]ris D. V[est]rae. E Holouiniano praedio XXVII Octobr. 1633.

Mattdesio.

Excellen[tissi]me D[omi]ne amice Obser[vandissi]me.

Rationes valetudinis meae eae sunt, de quibus vix queri possum. agnosco etiam beneficio diuino aliquid accessisse hac aestate ad vires meas, nec me amplius ijs tentari morbis, quorum metu valde torquebar non quod magno pere vitae exitum annos natus sexaginta formidarem sed ut caeteris qui pari mecum viuunt lege parerem. Homo sum inquit ille, humanum nihil a me alienu[m] existimo. Hoc autumno non multum medica manu egui aliquid sumpsi ad exemplum eorum quae Excell[enti]a V[est]ra in verna curatione ordinauerat. Mitto ad Spect: Senatum literas meas literasq[ue] Sac. Re[gi]ae M[aies]tis summam rei ad Smolenscum bene gestae continentes. Eo animo haec fiunt ut cum Deus ipse mirabili quodam modo conatus Regiae M[aies]tis prosperet ille viciss[im] tanti beneficij memor per suos spargat late famam quanta fecerit Deus per illum. Commendo me amori et gratiae D. V. E Brocouien[si] Arce nostra. Dat. ut sup[ra].

Do Krola J[ego] M[ośc]i

Po Panu Bogu wszytko sczescie nasze w reku iest W[aszej] K[rólewskiej] M[ośc]i Pana naszego, ktore kiedy WKM. tak piastuiesz, ze za dziedzictwo WKM.

W K M. dobrze idzie, iako się niemamy cieszyć, iako niemamy P. Boga quitalem potestatem dedit hominibus, chwalić. Ktory na Maiestacie Oyczyzny naszey postawił Scientem gerere bella Domini, obrońcę Kościoła swego, przy sławie swey, sławę narodu naszego pomnażaiącego. Kiedy to tu słyszymy że W K M. Woiska sam szykuiesz, fortele nieprzyiacielskie ostrożnością swą przechodzisz, kiedy i radą y ręką Rusie sprowadzasz, kiedy zdrowie swe na pierwsze odważasz posyłki, wesela się serce Wier: nych poddanych W K M. á my co powinność nasza niesie, przy Ołtarzu Pań: skim Offiary nasze oddawamy za szczęśliwe powodzenie W K M. P. Boga ktory Woyskami rządzi, ktory nie tylko Krolowi iest Krolem, ale i strożem, tego W K M. racz zawsze mieć przed oczyma w myślach swych w sprawach y przedsięwzięciach swych, ten pokaże W K M. na wysokim sławy tronie przed wszytkim światem, nieśmiertelną sławą kwitnącego, y w osobie W. K M. y w potomstwie W K M. y w tych narodach ktore poddał pod sprawowanie W K Mci. Wierne zatym poddaństwo, y kapłańskie modlitwy oddawam w łaskę W K M. Pana mego. Dan w etc.

Do P. Pisarza Mielnickiego.

Podobno swoim y moim imieniem Ich Mć PP. Parysowie pytaią ó Jey Mć Pannę Woiewodzankę Mazowiecką Gorską. Niewiem nic ó tym terminie albo racżey niepomnię aby Ich Mć PP. Parysowie mieli się zemną znosić W Mć ktory tylko sam raczysz mieć odemnie poruczenie starania w sprawach moich, racz się z tym w sądzie opowiedzieć że bez wiadomości mojey sprawa ta podno: szona być nie może. Nie ia w tey opiece nie szukam, tylko salutem pupillæ, o czym gotowem się znosić z Ich Mciami PP. Parysami, iesly też Ich Mć mnie w tym prætereunt, poznaią to Ich Mć potym iż się to nie godzi. Odda: wam się etc.

Do P. Starosty Czer

Niebowski

Do P. Starosty Czerskiego.

Dzis mi dopiero dano znac iz Wm pozywacie o Panne Woiewodzankę Mazowiecką, dziwuię się bardzo temu, iz naleząc do tey sprawy nic o niey niewiem. Przetosz proszę niemiei Wm mnie za złe, iz tam piszę aby bezemnie iako opiekuna, nic w tey sprawie nie postępowano. Iakas to nieluboś Wm ze się zemną nieznaszasz o tey sprawie a podobno lepiey bysmy byli wygodzieli woli godney pamięci P. Woiewody Mazowieckiego y tey sierocie. Nasza niezgoda siela iey zasskodzie moze iesly się Wm vrazasz na mię, ze P.P. Lasockich prawem patrzyc muszę, nie miałoby to rozrywac przyiazni naszei, wszak Wm raczysz wiedziec, y P. Bog patrzy na serce moie ze w tym nic swego nieszukam. Oddaię się etc. W Hołowienkach 31 Octobr 1633.

Annibali Bentivoglio.

Illme et Rme Dne.

Laetiora iam nunc quam antea nunciandi veniunt, posteaquam Serenissimus Rex noster felicibus auspicijs Exercitui Moschovitico Smolenscum obsidenti suas propius admovit copias. Fretus is hostis et externis, qui fidei Catholicae et nominis Poloni inimici submiserant auxilijs, et multitudine militum suorum, quos gnari Pruscanicae militiae magistri toto triennio exercuerant, ita Smolenscum obsidione cinxerat, vt et obsessos intra muros arcte contineret et contra eos qui suppetias laturi essent, vallo fossaque munitis amplissimis Castellis, tutum se omnino fore existimaret. Et profecto artis militaris periti fatentur dari ipsa Castella ita structa fuisse et ita apte disposita vt humana vi expugnari posse non putarentur, nam et ab exercitu, qui supra Centum millibus militum constabat defendebantur, et commeatu qui et terra et flumine Boristene inferebatur abundabant

neq́ locorum iniquitas patiebatur, vt vel obsideri hostis, vel pabulatione cum ingentem equitatum in iisdem haberet, castris prohiberi, vel deniq́ ad campestrem pugnam aperto Marte ineundam cogi et elici posset. Arcem Smolenscensem arbitratu suo qui hostis tormentorum vi quateret, cuniculos ageret, muros suffoderet, impediri non poterat, in Exercitu Regio non plena viginti millia militum censebantur, exigua sane si multitudini hostium conferantur copiâ. Duces hostium veterani, Seinus qui ante viginti annos hanc ipsam Smolenscensem Arcem oppugnante eam Diuo Sigismundo Rege per biennium fortiter defenderat. Prosorouius inter Moschouitas bellicâ virtute clarus. Alexander Lesielius Scotus, Gustauo Sueciæ Regi, per omnia quæ feliciter gessit bella indiuiduus comes, et ita probatus, vt eum potissimum deligeret, cui Copias à se et cæteris Principibus, nomini Polono infestis, in Moschouiam missas, Moschouiticoq́ stipendio auctoratas, regendas committeret. Hi Duces, hic tam ingens exercitus, hæc quibus hostium castra munita erant propugnacula, humanâ vi cum expugnari non possent, Deus ipse, fatendum est enim, suam cælestem opem Ser^mo. Regi attulit, atq́ magno animo hostem aggredienti præsens adfuit, itaq́ aliquot à multibus impugnatis Moschouiticis Castris, Rege ipso exercitum moderante, aciemq́ struente, et periculis, quæ in eiusmodi oppugnationibus accidere solent, caput Regium pro publicâ salute obiiciente, cessit hostis, et turpiter desertis munitissimis stationibus obsidionem reliquit. id celeriusne an felicius Ser^mis. Rex effecerit, non facile est iudicare, minus quam intra vnius Mensis spacium res tanta confecta, quæ nisi manifestum Dei adfuisset auxilium, humano iudicio et ausu per totum annum Regios conatus distinere et morari potuisset. Eo die (fuit is Diuo Michaeli sacer) quo Prosorouius hostium Dux è Castris profugit, Rex eidem cælestis

militiæ

militiæ Principi Ædem in arce Smolenscensi construendam vovit. Speramus cætera eadem felicitate successura; quanquam ab alia quoqz parte, non mediocre nobis imminet periculum, nam Turcæ ære Moschovitico conducti ingentem exercitu finibus Regni per Valachiam admovent. Sed his quoqz alter exercitus Stanislao Conicepolio Castellano Cracoviensi Duce oppositus, magno animo hostis adventum præstolatur. Ego literas Illmæ D.V. Die XIV. Augusti scriptas accepi, quibus quod suum propensissimum amoris affectum ergà me contestetur, gratias quam possum maximas Illmæ D.V. ago, meqz ad obsequia Illmæ D.V. totum do et addico. Ex Arce mea Brodovien die 2a. Novbr.

Mitto Illmæ D.V. rudem arcis Smolenscen delineationem, simulqz quam amplis Castris ab hoste cincta fuerit, ambibant ea Smolenscum cuius muri in circuitu sex millia passuum continent, ex quo facile conycere licet, quam late Castra Moscovitica extensa in gyrum fuerint.

Na seymiki Mazowieckie

Wielmożni a mnie wielce Mćiwi Panowie i Bracia

Na przeszłym szczęśliwei Kª J. M. Pana naszego Coronatiey Seymie, vważaiąc Coronne, y Wº. Xtwa Litº. Stany Walną Woynę od Kniazia Moskiewskiego, pod Interregnum przeszłe zaczętą, Zamki y włości Rzptei odięte, Smoleńsk obłężony, Wº. Xtwo Litskie Czatami Pogańskiemi strapione, zgodnie Woynę przeciwko temu nieprzyiacielowi, przysięzoney wiary nie dotrzymawaiącemu vradzili. Na ktorey poparcie, tym Letniey podatki się pozwolone ze Jeº K. M. Pan nasz Miłwy, sam osobie swey stanąć się offiarował w polu przeciwko nieprzyiacielowi, radzwało się dobrze na ten czas, iakiego Woiska, iakich pieniężnych podatkow, na takg domowym

przez

kilka lat cwiczemiem y Cudzoziemskiemi nieprzyiaznych Imieniowi Polskiemu Panow posiłkami vzbroionego nieprzyiaciela, było potrzeba, baczyli to wszyscy, ze tę ktore na Seymie zgodnie są namowione podatki, wydołac tak wielkiey silie niemogły. Ale ze IchMć PP. Posłowie, niemaiąc tego od Braci w domu pozostałych pozwolenia, do tego przywieść się niedali, przyszło to do mieysze samych na Seymiki Deputackie odłozyc. Iuz z łaski Bozey po wszytkich Woiewodztwach te podatki na drugi rok są namowione i pozwolone, Zostaie tylko Woiewodztwo nasze, a podobno y Podlaskie, ktorym IeoKMć Seymiki Particularne y Generalny składac raczy. Iesly zhogo było to mniemanie, ze ta Woina mnieyszym kosztem odprawić się mogła, ze nieprzyiaciel miał by się skłaniać do iakich Tractatow, teraz się to na oko widzi, ze zwykłą Narod ten Sardonią vpornie idzie, y na wszytkę Coronną zgubę nasadził się, nastampił IeoKM. na Woisko nieprzyiacielskie, przyznać się to musi co y nieprzyiaciel sąm przyznawa, z odwagą zdrowia swego, sąm straże zawodził, sąm Woiska szykował, sąm do szturmu przywodził, zdrowia nieszanuiąc, y na gęstą strzelbę głowę swą Krolewską narazaiąc Pobłogosławił P. Bog, ze tylko za miesiąc ieden z tak potęznych ktoremi był nieprzyiaciel Smolensk ścisnął, Wałow wyparł nieprzyiaciela, Smolensk oswobodził, y to czegosmy się za cały rok sprawić niespodziewali w tak krotkim czasie skonczył, nieprzyiaciel iednak w głownym zawarszy się Obozie do zadnych namowy Tractatow nieodzywa się, vfaiąc swoiey potędze, ktora iaka iest, szerzey WMć wyrozumieć będziecie raczeli z tego co mi IeoMć X. Kanclerz Coronny ręką swą własną napisał. Z goła nieprzelewki, ale wielka y cięzka to iest y bydz musi ta Woina za ktorey na obiedwie stronie skonczemiem, vel interitus, vel salus

patriæ

patriæ dependet. Wielka wszytkich nieprzyiaciol naszych praktyka tam się zgarnęła, tam wszytkie swoie siety obrocieła, na ktorą odpor aby się dai mogł słuszna saprawdę, abysmy y Oicsyznie spolney y Ie° K. M. Panu naszemu tę wdzięczność y miłość pokazali, ktorą sama potrzeba gwałtowna na nas wyciska, abysmy w takim razie do zgody inszych Wdztw przystąpili, y te podatki na drugi rok, chętnie złożyli. Seym dwuniedzielny, ieśliby do niego dekował Boże przyszło, dla samego oderwania Ie° K. M. od tey woiny wszytek by zaciąg y progress tak szczęśliwych bitew, wniwecz obrocił, A bez kiedy te podatki, na tych Seymikach Wm: pozwolą, nie bedzie po nim. Niechcę się większemi persuasiami zabawiać, gdyz niewątpię iż kazdy z Wmw moich Mciwych PP. widzi to dobrze, ze się nam niegodzi w takim razie Oicsyzny i Pana odstępowac, y od zgodnego inszych Woiewodztw Braci naszei pozwolenia odrywać. Oddawam się zatym w łaskę wmw Moich Mciwych Panow i Braci. W Brokv d. XIII. Novembr. 1633.

Do Ie° Mci Pana Woiewody Trockiego.

Nieżałuię tego, sem vmiczował wm memu Mciwemu Panu przedniego w Oiczysnie naszey mieysca, bo lubo to maizey padło, przeciez iednak tego wm nikt odiąć niemoże, ze rossądkiem y Panskim, y wszytkich tych, ktorzy bene Reipub.ce cupiunt, to mieysce otrzymałeś i zostawa przy wm honor, choc gdzie indziey perambitionem obrocony. Ja iakom z dawna rad służył wm, tak y teras tego życzę aby się to znacznie wm me° Mcu Panu nagrodziło, Ktorego się tanie służbami memi oddaię. Dat. ut supra.

Do Ie° Mci Pana Podskarbiego Koronnego.

Na przesłym Seymiku Woiewodstwa Płockiego Deputackim w Raciąsu

gdy była Consultatia o pozwolenie drugich podatkow wielkie było o to vskarżanie, że Wdztwu temu naszemu przez cały rok Soli nammiey nie dano. Zaczym tesz żadną miarą niechcieli pozwolić na przyszłe podatki, ale że mię ia sam był obecny na tym Seymiku, przywiodłem Obywatelow tamecznych do zgody z inszemi Wdztwy, vpewniaiąc ich wtym że Wm. mój Mći Pan y za prosbą moią, y za instantyą Jeo K.M. Pana naszego, starać się o to będziesz raczeł aby się wygodziło potrzebom Braći wszytkiei. Wprawdzie ia nie wiem iezeły się słusznie skarzą, ale nawsey mię odzieło mi się czynić, tylko tę ich prosbę odniesć Jeo K.M. Panu naszemu, ktory za instantyą daie ten list do Wm. mego Mćiego Pana. Proszę tedy Wm. mego M. Pa. abyś mi oznaimić raczeł iakąmbym ia miał dać wtey mierze satisfactią Braći na przyszłym ziezdzie. Smiałbym y o to prosić wm. mego Mo. Pa. abyś też wm z żenną dawnym przyiacielem swoim znosić się raczeł o tych tu sprawach ktore do skarbu należą, podobno by się mogła podać occasia do vsłużenia tak Rptey iako y Wm. memu Mćiwo Panu. W Broku 13 Novemb. 1633.

Do Jeo. Mći Pana Woiewody Mazowieckiego.

J. Je. Mć X. dż Canclerz Coronny, y Ja, boleiei na to musiemy, że wm mój Mći Pan, wziąwszy tego Woiewodztwa za iakąkolwiek promotią naszą regiment, przy tych occasiach kędy trzeba y Jeo K.M. y Rptey vsłużyć stawać nie raczysz. Mamy od wszytkich ludzi aleg od samego Kro. I Mći przymowkę. A to teraz Seymiki po wszytkich Powiatach Mazowieckich pro die Prima Decembris są złożone a Generalny w Warszawie pro die XV. eiusdem. Prosi mię J.M.X. Canclerz abym z nim pospołu prosił wm abyś się wm na Generalny ten Warszawski stawić raczeł, nie życzemy Wm. wielkich

wielkich sumptow, ale godna y przystoina rzeczą iest, aby każdy Szlachcic dignum se praestet Fortuna sua. Jeszcze wm̄ zostaiąc wiekuiestes, kędy się zdrowiem wynawiać niemożesz, dostatki crescent et decrescent, iako będzie wola Boża. Więc y drugim PP. Braci swym zawierasz Wm̄ drogę, kiedy y Wm̄ y oni in Theatro Reipub.ae non comparetis. Piszę to iako ten ktory Wm̄ wszytkiego dobrego życzę. Życzę sławy, życzę miłości ludzkiei, życzę łaski Je° KMci. A kiedy ia, ktorego wielkiey pamięci godny Stryi Wm̄, Opiekunem Wm̄ zostawił, Wm̄ w tym coś ie powinni nieprzestrzegę, à ktosz Wm̄ prawdę powie. Jey Mći Pani Woiewodziny zalecam służby moie z ktorym oddawam się w łaskę wm̄ M. M.° Pana y Sierzanka. W Broku XIII Novembr. 1633.

Do Je° Mści Pana Zakroczymskiego.

Że iako Wm̄ moy Miłwy Pan sam wiedziei raczysz na przeszłym Seymiku Deputackim Woiewodztwa naszego stanąć niemogły podatki ktore byli PP. Posłowie z Seymu wzięli do Braci. Złożyć raczeł Je° KM. Pan nasz Miłwy Seymiki Powiatom naszym Particularne pro die Prima Decembr. à Generalny w Warszawie pro die 15 eiusdem. Snadno każdy bacżyc może że trudno y niepodobna nam iest, Je° K.M. Pana naszego y Rzpei odbiegać, niegodzi się nawet od zgody inszych Wdztw ktore na te podatki iuż pozwolily, odrywać. Do czego abyś Wm̄ m. M. Pan Obywatelow Powiatu swego wiesć raczeł pilnie proszę, gotow będąc oporedzieć tę ostugę Wm̄ Je° K.Mci. Oddaię się zatym etc. W Broku 14 Novembr.

Pisze mi J.M.X. Ndz Canclerz Coronny de data z Obozu d. 22 Octobr. Że lubo dobrze wszytkie imprezy wy Bożą Je° KM. Woysko iednak

od

głodu barzo zniszczone, tak że więcei ich od głodu vmiera niżli od nieprzyjacielskich ręku, z tey że przyczyny y od koni odpadaią. A iesli ieszcze przystąpi to, że ich płaca prędko nie doidzie, łatwo będzie miedzy żołnierstwem o desperatią.

Do Ie° Msci X. za Kanclerza

Wziąłem listy od Wm mego Mciw° Pana na Seymiki Podlaskie należące, nie mam za złe, że Wm nie maiąc podobno do kogo inszego, do mnie się dirigował raczeł. Nie ciężka mnie będzie, y sumpt vczynić y prace podiąć, to tylko przypomnię, że dla samey Kiszczynskiei sprawy, nemo minus gratus populo na Podlaszu iako ia, bo á ktosz iest tam z przednieyszych Domow, ktoryby ad istam prædam non accessisset, ktora się teraz nie dzie vindicuie. Więczetam do tego Wdztwa tylko possessione bonorum należę, każdy mi vsei może, że się w cudze sprawy wdaię, ros kazaniu iednak Ie° K M dosyc czyniąc, chciałbym wprzod zasięgnąć Ie° Mci X. za Biskupa Łuckiego, ktory wtych dniach ma bydz v mnie (bo tu iest odesłany cum iuramento) aby tę prowincyą, iemu własnie należącą wziął na się, czego iesliby nie chciał vczynić inszbym tak sobie postąpieł iako Wm M M Pan roskazuiesz. A wszak też ieszcze czasu dosyc, choćby te Seymiki asz po Swiętach odprawowały się, bo y podatki choćby pozwolono prędzey ich dawai nie będą mogli asz ku Wielkinocy, á tym czasem mógłby też z Trybunału nadieżdzei Pan Podkomorzy Drogicki, ktorego ta Facha dosyc iest potężna. Iużem też mowieł y z Panem Sędzią Drogickim y informowałem go w tey sprawie, pierwey ieszcze niż listy wziąłem od Ie° K Mci, y ten na te swoie Sequite dla vrzędu tego y rodowitości tylko lenitas

inuenitis

iuuenilis skłonna do odmiany, tęższe Pana Podlaskiego potest flectere quo vult; Ale o tym porozumawszy się pierwey z J. M. Xiędzem Biskupem Łuckim, szerzey napiszę do WM. mego Mćiwego Pana y Brata. Pan Starosta Drogicki niedbaiąc nie na Decreta Trybunalskie y teras Sądzi, przydzie go nam przwać na Seym, kiedy iuż Trybunału nie słucha. Successus Je. K. M. exhilarant animos nostros, y do dobrei nadzieie prowadzą, by tylko nieprzyiaciel na wytrwaną nie szedł, pod bro rozumieiąc iż tak wielka potęga Turecka o ktorey on pewnie wie, y nas nie: potknęła. Ato z łaski Bozei J. M. Pan Krakowski zmiełą wszych pierwszy iego impet męznie wytrzymał, daley co się tam dzieie P. Bogu samemu poruczamy, y z Slązka słychai że Walstyn męznie przeciwko Heretikom postępuie day P. Boże słyszeć od WM. że nieprzyiaciel skłania się do zgody, y że w Woisku narzynieie dobry rząd y zgoda między Wodzami oc... P. Boga prosić nieprzestawamy. P. Zawadzkiego postałem na wesele Panny Podkomorzanki Sieradzki, ktorego lubo w każdym liscie przypominam WMi, przecię iednak niemam do tego czasu responsu o ktory pilnie proszę. Wskazałem też przez niego do P. Woiewody Mazowieckiego aby tu na Seymik powrocił, dosyc ma iesze czasu gdyż więcey niż trzy niedziele do Generału. Partycularne Seymiki Mazowieckie aby do dobrego konca były przywiedzione, posełstwy y listami moiemi obesłałem, mam nadzieię że skłonią się ludzie do tego, aby potrzebie Rzptey wygodzieli. Oddaię się zatym w łaskę WM. M. M. Pana i Brata. W Peyzry 19 Novemb. 1633.

Do Je. Mći Xdza Arcybiskupa

Woiewodztwo Podlaskie do tych czasow nie pozwoliło tych drugich

podatkow

ktore z Seymu przeszłego wzięte były do Braci. Przeto Ie° K. M.
składa im Seymiki Powiatowe y Generalny. Niewiem z iakiei przyczyny
Ie° M. X. dz Canclerz, bo y sam Krol I. M. listem swym roskazował
mi razy, abym staranie wziął o tych Seymikach, y listy tak Vniwersalne
iako y priwatne rozesłał. Z żadney miary nienależę ia do tego Vrzędu
tylko że trudno roskazaniu Pańskiemu przeczyć. A że I. M. X. Kan-
clerz pisze do mnie, abym uzeł wm. m. M. Pana, żebyś wm listy swe
dał raczeł na te trzy Seymiki, Drogicki, Bielski, y Mielnicki y potym
na Generał Drogicki, perswaduiąc Obywatelom tameiznym aut Sontabe
Primatiali, abyśię skłonieli do zgody inszych Województw, dla tak wielkich
przyczyn, ktore wm sam dobrze widzisz, y w takiei Oyczyzny y I. K. M.
potrzebie. Przeto pilnie proszę WM. m. M. Pana, abyś te listy do mnie
odesłał raczeł, a Ia przez swena te tam Seymiki oddanie, snadno przez
Warszawę listy WM. mieć będę mogł. Oddawam się zatym w łaskę WM.
nego Mego Pana. Dan w Pecyny. ut sup°

Joanni Pembicio.

Ne mireris, quod raro tuis literis respondeam, mando meis ut scribant,
terrentur scripti tui elegantiâ, ego ipse, si tantum otij esset, scriberem,
sed idem metus me continet, et hactenus continuit, sed rationes posteaquam
redieris putabimus. Vtinam victores re bene gestâ redeatis, de genere
dicendi non multum laborabimus, tu ipse arbiter eris, ego senex concedam
omnia iuniori, quem semper amaui cui faui, quem amabo cui fauebo, vices
pares mihi reddenti in amore et fauore Illmo Dno Magno Secretario
ea meo nomine dices et precaberis, quae ab amicissimo dici et vouen con-
suenerunt

sueuerunt. Commendo me amori et gratiae D. V.rae C. Leuien. praedis
nes d. XX Novemb. 1633.

Dominico Vrsio

Magno me obstrictum D. V. officio agnosco cura rerum mearum quas in Urbe
saepe tractari contingit, per eum suscepta. Vicissim dabo operam, ut D. V.rae omni gra:
ti animi testificatione respondeam. admitarq, ne suscepti mea causa laboris D. V.
deinceps poeniteat. Summa petitionis meae, quam ad S. D. N. per amicos meos de:
tuleram, haec erat, ut S. Sanctitas ad tres Canonicatus siue etiam Praelaturas
quae saepe minores quam Canonicatus habent prouentus, in Mensibus reserua:
tis successiue vacaturas, personas idoneas nominandi et Ill.mo D.no Nuncio
ad instituendum praesentandi facultatem mihi concederet. Nihil quidem ea re
decederet Curiae Romanae, cum ita promoti intra sex Menses, nouam prouisio:
nem in Urbe obtinere et in ea Cancellaria soluere debuissent. Meis autem et
Ecclesiae meae rationibus percommode accideret notae probitatis et eruditionis
viros nobili loco in Dioecesi mea natos Ecclesiasticis functionibus admoueri
eosdemq; nobilitatis praerogatiua etiam inter Seculares in publicis consilijs
multum posse. Fecerat spem Ill.mus D.nus Hannibal Bentiuolius
S.mo D. N. precibus meis locum daturum si literis Ill.mi D.ni in Regno
hoc Nuncij petitio mea fulciretur. Scripsit is ad Eminent.m D. Cardinalem
Barberinum, neq; non temere id petere suffragio testimonij sui ostendit.
Nunc opera D. V. si hanc gratiam obtinuero, illi soli id acceptum feram.
Caetera alia petere non audemus, nam quae nobis vel negantur vel aegre con:
ceduntur, ea plenq; religiosi praerogatiua suorum Priuilegiorum in amplis:
sima

sima forma expediunt, vt nos cum rubore et dedecore Ordinis Episcopalis ad illos recurrere et subditos nostros remittere cogamur. De Ser^mi Regis nostri felicissimis in Moscovia successibus, puto D.V. ab alijs certiorem fieri. Insuper etiam ingentes Turcarum et Tartarorum copiæ quas Christiani nominis hostis ære Moscovitico auctoratas finibus Regni eo animo admouerat vt Ser^um Regem metu belli Turcici e Moscovia retraheret, ita à nostris exceptæ sunt vt Stanislao Conieczpolio duce hostis magnâ acceptâ clade re infecta redire et conditionibus satis parere coactus fuerit. Commendo me gratiæ D.V. Visowio die 2 Decembris MDCXXXIIJ.

Do I. Mci Pa Podskarbiego Coronnego.

Sana solicitudo ktorą mam z powinnosci moiey o tym zaciegu I.K.M. Pana Naszego, przywiodła mię do tego, że się z Wm: mo Mćego Pana pytał de Rationibus Skarbu, w prawdzie niewiele ia pomoc mogę staraniem moim, ale że mi I.K.M. y teraz poruczić raczył abym o Seymikach wszytko Mazowieckich, ale też y Podlaskich zawiadował, przychodzi mi też informować ludzi tych ktorzy rozne maią o tey Woinie rozumienie y do podatkow pozwolenia mniey są skłonni. Iuż tu po Woiewodztwie Mazowieckim Seymiki się odprawować będą, Podlaskich złożenie puscić raczył I.K.M. na zdanie moie, posławszy mi Vniversały swe z okienkami o czym wszythim iuzem się też porał porozumiewać z Obywatelami tych tam trzech Powiatow, bo każdemu z nich przyidzie Seymik złożyć na ktorym trzeba też to będzie vkazać Braci w iakich terminach są Rationes Skarbu, y w iakiey potrzebie iest teras Rzplta. Wiem ci ia w prawdzie

ze

ze Woisko wszytko iest borgowe, y ze dlatego mszczeie, zaczym tez strzez Boże trzeba się obawiać aby do iakiego szwanku nieprzyszło, Acz by też naisczesliwsze były tey woiny progressy, iakosz z łaski Bożey są, aby Zołnierz zgłodzony ad violenta remedia nieudał się. Iześ mi Wm M. M. Pan Rationes wypisał raczeł dla ktorych, że się W dzierżawu Płockie solą niewygodziło, pilnie dziękuię Wm, bo eliberabo zatym fidem meam a Bracu, ktorymem to był obiecał wspomnieć się tego iako oni rozumieią powinnego sobie darunku. Ci ktorzy Skarbowi zatę sol niedosyć uczynili sunt soluendo, tylko ich Wm racz kazać pozwać na Trybunał, prędka będzie z nich executya. Oddawam się zatym łasce Wm me M. P. W Pecyme d. 29 Nouembr. 1633.

Do Je. Mci Pana Hetmana. Koniecpolski

Jako nas było zatrwożyło tak straszne niebespieczenstwo ktore od Turczyna na Oiczyznę naszę nastąpiło; tak po Panu Bogu mielismy wszyscy dobrą otuchę ze za czułością y dzielnością Wm M M Pa miała zostawać Oiczyzna w całości swei. Nadzieie nasze nie tak wysokie były, iako Pan Bog dodał radi y siły Wm. Za ktorą odniesiesz Wm, y iuz calie odnosisz Wm moy Mći Pan nie tylko doczesną ale y wieczną w nie: smiertelny sławie nagrodę. Ktorey ia z serca winszuię Wm, y tak się z tego cieszę, iako mnie życzliwemu słudze Wm należy. Niebwiezhego to rozumu sprawa, że się teraz z Oiczyzną naszą dzieie, na wszytkie kąty poirzawszy, nowe Słonce nowego szczescia pokazuie się. Iemi się dostało wiedzieć Wm M. M. Pan tak ostrożnie tak odważnie

tak

mężnie stanąłeś, przeciwko temu nieprzyiacielowi że lepiey bydz nie mogło, za co Ja przy Ołtarzu swiętym Pana Boga chwalę o takiey sławy na ktorą szczęsliwie zarobiezesz raczet Wm winszuię. Oddawam się zatym w łaskę Wm mego Miłego Pana. W Peżynie ultima Novembr.

Cardinali de Torres.

Orientis novi anni initia, et Superis merito dicamus et ijs quibus clientellare obsequium debemus, prosperitatem felicitatemq[ue] vovemus, ut et hunc qui mox sequitur et caeteros ex animi voto decurrant annos, ex susceptis pro Ecclesia Dei laboribus, ingentibus cumulati meritis honoribusq[ue] qui eorum debentur virtutibus aucti. Id ego supplicibus votis Eminentiae V[ae] à Deo precatus. Humillima mea obsequia illi defero. Viscovio Calend: Xbris 1633.

Joanni Pembicio

Hac vice tuas tantum literas die 5 Novembr. scriptas accepi aliorum Epistolae intercidisse videntur aut alicubi in itinere haesisse. Tu quidem satis luculenter tuam erga me benevolentiam exerces et contestaris, quam paterno et amico sinu excipio relaturus parem gratiam si quando ea tibi gratificari mihi permissum fuerit. Andream verbo meum tibi prolixe defero, meq[ue] gratiae et favori Illris D[omina]V. diligentissime commendo.

Cardinali Barberino

Diem quem Deus homo factus sua nativitate sacravit, ita pietas Christiana et colit et recolit, ut eum caelo consecret, et sanctitati devoveat,

aceo

ac eo veniente clientes Patronis obsequij debitum deferant censum. Nihil quidem est in penu et re mea, quod dignum sit Amplitudine Eminentiae Vrae nam si te cuius nepos sis, quem in Ecclesia Dei locum teneas, quantum Respub. Christiana tuo nitatur praesidio expendero, Summa quaeq Eminentiae Vrae deberi fatebor. Mea tenuitas nihil amplius praestare potest, nisi vota et preces, quas et cumulate et libenter ad diuinum Altare fundemus, vt felix sis vt diu viuas, vt virtutis et pietatis quâ fulges praemia referas. vt Sanctissimi Patrui tui, cuius cura salus Reipub.ae Christianae continetur, longaeuâ vita diu laeteris. Humillimam meam seruitutem defero Eminentiae Vrae. Vesconio.

Annibali Bentiuolio

Ad Smolenscum feliciter hactenus Sermus Rex noster rem gerit, hostem in Castris delitescentem et ab arce Smolenscensi longe reiectum arctâ obsidione cinctum tenet, magnisq afficit cladibus, spes est eum breui ad summas angustias redactum iri. Turcarum impij conatus in irritum reciderunt, admouerant ij finibus Regni grandem exercitum, imo fines transgressi Castra Castris, quibus Castellanus Cracouien. Exercitum Regni Supremus Dux (quem Illma D.V. dum Cracouiae esset vidit) opposue: rant. Praeerat Turcis Abbasa Bassa summo cum imperio, veteranus sanè Dux et olim Turcarum Imperatoris hostis et rebellis, nunc abscon: dolen: dae quasi perfidiae studiosus, et nomini Christiano infestus, Multa ille animo conceperat, sed imprimis absente Sermo Rege nro et bellum Moschouiticum gerente, Prouincias Turcico Imperio vicinas, et oppor: tunas

tunas se expugnaturum et intra fines Regni hybernaturum. fefellit eum impia spes. nam semel collatis cum nostro exercitu signis, acceptaq ingenti clade cum videret irritatis nostrorum animis se tutò domum regredi non posse, nisi pace constituta eas à Supremo belli Duce latas conditiones impetrauit et accepit quas ille ex Regis et Reipub[ae] Polonae dignitate tulit et nullo damno illato magnâ parte exercitus sui amissa domum ingloriùs se recepit. Bellum quod sic gerimus pium et Christianum est, omnis impietas, quae Turcarum Schismaticorum et Haereticorum nomine continetur crudeli conspiratione nos petit, nobis ideò infesta est, vt nobis extinctis vel oppressis triumphet infernus, et Dei gloria ad votum Satanae labefactetur. Sed Ser[mi] Imperatoris et Ser[mi] Regis nri[c] felices successus, mirum est quantum animi bonis omnibus addant, et vniuersum Septemtrionem exhilarent. Si quis in vniuersum rem expenderit, ab hac parte salutem Reipub[ae] Catholicae dependere fatebitur. Quae bella intra viscera Christianorum Regnorum geruntur ea Ciuilia et impia esse si dixero verum fatebor. Illmae D.V. felicem futuri proximè anni successum ex animo opto. Meaq Sumillima obsequia illi defero. Viscouio. di.

Al Sig[r]. Biboni.

Stanislaus Mycouius Ser[mi] Regis nri Secretarius, et ad Catholicam Mtem Internuncius voluit vt si quas literas ad eum scriberem eas D.V. transmitterem. Hac prima vice experimenti causâ amplector istam occasionem, quod si deinceps intellexero Suni transmittendarum literarum laborem D.V. non grauem fore, vtar beneuolentia D.V. liberius, paratus vicissim omni propensa voluntatis testificatione D.V. gratiam demereri, cui studia et officia mea defero. Dat.

Do Je[o] Mci X[a] Arcybiskupa

Doszedł mię list wm[ci] M[o] M[o] Pana, przez Je[o] Mci Pana Borzszego Wynogrodzkiego

Wyszogrodzkiego pisany, za ktory pilnie dziękuię. Jest zaprawdę za co P. Bogu dziękowai że w takowych dwuch razie, iakie za sobą przynosi Turecka y Moskiewska Woyna mocą y ręką swą Pańską ratowai nas raczel. Szczęśliwsza to J. M. Pana Krakowskiego z Abbaszą rosprawa, mzly by ie: dyby był na głowę tego Poganina poraził, ukazał mu to iednak że lubo z kim inszym teraz mamy do czynienia, nie została ta tam Ukraina bez obrony. Z Obozu z pod Smoleńska usq. ad 12 Novembris mam wiadomości zgadzai się na to wszytkie ięzyki, że ciężko Sehinowi w Obozie ale gnussym głod, niedostatek barzo dokucza. Więcey ta niesfwora przedniech ludzi grande impedimentum ad res gerendas, Pożednałci ich Je. M. X. Kanclerz ale iako mi żeden z tamtąd napisał: Na każdy dzień trzebaby iednai bodai nigdy dwa Hetmani w Woiska niebywali. Jesly Moskwa iako powiadaią, do piekielney pomocy się ucieka, nasza wygrana bo my w samym P. Bogu ufamy. Z pewnych listow znai że Car circa finem Octobris. niewiedział co się z Sehinem dzieie. A zawżdy dowiedziawszy się, że res eius in angusto skłoni się do Tractatow ktorymi skonczyc tę Woynę życzyłbym. Seymiki Podlaskie zaras po Swięciech będą się odprawowały, było to zdanie J. M. X. Canclerza abys Wm. M. M. Pan przez pisanie swoie na każdy Seymik osobne dane informowai raczel ludzie tameczne de praesenti belli Moschovitici statu. Pegoby teras barso przestrzec potrzeba żeby Woiska bywał popis czesto, y żeby się tym tylko płaciło co są na służbie Rzptey gdysz siela tego ucieka siła umiera siła pobito, a PP. Obersztorowie będą chcieli całey zapłaty a snadz teras niemasz wszytkiey Piechoty 5000. Więc y o to proszę Wm. M. M. Pa, abys do J. K. M. napisai raczel

zeby nie dopuszczał ad noua supplementa colligenda do Polski chodzic bo
pewnie Szlachta nasza dosyc iuz przedtym uciązeni od tych Cudzoziem:
cow ad extrema rzuciłaby się, o czym y ia sam napiszę do K. J. M. Więc
y te podatki ktore na drugi rok są pozwolone w trzeby wzięty. ale ia to
długo bawię Wm M. M. Pana odpusc Wm że mię ręką swą bo tak wiele
pisac niemogę. Oddawam się zatym w łaskę Wm M. M. Pana. W
Pecyny. d. 1. Decembris 1633.

Na Seymiki Podlaskie

Uznały to na przeszłym szczesliwy Coronatiey Krola JM Pana naszego
Seymie, Stany Oboiga Narodu iakiego ratunku i iakiey potęgi, potrzebuie
Woyna Moskiewska, widziało się to na oko, że ten nieprzyiaciel, iuz od
kilku lat potężnie gotował się na tę Woynę, ktory nie czekaiąc czasu przy:
mierzego niepomniąc na przysięgę swoię, za poduszczeniem nieprzyiaciol
naszych zdradliwie podniosł y iuz od roku prowadzi. Baczyło się to że
z iednego roku podatki wystarczyc tey woinie niemogły. Ale że na Seymie
PP. Posłowie na ten czas będący ukazali to że od Braci niemieli tego
pozwolenia aby okrom iednego roku dalsze podatki uchwalali, przyszło
to odłożyc na Seymiki Deputackie. Z łaski Bożei po wszytkiey Coronie
y W. X. twie Litewskim, iuz te podatki na drugi rok są uchwalone, na:
sze tylko Woiewodztwo iż nie na głownych Seymikach, iaki iest Deputacki,
ale na Partycularnych w każdym Powiecie zwykło o podatkach deli:
berowac, niemoglismy na przeszłym Seymiku Deputackim do tego przystąpic.
O czym wziąwszy wiadomosc J. K. M. Pan nasz Miłościwy, Seymiki
Naymtt

Nam te po Powiatach składa o to prosząc y żądaiąc abyśmy się w tym
ciężarze Rzpltey z inszymi Województwy porównali. Trudno sobie ma
kto lekce ważyć tę woynę y tak rozumieć że to Moskwa po dawnemu
woiuie iuż teraz inszych Mistrzow dostali inszych sztuk zażywaią
y wałami a okopami obwarowawszy się do żadney bitwy wywabić się nie
daią; rozumieiąc to o Nas że my prędko obieżemy y Króla JM Pana
naszego y Oyczyznę w tę nadzieię w długą zwłaczaią tę woynę ani do
żadnych Traktatow ani do zgody, do czego wszytkiego JKM. Pan nasz
chętny iest nie dbaiąc się dać przywieść nie doczeka da P. Bog tego nie-
przyiaciel bo z łaski Bożei w Narodzie naszym ta iest miłość ku Oy-
czyznie ta wiara y chęć przeciwko JK. Mći Panu naszemu że go dla
dobrego Rzpltey zdrowie odważaiącego nie odstąpiemy. Uważcie Wm
sobie z iaką ochotą JKM. Pan nasz Miły na tę Woynę iachał,
iako z niewielką garścią Woiska na uzbroionego cudzoziemskimi posił-
kami. Nieprzyiaciela nastąpił sam prawie Woyną tą rządząc sam Woiska
szykuiąc sam straży zawodząc sam osobą swą bitwy zwodząc sam
głowę swą Królewską na strzelbę Nieprzyiaciela idąc, sam y na nie-
wczasy, y na przygody rozmaite odważaiąc się; czym to za błogosła-
wieństwem Pańskim w krótkim czasie sprawił, że Nieprzyiaciel sromotnie
z Chroszkow uchodzić, y Smolensk od oblężenia uwolnić musiał y te-
raz w głównym się okopawszy Obozie od JKM. oblężony iest, dla
tego idzie w długą, że wie iż żołnierz nasz borgowy, y w niedostatku
długo trwać nie może. Seym dwuniedzielny składać strata by była
czasu, strata tego który iuż się stał zaciągu y koszty do tych

czasow

uczynione wniwecz by poszty, kiedyby Je: K. M. dla Seymu miał tu ziezdzai y Woiska stamtąd sprowadzai, ktore y same prez się zwątpiwszy o zapłacie, snadnieby się zconfæderowały. Atez iuz nie po Seymie kiedy wszytkie Wdztwa na przyszły rok pozwoliły podatki. Za wszytkie prace y odwagi swe czeka J. K. M. Pan nasz, tey od Cz. Wm wdzięcznośći, ktory iako Pan do woyny sętny y sposobny Oyczyznie zadziaływai y łaską swą Panską Wmuom nagradzai będzie. Oddawszy się zatym w łaskę Wmw M. M. Panow y Braci. Dan: ut sup:

Do Je: Mci Xza Arcybiskupa

Z wesela Pana Kisczickiego, miałem list wm: mego M. Pana, y teras doszło mię znowu pisanie Wm pospołu z listami na Seymiki Podlaskie ktora sprawa mnie pertinebat ad Sp[ectab]ilem Activitatis meæ, Jest tam Je: Mć X Biskup Łucki, iest Pan Woiewoda Podlaski, a iz J. M. X Biskup, maiąc z Rzymu do mnie Commissią ad præstandum Juramentum, non præstito illo iachał do Katedry, do mnie tylko z drogi list napisawszy, abym subdelegował iednego Prałatowego by mi wżdy był posłał literas Commissionis et formam Juramenti, snadnie bym był uważył co stym robić. Alei ia tak rozumiem quæ ordinarie semper Epis tantum committuntur, ea delegari non posse, nisi forte alteri Episcopo, będzie się pewnie na mię frasował J. M. X Łucki, ze dawenno zaiedzie do Katedry, bo nie rozumiem aby non præstito Juramento, miał się wiązać Jurisdikcyią. Seymiki Mazowieckie Powiatowe z łaski Bozei dobrze się odprawiły

odprawiły, mam nadzieię że y na Generale nie będzie rożnice. takowąsz na:dzieię mam y o Podlaskich Seymikach, o ktorych wziem się porozumiach z przednieiszymi tameczny Ludzmi y mam od nich responsa. Złożylismy ie pro die X^a Januarii Powiatowe tylko, bo takie było rozumienie tamecznych Obywatelow, lubo miałem Uniwersały y na Generał. W liscie swym Wm M. M. Pan dostateczznie wyraźić raczył quid praesens Reip. status postulet życzyłbym aby y JM Pan Podskarbi Coronny na tako:wych Seymikach przez pisanie swoie ozywał się, więc y z nami drugimi nie wadziłoby się porozumiewać. A to y o tym że na Dobrzyniu za:trudniono podatki dopiro z listu Wm. wyrozumiałem, bo tam nie był z Seymiku Raigskiego, na ktorym był Pan Starosta Bobrowniki, odiachał, żem był pewien takowysz na Dobrzyniu odprawy, gdyz tam posłałem był Pana Sędziego Dobrzynskiego Starostę mego Lipien:skiego, y P. Starosta obiecował że tam wszytko miało być ad mentem meam, potym, zaprawdę wstyd mię tego, pytać się zapomniałem. Pewien że z maiętności mojey za roskazaniem oddane są wszytkie podatki. Napisałem do Pana Starosty Bobrownickiego aby nie tylko nie przeszył, ale też y sam inszym był powodem. Co Pan Bog przez JeoMć Pana Krakowskiego sprawić raczył cudowi raczey wszy potędze y ro:zumowi ludzkiemu przyczytać się może: ale y JM Pana Crakowskiego progress wszytek y taka z tym Poganinem rosprawa godna iest nieśmier:telney sławy. Za co y ia Panu Bogu ze wszytką Diecesyą moią dzięki oddawam. Po co Wm na karteze wspomnieć raczył, aby na Sey:

mikach

tak Podlaskich iako y Mazowieckich wspomniono było, fiet. Podobno:
by nie wadziło y nam samym napisać o tym do Jeo K. M. o czym będę cze:
kał zdania Wm. iuż y bez tey przestrogi sami ludzie przezuwaią się, à
zwłaszcza na Podlaszu kiedy się odprawowały Popisy Woysk Cudzo:
ziemskich. X. Biskup Kuiawski uskarża się na niesposobne zdro:
wie swoie, ktoremu tesz sam dawa przyczynę, w tym pułwozu pod czas
gorący, wszytkę prawie Pomorszczyznę obiachał, we Gdansku samym
dwakroc był, wszędzie się zarobiło na nie wczas, y teraz w te złe drogi,
do Piorkowa się odemknął, nie pomniąc że terminat LXII. anni, à nam
ktorzy to nie mamy statos annuos morbos, quilibet morbus lethalis, czuię ia
to po sobie, zaczym przyidzie mi tesz przy piecu w cieple czekać ostatniego
kresu. Jeslyby tylko sama ta Contradictio Pa Starosty Bobrownickiego
Panu Poborcy szkodzie miała, starać się będę wszelakim sposobem aby iey
odstąpił. Oddawam się zatym w łaskę Wm. M. M. Pana. W Łę:
czycy d. 8a Decembr. 1633.

Do Pana Podskarbiego Koronnego.

Jako się podatki, o ktore staramy się na Seymikach zatrudniaią nie:
wydaniem Soli, wyrozumiesz Wm. M. M. Pan z listu tego ktory do
mnie pisał Marszałek Seymiku Wyssogrodzkiego bym był przed tym
od Wm. M. M. Pana przestrzeżony, y ratiami podparty, dla czego ta
Sol bydź nie mogła, mogłoby się było temu zabiegać iakosz na Seymiku
Raciązkim wziąłem to na się, żem to miał efficere u Wm., iakosz effeci
żeś Wm. declarować się raczył nagrodzić im to nie wydanie Soli. Jesly
ktory

ktory z tych co to Sol rozdawaią, nie dosyc uczynił Skarbowi, sowita z niego iest na Trybunale Executio et satisfactio, pełne są iako oni udawaią Komory solne, á Szlachta zbyt drogo ią kupowaić muszą: impatiens est populus contemptus, trudno ratijami zbyc kiedy rzeczy samey niewidzi. A to y na Podlaszu Seymiki nastempuią, takowaszy y tam skarga y trudnosi będzie, co wszytko do uwazenia Wm̃ M. M. Panu podaiąc, pilnie o to proszę abys Wm̃ na Seymiku Generalnym Warszawskim, raczeł obietnicą uspokoić animusze ludzkie, y tym się do mnie nieurazai, ze to co do mnie nienalezy, za prośbą Obywatelow tuteiznych, przychodzi mi do Wm̃ donosie. Oddawam się etc. W Peczyny 9. Decemb. 1633.

Do I. Mci X.a Kanclerza Koronnego.

Niemogąc się Poszty doczekać de data 19 Novemb. to tylko na ten czas oznaymuię wm̃ memu M. P.u y Bratu, że mię wszytkie listy wm̃ doszły usq. ad 12 Novemb. Jako gorąco P. Bogu dziękuiemy za szczęśliwe progressy ktore daię raczeł tak I. K. M. iako y I. M. Panu Hetmanowi Koronnemu, tak ustawicznie iego Maiestatu prosić nieprzestawamy, aby ten Zaciąg Moskiewski, w pociesznym obrocie raczył. Durate et rebus vos servate secundis. Seymiki Mazowieckie z łaski Bozey dobrze się odprawiły, niewątpię ze y na Generalnym niebędzie Contradictiy, takowasz tez mam nadzieie, y o Seymikach Podlaskich, o czym szerzey pisze P. Brzozowski do Wm̃ M. M. Pana. Ex communi consilio przyszło mi to odesłać do I. M. Pana Woiewody Podlaskiego, postawszy mu przez P. Brzozowskiego kilkanaście złotich na rozesłanie listow, więc y list imieniem iego concipowałem na każdy Seymik, ktory

miasto

Instructiy K^a I. M. służyć może. Sam zas przez pisanie moie mało nie zewszytkimi przedniwi Brogickiego y Mielnickiego Powiatu inzem się zniosł, y ieszcze znassai będę. Panu Brzozowskiemu Bielsk do sprawania poruczywszy. Dzien Seymikow diem X. January naznaczylismy Generalnym Ziasdem wszytko Woiewodztwo ociągai mi zdało się, bo nieiest ten zwyczai na Podlaszu. Niebespieczenstwo Wm, od ktorego P. Bog Wm ocalował, barzo mię poruszyło, P. Bogu niech bai będzie cześć y chwała, ze kto inszy hunc casum subijt. Lepiey w doma wbudzie mieszkai aniżli na Woinie w naiprzedniejszym naikosztowniejszym Namiecie. Iuxta illud Lucani. Heu miseri qui bella gerunt. Strony Pieczętarzow zebrania ocisym się wszytko co wm M. M. P. roskażiesz. Metryka nie ma tych ktorzy byli przed Władisławem Jagiełem, bo to pod Warną zginęło. Długosza ia nie mam oprocz Primā Partem, domaczamy się przecię przed Kasimirzem Wielkim mało tego było y nieznaczno, iakosz wspominaią. Albertum Cancellarium Bobinen, ktory był Postem w Rzymie ieśli się nie mylę za Łokietka. Perpetua Acta Regia Acta appellabant Maiores nri, snadno się dorozumiei ze Pisarzowie Ziemscy zawsze Xięża bywali, munus hoc implebant radi illo seculo. Za Panem Kaweckim non cessabo mihi tuum pectus precibus ferire, aszto otrzymam o co proszę. To iest plenariam delicti indulgentiam cum restitutione pristinæ gratiæ. bo tak P. Bog z nami grzesznymi postępuie. Zaprawdę godzien iest łaski Wm M. M. Pana y Brata, godny, sprawny, więc y tak bliski powinny Wm. niechaj też oczyma ze siła mogę u Wm: etiam in ijs quæ alijs negares. Z ktorym [illegible] bywał

vzywał na Seymikach Mazowieckich, quid a nec abhint z Listu P. Starosty Łomzinskiego wyrozumieć Wm̃ będziesz raczeł, posłę ich Wm̃ drugą Ρocztą Reiestr, y o to proszę abyś Wm̃ w Lisćie swoim do Oćca mnie każdego wspomniec raczeł, z tym, żeś Wm̃ vsługę iego J. K. M. opowiedział. Powietrze z łaski Bożey nieszerzy się, oprocz tam około Częstochowey, y w Piotrkowie bespiecznie sądzą. W szafowaniu Corek nieboszczyka Pana Woiewody Malborskiego, widzę że Contutores nie swego pozytku szukaią, ciężkiemi Contractami oneruiąc tych, ktorzy się o te Pańienki staraią, tak postąpili z IM Panem Bąkowskim, z P. Orzelskim y z P. Czerskim. przyszło mi tedy tak moim iako y Wm̃ imieniem protestowac się, przeciwko wszytkim tym Contractom, ktore się dzieią na zgubę tych Sierot, rozumiem że mi Wm̃ tego nieporgamisz, o co tez y sami ci, ktorzy się tam pożenili proszą. Małżonce IM P. Wylezinskiego żeś Wm̃ opatrzenie od J. K. M. wyiednać raczeł, pilnie dziękuię. Oddawam się zatym w łaskę Wm̃ M. M. Pa. y Brata. W Pecynie przy ciepłym kominie. d. 9 Decemb. 1633.

Ex adiunctis wyrozumiesz Wm̃ iako się o Sol ovimnią Bracia naszi, na wszytkich Seymikach eadem querela, idem cantabitur y na Podlaszu by wżdy IM Pan Podskarbi nadzieią karmił, y głaskał ludzie ale y tego niemasz. Na Komorach pełno Soli mussząc obdzy ludzie płacić po ƒ 14 Privatorum hoc est commodum nie Rᵃᵉ IM. Zmowili się wszyscy na iedną cenę y na Monopolium, parum abest że kiedy nie vderzy gwałtem Szlachta na Komory. Zaprawdę primordia novi Principis onorerant oneranda hac invidia. Więc iesly tam myslą de supplementis dla Boga niech tu po nie nieposełaią, nietylko fremitus populi nastąpi: by

ale y podatkow wymknąc, y przyidzie do iakich mieszanin. Więc y to tu iest rozumienie, że Regimenty barzo sczmnieiszone takze y Roty, a przecię integri numeri postulabunt solutionem aby y tym ktorzy uciekli, ktorych pobito, ktorzy pomarli szła służba. W inszych Woiskach tym tylko płacą ktorzy się przy płacy popisuią. Etc.

Do Pana Starosty Bobrownickie.

Co mi JMX. Arcybiskup pisze strony podatkow naszych Dobrzynskich posełam Wm MM Panu. My zdamm dobrze było zostawać na ten czas przy tym co w Uniwersale napisano. Maiąc obietnicę odpustu ktorego JmX Arcybiskup w liscie swym czym wzmankę, y iest w pamięci wszystkich, będąc w długu kiedyszkolwiek wam tego przyidzie przypłacić. Ja iuż poskasałem w swoich maiętnosciach, to co iest possibile złożyc, y do Skarbu oddać. Proszę ia Wm MMego Pana abys y wm sam do tego był drugim powodem. Mihi nec sentur, nec metitur, mezyczę iednak aby moi przyiaciele bes przyczyny mieli na się zaciągać inwidią. Oddawam się zatym w łaskę Wm mego Mego Pana. W Pacyny d 10 Decembris 1633.

Na ziazd Generalny Warszawski.

Jasnie Wielmozni mnie wielce Mmi Panowie y Bracia

Jako na przeszłym szczesliwei Coronatiy JeoK. M. Pana naszego Mego Seymie uznały to wszytkie tak Coronne iako y W. Xtwa Lit. Stany, że Woyna Moskiewska nie iednego roku, nie iednych Podatkow

potrzebuie

potrzebie, tak potym lubo PP. Postowie strony pozwolenia na drugi
Rok ratunku niemaiąc w tey mierze zupełnego poruczenia do Bracii się
na Seymiki Deputackie odezwali, wszytkie iednak Wdztwa Koronne
natychze Deputackich Seymikach zgodnie te ratunki pozwoliły, widząc
to y uważaiąc dobrze, że kiedyby przyszło J. K. M. Syem Dwunie:
dzielny składać, wnimeżby się obroiły te koszty y te zaciągi na tę tak
Walną Woynę uczynione, przyszłoby J. K. M. Panu naszemu, odbieża:
wszy prac y trudow swoich odbieżawszy sławy, ktorą iuż na wszytek
świat tak wielą zwycięstw nad Nieprzyiacielem otrzymanych głośno pusał
oraz odbieżeć, y na Syemtu ziezdzać Czego iako insze Woiewodztwa mięzy:
czyły, tak y Wm. Moi Mciwi PP. na przeszłym Deputackim Seymiku
Warszawskim raczeliście to mieć in consideratione. Ale że mieiest ten zwy:
czai Wdztwa naszego tuteisznego aby nie odprawiwszy wprzod Seymi:
kow Particularnych, miało się to gruntownego na Generalnym stanowić
Przeto y Powiatowe y teraźnieiszy Generalny Zjazd w Warszawie J. K.
M. Wmciom złożyć raczył, iuż żadney wątpliwości niemasz, aby ta Woina
Moskiewska, kroli czemu inszemu, ięno dla zdrowia Oyczyzny prowa:
dzona bydź miała Zaczał ią Nieprzyiaciel przed czasem złamawszy przy:
mierne y poprzysiężone umowy, uzbroił się Posiłkami Cudzoziemskiemi
Rzym nie przyiaznych Narodow, ludzie swoie przez kilka lat zwyczaiem
Cudzoziemskim maiąc na to Mistrze od Gustawa sobie postane ćwiczył
y do wszytkich sztuk nowego teraźnieiszego dzieła Rycerskiego
przyuczył armatą Cudzoziemską wszytko swoie Państwo napełnił.

Kawałek

Poganskie Woiska na zgubę Oyczyzny naszei za pieniadze zaciągnął. A to
za sprawą samego Boga wszechmogącego po większei częsci w krotkim
czasie, Je° K. M. Pan nasz Miłwy, ostatnią prawie odwagą zdrowia
swego szczęśliwie vtarł rogow Nieprzyiacielowi, dał odsiecz potężną
Smolenskowi wyzuł Moskwę z niedobytych szancow y do sromotney
przymusieł vcieczki. A to y z drugiei strony, lubo potężnie wszytkie
prawie Woiska z Tracyi, a do tego Multany y Wołochy przywiodszy
na granice Coronne, nieodniosł z łaski Bożei pociechy hardy Poganin
za odwagą y staraniem Je° Msći Pana Krakowskiego Hetmana
Koronnego stracíwszy niemało ludzi: sromotnie y z nieoszacowaną
szkodą swoią vciekać musiał, y takie przyiąć Condycie, iakich sobie nie:
tylko nieżyczył, ale y w ten czas kiedy srogo y pyszno na Granice nastę:
pował, ani o nich myslił, raczey podobno to iego było przedsięwzięcie
zniosszy Woiska nasze tu na Zimę sedem belli zasadzić. Słuszna
zaprawdę abysmy wdzięczni byli tey łaski Bożei, ktorą na nas przez
ręce wprzod Je° K. M. Pana naszego Miłego a potym y tu na Vkrainie
przez J. M. Pana Krakowskiego, y tych ktorzy przy Je° Msći
zdrowia y dostatki swoie odważali, szczodrobliwie wylał, y od ostatny
zachował zguby. Pokazcie to WM. Moi Mciwi Panowie kiedy się
chętnie do zgody inszych Wdztw na teraźnieiszym Ziezdzie swym
skłonicie, chcąc tą powolnością swoią J. K. M. tym więcey zachęcić
do dalszych dla Oyczyzny odwag, chcąc y to pokazać że kiedy tego

Oyczyzna

Oyczysna potrzebuie wszytko dla niey odważyc iestesmy gotowi. A że ta iest pospolita w Nas Skarga o Sol, y w tym upewniam Wmw że się to nie dzieie z wolą y wiadomością Ie° K. M. bo gdy za prosbą Ich Mu Panow Obywatelow Wdztwa Płockiego na Seymiku Raciążskim na ktorym z powinnosci moiey byłem, wniosłem prez pisanie swe takowąsz skargę do Ie° K. M. zaras dac raczył Ie° K. M. list swoy do I M Pana Podskarbiego, aby we wszytkim temu tam Wdztwu dosczył się, co y kwoli Wmiom uczynic bedzie raczył Ie° K. M. w czym ia siebie upewnie Wmw y pospołu z Wcami o to się starac nie zaniecham. Oddawam się zatym w łaskę Wmw M. M. P. P. y Braci. W Pecynie d 12 Decembr 1633.

Do Ie° Mci Pana Lubelskiego.

Seymiki nasze Powiatowe ktore tu się pod Patterskim moim zawiadowaniem abysię w pozwoleniu Ratunkow skłonili do zgody wszych Wdztw, wszelakie staranie czyniłem: Ato z łaski Bożei nie zestanę, tylko Sol naibarziey uraża ludzie ktorey do niektorych Powiatow y beczki nie dano, Upewniam ia w tym że kiedy się to do Ie° K. M. doniesie napomni Ie° M. Pana Podskarbiego aby dał satisfakcią słusznie się uskarżaiącym Powiatom. O czym pisałem ia tesz do I M Pana Podskarbiego, Wm M. Mciwy Pan, będąc tam sam obecny accommodowiesz animusze ludzkie do zgody y oswiadczenia chęci, tak Oyczyznie iako y I K. M. Panu naszemu Miłemu. Daię ia tez pisanie moie do Ich Mu, ne videar in re communi nihil agere. Oddawam się zatym w łaskę W. M. M. M. Pana. Dat. 12 Decembr. 1633.

Cedula do tegosz

Racz to Wm M. M. Pan mieć in consideratione że się na to zanosi w Woisku aby Oberszterowie Cudzoziemscy dla supplementow tu w te Kraie przsłali ostatnia by to była zguba Nas y Kraiow naszych, bo iako tak roczna Expedycia tych tu Woiewodztw naiwięcey uciążyła, pewnie y w tym roku iuz iako ćwiczeni łupieżcy dokuczyliby nie tylko poddanym naszym ale tesz y uboższey Braci naszey. A może bydź iako mię z Obozu przestrzegaią bez tego, tylko się takowego łupu chce barzo PP. Oberszterom. A snadz y to iest że umyślnie Piechotę rospuszczaią, z muszkietow ich odarszy, aby zatą okkasyą zapłatę sobie nieprzystoinie pozyskali. To pewna że ich więcey daleko uciekło, niżli ich pobito, a tak się to piesze Woisko zmnieiszyło, że iako mi piszą, ledwo by się nalazło 5000. Piechoty. Prosiłby tedy o to Jeo K. M. aut Bonitate istius Conventus wr. Naprzod aby tu w te stronę dla tych supplementow nieposełano, ani tych tu Woiewodztw Podlaskiego, Mazowieckiego y Płockiego iuz wszycz zniszczonych nieobciązano. Druga, aby J. K. M. wspomnieć raczył Ich Mćiu PP. Hetmanom przy sobie będących aby pierwey iescze niż płaca doidzie, był popis Piechoty y Jezdy, y Inquisitia pilna kto zginął kto uciekł, y żeby Słuzba tym tylko szła ktorzy albo zginęli w potrzebie albo tera są sami w słuzbie; to iest aby zabitych Successorom płacono a po ich śmierci żeby iuz słuzba więcey nieszła z ktoreiby tylko obrywki wielkie Oberszterowie mieli z wielką szkodą Rzpltey. Posyłam Wm Protestacyą Sług moich przy Rzeczach ktore przez Pułtusk w mię

bytnosci

bytności moiey z Podlasza nazad ku Łęczyckiey Ziemi prowadzono.
P. ten Arciszewski był to Porucznik drugiego tam eiusdem nominis kto:
ry tu długo około Warszawy y około mnie zbieraiąc Piechotę na swego Ober-
sztera nieznośne czynił łupiestwa oddawszy Piechotę bratu dobrze zy:
wnością naspiżowaną, ten ostatek który się tu w tym piśmie naidzie prowa:
dził do domu: Moim zdaniem w inszych rządach, godzien by szubienice
bo miedzy tymi Wotmi poznawali słudzy moi to, co u mnie wydarto a to
mu niewzięto nie tylko oglądano co miał w Wozie, y takową liczbą ludzi
Szlacheckich oswiadczono. Co dlatego Wm. M. M. Panu oznaymuię
abyś wszych Ich Mciu przestrzedz raczył aby w tym spolną prośbę
wnieść raczyli do I. K. M. zeby nas drugi raz, takimi niezbożnymi O-
bersztrami nieobsyłano, a rozumiem zeby tego potrzeba dotknąc inisto
Laudo ktore się teras sstanie na tym Zieździe. &c.

Radoszewski

Do Je. Msci Xzą Biskupa Łuckie[o]

Niemoze nikt więcey vskarzać się na niesposobne zdrowie iako Ja,
bo y lata są ktore to za sobą noszę, y vstawiczne prace na słuzbach
Rzptey y Kościelnych prawie z młodości moiey, niesposobnego mię czynią
do pracy, poki iednak mogę, rad bym y zdrowiem moim zastąpił zdrowie
Oyczyzny. O dostatkach mi nie mowie, bo co się było z młodych lat spo:
sobiło, przypadły iakom iawział Biskupstwo Płockie czasy potemu
ze się to stracić musiało, y teras w liczbie tych zostawam, co nie mieiąc
Wspominaiąc rationes meas anteriores maiąc Biskupstwo Łuckie,
ktorego częsć większa iest na Czynszach gotowych pieniężnych maiąc

Opactwo

Tynieckie Felix eram et proximus opulentioribus, poszło to precz załowai y szkoda y Wm. M. M. Pan nie raz załowai żeś wziął Biskupstwo
Łuckie nie może bydz zaras dobrze spytai Wm. wiele pługow w Czołaczewie
y w Porczynie za mnie wychodziło, tok się rzec może o maiętnosciach
w Podlaszu przez kogo takie defecty, rozumiem że nie tylko annus gratiae
non debetur, ale też Actio repetundarum daretur. Co się tknie Opactwa
Swiętokrzyskiego, w tym że się prawda rzeknie Krol IM. żadney
prorogaty czynić nie mogł, bo Pan Swiecki rzeczami Duchownymi
nie rządzi, iesly Ociec Swięty prorogavit Wm. unum annum i Successor
odeymnie, przyznawam że Wm. M. M. Pan masz wielką szkodę y krzywdę. Strony przysięgi Wm. ta nie może bydz tylko przedemną wzymona
gdyż tales Commissiones ad solos Epos dirigit Curia Romana, nec y quibus de negotium committitur alios subdelegare possunt, nisi forte id in
Rescripto Aplico expressum fuerit Epos sibi pares. Ani tu ona Regula idzie Delegatus a Principe alterum subdelegare potest. A error
minimus in tali negotio Canonicas poenas induuit, gdyż y ia ktorym na to iest od Oyca
swiętego naznaczony, powinien iestem odesłać przysięgę Wm. do Oyca swiętego
authentice wydaną. Seymiki Podlaskie nie wiem iako się odprawią, atoli
czynię staranie y porozumiewam się z Przyiaciołmi moimi, pro die X.
Januarij złożone są na ieden dzien oraz we trzech Powiatach. Jaki
defect iest w Woysku iaka nie podobna com z listu IM Pana Podskarbiego
wyrozumiał zapłata, y tych o ktore się teras frasujemy podatkow
przyszłe czasy to pokażą prędko. Proszę raz Wm. M. M. Pan starania
swego

swego do tego przyłożyć, y do swych na Podlaszu Confidentow napisać aby nie trudni mieli tego co iuż wszytkie Wdztwa pozwoliły. W Moskiewskiey Expedycyi po Panu Bogu nadzieia iest w pilnym zawiadowaniu Je. K. M. że sam rząd woienny wszytek wziął na się, y że nie prożnuie co dzień tym więcey Nieprzyiaciela in arctum redigit. Zaczym nie podobna aby długo trwać musiał a zwłaszcza kiedy widzi że nad opinią iego niedbaią. Naszi nie na Zimną w ziemię się wkopawszy, ognie sobie palą, a nieprzyiaciel rozumiał, że Krol JM. nad święty Marcin dłużey trwać w polu nie mogł y nie godziło mu się. Już się tesz Naszi z łaski Bożey odżywiaią się, nie tak narzekaią na nędzę iako przed tym, y na to się sposabiaią aby całą zimę będzie ły tego potrzeba trwali na tym mieyscu. Woyska Nieprzyiacielskiego więcey iuż w Obozie niemasz 10000. y to znędzonego, przy wszytkim zeszłego mieliśmy listy o tym de data XIX Novembr. Oddawam się zatym w łaskę Wm. M. M. Pana y Brata. W Peczny d. 12 Xbris 1633.

Praeposito Crusuicien.

Nec breues tuae literae, nec rigentes frigore, de quo non tam conqueri videris, quam illudere Mondowitico Vaëri. Pardum frigus appellare consueuimus, etiamsi in Castris manseris non te assequetur igitur de conscicenda fugâ ne cogitaueris, nam etsi vir Ecclesiasticus sine magno dedecore timidus dici et haberi potest, turpe tamen est eundem committere, vt delicatus appelletur. Quod si te necessitas compulerit cede potius, quoniam Maiores Poloni tui negant fugere esse hominis in illa altioris spiritus Prouincia nati, maximè cum Polonus noster Cuiauius dici eadem nomine da magno et inuicto

ferat animo. Persta et obdura, illamqz felicem praestolare horam qua tibi
etiam imbelli et ignavo partâ victoriâ impunè gloriari licebit et quamvis post
principia steteris primi pili Centurionis vendicare decus. Quod utinam
fiat nosqz votorum quae spopondimus rei, ad eadem persolvenda laeti hila:
resqz nos accingamus. Haec ad literas die XIX Novembris ex Castris
datas. Commendo me amori et gratiae D.V. C. Peuinen. praediolo meo
die XVII. Decembr. 1633.

Ładzik

Do Je° Mci Xża Kanclerza Koronnego.

Trudno nam ktorzy sylvestres in sylvis vivimus respondere paribus officijs
humanitati V(estr)ae iedno Wmw Dworskich B. aut respondebit ingenti contex:
tui literarum. Zaprawdę it in admirationem ludzkość Wm M. M. Pana y
Brata ktory omnibus communicas y mnie samego pene premis pondere literarum.
Quando ad nos victores redibitis, trzeba abysmy Wmw gemeulati witali iesly
nihil in finibus relicto pacati comparebitis et pacate stipendium reposcetis. O to
staraicie się, bo iesli zespowawszy nas, dopiero do Tractatow się z nami sedylicie
extremum erit. Nad wszytkie (pisze mi IM Pan Podskarbi Koronny) na
proch, kule, knoty y expensy, na samego zołnierza wychodzi na cwierc
złotych 800000. Głowa mi się zawraca zdami się iakobym immensum chaos
malorum miał przed oczyma, ani Podlasze ani Mazurowie tego nie zapłacą.
Maią Wmw tam Rachunki Skarbowe, mało bardzo obiecuią. Z naszych
Seymikow, choc wszytko iako nam nadzieię pokazuie, non magna accessio.
Tu nam trzeba pokazac quantum Patriae causa cupiatis, quantum sapiatis,
quantum a Civibus vestris amari cupiatis. Humanis intellectu maiora sunt
quae

quæ à vobis expectamus. Tertio abhinc anno clima meum fatale imminet, vos superstites videbo ut salvi sitis, nobis sufficient mori cum spe. Że Pan Koberzycki tu się do nas wraca, dziwi mi znać nemo causam assignat, et ille silet magnum secretum, y kiedybyś mi beł Wm. nienapisał że delectaris conversatione ipsius existimassem illum proditionis accusatum. W liscie do X. Koludzkiego natknąłem dolorem meum privatum w ktorsz to Wm. uno benignion verbo. P. Poniatowskiego ktory pod Chorągwią Pana Madalinskiego służy zalecam Wm. minimo signo benevolentiæ dasz mu Wm. satisfactią. Siostrzanek to nieboszczyka X. Petrokonskiego, cui ego omnia Wm. aliquid debes. Seymik w Warszawie wczora się odprawował iescze niewiem sed puto ex animi nostri sententia bo Particularne dobrze stanęły. O Podlaskim Seymiku mamy dobrą nadzieię, y staramy się czymi mężami sąmy, y że Wm. na mnię to wkładasz, trochę się tylko frasuię, quis enim audeat vobis succensere. Jc. Mci Pana Krakowskiego z Pogany szczęśliwa rosprawa iuż dotych czasow impleuit auditum vestrum. Res profectò magna acta est, by y Moskwian mogł o tym wiedzieć byłby tańszy. Ratisbona per Veimanum intercepta, cięszko wczym Bawarskiemu Xiążęciu y samemu Wiedniowi. Variat fortuna nunquam stabilis in alys locis Cæsari favorabilis, sed vos de his plura. Nos vobis hoc anni principium felix faustumque vovemus et à vobis ipsam expectamus faustitatem et salutem. Supplementa żadaiakie na Pruskie Zamki, bardzo tu ludzie wtrapiły. Naiduią się ktorzy y pod prætextem Obozowym zaciągaią się

aby

tylko tupieli. Nowego roku z serca WM. życzymy szczęśliwego, vestra sa:
lute nostra continetur salus. Oddawam się zatym w łaskę WM. M. M.
Pana y Brata. W Pecyny d. 17 Decembris MDCXXXIII.

JeoMć X. Kuiawski vskarza się na niesposobność zdrowia swego, in dorum
expecto wiadomości od JeoMći, bo z Piotrkowa miał się wrócić do Wolborza
Pan Woiewoda Podlaski periculosè aegrotat, si quid humanitus ut fit, P.
Podkomorzy Drogicki caeteris omnibus aptior w tym upewniam, y kiedy
tego tanto augebitis honore, poidą rzeczy dobrze na Podlaszu. Pan Woie:
woda Mazowiecki ne per literas quidem odważ się do mnie pisać swoie dłu:
gi swoie trudności in immensum exagerat. Podkomorstwo Wyszogrodzkie
przypominam WM. y Pana Karnkowskiego na nie. Iterum vacat Horążstwo
Liwskie, iest tam w Woisku Pan Durin brat mego P. Podczaszego ranny
z postrzału, ale nie tey by nagrody potrzebował. Jeśliby można rzecz na
powinnego mego P. Dybowskiego w tym tam Powiecie rodowitego, choćby
Podczastwo vprosić.

Do Krola JeoMći

Zawsze wprawdzie powinność to nasza po nas wyciąga abyśmy za zdro:
wie y powodzenie WKM. Pana naszego Miłego Pana Boga prosili: ale
teras tym więcey kiedy z nowym latem nowy prawie się świat nam odwiera
y ludziom, a tym więcey Panom naszym nową otuchę za błogosławieństwem
Pańskim do nowego podaie szczęścia, słusznie abyśmy wszyscy gorącym
sercem modlitwy y ofiary nasze obrócili do nieba, o to Maiestatu Boskiego
prosząc, aby WKM. Pana naszego w którego zdrowiu y szczęściu
wszytko

wszytko całey Rzpltey zdrowie y szczescie zamyka się, szczescić y błogosławic raczył; aby poniżał Nieprzyiaciele W K M. aby w tych pracach y trudach woiennych, sam był obroncą W K Mci, czego pewni iestesmy, bo widzi to Swiat wszytek że W K M. bella Domini geris, zdrowie swe odważasz za Kościoł Boży, za pomnożenie Wiary Katholickiei y za miłą Oyczyznę. Wierne zatym poddanstwo y modlitwy moie Kaptanskie oddaię właskę W K M. Pana mego Mcego. W Pecyny d 17 8bris 1633.

Do Ie. Mci Pana Narzymskiego

Iaki było zdanie Wm moich Mcwych PP. na przeszłym Seymiku Deputackim, pisałem ia do Ie. K. Mci Pana naszego, vskarżaiąc się ò niewydanie soli; Zaczym dał raczył Ie. K. Mci Mandat do Ie. Mci Pana Podskarbiego, ktory kiedym przy liscie swym do Ie. Mci posłał, odpisał mi iustificuiąc się, zaczym mnie tesz przyszło tę Iustificatią comunicowac inszym Ich Mciom, niewiedząc żeby ta I M Pa Podskarbiego iustificatia Wm: miała afficere, iakosz y on sam w liscie swoim niewspomina Wm: Napiszę ia do Ie. M. ò tym według zdania Wmi: Podobno to ò te pułtora sta beczek idzie, ò ktorych iesli się iusz liquidacya w skarbie stała, y iesli kwit samego I M Pa Podskarbiego zaszedł, ia wiedziec nie: mogę. Oddawam się zatym własce Wm M. Mo Pana. W Pecyny ut sup.

Do Ie. Mci Pana Podlaskiego

O Seymiku przyszłym Drogickim zniosłem się z Wm M. M. Panem ktory za roskazaniem Ie. K. M. Pana naszego Mcego diriguie I. M. P. Woiewoda

Podlaski mnie iako nie tego tam mieysca Senatorowi, daleko w to się wdawać nie godziło, wm moy Mi Pan mozesz usłużyć w tym Ie. K. Mci y pokazać to że na zyczliwości wm nie nieschodzi. Mamy Pana takiego ktory dobrze umie uważać zasługi ludzi wielkich, y pa takowych Ziazdach na ktorych zdrowie Oyczyzny należy sobie zyczliwych. Nie wątpię że Wm M. M. Pan oswiadczysz tę chęć Ie. K. M. na tym Seymiku. A ia obiecuię to Wm memu Mciwemu Panu donieść do wiadomości Ie. K. Mci wszelakie staranie w tey mierze Wmci. Poszczyzni y Ie. Mi Xdz Biskup Łucki Brat moy y Ie. Mi Xdz Canclerz Koronny. Szerzei o tym I. M. Pan Podsędek Drogicki imieniem moim rozmowi się z Wmcią y przyczyny powie dla ktorych teraz deesse Patriae non debemus, i akosz na to y insze wszytkie Włztwa zgodzieły się. Oddawam się zatym w łaskę Wm mego Mciwego Pana. W Pułtusku 26 Iobris 1633.

Do Ie. M. P. Sędziego Drogickiego.

Napisałem ia do I. Mci Xa Kanclerza Koronnego że Wm w Powiecie Drogickim na tym mieyscu posadzony wiele mozesz miedzy Bracią, że nie nie będzie schodziło na chęci wmi przeciw Ie. K. M. na tym przyszłym Ziezdzie Drogickim. Wie iuz o tym Ie. K. Mi a ia nie wątpię że Wm nie zawiedziesz mnie y tego o Wm upewnienia, ktorem podał do uszu Ie. K. Mci. A uczynisz to Wm nie tylko sam z siebie, ale tesz drugim Ich Mciom powodem będziesz aby chętnie na takie sztuki Ie. K. Mści pozwoleli na ktore wszytkie insze Woiewodztwa zgodzieły się. Oddaię się zatym w łaskę Wmci mego Mciwego Pana. W Pułtusku. ut supra.

Do Pa Łobierzyckiego

Do P.ᵃ Kobierzickiego.

Nikt nad mię więcey wiedzieć niemoze o vprzeymy zyczliwości Wm przeciwko mnie, z ktorey zawsze byłem content. Gospodarstwo moie Pułtuskie vnum Dominum poscit, qui hoc vnum curet, niedostawało mi tego y wtym y w przeszłym roku, zaczym przyszło mi ie inaczey odmienić. Ia wm zatrzymawam w miłości powinney y wtym staraniu ktorem powinien tym ktorzy ze mną chleb iedzą, y ktorym tesz kiedy się podadzą okazyie służyć będę mogł. Iey Mći Pani małzonce Wm zalecam służby moie, s ktorymi oddaię się własnie Wm. W Pułtusku vt supra.

Do Je: Mći Xża Arcybiskupa Gniez:

Dwoie pisanie Wmći mego Mćiego Pana oraz wziałem, pierwsze die 10. a drugie 15 Decembr: dane. Iuz to zwyczaina v nas na słabey nici wieszać salutem Patriæ; Ato opatrzność Pańska nad nam do tych czasow była, ze ręka iego Boska niedopusciła nym vpaść y zginąć. Widzimy to y wtey wyprawie Je⁰ K Mći, y wtey rosprawie ktorą Je⁰ Mći Pan Krakowski miał z Pogany. mym ia nadzieię w miłosierdziu Boskim, ze y te trudności ktore supersunt, on sam vłacni y niedopuści aby to Krolestwo, Catholica hæreditas ipsius, miało ійć sub extremum discrimen. Bardzo mi się podoba ten sposob z Dobr Kościelnych wybierania Poborow, kiedyby tego chcieli dopuścić Swieccy, byłoby znaczne augmentum podatkow z Miasteczek y wsi naszych, niehandlowaliby Pobory pieniedzmi Rzptey. Iuz Mazowieckie Wdztwo pozwoliło podatki na drugi Rok, niewątpię ze y Podlasze tosz vczyni. Osol wszędzie

po

Seymikach iest skarga, trzebaby przecię iakokolwiek accommodować się w tey mierze. Zelus Ie° M^{ci} X^{dza} Nuncyusza laudabilis, ale cobysmy my w tey mierze uczynić mieli ia niewidzę, tylko to podobno co tesz Przodkowie Nasi za Krola Augusta uczynili, ktoremu był Calvinus dedicaverat Opus suum, otrzymali to na ten czas u Krola że publice pokazał isz niewdzięcznie działał przyiąc takiego upominku od Kacermistrza, pokazuiąc się bydz Panem Katholikim, y posłusznym Kościoła Bożego, ktory broni tego aby żaden Katholik nieprzyimował ani czytał Ksiąg od Haeretykow pofałszowanych. Dantiscani iam olim excusserunt iugum, y niewowina im etiam falsissima do Druku podawać. Więc y ten ktory to snać Dedicatoriam Epistolam obtrudit Principi, impia licentia iam olim indu~~ratatus~~^{ra}tus est. A to z łaski Bożei y z drugi strony nie wiele widzimy, aby za tą Nową Ewangeliją miał się kto obracać z Narodu naszego, y owszem quotidiana Conversiones Haereticorum in Polonia laetificant Ecclesiam Dei. Nam się przyidzie trzymać przykładu Przodkow naszych ktorzy dosyć szczesliwie bez zatrudnienia y rozruchow, lentis remedijs zatrzymawali Całość Wiary powszechney. Patribus Societat. quid sit concedendum puidę wewszytkim za zdaniem W M^{ci}, barzo bym chwalił ich Missiones, kiedyby ie czynili czynić tam gdzie potrzeba, iako przy Mazowszu iest kilkadziesiąt wsi w Prusiech nowey osady Polskiego Narodu, bez Kościołow bez Boga: ale lepiey tu nawiedzać Panow ktorzy nie łaskawi na Plebanow, et in Domibus privatis Sacra obire, niemyśliłem o tym

à Adz

i X. dz Prowincial napisal do Spowiednika mego, iakobym ia miał y Wm, y drugich Biskupow commouere aby na to nie pozwalali, Mam Copią tego listu com naprzod do wm mego Mciego Pana o tym pisał nie więcey w nim nie masz tylko to co y teras, referowałem się na zdanie Wm samego. Ludus fortunae in Imperio P. Bog to wie kiedy y ustanie ta alternata, et cui vltimo dicere liebit Vici. Zyczymy y Pana Boga o to prosimy vt Catholica triumphet pars. Niesposobnego zdrowia wm. mego Mciego Pana załuię, odmien to da Pan Bog nowy rok nastempuiący, ktorego ia szczesliwego wmci memu Mciemu Panu z serca zyczę y wm: szuię. Oddawszy się zatym etc.

Do Ie° Mci X.a Kanclerza

Iey Mci Pani Chorązyna Sieradzka iako wm wiedziec raczysz Acc zbye Wuitostwa Sieradzkiego y Bogumilowa maiąc insze vota przed sobą, ozywało się kilka kupcow, ale bez gotowych pieniedzy. A tosmy Ia y I.M.X. Biskup Kuiawski odwazyli się na to, chcąc przy Oiczyznie mieć tę tam sztukę chleba na Synowca ktory ze teras iest w Hiszpaniey parum tutum nobis videbatur prosic Ie° K. M. o Consens nąn, P. Bog to wie iako się z tey tam dalekiey peregrinatiy wroci. Powierzylibysmy tego P.u Adamowi Pomiałowskiemu ktory przymnie iest, kiedyby Ie° K. Mc Consens nąn dai raczył, iakosz o to pilnie proszę, wm. mego Mciego Pana abys wm. Consensy osobne ieden na Wuitostwo Sieradzkie a drugi na Bogumilow, ktora Wiska nulla summa est onerata ziednac, y pierszą Pocztą mi przysłai

raczet. a ia wtym upewniam ze Iey Mći Pani Chorązyny nikt tego te:
piey nie zapłaci, iakoszy teras posełam do ręku Iey Mći 7000. złotych
a puł siodma ostatek wedtug ordinatiy Iey Mći oddasię.
Powiedział mi P. Karecki zes uzbeł wm moy Mći Pan ziednai
raczeł Consens na te Dzierzawki na Syna Ie. Mći Pana Brzeskiego, ale
ze Pani Chorązyna zadną miarą nie chciała na to przypaść tak naostatek
medzy Corką a Synem stanęło ze Pani Chorązyna posag ktory od Oica
wzięła całie wraca a Ie. Mć Pan Brzeski dał list swoy do Wmw
służący pozwalaiąc aby beło wolno Iey Mći Pani Chorązyney przej
dai tę maiętność komu będzie chciała iakoszy teras 7000 złotych
zlecieła Iei Mć aby od Nas odebrał P. Kretkowski Ierzy, wczym
wszytkom ze się sczyrze idzie upewniam Wm Mo Mo Pana.
Po napisaniu listu, przyszła Poszta z Poręmby, animowai mię Wm
moy Mći Pan raczysz ad res magnas gerendas non tam sexaginta anni
graues mihi sunt, abymą sam przez się niezyczył sobie mieć okazyi do
usłużenia Oiczyznie, ale tak watłe iest zdrowie moie tak częste przy-
padaią niezwyczaine przypadki ze in dies magis me deficere video.
Pan Woiewoda Wilenski singularis vir fuit, trudno takiego drugiego
przybrai. Szerszey o tym potym teras to tylko przypomnię ze niewidzę
przyczyny, aby ex ordine Ecclesiastico miał być Commisars ad tractan
dum cum Ruthenis, ktoryby sobie primas partes miał vendicare.
Za Krola Augusta Secretary Minores X. Sulikowski X. Goslicki
maioribus

maioribus Legatis pro consilio adiungebantur. A też każdy z
JJ. Świeckich plus dicendo et agendo potest, z łaski Bożey non
desunt subiecta inter Senatores et Equites nros, a zwłaszcza maiąc
Instructią dostateczną. De iure Regni disceptare cum Axelio ina:
nis labor, omnes praetensiones nrae solauntur ab illo, quia beneficium
Domui Gustauicae a Repub.a Suetica sub conditione datum, cessante con:
ditione per eandem Rempub.cam reuocari potuit, quae de re armis iam discepta:
tum et Prouinciae interceptae quasi obsides euicti iuris a nam o to naimię:
cey dzie, bo de Suetia armis contendere votum publicum in contrarium
currit. Jesly Biskupa trzeba na Traktaty, trzeba młodego, zdro:
wego, czerstwego, rozumiałbym Je. Mu X.a Biskupa Przemyskiego,
sufficienter versatum in rebus nostris. Więc y Je. Mć X. Licowski
Je. M. X. Kamieniecki, ista subiecta omni exceptione maiora. Wmć
mnie tego nie zyczy, abym na dyszlu miał konać, ten ktoremu iuz przystoi
za piecem kryc się przed smiercią, a grzechy swoie opłakiwać. Non
tam sexaginta anni quam aetas laboribus fracta exigit a me rationes
vitae praeteritae, na co trzeba się gotować, abysmy iakokolwiek mogli
stanąc in illo puncto a quo dependet aeternitas: nihil confictum Wmć
existimet in hac mea querela, co dzien widzę detrimenta maiora valetudi:
nis. Dat. Pultouiae ut supra.

Ioanni Pembicio Praepto Crusuicien.

Fictam fuisse formidinem tuam, de qua proxime scripseras, posteriores
literae

tuaͤ declarant, nempe tu quoqz vallum struis et Mineruæ alumnus cum sis ad durum Martis opus te accingis. Præclari isti tui ausus, non timidum hominem, sed veteranum militem te esse declarant, quod si inter ipsos hostium cuneos victoriæ titulum fixeris quanti tibi redire ad nos licebit, nam vt triumphes fortasse alij non patientur ego certè triumphalem lauream coronam, quâ Prisci Romanorum Imperatores caluiciem tegere solebant, tibi decernerem. Est tamen quod te moneam, cum sacri ordinis sis, maiorem periculi quam militaris decoris rationem ducas, verbis audacior quam factis et si maior vis ingruerit Cede malis nec contra audentior ito. Saluberrimum hoc fuit multis et Plauto ille miles gloriosus ea ratione salua dignitate saluus semper fuit etiamsi vniuersos exercitus nimis conficere solitus esset. Vos vt Dei magis quam Ducum vestrorum ope ac præsidio tuti sitis, ex animi mei sententia voueo. Commendo me gratiæ Illris D. Vræ. Pultouiæ 29 Decembr. 1633.

Ad Adm Rdῦ Dnῦ Kotaczkowio.

Oculum simplicem. Quo quidem hactenus Rda Dtio Va. carere visa est dum contra disciplinam Ecclesiasticam Decretis Ecclesiæ superbè obmurmurat eaq; priuato iudicio temerè improbat, meq; malè iudicasse fictis conuincere vult præstigijs. Sciat D.V. me tales bouinatores, ne psi quidem facere Episcopus sum à Deo et sede Apostolicâ constitutus; meum est inter lepram et lepram discernere, vestrum ni fallor audire, etiamsi præsumpta opinione adipiscendi Episcopatus tumeatis. Non posse Ecclesiam et eos quos illa summum locum tenere in suo gremio voluit, quid sit falsum, quid sit

sit impostorium decernere soli Haeretici blasphemè existimant. Beidownae causam nullo odio sed Zelo diuini honoris diminuti motus expendi et adhibitis eruditissimis Theologis et iurisperitis quid de ea sentiendum sit decreui, Sacerdotem superstitionis suspectum ab eâ remoui iuramento prius obstrictum, nunquam se eius personae commercio vsurum. Rectè me iudicasse probat Sedes Apl[ic]a, probant vt initium sumam ab Ill[ustrissi]mo D[omi]no Archiep[iscop]o Gnesnen[si], reliqui omnes Ep[iscop]i; tibi vero errare videor qui ne primis quidem labris ea quae ad probandos Spiritus seruiunt degustasti. Sacerdos nouitius veteranos Episcopos et Sacerdotes imperitiae arguis et metum incutis nullâ aliâ ratione motus nisi spectris certis visis, quibus me terrere vis ne Dei causam agam. Vestrum est Panicos istos timores spargere. Quale exitium honestissimae matronae Castellani Rauzen[sis] coniugi minati estis si Beidownam à se remoueret; quid de meo famulo confinxistis? quasi ob eam causam quod de Beidowna malè sentiret cuspide sutilis confixus fuerit, qui tamen nunquam meus fuit famulus. Sed quid multa? spargitur à vobis fama Ep[iscopu]m Luceorien[sem], nuper vitâ functum virum in re Ecclesiastica et publicâ rectè et summa laude versatum ideircò quod vestris clandestinis congressibus non fauerit amplius viuere non potuisse. Haec sunt vestra miracula, quibus nos ad credendum impellere vultis. Hic modus promouendae pietatis longè diuersus à Chr[ist]o D[omi]no, qui cùm aliquando à Discipulis suis postularetur, vt eis vrbem inhospitalem igne excindere iuberet, caelesti lenitate respondit. Nescitis cuius Spiritus estis. Filius hominis non venit animas perdere, sed saluare. At vos perniciem nos incursuros

denunciatis

cùm vestram salutem curamus, cum vobis ea quæ illicita sunt prohibemus, cùm ne Sacerdos assectator sit fœminarum monemus. Vidi particulam literarum Rndæ DV. nescio ex quo desumptam Canone, oppositum certe hactenus docuit Ecclesia: neminem posse sibi Confessarium eligere sine scitu Epi, nisi id illi Summus Pontifex indulserit; quo Privilegio Rex noster et aula gaudet; Sed fœminis sacro etiam velo coopertis absit vt concedamus, vt Confessarium ad suum placitum eligere præsumant. Multa sunt in illa Epistola ad meum confessarium scripta digna animaduersione et reprehensione, moneo DV. ne prius doceat quam discat, et memor sit quid debeat ijs quos aliquo loco in Ecclesia esse non ignorat, quo titulo Epus honorandus sit ab ijs qui sciunt edoceri velit, seculari honore Ecclesiasticum commutare nolo. In bonam partem accipiat Rnda DVa paterna mea monita et imposterum sciat, non solum Hæreticum sed Diabolicum esse Ecclesiasticæ resistere potestati; quo sanè vnico eoqz verissimo indicio vos decipi et prestigijs obnoxios esse conuincimini. Faueatne vestris institutis Pinkievicius, an verò vos illi id affingatis, ego non multum curo habet ille suos præsides, suos moderatores, qui tamen me rectè iudicasse concordi fatentur voce. Bene valere Adm Rndam D. V. cupio Pultouiæ d. 30 Decembris MDCXXXIIIJ.

Annus 1634.

Do Je° Mci X. Za Arcybiskupa Gnieznieńskie°

Jaką daie o sobie sprawę P. Starosta Bobrowniki posełam Copią iego listu

listu do mnie, s ktorego wm moy Mći Pan wyrozumieć będziesz raczeł rationes iego: Maią tam oni domesticas suas dissensiones, à obadwa ci Domy rodowicie są w Dobrzynskiei Ziemi, Mam ia z obudwu stron mieo confidentiy, gdyz P. Cętmiki Sędzia Dobrzynski trzymaiąc odemnie Porzno vnus est ex Domesticis meis, ale iesly takim sposobem Poborca stanął, swaki tego niemogę, à tym mniey takiego na Trybunale Radomskim Processu, iaki vrost ztego pozwu ktorego Copią wm memu Mću Pu posyłam, zaprawdę niezda mi się być ex dignitate prntis status takiemi stracdami nastempowai na Szlachecki stan, y to co było albo ambiguu albo remissu na kilku Seymach, poddawai pod priwatne sądy, na Poborce et res Fisci tractantes vczynione. Oddawam się zatym w łaskę wm MMćPana y Brata. W Pułtusku die 1a January 1634.

Serme et Rdme Princeps. Epo Vratislavien.

Recurrente eo tempore quo Catholici natum Deum et Dominem ac si nunc editus esset venerantur, et nouo oriente anno, pietas Christiana à nobis exposcit, vt annuâ tanti beneficij memoriâ, et ipsi excitemur ad persoluendas diuinæ maiestati gratias, et alios ad testificationem grati erga Deum animi prouocemus. vt mente et spiritu innouemur, vt noua auspicia, noua vota grata cœlo, nobis salutaria sincero pectore concipiamus. Id mihi vel maximè conuenit seni Episcopo et veterano Domus Regiæ famulo: qui libenter fateor me secundum Deum omnia debere Sermis piissimæ et sanctissimæ

memoriâ

Sertis V. parentibus. Sed quid potissimum precer Serti V. et quibus votis eam prosequar? nempe vt in multos viuat annos, et ad seram vsq. senectutem producat ætatis spacium? atqui hoc naturæ donum multis etiam improbis contingere videmus, diu viuunt vt in æternum moriantur. Morientes ait Propheta non viuant, Gigantes non resurgant quia visitasti et contriuisti eos, et perdidisti omnem memoriam eorum. Hi quidem ita pereunt, at sanctitatis senectus longe felicior, quæ qualis sit pulchre describit Spiritus Sanctus. Senectus venerabilis est non diuturna neq. annorum numero computata, cani autem sunt sensus hominis et ætas senectutis vita immaculata. Hæc est floribus vernans, hæc semper virens et viuida senectus æternum duratura et non tristibus rugis faciem exaratura non canicie caput aspersura sed cælesti lumine animum illustratura. Hanc æmuletur Serenitas V. hanc ambiat, in ea se exerceat morum grauitate, pietatis studio, eruditione et doctrina, magno Principe, magno mox futuro Sacerdote digna, crescat annis, senescat virtutibus quarum veneratio certior est quam annorum, deniq. eo semper adspiret vt in virum perfectum euadat, vt et generi Regio quod supra quam dici potest clarum et illustre est et stationi sacræ in qua Serenitatem V. Deus collocauit respondeat. Hæc Serenitati Væ precatus omnem præterea felicitatem magnitudinisq. Regiæ incrementa Serenitati Væ à Deo exopto et solenni comprecatione voueo. Humillima mea obsequia defero Serenitati Væ. Pultouiæ Calend. January 1634.

Do Krolewny Jey Mci.

Znam powinnośći moie, abym w każdym czasie oświadczył życzliwośći moie

mnie W K M. podawa nam teras do tego okazyią wesoła pamiątka narodze:
nia na Swiat Boga y człowieka Pana naszego, przywodziemy sobie na
pamięc tak wielkie dobrodzieistwo ze Bog ktorego niebo y Ziemia o:
garnąc niemoze stał się dla nas maluczkim y vbogim, Krol iesz z Krolow
vrodzony, w Krolewskim tesz Domu ma mieć naiwieksze poszanowanie,
czynisz to W K M. z pobozności swoiey, y poddawasz wolą swoię pod moc
tego Krola, ktory nie tak Ziemskiego panowania potrzebuie iako serc
naszych, ten aby W K M. rządził, aby wszytkie sprawy wszytkie
mysli W K M. obracał ku chwale swey swiętey, aby Sierostwo W K
M. miał w opiece swey, iego swięte go maiestatu niegodny proszę. Win:
:zuiąc przytym W K M. na ten nowy rok szczesliwego powodzenia
Oddawam zatym modlitwy kapłanskie y posługi moie naniszsze w łaskę
W K M. W Pułtusku 1a Janua. 1634.

Do Panny Vrszule

Xżu Dziekanowi Poznanskiemu Sekretarzowi Je° K Mći po:
ruczyłem aby powinność moię oddał Krolewicowi Je° Mći y Krole:
wnie Jey Mći, takze y Wm: aby winszował szczesliwego nowego roku
ktorego z serca zyczę, a o to proszę abys mię Wm podannemu ruczyła
chowaiąc w łasce swey, do ktorey się oddawam z posługami memi iako napil:
niey. W Pułtusku vt supra.

Do Je° Mći Xa Arcybiskupa.

Je° Mć X. Przecławski oddał mi list wm mego Mćé Pana strony
drukowany Bibliey we Gdansku, iuzem ia zdanie moie oznaimił Wmu
memu

Mćiu Panu. Trudno temu zabiegać, co iest extra sphaeram activitatis mẽ, Krola Ie. Mu prosić abym nie przyimowat tego, lubo mało sprawi się, y to iednak czynię. Indicem librorum prohibitorum wydać y tę Biblią tam włożyć, declaratis paenis, quibus tales Libros legentes tenentur, Catholici monebuntur, Haeretici queri non poterunt. In Pseudo-Synodo w Orle Episcopi Electi w małey Polsze P. Ossolinski stary tamże pokazało się isz maią w Crakowskiei Ziemi na rożnych maiętnościach in concreditis Summam R. 200000. stąd nakłady czynią na Ministry na szkoły, iednemu Panu annuatim maią składać po R. 50000. zgoła czuią o sobie widząc conniventiam co się y teras w Obozie dzieie. Tych co się grożą vindicare loca impietati erepta strzeżi Pan Bog obrońca Kościoła swego. Synodu trudno składać aźbysmi mieli z Rzymu wiadomości iako się odprawi I.M. Pan Poseł. Czas y mieysce Synodowi rozumiałbym w Warszawie ze trzy dni przed Seymem, krwoli Litewskim y Ruskim Biskupom, ktorym do Piotrkowa daleko optarem autem omnes vt adessent. Z Obozu post dat 10 Xbris nie mam wiadomości. Miałem z Wilna de dat. 23 eiusdem od P. Podskarbiego Wielkiego Litew., sed in privatis tantum. Dziś albo iutro spodziewam się Poszty. Oddawam się zatym w łaskę wm ci mego Mćiego Pana y Brata.
W Pułtusku d. 5 January 1634.

Inuita et tremente manu haec scripsi, sed non semper idem possumus.

Do Ie. Mći Pana Podkanclerze. Coronnego.

Nie mam do tych czasow żadney pewney wiadomości kiedy teras nieżysz

byo

byc Wmć moy Mćiwy Pan y w iakim zdrowiu P. Bog Wmći z domowemi swemi oddał,
iednak że trochę tu słychać było o bytności Wmći w Wiedniu y o tym żeś Wmć
ku Oyczyznie powracać się raczył, Ja wprzeimy sługa y bogomodlca Wmći ozywam
się z życzliwą powolnością moią Wmći memu Mćiwemu Panu y na ten nowy rok
aby P. Bog swoie błogosławieństwo z nieba hoynie na Wmći wylać raczył, tego
Swiętego maiestatu przy Oltarzu Panskim prosić nie zaniedbywam. In negotijs
Reipub[licae] nostra omnis cura eo referri debet aby się ta Woyna Moskiewska iako
narychlei skonczeła, aby Zolnierskie długi były zapłacone, abysmy Oiczyznę
obronili od okrutnych y niepobożnych zolnierskich zwiazkow, Na drugą zaś
stronę co się tknie Szwedow nie wiem iesly iaka iest nadzieia przystoinych Tra:
ctatow, Wmći mego Mćiego Pana palma manet conficiendi istius negotij. Ja z serca
pokoiu życzę, widząc iako Oiczyznie ciężko z Woinami, y dlatego magis utilia
quam gloriosa consilia amplectenda censerem. A to y w Niemiech variat fortuna,
nunc his, nunc alijs benigna, a podobno długo tego będzie, y nierychło dostanie się
alterutri parti clara voce exclamare Vici, iesly nie Traktaty pewnie arma ta:
meczne rzeczy do tego nie przywiodą, oprocz żebyś Wmć moy Mćiwy Pan raczył
z sobą przywieść z Wiednia meliora vaticinia. Oddawam się zatym w łaskę
Wmći mego Mćiego P. W Pułtusku VIIIa Januarij 1634.

Panno Beidowno

Niepisałem do ciebie a ty do mnie piszesz wiążąc mię, sromota to y nieprzystoinoś
twoia, bo nie przeciwko tobie nieskazałem tylko to aby X. Iwanowski z tobą nie:
mieszkał. Nietrzeba Cudow czynić aby to była prawda coia na sądzie siedząc
roskazuię: bo sam Pan Zbawiciel nasz powiedział. Cokolwiek zwiążecie na Swiecie
będzie związano y w niebie. A cokolwiek rozwiążecie na Ziemi będzie rozwiązano

y

w niebie. Masz też moc od Boga niego w Piśmie świętym wyrażoną. Sny twoie y baiki nieruszą z mieisca prawdy przedwieczney, ale ty żeś iest pyszna y harda, że mistułbesz Zwierzchności, znać że nie od Boga ale od kogo inszego masz swoie obiawiania. Ie^o Mć X. Biskup Łucki, ktory nad tobą ma prawo, będzie cię sądził. Ia się żadnych przegrożek Diabelskich nie boię, y bym tey godziny miał umrzeć maiąc P. Boga przy sobie, prawdy powszechney Katholickiego Kościoła nieodstępuię. a ciebie żeś w Diecesiy moiey świętokradztwa popełniła, bluźnierstwy Sakramentu naświętszego zneważenie uczyniła, pychą y nieposłuszeństwem Boga Wszechmogącego y mnie sługę iego Biskupa Kapłana do wzgardy przywiodła, mocą moią y Zwierzchnością od uczestnictwa tych ktorzy Panu Bogu służą oddzielam. Idź że z tym do Ie^o Mći X^ża Biskupa twego a do mnie więcey więcey listow niepisz, bo za to Pana Boga chwalę że Diecesią moię uwolnił od twoich szalbierstw. W Wyszkowie X^a Januarij 1634.

Adm. R^nde D^ne. Kolackovio.

Hac quoque est superbia et arrogantia tua quod literis meis non responderis, vt ostenderes te esse discipulum primæ et supremæ superbiæ magistri. Supposuisti mulierem quæ nomine tuo evomuit blasphemias in præsentia Ill^mi D^ni Epi Luceorien. qui hic præsens fuit, coram illo stabis et respondebis, metietur te ille modulo tuo et scrutabitur originem sanctitatis fictæ, cuius indicia nulla hactenus videmus nisi mendacia tua et levitatem indignam sacerdote. Non audis Ecclesiam responde quo nomine censeri velis, consule viros doctos probos et eruditos, idem tibi suadebunt quod et ego. Ne mulieris somnijs credas quæ multos

Longè

longe te doctiores et sanctiores fefellerunt et in errorem duxerunt alias nimis temera:
rium te esse dicam, qui muliebris prestigijs et somnijs deciperis. Denuncio praeterea
tibi Iuanoviam poenam Irregularitatis incurrisse à qua non potent absolui nisi à Sum-
mo Pontifice excommunicatum praeterea esse, et te et Beidonnam ijsdem poenis
teneri, hoc addo ne fingere possis te nescire quid in Iuanoviam cum quo conversa:
mini decretum sit, quae cuperis intelliges ab Illmo Dno Epo Luceorien, qui
dum haec scriberem praesens apud me fuit. Vale. Dat ut supra.

Cardinali Sanctae Crucis

Est in Urbe Samuel Czosnowski nobili et illustri loco in Diaecesi mea natus.
Is cum ad sacros Ordines adspiret dandum hoc ipsius pietati putavi, ut eum Emi-
nentiae Vae commendarem. Patrimonij ipsius rationes satis honestae sunt, ex quibus
status Sacerdotalis dignitatem commode sustentare poterit, modestia ipsius et pietatis
studium quo ab honestissimis Parentibus is imbutus est satis compertum habeo, quantum
in literis profecerit, praesens cum ibi sit et nunc etiam studijs incumbat ipse ostendet.
Commendo eum Eminc. Vrae si forte protectione Eminentiae Vrae indiguerit,
openque et patrocinium imploraverit ne mea causa illi deesse velit. Regia
Mtas adhuc hostem Moschum obsidione premit, quotidianisq. cladibus af-
ficit, fames ipsa et frigora ingentia expugnatura videntur hostem, cum ut
extra munitiones prodeat, et pugnae copiam det nullo modo cogi possit. Regia
Mtas ante unum Mensem magnam partem Exercitus in Hosticum immisit,
eo fine ut Principi ipsi metum incuteret, et si forte nova obsessis subsidia coge:
rentur incepto desistere cogeret. Haec ad XXIV. Decemb. scripta ex
Castris habeo. Deum precamur ut Serenmi Regis nri divinos plane pro Republca

Christiana conatus felicissime evenire faciat. Humillima mea obsequia defero Eminentiae vrae. Viscomo XI. Januarij 1634.

Do Je. Mci X. Xža Kanclerza Coronnego

Niedziwni się Wmć moy Mćiwy Pan że na czas nie dochodzą listy moie Wmći przyczyna tego że albo Poszta minie, albo ia w drodze iestem albo do Warszawy nie na czas poszę, albo tesz niemąm co pisać. Przecię iednak niewątpię że wszytkie ktorekolwiek posyłąm dochodzą Wmći mego Mćiwego Pana. Ostatnia Poszta de data XXIV Decembr. doszła mię 4. X. Currentis dosyć prętko ale kiedyby tym Kozakom roskazano żeby nie tylko we dnie ale y w nocy iezdzili nadaley za XV. dni moglibysmy miewać wiadomości od Wmći. Seymiki na Podlaszu iako się odprawią y ia będę prętko wie: dział. Ale Pan Woiewoda Podlaski będzie podobno sąm dział o tym oznaymie Wmći. Nieprzyiaciel że tak uporńie zostawa w swoich Szancach, obawiać się nam potrzeba aby nas nieprzetrwał, a zwłaszcza że to w Woysku naszym motus się pokazuią o Zapłatę. PP. Warszychim trudno to perswadować aby od pieszczoty Pamięi matki dali się z domu wywieść albo dobrey rady przyiąć od Ludzi, surdis auribus oia excipiunt. P. Woiewoda Mazowiecki długi allegue. List Je. Mci P. Starosty Drogickiego czytałem, pełen rozumow y wymowek, sed det veniam bo y do tych czasow swoie sądzi Roki Trybunał ie zawsze Cassuie, obiecuie się tu być u mnie niebył na Seymiku w Drogiczynie, ani Pan Podlaski. Jednak Pan Sędzia z P. Podsędkiem ktorzy tam regowali mogą sprawić wszytko. Wielka owo ratya P. Starosty Drogickiego.

Drogickiego, uprosit P. Radzittowski po [illegible] kaduk ergo Nieszlaudeć zd.
Na Szesedziesiąt lat kiedybym pewnych mogł dostać Szesci, moglbych tak z sobą
nietrwozyc iako Lesset y Tehin od Wmw obleżeni mogą om rachuiąc się co im
zbywa zywnosći determinowai sobie czas poki się bronić będą. Ja y iedney go-
dziny niemam pewney, doszedszy kresu tych lat o ktorych Włoszy mowią:
Bisogna contentarsi. Ale temu dawszy pokoy ze Wmi extremā lineā litera-
rum Clarum napisac raczył dilabitur à nobis Exercitus, y Pan wysine periculo
zostawa w małosći Woyska ex Sorrui sbeteruntq; coma, Juzby to podobno
nierychło implorare subsidia privatorum bo niewidzę okrom Pana Woiewo-
dzica Ruskiego aby ktory z tych co Woiska na Ukrainy mieć, miał czym
posiłki K.o Jeo Mci Pan Bog sam może tylko bronić Wmw, y przywiesc
ten zaciąg do szczesliwego skonczenia tey woyny. Co mi pisze X. Makowski
z Neapolim posełam Wmu memu Mcem Panu, sprzed P. Pytlewski
napisal do Jeo Mci X.a Arcybiskupa Gnieznienskiego, iakoby X. Ma-
kowski miał wszytko potracić, y niemał o czym iadac daley, wszytko to
fałsz, bo lubo w Rzymie bawiąc niemogło to byc bez kosztu ale przecię
iako on daie znai iedzie w tę drogę. Wprawdziec o to zawsze sollicituię
aby mu przyczynow prowisy na tę drogę, iakosz y teras proszę racz Wmc
przyczynić się o to do Jeo K.M. Wziął tan z sobą w tę drogę Synowca
naszego, Więc y Syna Pana Stolnika Sieradzkiego takze P. Tarnowskiego
z Księzkowa ale kazdy z tych ma sufficientissimam provisionem pec tto
sumptu gravabunt X. Makowskiego, bo kazdy z nich ma z sobą po 400.
Czerwonych złotych, y owszem może z nich mieć assistentyą X. Makowski
zaden z nich Chłopca niema, ieden drugiemu posługuie. A za Krolewicz
J. Mc

Alexander ktory teras w Neapolim iest dowie się iesłyze ex dignitate K.a Je.o M.ci Pan Tytlewski gerit sane Internunciaturam. Daię znac iuz Wm.ci memu M.u Panu, ze composuimus z Jey M.scią Panią Chorązyną Sieradzką o Bogumiłow y o Wuytostwo w Sieradzu, mamy dac Panu Kretkowskiemu z poruczenia Je.o M.ci Pana Brzeskiego 7000. Złot. a samey Jey M.ci 6500. A ze Sumowie teras subest periculis itinerum prosiłem iakosz y teras proszę Wm.ci mego M.o P.a na mego P.a Adama Poniatowskiego, Cui acceptâ ab eo cautione powierzamy tych Dzierzawek do zwyczenia się Summa, abys Consensy wy prawie y do ręku mnich odesłac raczył. Podkomorstwo Wyszogrodzkie na P.a Karnkowskiego przypominam Wm.ci. Je.o M. X. Biskup Łucki był tu a mnie dziś odiachał, na Seymiku niebył, podobno wrok temu ze wiedział się pokazać sine maiori assistentiâ, powiedział mi iednak ze listy swoie napisał do tamecznych Obywatelow. Je.o M.ci Pan Podkanclerszy Coronny iuz snać iest w domu, od ktorego iednak zadnego pisania niemiałem lubo kilka razy pisałem do Je.o M.ci. Iako Je.o M.ci Pan Podskarbi Coronny pozwał Obywatele Ziemie Dobrzynskiei wyrozumiesz Wm.ci ex Copia, res planè inaudita. Pan Wojewodzic Mazowiecki Kossobucki, iescze tu kędyś bawi się, alboraczey Je.o M.ci X. Arcybiskup Lwowski i summę sobie od Je.o K. M. darowaną prawem zabawia go owo zgoła niewiem gdzie się teras obraca. Oddawam się zatym w łaskę Wm.ci mego M.o Pana y Brata. W Wyszkowie X1.a Janua: 1634.

Joanni Lembicio

Joanni Lembicio Praeposito Crusuicien.

Praeclarè vos quidem rem geritis, tot caesis hostibus, tot captis et in eas angustias redactis Moschouiticorum Castrorum praesidiarys. Augent illi vram gloriam contumaci audaciâ de quo gratularer vobis, nisi me vehementer terreret metus ne hostis perseuerantior sit in ferendis incommodis et calamitatibus, quae à vobis illi inferuntur, quam vos in vrgenda obsidione. Tuum erit etiamsi gladio praecinctus non compareas animosâ Oratione exhortari Commilitones, ne animis aut corporibus succumbant, famem frigus, quae quamuis acerba videantur tamen pabula sunt virtuti. Et pascitur ac gaudet patientia duris, intrepidè ferant, stipendia ne proterue efflagitent obsequio et audacibus conatibus Regi ac Patriae satisfaciant. Denique ostendes te, et reliquos tibi similes eadem sponte pati quae illi spe adipiscendae militaris gloriae sustinent: Si id persuaseris, tum vere illud dicitur de te. Cedant arma togae, concedat Laurea linguae. Commendo me gratiae Illris et Adm Rndae D. V. Dat. vt sup.

Wielmozny a mnie wielce Mci Panie Starosto Drogicki.

Iakom zawsze z serca tego załował kiedym widział Wmci mego Mciego Pa tak wielkimi vwikłanego trudnosciami, tak y teras vprzeimie tego zyczę aby temu koniec kiedykolwiek mogł bydz, do czego abys y Wmć moy Mcı Pan sam się skłonił y przyczynił raczył radzę. Woyna y prawo nie tylko zdrowie y dostatki psuie, ale też czasem lubo przy niewinnosci existimaceyą dobrą naraza. Co się tknie pobożnego przedsięwzięcia Wmći mego Mciego Pana pochwalam ie tylko o to proszę aby wedlug swiętych Canonow, y praescriptiy

od Xa

Archidiacona mego ktoremu to poruczam ta Fundacya stanowiona była, zgoła Za:
konnikow ponieważ fundowai się niegodzi, szwtego wielkie przyczyny w Prawie
Duchownym opisane. Oczym szerzey Wm wyrozumiei bedziesz raczył z tegoż
Xża Archidiacona. P. Krzykowski Miecznik Łęczycki powinny moy,
nieomylnie że na moim gruncie stawiał sieci mam dostateczną wiadomość ale tak
wiele sam iako Wmu dano znai nie bieł. Z łaski Bożey mam tu około
tak wiele puszczy że mogę się obyść bez cudzych, iakosz zakazuię tego.
Proszę iednak racz Wm moy Mciwy Pan kogo z swoich wysłać aby daleszy
tesz moim znać obaczyli to mieysce na ktorymby to te sieci stawiać miano.
Oddawam się zatym etc. W Wyszkowie d. 12 January 1634.

Radoszewski

Do Ieo Mci Xa Biskupa Łuckiego

Iedzie do Wmu mego Mego Pana y Brata X. Archidiacon moy Pułtuski
ktory tesz ma Plebanią Drogiczką w Diecesy wmu mego Mego Pana,
nie potrzeba mi go zalecać Wmu, bo sąm dla cnoty y godności iego miłuię go satis
erit hoc nomine commendatus. Może tesz on do sprawy tych kapłanow, ktorzy
to sanitatem et miracula sine scitu et consensu Episcopi palam praedicant
eo fine et contra mandata ab illius consortio non removeantur, cokolwiek
Wmu memu Mcemu Panu communicowac y rady użyczye. Może przy:
pomniec iakie Confessata tey Panny były przed sądem moim ktore ona
codzień odmieniać zwykła, niebyła moia nigdy intentya abym ia te bia:
łą głowę miał był impediowai w nabożenstwie, y kiedyby nie była prostudała,
kiedyby Sakramentami Naswiętszymi nie poigrawała, kiedyby była sobie
Spowiednikow

spowiednikow, y mieszkania miedzy Xiężą nie obierała, y z niemi przytomnie nie obcowała, kiedyby Claues Ecclesiae ktore Prawda przedwieczna Piotrowi Swiętemu y iego Namiestnikom w ręce podała, swoim Rewelatiom nie usurpowała, kiedyby nie tak pysznie iako sąm Wmć widziałes o sobie y swoiey swiątobliwosci głosiła, miałbym ią był za swiętą. Teraz cokolwiek wm wszędzie swym naiÿżess mnie natym dosyc będzie, że moia Dioecesis wyzwolniona iest od tyes ludzi. Szerzey o tym powie X. Archidiacon Pułtuski. A ia się na ten czas oddaię w łaskę Wmći mego Mćgo Pana y Brata. W Wyszkowie XIII. January 1634.

Temuż Xźu Archidiaconowi plenariam do facultatem in Judicio Illmi D. Vrae contra Rdos Nicolaum Kotarzkowski Parochum Surazen. Victorinum Iwanowski Sacerdotem vagum Irregularem et excommunicatum, Annam Beidownam comparendi, Citationem si opus fuerit dari sibi petendi, paenas decerni postulandi, iniurias et maledicta illorum quibus me impie onerarunt vindicandi, et quidquid hoc negotium postulaverit exequendi.

Cedula do J. M. Pana Sędziego Drogickie.

Nieracz wmći przecię vstawai w vsługach Je. K. M. y Rzptey, a raz się wm znosic z Je. Mćią Xźem Biskupem Łuckim y z Je. Mćią Xźem Canclerzem Coronnym do ktorego za listem moim możesz Wmć pisowai, y pewnym wtym że Wm będziesz z tego kontent. Generalny Seymik popsowałby zgodę Suraskiego y Mielnickiego Powiatow, ktora iuż poszła do Je. K. M. Ja y pateŕem metknę się rzeczy y spraw publicznych Woiewodztwa Podlaskiego, iednak publice mogę dai

swiadectwo

kto Panu y Oyczyznie służy. I toć iest contempt ze President Seymiku ve hoc quidem effecit aby było Krolowi Je° Mści Panu naszemu albo Je° Mći Xżu Arcybiskupowi Gnieznińskiemu odpisano.

Do Pana Łowczego Podlaskiego

Szczyrość y życzliwość Wm̃ przeciwko Je° K. Mći y Oyczyznie dosyć mi iest wiadoma, ktorą ześ y na tym przeszłym Seymiku oświadczył, iużem dał znać Je° Kr. Mći. Nie dziwuię się ia temu, że ci ktorzy non sunt in: tegri iuris, rozrywaią zgodę za ktorą poszła wszytka Korona, nawet y dwa Powiaty Woiewodztwa Podlaskiego, bo takowym non expedit, vt sit saluus Princeps, salua Respublica, a nietrudno v nas o takowych na Podlaszu, co im to publicè y na Seymie zadawano. Proszę raz Wm̃ Je° Mći Pana Podkomorzemu Drogickiemu o tym oznaymić, y rady dosięc, coby daley s tym kazał czynić. Jam napisał do Dworu aby drugi Seymik złożono direct[i]ą iego poruczywszy Je° Mći Xżu Biskupowi Łuckiemu y Je° Mći Panu Podkomorzemu z Wmciami drugimi, ktorzy dobrze Je° K. M. y Rzptey życzycie. Ci tego nie ktorzy po mnie abym przez Vniversał ktory mam przy sobie, kazał publicować Generalny Ziazd Woiewodztwa, ale widzę że to na to robią aby drugich Po: wiatow zgodę rozerwali iako y w Mielniku y w Brańsku per submissas personas starali się o to ci, ktorzy w Drogiczynie Seymik rozerwali aby y tam zgoda była niestaneła. Oddawam się zatym w łaskę Wmu mego Mćie Pana. W Wyszkowie 15 January 1634.

D. JMX Warmińskiego

Do Je Mci X. za Biskupa Warminskiego.

Niepotrzeba było Wmu memu Mciemu Panu y Bratu tak szeroko wypisować Rationes suas do mnie, bom ie wiedział z powieści Wmu. Teraz wziąwszy pisanie od Kca Je Mci, rozumiałem że tamta Capitula miała bydz za spolnym porozumieniem, y że tam zaras miał Wmc onus Soc deponere, dziwowałem się temu, iako to miało być beze mnie: bo Resignatio non pt fieri nisi in manus Ordinarij. Z drugiey zaś strony wiedząc że iuż Wmc iesteś in possessione Episcopatus Warmien. Kiedybym był od Kca I M. albo raczey od Krola Je Mci samego requisitus quid facto opus esset, odpisałbym był Wmc moy Mu Pan y Brat, żebym był w tym sobie postąpił tak iako Sacri Canones docent, że adepta possessione Epatus, non datur prorogatio iuris in Beneficijs, nisi id Summus Pontifex speciali in Rescripto indulserit, wszakże sens odpisze Krowi Je Mci. Przypominam iednak Wmu memu Mcu Panu y Bratu, że lubo Wm masz takie od Dworu Rescripta, iednak obawiam się, abysmy obadwa nie zarobili na iaką invidią. O czym życzyłbym sobie z Wmcią moim Mciwym Panem ostnie się rozmowić. Oddawam się zatym w łaskę Wmu mego Mcu Pana y Brata. W Wyszkowie 16 Janua: 1632.

Serenmo Principi Dei Gra Epo Wratislavien

Serenme et Rme Princeps.

Si Sertis Vrae Consiliarij mecum contulissent rationes adipiscendae Abbatiae

Ceruenen. suasissen vt Sertas Vrã in Curia Romana, vnâ eademq. horâ, quâ Illmus D. Epus Varmien. decreto Pontificio promotus est, Serti quoq. vrǣ de Abbatia eadem prouideretur. Nunc cum hæc omnia prætenierint, ad ordinariam viam recurrendum erit, vt Dnus Epus Varmien. renunciet iuri eiusdem Abbatiæ, renunciatioq. eadem ad Acta mea inseratur, vt Sacra Reg. Mttas Dnus noster Clementmus literis suis specialibus ad me datis requirat â me vt ego Electionem futuri Abbatis decernam, Commissariumq. meum qui illi præsit eo destinem, Vt præterea Nuncius Sac. Reg. Mttis cum Fidei literis eiusdem mittatur. Hæc omnia quomodo expediantur optimè nouit Cancellaria Regiæ Mttis. Mihi certè non est integrum nouas formas et rationes inire, nisi quæ sacris Canonibus, et nris Constitutionibus Synodalibus continentur, et vt apertius loquar, sine literis Sac. Reg. Mttis sine Commissario et Internuncio eiusdem non possum procedere ad Actum Electionis. Humillima mea obsequia defero Serti Vræ. Visconio XVI January 1634.

Ioanni Lembicio.

Præclarâ verò dote cumulatum dimisistis à vobis Dnum Stanislaum Robierzicium, febricitans ad me venit, febri continuâ & malignâ, quæ iam sextum diem eum tenet, Ioan non licet cum amicum mors gelidis circumvolet alis, curam eius gerimus quantum possumus maximam, Vos cum inde reditum apparabitis, Castrenses morbos Castrensibus fossis obruite, ad nos non nisi rei benè gestæ nuncios præmittite, vos ipsi coronati iuxta morem Romanũ ad nos redite, tu quam Coronam merueris adhuc ignoro. Prisci illi Imperatores, non solum audaces coronabant, sed et meticulosos, discrimen vtriusq. et quo fine

id facerent

id facerent palam est: Te quidem nimium timere, et ad sonitum volantium globorum usq; ad excessum mentis turbari fama canit; huic ego non credo, vix Colucio et cæteris amicis qui eadem scribunt, puto tamen plerosq; semper esse in eodem metu. Sed metum nobis dempseritis, si vos vel armis, vel conditionibus bellum confecisse significaueritis, hoc nos votis omnibus exposcimus. Commendo me interim amori et gratiæ Illris et Adm Rndæ D.V. Viscouio XIX Janua: 1634.

Episcopo Varmien.

Posełam Wmu memu Mciemu Panu i Bratu Copią listu Kca J. Mci do mnie wsprawie Opactwa pisanego. J X'dz Auditor moy niewięcei przyniosł, tylko że Kc. J. Mć kontentuie się declaratią Wmu, iakoby in isto puncto Transactionis stanąć, życzę, abyś Wm zażyć raczył rady mszych, to tylko przypomnię aby vacanti Abbatiæ był dany Administrator, ktorego ia ex praescripto Conc: Trid: et Constit: Prouincialium, a prima notitia vacantis beneficij daiem powinien, et in conscientia teneor. Racz mi Wmć moy Mći Pan dać zdanie swoie o tym kogobyś sobie życzył: de cætero będę się starał we wszytkim accommodować ile mi powinność moia dopuści intentiey Wmu mego Mciego Pana i Brata. Do ktorego łaski pilnie się oddaię. W Wyszkowie 25 Jan:

Illmo Dno Nuncio Aplico

Ita Illrma D.V. à nobis discessit, vt eum pariter ab aula Regia seremouerit, vix per literas eam alloquendi facultatem habere hactenus potuerimus. Suspicabamur Illmam D.V. de regressu ad nos cogitaturam, et hæc fama cum percrebuisset, ego cuius prædiola è Lituania in Poloniam proficiscentibus obuia sunt, sperabam me vel ex insidijs Illmam D.V. excepturum, fefellit me spes mea, felix aura Lituanica rerum abundantia, structæ ad magnificentiam Vilnenses ædes, detinent Illmam D.V. Non inuideo, tamen admoneo, non diuturnam

fore harum Lithuanicarum deliciarum possessorem, redeundum erit in Mazoviam et nostra revisenda, in quibus aliquando Illmā D.V. hilarem se exhibuit, tuguriola. apertis portis ea expectant adventum Illmā D.V. et ego sincero pectore invito. Interea Felix anni exordium Illmā D.V. evenire cupio: Meamq. humillimam servitutem Illmā D.V. addico et consecro. Dat.

Gembicio.

Quod malum Soc. aut quis tantum in Invictissimum Regem et Victorem Exercitum ausus, vt omnes silentiarios vel efficeret, et eâ pœnâ quâ olim Pythagoras alumnos suos, omnes mulctaret: nos quidem enecatis taciturnitate Vrā, et in varias protruditis suspiciones, in horas omnes de vestra salute solicitos, et aliquid audire, quod nos in meliorem spem erigat cupientes, insomnes noctes ducimus, dum animis nostris obversantur fictæ sæpissime rationes, nam veram quis indagaverit taciturnitatis Vestræ. Sæpissime certè eo meliramus, vt suspicemur à vobis celari pericula Vrā; averruncet hoc Deus, detq. vt brevi Feliciori vestro successu lætemur. Kobierzicius meus, et morbosam è Castris eduxit familiam et ipse acerbo ictus morbo adhuc decumbit, febris est continua. [Synodum Medici appellant] et periculosa. Tertius decimus dies, ex quo ægrotare cæpit, nunc admodum leniter vis morbi remittere virus suum videtur. In Castris satius mansisse fuit, et tantum fudisse cruoris, quantum ex illo hic fluxit, gloriari potuisset, se pro Patria multum sanguinis effudisse: Nam in Martis alea dum res bene succedit, mille occasiones suppetunt nominis illustrandi. Ecce et tu vt audio, cum vel maximè timeres, cum te intra fossas reconderes, multorum Civium, qui tuo exemplo easdem quæsiere latebras, Servatorum decus meruisti, Macte animo, pete Coronam Civicam, non desunt qui fateantur se tibi acceptam debere salutem. Coluius certè et Kobierzicius fictâ animi

animi magnitudine tela ab hoste volantia manibus excipere voluerant; sed cum te tibi tam prudenter consulere viderent, ipsi quoq. latere maluerunt, quam subire anceps periculum. Nec Civicam Coronam contempseris, non solum milites, sed et Imperatores ipsi, fortasse per eandem occasionem, sicut et tu fecisti, parta, ornari eâ voluerunt. Ovidius de Augusto.

Utque viret semper laurus nec fronde caducâ
Carpitur: aeternum sic habet illa decus.
Causa superposita scripto testata Coronâ,
Servatos Cives indicat huius ope.

Sed hac de re in Comitijs erit agendum, ne si te Castrensi iudicio permiseris, invidiâ Ordinis nri pericliteris, nam milites sibi omnia in Castris deberi existimant, Sacerdotes verò esse fungos. Rumpite tandem altum silentium, nosq. indigno solvite metu, ut mendacibus potius literis vestris in spem meliorem adducamur, quàm ut solicitudine contabescamus. Commendo me amori et gratiae Illmi et Admi R. D. V. Viscovio XXVI. Janua: 1634.

Scripta mea priori Epistola, accepi tuas binas, utrasq. spei nrae respondentes, praeclarè à Vobis res geritur, dum eiusmodi eventus succedunt, quales plerumq. ad optatum finem rei gestae seriem deducunt: id nos vovemus, Vos vota nostra sancite factis. Illmo Dno Secretario Magno mea obsequia, eademq. Illri et Admi R. D. Vrae defero.

Do Ie. Mci X. Kanclerza Coronnẽ.

Przykre y cięszkie nam iest milczenie Wmw, iuz to dwie niedzieli iako Poszty nie mamy, to nas tylko cieszy ze z Warszawy słychac iz Królewnę Iey Msc przestrzezono ze tak miało być, coby tego za przyczyna nie mozemy się domyslic, et in varias traduci suspitiones, timemus magis, quam speramus: To my co przecię mamy swoie Consideracye, à coz populus! ktory temerè opi:

natuę

á coz okoliczni Nieprzyiaciele naszi? gdy ich to doidzie, fingent et spargent pessima quaque. Scio vos omnia optimo consilio facere, Pana Boga proszę aby to dobrze wyszło. P. Kobierzycki przyiachawszy z Obozu, tu v mnie zachorzał, trzynasty dzień dzisia vstawiczney goraczki, kiedyby go ta była w Obozie zastała, non spiraret, aczci ieszeze nondum est extra periculum. A to iednak iudicio Pana Doktora Ierzego ktory tu iest, mitior incipit esse febris: Iutro XIV. dies morbi Critica. Pani Bratowa moia in summo est periculo, sic me meorum mortes circumstant. W sprawach moich priwatnych pisałem przedtym do Wm. mego Młe° Pana. A to gdy ten list diktuię, przyniesiono mi listy od Wm mego Miłego Pana i Brata, tak vltima Decembr. iako y VII.a Ianu: dane. grandi metu nos soluistis, desymus suspicari ea, quæ nimium timuimus. O Seymikach Podlaskich dałem znać Wm memu Miłemu Panu i Bratu, na samym tylko Drogiekim Pan Podlaski pokazał, iako iest zyczliwy Ie° K Mći, insze dwa zgodnie stanęły. W Drogiczynie trzeba złozyc, nie Generalny iako omi. Scą, ale Particularny. Ie° M. X. Biskup Łucki, na ten czas do mnie przyiachał kiedy tam był Seymik złozony, widzę że z iakiegoś niedostatku nie chciał się tam pokazać, kiedyby się tam sam był stawieł, omnia facta fuissent. Na drugi raz, trzeba abyście Wm do niego pilno napisali aby tey vsługi nie omieszkiwał. Xza Koludzkiego barzo załuię, ale że młody, mam nadzieię w Panu Bogu isz się ratuie. W pismach tych ktorem wziął z Obozu siła iest do nadzieie otuchy, w liście Wm. mego Miłego Pana do mnie barzo suche o tym, ale iakokolwiek skliicie Wm ten zaciąg Moskiewski podwatemy wszystko; Niemozee to bye bez naszey szkody, bez wielkiei naszey vtraty, widziemy prawie wiszacei nad nami sromotny kiy

kij, przyimiemy wdzięcznie, kiedy nie do smierci nas zabiiecie, niemasz iuż tych Rzptey na swiecie, ktore niekiedy, nietylko dziwoii żolnierską, post gesta bella praemijs napełniały, ale tesz y skarby Rzptej stąd fundowały. Oddawam się zatym w łaskę Wm mego Młego Pana y Brata. W Wyszkowie 25 Januarij 1634.

Do P. Podkomorzego Przemyskiego.

Krotko na tak długie pisanie Wmu memu Młemu Panu odpisuię, bo niestałoby mi słow gdybym chciał satisfacere Humanitati Wm, nie iest ręka moia potęmu bo trzęsie, niemy tak wiele co pisać, bo tu v nas ocium, apud vos negotium. Dziękuię iednak Wm memu Młemu Panu ze mię przepominać nieraczysz. P. Kobierzycki tu do mnie przyiachawszy, eadem die zachorzał na vstawiczną gorączkę, decubit non sine periculo dzis XIII dies morbi, iako mi Pan Doktor Ierzy ktory tu iest powiada, aliquantulu declinantis. X. Kołudzki moy ze tak zachorzał barzo się frasuię. Non omnes ad arma nati sumus, bella gerant fortes. Panu Bogu zato dziękuię, ze Ieo M. X. Kanclerz, moy Mły Pan y Brat zdrow, ze y Wmu drudzy przyiaciele moi przy nim, pracowac Ieo Mu pomagaie. Viuite fortes, redite Victores, vel potius pacis optatae confectores. Oddawam się zatym etc. W Wyszkowie. vt supra.

Serenmo Principi Poloniae et Sueciae Epo Wratislavien.

Intellexi ex literis Serenitatis Vrae eam velle Electionem futuri Abbatis Cervenen. ad diem VII. indici. Commodum quidem id tempus esse puto, sed cum in Quadragesimam ea dies incurrat, Cervenscum vero piscibus egeat, erit nonnulla difficultas in excipiendis ijs, qui ad Electionem eam venturi sunt

non dubito tamen Illmum Dnum Epum Varmien. prouisurum ne quid desit, et Sane Electionem in fauorem Sertis Vræ omni conatu promoturum, ego quoq; omni studio admitar vt Sertas V. citra vllum impedimentum voti sui potiatur, et tempestiuè denunciabo Religiosis eius Monasterij, vt ad Sane ipsam Electionem se præparent: Quâ de re scripsi ad Illmum Dnum Epum Varmien. et vt Sertas quoq; Vra certi quidpiam cum eo statuat, expedire iudico. Humillima mea obsequia defero Serti Vræ. Viscouio 27. Janua: 1634.

Ad Suffraganeum Wratislauien.

Fateor ignorantiam meam, nam hactenus vbinam Illris et Rnmã D.V. degeret nesciui, sed vereor ne eadem culpa imputari possit D.V. nam cum non ignoret me amicum et Frem suum hic in vicino esse, nunquam tamen ne verbo quidem me appellauit, neq; de suo statu certiorem fecit. Ego autem ita amicitiam colere soleo, vt semel olim captam deserere impium existimem, cuius animi mei, et optimi affectus hanc Epistolam meam testem esse volo, atq; à Rnmã D. Vrã peto vt certâ fiduciâ amoris mei erga se freta, ad arbitrium suum eo vtatur, et interim non dedignetur inuisere ædes meas, hospes gratissimus futurus, quacunq; die libuerit, semper me reperiet paratum ad exipiendã D.V. et omni fauore excolendam. Quod reliquum est, studia et officia mea Illri et Rnmã D.V. defero. Viscouio. 28. January 1634.

Dno Epo Varmien.

Niepytam się o. Intratę Opactwa Czerwienskiego ani o Pransutiach, sed de Iurisdictione sede vacante meã, w ktorij chciałem się był accommodowai

m..dowac intentiey Wm mego Mego Pana y Brata. Oddawam się zatym w łaskę Wm mego Mego Pana y Brata. W Wyszkowie 29 Janua: 1634.

Firley

Do Ie° Mci X. Xa Arcybiskupa Gnieznienskie.

Barzo się z tey nowiny cieszę, o ktorey mi Wm moy Mci Pan dać znać raczył, że Szwedowie naznaczyli Commissarze do Tractatow, że Krolowie Francuski y Angielski, także y Hollandrowie Posly swe k temu ssyłaią: bo ieśli skąd spodziewać się możemy że Oyczyzna nasza pod szczęśliwym panowaniu IKM. zakwitnąć może, tedy pewnie naiwięcey z uspokoienia się z tymi Zamorczyki. Experti plusquam triginta annorum spatio dicere possumus: Nie nasze to pole nie nasz zaiąc. Kogoby z strony Rzptei naznaczyć do tych Tractatow mieć to zostawa przy zdaniu IKM. także y Wmw starszych. Ex Ordine Eppali kogo naznaczać rozumiem że nec decet, nec expedit: iakieby tam miał poszanowanie miedzy Heretykami, iakaby zostawała stanu naszego dignitas integra, cedere loco ledwo nie Ministrom, tales enim ex Belgio, tales ex Anglia a podobno et ex Gallia tam będą. Wiem o tym dobrze, że kiedy cum Catholicis Prutheniis res agebatur, saepe Epi nri aliquando et Primas ipse praefuit Tractatibus, I Transactia Będzyńska praesidente Epo (nam res erat cum Catholicis Principibus) conclusa, Sam tylko Ie° Mc X. Canclerz Coronny teraznieiszy z Oxensternem był na Tractatach. Za Kr. Im. Augusta, za Kr. Im. Stephana kiedykolwiek Tractaty z Heretykami zachodziły Swieccy ie odprawowali do ktorych z Cancellaryi przydawano Secretarios peritos rerum, iaki był X. Poslski X. Sulikowski Doctor Pizius, P. Niemieszinski, P. Skrzetuski, przedtym Cromer Dantiscus, et his similes, bywał y P. Czarnkowski Referendarz, ale y ten po Swiecku się nosił. Absit dicto invidia, non est quod priori aetati invideamus, iakoby

y teraz

niemieli się znaidowaić ludzie etiam inter Seculares, qui doctrinâ, et usu quæsitâ
Prudentia, à rzec tak mogę, iakoby diuinitus partâ ita polleant, ut antiquioribus
etiam vitâ functis, vel æquari vel præferri possint. Obru na tę wagę włożę,
I. Mći Pana Podkanclerzego Koronnego, I. M. Pana Marszałka Nadwor-
nego Lit. obadwa iuz to negotium traktowali, obadwa z Szwedami znaiomość
maiąc, à Ie. M. Pan Marszałek sam będąc osobą swą we Szweciy, uti res
necessarias sciendi curiosus, penetrauit secreta illorum; tak wiele innych nie-
wspomnię, ne comparatione factâ aliquid summis viris dempsisse videar.
Jeśliby iednak kto rozumiał zebez Biskupa to być niemoże, ad me tuen-
dum posyłam Wm niemu M. P. Cedułę do Ie. M. X. Podkanclerza Koron-
nego die XXIVª Decemb. pisaną. przydawszy do niey kilka Punctow.
A niebędę się wymawiał niedostatkiem pieniędzy, bo lubo ich niemasz
by wszytko przedai na usługę Oyczyzny być musząc, sama niesposobność
osoby moiey ad Cæremonias externas, ad Consessus, ad compotationes, facilis
ad iram motus, nawet y to czego do Traktatow potrzeba, kiedy przyidzie
connotare dicta ab alijs, ręka mi omnino niesłuzy, à beztego ex tempore
dare responsa niepodobna. Więcz y to zdrowie moie, y lata, y ktoby mi zycył
tey drogi musiał by być ieden z tych, ktorzy prætoci desiderio adspirant
ad Epatum Plocen. et quibus obstat mea longæuitas; Mogłby I. M. X.
Kanclerz, iakom do Ie. M. pisał, venire in istam suspicionem kiedyby
non obstaret noster amor. Ie. M. X. Biskup Warminski dobrze-
by mogł odprawić tę prouinciją, tym iako w doma gdzie wasz to w Pra-
siech nabyć wszytko łacno. I M. X. Biskup Przemyski. I M. X.
Biskup Kiiowski. Ie. M. X. Kamieniecki Juris peritissimus,
quorum ego ingenia admiror, kazdy z tych może cum dignitate rem Patriæ
gerere

gerere. Ie^o M. X^a Referendarza Coronnego, facundum disertum, prudentem eruditum. Ie^o M. X^a Sekretarza Wielkiego Koronnego, ysdem dotibus praeditum y tak wiele wszyes, quos merito dixerim Patriae et praesentibus temporibus natos. A tez w tym zaiegu z Szwedami non ex iure manu conserta, sed mage ferro res geritur, y teras o tym będzie Questia: Odstąpcie wy Krolestwa a my tez armis parta. Iuz illud: Do ut des, facio ut facias. Odpuśći Wm^c moy Mi^u Pan ze tak szeroko o tey materiey. Ze Ie^o K. M. y Ich M^c. ktorzy przy Ie^o K. M. summae rei praesunt, qualemcunq. occasionem cum hoste tractandi arripuerunt, optime et prudenter factum, sprawi to Pan Bog ze zatym do czego lepszego droga podać się może. Więcz ze metu supplementorum liberati sumus, iest za co y Panu Bogu y I^o K. M. dziękowai. Zaprawdę hoc fuisset tych tu Kraiow, do ktorych ze wszytkich stron zolmerz się ciągnął, extrema calamitas. Ato P. Bog obmyslil noua supplementa, ktore z staraniа Ie^o M^ci Pana Krakowskiego, y zochoty ludzi Principem et Patriam amantium następuią. Oddawam się zatym w łaskę Wm^ci mego M^ie^o Pana y Brata. W Wyszkowie d. I^o Februa: 1634.

Cedula do tegosz

Zafrasowałeś mię Wm^c moy M^ci Pan listem swym de data XXV. Ianua: ktory mi dzis oddano, tą nowiną o Woynie Tureckiey, nos autem sperabamus, że po takiey rosprawie z tym Nieprzyiacielem, poselstwo miało nam sprawić pokoy. Iuz Ie^o M^ci Pan Starosta Kaluski iako mi z Obozu piszą, barzo daleko zaszedł, y do tych czasow iest u K^a Ie^o M^ci. Azasz Pan Bog poda occasyą ratowania Oiczyzny naszei. Ie^o M^ci X. Biskup Warminski, z K^iem Ie^o M^cią transegerunt, pusił K^owi I M. X. Biskup de facto Lomny y Wieliszow, ia tey Transactiey zegnai nie będę, satis hoc, żem

napisał

do J. M. X. Biskupa Warminskiego, że fructus sive consensu Sedis Apcae perceptos, sibi vendicare non potest, y napomniałem Je. Mci aby do Rzymu o to posłał. Mogłaby była ta retardatio Bullarum ponoc nieco Je. Mci, ale że iuż per Breve ad capiendam possessionem, wziął Je. M. possessią realem et actualem w Biskupstwo, y prowenta wszystkie de facto wziął y bierze, znaczenie ma woly recedere à Bullarum promotione, nisi sane incumbebat Vacanti Abbatiae dać Administratorem, ale że JM X Warminski y tego niechce mieć, y sam przez się iurisdictionem exercet, iabesz mniey nastempuię. Czas do Elekcyi, albo postulatiy naznaczyli in Martio, w ktory aliquantisper alio iure iest Rc. J. M. niżli inszi, bo ma Breve Oyca Swiętego, Vt possit praeter Epatum Vratislavien. alia Beneficia, Abbatias, Curata et non Curata, quae sibi Canonice fuerint commendanda recipere retinere, fructus suos facere. Przyidzie mnie tedy iakąkolwiek Elekcyą złożywszy electo Abbati à sex Menses Commendę dać, ut interim Romae provisionem obtineat. Wszak y J. M. X. Nuncyusz ma bydz u mnie na Mięsopusty, z ktorym o tym będę miał czas ieszcze conferować. Wm memu Mciwemu Panu dziękuię za użyczenie rady w tey sprawie. &c. //

Do Je. Mci X. Kanclerza Coronnego

Że listy moie de data XVII. XXIV. et ultima Decemb. Wm mego Mciwego Pana niedoszły, errore factum crediderim, frasuię się iednak o to, bo niektore privata negotia mea rozniostem był do Wm mego Mc. Pana. a mianowicie to żem z Jey Mcią Panią Chorążyną Sieradzką

zawarł

zawarł Contract o kupieniu Woitostwa Sieradzkiego y Bogumiłowa, na co czekam od Wmego Mciego Pana Consensu. Nie wątpię iednak że te wszytkie listy będą oddane Wmu. Je° Mć X. Arcybiskup Gnieznienski, często mię obsyła tym, iakoby mnie miano destinować na Traktaty z Szwedami. Com Je° Mci na to odpisał posełam Wmu. z ktorego listu wyrozumiesz Wm moy Mći Pan, quales et quanti sint qui hoc munus obire possint, sincere dico, omnes quos nomino, omni exceptione esse maiores, iesly druga strona adferet animum pacis studiosum, salua erunt omnia, iesly się im czego inszego będzie chciało, reuocetis à mortuis summos quosque viros, non erunt pares huic negotio: Mowią ty scienie, kiedy twarda sciana miecsie odpowiadai. A to y Sesin teraz v Was iest prudentissimus, bo nawszytkie Propozytie mołczy, y kiedy Was milczeniem przetrwa, recensebitur et erit Octauus Sapientum. A to nas tu znowu trwożą Woyną Turecką na Wiosnę, o czym dał mi znać I. M. X. Arcybiskup. Ale kiedy Wmć zakimkolwiek sposobem daie szczesliwy koniec tey Woynie Moskiewskiey, na wszytkie insze strony pokażemy taki znak, że się nieboiemy. Pana Kawieckiego przypominam Wmu mnemu Mciemu Panu y Bratu. Chorąstwo Ruskie, iesly nie padnie ad votum wm, iam antea demonstraui quid timendum sit, ia przeciez nie tak prętko łaski straczę. X. Holudzki że przychodzi do lepszego zdrowia z serca się cieszę. P. Kobierzycki euasisse etiam videtur periculum, in conualescentia iescze przecię z łoska się nieruszy. Oddawam się &c. W Wyszkowie 2. Febr. 1634.

Gembicius.

Soteria debes amicis Coluio et Cobienicio, ambo tui contuberniy milites, ambo Musarum alumni, vterque eorum pari decubuerat periculo, parum aberat quin Cymbam Caronti conscenderent, ambo in portu salutis esse videntur. Soteria inquam

debes, non gallum Esculapio, non album agnum Apollini, sed sanctissimum ad altare Dei sacrificium. Hoc tu perscies libenter et pene pereuntium amicorum redintegrabis amicitiam, et tibi ipsi cavebis, ne tam anupitem subeas casum. Si hac occasione tuas accepissem literas, non defuisset iocandi materia, nunc simplici utemur oratione et hoc profitebimur, nos tui causa omnia velle, et a te mutuum expectare amorem. Interim commendo me gratiae et amori fraterno Ill^{ris} et Adm R. D. V. Vescovio ut sup.

Do Pana Podkomorzego Przemyskiego.

Podobno się Wm moy Mci Pan dziwować raczysz, że na tak wiele listow swoich, nie masz odemnie responsu, tak te intervalla locorum ucinią. Ja na wszytkie listy odpisałem Wmu, y nie tylko z tey miary, ale skąd inąd nie zawsze respondere omnibus officijs takiey checi, ktorą mi Wm moy Mci Pan pokazować raczysz. Optamus ut aliquando tandem nuncius à vobis missus impleat desideria nostra. Oddawam się zatym w łaskę Wm. mego Mc. Pana. W Wyszkowie 2. Febr. 1634.

Do P. Starosty Drogickiego.

Nie potrzebnie zaprawdę Wm moy Mci Pan w liscie swym impingit mihi crimen laesae amicitiae, nie z ręku moich wyszedł Przywiley P. Skiwskiemu, nie ia wydawałem Commissyę, anim Commissarzow naznaczał, wszytko to poszło od samego I^{o} K. M. y z Cancellariy iego. Trudno m ia miał wiedzieć iesly Wm masz na to Woytostwo prawo iakie. Ponię ze Constitutio Anni 1607. y druga 1609.

Zawarta

zawarła rękę Krolom Panom naszym, aby Woytostwa nie PPm. Starostom, ani Dzierzawcom ale zolnierzom rozdawali, I Pan Skiwski ten zolnierz po smierci niewiem kogoś uprosił to: Znam się do tego zem za instantyą y prosbą PP. Skiwskich z ktorych Pan Podsędek Drogicki, unus est ex domesticis meis, pisał do Pa Podsędka Nurskiego, aby się podiął tey Commissiey, nieprze: ciwko Wmu M. Mu Panu ale przeciwko Successorom, ultimi eiusdem Ad: uocatiae possessoris. Niewątpię że to Wmć wiedzieć raczysz że Clausula generalis ktorą w Przywilegie kładą cum Aduocatijs, Scultetijs etc. o tych się tylko Woytowstwach rozumie ktore ante Constitutionem były incorpo: rowane do Folwarkow, y na Folwarki obrocone, iest o tym zkilka set Decre: tow Zadwornych. Ci PP. Commissarze iesly się wdali w rozsądek y w: disquisityą prawa Wmu, nie Trybunalski iest ich Decret ale idzie od niego appellatia za Dworem kędy Wm. odniesiesz declaratią Ie° K. Msci, ale to bydz nie może, aszby K. I M. do Litwy przynamniey szczesliwie się wrocic raczył. Nieraiz się tedy Wm moy M. Pan o to udawać na mię, o co mniey potrzeba. Oddawam się zatym w łaskę Wm mego M. Pana. W Wyszkowie 5. Februarij 1634.

Do Ie° M. X. Ża Kanclerza

O niesposobnym y prawie zwątpionym zdrowiu Pana Starosty Nurskiego dziś teras dopiero dał mi znać Ie° Mc Pan Łowczy Podlaski, zaras o przyczynę prosił do Wmu mego M. Pana y Brata, abyś się za nim wnieść raczeł do Ie° K. Mu Pana naszego M. o to Starostwo. Niewielka iest con: dycia tego Starostwa, nec oneri sufficiunt opes, y Pan Łowczy dlatego tylko że ma w tym powiecie znaczną possessyą, mogłby iakokolwiek stawać cum cum honore na tym mieyscu, drudzy inni tak by byli in contemptu iako y ten co teras iest.

Pilnie tedy Wmći mego Mćiego Pana proszę, abyś na Dom Ich Mći XXsiów Wodyńskich zawsze do vsługi Je° K.M. chętnych y gotowych, wzgląd mieć raczył, y to Starostwo Je° Mści Panu Łowczemu zjednał. O śmierci Xa Kołudzkiego wczora dano mi znać z Warszawy, zatym godnego kapłana y Wm barzo potrzebnego, poprzedzaią nas młodszi, asz na starszym skora drży. Oddawam się zatym etc. W Wyszkowie vi°. Lutego 1684.

Gembicio.

Lacrymas debeo Paulo Coluio meo. Plenine potuit vt illa virtus, illa pietas, illa modestia tam facilè vnius febriculæ virulentâ peste concideret! Hunc ego olim legeram in spem columnæ, quâ sustentaretur senectus mea, hunc iam inniti, hunc in partem laborum adsciscere decreueram. Si quem vel liceret vel fas esset, imputare possemus immaturum Coluij exitum ijs qui vt aulicas spes sequeretur vt se Castris committeret, vt quam infirma esset valetudine penitus obliuisci videretur, illi persuaserunt. Manendum illi erat mecum, nec contra naturâ parum firmâ exiguas vires certandum, nec eâ obyciendæ Castrensibus incommodis, Moschouiticis frigoribus. Musarum ille alumnus, tenerâ à me manu per octo et decem annos tractatus, ad flatum gelidi Aquilonis extinctus est. Sed flere magis libet quam dolori commemoratione tam iucundi amici subdere vela. Meas literas tibi placere non miror, nam qui amant, rei amatæ vili etiam specie oblectantur. Nos iam et dicendo et scribendo vti senes desipere, et semper aliquid insulsum adferre videmur, quo siquis tu non offenderis; si mei parum grati ioci, tibi grati sunt, si non penitus acri tuo iudicio nostræ ineptiæ feruntur, vtemur si licebit hoc genere scribendi.

scribendi. Nos vestrâ si quam habetis rei praeclare gerendae et negotij bene indoati feliciter conficiendi spe erigimur. Haec ad binas tuas literas quas una die accepi respondendum putavi. Illmo Dno Secretario Magno mea obsequia defero. Illris et Adm Rnda D. V. gratiae et fraterno amori me commendo. Viscovio Xa Februarij 1634.

Venenata haec Castrensis infectio adeò peste sua corrupit vires omnes Cobiericij nri, ut quamvis morbo, cum quo continuos sedecim dies varia inclinatione viriliter decertavit, levatus esse videatur, tamen in recuperanda valetudine totidem pene exactis diebus lecto affixus decumbit, nec se sine alterius auxilio loco movere potest. Sed eum ex instituto Medicorum accuratiori sedulitate fovemus, quam vos Columcium.

Do Ieo Mci Xa Kanclerza

Mnie miłego przyiaciela y powinnego, á Wmci dogodnego sługe Xa Kołudzkiego wziął Pan Bog. Wola iego swięta iako nad nim tak y nad nami się wypełni, gdyz wszyscy do tego kresu biezemy, ten szczesliwy ktory dobrze się poradowawszy z summieniem swoim z tego swiata schodzi. Po szczesiu ze miał X Kołudzki iest za co P. Bogu dziękowai. Vacantie po nim iuzescie tam Wm rozdali, ego non contradicam, zatych nie ręcze qui ius quaesitum habent. Sancti Georgij in Arce Gnesnen. Canocat. życzyłbym był temu Ossowskiemu Siestrzankowi nieboszczykowskiemu bo barzo pilnie y dobrze się uczy. Ale mu stanie zato kiedy Wm. moy Mći Pan sumptem swym studia ipsius promouebis, kiedysmy nie byli tak szczesliwi zeby przynamniey ta Canonika na znak zasług nieboszczykowskich zostać się mogła. Rozumiałem zem miał mieć takowięte creditu u Wm mego Mciego Pana i Brata, isz wtym com strony Woytostwa Sieradzkiego

do Wm:

o woli y intentiy Je° Mći Pana Brzeskiego napisać miałeś mi dać wiarę,
a zwłaszcza zem dał znać Wmu ze według Ordinatiy Pa Brzeskiego,
na zapłacenie długu iego Pu Perzemu Kretkowskiemu miały się dać
Siedm Tysięcy Złot: iest list o tym przy Jey Mći Pani Gorązyney
do Wm. napisany, widział go P. Kawecki, widział y Contract między
nią a Je° Mcią Panem Brzeskim, strony tego spuszczenia napisany,
a tesz Jey Mć sama mię ztym szukała. Niechayze tedy iuz
s kim inszym contractuie, y ten ciężar Pa Brzeskiego, ktorym ia był
zaras dźwiał znieść, niech tak zostaie bo wiem ze zato nikt więcey
nad mię nie da: pokaze się to potym Wm memu Mćiemu Panu zem
wtey sprawie nie niezmyslił. Za P.m Kaweckim ze tak niescze-
sliwa była prosba moia do Wm: więcey iey powtarzać nie będę,
Lubom ia to czynił optimo animo, fretus (iesly mię pamięc rozmow
moich z Wmcią w Broku nie zawodzi) obietnicą Wm, a podobno
miasto przysługi zarobiłem na urazę. Z Pa. Kotudzkiego
wyrozumiałem particularia niedostatkow Wmo, we dnie y w nocy o
tym myslę. Coby in tali passu mogło przypaść, radziłbym zaprawdę
aby Pa Hetmana Polnego Coronnego reuocowac z P.m Woiewodą
Smolenskim, bo iako laudabile fuit circumtulisse per hostile solum
terrorem et arma propius hosti admouisse, tak zas tu stanąc potrze-
ba wszytkim kedy iest caput rerum Krol Je° M. Pan nasz.
Napisałem był do Xca J° M. Biskupa Wrocławskiego noui
anni auspicia, oddano mu ten list odemnie, nieczytał go ale oddał za-
ras Niemcowi, ktory quam superbo titulo odpisuie, posyłam Wm
memu Mćiu Panu Copią. Kiedy był Je° M. X. Biskup
Kuiawski

Kuiawski v Kła Je Mci Cardinała w Krełach, siadł Kr JM. do stołu, y kiedy iuż dobrze począł ieść, dopiro tesz Xzu Biskupowi długo przed nim stoiącemu do stołu sieść kazano, nimis vt mihi videtur basilice. Oddawam się zatym etc. W Wyszkowie Xa Lutego 1634.

Do Pa Podkomorzego Przemyskiego

Lepiey tu w Wyszkowie chorowai, niż ly w Obozie, przyzna to moy P. Kobierzycki, ktory w cięszkiei gorączce szesnascie dni wycierpiawszy, tyle drugie czasu in conualescentia odprawuie na łoszku, y choc czasem nie gorąca potrawa, przecię na mę dmucha, strzegąc się aby w czym nie dał przyczyny do recidiwy. Inakszy podobno był postępek X Kołudzkiego, bo dałeś mi był Wmć moy Mu Pan znac o poprawie na zdrowiu iego, zaczym że podobno trochę był bespiecznie y począł ieść, a to go smierć pożarła, żałuię z serca zescia iego z tego swiata. Kanonia Płocka iako padnie wrychle się pokaże, Ja Jauebo JcMu Xu Lezynskiemu, ale y ten niewiele się ratuie, bo żadnego funduszu niema, nieboszczyk trafił był na taki czas, kiedy dla spustoszenia przez Woynę Pruską starszi Canonicy Prastymonia porzucali, y tak był obergował Bolewy, ktore dobrze połatawszy zostawił, bydła nagnał, poddane poosadzał, teras zas y starszi będąc się do nich mieli, a młodszemu Kanonikowi gwe: dwudziestu lat ledwo się dostanie. Za oznaymienie co się tam dzieie, pilnie Wmu memu Mu Panu dziekuię, y proszę quantum per ocium licebit, raez Wm hoc officium exhibere mihi. Oddawam się zatym etc. W Wyszkowie vt supra.

Bentiuolio

Suscepti contra Moscouos à Ser.mo Rege nr̃o belli initia, quam secunda,
quamq; felicia fuerint, tribus ni fallor epistolis significaueram Ill.mæ D.V.
Ex quibus intellexit exutum castris hostem, fusum fugatumq; et à Smolensko
reiectum, castrisq; intra quæ se receperat, Exercitum Regiæ M.tis admotū,
ac Moscouitas, miro stratagemate, nuper obsessores arcta cinctos obsidione.
Hæc ad initium Mensis Octobris gesta, quæ deinceps successerint paucis
attingam. Hostis in spem aduenientis subsidij, ita intra munimenta se tene:
bat, vt nunquam copiam pugnæ (nisi aliquoties furtiue,) dare vellet. magnâ
ex parte tormentis res gesta, maiori hostium quam nostrorum exitio, omnia
itinera omnes vias præcluserat Regia M.tas, ne hostis vel lignandi,
vel pabulandi causâ egredi posset: Ea re etsi hosti frenum iniectum videretur
nihil tamen aliud effectum, nisi vt cum per quatuor circiter Menses, superbè
sane obsidionem Mosci sustinerent, nouumq. exercitum quem missum iri
crediderant præstolarentur, nullas pacis honestæ conditiones offerri sibi passi
sint. Id cum videret Regia M.tas, partem iustam Exercitus in ipsa
Moscouiæ penetralia, Ducibus Casanouio et Gasieuio immiserat, vt
et si quæ hosti obsesso venirent subsidia auerterent, et ipsi Moscouiæ Me:
tropoli, belli terrorem ostentarent. Successit ea expeditio feliciter, vidit
ipsemet Supremus Moscouiæ Dux latè collucentes ignes, sensit gemitū
subditorum suorum, nec tamen tantum vel animi vel virium habuit, vt suam
suorumq; salutem armis tueri, et in apertum prodire auderet. Jam ij quoq;
qui à Rege obsidebantur, multum de pertinacia remittere cœperunt, fortiter
quidem à munitionibus suis sæpius nostros reiecerant, tutiq; ingenti vallo
septi videbantur; si sola deesset, expugnat quæ cuncta fames. Sic pressi
sub finem demum Januarij velle se de pace agere ostenderunt. Nihil

amplius

amplius quidem est quod Illmæ D. V. perscribam, sed satis felicitatis haberemus, si hoc bello, hoc tantum consequeremur, ut diminuta hostis superbia, eum ad iustas pacis conditiones adduceremus, et à societate Haereticorum, quorum ingentibus auxilijs ferocierat, segregaremus. Existimo Illmam D. V. scire bene quam late pateat amplissimus ille Septemtrionis recessus, quantum Moschouia opibus polleat, et si homines ij alioquin barbari et rudes, tali disciplina militari, ut hoc quadriennio factum est, imbuerentur: quantum ad perniciem orbis Christiani valeant, vel ipsa Roma experimento disceret. Nihil illi aliud de Catholicis sentiunt nisi eos esse impios, et Turcis et Paganis deteriores, locum quem Catholicus tetigerit tanquam immundum verrunt et eluunt, et omnem consuetudinem Catholicorum aversantur. Notum est proxima aestate eorum pecunia Bassam Silistriensem auctoratum ingentem exercitum finibus Regni nri admovisse. Hollandos, Suecos, Anglos ab ijs foveri, et in odium Catholicorum adduci, pecunia item iuvari: denique id unicum in votis habere, ut nomen Catholicum Romanum penitus extinguant et suum Schisma vel potius manifestam haeresim stabiliant. Sed ad Tractatus pacis redeo, quos sinceriori fide suscipiendos fore demissiores iam hostis animi spondent, et nos ijs potius, quam diuturno et difficili bello pacem confici cupimus: Nam cum proxime futura aestate ictae cum Suecis Induciae exeant, huius periculi maxima ratio erit nobis habenda. Neque cum ipsis Turcis certa pax, nam etsi praeterita aestate, divina pene virtute Stanislai Conieczpolskij Castellani Cracovien. ita repressi sint, ut magna parte exercitus amissa regredi turpiter coacti fuerint, tamen hac ut illi vocant contumelia provocati, maxime si à Persarum Rege ocium habuerint arma et bellum spirare videntur. Caesaris quoque non satis secunda in Germania fortuna, nobis ut mature caveamus, nos admonet. Brevi me feliciora Illmae D. V. significaturum auguror, si votis nostris Deus annuerit, quem supplici

precamur voto, ut Ser^mi. Regis nri pro fide Catholica susceptos conatus secundet felicitetq. Sed quid hoc est. in omnium pene Regum aulis sacra fulsit purpura, Ill^mus Honoratus noster hoc honore dignus cur in alio censu et huius sortis expers. In re non multum ad me pertinente nolo esse curiosus, quanquam magni istius viri causâ valde cupio. Humillima mea obsequia defero Ill^mae D. V^ae Viscovio XV. Februa: 1634.

Gembicio.

Siccine nunc demum sapere velle videntur vicini vestri, ad quorum parietes quintum iam Mensem haeretis, Sapere inquam incipiunt si pacem et honestae deditionis conditionem non aspernantur. Non est quod vos horrer, ut humanae sortis memores, mitius cum deditijs agatis. te inprimis puto acceptarum iniuriarum oblitum eorum causam tuendam suscepturum. res ea digna magno viro, digna Sacerdote si non victoriae certè clementiae palmam feres ac felicius et gloriosius quam ij qui suos enses hostili sanguine cruentarunt, triumphabis. Quanquam nihil amplius nobis significatur, nisi quaedam signa apparere modestioris animi et demissioris supercilij, quo hactenus hostis elatior uti et sibi meliora spondere videbatur. Agite prudenter et occasionem qua parte capillatior est, ambabus arripite manibus. Gens est ad decipiendum facta et nata, barbaricâ astutiâ illudere alijs adsueta et illud Iulianum τον πρεπον sua utilitate metiri solita. cum Cretensibus cretisare non absurdum fuerit, ita tamen mendacijs adsuescite ut cum ad nos redituri currum vel equum conscendetis, tales ineptias istic deponatis. purum candidumq pectus ad nos referatis. Sed quid ego hac de re. nempe non est aliud quod scribam, respondendum tamen fuit tuis literis accuratè et eleganter ad me scriptis, et tua laudanda sedulitas

qua

qua me in dies tibi magis deuinctum reddis. Ill^mi et Adm^r R^dae D.V. officia et obsequia mea defero. Visconio XVIII. Febr. 1634.

Do Jeo Mci X^a Kanclerza Coronnego.

Nawdzięcznieysza to iest v mnie nowina, ktorą mi Wm. moy Mci Pan y Brat w liscie swym wyrazasz, że Nieprzyiaciel ozywa się do iakichkolwiek Tractatow, pyszny y sardy nie mogł tego vczynić bez wielkiey potrzeby, woleli drudzy Przodkowie iego sromotnie być zrzuczem z Stolice, niszli przystąpić do Tractatow. Ja wziawszy list Wm. mego M. Pana iak za pul victoriey dziekowałem Panu Bogu, bedziecie Wm. vmieli tego vzywać tak iako się poda occasya nie dufaiąc iawney zdradzie tego nieprzyiaciela, teras by naiwięcey się trzeba obawiać iakiey chytrey zdrady. Sed vos estis et Dnus vobiscum. List od Jeo Mci Pana Brzeskiego do Wm. strony przedania Woytostwa Sieradzkiego ieszcze nie mam, Jey Mc Pani Cborazyna nieco wtym winna, a ia wtym roku wszystkę tracę intratę. List X^a Officiała Krakowskiego posłałem przeszłą Pocztą Wm., mogłby podobno y ten mieć fidem y tak gorąca moia asseueratio. Oddawam się zatym etc. W Wyszkowie d. 18 Lutego 1634.

Do Pana Podkomorzego Przemyskiego

Nie schodzi mi nie na oswiadczeniu szczyrey checi Wm. mego M. P. tak czestym y szerokim pisaniem y oznaymowaniem o rzeczach tameczynych, za co pilnie dziekuie. Cokolwiek bam Wm. czynic y vczynicie. Ja pierwszy ratum habeo sine conditione reuocationis sententiae meae

bo widzę że cokolwiek tam od Ie° K. M. Pana naszego M.ego zaczęto y czyniono było, salus patriæ fuit, tak czynie tak konczcie abysmy was wielbili y chwalili, iako patriæ conseruatores. Iakimkolwiek sposobem ta Woyna będzie skonczona, magnificè triumphabitis nobis applaudentibus. Oddawam się zatym &c. W Wyszkowie vt supra.

Do J. M. Pana Gdanskiego

Z iakim ciężarem summienia mego noszę tę opiekę pozostałego potomstwa, sławney pamięci Ie° M.ci Pana Woiewody Malborskiego, nikt o tym mienie tylko ia sam, ale y Wm. moy M.ci Pan wiedzieć raczysz, że ani ia ani Ie° M.ć X. Canclerz żadnego stąd pożytku nieszukamy, y szukaić nie chcemy. Kiedym dano znać że w wydawaniu za mąż tych sierot mały się dziać iakieś Contrakty mnie niewiadome, nikt mi niemoże mieć za złe że iusto dolore exarsi. Ale w tym wszytkim kiedy J. M. X. Canclerz Koronny moy M.ci Pan y Brat powróci się mutuas rationes conferemus. Wm. moy M.ci Pan nie racz powątpiwać o mniey przeciwko sobie chęci. Oddawam się zatym w łaskę Wm. mego M.ego Pana y Szwagra. W Wyszkowie d. 18 Februa: 1634.

Suffraganeo Wratislauien.

Nondum ex Castris literas habemus, ex quibus quid ad diem 4.tam Februa: istshic actum sit scire possemus. R.ma D.V. si quid recentius ex Germania habet, si quid præterea per extraordinarios ex Castris Cursores allatum est, rogo mihi significare non grauetur. Ser.mi Principes quando redituri sint et vbi per hos dies subsistant scire velim. Commendo me interim gratiæ et amori fraterno R.mæ D. V.ræ. Viscouio XV. Febr. 1634.

Do Ie^o^ M^ci^ X^za^ Kanclerza

Niemamy do tych czasow Poszty, ktora nam miała przynieść listy de data z Obozu die 4ta Febr. zaczym tesz krotkie musi bydz pisanie moie do Wm mego M. Pana y Brata. Prosby niktore vnosi do Wm mego M^ci^ P^a^ Ie^o^ M^c^ X^dz^ Biskup Kuiawski z ktorym ia tesz mea unice desideria bytoby mogło bydz aby Pan Pieniązek mogł się zostać przy Consensach od K^la^ Ie^o^ swiętey pamięci, y od terazmieiszego Krola Ie^o^ M^ci^ Pana naszego danych: w tesbys nas Wm moy M^ci^ Pan sobie obowiązał, y Krolowi Ie^o^ M^ci^ tę łaskę odsługować gotowibysmy zostali. O Woiewodztwo Sieradzkie pisze I. M. X. Biskup Łucki za Panem Wielunskim Bratem swoim cui et ego faueo. Pomnię ze przed Panem Baranowskim, Pan Łęczycki terazmieiszy był in optimo praedicamento, y kiedyby mu to było dano nunquam tantum dedecus accepisset Palatinatus omni honore dignus. Ie^o^ M. Pan Sieradzki, rozumiem ze się będzie trzymał Referendaryey. Iesliby Casztellania Łęczycka ex aliquo casu vacowała Pana naszego Casztellana Brzezinskiego racz Wm pamiętać: Powiedaią tesz niktorzy ze Ie^o^ M. Pan Woiewoda Derpski non aspernaretur hunc honorem do czego rozumiem ze I. M. X. Arcybiskup za tak swiezym spowinowaceniem ktore się w Kruszynie odprawiło, ducet illum vtraque manu. Do inszych ktorzy tam w Obozie na mnie łaskawi, y do mnie czesto pisuią, nie mam na ten czas cobym pisać miał. Oddawam się zatym etc. W Wyszkowie 26 Februarij 1634.

Praeposito Crusuicien.

Lusi tecum iocis, vereor ne plus quam deceat operantibus dignitatem tuam, da veniam mi Pr. nec aegre feras quod cum velim tibi constare amorem meum familiarius tecum agam. Augustus olim Imperator inuitatus ad caenam a quodam

qui parcior erat, non est indignatus, sed domum rediens, gratias egit Hospiti, dicens; Non putabam me tibi esse adeò familiarem. Iure tu quoq. eadem mihi referre potes, et fortassis posterioribus meis minus satis iocis irritatus, me nimia familiaritate tecum agere voluisse quereberis. Ita res hominum sunt, vt nos qui annis maiores sumus, quadam prærogatiua erga iuniores eminere velimus: vestrũ est nihi contra nos et ostendere senes sæpe delirare. Non itaq. iam amplius vel Cineam te ad exercitus sedandos ablegabo, vel ut Achyllem aliquem, qui bella manu conficias destinabo, Hortabor tamen vt togatam militiam quã parte potes tuearis; vt labores Supremi Cancellarij leues; vt tantum oneris, quantum tui humeri ferre possunt, sustineas. Quod reliquum est, Studia et Officia mea defero Illmi et Admi Rndæ D. Vræ. Viscouio XXVIIIa Februa: 1634.

Do Ie: Mci Xa Kanclerza.

Z listu Wmci mego Mciwego Pana, lubo się nam otwiera nadzieia do iakiegokolwiek vspokoienia z tym tam Narodem; iednak kiedy się w dalszych progressach myśl ocknie, trudno konca pewnego spodziewać się musi. Prawda to, że rzec się może, że teras nędza z nędzą się biedzi: Multa illis plura nobis desũt. sed ad restaurandum bellum, si fidem frangere voluerint, omnia apud illos parata. My zaś nie zaraz możemy opponere frontem hosti; a zwłaszcza iesly żołnierz nie zapłacony insze rady przed się weźmie. co iа wszytko Panu Bogu poruczam a mądrey radzie Wmciow ktorzy tam iesteście præsentes. Tractaty z Szwedami iesly by tylko de inducijs bycz miały, et inhonesta sunt et fraudulenta hosti vtilis nobis perniciosa. Iuż by lepiey rok albo dwa prorogować niżly tak skakać iako on nam gra: Moia excusatya nie z tey miary podiedzieta żebym ia zdrowia dla Oyczyzny załować miał, ale że ad tractandum tantum.

tum negotium nullum me esse video; niezbraniałbym się z Wmą mym Mciwym Panem i Bratem, a szczerze mowię iadąc za Sekretarza, może to P. Bog sprawić, że o tym wszytkim ustnie się ante exitum Maij rozmowiemy, acz mię Ie° M. X. Arcybiskup słowkiem iednym przeraził, pisząc do mnie: Ze to na twoim summieniu należy, żeś ty chory, to iest ieslis ty prawdę powiadasz. Dzieci to tak przedtym udawały, kiedy do szkoły chodzić nie chciały: Sed si Sexagenario non creditur credatur Medicis. Ale iakom wyżey wspomniał, y zdrowybym się nie wymawiał, kiedybym tego widział gwałtowną potrzebę. Ieśliż na Clekuiey Ie° M. X. Arcybiskup rozumieć raczył Ie° M. X.a Biskupa Poznanskiego sposobnieyszego być ad Tractatus cum Schismaticis, y mnie zatym podał na inuidią do Pana, niechże veras Suni eundem vetustissimum Sporum promowuie, a teże Szwedami Tractaty, a zwłaszcza ten, że ten iako Wmu samemu powiadał Soc Sabet in fabis, comu iedna Panna w Szewu opowiadała reliqua nosti. Pana Boga proszę, abyśmy iako najprędzey pociesżne nowiny od Wm mieć mogli. Więcy tym chorobam domownikow Wm vehementer commoueor tak u mnie iest miłe zdrowie Wm, żebym y moim własnym rad ie zastąpił, y taką część ciężarow na się przyiął, iakaby mogły znieść ramiona moie. Ie° M. Pan Brzeski snać iuż przyiechał będzie w Polszcze, illud negotium emptionis Wm in quam cunq. partem ceciderit contenti erimus. Samemu mię tu u nas barzo trudno o pieniądze. Ia co do Gdanska posłałem 600. Łasztow, y coś więcey, tego roku nie zbiore się na 200. y to zboża nie takiego iakie przedtym bywało. Pamiętuskolo nas z łaski Bożey Płtouski Corzec owsa a większy iest Grzieniu nad Warszawski po gross. 8. Zyta nie kupuią tu u mnie wszyscy się Gdanska boią, gdzie iaki będzie targ Pan Bog to wie. Oddawam się zatym etc. W Wyszkowie 28 Febr. 1634.

Do P. Podkomorze° Przemyskiego

Ieslim się uskarżał na nieczęste pisanie Wm mego Mc° Pana, cenoco:

á przyznawam, że iákoś WM do mnie pisząc pokazał, vnus omnium amicorum meorum vices imples: Zaco pilnie dziękuię WM memu Mćiwemu Panu. O tym co się tam w Wmo dzieie albo dziać będzie trudno nam discurrować, omnia WM prudentiae commit-tuntur. Vos videntis nequid Respub. detrimenti capiat. Oddawam się zatym etc. Dat. ut supra.

Do Krola Iego Mci

Wygadzasz W.K.M. Pan nasz Mćiwy żądosciom wiernych poddanych swoich, kiedy y woynę szczęśliwie y mężnie przeciwko nieprzyiacielowi odprawuiąc poko-iowe rady y ze wszytkich stron Rzptei wspołecznie przed się brać raczysz. Zaco uniżenie W.K.M. Panu memu Mćiwemu dziękuię, będzie P. Bog W.K.M. we wszytkich sprawach szczęścił y błogosławił, kiedy W.K.M. większy wzgląd mieć raczysz na utrapione ustawicznemi Woynami poddane swoie á niżli na swoię własną sławę, ktoraby zadziełem wrodzonym rość y szerzyć by się mogła. Ale y tey będzie ieszcze płac y occasyia bysmy tylko sobie trochę przynamniey przez ieden rok wytchnęli. Była ta do tych czasow nadzieia, że Szwedowie mieli się skłonić do pokoiu, y to co nie-słusznie od Oyczyzny naszey oderwali wrocić dobrowolnie. á zwłaszcza że tesz W.K.M. nie tak prawa swego dziedzicznego popierasz żeby się teraznieyszy status rerum Sueticarum miał odmieniać. Teraz że iako W.K.M. pisać raczysz Induciis tantum poki w Niemczech woynę wiodą czas nam wziąć chcieliby, trudna zaprawdę u mnie w tey mierze resolutia, bo y Woyny nie życzę, y żeby ta sztuka Oyczyzny naszey długo miała trwać w ręku nieprzyiacielskich, każdy dobry syn bronić tego powinien. Iesliby iednak ten nieprzyiaciel podobno szczęśliwym w przeszłym roku uwiedziony Successami nie chciał się wskutecznie wdawać w Traktaty, rozumiałbym abyś tak iako W.K.M. Pan moy Mćiwy w liście swym

namieniać

namieniać raczysz na te Traktaty kogo z mnieyszych sług swych zesłać raczył, przez ktoreby się wyrozumieć mogło, do czego się skłaniaią rady nieprzyiaciels kie: y ieslibi tylko Induciami z obu stron świat żeby iako naykrotsze postanowione były. Iesliby tesz była nadzieia lepszych Traktatow, przetkoby y ci Commissarze ktorych WKM. naznaczyć raczył ziachać mogli; à zwłaszcza że mamy w Panu Bogu nadzieię że WKM. iakokolwiek rzeczy tameczne zastanowiwszy, pod oń czas Traktatow przybyć będziesz do nas raczeł. W czym aby Pan Bog y żądosciom naszym y potrzebom spolney Oyczyzny wygodzie raczył, iego świętego Maiestatu przy Ołtarzu świętym prosić nie zaniecham. Wierne zatym poddanstwo y uniżone posługi moie oddawam w łaskę WKMci Pana mego Miłego. W Broku 3. Martij. 1634.

Rndi Vntes Fres in Cro Sacri et Obserl.

Promoto ad Episcopatum Varmien. Illmo et Rmo Dno Nicolao Szyszkowski, Abbatia Cervenen. cui ille haetenus beneficio sedis Apcae, et Fraternitatum Vrarum cooptatione praefuit, vacat. Nos pro munere nostro novi Abbatis Electionem indiximus; cui ut nostro nomine praeesset, Perillrem et Rmum D. Stanislaum Starczewski Abbatem Plocen. mittimus. Quare hortamur et amanter requirimus à Fraternitat. Vris, ut eaque idem nuncius nr Fraternit. Vris ex persona nra referet, officiosis excipiant animis, studiaqz et voluntates suas, non tam nro desiderio, quam potius rationibus Sacri vestri Conventus accommodent. Ea certè sunt Reipubcae tempora, is imminentium periculorum metus, ut meritò Fraternit. Vrae talem sibi dari Praesidem exoptent, qui in adversis praesidio sit et in secundis ornamento: ut meritò censeamus Serenum Principem Dnum Carolum Ferdinandum Epum Wratislavien. quodam bono fato Monasterio illi Sacrae Reg. Mtis Domini nri Clemenmi voluntate et designatione ad hoc munus obeundu destinari. Princeps est pius, devotus, et sacris

appnime addictus: talis plane qualem praesentia poscunt tempora, et quem Paternit. Vra utilem et commodum sibi fore certo polliceri possunt. Plura hac de re nuncius nr nostro nomine Paternitat. Vris communicabit. Quibus amorem nostrum et studia deferimus. Datum in Arce nra Brocovien. 4a Martij 1634.

Do Je: Msci Xa Kanclerza.

Trudna rada w tey mierze kiedy cum hoste integris dimidemus terminis, że on et iniuste intercepta niechce wracać ani o pokoiu wiecznym tractować. Uważać by ta przyszło czyi opor może być alterutri parti szkodliwszy, wszak y ci qui modo tot victorys clari stare videntur, sic mutat fortuna vices cadere possunt. Ja ...m tesz iesli da P. Bog zawrzeć iakikolwiek z Moskwą pokoy accrescent animi, y obcych Panow Panu naszemu przybędzie existimaciy, zey nieprzyiaciel każdy insze Deliberatye przed się brać będzie musiał. Lubo to teras iako Je: K. M. do mnie pisać raczy, arbitratu suo circumscribit futuros tractatus. Widzę że ta iest intentia Je: K. Mci Pana naszego, aby przez mnieisze ludzie na to zesłane wyrozumieć intentyą nieprzyiaciela, co y mnie się podoba iakom to w liście mym do Je: K. M. wyraziel. Strony Sołectwa Kurskiego, zaprawdę dziwuię się naszemu Panu Wypyskiemu że raczey o to prosił niż o iaką wioskę, ale kiedy iuż to ma w ręku, trudno go z tego zbyć, oprocz żebys WMść prosbą swoią mogł u niego efficere aby się na insza snadnieisza occasyą zadował. Oddawam się zatym etc. W Broku 5a Martij 1634.

Guidoni Bentivolio S. R. E. Cardinali.

Magnorum virorum propria virtus est non semper fastigio dignitatis efferri, sed interdum posita quodam modo maiestate benigniori vultu et sermone eos quibus patrocinium debent appellare et aditum ad percipiendos fructus amoris sui patefacere. Satis superq Illmus Hannibal Bentivolius dum hic esset, suis beneficijs me sibi obstrinxerat, multa idem posteaquam ad Urbem redijt signa propensissima

simâ erga me voluntatis dederat, literis meis aliquoties amantissime responde-
rat, ita vt eo nomine me illi multum debere agnoscerem et in sola eius benevolen-
tia conquiescerem. Sed ille Heroico animo non contentus eo quod iam in amicitia
eius aliquem locum tenerem vt suspicor aliqua de me ad Eminentiam V. detulit
effecitq[ue] vt tanti nominis Sat: Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, tam eximys pie-
tatis et eruditionis dotibus conspicuus, non solum coram amicis meis honestissimâ
mentionem mei fecerit, verum etiam missis ad me ingeny sui præclaris monumen-
tis me vltro optimæ erga me voluntatis suæ testificatione ad se allexerit.
Quid ego eo nomine Eminentiæ V. debeam et in quo censu peculij Emin[entiæ]
V[est]ræ me esse profitear statuere non possum. quidquid sum et esse possum totum me
amplitudini tuæ do et deuoueo. Iubebis vt in tua cohorte sub tuis me signis
sistam, parebo; voluntati tuæ vt senex propè iam exactâ ætate Si vbi
me muneris mei necessitas trabali vel sacro potius adfixit clauo. ad altare
Dei tui memor sim, nec id mi si graue erit. Illud vnum quod à te posci amici
mei significant, præstare non licet, vt aliquod ex scriptis meis Eminentiæ
V[est]ræ mittam, fuerunt quædam vix digna tanti viri conspectu, quæ ne in
publicum prodirent, obstitit pessimus huius Seculi mos, quo veritas exosa,
adulatio grata habetur. Indignum duxi me eâ lege teneri, et potius mea non
esse, quàm vt mendacijs fucata prodirent, malui. Non facilè vos qui longè à
nobis abestis existimare potestis, quanta fuerit præterito anno in Polonia
Catholicorum cum Hæreticis concertatio, obstitimus quantum potuimus, caputq[ue]
nostrum in casum Supremi periculi coniecimus, fortunas n[ost]ras eo profudimus.
et si pari conatu cæteri qui rem gerere debuerant eo incubuissent cessisset pietati im-
pietas. Velificandum alijs visum et per ambages ventorum nauis Reipublicæ
et Ecclesiæ ad portum ducenda, id quoq[ue] hostibus nostris qui suis viribus
diffisi arte vtendum statuerant nimium placuit. Hinc ij primam sub Interregno
seruatæ patriæ laudem tulerunt, qui multum aduersarijs concedendum esse exi-
stimarunt,

his summi decernuntur honores, qui publico Hæreticorum iudicio laudati probatiq; sunt. Nos viles animã pœnas damus quod fidei Catholicæ causam tuendam suscepe-rimus. hîc invidiâ premimur, et alibi aliter de nobis sentitur quàm fortassis merue-rimus. Liberius hæc effudi, sed dabit veniam Eminentia V.ra senectuti meæ, quæ libertatem iure suo sibi vendicat. Ill.mo Hannibali Bentivolio magnas ago gratias quod ad Eminentiæ V.ræ benevolentiam aditum mihi patefecerit, utar eo bono non quantum mihi placebit, et res meæ exponent, sed quantum Emi-nentiæ V.ræ visum fuerit. Cuius voluntati me obsequiaq; meâ humillima æternum dico devoveoq; Viscovio VI. Idus Martij 1634.

Bentivolio Annibali

Non queror quamvis fortasse liceret, Ill.mam D. V. meis aliquot literis non respon-disse iam dudum enim statui ad meum pertinere officium ut quavis occasione cultus et observantiæ meæ testificatione erga Ill.mam D. V. defungerer nihil ut eo nomine ab Ill.ma D. V. exigerem, scio quid magnis viris debeam et quâ animi submissione cum illis agendũ sit. Significavi Ill.mæ D. V. quo successu Ser.mus Rex noster ad Smolenscum rem gesserit, quæ spes affulgeat deinceps eius belli, vel potius pacis quam votis omnibus exoptamus conficiendæ, quæ neces-sitas nos impellat ut qualemcunq; pacem speratæ victoriæ præferendam censeamus. Nunc quoq; scribitur ad nos iam prope rem ad exitum deduci, ex hostili exer-citu qui Reg.æ M.ti ad Smolenscum obiectus erat, deditionem faciente, quamvis adeo flusca sit eius gentis fides, ut ad omnem mutare et mutari soleat occasionem. Eminentissimi Cardinalis Bentivolij conciliatam mihi per Ill.mam D. V. gratiam tanti æstimo, ut me posteaquam in spem illius venerim omnia quæ optari possunt consecutum censeam. Humillima mea obsequia defero Ill.mæ D. V.ræ. Viscovio VI. Idus Martij MDCXXXIV.

Nuncio Ap.lico

Nuncio Aplico.

Primis sacrâ Quadragesimâ diebus contuleram me Brocum ad reuidenda prædiola mea, quo factum est, vt præterita Septimana exciderit mihi occasio testandæ per literas meæ erga Illmam D. Vram obseruantiæ. Nihil quidem est, quod Illmæ D. V. huic perscribam, cum omnia istis hic ad vos referantur, nobis potius optandum est, vt à vobis certiores fiamus de rebus tam externis quam internis. Quid nostri Germania parturiat, in quæ studia Italia propendeat, sitne aliqua spes pacis communis, an iterum bellum immineat? Sed ego nimis audax sum exactor officij, quod potius à me Illmæ D. V. debetur, simulq cultus et venerationis promptitudo, quam pariter cum humillimis obsequijs meis Illmæ D. V. defero. Viscouio X. Martij 1634.

Ioanni Gembicio

Omnia tibi à me debentur amoris et humanitatis iura, nam præter veterem erga domum tuam obseruantiam, tantum tu ipse tuis officijs mereris, vt vicissim ego omnes occasiones exquirere cogar, per quas meus erga te constet amor. Itaq scripsi Illmo Dno Cancellario te vt sibi socium adsciscat, te in partem oneris assumat, tibiqz ea quæ illum grauant, calamo conficienda demandet, te deinceps vt amet atqz ad ea quæ tua virtus meretur manuducat. tuum erit etiamsi non vocaberis, vltrò vt te offeras, recte vel inuitari vel rogari expectes, et hæc merita mea non arroganti excipias animo. Hostes nri, etiamsi vt inde scribitur viribus concidisse videantur, magnos tamen gerunt animos, Vident fortasse Exercitum quoqz Regium non multum abundare milite et commeatu, et ijsdem affici incommodis, quibus ipsi iam prope confecti sunt. Diuinam precamur Maiestatem, vt vobis perpetuæ constantiæ det vigorem, confirmetqz animos vestros ad quæuis audenda, quæ viribus vestris paria erant.

Nam

Nam ut sine justis præsidijs penitiora illius imperij penetretis non suaserim, satis erit partum gloriæ si pacem honestam tutam et securam confeceritis, si incolumes ad nos redientis. Tibi suffecerit aliquod decus ex Palladis arâ desumptum et tuo exornatum ingenio; nam ad durum Martis opus si te unquam cohortatus sum, id non seriò dictum vel scriptum existimato. Commendo me amori et gratiæ Ill^mis et Adm^m R^æ D. V^ræ. xi Marty 1634. Viscovio.

Do Je^o M. X^a Canclerza.

Vcieszył mię początek listu Wm^i mego Mego Pana y Brata, ktorym mi dawać znać raczysz ò Zawarciu pokoiu z Woyskiem Moskiewskim; ale extrema w ktorych iest ò odmianie tych wszytkich Conclusey, nie pomału zatrwożyły. Domniemawamy się że Szeyn puszczony vz Posłanmicy z Stolice idą, spodziewa się melioribus conditionibus wymsc y co więcey wytargować: mamy iednak nadzieię w Panu Bogu że pierwey tam Wm. rzeczy swoie skończycie, niżly tu na nas moc Turecka nastąpi: o ktorey rozumiem że wz Je^o M^i Pan Krakowski dał znać Je^o K. M. A to przewiodła to faktya Heretyczka, a boday y nie Francuska a bez wątpienia Moskiewska, że S. Posła naszego w Prowadeiy ledwie nie w więzieniu zatrzymano ten maiąc prætext że bez Haraczu iedzie ze Abbassa omnibus viribus, ktorym n[illegible] silny być może vzbroiony, nieczekaiąc pory woienney z Woyskiem ku Granicom następuie. Bywała nie raz Oyczyzna nasza w wielkim niebespieczenstwie, teras nie maiąc Pana w domu, do czego się rzucić, y naimędrsze consilia na to rady nie naidą: sama po Panu Bogu wszytka nadzieia w prędkim Je^o K. M^i do nas powrocie: O czym nie wątpię że Wm^i etiam extremis medijs pomyślisz: Juz y ten Tytuł ò ktory to idzie porwonoby Panu Bogu et cætera omnes accessiones postponenda saluti Patriæ. Przez sto lat Przodkowie

naszy

kwitneli bez Smolenska, nie dlatego to mowię aby go odstempowac ale zeby wiz więcey nadto co było w ręku naszych nie upominac się, lepiey to tam Wm. y widzą y uważą, quid expediat. Domowych Wm. tak potrzebnych slug smierci z serca załuię, tym więcey ze z tąd accrescit labor Wm. dosyc iuz inszemi zabawami y niewczasami obciązonemu. Wspominałem w iednym pisaniu moim, abys Wm. Xzą Proboszcza Kruswickiego wzywał do pracy, wiem ze cnętnie będzie chciał pomagac Wm. robic. Widze zaprawdę in Stylo ipsius, quo per mutuas Epistolas certamus, elegantem scribendi modum, qui et usu et exercitio crescet. Ale y inszych ktoby ie no tylko był sposobny raiz Wm. zazywac, a sobie y zdrowiu swemu folgowac. Iey Mc Pani Sprazyna Sieradzka barzo teskni ze tak długo pieniędzy nie ma, mnie zas ich dawac sine Consensu Ka Ie. Mu non tutum: do tych czasow y tego listu o ktorym mi powiadano od Ie. Mu Pana Brzeskiego do Wm. nie mam: rozumiem ze go tam prosto do Wmu posłała. Namientem był Wmu cos o bytnosci Ie. Mu Xa Biskupa Kuiawskie u Krolewica Ie. Mu Cardinała w Kielcach, z ktorey occasiey wrosł był iakis rumor o nieprzystoinym uszanowaniu gościa od Pana, do ktorego mi Ie. Mc X. Biskup opisał te tam particularia qua modestia z listu iego samego wyrozumiec będziesz raczeł: I ia tak rozumiem ze tego in predkim nie trzeba wspominac, uważiwszy daleko iest list Ie. Mu Pana Rawskiego ktorego Copią posłałem Wmu memu Mcu Panu. W Czerwiensku die VIII. Martii odprawiła się Electio Krolewica Ie. Mu, na ktorą słałem Xa Suffragana mego, ale przecię wszytko trzyma Ie. Mc Xdz Biskup Warminski sub eo praetextu ze się ieszcze nie swięcieł, libo ma Bullas expeditas ieszcze in Augusto, et possessionem Epatus Varmien. realem et actualem zdanie się ieszcze in Novembre. Dłuzszym pisaniem Wmu mego Mo Pana nie bawiąc oddawam się etc. W Wyszkowie XI. Martij 1634.

Do Ie. M. Pana Podkomorzego Przemyskiego.

Iakiekolwiek sąc odmienne Praktaty węgrzyńskie, iest to zgon wszytkich prac Wmw, iest okwity polow sławy nieśmiertelney Ie. K. Mći dla Boga trzymaicie się pilno y strzeżcie aby się ta matnia nierozerwała. Iak Przodkowie naszi rozumieli że na szerokie Państwa Moskiewskie dosyc iest ostentare metum à fronte et vt illos pæniteat nobis iniuriam fecisse. Wygrał Stary Zygmunt pod Orszą wielką bitwę, ale iako Pan mądry nie śmiał się daley puszczać y topić w głębokości potentiey tego narodu. Szczęśliwość nasza wszytka w tym iest abysmy w granicach naszych cali zostawali, y zdrowie każdego człowieka swoie iest namilsze, przydana purpura, przydane Korony niewiele mu pomogą kiedy sam w sobie wątleie. Następuie Purczyn na nas: to iest na Oyczyznę naszę, następuią insze machinamenta Nieprzyiaciół naszych, przykłocie swym trzeba się nam bronić à bez Pana trudno ktorego nam saluum et incolumem reddito; bo bez niego dici possumus Oues occisionis. Że mię Wmć moy Mći Pan pisaniem swym przepominać nieraczysz pilne dziękuię. Oddawam się zatym w łaskę Wm mego Mćiego Pana. W Wyszkowie XI. Marty 1634.

Suffraganeo Wratislauien.

Itane vt hic auditur? Fridlandiæ Dux palam Cæsaris iugum obsequii excussit. Siquid hac de re certius habet Rma D. Vra communicet mecum. Suspicamur nos illum fiduciâ alicuius societatis externorû et vereor ne Hæreticorum Principum id ausum et ausurum plura nisi eius conatibus obuiam eatur. Quid tandem reliqui belli Duces facturi sint? quæ rationes tuendæ

dignitatis

dignitatis Caesareae apparent; haec fortassis Rmae D. Vrae nota cum sint, ut aliqua ex parte sciri a me possint amanter peto. Electio Cervenen. iam peracta est, expecto Serm̃i Principis Mandatarium quem Canonice investiam, properandum est ad possessionem tam Spiritualis, quam Secularis iurisdictionis capiendam. Quod reliquum est, commendo me fraterno amori et gratiae Rmae D. Vrae. Viscovio XV. Martij 1634.

Literae Processus.

Cum pium et necessarium sit a sola Divina bonitate rebus adversis poscere opem, et in eius solius sperare praesidio: Ita vicissim acceptis beneficijs, ei soli debetur honor et gloria qui autor est bonorum omnium. Sicut ille cum Serm̃o Rege nr̃o magnam misericordiam, cum bellum contra Moscum foedifragum, Patriam nr̃am invadentem magno animo susceptum felicissimo cumulavit exitu: Nam post solutum obsidione Smolenscum, cum Hostilis Exercitus Duces, per quinque circiter Menses intra munitiones vallo et fossa cinctas se tenerent in eam spem ut Exercitum nr̃um a quo obsidebantur, fame, frigore, et taedio obsidionis conficerent. Cogitatum hoc ab hostibus factum, vertit Deus in ipsorum perniciem, hyeme saevienti, morbis invalescentibus, caeterisque quae in regione aeterno damnata gelu incommoda accidere solent. non cessit Serm̃us Rex, cessit tandem Hostis die XXVI Februarij deditione facta, armis traditis, commeatu relicto, et fide interposita se intra quadrimestre tempus contra Patriam nr̃am non pugnaturum. Sit igitur nomen Dñi benedictum in Secula, qui tantam nobiscum fecit misericordiam. Quapropter nos pro debito Officij nr̃i universis et singulis tam Cathedralis nostrae Plocen. quam Collegiatarum Ecclesiarum Praelatis et Canonicis

tum et Praepositis ac Parochis per universam Diaecesin nram praecipimus, Religiosos vero omnes in Dno hortamur, ut in memoriam tam accepti beneficij, quam etiam reliquorum successuum sacrae Regiae Mttis solennes gratiarum actiones per omnes Ecclas peragantur, ac diebus solennioribus, ubi id commode peragi poterit diversis vicibus Tria sacra solennia decantentur, addito Te Deum laudamus et Orationibus ad id ab Eccla Catholica praescriptis. Cum autem ex finitimis Podoliae terminis nobis significetur, arma Turcica et Tartarica iterum contra nos apparari, Legatum nrum ad Turcarum Imperatorem missum iniuriose istic tractari, in eum quoque finem indicimus publicas supplicationes per qualibet Septimana iuxta vetus praescriptum peragendas, quibus oranda erit Divina Maiestas, ut Hostium frangat audaciam, nostris vero addat animum, pro Patria et pro nostra incolumitate pugnaturis. Ut autem Etc.

Torunensibus.

Spectabiles Dni Amici Obser.

Paret Deo volente et decernente Serenissimi et Invictissimi Regis nostri Serviciis virtutibus Fortuna comes: obsequiturque laudi et gloriae Principis ad capessendum bellicum decus nati. Die XXIV. Febr. his Conditionibus, quas Spect. DD. Vris mitto cum Sesino et caeteris belli Ducibus transactum est: ut ego quidem arbitror, nec gloriosius transigi, nec felicius ea pars belli confici poterat. Tantum instrumenti bellici in potestatem Regiae Mttis venit tantum hosti in commodum illatum, ut diu doliturus sit fide fracta nobis bellum intulisse. Veniunt, et iam venerunt Maiores a Principe Moscoviae ad Regiam Mttem pacis petendae causa missi Legati

Legati, hi cum in itinere et sparsos latè per Palatinum Podoliæ, Campestrem Regni Poloniæ belli ducem ignes patriam suam uri, vastari, multos mortales ferro absumi cerneret, et præterea Hostium Conditiones accepisse intellexissent, ubertim lacrymas fudisse scribuntur, id criminis perfidiæ quâ Patria sua obstricta est imputantes. Sacra Regia Mtas octauo à transactione die Castra in Hosticum promotura est, ut coniunctis cum Palatino Podoliæ viribus, pacem quam ab Hoste solam petit, extorqueat; et ius Regni asserat. Hunc fructum fractæ fidei Moschus habebit, ut cum ad oppugnandum Smolenscum supra Octuaginta millia militum variâ armaturâ miserit, nunc vix quinque millia ægrotorum recepturus sit, neque isti euadere potuissent, nisi eos clementia Regiæ Mtis seruasset. Studia interim et officia mea Spect. DD. Vris defero. Viscouio 13 Marty 1634.

x illata noba wa hostz (?)

Bentiuolio Annibali

Suspenderat hactenus spes nras fortuna, animique omnium versi erant in expectationem, quis tandem futurus esset euentus obsessi à Serm̃o Rege nr̃o Exercitus Moschouitici. Hostis et numero et viribus potior, eâ spe intra munitiones se tenebat, ut nostros in regione æterno damnatâ gelu, hyeme asperrimâ et frigore, pabuli inopiâ, morbis qui exinde orti fuerant, tædio denique obsidionis fessos fatigatosque conideret ac ita victoria sine sudore et sanguine potiretur, vel ut missis à Principe suo auxilijs nostros obsidione impeditos ad internecionem deleret. Animaduersum id à nris atque inprimis exemplo Serm̃i Regis, ad ferenda quæuis aduersa cuncto Exercitu confirmato, non tam cum hoste, quàm cum natura ipsa per quatuor Menses nri decertarunt et ne interim à nouo Moschouitico Exercitu, quem ingentem submitti fama ferebat, Rex in Castris hostilibus munitionibus oppositis et à tergo et à fronte undique ingruentibus hostibus opprimeretur sumpto in re satis angusta à magnitudine animi consilio, Duce Martino Casanouio Palatino Podoliæ et pro Regno Poloniæ in Moschouia militiæ Præfecto, magnam partem Exercitus in ipsa penetralia Moschouiæ

immisit; quæsitum ubinam Manstruccus Summus pro Mosco belli Dux versaretur, et quas cogeret, quasve duceret copias. Optimum consilium felicem peperit euentum, namque Casanouius in Hosticum progressus, longè lateque sparsa populatione igne et ferro hosti metum ita incussit, ut cum propè ad ipsam Metropolim Moscuam in qua Supremus Princeps sedem Imperij tenet, ignes collucerent, non solum Manstruccum, nusquam in aciem progredi ausum, intra munitiones se recipere coëgit, verumetiam spem omnem noui subsidij ijs qui à Rege obsidebantur præcidit. Id cum ab obsessis animaduersum esset, atque eâ fortuna, quâ illi Exercitum Regium extinctum iri stolidè sperauerant, urgerentur, ac frigore, fame, morbisque quotidianis extinguerentur: tandem extrema passi, his Conditionibus quas Illmæ D. Vræ mitto, Sermi Regis nri arbitrio et voluntati se submiserunt. Est sanè cur diuinæ Maiestati immensas agamus gratias magni enim momenti rem consecuti sumus, ultore perfidiæ Deo, causam Sermi Regis tuente; grandis is fuit Exercitus qui ante sesqui annum ad oppugnandum Smolenscum venerat, ad quem augendum omnes qui Hæreticam sectam sectantur, quique illis etiam ex Catholicis adhærent conspirauerant. Supra Octuaginta millia militum in Castris Hostilibus, sub initium obsidionis Smolenscianæ censebantur; robora planè militiæ ex veteranis Germaniæ, Galliæ, Angliæ, Scotiæ, Sueciæ, Hollandiæ lecta, et à Gustauo submissa. Moschouitæ ad usum militiæ externæ exercitati artem bellandi optimè edidicerant, seruare ordines, tenere locum, progredi et regredi, celeriter implere ut nunc vocant Musquetos et in ijs exonerandis singulari uti solertia, stabilem inire pugnam, ut nullum planè discrimen inter illos esset et stipendio ex alienis regionibus accitos milites. Hic tantus Exercitus, primo dum Smolenscum per annum oppugnaret valdè accisus, postea Sermi Regis aduentu, soluta Smolensci obsi-

dione

dione, intra munitiones redactus, atq[ue] obsessus, ad extremum fame, frigore, et peste adeò confectus est, vt cum nunc beneficio Regiæ M[aies]t[at]is è Castris suis liber prodiret, quatuor tantum circiter millia qui iter facere possent residua essent non multò minor numerus morbis confectorum militum in Castris clementiâ Regiâ refocillandorum remaneret. Bellicus apparatus omnis in potestatem Regiam venit, qui qualis et quantus fuerit ex adiecto Indice intelliget Ill[ustrissi]ma D[ominatio] V[est]ra. Venerant iam Legati à Moscho pacis petendæ causa ad Regiam M[aies]tatem missi, qui d allati sunt nondum compertum habemus. Res est nobis cum gente barbara, et non solum Schismate, sed etiam hæresi impiâ polluta, fides minus quam Græca, semper fallax et incerta, fallere, sacramento iurisiurandi ludere, calumnijs vti, fingere pro tempore amicitiam, dolos in pectore agitare, id quasi innatum huic hominum generi. Optat pacem multis nominibus Ser[enissi]mus Rex n[oste]r, et si eam Moschi petierint iusta et honesta dabitur illis, sed vtrumnè illi seriò rem agant dubitare nos cogit Resselius quidam Gallus, incertum an à Christianissimi Regis Hæreticis Consiliarijs huc missus (ille quidem se Galliæ Regis Legatum profitetur) huius arbitratu o[mn]ia in Moschouia nunc geruntur, ille velut Infernalis quædam Furia bellum contra nos vndiq[ue] concitat. Proximo anno eius consilio Bassa Sylistriensis pecuniâ Moschouiticâ conductus, ingentem Exercitum finibus Regni admouerat, vt Ser[enissi]mum Regem tanti periculi ostentatione ex Moschouia reuocaret; victus ille quidem et cum dedecore reducere Exercitum coactus, nunc iterum, cum toto hyberno tempore militem Europæum Turcicum coadunasset, primo Vere bellum se nobis illaturum palam ostendit. Persuasit Resselius Turcas, non esse quod sibi à Rege Persarum timerent dummodo Polonos in ordinem redigerent, Moschouitasq[ue] eorum timore liberarent. Moschouiæ Principem totis viribus ab ea parte qua Persiæ Moschouia coniuncta est, Imperium Persicum aggressurum et Turcâ subiugaturum. Confundet hæc consilia Deus et Regia M[aies]tas vt Moschum ab externis hostilitatibus ad sua domi tuenda converteret in

hosticum felici omine duxit vniversum Exercitum, ipsam rerum caput Moschoviam et Principem desidem petiturus. Favebit Divina Maiestas optimis Ser[mi] Regis conatibus, non alio fine susceptis, nisi vt divina augeatur gloria, Catholica propagetur religio, et factionibus Haereticis metus incutiatur, ne tantum deinceps audeant, quantum hactenus ausi sunt. Et haec quidem quae hactenus gesta sunt, secundum Deum Ser[mo] Regi accepta ferimus, ille non solum consilio, sed et manu bellum capessiuit. Primus in congressu cum hoste, primus ad ciendam pugnam, et miles et dux, non hortator sed hortamentum, dum in prima acie comparet, dum Regium caput hostilibus obijcit telis dum se totum pietati, Catholicae religioni et Patriae devovet. Frustra alij qui hoc bello interfuerunt sibi gloriam rei bene gestae vsurpaverint constanter asseveraverim. Si Rex his praelijs et concertationibus non interfuisset, extrema spe res nrae pependissent. Proximis literis modeste quidem questus sum, aliquot Epistolis meis ab Illma D. Vra non responderi, quod quidem imputo gravissimis illius occupationibus; nam si scirem minus gratam esse illi hanc scribendi meam sedulitatem, ea amplius no vterer sed tanta observantia, conceptam inter nos amicitiam colerem. Quod reliquum est humillima mea obsequia defero Illmae D. Vrae. Viscovio XIV Martij 1634.

Do Ie[o] M[ci] X[a] Kanclerza.

Wielkie miłosierdzie pokazał Pan Bog wszechmogący nad Je[o] Krolewską M[cia] y nad wszytką Oyczyzną naszą, że takiego hardego nieprzyiaciela zniszył; Tey godziny rozesłałem zaraz po Dioecesiey moiey Process aby wszędzie dzięki Panu Bogu oddawano. O dalszych progressach Wmw trudno nam radzić z daleka, gdyż wszytkie belli consilia ex occasionibus dependent, quae minimis constant momentis, tak ciągnąc przydzie rzemyczka, jako go stawać będzie, tak nastempować na nieprzyiaciela aby do pokoiu słusznego dał się przywieść. Ale kiedy to tam Reselius na

Stolicy

Stolicy radą kieruie, kiedy Tureckie promissa następuią, kiedy praktyki asz ku Persiey zaiodzą, niewiem iaka bedzie sprawa z tym tam Moskiewskim Panem ktory podobno niema swoiey dobrey rady, à cudzoziemska eo vergit aby się nim do czasu zastawiali à nas nędzili. Wprawdziec teras amissis tantis castrorum impedimentis, magnâ ex parte exoltatus dici potest, rozumiem że y pieniędzy prętko niestanie, bo to v nich rzecz nowa stipendiario milite bellum gerere. Więc też y privatnych ludzi dostatki w koniach w Rynsztunkach ktore w tym straconym Woysku zginąć musiały, z wielu miar nadwątlone być muszą. O kim tam wżdy Wm. slyszysz na Moskwie z starych onych Boiarow, ktoryby się rożumiał na rzeczach, bo ia tego Pana rozumiem być excordem et sine recto sensu, a iesli iescze madrey rady niestnisa niemoże być gorzey około niego. Napisałem do Toruńczan ò tey rosprawie szczesliwei Je^o Kr: M^{ci} z Moskwą, posełam y tę Copią listu do Bentiwolego napisanego: Stryi iego Cardinalis Guido Bentiuolus posłał mi Lucubrationes suas Italicas, w ktorych są rozne Relatie Nunciatur iego: mianowicie we Franciey in Belgio et in Germania co dla tego Wm. memu M. Panu oznaymuię, że czesto się z sobą znosimy. Walsztyn vix in alium transformatus hominem, veteratoriam malitiam palam ostendit, rebellis factus Caesari, cui ad hasurus sit et quem scopum perfidiae petiturus, nondum scitur. To napewnieisza, że y tam cicha zawierucha, non potest esse sine metu et periculo nrô, proximus ardebit paries maiori quam antea flammâ. Ale ò tym tam dostateczniey ktoinszy Wmu oznaymi. Ciało nieboszczyka X^a Kołudzkiego, X Biskup Płocki Stryi iego do Gniezna kazał prowadzic, chcąc mu pospołu z sobą nobile statuere Mausoleum. Mytu z łaski Bożei dobrze zdrowi na Swięta chciałbym być w Płocku.

By ras ten list moy do Bentiwolego iakiey tam inuidiy nie uczynił, à zwłascza że samemu Krolowi Je^o M^{ci} Wm nie wspominaiąc wszytko przypisuię, przeczytawszy raz Wm. zdrapać.

Do X.cia J.M. Pana Podskarbiego Coronnego List do Dworu posłany, a od iednego z Wiednia do niego pisany, cum hoc titulo iako wzsyła ku pociesze posełam Wmci.

Strony Bibliey iakieby sentimento wczymi krotko dotknę. Rozumiałbym naprzod, aby J. M. X. Arcybiskup publico Edicto Biblią we Gdansku wydrukowaną damnet, et Catholicos ab eius usu arceat. Potym aby do K. J. M. napisał iudicium suum o tym wydaniu y przypisaniu iey iemu y ukazał, to że człowiek świecki w to się wdawać niema, y Panu Katolickiemu takich rzeczy nie tylko się przyimować nie godzi, ale tesz abhorrere a tali macula. Ukazać że contra Decreta Eccl.ae truncatum e hoc volumen aliquot libris, ukazać fallacias translationis, y to co w takowych materyach Catholici Haereticis zarzucać zwykli. Uczyni to J.M.X. Arcybiskup, kiedy mu Wm. zdanie swoie napisać będzie, wszytek nam ego contemnor, a trzebaby to napisać wazne y w Druk podać. Oddawam się zatym etc. W Wyszkowie 15 Martij 1634.

Do Krola Ie° Mci.

Wznawiać raczysz W.K.M.c Pan moy Mciwy ręki niebieskiey nad sobą opatrzność: poprzedza Pan Bog łaską swą vota et desideria nostra, poddaie pod nogi W.K.M. harde nieprzyiaciele, rośnie z kazdey occasiy zwycięstwa, szerzy się sława W.K.M. Zaco my tu bogomodlcy W.K.M. powszechne dzięki oddawamy Krolom nad Krolmi Panu nad Panami. Niewątpię że y W.K.M. Pan moy Mciwy, iako Pan Catholicki uważaiąc tak wielkie sobie dane z nieba dobrodzieistwa, całym y szczerym sercem obracasz się do Stworcy swego, onemu nie tylko słowy, ale tesz powołaniu Krolewskiemu przystoyna pobożnością wdzięczność oswiadczaiąc. Bo iesły miedzy ludźmi grati animi testificatio parit beneficia, tym więcey Pan Bog po

nas tego

po nas tego potrzebuie aby kiedy ma nas w opiece swey, my tesz we wszytkich sprawach naszych zostawali na iego chwałę cále oddani. Wierne zatym poddanstwo y modlitwy moie kaplanskie oddawam w łaskę W. K. M. Pana mego Młego. Dan ut supra.

Do Pana Podkomorzego Przemyskiego.

Ledwosmy tego mogli smieć prosić od Pana Boga, co nam z łaski swey nad Je K. M. pokazać raczył: wszytkie dalsze consilia będzie on prowadził ku dobremu kiedy się oddamy w opiekę iego, iemu samemu ufaiąc, sprawy nasze, zawzięcia nasze pod wolą iego podaiąc. Nie wątpię że to tam Wm. czynicie: boiesly rzeczono. Qui nescit orare eat ad mare: A cosz kiedy lato na Marsowym polu wszytko zdrowie swe rzuca na szanę smierci. A to y my tu lubo exempti a metu szczerym sercem prosimy Pana Boga, y prosić będziemy aby Je K. M. Pana naszego y Wmw wszytkich szczesnie y błogosławić raczył. A że mię Wm. pisaniem swym przepominać nieraczysz pilnie y powtore dziękuię. Oddawam się zatym w łaskę WWm mego Młego Pana. W Wyszkowie ut supra.

Gembicio

Quis audiuit talia: quæ nec votis optare potuissemus, ijs beneficijs cumulati sumus. Satis fuerat arcuisse hostem ne plus progrederetur, ne maiorem nobis inferret iniuriam, ne Patriam nram ureret ne bellum intra viscera Reipublicæ inferret. Ecce nunc conspicimus exostatum eundem et viribus omnibus exutum, procidere ad pedes Sacræ Reg: Mttis et nulla alia re nisi clementia illius tutum securumq esse. Ad infestandum inimicum vindicandasq acceptas iniurias latam offerri viam, illud unum expectamus ut tandem aliquando hostis ad se redeat, et subductis rationibus, quæ consilia amplecti debeat ostendat; hoc est ut pacem honestam petat, et à Societate Hæreticorum et Turcarū recedat, ut ea quæ fraude abstraxit, restituat: ut certa et stabili fide deinceps nobiscū

agat. Hoc fortassis tantum Deus ipse efficere poterit, nam pectora Moscovitica vix unquam fuerunt capacia synceræ virtutis, id experti sunt sæpius Maiores nostri, neq; nos de illis nobis meliora polliceri possumus. Commendo me gratiæ et amori Illris et Adm Rndæ D. Vræ. Viscovio ut supra.

Archiepo Gnesnen.

Szkoda długiey deliberatiey wtym vzywać, co odnas y miłość Oyczyzny, y tak srogie nad nią wiszące niebespieczenstwo wyciąga. Trudno się tu Constitucyą zastawić, kiedy nieprzyiaciel taką nastempuie potęgą. W prawdzie ia particularia niewiem tylko to co mi Wm. moy Mćiwy Pan wlyscie swym pisać raczysz: wierzę iednak temu wszytkiemu, co rumor et fama do mnie przynosi. Radzę tedy Wm memu Mćiwemu Panu abys Consens swoy na przyczynienie tego Woyska iako naryclley do Jego Mći Pana Krakowskiego posłać raczeł. Godziłoby się y z tych tu Kraiow ludzi poruszyć do ochoty aby się rzucili do gaszenia tego ognia, ci zwłaszcza ktorzy sposobni są do tego. Ale y tu ta metamorphosis ktora się w tych dniach w Woysku Cesarsa Jego Mći stała, kaze nam bydz ostroznemi. Po P. Bogu naipierwsza nadzieia w prętkim do nas Jego K. M. Pana naszego Mćiwego powroceniu czego się spodziewać mozemy, poniewasz iusz ten nieprzyiaciel pod Smolenskiem zniesiony, y sam Car do Tractatow ozywa się. Moze y ta powinna cokolwiek dać okazyi do rozmysłu Poganom, bo zaprawdę res præclara gesta est, y tak zacna otrzymana bez krwie victoria, iakiey niewiem aby kiedy ktory Monarcha nad potęznieiszym mogł otrzymać nieprzyiacielem, prawie exoctatus sortis et exutus armis. Zaco niech będzie cześć y chwała Panu Bogu. Rozesłałem po Diœcesiey moiey teyze godziny Process aby dzięki Panu Bogu naiwyzszemu były oddawane, y za dalsze progressy tak Jego K. M. iako tesz Woyska Ukrainnego aby przez Ofiary swięte szła do nieba modlitwa. Oddawam się etc.
W Wyszkowie d. 20 Marty 1634.

Nuntio Apco.

Nuncio Aplico.

Delectauerunt me literæ Illrmæ D. Vræ, quas non tam verbis, quam rebus refertas libentissimè legi. Quid ad Smolenscum actum fuerit iam antea intellexeram ex ipsiusmet Regiæ Mtis literis, vota et desideria nra maiori felicitate cumulauit Deus, quam vt ea optare potuissemus. Monstrorum ferax olim Africa, nunc Germania dici et haberi debet, nouus iste Protheus, qui nuper Cæsarianus, nunc Sueticus, vel potius Hæreticus, quid spectauerit, quidue sperauerit breui sciemus. Nunquam quidem proditorum felix fuit euentus, semper dignas scelere luerunt pænas. Valstenium hac ætate tac rerum gestarum gloria, tantis ab Imperatore auctum beneficijs et honoribus à Cæsare et fide Catholica defecisse, tum demum mirari desinet posteritas, cum eum perfidiæ damnatum pænas luisse viderit. Turcarum in nos apparatus arte Hæreticorum et Schismaticorum concitati ingens nobis periculum ostentant, nec putandum ē eos desistere velle cum tot iam ostenderit signa et argumenta conatuum suorum. In Italia bellum suboriri posse non facilè crediderim, et Gallo et Hispano expedit in Germaniam transferre arma vterqs suppetias suis feret quanquam longè abhorret à pietate Gallica, Hæreticis vt adhæreat. Videt hæc ex alto Deus atrocem olim pænam sumpturus de ijs qui religionem Christianam incrementis gloriæ et Regnorum metiuntur. Sermum Principem Carolum, sperabam more ab alijs vsitato administrationem Abbatiæ Ceruenen. saltem ad sex menses à me petiturum, donec interim ab Vrbe plenum ius illi detur. Scribitur autem mihi, possessionem quidem bonorum nomine eius acceptari, Monasterium verò, cui cura animarum annexa est, sine vlla iurisdictione esse, consultius fortasse factum fuisset si Sermus Princeps more qui tamen à Sede Aplica nunquam reprobatus fuit aliorum quos constat semper ab Epô ius regendi Monasterij ad sex menses donec ab Vrbe approbatio Electionis vel postulationis submitteretur impetrare consueuisse, processisset; vel certè ab vsurpanda possone abstinuisset, puto illum sanè prudentiori vsum consilio, quam quod

hactenus in Polonia obseruatum fuit. Humillima mea obsequia defero Illmae D. Vrae. Viscoui[?] XX. Marty 1634.

Suffraganeo Wratislauien.

Meliora quaeso et magis fausta nunciet nobis Illma D. Va. Satis erit si Valstenium iam poenitet perfidiae, si res Caesareae in melius eunt, si rebelles ad officium reducuntur, Imperator quos existimet Italiae Principes suos esse Vasallos, qui fidem et obsequium illi debent, eiq bellum gerenti assistere tenentur. Ego certe vereor ne haec quaestio litem et certamen nouum pariat. Serenus Princeps Carolus, vt non expectatis ab Vrbe Diplomatibus possessionem Abbatiae Ceruenen. caperet, optaui et suasi: aliud consilium placuisse video, interim per aliquot menses carebit Abbatia iurisdictione quae a nullo in tanta ab Vrbe distantia dari potest nisi ab Epo. Si quid interim ex Germania adferetur rogo faciat me certiorem Rma D. Va. Cui studia et obsequia mea defero. Viscouio vt supra.

Do J. Mci Xza Kanclerza

Ze na mię a nie na Wm uskarza się Jey. Mć Pani Chorążyna Sieradzka, Ja vice versa uskarzam się przed Wmcią mym Mciwym Panem y Bratem. Wiedziałem ia wprawdzie od moich ktorzy są w Krakowie: a mianowicie od Xza Proboscza Pułtuskiego, że ten list był, bo go X. Proboscz sam widział y czytał, ale że mi go Pani Chorążyna nieodesłała, y że X. Proboscz tego nie urzit[?], ta była przyczyna że Wm tak mnie wierzysz iako y ia Xu Probosczowi. Jey Mć Pani Chorążyna tę tylko na zwłokę, że srodze teskni isz nie iest w Klasztorze, Żądała tego odemnie abym bez Consensu dał iey pieniądze, a ona gotowa beła uczynić Cessią: Co iako by beło niebespieczno snadno każdy baczyć może. Teraz posełam ten list od J. M. Pana Brzeskiego do Wm. a iż

spodziewam się

spodziewam się ze Wm maiąc iuz odemnie list, J. Mći X. Kretkowskiego,
uczyniles dać wiarę asseverationibus meis. Ja z tey miary nieco szkodować muszę,
bo y zasiewki cudzego dozoru niebywaią dobre, y bydła y owce iako słyszę było
tam iuz, iednak niewatpię ze Wm moy Mći Pan ex Consensy wyiednać mi będziesz
raczył, a proszę zeby z okienkiem, gdyz wtych dniach spodziewam się Synowca,
bo iako mi dawaią znać, wyiął się z Krolewicem Je. Mćią Alexandrem bo X.
Makowski zatradnił ich in isto itinere niewiem z iakiey przyczyny. Listow z Obo-
zu post XXVI. niemielismy a ia tu ztąd odiezdzaiąc iutro do Pułtuska, ta-
kie przecię postanowienie czynię z Kozakiem, aby listy moie w Bransku zosta-
wował, y tamze moie do Wm. nalezące brał. Ja w przyszłą Niedzielę mam
wolą swięcić Je. M. X. Warminskiego w Pułtusku, a potym chciałbym da
Pan Bog iachać do Płocka, ut debitum sponsae meae officium reddam. Po Swię-
ceniu potym do Torunia do Doktora: a iesli y Wm. daley w Moskwę poidą,
y ia tu się ztąd oddalę, serius, aliquanto inter nos commeabunt literae, tak iednak
starać się będę, abym tu ztąd piał swoię tam kędy się obracać będę Pocztę. W
przeszły Poniedziałek rostał się z tym swiatem P. Woiewoda Podlaski, na iego
mieysce kogo tam Wm streczyć będziecie raczyli, acz niewiem, iednak niewatpię
ze są w pamięci Wmći przyczyny za Panem Podkomorzym Drogickim, iako od
wielu innych, tak y odemnie do J. K. Mći. Upewniam wtym y teraz Wm mego Mgo
Pana y Brata, ze Je. K. M. Panu naszemu expedit, aby Pan Wodynski był
Woiewodą, ma tam miłość wielką, ma przystoine dostatki, ma sposoby do moderowa-
nia animuszow ludzkich; ma y to, ze nunquam infamibus Decretis polluit Famili-
am suam. Było coś przedtym levitatis, teraz iuz maturuit y statecznie w rzeczach
idzie: a zaprawdę niewidzę tam inszego, ktoryby tam chciał mieszkać wyiąwszy
zeby się Wmo chcieli tę godność dać tym ktorzy y teraz sunt innodati Decretis.
O czym iuz dawno przedtym dałem znać Wmći. Zyczę tego abyście Wm w dalszych
swoich progressach identidem respectowali sam na nas, Wielka się to mutatio stała

w Niemczech, ktora niemoze bydz bez naszego też niebespieczenstwa. Ale Turecka resolutia straszna bydz musi: więcey o tym da Pan Bog kiedy list Wm wezmę. Na ten czas oddawam się w łaskę Wm. mego Młego Pana y Brata. W Wyszkowie 22 Marca 1634.

Do Krosa Jeo Mci

I przed tym barzoby się było dogodziło tak spolney Oyczyzny iako W. K. M. Pana mego Młego potrzebom, kiedyby było Wojewodztwo Podlaskie zostało przy Panu Podkomorzym Drogickim. Przyczym y teras stoiąc znowu zatym wnoszę przyczynę y uniżoną prośbę moię do W. K. M. o czym sserzei piszę do Jeo Mci Xdza Kanclerza Koronnego, maiąc nadzieię że W. K. M. Pan moy Mławy, nie tak moiey prośbie iako raczey potrzebie swey własney wygodzie będziesz raczył. Wierne zatym poddaństwo y modlitwy moie Kapłanskie oddaię w łaskę W. K. M. Pana mego Młego. Dan ut supra.

Do I. M. Xdza Kanclerza

Jakom skoro dzisia z Wyszkowa tu wyiachał do Bartodziey, posiągnął mię posłaniec z Poręby z listami od Wm. mego Młe Pana y Brata. A to iuż P. Bog to skutkiem samym potwierdził co nam Wm w pierwszych listach oznaymowali, zaco niechay będzie pochwalone imię iego. Zostawiłem był Fasikuł listow moich na przyszłą Pocztę w ktorym iest list Jeo Mci Pana Brzeskiego do Wm. mego Młego Pana należący y pozwalaiący tego. O Jey Mci Pani Podkomorzynei Sieradzkiei to się rzec może. Non sic sponsa properat ad thalamum, sicut illa ad Monasterium: Horas pro diebus computat, dies pro annis: za Trydzien potietur voto, bo zaras pieniądze posłam. A tubo Jey Mci z płaszem snadz narseka pamię napisałem też do niey, że choćby była s kim innym Contract zawarła, nie mogłby był iuż Jey

miec

mieć Consensu nad mię. Wrogi nasze Vkrainne niemniey nas iako y Wm frasuią, a podobno nas barziey ktorzy teras sumus Oves sine custode. Po P. Bogu wszytka nasza nadzieia w ostroznosci y odwadze Je° Mći Pana Krakowskiego, a co wiedziec do czego to drogę struunt fata: y o tych progressach Je° K.M. kiedy się dowie Poganin nie tak skoro poida mu przeciwko nam szyki, a kiedyby in Julio mogły się te Woyska zblizai ktore są w Moskwie etiamsi truncatis numeris, multum momenti adferre possent ad timorem hosti iniiciendum. Zawsze Victor Exercitus, choćby się go tylko wiecieć udałał, miał swoią sławę: tego się tylko obawiam aby iaki tam Diabeł nie był coby Nieprzyiaciele nasze miał spaiai y nasze defecty okasować. Więc y rzeczy Niemieckie, iako się obrocą po takiey odmianie w Regimentach Pan Bog to wie: to mię nie co frasuie, że ia się tu z tąd trochę odemknąć muszę y Wm: gdzieś daley drogę bierzecie przedsię, zaczym nie tak często będziemy mogli wiedzieć o sobie, by to P. Bog darzył że gdy się ia z Porumu wrocę, Wm tesz ku moim maiętnostkom zbliżaibysię się mogli, esset res mihi optatissima. Oddawam się Wći W. Bartodzieiach d. 23. Marty. 1634.

Do P. Podkomorzego Przemyskiego.

Nieraz Wm. moy Mći Pan żałowai żeś dawniey do mnie pisai nie poczał, gdysz posledniesze listy impleverunt omnem spem meam o wprzeymei checi Wm przeciwko mnie ktorą ze takiey doznawam, wzaiem zyczyłbym tego sobie abym ia wmiał wszelaką oddać wdzięcznosią. Oddawam się zatym oslaskę Wm me° Mćo Pana. Dan ut supra.

Gembicio

Die sacro Cinerum, hostem saxi duritie duriorem, a vobis prope in cinerem redactum, læta tua Epistola læto nunciat auspicio. Quis vester aspectus? quod gaudium? facilè conycimus: sumus enim quid sit rem gerere, et victos ostendere Civibus hostes vi-

dere

superbiam depressam, fractam arrogantiam, proiectis ad pedes Victoris Insignibus quæ militantibus viris cultui et venerationi esse debent. Squallor et ignominia inimici vestra gloria, vestra laus est, si modo res à vobis gestas, ad authorem omnis prosperitatis Deum retuleritis: Et ut paucis omnia complectar, ego vobis qui in Castris fuistis, qui Regiæ Mtis lateri adhæsistis, decus militare, qualecunque illud unquam fuerit laudem præclare rei gestæ, virtutem, fortitudinem, triumphum denique decerno. Tormentis tam enormibus, etiamsi iam captis, et in potestatem Regiam redactis ne temerè illuseris, potest illic aliquod etiam arcanum malum hærere. Scis olim Albertum dum ad bellum accingeretur non solum à bombarda, sed ab ipsa, quam nostri Olstro appellant bombardæ thecâ, sibi sedulò cavisse: Iuxta vulgatum dictum. Kiedy Bog do pusci samo olstro pusci. Quodsi vir militaris eum timorem habuit, quid te Togatum facere oporteat diligenter considera. Ab Illmo Dnô Cancellario ut ex eius literis intellexi, te curis, quas ille immensas sustinet admoveri, et tanti laboris esse participem, utrique vrum gratulor. Non existimes verè esse dictum à Poëta quasi labor improbus sit, pensæ is est pretium, quo non solum hæc quæ dum vivimus usurpamus, sed et cælum ipsum mereamur. Commendo me gratiæ Illris et Adm. Rndæ D.V. E Bartodzieien. prædio meo. 23 Marty 1634.

Thorunensibus.

Celerius à DD. Vris sciri posse ea, quæ in Castris Sacræ Regiæ Mtis geruntur non dubito. Sed cum et ad me nihil nisi quod certum et exploratû sit perscribatur, nunc quemadmodum is actus deditionis successerit, quam magnitudinis animi, quam clementiæ laudem Serenmus Rex noster promeruerit, ex diurnis actis quæ mitto intelligent Dnes Vræ. Tales sunt res humanæ ut in dies fortuna rotet spes mortalium, sed si quid est, de quo Regiæ Mti gratulari debeamus, clementia illius victo hosti exhibita superat omnes laudes et triumphos, quos

quos sperare vix auderet magnorum Principum ambitio. Comparuerunt iam Moscouitici Legati dictaq; dies est paci conciliandæ, si hostis eam honestam acceptare voluerit. Videbimus Deo dante an syncerè nobiscum agere velint, et utrum is hostis quem male cupientes nomini nostro in nos armarunt, plus spei ponat in eorum pollicitationibus, qui se illi non defuturos datâ fide receperunt, an verò amisso tanto Exercitu, et planè exossatus viribusq; exutus, tandem aliquando ad se redeat, pacemq; quam illi ultrò Regia M^{tas} offert, acceptet. De hoc dubitari vix potest Turcas à Moschis contra nos armari et grande inde nobis imminere periculum sciunt DD. VV. Dominus protector noster erit. Ser^{mus} die VII. Martij in hosticum exercitum promouit, ut cum eo exercitu, quem Palatinus Podoliæ, antea iam propè ipsi Moscouiæ Metropoli admouerat, vires suas consociet, ac rem deinceps ita gerat ut hostem ad senam pacis cogitationem adigat. Omnia quidem quæ hactenus in Moscouia gesta sunt Deo Victoriarum auctori accepta ferimus. Caeterum et Ser^{mus} Rex in omni praeclarissimorũ conatuũ ausu, refert nobis magni Patrui sui Gustaui Sueciæ Regis virtutes, quibus ille si in æquiori causa usus fuisset longe maior euasisset, hoc fortassis decus debebitur Reipub. Christianæ iudicio Ser^{mo} Regi nr̃o qui bella non nisi iusta suscipit et suscepta pace et tranquillitate componere desiderat et non ut Rex sed ut miles in aciem prodit. Quod reliquum est studia et officia mea DD. V^{ris} defero. Dat. in Arce nostra Pultouien. 23. Martij 1634.

Sermo Principi. Ep̃o Wratislauien.

Officij mei rationes à me exigebant, ut in hac tenui in Epatu meo ad Abbatiam Cerueneñ. promotione Ser^{ti} V^{ræ} omnem operam nauarem. Meliori quidem conditione Ser^{tas} V^{ra} possessionem huius Sacerdotij consecuta fuisset, si hac de re suas mecum contulisset rationes. In posterum quacunq; in re potero, et usus erit operæ meæ, eam humillime defero Ser^{ti} V^{ræ}. Caetera Ill^{mus} et R^{mus} D^{nus} Suffraganeus proferet

Ser^ti V^rae. Humillima mea obsequia defero Ser^ti V^rae. Pultovio 27 Martij 1634.

Do Pana Starosty Bobrowniekiego

Jakes mię W^m zapomniał, iakobysmy się nigdy z sobą nieznali. Jam tu ziachał chcąc przybydz na granice, ktore mam z Ich M^ciami P.P. Siwami od Porzna w Actoratu, ęmnie iuz na Trybunale przysądzone: snadz się tam na mię zbieraią y grożą, ale ia na to mniey dbam, iadę sam bez zadnego apparatu; ia prawdzie zyczyłem był sobie tego, abym się był z W^mą widział przedtym. Ja iutro w Płocku będę, y przez Sobotę y Niedzielę tam zmieszkam. Oddawam się zatym w łaskę W^m mego Mego Pana. W Małolinie 30 Martij 1634.

R. D. Decano Pultovien.

Posełam Czeladz moię do Porzna, aby tam zostali dotąd poki się tu zabawię, gdyz tu barzo trudno o siano y o drwa, iako sam W^m widzieć raczysz. Posyłam y X^a Cieciechiego aby tam pospołu z W^mą pilnował Terminos Juris: był tu v mnie wczora P. Starosta Bobrowniki, siła mi powiadał o checi J. M. Pana Sieprskiego do zgody, wzaiem tez odemnie odniosł to, ze y Ja od sposobow słusznych nieiestem alienus. Natym stanęło, ze P. Starosta Bobrownicki ma tam być z Panem Sieprskim, dla tego aby miarkował affekty iego y wrodł ad media iusta: chciał tego po mnie abym był zaniechał terazmeiszego Termini, v pewniaiąc mię, ze y Pan Sieprski miał się ze wszytkim zatrzymać, ale zem się iuz raz natym vpewnieniu omylił, declarowałem się Je. M^ci, ze lubo teras stanie ta Actoratus comprobatio, ia iednak zawsze będę gotow puscić się na wznanie przyiacielskie, mianuiąc do tego z strony moiey J. X. M^ci Xiężei Biskupow Kuiawskiego y Chełminskiego. Juz tedy raczycie W^m postąpić tak iako exigentia Terminorum będzie potrzebowała. Z Ich M^ciami P.P. Siwami ia nie się zadney cointelligentiey czynię ale na oko

to sami

to sami baczyc mogą, ze iesly ia Actorat swoy tak iako iest w Dekrecie opisany
poprowadzę, oni się w sprawie swoiey ratować mogą. Owo zgoła macie Decret taki
trzymaiąc się go za pomocą Bożą przegrać nie możemy: directiey Pana Sędziego
naszego tę sprawę naibarziey poruczam, którego proszę aby się dobrze z Juristami
namówił, iaką dać będzie replikę Exceptionibus partis aduersae: mianowicie
ze owo w pierwszych Processach które były zaczęte z PP. Liwami od Pło-
ciczna mieniem z iakiej miary odstąpiono było granic, które Wądziebną, Ziemię
Dobrzynską z Woiewodztwem Płockim dzielącą idą, rozumiem ze to teras
nowo przy Actoratu rectificować się może y Płociczni, które iest w Woiewodztwie
Płockim przyznawszy qualitatem y potym sianę, która nie może być insza
od Siany Dobrzynskiey iedno Woiewodztwo Płockie: gdyz ani PP. Liwowie
nie mieli nic w Ziemi Dobrzynskiei ani maiętnosci Zielunska daliey się
nie rosciąga tylko iako Woiewodztwo Płockie. Rozumiem ze JoM Pan
Sędzia dostał ex Actis kupna y przedania Zieluna cum attinentijs, bom go beł barzo
o to prosił, sed haec omnia vestrae industriae committuntur. Obiecał mi tesz beł P.
Sędzia starać się o iaką kopę karpi tu do Płocka, a to widzę ze zadnego nie posłał.
Iesliby tam kędy mogło się co kupić, proszę aby mi ia konarycedsiey sam posłał bo tych
ryb które sam nagotowano przetho nam niestanie. Zostawiłem tesz tam był parę krze-
szeł w Porzmie, niechayby mi zaras przynamniey iedno przysłano, więc y pstrągów
iesly iest co dać pięć albo sześć. Dla czeladzi tesz która tam zostanie zeby
Ordinaria była przystoina, racz Wm sam tego doirzeć, tych rząd starszemu także
y Panu Sędziemu poruczić y roskazać aby ich wszyscy strzedali. Oddawam
się zatym łasce y miłosci Braterskiey Wmci. Dan w Płocku 2. Apr: 1634

Sanctissimo Nomine Epi Cuiauien.

Ecclesia mea Cathedralis Vladislauien. cui beneficio Stis Vrae praesum,
ita ampla est, et adeo late patet, ut ab uno Epo spirituali functione sustineri nequeat.
Itaqz Antecessores mei, ut et alij Poloniae Epi concessione sedis Aplicae

ab

aliquot Seculis cooptaverunt sibi Suffraganeum cum titulo in Partibus Infidelium Epi Margantensis, qui latè patentem Diœcesim interdum obeat, et in ijs, quæ nonnisi ab Epo præstari possunt, vices Epi expleat. Cessit ex hac vita circiter ante biennium Rmus olim Balthasar Miaskowski Suffraganeus meus, in cuius locum nomino et offero Sti Vræ Adm. R. Dnum Christophorum Charbicki I.V.D. eiusdem Eccæ meæ Cathedralis Præpositum, virum eruditum, pium, et in functionibus Ecclicis summâ cum laude compluribus annis versatum, huic ut Stas Va Epum Margantensem et Suffraganeum Vladislavien. Apca potestate renunciare velit, Sti Vræ vna cum eo supplico. Et quidem iam dudum huic officio in mea Eccª adiunctus Cancellatus, sed quia idem designatus Suffraganeus, est Præptus Eccæ eiusdem, pluri- mumq3 intersit, eum eo loco, ex quo regimen totius Capli dependet nō amoueri, peto ut Stas Vra vtriusq3 istius Sacerdotij retinendi illi potestatem largiatur. Reditus quidem huius Suffraganei, et antea exigui satis erant, et proximis bellis in Prussia cuius magna pars ad Epatum meum pertinet gestis, adeò accisi sunt, ut vix aliquod vestigium prædioli remaneat. Habebit itaq3 Stas Vra pro innata suâ clementiâ eius egestatis in expediendis sacris Diplomatibus eam rationem quam res ipsa exposcit. Humiliter ad pedes Stis Væ provolutus eos exosculor. devotissimamq3 servitutem meam Sti Vræ addico. Plociæ 8 Apr. 1634.

+ Nuncio Apco

Quid ego pro Adm. Rndo Dnō Præpto ac nominato Suffraganeo Eccæ meæ Vladislavien. postulem, quidue illius, vel potius Eccæ meæ rationes exposcant ille idem referet Illmæ D. V. quem diligentissimè commendo Illmæ D. V. Quidquid illius causâ præstiterit, quid ad promouendum eum in Curia Romana, suâ commendatione effecerit, id mihi perinde gratum erit

gratum erit, acsi in propria mea causa, operam suam, quam semper benignam expertus sum nauasset. Dabit testimonium Illma D. V. Sacerdoti in Regno hoc nobilissimo loco nato, erudito et pio, multosq[3] iam annos in functionibus Ecclicis versato, et plane ad tuenda iura Eccae pro quibus toties, cum Supremo Regni Tribunali praesideret, magna animi fortitudine decertauit, facto et nato. Dabit inquam hoc de illo testimonium Sancmo D. N. petetq[3] meum simul vt in obtinendis certis gratijs et Sacris Diplomatibus expediendis Sua Stis gratia experiatur. Humillima mea obsequia defero Illmae D. V. Plociae ut sup.

Dominico Vrsio.

Spem fecerant mihi literae Illmorum Sacri Concilij interpretum, vt si quod Sacerdotium Eccae meae Vladislauien. vacaret, S. D. N. meae commendationis rationem habiturum. Nuper cessit e vita Rndus Pavlinski Cands Vladislauien. etiamsi hoc beneficium vt caetera reliqua Eccae meae non valde opulentum sit tamen cuperem ad hoc Sacrum Collegium tales cooptari qui generis nobilitate, loci dignitati responderent. Proponat meo nomine D. V. S. D. N. Rndum Charbicki Clericum nunc quidem vigesimum annum aetatis agentem; caeterum tali indole praestantem vt cum nobilissima familia natus sit. generis splendorem eruditione et pietate exuperare videatur. Tales vt ad obsequium Eccae vel inuitos adducamus, ipsa Eccae postulat necessitas; rem mihi gratam D. V. praestiterit, si hunc iuuenem omni cura et studio vt hunc Canceatum obtinere possit, adiuuerit. Studia mea et obsequia deffero D. Vrae. Plociae ut supra.

Do Ie° Mci Xza Canclerza

P. Capitan Ian Iuring ktory bel w oblezeniu na Smolensku, a potym od Ie° Mci Pana Woiewody Smolenskiego z listem Ie° K. M. pod pieczecią Litewską

dla zebrania Piechoty Cudzoziemskiei postany, dobrze się tu ciągnąc na zad
z Piechotą zachowat: Iakosz y zemną przystoinie się obszedł: Co abys Wm.
Ie° K.M. Panu naszemu opowiedziec raczet y onego Cnotę y zastugi iako
naipilniey zalecit pilnie proszę. Obiecat mi wszytkie moie maiętnosci minąc co
kiedy mi zyści tym goręcey go będę zalecat Wmu memu Mu emu Panu.
Oddawam się zatym w laskę Wm. mego Mc° Pana y Brata. W Płocku
d. 3. Aprilis 1634.

Do tegosz

Iakom się od Wyszkowa odemknąt, iuz tak często od Wmi wiadomosci nie
będę miewat: Atoli tu iednak przy Kosciele moim Pana Boga prosic
nie zaniecham aby szczesci y błogosławić raczet wszytkie progress Wmo.
Przez Swięta tu zmięszkam a potym podobno do Torunia do Doktora obrocic
mi się przyidzie: Listy iednak swie proszę abys Wm. wedtug zwyczaiu do
Pozemby dirigowac raczet, kędy ia mam zawsze swego ktory ie będzie
odbierat. Po Xdzu Parlinskim vakuie inter alia Canonia Włocła-
wska in Mense Summi Pontificis bo XXVIII. Marty w Krakowie
vmart: prosi Ie° Mc Xdz Biskup Kuiawski, prosi y Ie° Mc
Xdz Proboszcz Włocławski abys Wm. to Beneficium vprosic raczet
v Ie° K.M. Xzu Stephanowi Charbickiemu Synowi Ie° Mu Pana
Stolnika Łęczyckiego, a Siestrzeńcowi rodzonemu naszego Ie° Mu
Pana Inowłocławskiego: Wszak Wm. wiedziec raczysz ze Canoniye
Włocławskie nie zeydą się dla Dworskich, bo zadnego Funduszu nie maią
tylko na Rok XV. Grzywien: i iesly Canonik dla co iesc, trzeba mu
pilnowac dzwona iak Zotmierzowi bebna, Multis nominibus powinienes
Wm. moy Mc Pan instantią swoią v zyznic do Ie° K. Mu. Więm ze
y Ie° Mc Pan Włocławski pilnie by zalecit tę sprawę Wm. ale
y my obadwa z Ie° Mcią Xzem Biskupem taką mamy nadzieię

ze dla

ze dla nas wszytko uczynic bendziesz raczel. Oddawam się zatym etc.
W Płocku VII° Aprilis 1634.

Do Krola Ie° Mći

Była ta ochota w P. Woiewodzicu Mazowieckim aby był iako naprędzey bieżał do usługi W. K. M. Pana mego Miłego. Co go nad iego spodziewanie dłużey w domu zatrzymało, szerzey wypisuię Ie° Mći X. zu Kanclerzowi Coronnemu: uniżenie przytym prosząc W. K. M. Pana mego Miłego abys W. K. Mć tę odwagę ktorą P. Woiewodzic czyni wdzięcznie y miłościwie przyiąć od niego raczył: nie będzie on załował w każdey occasiey zdrowia swego odważyć za sławę W. K. M. bo z tą zaprawdę resolutią tam się obraca aby w krotkim czasie to co się omieszkało, pilnoscią y męstwem do ktorego się prawie urodził nagrodził. Wierne zatym poddanstwo modlitwy moie kapłanskie oddawam w łaskę W. K. M. Pana mego Miłego. W Płocku d. 7° Aprilis 1634.

Do Ie° Mći X. za Kanclerza

W takie trudnosci beł wpadł Ie° Mć Pan Woiewodzic Mazowiecki, ze zadną miarą prędzey się za Ie° K. M. Panem naszym wyprawić nie mogł: czego dobrze będąc wiadomym daię to moie iemu swiadectwo do Wm. mego Miłego Pana y Brata nie wspominaiąc inszych kłopotow iego. Ie° Mć X. dz Arcybiskup Lwowski tak go był wzglęndem pewnego długu do Skarbu Processami cięszkiemi uwikłał, ze asz zbyciem przednieiszey maiętnosci swoiey, ledwie teras mogł przyść do uspokoienia y uwałcenia się: ktore otrzymawszy a to iedzie na usługę Ie° K. M. niech powetowac czasu tego y omieszkania ktore bez zadney przyczyny iego sstało się. Pilnie proszę Wm. mego M. Pana y Brata abys Wm. Pana Woiewodzica pod opiekę y obronę swoię wziąć raczeł, narazaiąc go na usługę Ie° K. M. y Oyczyzny. A ia w tym

upewniam że w krotce dozna Je K M. iż ten zacny młodzieniec ma do dzieła Rycerskiego tę Bezgodwagę, ma męstwo y dzielnosć ktora się w Szlachcicu Coronnym w domu zacnym urodzonym naiwiększa znaleść może. Oddawam się zatym etc. Dan ut supra.

Suffraganeo Wratislauien

Gaudemus merito tanto impiorum, et in Cæsareæ M^tis perniciem coniuratorum interitu: dant iustas Deo et Cæsari fractæ fidei pœnas. Si quid deinceps istbic adferetur, quod spes nostras maiori fiducia impleat, faciet me R^ma D. V^ra certiorem. D. Chawlo habebit occasionem transmittendarum literarum. Vasa cum oleis remitto R^mæ D. V. meq. illius amori diligentissime commendo. Dat. ut supra.

Nuncio Apostolico

Tandem ea quæ de interitu Valsteini nunciabantur, confirmari, est cur lætemur: Enituit sane singularis diuinæ prouidentiæ cura, qua manifeste Deus ostendit Cæsarem esse in sua tutela et protectione. Ego sane spem certam concipio, reliquos Cæsaris pro Religione Catholica susceptos conatus prosperum successum habituros. Torqueat se in quamuis partem Hæresis, vel Angelicos etiam induat vultus, Petri Cathedra omnes insultus vincet, et de fractis triumphabit inferni portis. Quicunq. Dei causam tuentur, quicunq. Hæresim impugnant, periclitari possunt, perire non possunt. Subsidia ab Hæreticis petita, vel cum ipsis consilia communicata in caput auctorum recident, parieti inclinato incumbunt, qui res suas Hæreticorum subsidijs stabiliri posse existimant. Humillima mea obsequia defero Ill^mæ D. V^ræ. Plociæ VIII^a Martij 1634.

Do Je^o M^ci Kanclerza

Zatym zem z Pułtuska odiechał, bo lubo mała to odległość, iednak pomięszała wiadomości ktorem przthie miewał od Wm. mego M^ego Pana. Tu teraz zkąd nie mam co oznaymić Wm^ci mo zem po większey częsci zdrow, oprocz ze

affectio

affectio dextræ partis barzo mi iest przykra. Zaras po Swiętach iadę do Torunia, nowego tu zląd niemam nic oznaymić. Vkrainne niebespieczenstwa, więcey y inne w Sląsku odmiany lepiey są Wm. wiadome, aniżeli mnie. Wszytkie nasze suspiria, wszytkie nadzieie obracaią się in fauorem Je. K. Mći Pana naszego Mćgo. Rem gerite, et victos ostendite Cuibus hostes, niech wszytek swiat zadrzy ad famam victoriarum vestrarum. Oddawam się zatym etc. W Płocku d. 8. Aprilis 1634.

Do Pana Starosty Rozanskiego

Sama ta ochota z ktorą się Wm. ozywać raczysz, żeś mię po zwroceniu swoim z Moskwy, by były insze trudności nienastąpiły, nawiedzić chciał, słusznym mi daie satisfactią nieodmienney chęci Wm. mego Mćgo Pana przeciwko mnie. Załuię y tych, na ktores tu Wm. w domu trafił trudności, y niesposobnego zdrowia Wm. Co się tu stało z nieboszczykiem Panem Bratem Wm. trudno zaprawdę niegani, lubo rozni roznie sądzą, iako to bywa w takowych rzeczach, co się raz stało, na zad się wrocić niemoże. Ale iaki koniec czynić tey tragœdiey, życzyłbym aby to zostało, nietylko na samego Wm. uważenia, ale też y radzie przyiacielskiey: niedobrego P. Bog Wm. dał te dobre, ktorymi sławy nieśmiertelney w usłużeniu Rzpltey dostać możesz, abyś się Wm. prawnymi trudnościami miał bawić: insze dzieła, insze odwagi przyrodzone są Wmi. Rozumiem Ja że żal ten domowy trudno masz Wm. ledaiako wyrzucać z serca, moglibyby się iednak podać iakie srzodki do contentowania y ukoienia, życzę y proszę abyś ie Wm. raczeł wziąć przed się. Ci ktorzy natury Pana Starosty Płockiego są swiadomi, przyznawaią to że niemam nic tak w sobie okrutnego, aby na takowe mordy swoy miał dać consens. Oddawam się etc. W Płocku 10 Aprilis. 1634.

Do Je. Mći X. za Arcybiskupa

Niewątpię że iuż do Wmu mego Mćgo Pana są swiezsze wiadomości

tak z Moskwy, iako y z Vkrainy, o ktore przy oswiadczeniu słuzb moich
pytam się. Barzo mię frasuie Vkrainne niebespieczenstwo, sąm li wzdy, iakie-
kolwiek sposoby, coby to primos Hostis impetus zatrzymac się mogło. Wiem
ze Ieo Mć Pan Krakowski iako przeszłego roku gloriose fregit auda-
ciam Hostium; tak y teras nieopusci coby lub do rady, lub do zwady beło potrzebnego.
ktoremu aby Pan Bog błogosławic raczeł, y sam priuatim, et indictis per Diaecesin
meam Supplicationibus, iego swietego Maiestatu proszę. Z odmiany in Imperio
niewiem ktorey stronie większą pociechę przyniosły, albo y dalej przynosic
mogą. Więcz y o nastempowaniu Woisk tak Hiszpanskich iako y Francuzkich
do Włoch, iesly to pewna trudno się czego dobrego spodziewac. Ia z tąd
zaras po Swiętach idę do Torunia dla lekarstwo nieczekaiąc legitimum tempus,
bo mi przynaglaią affectiones meae, ledwo iuz w rękę prawą piorko wziąc mogę
abym się podpisał; fiat voluntas Dni. Oddawam się etc. W Płocku die 11o
Aprilis 1634.

Do Ieo Mci X. za Kanclerza

Patałe to iest Vrzednikom naszym Podlaskim byc nieposłusznymi Prawu,
y niedbac na Bannitye, inszym ato się przecię zniele, ale podobno Pu Sędzie-
mu Bielskiemu skrupi się, bo ma na sobie cieszkiego Executora Bannitiy,
Ieo Mći Pana Marszałka Nadwornego Litew. ktory publicam causam
o niezbudowanie Lamuszu na chowanie Ksiąg, naco P. Sędzia Pobor
pewny wziął, contra illum promouet, y iuz ex termino cassandae przypada
mu termin w Lublinie, a pewnie ze y płacic czym niema, y ci ktorzy tę
sprawę piastuią niefolguią mu, Zaczym Sedztwo Bielskie będzie vacowało
Wszyscy tameczni, ale y Pan Pisarz sam zalecac będzie przez Wm. Ieo
K. Mci Pana Costra Podsędka tameczznego, dosyc dobrze na rozmaitych
Functyach w tey tam Ziemi zasłuzonego, y naten rok na Trybunale cum
summa laude Deputata, ktorego ia tesz pilnie Wm. memu Mcie Panu
y Bratu zalecam. Oddaię się własnie Wm. etc. W Płocku 15 Apri: 1634.

Archiepo

Do Je^o Mći X^ża Arcybiskupa

Zawsze po te czasy obronną rękę Boską nad Oyczyzną naszą doznawalismy, A
y kiedy naiwiększe nastempowały nawałności większą zawsze Pan Bog pokazo-
wał nam łaskę. Ale y teraz iesli iuz decrevit perdere nos, woli iego swiętey trudno
się sprzeciwić: mam ia iednak pewną nadzieię, że y teras nie da in opprobrium nomen
haereditatis suae, y kiedy wszytkie ustaią sposoby, to o co go my podobno y prosić
nieśmiemy, mocą swą sprawi y pokaże to, że ta płocha pycha Pogańska przy nie-
sprawiedliwości sama od swey upadnie siły. Może y to Pan Bog zdarzyć,
że Je^o K. Mći Pan nasz nieśmiertelną na Północy otrzymawszy sławę, prze-
niesie na Wschod Słońca; ale o tym co divinitus być może nie dyskuruiąc: dawna
u nas tabela przypowieść Że Turczyn z dwiema oraz nie wałczy: teras że się
to mieni, podobno odmieni się też y szczęście iego. Więc tak prętko Woiska sprowa-
dzić, y w Turczech ludzie tylko są, y tak ci iako y konie muszą mieć odpoczynek
Wszytka i to tego Poganina nadzieia w Tatarach, bo co to potęgą od Budzynia
do Morza grodząc, pokazały to przeszłe czasy, że barzo zmnieiszona iest tych tu
Prowincyi potentia. Ponaiwiększa rana nas że Je^o Mći Pan Krakowski prawie
Woiska nie ma: tu od nas kogo wyciągnąć mało co podobna, diskurowa o Woy-
nach na Seymikach, na Seymach dobrze umiemy, admovere manus albo nie chcemy,
albo nie możemy. Co z nas być może o to Pana Boga prosić nie zaniedbamy, aby Je^o
Mći Panu Krakowskiemu dodał rady, dodał sposobow iakich w takim razie
potrzeba, aby Ich Mći drugich qui multum in Patria possunt serca zagrzał
miłością spolney Oyczyzny. WM. moy Mći Panie listami swemi pobudzać
ludzie do tego raczysz aby się ochotnie garneli do gaszenia tak srogiego y wiel-
kiego ognia oswiadczasz w tym powinności swoię. Pewnie tu Woiewodztwo bę-
dzie oddany Uniwersał WM. mego Mći Pana. Do Tractatow z Szwedami
dobry iest Je^o Mći Pan Woiewoda Bełski, lubo wiem że Je^o Mći nie był przed-
tym na to naznaczony. Je^o Mći Pan Marszałek Nadworny Litewski

nad wielu innych swiadomszy iest rzeczy Szwedzkich, bo y sam był we Szwecyi, y na Tractatach między z Szwedami cum summa laude stawał. Zaprawdę y tego, y JM Pana Krayczego Coronnego, a wprzod nad insze Je° M^ci Pana Podkanclerzego Coronnego trzeba było do tey sprawy. Mnie że Je° M. Pan Woiewoda Bełski sobie życzy, miror equidem, bo kiedy było tractować z Rusią de Unione, lubom był na to publice naznaczony, a to niewiem ktoś nie chciał mię mieć przy tym, y zaraz na niełaskę Pańską naraził mię nieprzestrzegszy w tym wprzod że parum grata erat persona mea ad hunc Actum. Kiedy też Nieprzyiaciel iescze ante Tractatus fert Leges et Conditiones, iakom to z listu Je° KM. wyrozumiał, trudno się czego dobrego spodziewać choćby y naimędrszy Commissarze tam ziachali, mogło by się to przez kogo inszego mnieyszego odprawić, y na krotki czas prorogationem Induciarum, poniewasz Nieprzyiaciel nie chce wiecznego pokoiu, nie chce ablata restituere, uczynić, interim volvetur Fortuna rota nunc nobis, nunc illis benigna. Oddawam się zatym etc^a. W Płocku 15 Aprilis 1634.

Processus per Diœcesim

Peccatis nostris factum verentur esse, ut cum proximo luctuoso satis Reipublicæ nræ Interregno Religio Catholica ac Status Ecclesiasticus angustioribus terminis circumscriptus sit, Hæreticisque atque Schismaticis ad blasphemandum Deum et resistendum Ecc^æ patefacta sit via. DEUS ultor violatæ pietatis in nos maiora immittat pericula: Bella ex bellis oriantur, et nondum altero finito alterum consurgit, supremo nos, nisi Deus ipse ferat auxilium, involuturum periculo. Turcarum Imperator cuius hactenus Orbi Christiano satis formidata erat immanis potentia expugnaturus hanc Sæveditatem Christi et turpem Machometanam sectam propagaturus, arma in nos vertit nec solum bellum minatur, sed ipse in persona sua barbarica finibus Regni admovet agmina, ratus bellum contra Moschum Ser^mo Rege nrō gerente et proinde absente, uno prope ictu nos a se confici posse. Et revera fateri necesse est nusquam nos summo

discrimini

discrimini propiores fuisse: abest Sermus Rex et ut maxime velit, tam cito ad opem ferendam accurrere non potest, consilij capiendi absente Rege nulla ratio, nullusue modus reperiri potest. Illmus Dnus Castellanus Cracovien. Supremus Exercituum Capitaneus vir tuendae et conseruandae Patriae natus, qui proximo anno Turcarum vires feliciter retuderat, nunc non tantum habet Exercitum, ut Vniuersi Orientis vires, quas secum Turcarum Tyrannus trahit, sustinere, et Tartarorum Imperatoris copiis qui diuersa parte bellum mouet occurrere possit. Reliquum est ut spem nram in Dei auxilio reponamus, eam habituri si abnegantes impietatem ad Deum tanquam ad benignissimum Patrem recurramus, eiusq patrocinium humillimis precibus et lacrymis postulemus. Cuius rei gratia cum nuper per vniuersam Diœces. nram publicas supplicationes indixerimus; Nunc insuper vrgente maiori periculo, consuetum pietatis exercitium adiungimus, ut videlicet in omnibus ijs locis, ubi id commode fieri poterit Orationes Quadraginta Horarum bis quolibet Mense addibitis Ieiunijs, eleemosynis, et pia peccatorum expiatione devote ac diligenter peragantur.

Do Jeo Mci Xza Kanclerza

Nie iedna teras Poszta minie ze ani Ja ani Wm odemnie listow brać nie będziesz, pierwey ta kroli Kościołowi memu, a potym kroli Doktorowi do Torunia od tego gościńca oddałam się. Atoli list Wm. mego Mego Pana de data 28. Marty dzis rano przyniesiono mi z Poręmby. Że nieprzyiaciel znowu do Chrześciian nie tak spieszno idzie, iuz to onemu iest rzecz zwyczaina, takowe iednak progressy Jeo Kmci aza go zmiękczą. Ja ledwie nie tzami opłakuię takie nieszczęsny Wmu, o ktorych mi kto inszy więcey pisze niz ... Pana Boga prosimy aby dał szczęśliwe skonczenie tey tam Woyny, bo druga na nas następuie z taką pychą y głupią odwagą Pogaństwa, iakiey nigdy do tych czasow nie bywało stawić Cesarzowi Tureckiemu z Woyskiem in Europa in Maio nunquam auditum, lubo przed tym y w Węgrzech y w Prusiey takie bywały praesidia, ktorych teras

y dziesiątey częśći niemasz, same Tatarskie Hordy te nam zawsze ciężkie są, y te zawsze może na nas wysforowáć. Ma snáć y z Persem do czynienia á co wiedzieć iesly Pan Bog tego Poganina na to nie narazá ut suá mole ruat. Ie° M. Pan Krakowski plus animi quam virium habet. Wielka to rzecz iest że in tali casu in tali periculo non desperat. Kiedy I. M. Pan Starosta Kałuski tak wiele z sobą ludzi zaciągnął do Moskwy, znacznie iest obnażona Vkraina; podobno y Moskwa wie że Turcy na nas nastempuią á strzeż Boże iakiego tu szwanku bylibysmy nazbyt drobnemi. Iesly tez Ie° K. M. celeritate rzeczy Moskiewskich poprze á tuż się do Oyczyzny pospieszy, odpadną serca wszytkim nieprzyiacielom: á Wm nie raczcie się trzymáć ani humorow, ani Pytulow ktore mera sunt rationis entia, salus Patriæ suprema lex esto. senectus nec æquum é ut immitatur protectioni Wmu. Wm będziesz exequowal wolą moię mi ia Wmi bo przecię smierć po starszemu z biera á zwłaszcza doyrzałszych, o tym wszytkim rozmowiemy się za spolnym iesly będziem żywi widzeniem. Krol Ie° M. Pan moy mnie minąć nie może, Wmu mego M. Pana proszę racz wczas dać znáć ktorymi gościńcami pojedziecie. Więc y Ie° K. M. racz Wm zaprosic albo do Broku, albo do Wyszkowa. Woiewodztwo Sieradzkie supremus honor noster ze sine competitore est, podobno aliquem expectat, qui suo splendore illustrabit locum illum, á osoby tesz bel minus illo dignus illustrabitur maiestate loci. O Woytostwo Sieradzkie inz podobno Transactia stanęła kroli czemu posłałem Pana Kawieckiego z pieniędzmi do Krakowa. Oddawam się etc. W Płocku d. 17 Aprilis 1634.

Do Ie° Msci Pana Podkomorzego Przemyskiego

Per varios casus per tot discrimina rerum idziecie Wm. do skonczenia tey Woiny; w ktorym przedsięwzięciu aby Pan Bog Ie° K. M. szczęścić y błogosławić

z Błogosławie raczeł, my tu przy Kościołach naszych iego maiestatu prosić nie zaniechamy: Niewczasów Wmw załuiemy: dawno rzeczono, Exercitum dictum ab exercendo: będziecie to mieli w zysku że się wrócicie do nas expertæ militiæ veterani, y iuż Wmw nie Ziemiany będą nazywać, ale Szlachtą, którego Tytułu nie kupi nikt na naiwiększym Iarmarku: Morte est venale hoc decus, Ja go tak drogo kupować nie radzę: Wm że mię pisaniem swoim przypominać nie raczysz pilnie dziękuię. Oddaiąc się na ten czas. etc. Dan ut supra.

Do Je: Mci Xdza Kanclerza

Jakom w pierwszym liście namienił, non respondebimus in scribendo Wm: me Mciemu Panu dokąd mię tu będzie trzymała cura valetudinis, która iść musi lentè, bo P. Doktor periculosiora we mnie upatruie sinptomata, et periculosorum morborum apertissima initia, w złym się ia sam spodziewać mogł: Niechayże się wola dzieie Boża, nos nobis non degimus, y przeciç ile rzecz można dosc y z tąd pisać do Wm: nie zaniechåm. List Wm. mego Mciego Pana de data 28 Martij miałem, potym zgoła żadney wiadomości nie było Oddawam się zatym etc. W Toruniu 25 Aprilis 1632.

Præposito Crusuicien.

Offenderer silentio tuo, nisi mihi satis compertum fuisset te scripsisse; sed tuas literas alicubi hæsisse. Militaris artis tyrocinium vos apud Smolenscum deposuisse, nunc iam et veteranos, et expertos milites hostile calcare solum et victricia signa universo inferre Septemtrioni, nobis iucundum est, vobis gloriosum. Equesne iam an pedes progrediare? nondum mihi significatum est: peditis quidem omne robur in arbitrio hominis est, equus sæpe sessorem ducit eo quo non vult: Te autem pro tuâ animi magnitudine conuenit ita ad bellum accingi, ut semper in tuâ sis potestate. Id quidem si Martis aleam experiri placuerit, curandum

tibi

erit; sed tutior et liberior Minervae campus in quo primi pili decus iam dudum meruisti, nisi forte utraque Civis esse malueris: ut olim apud Romanos Julius Caesar, apud nos Joannes Zamoiscius hoc genere gloriae excelluerunt tibi fortasse alterutrum sufficerit, ne dum binos lepores una sectaris in hora, neutrum consequaris. Vide ut te amem, ut vel eodem tempore, cum valetudini sarciendae incumbo, iocari tamen tecum libeat. Commendo me amori et gratiae Illris et Adm Rndae D. Vrae. Thoruny 25 Aprilis 1634.

Do Je° Mci Pana Podkanclerzego

Pan Jan Narzymski przyiaciel moy prosil mię o przyczynę do Wm mego Mcego Pana abys roskazal Czeladzi iego wydac Dleyt na Infamią od Instigatora Sądu Ziemskiego o rozbicie Rokow otrzymaną. Nie widzialem tego Decretu, bo w takowych rzeczach zwyklismy upatrowac et atrocitatem facti et legitimitatem Termini, in quo Decretum obtentum est. Cobys iednak Wm moy Mci Pan mogl z slusznosci uczynic krwoli Je° Mci Panu Narzymskiemu, prosze niezday wznazei Wm na mię laskaw bydz raczysz. Longe deterior fuit causa tych, ktorzy na Clekciey Pisarza Dobrzynskiego securitatem loci sacri violarunt, Kosciol zekrwawili, zaczym y w penas Canonicas podpadli, y miesce swięte do tych czasow sub Interdicto iest: Gdy się ci, ktorzy wprzod Pa Boga, a potym mnie Pasterza swego tak zniewazyli, do zadney pokory y satisfactiey nieodzywali, przyszlo mi to odniesc ad Brachium Secalare, y otrzymana iest na nich Infamia. Nierozumiem aby za wiadomosciq Wm mego Mcego Pana miał wychodzic Dleyt na takową sprawę, bo za naszych czasow kiedy co takowego przynoszono, niezwyklismy byli propria autoritate wydawac Dleytow, ale referowac to ad proitem Principem, qui consulto senatu, kiedy się tak wszytkim zdało, zwykl więc czynic gratiam et subleuare. Co moze bydz atrocius? iako violata

maiestas

maiestas divina; violatus locus sacer; violatum templum Deo dicatum; violata securitas publici Conventus. Zamiedz czasow dopiero Pleytyna Infamie nastały, ktore me tak iako Sublevatie Chodziły, ale trochę ostrozniey y zwiększą uwagą iakom wyzey wspomniał. Co nie dla tego piszę, abym Wm. mego Mc. Pana sententiâ et iudicio, cui omnia tribuo et memetipsum submitto, w czym Sciał derogować, ale abym to, o czym z dami się ze y privatim z Wmą znosiłem się, dla oswiadczenia moiey przeciwko Wm. memu Mu Pu zyczliwości declarował. Jednak aby ten moy diskurs Panu Narzymskiemu Przyiacielowi memu nieszkodził pilnie y powtore proszę. Oddaiąc się etc. W Toruniu 26 Apr. 1634.

Relaxatio Interdicti Eccae Lipnen.

Venlibus et Honorandis etc. Parocho Lipnen. aut eius Vicario, cæterisque quibusvis Presbyteris Rebellionibus, per et intra Diœcesim nrām ubilibet constitutis salutem in Dno. Noveritis quod cum nuper in Electione Notarij Terris Terræ Dobrynen. per quosdam è Nobilitate (quod sanè dolemus) contentio facta esset, ac in tantum furor excresceret, ut in loco sacro videlicet in Eccâ Parochiali Lipnen. strictis adinvicem armis inter se concurrissent, cædesque et sanguinis effusio subsecuta fuisset. Nos pro munere nrō Pastorali vehementer commotos in vindictam læsæ divinæ maiestatis, violati et polluti templi Dei, contemptæ securitatis et pacis, quæ locis sacris debetur, autores et Complices istius cædis abutrinque commissæ pœnam excommunicationis incurrisse, factâ imprimis diligenti Sac de re inquisitione, sententiâ in scripto latâ decrevisse et publicasse: ac insuper Ecclesiam ipsam modo præmisso pollutam et violatam, Ecclesiastico Interdicto clausisse, et interdictam esse ac fore debere statuisse, existimantes tali pœna temerarios Ecclesiarum violatores tandem aliquando ad se reversuros, ac Deo imprimis, tum et Eccæ ac deniquè nobis satisfacturos. Sed cum hij hactenus in sua pertinacia contumaciter persistere videantur, ac interim Magci ac Gnosi Dni Dignitarij

et

Officiales, ac tota Nobilitas Terrae Dobrinen. per Internuncios ad nos missos humiliter à nobis petijssent, vt interim deuotioni Christifidelium, qui ad eam Ecclesiam pertinent consulentes Interdictum tam à iure, quam à Nobis latum ad certum tempus suspenderemus ac subleuaremus. Nos eorundem supplicationibus annuentes ad sex Menses à data praesentium proximos, hoc idem Interdictum suspendisse ac subleuasse, prout praesentibus literis nris prorogamus et suspendimus eā ad bibitā cautellā, vt haec benignitas nrā non nisi ad eos extendatur, qui nullam causam eiusmodi violentiae praebuerunt. Contra caeteros enim, qui autores tumultus extiterunt, arma in templo abutinaeq; strinxerunt, sanguinem in Ecclesia Dei vulneribus illatis effuderunt, non solum poenas iam decretas, verumetiam Processus, tam in Consistorio nrō, aut Vicarij nri, quam in Castrensibus aut Tribunalitijs mouendos, in quibuscunq; terminis consistant, donec vidom resipiscant, saluos et integros reseruamus. Quamobrem vobis suprascriptis Executoribus in Dnō mandamus, vt has nrās suspensionis et Subleuationis Interdicti literas in templo eodem die aliquo festo in praesentia populi publicetis et hactenus clausas eius Ecclesiae fores, omnibus qui pietatis causā eō venire voluerint, apertas fore denuncietis et sacra omnia in illa ad decursum suprascripti temporis liberè peragatis. Dat. Wyrunij 27 April. 1634.

Pti Suens
Soc. Iesu.

Adm. Rnde Fr. in Chrō Obs.me

Voluissem equidem alio nomine, et aliā occasione prima initia iecisse amicitiae nostrae, nam cum multis ex causis Societati Iesu, in qua frater quoq; meus conscriptus est iam pridem obstrictus sim tum praecipuè eos qui singulari eruditione excellunt colendos amandosq; decreui. Ex quorum numero te esse et ipse aliās audiui et Stanislaus Cobierzicus Regiae Mtis Secretarius, consanguineus meus mihi retulit. Venabimur deinceps alias occasiones conciliandae inter nos magis strictae amicitiae. Interim priuatum meum negotium ad te defero

de quo

de quo etsi uberius ex literis Cobiericij intelliges, paucis tamen et ego perstringam; in quo si desiderio nostro obsequutus fueris, plurimum tibi et ego et Illmus Dnus Epus Cuiavien frater meus germanus debebimus. Misimus in Hispaniam cum Internuncio Reg. Mtis duos nepotes nostros satis ut arbitrabamur pecunia ad tantum iter faciendum instructos: Verum cum ij praeter omnem expectationem nostram, diutius in Italia haesissent, magnamq partem viatici absumpsissent, suspicamur eos pecuniae defectu laboraturos, ita autem convenerat inter nos, ut et ij per Belgium redirent et nos obviam aliquid pecuniae illis mitteremus. Deposuimus in eum usum apud Georgium Hevel Mercatorem Dantiscanum Quadringentos Imperiales Thaleros, quos ille per suos Factores Antverpiae quamprimum ad manus tuas consignaturus est. Interim maiorem in modum à te petimus ne iste labor tibi sit gravis, si forte ut omnino confidimus adolescentes illi vel Bruxellis, vel Antverpiae comparuerint, hanc pecuniam ut illis repraesentari cures. Literas quoqz nras quas ad eos scribimus, si forte adhuc in Hispania haerent ad eos transmittas: deniqz hos ipsos nepotes nros opera et consilio tuo fovendos suscipias. Quidquid curae et solicitudinis eorum causa impenderis, id et tibi privatim, et universae Societati publice acceptum feremus. Cui prosperitatem omnem à Deo precor, sanctisqz eius orationibus me diligentissime commendo. Dat. Thorunij 2 Maij 1634.

Do Je. Mci Pana Inowłocztawskie

Czytałem ow script, Stylus iako baczę iest zwykły odszczepieńcom nazywać Xięża łakome, Sacrum universum ordinem avaritiae crimine condemnare: pias eleemosynas, Fundationes religiosas, precia peccatorum, eversionem Imperiorum krzcie. Husitarum fuit haeresis, à potym teraz wszytkich Heretykow. De autore ambigo, fingit se esse Catholicum, cum aperte Calviniana doctrina foeteat, ałbo nim iest, albo go ieszcze żytrze na sercu słowa. Non

postremum

fundamentum libertatis nrae e, Ubi re sua utuntur. Aczemuz ten Agrariae Legis defensor nie poczyna abusus patrimoniorum od tych ktorzy summa turpitudine res suas perditum eunt: Niech się tego nauczy, Ze Leges Romanae bonis interdicebant flagitiosis hominibus, nie tym ktorzy hominum patrimonia sua in construendis Basilicis, Templis, Pontibus, sternendis Viis effundebant. W Chrzescian. Si semper laudati Principes, qui Domus Dei decorem, religionis incrementum przed się brali. I mila Oyczyzna nasza kiedyby mowic umiala, przyznalaby to, ze cokolwiek ma stawy, cokolwiek ozdoby od poboznych kaplanow wziela, ktorzy continua successione poczawszy od Apostolow eodem Spiritu Sancto docente et ducente Regnum Christi veritatis doctrina propagaverunt et usq3 ad consumationem Seculi propagabunt, nihil in fraudem vel detrimentum Status Politici animo concipientes. Taka iest kazdego kaplana y Zakonnika przeciwko Oyczyznie milosc, ze nikomu nie damy wprzod w tey mierze, lubo diversa tractamus arma: Ale tylko Heretyk rzec moze, ze nasze nie są tak pomocne, ale przed Bogiem, y w rzeczy samey, nad wszytkie miecze przeciwko nieprzyiaciolom naszym straszniejsze. Niech się pytaią Katolicy, co o przeszley Chocimskiey woynie ludziom swietym w obcych Kraiach, y takim, ktorzy ledwo iesly iest Polska wiedzieli, Pan Bog obiawic raczel. Podobno y w Polszcze nalazlby się kto taki, sed ista non iactamus. Bym wiedział ze ten autor iest alicuius momenti, ukazalbym ze co karta, ze albo falsz albo falszywa legum explicatio. To co nigdy nie bylo pisze, a to co bylo ad invidiam nobis conitandam, ktorzysmy się nayznaczniey do tey woyny przyczynili, y daleko znaczniejszymi poczetami, niz ci ktorych on wspomina Woisko Jego K. M. posilki, przywodzi. Jesly tesz kto ex sordidioribus Haereticis z nim się porwac nie chce, to tylko rzekne: Ze nadaremnie szkaluie Stan Duchowny: gdyz in hoc puncto publice declarowalismy się Braci

naszey

nassey nie dla tego aby w pijs legibus, pietas miała być okreslana, ale zebysmy to pokazali ze amamus Unitatem, quae est nota Catholicis odiosa Haereticis: quorum Quot capita tot sensus. Mogłbys Wm: moy Mći Pan y Brat od ktorego z Ich Mći PP. Marszałkow ktorym niezbozny ten Script dedicowano dowiedziec się, cuius hae sint somnia, racz mię Wm: napotym przestrzedz. Iey Mći Pani Bratowei Zalecam służby moie z ktorymi się oddaię etc.
W Toruniu 6 Maia 1634.

Do Ie Mći X Za Canclerza

Dziwowac się Wm. moy Mći Pan y Brat raczysz, ze przez kilka Poszt listow moich niewziąłes: oznaymiłem ia był dawno Wm: ze mię valetudinis satis ad exitum inclinatae cura tu do Doktora gwałtownie wypchała: iakosz da o tym swiadectwo P. Matthesius zem tu przyiachał maiąc iuz w sobie periculosissimorum morborum, quos his annis praeteritis passus sum, similia iam iam in discrimen vitae me adductura initia. A to iuz na trzecią Niedzielę leczę się nie mogę bespiecznie rzec, abym sobie mogł polliceri taki ratunek zdrowia iakim przedtym odnosił, atoly wzdy qualescunque mortis inducias iako to w tym wieku y w tak zepsowanym zdrowiu, spodziewam się ze P. Bog uzyczyc będzie raczeł. Ta tedy przyczyna iest diuturni silentij mei: Tu z tąd wyiezdam circa 20 huius mensis do Torzna na Granice z Panem Kueborskim, kędy tesz y Capitula Wmci będzie, bo tubo ieszcze terminum Iuris od Narozników ktore Woiewodztwo Chełminskie, Ziemię Dobrzynską y Woiewodztwo Płockie dzielą na ten czas niemamy, iatesz ze IMPan Kueborski, per multas magnorum virorum instantias wymogł to na mnie, abym rigorem iuris niepopieraiąc podał tę differentią w znaniu przyiacielskiemu chcąc iako on powiada przesbac na rozsądku Ie Mći X Za Biskupa Kuiawskiego. Ia tesz tak declarowałem się ze nieodstępuiąc granic ktore z ninym na Capitula Chełminska

y we wszytkim zachowuiąc grunty y Prawa ich poydę za zdaniem przyia-
cielskim, kwoli czemu pro die XXV^a Maij zaiąggam tam z sobą Je^o M.
X^dza Biskupa Kuiawskiego, Je^o M^ci Pana Inowroczławskiego
y inszych kilku przyiacioł moich. Prawa tak moie iako y Capituły
Chełminskiey iawne sam et ex originali iure et ex usu et possessione gwałt
wprawdzie ciepriały Kościoły obadwa od lat 70. ale zawsze nobis contra-
dicentibus, et iure ius nrum repetentibus. Nawet y to na co był X^dz
Baranowski in Anno 1593. cum summo tam sua quam Culmen. Ecc^ae
pozwolił, iuż Dekretem Trybunalskim cassowano y podmieciono. Teras
iesly przez iednanie co się będzie mogło uczynic kwoli P^u Kieborskiemu
pusciszto na rozsądek ludzi baczných. Niewiem iesly iuż to pisanie
moie zastanie Wm. w Obozie Je^o KM. bo mię tusze, aby tak prędko
te Tractaty odprawić się mogły: będzie chytry nieprzyiaciel zwłoczył
in spem subsidiorum od Porty: ale aza Pan Bog confundet machina-
tiones ipsius: I kiedy humana spes ustaie, divina ope iako to zwykło
bywac nam Niebo przychylne, sublevabimur. Interim obawiamy się aby listy
iakie publiczne sub absentiam meam z Cancellariey do mnie niebyły obro-
cone: ale żem iż dawno Wm. oznaimił o moiey tu przyszłey w Toruniu
bytności: rozumiem że ie do czyich inszych rąk dirigowano: a ieśli Ja po-
śpieszę ku Pałtuskowi, tam będąc czekać roskazania Wm: á da P.
Bog y bytności Je^o KM^ci: na co czekai będę z osobą kędykolwiek
będzie wola Je^o KM. Pana mego do mnie wstąpić. O czym niewąt-
pię żem ię Wm: moy M^ci Pan wczas przestrzeże będziesz raczył.
iakosz o to proszę: á przytym abys Wm: moie do przyięcia Je^o KM^ci
osobę Je^o KM. opowiedzieć raczył. Barzo nas wprawdzie frasuią
trwogi te Ukrainne, ale mniey, albo podobno barziey ten zaiazd
Je^o KM. do Moskwy, y tak daleko oddalenie się od Granic Koronnych
z Woiskiem

z Woyskiem tak barzo zeszłym y borgownym: nieradziłem tego nigdy, ale co się iuz sstało, trudno nazad wrocić się ma. Te Tractaty, do ktorych Jesteś iuz podobno WM: pokazą iesly to dobra, albo niedobra rada beła. W samym tylko Panu Bogu nadzieia, ktory moze etiam pessime consulta, et conatus temerarie susceptos coronare felici successu. Venio ad privata Ieo Mi Pan Gdanski był tu u mnie, prosił mię o przyczynę do I K M. aby mu ten Jurgielt ktory ma na Lubuszy zapłacic roskazai raczeł: piszę do Ieo K M. kilka słow, a WM proszę abys spolną tę prosbę naszę Ieo K M. odniesc, y mandat do I M. Pana Podskarbiego Coronnego, aby na tę Summę Quit dał napisai raczeł. Niemałe tu trudnosci międzytymi starszymi y młodszymi po nieboszczyku Panu Woiewodzie Malborskim Szwagrami naiduią się, kiedy da P. Bog WM. moy Mi Pan przyiedziesz może się to przez zgodę skonczyc, albo iuz y prawem y odbieraniem maiętnosci naszę nastempuią. Elekcya Podkomorzego Wyszogrodzkiego nie tylko rozerwana ale tesz et adalia absurda przyszło niewiem ziakiey miary: atoly tam winnym kładą P. Hieronyma Krzyskiego, o czym rozumiem ze iuz WM. raczysz mieć wiadomość. Ieo Mi XdZ Biskup Łucki przysłał tu do mnie pisanie swe do WM mego Miłego Pana y Brata należące; podobno za Panem Stelinskim Podsędkiem Łuckim prosząc o Sędstwo tameczne: a quum et iustum est abys WM tego człowieka promowował na ten Urząd, bo y Catholik iest dobry, y z dziadow Pradziadow Wołyniec. O Podsędkostwo zas tameczne smiałbym prosic przez WM. Ieo K M. za Panem Dambrowskim Skarbnikiem Łuckim, ktory tam ma wielką miłość, y z przedniemi Domy spowinowaczenie. Więcey Xiąże Jerzy Zasławski pomoze mu do Elekcij. W prawdzie niewiem iesly on tego sobie zyczy, ale rozumiem ze nie pogardzi takową łaską Ieo K M. iest godny y żołnierz dobry: etsi quid ad rem

Sieradz Zamia

y moy bliski powinny. Niech ze tam Pan Bog blogoslawi Wm: a do nas iako narychley zdrowo przywroci: o co iego swiętego maiestatu prosic niezaniedywamy. Nas tu iest tres pntes JMX Biskup Kuiawski JMX Biskup Poznanski y Ja. Więc y JM Xża Warminskiego dzis albo iutro nam tu obiecuią: Zgola obawiamy się wszyscy aby Dworscy Praláci wiedząc zdaleka niesposobnego zdrowia naszego, impijs votis niechcieli wpraszac pod nami Prouisiones wras: y tak się nam o to starać przychodzi, abysmy iako naiprędzey wzbroiwszy się, y w lepsze zdrowie przysposobiwszy, zrazali preposteras spes iesliby kto na nas z nimi Swiat nastanpic. Oddawam się zᵉ. W Toruniu 10 Maia 1634

Do Pana Elbinskieᵒ.

Isam to baczę ze dobrys byt Wm moy Mᶜ Pan tu ziachat, niewieleby się było sprawiło dla niebytności inszych, y moiey tesz niesposobności. Przeto na inszy czas przyidzie to odlozyc: a mianowicie do zwrocenia się Jeᵒ Mᶜ Xża Canclerza Coronnego, będę się iednak starat, aby y ci Jeᵒ Mᶜ drudzy ktorzy bądz to w maięthosci wiachali, bądz tesz do prawa się wdali zatrzymali się do pewnego czasu. Jeᵒ Mᶜ Pan Starosta Zakroczymski barzo rad skonczet intentum swoie, y lubo przy Jeᵒ Mᶜ Panu Gdanskim opowiedziały mu się te impedimenta ktore Wm szeroko w liscie swym wspomniec raczet: ato iednak chce podać sposoby, iakoby bez ciężkosci y zatrudnienia Wmi ten Akt odprawiet: o czym on sam da szerszą sprawę Wm memu Mᶜemu Panu. Pilnie tedy proszę abys Wm chętnym mu się stawic, y są radą swą do tego oco się stara prowadzic go raczet: gdyz iako widzę iest to wola Boza, y Pana Starosty nieodmienna sklonnosc. Więc y Wm expedit uwalniac się od tych ciężarow. Oddawam się zatym w taskę Wm mego Mᶜego Pana y Szwagra. W Toruniu 10 Maia 163

Gembicio

Gembicio

Malè sit barbaræ, et æterno gelu damnatæ genti quæ vobis tantum facessit negotium: hoc unum nempe deerat ut Serenus Rex devio et invio itinere in ipsa Moscoviæ penetralia protruderetur. Quisquis huius auctor fuit consilij, vellem ut ipsum tantum, et non eum cuius salute nostra salus continetur pœniteat: Tam immensos Septentrionis recessus petere, vel voto saltem ad subiugandam illam barbariem adspirare nunquam Maioribus nris visum: nam tanta moles coërceri aut in ordinem redigi ut possit, vix unquam sperandum est. præclarè nobiscum ageretur, si id quod quondam à nobis avulsum fuit, vindicaremus: et ostentatione armorum, ac terrore belli, metu hostem vagum in pace contineremus. Doleo vehementer te tot incommodis bellici itineris affici: nam etsi animo vere nobili, ea te ferre videre videar, tamen virtutem ipsam interdum ingenti labore labefactari necesse est, quanquam te iam rude donatum et inter veteranos relatum obduruisse ad ista ferenda mala non temerè suspicor. Nec te terreri vel tubarum sono, vel strepitu tympani ad cuius signum melius quàm olim ad galli cantum somnū capere et metiri assuevisti, vel iam ex horresis cum. Quadrupedante putrem sonitu quatit ungula campum. Nota tibi sunt artes bellandi, scis quo loco tutius consistere, quo progredi, quo regredi; vel si interdum turbatis Ordinibus adversi quid immineat quo te mature recipere debeas. Qualem ego te mihi fingo posteaquam ad nos redieris militari fastu tua præclara facinora nobis referentem, militaria præmia ostentantem, thesauris è prædâ captis tumentem, usque sine cæde et sanguine adinstar Salmacis te potitum esse gloriantem, nos mirati gratulabimur, præmia decernemus. Puto has literas sub reditum Illmi Dni Cancellarij, re ut optamus et vovemus benè gestâ, ad vos perventuras; si tamen ille alicubi substiterit, Illmus D. Secretarius Maior eas reserandi habebit potestatem.

Tibi multum eo nomine debeo, quod nullam occasionem hactenus prætermittere volueris, quin me tuis suauissimis epistolis exhilarares. Ego curandæ valetudinis causâ hic per aliquot dies subsistam: nec multum à vestra conditione mea abest, sudas tu in agmine, ego in lecto, tu sæpe esuris et sitis, ego ferè semper, cibis ijs veteris, quos ex Castrensi penu habere potes, ego ijs quos in pharmacopæâ paratos porrigit Medicus, tibi hostilia tela, mihi Chirurgi manus sanguinem elicit. Sed satis est tot lusisse verbis, illud vnum in votis est, eritq semper, vt vos partâ victoriâ, vel saltem compositâ pace, reduces osculo et amplexu excipiamus. Commendo me gratiæ et amori Illris et Adm Rdæ Dnis Vræ. Thorunij 10 May 1634.

Nuncio Apostolico

Si propius ad Varsauiam manerem, quô vndiq ea quæ recenter eueniunt deferuntur; puderet me ab Illmâ D. Vrâ sciscitari, si quid interim noui allatum sit. Torunium et cura valetudinis meæ me detinet et per decem adhuc dies detinebit. Hic si quid prosperi, vel in Imperio, vel alibi accidit, siletur: aduersa et falsa mendaciorum ministri, et fingunt et in populum spargunt. Dabit itaq mihi veniam Illmâ D.V. si eam intempestiuè compellauero vt et meam erga Illmam D. Vram obseruantiam testificer, et ipsius literas eliciam. Ego et hic medicinis finitis et postea magni momenti Ecclesiæ meæ negotijs confectis, Pultouiam Deo volente redire statui: illic reditum Sac. Reg. Mtis præstolaturus. Namq vt video summa rerum nostrarum, quæ in maximo periculo versatur et Regiam præsentiam, et Comitia posat, properat hostis et contra pristinam bellandi consuetudinem, maturè nimis in campum prodit eâ celeritate nos obrui posse existimans. Et profectò nisi Deus ipse nobis opem tulerit, vix expediendæ publicæ salutis rationes excogitare possumus. Horruit semper Orbis Christianus Turcica arma infinitis propè aduersis prælijs expertus, quid ea barbaries armata efficere possit. Alia Regna, alia Imperia, vel montibus, vel fluminibus, vel latè

fuso

fuso mari, vel denique arcium et propugnaculorum stupendis structuris frenant et arcent huius hostis impetus, ad nos illi procliue iter, et velox præcursor illius furoris Scytha, simul atque signum belli extulerit, nostros continuo urit et vastat campos, ac celeritate solita omnes bellandi eludit artes. De Sacris Biblijs nuper ab Hæreticis editis scio Illmam D. Vram esse solicitam ego certe vereor ne ob eam causam, quod sub nomine et quasi præsidio Regiæ Mtis in publicum prodierint, aliquam infamiam tanti Principis pietatem maculent: nobis quidem non est integrum huic licentiæ ire obuiam aperto Marte, putarem tamen non absre factum fuisse, si Regia Mtas, vel per Illmum Dnum Archiepum vel per eos qui plurimum apud eum possunt, secreto monita fuisset, vt hanc Bibliorum à Radiuiso sibi dicatam editionem adiectis suis literis, censuræ Illmi Dni Archiepi subijceret, vt hac ille vsus occasione lucalentioribus literis etiam Typis impressis, et Radiuiso non licuisse vsurpare sibi sacrarum literarum tractationem, et multa in hoc volumine ab Hæreticis falsata esse; et denique Regiæ Mti minime conuenire talibus ab Hæreticis muneribus, ab impia incude progressis, infici, ostendere posset. Hæc ego priuato nomine Illmæ D. V. insinuanda putaui si quid alij rectius et melius vident, ego illorum iudicio libenter subscribam. Illmus Dnus Hannibal Bentiuolius, sexies ni fallor à me literis compellatus, ne semel quidem mihi respondit, omnes meas literas diuersis temporibus missas intercidisse non puto, longe vero ab humanitate tanti viri est, vt suspicari quis possit eum dedignatum fuisse respondere literis meis, vel etiam rudi mea scriptione offensum. Si quid hac de re Illma D. V. intellexit, rogo faciat me certiorem. Humillima mea obsequia defero Illmæ Dni Vræ. Thorunio 11a Maij 1634.

Suffraganeo Wratislauien.

Tantus existimatur esse in Sylesia armorum strepitus, vt quid istic agatur

audire nequeamus. R.ma D. V.ra satis exercitatas aures habet ad intelligenda quae isthic agantur nobis igitur ea communicet, quibus semper in votis fuit ut de prosperis Sac. Caes. M.tis successibus laetari possimus. Roma ut cum Caesarea M.te, cum Rege Catholico bene conveniat? an pristinis locus sit suspicionibus? in quo denique res Hispani cum Gallo sint statu? quid Liga Haereticorum moliatur? Catholici ut concordes? ut fortes sint? belli summa ubi consistat, rogo ut me faciat Ill.ma D. V. certiorem. Literas quas ad me dederit D. Chawloz ad me mittet. Ego quoque intra unum Mensem propius ad Varsaviam accedam ut testandae erga R.mam D. V.ram meae benevolentiae maiores habeam occasiones. Cui studia et officia mea defero. Dat. Torunii XI. Maij 1634.

Do Ie.o M.ci X.za Kanclerza.

Porozerwaney Elekciy Pisrza Ziemskiego Dobrzynskiego do tych czasow iestesmy sine iudicijs, sine lege z wielką krzywdą ludzi ubogich: sprawiła to ambitio ludzi pewnych którzy będąc inuisi u Braci y mało sposobni, ato przy się per fas et nefas, udawaiąc to ze u Dworu maią obietnicę. Teraz ato iuż stanęła zgodna Elekcyia: wszyscy prawie Bracia propendent na Pana Mikołaia Cetmichiego za ktorym ia wnoszę prosbę moię do Ie. K. M. Pana mego M.ego y do Wm: mego M.ego Pana y Brata. Dom ten wszytek zawsze był szczęśliwy Panom swym y dla wrodzoney cnoty, y dla rozrodzenia w zacnych powinowactwach do usługi Rzptey sposobny y sposobny. Przeto pilnie proszę abys Wm. oddawszy Ie. K. M. list moy, sam też prosbę swoię za Panem Cetmichim umieści raczył. O inszych rzeczach pisałem do Wm. mego M.ego Pana przez Pocztę: teraz to tylko oznaymuię że tu w Toruniu kończę lekarstwa quo successu ieszcze niewiem, ale nam starym prochius ad mortem via: niewstydzi się y Doktor rzec: masz szesdziesiąt lat, a czegosz więcey chcesz? iuż każdy rok Clymacteri... iuż

iuz quotidie ante oculos obuersatur mortis imago. Pana Boga prosimy aby szczesliwie
y błogosławił Ie° K M. à pospołu z Wmciami w dobrym zdrowiu do nas przyprowa:
dził. Spieszcie się Wm. bo ze wszad impendent pericula: wczoraymi pisał ieden że
Oxenstern wyprawił Szpirinka do Cara Moskiewskiego y do Cesarza Tureć:
kiego, iedzie przez Curlandią, y potym przez Inflanty, ku Stolicy, kiedyby tak
była iaka szczesliwa Czata, ktoraby go iako zarwać mogła. Oddawam się za:
tym w łaskę Wm. mego Młego Pana i Brata. W Toruniu 16 Maia 1634.

Do Ie° Mci X^za Biskupa Kuiawskie°

W kłopotach moich mam ten zwyczai że futura me maximè angunt, præterita
facilè euanescunt. A coż się iuz frasować, co inaczey być nie może, bądz to błąd
sprawił, bądz niedbalstwo: rozumiem że w żadnym dolus malus niebył, gdyż
y ci sami ktorzy byli na tym statku, in summo discrimine vitæ versati fuerunt,
à mianowicie Zygmunt ktory ieszcze w b[illegible]dzie spał. Proszę tedy przez
miłosierdzie Boże, przez spolną miłość naszę, abyś Wm. oraz wszytkiego
odżałowawszy wszytko to z myśli spuścił, ofiarowawszy to utrapienie Panu
Bogu za grzechy swoie y moie. O zmiana Piorkowska y Sobkowska mam na:
dzieię w Panu Bogu że cedet Wm. in emolumentum: głupia była moia rada
nie tak wszytkiego arendować ale rozumiem że w tym nie błądzę, kiedy radzę
y proszę abyś Wm. takich Arendarzow szukał z ktorymi by mi się sprawa
Wm. podobała, nie onym z Wmcią: bo ci, ktorzy per aliena suffragia szukaią
Arendy, Satiebnie albo kraść albo oszukować albo płakać ò defalcatiey
myslą. Nikomu nie łatwiey ò dobrego Arendarza iako Wm. bo nemine
grauas anticipata solutione: à takie to iest beneficium że maiąc takową
Arendę, i miałby dostatek y miałby przy tych occasiach Portowych
pilno około tego chodzić, połowicę darmo trzymałby maiętności. Więc
y to nigdy mi się nie podobało że Wm. zniedzmione Folwarki między nędzne
Arendarze w kęski podzielił. Facunda est paupertas, alia aliam facilè

generat y zgoła niemogę tego opatrzyć, abym bez wielkiey szkody moiey, znędz-
nionego przyiaciela miał Arendą ratować raczeybym y siebie y onego zgubił.
Odpuść Wm. moy Mći Pan y Brat, bo widzi Pan Bog że to piszę, com-
motus tym frasunkiem Wmū, ktory mię tak barzo teraz niewczesnie ser-
decznie trapi. Ostatek do spolnego oyrzenia zachowuię, á co się tu cum
ista naufraga navi dzieie P. Chodupski szerzey wypisze, przyidzie to
wz wszytko Panu Bogu poruczić: radziłem P. Chodupskiemu aby to
co się może przedać, bo za małe pieniądze przedał, bo kiedyby ieden o tym
wszytkim miał staranie, niewydołałby, gdyż momentis zboże się rwie.
Oddawam się etc. W Toruniu 15 Maia 1634.

Do Ie° M. Pana Podkanclerze° Koronne°

Niezwykłem tych promovere, ktorzy Infamiie daią na sobie otrzymac:
wać, iednak kiedy tesz baczę że Sąd Trybunalski daley rościąga Iuris:
dikcyą niż mu ią prawo pozwoliło, y na Mieszczany ktorzy prawu Mai:
deburskiemu podlegaią Infamie onym niezwykłe zaciąga, trudno im tesz
niepodawać ręki: á zwłaszcza że Miasta Pruskie, maią swoie wielkie praero:
gatiwy, ktore aby im trzymane były expedit Reipublicæ. Przeto za
Panem Ianem Cebką tuteisznym Mieszczaninem ktory fretus Privile:
giis Civitatis, odzywaiące się do Zadwornego forum swoiego ani na Trybu-
nale ani w Sądzie Pana Woiewody Chełminskiego personaliter non com-
paruit. Pilnie Wm. mego Mćiego Pana proszę, abyś mu z Cancellariey
swoiey Gleyt wydać raczeł, o czym on sam szerszą da informatią Wm.
memu Mćiemu Panu. Oddawam się zatym etc. W Toruniu 16 Maia 1634

Do Ie° Mci Pana Hetmana Koronne°

Nierozumiey tego Wm. moy Mći Pan abysmy tu tako odległi, niemieli
bydz solliciti o Wmū y o Rzptey w terazniejszym ieyrazie. Wiele iest
Ludzi

ludzi niebacznych, ktorzy tak o tym niebespieczenstwie myslą, iakoby do nich nie:
należało, wszytka nadzieia po Panu Bogu aby Je° K. Mć iako naprędzey powro:
cić raczył. Był tu u mnie y u IM. Xża Biskupa Kuiawskiego Pan
Fridrich Denoff, ktory tu zaciąga cokolwiek Piechoty: wze na niedostatek
uskarżał się ratowalismy go obadwa parą tysięcy złotich. Byliby tu spo:
sob zaciągnienia ludzi z Woyska Szwedzkiego, o ktorym dał mi znać dziś I.M.
Pan Woiewoda Chełminski, o czym Wm. moy Mći Pan szerzey wyrozumieć
będziesz raczył z tey karty ktorą posełąm. Ale trudna w tey mierze resolutia
kiedy Pana w domu niemasz: P. Boga prosimy aby sposobow dodał Wm. do
odratowania Oyczyzny; co on to sam sprawić może ktory iest Pan Zastępow,
Pan Woisk, ktory kiedy rękę swą przyłoży, y małe Woiska naipotężnieyszego
znoszą nieprzyiaciela. Mnie P. Bog iuż w tych leciech niesposobnym zdro:
wiem nawiedzić raczył, kwoli czemu a to tu w Toruniu od kilku niedziel miesz:
kam. Oddawam się ꝛc. W Toruniu 18 Maia 1634.

Gembicio.

Itane estis devoti Marti? eousq; ambitio gloriæ, quam militaria decora parere
consueverunt, processit? ut in armis consenescere quam Patriæ penè labenti opem
ferre malitis: fortasse obliti estis, dubiam et ancipitem esse belli aleam, et sæpè felices
successus adverso eventu commutari. Solutâ obsidione Smolensci, remotis inde hosti:
bus, et deinde turpi deditione penè in servitutem redactis, ita summum gloriæ apicem
attigisse videbamini, ut vobis nihil deesset, nisi gloriosus in Patriam reditus.
Nunc cur Fortunam cuius vices incertæ novis conatibus provocatis? cur
partum summâ cum laude decus, arbitrio fallacis Deæ permittitis? non sem:
per arcum tendit Apollo; non semper Mars armis detonat, nam et ille in:
terdum Cytharæ intendit nervos, et Mars ad inferni Dei coniugem re:
flectit oculos. Quodsi bella placent, si tanta pugnandi libido, opponite

tela, et corpora vestra irruentibus in Patriam Turcis et Tartaris, gloriosius fuerit tueri sua, quam oppugnare aliena, domi potius, quam foris rem gerere, servare Cives, quam Hostes interimere, Christiani nominis hæreditarijs hostibus obviam ire, et immanis belluæ frænare impiam audaciam. Sed quid ego hæc tecum? cum sciam eadem esse vota et desideria tua, idem sentire optimum quemq[ue], paucos esse quos captandæ gloriolæ ambitio in transuersum ducit, qui Creteis persuasionibus, Victorem Principem periculis obijciunt, vt sub eius fortunæ umbra, quod per seipsos assequi non possunt, famam alicuius nominis consequantur. Ego his diebus sub cura Medici Thoruny fui, quæris quo fructu, vt est hæc ætas morborum ferax, vix medicinæ capax, gallum certè non debemus Æsculapio, ne tamen aliquâ spe decipiaris, et vota indigna viro bono cum alium periclitari cernit concipias, vivere me adhuc posse, si ita Deus voluerit, scias: Reipub.cæ et amicis inservire vix iam posse. Commendo me gratiæ et amori Adm. R.dæ D. V.ræ

E Porznen. prædio meo XXI Maij 1634.

Do Ie.o M.ci X.za Kanclerza.

Nic tu v nas miesiąc wiakiey postaci stawila się Moskwa na Tractaty, y iesli iuz ten Akt zaczal się. Pana Boga prosimy aby bylo dobrze, co bedzie gdy rada y persuasio WM.ci bedzie miala mieysce. Co się v nas na Vkrainie dzieie, iaki apparat iest Nieprzyiacielski, iaka, rzec się moze szalonego Poganina nagla y bystra resolutio, wiecie WM. skąd inąd. Iakie się teras podaią okazyie do rozerwania Szwedzkiey potentiey, do ratowania Oyczyzny, wyrozumiesz WM. moy M.ci Pan z tey karty ktorą poslalem. Widzialem się sam z Ie.o M.cią Panem Woiewodą Chelminskim, silam z niego wyrozumial, coby się do tych czasow przygodzic moglo. Ale coz rzec kiedy Pana niemasz doma, ktorego ato wprowadzono in discrimen, kwoli czemu, czas to inszy pokaze. Teras iuz tylko WM.ci wyglądamy, day Panie Boze w dobrym zdrowiu et cum

cum Laureatis fascibus. Ja w Toruniu przez cztery niedziele bawiłem się lekarstwy, trzeba było trochę dłużey, alem się musiał pospieszac y dlatego abym rychley się tam mogł pomknąć, kędy wzdy częściey mogę słyszec o WMciach y oczekiwać na przyiazd WMów. Więc y tuteizna graniczna sprawa z Panem Chełbowskim przyciągnęła mię tu. Obiecuią, spolnie przyiaciele, że ta differentia przez zgodę stanąć może, kwoli czemu ma tu być ze mnie na Boze wstąpienie Ie° Mć X. Biskup Kuiawski, Ie° Mć Pan Inowłocławski. X. Sczawinski libo Dory w Toruniu leży, obiecał się iednak albo sam zieżdzac albo z Kapituły kogo posłać. Tak się iednać będziemy abyśmy Kościoła WMu nieuszkodzili. A ieśli nie staniemy iednanie Terminum iuris ex mutuis Citationibus et conservatis ob spem concordiæ ad 29 Maij prosequemur. Na Swiątki chciałbym bydz w Płocku, a potym w Broku, gdzie iuż będę czekał na przyiazd WM. Pan Matthesiusz niebarzo dobrze tuszy zdrowiu memu, quod vos fortasse delectat, me certe non terret: ale o tym potym. Elekcya Pisarza Dobrzynskiego, Boć iuż nie w Kościele, ktorym kazał zawrzeć, ale w polu się odprawowała, iuż to trzeci raz rozerwana. 16. Stanęło Elektorow za ieden drugiemu ustąpić nie chciał, a naipierwszy ten, ktory rozwołał że ma obietnicę od Dworu, y że to iuż drogo zapłacił, kiedybyśmy wiedzieli, przy kim iest ten zadatek wrocilibyśmy go, abyście nam WM. hominem inuisum et infamibus factis notatum na Vrząd niewsadzali, barzo ludzie schodzą ze Sądow y sprawiedliwości nie maią. Było to kiedyś zdanie moie, aby Krol Ie° Mć in tanto ambitu et numero Electorum, selectis quatuor ex primis, qui primo loco in Electione positi sunt, unum seligeret, bo inaczey końca temu nie będzie: Wszakże WM uczynicie z tym co będzie wola WMów. Listy y Instructie na niektore Seymiki należące oddane mi są w Toruniu, będę się starał abym ie tam obrocił gdzie będzie potrzeba. Kasztelania Słońska iuż od dwuch lat vacuie, Vrzędow tu tylko Szlachta ambit, o Państwo niedba.

Oddawam się zatym etc. W Porzmie 21 Maia 1634.

Nuncio Apostolico.

At cur in meliorem spem veniamus prosperioris successus, et aliquando tan-
dem amotis istis quæ impendent calamitatibus ad portum salutis fluctuantem
Reipub(lic)æ navem nos reducturos, cum Sanc(tissi)mus D. N. indictis supplicationibus,
ventos Potestatum Infernalium in ordinem redacturus ad conciliandam divi-
nam opem nos invitet. Fœda et ignobilia bella dici ea possunt, quæ in Europa
Regum ambitio, et insana regnandi libido commovet ea qui gerunt qui Christiano
sanguine Christianos imbuunt gladios, sera malæ ambitionis crimine merito ac-
cusabit posteritas. Ecce nunc novus apparet hostis, non ille solam petit
Poloniam non nostris tantum imminet cervicibus, per nostrum latus, per in-
teritum Septemtrionis Religionem Christianam extinctum it, gravi oppressi
somno dormire videntur Christiani Principes, ruit paries qui hactenus per
quadringentos annos obstitit, ne universa Europa in Turcicam iret servi-
tutem, ne nomen Christianorum deleretur ne Crux Chri ludibrio esset Bar-
baris. Hæc vident, et fortassis rident vicini nostri, Summi et Præcipui
Christianorum Principes mutuis inter se certant dissidijs, si nos perierimus,
rati aliquid virium sibi accessurum. Dabit mihi veniam Illma D.V.
si uno verbo insinuavero illam quoque in denunciandis Sanc(tissi)mo D.N. peri-
culis nris segniorem fuisse, nam si hæc quæ summum exitium nobis minantur,
nota fuissent Supremo Ecclesiæ Præsidi, pro sua erga omnes paterna pie-
tate ille quoque ostendisset curæ sibi salutem esse huius Regni. Eius
nominis Urbanus IIus quid non egit, ut Mahometanos possessione Terræ
sanctæ dejiceret, id sane effecit, ut Godefredo Bulione Duce, Hieroso-
lyma in potestatem Christianorum veniret. Iidem fuerunt conatus Urbani IVti
sed non pari successu. Gregorij X. fervens ille zelus illa eius dum adhuc
in Palæstina versaretur et esset Electus Summus Pontifex Concio, plena
boni

boni desiderij ad milites Sacri belli habita. Si oblitus tui fuero Hierusalem, oblivioni detur dextera mea; Adhaereat lingua faucibus meis si in principio laetitiae meae non meminero tui. Penetrat corda ipsa, respondebant quidem promissis facta, sed dum concilium Lugdunense eius rei causa coactum promovet, in ipso praeclarissimi conatus exordio vivere desijt. Bonifacius VIII^us. Si pereunti in Syria religioni Christianae manum porrexisset, fortassis non tam funesto fato concidisset. Excidit ea quoq; ex reliquorum Pontificum mente cura; donec duo Pij Secundus et Quintus divino afflati numine, tantam rem ad se pertinere censuissent; Ille quidem dum in portu Anconitano bellum molitur vivere desijt, nec animum sed vires sibi defuisse ostendit. Hic penè suo ductu, partâ ad Naupactum victoriâ caelum meruit. Ego non multum ijs morbis, quibus me, et aetas mea et suscepti pro Eccl^ae. Dei labores confecerunt, levatus: ad meam solitam residentiam redeo, inde saepius inter nos de rerum statu conferemus. Humillima mea obsequia defero Illmae D.V. 452.
Lowicz 21 Maij 1634.

Do Ie^o M^ci X^za Arcybiskupa Gnieznin:

Wracam się z Torunia cum detenori spe, w złym tam był przyiachał: Owo zgoła co daley to gorzey. Cokolwiek iednak zostaie zeszłych y zwątłonych lat zdrowia mego, to Panu Bogu y Oyczyznie oddać gotowem: siła z tego przymnaza solicitudo de publica salute, tey że ratować trudno, smierci się prawie samey rowna. Niemiałem żadnego pisania od Je^o M^ci Pana Krakowskiego tak iednak myślę o iego zdrowiu, iako o moim własnym: widząc że ipsius salute, salus Reipub^cae continetur. Wmć moy M^ci Pan raczysz tam mieważ częste wiadomości, ieśliby się co godziło mnie życzące raez to uczynić. Na Swiątki da P. Bog będę przy Kosciele moim Cathedralnym, potym w Pułtusku, gdzie z Warszawy codzień listy miewam. Jaka się occasyia podaie do rozerwania potentiy Szwedskiey, wyrozumiesz Wm. z tego scriptu ktory Wmu

postam. Widziałem się z Ie° Mcią P.n Woiewodą Chełminskiem, y rozmowiłem ostrie o tym, mayzan Ie° Mc. o tym z Wmą conferowaić ale trudno co wezcać kiedy Pana w domu niemasz. Oddawam się zatym w łaskę Wm. mego Mcięgo Pana. W Porzme 21 Maia 1634.

Do Pana Woiewody Chelminskie°

Było to y w mnie samego w mysli y przedsięwzięciu, kiedybym się beł nieobawiał niesposobnego zdrowia Wm. mego Mcie° Pana, życz Wm. mego M° P. abyś tu beł Wm. krotki mnie na tę sprawę zieżdżać raczeł. Wczym że mię Ie° Mc Pan Sieprski poprzedził, nietylko rad będę widział Wm. natamtey stronie, ale do tey tesz ochoty, ktorą mam y miałem zawsze abym z Ie° Mcią Panem Sieprskim tę Controuersią Kościoła mego skonczeł, wiele przyda bytności Wm. Bedzie Wm. moy Mci Pan miał ode mnie przydanego Ie° Mci Xiędza Biskupa Kuiawskiego, na ciego, a na Wm. rozsądek wszytko puscić gotow iestem. Oddaię się zatym &c. W Porzme 22. Maia 1634.

A Cardinali Bentiuolo

Ill.me ac R.me D.ne

Venerunt ad me, postremis hisce diebus R.di P.res Primislaus Rumdzicki, et Ioannes Iamskorski e Societate Iesv Poloni Procuratores, multaq; diserte narrarunt de beneuolentissimo affectu, quo me tua D. Ill.ma prosequitur. Id verò tam iucundum auribus accidit meis, quam alte cordi insedit. Immò cum singularis huiusce amoris significationi cupiam aliqua ex parte respondere, nihilq; aptius in presentia suppetat, quam mei recens editi, qualescunq; ingenij Partus Italicè elucubrati, hos ad te statim, per eosdem Patres deferendos curaui, vt, si non facundè saltem ingenuè amorem meum in te eloquentissimum Praesulem testarentur. Tribus illos voluminibus comprehensos videbis. Relationes

primum

primum continet, quas, dum internuncij Pontificij munus obirem in Belgio composui. Alterum selectas Epistolas, quæ, quoniam sparsim vbiq; non sine erroribus vagabantur, eas in ordinem coactas, publicis prældi literis edendas permisi. Tertium verò memorabile bellum illud persequtur, quod æquè omnium nationum arma, ac ingenia lacessiuit. A me nominatim haud alienus eiusmodi labor videbatur; vt qui in Belgicis Prouincijs desudauerim iuuenis, in ijsdem iam ad senium vergens exercerer: atque ita Belgicum solum, quod et mihi affinitate coniunctorum ibidem bellantium, ac obeuntium sanguinem, meumq; sudorem olim ebiberat, mea nunc etiam atramenta sorberet. Næ magnum lucubrationes meæ fructum referent, si à tua Dne. Illma, quæ non solum in Polonia, verumetiam in Europa ferè vniuersa, tantam eloquentiæ ac doctrinæ, famam collegit, libenti animo excipiantur. Eoq; magis beneuolentiæ tuæ calorem requirunt, quo in rigidum istud, seuerumq; Poloniæ cælum, ab eo vestium ornatu, quas ego requirerem, nudæ proficiscuntur. Et quoniam nunciatum mihi est, Drem. tuam Illmam contexere Polonicam Historiam, hinc quotidie magis apparebit, Poloniam ijs florere ingenijs, quæ et egregiè faciant scribenda, et fortiter facta scribant. Deum orabo, vt, sicuti tanto argumento parem scriptorem selegit, ita eidem vitæ diuturnitatem, incolumitatemq;. sufficiat, quo suis laboribus Christianæ Reipub.cæ maiorem in modum possit prodesse. Interea Dnis tuæ Illmæ commodis officia mea semper spondeo paratissima. Romæ XVIII Kal. Januarij MDCXXXIII.

Illmæ ac Rmæ Dom.is tuæ

Seruitor ex animo
Guido Card.lis Bentiuolus

Responsum ab Ill.mo

Venerunt tandem ad manus meas literæ Emin.æ Vræ XVIII Kal. Januarij datæ longum sanè et diuturnum itineris ac temporis passæ dispendium, elegantes illæ quidem, graues, et prudentiam longo rerum vsu quæsitam, spirantes, ijs verò sinceræ beneuolentiæ tinctæ coloribus, vt tanti viri qualem Emin.

Vrãm

Orbis Catholicus et aestimat et admiratur animum Heroicum repraesentent. Ac-
ceperam paulò ante Prima monumentorum Eminentiae Vrae volumina, quibus dum
obitae à se functionis seriem exequitur, non desidem vel negligentem se in grauissimis
Ecclesiae Legationibus fuisse ostendit. Tumultuantis Galliae sanguineas caedes,
cruentissimorum in Belgio armorum strepitum, varias multorum regnorum vices,
leget et agnoscet autore Emmae Vrae posteritas, et tanti non ingrata beneficij
Cardinalem Bentiuolum non solum magnis ortum Principibus verum etiam prae-
claris ingenij dotibus, summum decus meruisse fatebitur. De me quid dicam?
pudet me tantarum laudum quibus me Eminentia Vra onerat, ora haec Septem
subiecta Trioni longè remota à Parnasso, riget et friget, ingenia nihil grande
moliri, vel in publicum proferre audent, et nescio an alibi minus grato animo,
siquis verum dixerit aut scripserit excipiatur: Nempè liberi populi est, laudari
magis quam argui. Olim quoque semper periculosum habitum fuit, sui temporis res gestas
attrectare, et nondum expiatis uncta cruoribus arma, vitia, ludosque Fortunae
Principum odia et amicitias priuato contexere iudicio, semper id habitum peri-
culosae plenum opus aleae. Quae res me quoque aliquid conantem deterruit, ne quid
tale aggrederer quod non solum supra vires et ingenium meum esset, verum etiam
grandi sine fructu inuidia me conficeret. Non defuerunt nec desunt audaciores alij
qui composita ad adulationem oratione, captent popularem fauorem, me vita functo,
inter monumenta mea aliquid fortassis tale reperietur quo eorum leuitas perstringi
poterit. Sed ne prorsus non paruisse Eminentiae Vrae imperio videar, aliquot Epi-
stolas, et meo et publico nomine dum ab annis prope quadraginta, vel magnis viris,
qui summos magistratus gesserunt adsererem, vel ipse postea Cancellariae Regiae,
summa cum potestate praeessem, scriptas, vbi eas in aliquem certum ordinem rede-
gero mittam Eminentiae Vrae. Cuius quidem conspectu illae minus dignae sunt,
sed tamen aliquam imaginem rerum sub Sigismundo Tertio Rege gestarum exhi-
bere possunt. Erit opus impolitum et mancum nam longè maior pars eiusmodi
Lucubrationum vel mea negligentia vel fraude aliorum interijt; Sed quidquid
inde

inde quod publicae utilitati inseruiret, elici poterit, id Emin.ae V.rae debebitur,
cuius iussu, nam priuato ausu, haec nunquam facturus eram, in lucem prodibunt. Ad
reliquos capessendos labores, segniorem me reddit senectus ipsa, et valetudo attrita
morbis et laboribus, quos à iuuentute aetate, pro Ecclesia Dei et patria suscepi:
reliquum vitae tempus impendendum erit mihi, et Deo, à quo iam vocor et in ea
venimus tempora, ut pene viuere taedeat. Decus illud nominis Poloni, pietas
laudata et ab ipsis Summis Pontificibus probata, labascit, attollit venena:
tum caput Haeresis, calcata olim maiorum nostrorum pedibus, bella ex bellis
oriuntur, nec solum hostes, sed propè ipsi Ciues in perniciem patriae conspirant.
In Moschouia quidem magna virtute et felicitate Ser.mi Regis n.ri Vla:
dislai, ingens sopitum iri bellum breui speramus. Sed interim Ottomanica
immanis regnandi cupido, excito vniuerso Oriente arma in nos vertit, dum
conspiratio Haeretica, quae nunc in Germania ut alia scelera taceam, sacra
omnia faedis incestat facinoribus, in nos diu meditatas acuit iras, et non solum
barbaras quasq. nationes, in exitium nostrum armat, sed ipsum Acheronta
mouet. Nullum aliud regnum magis Haereticorum conatibus, ne Catholicos
extinguant, obstare videtur, quam Polonia, hanc cum nec peruersis doctrinis,
nec apertis armis, in suam potestatem redigere hactenus valuissent, nunc clan:
destinis suffodiunt cuniculis. Sed haec de re satis interim fuerit innuisse.
Eminentiae V.rae singularem erga me affectum ea grati animi testificatione
excipio, quâ humillimum clientem decet, Deus conseruet Eminentiam V.ram
diu incolumem, id ego voueo, meq. et humillimam meam seruitutem Emin.ae
V.rae addico. Poltouio X Iunij 1634

Annibali Bentiuolo

Longioribus et frequentioribus meis Epistolis, vereor ne fastidium et taedium
mouerim Ill.mae D. V.rae, neq. enim vllum accepi responsum, nisi binas fortasse
literas propè iam ante exactum annum. Quare, ut nunc rem in pauca contraham,

hoc tantum adijciam, me viuere, Illmæ D. V. esse et fore addictissimum et illius beneuolentissimi animi, quem præsens præsenti cumulatè declarauit, memorem. Humillima mea obsequia defero Illmæ Dni Vræ. Dat. ut supra.

Nuncio Apostolico

Redij tandem Pultouiam, posteaquam Thorunij unum mensem, curandæ valetudini et alibi negotijs Ecclesiæ meæ alterum mensem impendissem, festaque Pentecostes in Ecclesia mea Plocensi egissem: nunc quasi ex interuallo longioris temporis, hisce meis literis studium obseruantiæ meæ, qua erga Illmam D. Vram propendeo, declarandam duxi, ne fortè addubitare possit officij mei rationes mente mihi excidisse. Illma D. V. ut valeat, et quid noui ex urbe habeat, quid orbis Christianus tantâ bellorum acerbitate mutuo in se deseuiens moliatur, ad quem finem publica colliment consilia (nam hæc omnia ad Illmam Dnm Vram referuntur) me certiorem facere velit submissè peto. Negotium illud meum quod cum minus æquis Iudicibus mihi intercesserat, putabam iam Illmæ D. Vræ authoritate sopitum esse; maximè cum ij agnitâ enormi facti sui culpâ satis pœnarum dedisse viderentur, et ego pro mea modestia offensas omnes remiseram suppliciter id à me exposcentibus. Reliquum erat ut Illma D. Vra authoritatem suam interponente indulgentiam tam enormis facti, quo non solum me indignum Episcopum sed ipsam Ecclesiam Catholicam grauiter læserant, à Sanctmo D. N. obtinerent. Nunc ijdem mihi referunt desiderari literas meas quibus ad Vrbem perscribam mihi iam satisfactum esse, quâ in re peto consilium ab Illmâ Dne Vra, ad quem eiusmodi literæ dirigendæ essent; nam Sanctmum D. N. maioribus curis oneratum eo nomine interpellare minus necessarium videtur. Vel denique ipsamet Illma D. Vra grauissimi testimonij sui suffragio, his, qui veniam demissè petunt eam impetrare velit. Quod reliquum est: Humillima mea obsequia defero Illmæ Dni Vræ. Pultouio, ut supra.

D. IMX Secretarza No

Do X[ia] Secretarza Wielkiego.

Iuz tylko wygladamy Wm[ci] naszych Mawych PP[ltow] o ktorych powroceniu acz iescze niemamy zadney wiadomosci tylko te ze Ie[o] K. M[ci] die 30 May miał się ku Oyczyznie obrocic, niewatpiemy iednak ze iuz to iest in effectu quod apud nos in spe. Listy Wm. mego M[ciwego] Pana wszytkie doszły mie, na ow pysny List Brandeburski trzebaby beło eodem stylo odpisac, ale ze teras zostawszy Generałem Ligi Heretyckiei nietrzeba mu się dziwowac że gornie kaze, odpisałem krotko nietykaiąc Particularia to co w tey Copiey podkresłełem nie zdało się I. M. X[ię]dzu Arcybiskupowi z ktorym o tym znosiłem się, będzie potym dosyc czasu do łaiania kiedy to Xiąże w tey pysze Pan Bog zrazi, a Ie[o] K. M[ci] Pana naszego y Oyczyznę naszę w pokorze ratuie, y niewdzięcznosci tych ludzi pokarze. Proszę racz mi Wm[ć] roskazac wczas dac znac ktorą drogą Ie[o] K. M[ci] obrocie się będzie raczeł, gdyzem wzył Ie. M. X[ię]dza Canclerza aby do mnie Ie[o] K. M[ci] zaprosił. Oddawam się etc.

Archiep[isco]po Gnesnen[si].

Dnia wczoraiszego doszedł mię list Ie[o] K. M. Pana mego M[ciwego] y przy nim Copia listu Kurfirsta Brandeburskiego, ktoremu co odpisac, res est magna deliberationis, wiałbym ia kiedyby msze były czasy, paria paribus reddere. Iersz iakieby było zdanie Wm. mego M[ciwego] Pana w tey mierze, proszę racz mi Wm[ć] oznaymic. Wracam się z Torunia z małą poprawą zdrowia mego, ktorego cokolwiek będzie stawało zawsze gotowem oddac na usługę Kosciełną y Rzpbey. Na czym Traktaty Moskiewskie stanęły iuz Wm. moy M[ciwy] Pan wiedziec racz, gdyz d. 13 May z tego tam mieysca gdzie traktuią, a d. 16 eiusdem z Obozu sa wiadomosci. Oddawam się zatym etc. W Płocku 4 Iuny 1634

Electori Brandeburgico, nomine Regiæ M[ajesta]tis

Nimis arcta iuris, et Pactorum quæ nobis cum M[ajesta]te V[est]ra intercedunt interpretatione

nos et subditos nostros Illtas Vra circumscribere videtur ijs literis quas ad nos die X Martij dedit, nihil sane nobis conscij sumus, nos extra ea foedera quae cum hoste ita habemus commisisse. Belli rationes et occupationes ijs relinquimus qui ea gerunt, quiq3 eventus et rerum momenta etiam invitis ijs, in quorum territorijs res geritur, per occasiones captant. Existimamus tamen Illtem Vram nobis et Reipublicae Polonae multis nominibus devinctam non tam acerbe nobiscum per literas agere debuisse. Regio animo ista ferimus nec vetera nec noua vulnera refricamus: quidquid id est de quo Illtas Vra strictas a nobis exposcit rationes, ad Comitia Regni referemus. Animus noster, quem Illti Vrae proximis Regni Comitijs declarauimus, idem est, eritq3 semper. Illtemq3 Vram mutuarum necessitudinum et eorum quibus Respublica Polona Illmam Domum Brandeburgicam sibi obstrinxit memorem, pari beneuolentiae et obsequij testificatione, nobis, et Regno Poloniae responsuram non dubitamus. Datum. 1634.

Do P. Starosty Czerskiego

Jakom wiele wtey sprawie PP. Sziestrzankow Wm pokazat powolnosci moiey, nikogo inszego swiadka nie mam tylko Wm. samego, a Iem Mu Xdza Kanclerza Koronnego. Obrazoną tę sierotę syna nieboszczyka P. Podczaszego Podlaskiego, wielkim kosztem moim chowam, y na kozdy rok mijdy go Tysiącem złotych odprawie nie moge. Comię było do tego przywiodło zem ato był pozwolił naiakiekolwiek iednanie, ni to do tych czasow Ichm Mu PP. Sziestrzankow Wm. Mcgo Pana nie obiedzilo, lubo wiedziec mogli ze ia mam ieszcze sposoby, isz im to impune isc nie będzie. Teras iednak iesly to szczerze podawaią, o czym mi Wm. pisac raczysz nie będe nastempował iesly tesz Wm. do tego ich przywiedziesz, y ukazesz to, ze te maietnosci za to stoią, y securitatem na ten czas iuris mei intercessione sua cauebis. O czym szerzey

szerzey poruczitem się zmieśić z Wmą Panu Rawechiemu. Więczy Pan Sędzia Nurski spolny nasz przyiaciel, ziachałby kroki temu do Wmci kiedy ia tesz tamku Wyszkowowi zblizę się. Oddawam się zc. W Plocku 4. Junij

Ad D. Kreitzen.

Commendatam superiori anno Stanislai Chometowski nobilis Poloni causam, iterum Dni Vrae in memoriam revoco. Vxor ipsius exuta vt asserit bonis omnibus paternis arte eorum qui eius haereditatem interceperunt, eget et opem nostram implorare cogitur. Non possum marito ipsius deesse cum et vicinus meus sit, et iustam causam promouere videatur. Scio Dem Vram aequitatis esse studiosam in cuius potestate cum tota ista haereditas existat illi quodq incumbere videtur ne is, qui conqueritur amplius eo nomine conqueratur. Mihi certe rem gratam praestiterit si hac in causa mea intercessioni locum dederit: quod reliquum est studia mea defero Magcae Dni Vrae Plociae vt supra.

Do IeoMci Xża Arcybiskupa.

Wielki znak laski Wm. mego Mćiego Pana zey o zdrowiu moim raczysz bydz solliatus, y ręką swą pisząc, prace tak wiele podeimuiesz. Anni nri in ipsis Septuaginta nam hunc denarium exorsus sum, ale znawam ze y wtych labor et dolor, czemu trudno Doktor ma zabiezeć kiedy vires naturae deficiunt. Me paralitica dextrae partis affectio ktora mi vsum et linguae et manus nieco naruszyła, iest nastraszniejsza, co wszytko przyidzie Panu Bogu porucżić. Postęniszą occasią Wm. memu Mćiemu Panu statum valetudinis meae od Pana Mathesiusza napisany, y choćby bez inszego nie było tylko same Colicae passiones ktorym ia iestem frequenter obnoxius, hae ipsae me hac aetate interimere possunt: ale temu na ten czas dawszy pokoy, Listy z Obozu KrJeoMći de data XVI Maij w Sobotę w Plocku zastałem, y nieco prosamą

ista spe Transactionis ucieszytem się. A to iako mi tam z tąd piszą, siła tam waży, u tego tam grubego narodu humanitas et affabilitas Je° M. X° Kanclerza. Radziłem ia zawsze aby quibuscunque Conditionibus, z Moskwą pokoy uczynic. Choćby tesz y nie tak wiele pozwalali, iako widzę teraz pozwalaią: przypominałem y to, że nawet bez Smolenska była Rzplta przez caly wiek in flore tamen. Bronili się Przodkowie naszi universum illum amplissimum Septentrionis recessum irritare armis, bella cum illis gesta non nisi vendicandi iuris sui a wten czas Moskwa iescze nie znała Niderlandow, nie znała Turka, nie znała Factiy Heretickich, przystąpiła teraz y exercitatio armorum, y taka cum hostibus nris conspiratio, com wszytko ia pilnie wyneleował przez listy moie Je° Mu X-żu Kanclerzowi. Mogłoby się było więcey wytargować za takim szczesciem Kr. J.M. Pana naszego M-ego, ale nieszczesna Biała, tak wiele stawy Je° K. M. wzięła, a nie przyiacielowi dodała serca, że post acceptam tantam cladem hoc irrito obsidionis conatu, iakoby ozył, cuius consilio to się stało wiemy dobrze. Aże mi Je° K M. roskazał odpisać na ow list Kurfirstowski, wyprawiłem zaras Komornika mego do Wm. mego M-ego Pana, żądając iakoby to uczynic, nie są czasy pomu abysmy mieli taiac, pokazac to iednak nie wadzi, że to dignitate Panską obchodzi. Ukrainne niebespieczenstwa większego ratunku potrzebuią, niżliby od nas mogł być. Teras kiedym był z J M X-żem Biskupem w Toruniu był u nas Pan Fridrich Dinoff, pokazując listy Je° Mu Pana Krakowskiego, ktory mu poruczył aby Tysiąc Piechoty Niemieckiey, iako nary[?] tu z tąd sprowadziel, potrzebował po nas, abysmy na Zaciąg y zadatek Capitanom 2000 zlot. posłyszeli, uczyniliśmy to chętnie, a więcey tesz uczynic nie mogliśmy, gdyz obvius[?] nrum rationes, varijs infortunijs valde sunt accisa. Przemu w owym liscie od Je° K. Mu do Wm. Je° Mu X-ża Poznanskiego

ktory ma

ktory ma in deposito 100000 Złot. y mogłby za nas wszytkich załozyc nie wspomniono, Propior periculo Ie^o Mci X. Kamieniecki a teras na ten Swięty Jan płaci maiętnośc za 130000 Złot. nobis non licet esse tam disertis. X. Suffragan moy iedzie na Consecratią Ie^o Mci Xża Biskupa Kiiowskiego, rozumiem ze y w Warszawie iest X. Suffragan Wrocławski gdyz się miał prętko wrocic z wiednia. Ia przez dwa dni na te Swięta w Płocku zmieszkawszy, zaproszony od Ie^o Mci Pana Starosty Płockiego przes dzien dzisieiszy tu się zabawię, iutro ztąd ku Pułtuskowi, gdziem iuz przed sobą inszą drogą czeladz posłał, skąd zas przez Warszawę nie zamieszkam się z Wmcią mym Mciwym Panem często znosic. Edictum contra Biblia ab Haereticis edita barzo mi się podoba: bym ię było pisanie Wmci mego Mciego Pana w Płocku zastało effectus et y Wm. fraterna invitatio, y Synamego prosba zebym się tam był obrocił, teras iuz z drogi trudno, o czym szerzey do Ie^o Mci Xża Biskupa Kiiowskiego piszę. Pisma te z Ukrainy odsyłam Wm memu Mciemu Panu. Oddawam się etc. W Pułtusku XVI Juny 1634.

Do Xża Biskupa Kiiowskiego

Bysbył Wm. moy Mci Pan y syn dawniey się ze mną znosił o tey swoiey Consecratiey, niebym było nic milszego iako słuzyc Wmci. X. Suffragan moy przybędzie da P. Bog do tey usługi Wm, Iam iuz w drodze y czeladem od siebie odesłał, y zgoła rationes meae non patiantur, nawet y zdrowie samo niedopuszcza abym się miał peregrinatiami bawic: Więcey Kra IM. w krotce spodziewam się u siebie, trzeba mi tez czas o tym myslic iakobym takiego goscia w domu moim przyiął. Będziesz tedy Wm. moy Mci Pan miał mię excusatum Synowską swoię miłośc y powolnośc przeciwko mnie oswiadczaiąc, a ia Pana Boga prosic niezamieszkam, aby darami swemi niebieskiemi Soyme obdarzał Wm na tym pierwszym zaczęciu Pasterskiei powinnosci Wmci.

Oddawam się zatym w łaskę Wmi mego Mciego Pana y Syna. W Gurze
d 7 Junij 1634.

Do Ie° Mci Xża Kanclerza.

Zwracaiących się Wmw moich Mawych MPw przy Ie° K. Mći
Panu naszym Mściwym zwielką ochotą oczekiwamy, własnie iakoby się nam
zdrowie wrociło y całość Oyczyzny naszey kiedy nam P. Bog da patrzyc
na Wmw. Wiadomość o Tractatach miałem de data X May od P.
Pzieckiego XII eiusdem iuz na ten czas rzeczy skłaniały się do zgody,
y kiedybym tam był præsens insusurrassem in aurem satis est. Nie
mogli tego sprawić Przodkowie naszi z tym Narodem, bo zawsze Smolensk
rozniał nas. Casimirzowe y Alexandrowe Pacta in monumentis tantum
latebant, Inducijs breuibus pomykała się Moskwa, wzięta Smolensk,
wzięta Połock, wzięta Wielisz, wzięta Inflanty: Inflanty y Po-
łock y Wielisz armis vindicauit Rex Stephanus, podobno by był y
Smolensk wytargował, kiedy by był na wieczny pokoy pozwolił, na coś
inszego się brało, nam teraz pokoiu potrzeba, za takimi z roznych mieysc
na nas nawałnosciami. Ale ia to iuz po czasie wszakcy, przed tym
tosz inniebam Wmi memu Mciemu Panu y Bratu. Elector
Brandeburgiens iako pyszno pisze do Ie° K. Mci, wyrozumiałem
z Copiey listu, ktorą mi Ie° Mc X. Sekretarz wielki posłał.
a to zostawszy Generałem Ligi Heretyckiey, nadyma się ropucha
Miałem roskazanie od I. K. M. abym concipował respons na takowe
iego brawarye, o czym porozumiawszy się z I. M. Xzem Arcybisku-
pem odpisałem krotcze niewdawaiąc się in particularia Wmę po-
prawicie iako się będzie zdało. Juz czekam in dies szczęśliwego
zwracaiącego się Ie° K. Mci, ktorymi więm ze mię Wm minąc nie
może, a ia bez sztro zapraszam, y Wm. mego MP. proszę abys
Ie° K. M.

Je^o K. M. Pana mego solenniter bądz do Broku, bądz do Wyszkowa zaprosic raczet y mnie iako naryclstiey dat znac gdzie będę miał czekać Je^o K. M. Wczora wrociłem się z Torunia albo raczey z Gorzna y Płocha gdzie przez trzy Niedziele bawiłem się. Zastałem tu list J. Mći Pana Stolnika Koronnego, ktorym mię wzywa na wesele proszę roskaz Wmći iaki upominczek kupić y komu swemu oddać, a ia zac kterą me obstringo ad restituendum. Pan Woiewoda Mazowiecki co w domu swym zrobił rozumiem ze Wm wiedziec raczysz. Dobyby nie większego niebyło iedno małzonka obnazona przez Haiduki srodze flagris caesa wsząd ad abortum, Longe deteriora fiunt, nizly się nieboszczyk Pan Krakowski spodziewał, a mysmy ręczyli czego się zał Panie Boże. Posłał mi J. M. X. Arcybiskup Copią listu Je^o K. M. do siebie pisanego w ktorym Je^o K. M. do niego pisać raczy, aby się zemną, y z Je^o M. X. Biskupem Kuiawskim, o ratunku Woiska Ukrainnego znosił. Iesly modlitwami to czyniemy chętnie, iesly pieniedzmi, tych ani u mnie, ani u Je^o Mći X. Kuiawskiego nie masz. Kiedy smy byli w Toruniu, nastąpił na nas prosbami swemi Pan Fridrich Denof, ktory z poruczenia Je^o Mći Pana Krakowskiego Pieczotę Niemiecką w Prusiech zbierał, abysmy mu 2000. Złot. pozyczanym sposobem wygodzili, na iakikolwiek zadatek Capitanom, wzymlismy to chętnie, choc sami prawie na ten czas egentes. Dotych by się uciekać iako to J. M. X. Poznański ktory ma in Deposito 100000. fl. Do J. Mći X^a Kamienieckiego ktory na S. Jan za Mnichow, mając tnosic PP. Tomolinskich dałe 130000. fl. Do X^a Cytlewskiego, ktorego brat niedawno mało mając, teras kilka dziesiąt Tysięcy potrząsa. Ale y z tych kazdy choc ma, sine publico consensu nie uczyni. Oddawam się zatym łasce Wm. mego Mego Pana y Brata. W Pułtusku d. 9 Junij 1634.

Gembicio

Venientibus vobis ultro iremus obviam, veneraturi illa pectora, quae pro Patria contra haereditarios hostes, sese opposuerunt. Quanquam nondum nobis certo constat, utrum quemadmodum postrema tua literae declarabant, conciliata pace redeatis, in eo tamen res fuisse statu intelleximus, ut mea quidem sententia, nihil amplius optari debuerit, quam quod hostis ultro offerebat, multa hac de re dici et scribi possunt, alio loco dicenda. Te optimi consilij semper autorem fuisse, ex tuis literis intellexi rem an fortiter gesseris ~~scimus~~; posteaquam vidimus te more Victorum militum, altius efferri et veluti genuinum Martis alumnum arma spirare, arma crepare. Quod si praemium etiam aliquod militare retuleris, tum te vere gloriosum militem fatebimur, veriti tamen, ne ob istos insulsos sales nostros, et ob famem quam ibi passus es, quae bilem solet conicere in nasum, succenseas! interrogandus nobis ante omnia eris! pacificusne est adventus tuus, tu memor pristinae tuae modestiae: respondebis. Ad immolandum Dno veni. Sed hac de re coram videbimus. Interim me gratiae et amori Illris et Adm R. Vrae diligenter commendo. Pultoviae IX Juny 1634

Do X. Makowskiego.

Dziwna rzecz że do tych czasow nic niemamy od Wm., nawet y w ten czas kiedy Wm. z Włoch na morze się puszczał, niewiemy y kiedy, y w czym pisałeś się Wm. na tę drogę. Wiedząc jednak że tak długie mieszkanie Wm. we Włoszech prowizya Synowcow naszych barzo zmniejszyło, posłalismy do Antwerpiey ad Prem Praepositum Domus Professae Societat. Jesu Talarow 400. Aby to było in subsidium itineris eorum, dało się tamże pisanie nasze do Wm. abyś

abys WM wiedział gdzie się o tym pytać, y teraz przez Wiedeń tegosz powtarzam aczwątpię aby to pisanie moie miało kędy zastać WM. Oddawam się etc. W Pułtusku IX Junij 1634.

Ad Thorunenses

Hoc erat in votis prope à Ducentis annis Maiorum nostrorum, vt cum Moscho certa aliqua Pacta stabiliri possint. Ingentes illi recessus Septemtrionis prudentissimo consilio rem æstimantibus nostris, non modo concupiscendi non erant, sed nec irritandi: Non fauit hactenus fortuna Regibus nostris, vt certum aliquem finem statuere possent, in quo consisterent: y qui malè cupiebant Regno Poloniæ, eo potissimum flectebant consilia sua, vt per Moschouitas ægrè nobis facerent: inuidit olim felicissimis Sigismundi Primi contra Moschos successibus Domus Austriaca, fouitq; barbariem istam ac ornauit titulis, pudet dicere, Cæsareis; sed vt tunc res erant, nihil plus in fauorem Moschorum attulit nisi fumum. His annis dum nos viuimus, quisquis hostis fuit, qui nos interire desiderauit, cum Moschis contra nos sensit, pugnantibus contra nos Moschis, steterunt in acie omnes inimici nominis Poloni: Turca ipse eo animo et proximâ ætate et hac contra nos bellum mouit et nunc barbaricas duxit in nos copias, vt Serenissimum Regem rem in Moschouia feliciter gerentem retardaret. Quæ copiæ in Moschouia fuerint, et à quo collectæ et submissæ non ignorat orbis Christianus. Hæc omnia cesserunt felicitati Serenissimi Regis Vladislai, Castra hostilia cæpit et expugnauit, Exercitum in penetralia Moschouitica cum induxit eoq; Moschos adegit, vt tandem desertis ijs, qui conspirationis in Rempublicam Polonam authores fuerunt, ad iustam et æquam pacem animum adijcerent. quam Serenissimus Rex aduentu suo firmauit et confecit, talem quidem quâ meliorem et honestiorem nec optare, nec sperare poteramus. Fecit Deus

nobiscum

misericordiam suam ac manifestè declarauit, Ser^mi Regis nostri, pro Patria legitimos conatus, sibi curae esse. Pluribus haec non exequar, hanc tamen quam inde capio laetitiam Spectabilibus D^bus V^ris communicandam putaui: M^tas sua expeditis itineribus, properat ut ad diem Comitijs Varsouien. dictam praesto sit: maximam partem exercitus, qui in Moscouia militabat aduersus Turcarum Imperatorem mittit, quem finibus u^ris appropinquare certo nunciatur; sed eius impios et barbaricos conatus Deus irridebit et confundet. Belli istius Moscouitici et initia, et successus, nulli alteri nisi Deo Opt. Max. et Ser^mi Regis nostri curis ac vigilijs, acceptos ferre nos oportet, utinam reliqui Principes Christiani eo animo bella suscipiant, ut et sibi et inimicis pacem concilient. Commendo me gratiae Spectab^m DD^um V^rarum. Pultouiae XI Junij MDCXXXIV.

Do Ie^o M^ci X^za Sekretarza Wielkie^o

Na Pisarstwo Ziemskie Drogickie, wniosłem ia był prośbę moię ieszcze na Seymie Koronatiey Ie^o K. M^ci za Panem Załeskim Pisarzem Grodzkim Mielnickim, znaczne wtym tam Woiewodztwie urodzonym, w Prawie dobrze cwiczonym, y odniosłem był miłosciwy respons Ie^o K. M^ci tak przez się, iako y przez Ie^o M^ci X^za Kanclerza Koronnego, ktorego że teras w Dworu niemasz do W. M. mego Młego Pana przyidzie mi ten list obrocić, y pilnie prosić, abyś intercessią moię promotią swoią w Ie^o K. M^ci potężnie wesprzeć raczył. Cokolwiek wtym względem łaski W^m. tę y ia wsługami moimi, y P. Załeski oswiadczeniem wdzięcznosci, zadziatywać zawsze bendzie. Oddawam się zatym w łaskę W^mci mego Młwego Pana. W Pułtusku d. 13 Junij 1634.

Do K^a. Ie^o M^ci

Do Krola Ie^o^ Mci

Zwykł był swiętey pamięci Ie^o^ Krz. Mc Pan moy Miłwy miewać wzgląd na przyczynę moię kiedy się podała occasya w Woiewodztwie Podlaskim, bo lubo to Woiewodztwo do moiey Iurisdikciey nienależy, iednak że y maiętność tam mam y tak bliskie Sąmsiedstwo, zatym y prawa w tych tam Sądow wiele y mnie y Kosciołowi memu należy, abym tesz tam miał swoie poufałe przyiacioły. Zaczym y na przeszłym Seymie szczesliwey Coronatiey W. K. Mci Pana mego Miłego, wnosiłem wniżoną prosbę moię za Panem Zaleskim Pisarzem Grodzkim Mielnickim o Pisarstwo Ziemskie Drogickie; wziąłem dobrą otuchę łaski W. K. Mci czego mi potym Ie^o^ Mcz Xdz Kanclerz powtorzyc raczeł. I teras tesz iest nadzieia moia że W. K. Mcz Pan moy Miłwy kiedy za szlachcicem wtym tam Woiewodztwie zacnie urodzonym, dobrze Obywatelom tamecznym zasłużonym, prawa umieiętnym, prosbę moię uniżoną wnoszę, nieodrzucisz na stronę mnie sługi swego, ale raczey łaską swą Panską wygodzie będziesz raczył, y Obywatelom tamecznym y nam tesz sługom swym. Wierne zatym poddanstwo y modlitwy moie kapłanskie oddawam w łaskę W. K. M. Pana mego Miłego. W Pułtusku d. 10 Iuny MDCXXXIV.^to^

Do Ie^o^ Mci Xza Kanclerza.

Niewspominąm dawnych moich prosb do Wm^ci^ mego Miłego Pana i Brata, y do Ie^o^ Krz. Mci przez Wm^ci^ imieniem moim wniesionych za Panem Zaleskim Pisarzem Grodzkim Mielnickim o Pisarstwo Ziemskie Drogickie, skutku tylko czekąm prosb moich, y obietnice Wm^ci^ mego Miłego Pana, ze godnego y dobrze wtym tam Wdztwie urodzonego, rzeczy y prawa swiadomego zalecam, niewątpię że prosba moia będzie miała mieysce u Wm^ci^ mego Miłego Pana:

Do P.ⁿ Podkomorzego Drogickiego

Dziękuię pilnie ze Wm Pana Zaleskiego wterazmieyszey okazyi zapominać mieraczysz. Wprawdzie barzo mie narękę nam ze Ie° Mćí Xdzá Kanclerza mienasz teras v Dworu, ho bo prostą drogą wraca się ku domowi, y Ie° Kr. Mć iest wdrodze zaczym życzyłbym, przed sobym rzekszy: abyta Elekcya iescze iakokolwiek mogła się zwlec, aszby Ie° Kr. Mć beł wmnie, bo pewnie zdrogi wstąpi. Panu Zaleskiemu ktoby nad mię więcey zyczeł mienię: aby się taki natarł zasługuie mi to dobrze a ia tesz niechciałbym się dać wprzedzić nikomu wowiadczeniu wzaiemney chęci. Iey Mći Pani Podkomorzynei zalecam służby moie takze Iey Mći Pannie Woiewodzance zktorymi się oddawam właskę Wm mer. M° P. W Pułtusku ut supra.

Do Krola Ie° Mći

Wysłuchał Pan Bog prosby nasze ze sprawiedliwą Woynę ktorąś W. Kr. Mć. Pan moy Miłwy podniosł przeciwko Moskwicinowi skutecznie błogosławić raczeł. Błogosławił trudom pracom, niewczasom, y krwawym prawie odwagom W. Kr. Mći, przez ktore sprawiłeś to W. Kr. Mć że czego Przodkowie naszi nigdy doczekać się niemogli, a barzo tego sobie życzyli z przyznaniem pewnych y wiecznych granic, wieczny stanął pokoy: rozweseliła ta nowina Oyczyznę naszę, poszło w postrach nieprzyiacielom Coronnym męstwo y dzielność WKM. ktoremu samemu po Panu Bogu takowe dobrodzieistwo przypisować się musi. Wraca się WKMć. do nas pożądany y oczekiwany, godnaby

zaprawdę

zaprawdę rzecz abysmy wszyscy szli in occursum, nie iako Krolowi, ale iako Patri Patriae. Ia iako stary y na zdrowiu zeszły czekam z wielkim radoscią W. K. Mci w ktorey kolwiek maiętnostce moiey, kędy będzie wolia W. K. Mci iako do swego własnego przyiachać: O co iuz dawno przez Ie. Mci X. Xa Kanclerza Coronnego wnosiłem prosbę moię do W. Kr. Mci, Iteras tę powtarzaiąc Modlitwy moie kapłanskie, y wierne poddanstwo oddaię w łaskę W. Kr. Mci Pana mego Mciego. W Pułtusku 15 Junij 1634.

Do Ie. Mci X. Za Kanclerza

Takty słychać ze Wm. mcy Mci Pan nie bywaiąc w Wilnie, prosto ku nam się obracasz, do nas mowię, takiem iest pewien miłosci Braterskiey Wmci, ze mnie naprzod nawiedzic będziesz raczeł, y ze mną asz do Seymu zmieszkasz, nie mam wprawdzie zadnego o tym pisania od Wm. ale chociebys mię Wmci insperate zieżdał naiszczesz mię non imparatum, będzie przy tobie z sołą chęc oszczędzić przyimna, rem praeclare gestam praesentes praesenti gratulabimur. Niech P. Bog będzie pochwalon, ktorego samego dzieło iest tak wiele rzeczy sprawić. O Priwatnych rzeczach nie piszę, ieslibys iednak Wm. beł przy Ie. Kr. Mci pilnie przypominam Wm. prosbę moię za Panem Załeskim Pisarzem Grodzkim Mielnickim, o Pisarstwo Ziemskie Drogickie: nietylko mnie na tym nalezy, ale wszytkiemu tamtemu Powiatowi bo Sędziego młodego, Podsędka prawa niewiadomego, iesly ieszcze Pisarstwo przyidzie per ambitionem do nieukow, wszytek Sąd błądzie będzie. A Pan Załeski godny iest, y prawo dobrze rozumie, y z Przodkow swych tamze na Podlaszu znaczny y urodzony. Prosiłem był dawno Wm. mego Mc. P. abys był Wmci

Ie. Kr. Mci

imieniem moim do mnie zaprosił bądź do Broku, bądź do Wyszkowa, niewątpię że to Wm, uczynie raczeł, lubo żadnego na to nie mam od Wm responsu. Oddawam się zatym zd^a^ W Pułtusku ut supra

Secretario Maiori Regni

Zdumiewamy się prawie, uważaiąc tak wielkie szczęście które Pan Bóg Je^o^ Kr. Mci Panu naszemu Miłwemu w skończeniu tey woyny Moskiewskiey, y w zawarciu wiecznego pokoiu necessario Reipublicae tempore dać raczeł. Zaczym tesz expectatior est nobis adventus vester, który że się przybliża, piszę do Je^o^ Kr. Mci aby powracaiąc się ku Warszawie do mnie sługi swego wstąpić raczeł bądź do Wyszkowa, bądź do Broku, ale wolałbym w Broku bo tam sposobnieysze by było stanowisko tak samemu Je^o^ Kr. Mci iako y Wmm. y z drogi nam niey nie masz nic, proszę racz Wm, to pisanie moie Je^o^ Kr. oddać, y przyczyną swą prośbę moię racz promowować. O Je^o^ Mci X. Xu Kanclerzu tu słychać żeby miał zaras z Moskwy nie bywaiąc w Wilnie ku nam się obrócić, zaczym będziemy go tu wyglądać wszystkim czasie. Będą tam biegać do Dworu o Pisarstwo Ziemskie Drogickie o które wniosłem ia iuż dawno prośbę do Je^o^ Kr. Mci za Panem Zaleskim Pisarzem Grodzkim Mielnickim człekiem godnym y z Przodków swych na Podlaszu urodzonym wiele y mnie y drugim Obywatelom tamecznym należy na tym Urzędzie, bo będziego mamy młodego Podsędka Żołnierza obudwu prawa nieumieiętnych, ieśli ieszcze Pisarz per ambitionem będzie wtrącony actum erit de rebus nostris. Ale temu Je^o^ Kr. Mc zabieżeć będzie raczeł kiedy da Pisarza w prawie dobrze ćwiczonego. Je^o^ Mci X. Xu Proboszczowi Kruświckiemu zalecam służby

moie

moie, z ktorymi się oddawam w łaskę Wm. mego Miłego Pana y Brata. W Pułtusku ut supra.

Sac. Reg. M^tti

Szczęśliwego powrocenia do nas W. K. M. Pana mego Miłego, im bliższy czas nadchodzi, tym tesz większa żądza roście w nas abyśmy się ucieszyli z dobrego zdrowia W. K. M^ci. Już dawno wniesiona iest ode mnie prośba do W. K. M^ci, abyś W. K. M^ć łaskę swą Pańską pokazać mi raczeł noclegiem iednym u mnie sobie naznaczywszy, ktory nawczeszmieyszy bydź może, kiedy W. K. M^ć z Zembrowa zaraz, nie bywaiąc w Ostrowi, drogę swą oprocie będziesz raczeł, mało co więcey nad czteri mile z Zembrowa do Broku, z Broku zas do Zawiszyna niedaleka droga, a ia sam będę przewodnikiem W. K. M^ci, y za wielkie to szczęście sobie będę poczytał, kiedy W. K. M^ć nasladuiąc w tey mierze Swiętey pamięci Krola Je^o M^ci Pana y Dobrodzieia mego, u mnie na iaką godzinkę od poczynek weźmiesz, y daleko lepszy niżli w Ostrowi, nie tylko sam W. K. M^ć, ale y Dwor W. K. M^ci mieć może. Uniżenie tedy y powtore proszę abyś W. K. M^ć mnie tym sługę swego nie zasmęcał: ale owszem wszytkiemu Swiatu to pokazać raczeł, iż nieodmienna iest W. K. M^ci przeciwko mnie łaska. Dokturey wierne poddanstwo y modlitwy moie kapłańskie uniżenie oddawam. W Pułtusku 19 Junij 1634

Do Krolewny Jey M^ci

Maiąc wiadomość że W. K. M^ć do Zawiszyna drogę Je^o Kr. M^ci zaieżdzać raczysz, poważam się uniżenie o to W. K. M. prosić, abyś W. K. M^ć do Broku, ktorego Je^o Kr. M^ć minąć nie może, pomknąć się raczeła, y tym prędzey tey pociechy, ktorą z obecnosci Je^o K. M^ci Pana naszego wszyscy oczekiwamy, zażyła. O czym szerzey pisze do Je^o M^ci Pana Lubelskiego

Modlitwy zatym moie kapłańskie y służby oddawam w łaskę W. K. Mći Panny mojey Mśwey. W Pułtusku ut supra.

Secretario Maiori Regni.

Dostało mi się widzieć Noclegów Je° Krz Mći w tey drodze z Wilna, nie wiem z iakiey przyczyny z Zembrowa nie do Broku ale do Ostrowi obrocono drogę, gdyżem ia iuż dawno przez Je° Mć X. Xdza Kanclerza zaprosił Je° Krz Mć do siebie. Więcey Brok od Zembrowa tylko 5. mil, Nocleg barzo nieciężki dobrą drogą. W Ostrowi niemasz kędy stanąć, Ryb niedostanie, a przypadłby nocleg albo w Piątek albo w Sobotę, ia zaś do Ostrowi nikomu ani dam, ani przedam. Afe mam ieszcze nad to że Królewna Jey Mości odemnie zaproszona zaiedzie drogę Je° Krz Mći do Broku rozumiem że W. Pan syn przywabię do siebie. Pilnie tedy proszę W. M. mego Mćo Pana y Brata aby to przy oddaniu listu mego u Je° Krz Mći sprawić raczył żeby Je° Krz Mć Nocleg ten z Zembrowa prosto do Broku obrócić rozkazał, a ia upewniam że y 5. godzin droga ta nie weźmie, a za tą occasyą snadniey się będzie W. Pom Je° Krz Mći ku Zgwiszynu w Broku przeprawować. Alebym i samemu iako na dalekiey Królowi Je° Mći zaiachać mam nadzieię w Panu Bogu że to otrzymam: W. M. sterz kiedy przyłożysz starania swego, wszytko się stanie według żądania naszego, a proszę abyś mi W. Mć iako naryclsiey dawał o progresach tey drogi Je° Krz Mći znać. Je° Mć X. Kanclerz tak rozumiem y taką mam wiadomość że inszą drogą iedzie, o tym nie wątpię że do mnie, którego z radością czekam. Jeśliby tesz był przy Je° Krz Mći

Je° Krl. Mci z tego listu wyrozumie dla czego do niego nie piszę. Oddawam się zatym łasce WM. mego Mcigo Pana. W Pułtusku etc.

Carolo Ferdinando Epo Wratislavien.

Serme & Revme Princeps

Omnes quidem omnibus desiderijs praestolamur aduentum Sac. Regiae Mtis Domini nostri Clemenmi. Sed quis dubitare audeat quin Sertas Vra votis suis omnium nrum vota anteuertat et superet. Ibit in occursum Suae Mtis Sertis Vra quo eam ducet ac trahet amor fraternus: quodsi in Brocouiensib. meis bonis haerere voluerit et ibi ire in amplexum fratris tantorum Hostium Victoris, profiteor me omni grati animi testificatione Sertem Vram excepturum; Magnum pondus addet Sertis Vrae ex erga Sac. Regiam Mtem pietati, si dignabitur me comitem sibi adsciscere ad excipiendum tantum Regem, ad cuius conspectum et ad famam rerum ab eo gestarum stupet Orbis vniuersus. Humillima mea obsequia defero Serti Vrae Pultouiae 19 Junij 1634.

Joanni Gembicio.

Nunc vel maxime requiro officium tuum, cum prope ad nos acceditis et a nobis cultus et obseruantiae officia iure vestro exigere potestis. multa vel potius omnia, nos vobis debere fatemur, Vobis esurientibus, vobis sitientibus, vobis frigescentibus, vobis vitam ac sanguinem furori hostili pro nobis obijcientibus: nos salui sumus. Vestrum erit praescribere nobis modum et nos venerantur procedere debeamus, si quem hospitio, si quem alloquio dignati fueritis, quaedam felicitatis vestrae pars continget nobis. Non desunt qui a vobis

expectent

vt ex partis bello opibus aliquid in publicum vsum impendatis. Ego vero hac
solitudine solus contentus amoris tui erga me testificatione quam pluris
aestimo quam omnes Sacras Mosedorum Imagines. Itineri Regiae
Mtis bona mea obuia sunt petij, et peto ad ea divertere velit. Tu quoq3
hac in parte nauabis mihi operam et fratrem tuum etiam minus opportune
monebis vt ad meum votum Principis animum accommodet. Obsequia
mea defero Illri et Adm Rdae Dnis Vrae. Lubonio vt supra

Na Seymik Raciązki

Iasnie Wielmozni, Wielmozni, Vrodzoni,
Mnie wielce Mili Panowie y Bracia

Nieiedno by mi to było na kazdy Ziazd Wm MM. MM.
Panom y Braci stawić się, gdyz mi nie masz nic milszego iako pospołu
z Wmi Oyczyznie y Panu służyć, y o potrzebach przypadaiących zno-
sić się; Niesposobne iednak zdrowie moie y lata iuz podeszłe niezawsze
mi dopuszczaią czynić dosyc powinności moiey. Iakosz y teras niebędziecie
mi Wm mieć zazłe, żebędąc po przeszłych lekarstwach ieszcze nie-
doskonale pokrzepiony; Nieczoczekiwaiąc przyiazdu Jeo Kr. Mci,
którego się w siebie przed Seymem spodziewam, stawić się wposrzodek
Wmw Moich Mnych MM. PP. nie mogę: a tesz wszytka deliberatia
nasza natym teras zawisła, aby zasłużone Zołnierzowi długi były
zapłacone y od następuiącey walney od Pogan Woyny, granice Coronne
były obwarowane. Po wszytkiey Coronie, y wszytkich Woiewodztwo
będzie osiłowanie, o tym samym rada, niezebysmy co nowego zaczynać
mieli

mieli, ale żebysmy Nieprzyiacioł(?)om naszym ktorzy na zgubę tey zacney Rzptey sprzysięgli się, y wszytko Pogaństwo na nas radziby zemknęli, oziębłoscią iaką pociecdy(?) niedali. Wielką rzecz Ie° K. Mć Pan nasz Miłwy sprawić raczeł że ze Moskwą uspokoił, że z tym Narodem wieczny zawarł pokoy: Prawo Rzpltey przedtym wątpliwe, o ktore tak długo Woyny się toczyły, przyznaniem Moskiewskiego Narodu, wieczne utwierdziwszy. Niemogli się tego doczekać Przodkowie naszi, y chociaż kiedy nadzieia była, aby ten Hardy y potężny Narod miał na to pozwolić: y teraz co dłuższaby były szły te Traktaty przez doczesne pokoiu zastanowienie, ale Ie° Kr. Mć Pan nasz Miłwy wolał raczey odstąpić Prawa swego, ktore przez wolną tego tam Narodu Elekcyą na Państwo Moskiewskie miał, a niżeły per Inducias ad bella incerta, Nas, y potomstwo nasze narażać, iako to Wm. z listu Ie° Krl. Mći do mnie pisanego wyrozumieć będziecie raczyli. Zaprawdę takowa Wielkiego Krola uczynność, godna iest owszem takiey od nas wdzięczności, ktora się z tąd pokaże, kiedy primordia Imperij Pana od nas wolnie obranego mile przyiąwszy, w tym co będzie należało y do Ie° K. Mći, y do naszey sławy, trudnić nie będziemy: kiedy zaniechawszy priwatnych Woiewodztwa naszego na ten czas potrzeb, do zgody wszystkiey Rzpltey tak na Seymiku, iako y na Seymie skłoniemy się: muszi potym bydz Seym według prawa złożony, na ktorym przyznawamy sąm, że się będzie czego upominać, nie tak u Pana, iako u tych ktorzy priwatami swymi siela Rzptey y Panu winni zostali. Na Vkrainę iakie niebespieczenstwo nastempuie, krotcze przypomnę: z wielką gotowoscią Cesarz Turecki, zmyka się ku Dunaiowi, Woyska sprowadza, Armatę y potrzeby do Woyny sposabia, kiedy sąm w osobie swoiey idzie, wż to nigdy nie bywa darmo: Nieprzypuscił do przystoiney Audientiy

Wielkiego Post. JeoK. Mći, sromotne podawał Condicye nie iako Posła, ale iako niewolnika iakiego traktował, Poselstwa stawać nie chciał, y kiedy bez responsu y Pact Posła odprawił, iawnie nam Woynę wypowiedział, co y rzeczą samą wykonywać będzie chciał, iesli obaczy oziębłość naszę y niegotowość na Vkrainie, ktorą trudno mieć bez żołnierza: a żołnierz bez pieniędzy zaciągniony być nie może. A to insze Woiewodztwa, ktore z bliska snadniey widzą co się na Vkrainie dzieie, priuatâ aut deuitate z miłości przeciwko Oyczyznie znaczne podatki pozwolity, nam się ich pewnie odstąpić tesz nie godzi, bo wspolney Rzpltey, społnie nam tesz ciężary ponosić przystoi. Teraz y powtore proszę, abyście się WM. ną niebytnością moią nie urażali, y taka na przyszły Seym dali PP. Posłom swym Instructią, ktoraby się z inszym Woiewodztwy zgadzała. Oddawam się zatym łasce WMM. moich Mćiwych PP. y Braci. W Pułtusku die XXV. Junij 1634.

Nuncio Apostolico.

Vetus et non noua querela est, Regna et Imperia flagitijs et dissensionibus, aut Regum inscitia et ambitione ruere in exitium. Viderunt haec mala priora Secula, nos quoque nostris conspicimus oculis, et vehementer dolere cogimur, soluta Vnitatis quae inter Reges Christianos intercedere debuerat compage et mutuis exardescentibus odijs, ardere bello Europam ac Christianis inter se decertantibus impiam Mahometicam audaciam ad euertendum et delendum Religionis Catholicae nomen accingi, neque tamen eos, qui summa rei praesunt, proximo Regni Poloniae periculo vel minimum commoueri. Innueram ego superioribus literis meis non tantum Religionis Catholicae interesse utrum Gallus, vel Hispanus potior sit? sed ne Turca, dum Christiani inter se dubio de:

certant

decertant Marte, euerso Regno Poloniæ, aditum sibi ad occupandam vniuersam Europam patefaciat. Certè si saperent Christiani Principes, maturis auxilijs et consilijs Poloniam sibi tuendam existimarent. Domuit Serenissimus Rex Moscouiam, pacemque petentibus dedit, redit victor, sed non ijs cinctus præsidijs, quæ vniuersi Orientis, et magnæ partis Europæ viribus opponi possent: nec tantum nobis assumimus, vt sine aliorum societate pares esse Scythis possimus, cui tot Reges, tot Imperatores, cui tot Fœderatorum Regum, ingentes Exercitus iam retroactis Seculis cesserunt. Quanto in periculo nos nunc versemur videtur Italia ignorare, aut certè etiamsi nos turpi fœdo perierimus non multum publicæ salutis interesse existimare. Serenissimum Regem in suo felici ad nos reditu, ad me diuersurum non dubito, vel Brocouiæ vel Viscouiæ illum expectabo, nam Pultouia extra iter illius est, quandocunque Illustrissimæ D. Vræ placuerit obuiam Regiæ Mti procedere, et ego lætus tantum excipiam hospitem, et angusti anguli domus meæ semper patebunt. Mirum sane est Illustrissimum Bentiuolium cum à me petijsset vt eum literis meis interpellarem tot iam scriptis Epistolis, nec respondisse, nec respondere. Humillima mea obsequia defero Illustrissimæ Dni Vræ. Pultouiæ die 25 Junij 1634.

Cardinali Bentiuolo

Confecto bello Moschouitico, paceque perpetua cum ea gente, cum qua et Maiores nostri per aliquot Secula, et nos ancipiti euentu diu armis decertauimus constituta; redeuntem Serenissimum Regem nostrum magno desiderio expectamus, visuri mox victorem et domitorem latè per Asiam et Europam diffusi Septentrionis exosculaturi Mam dexteram, quæ in Moscouia non solum Moscos, sed omnes qui in exitium nominis Poloni conspirauerant Anglos, Gallos, Suecos, Hollandos Moscouitarum ære auctoratos, et crudelissimi in nos odij socios, propè vno ictu concidit, et Leges deditionis acceptare coëgit. Feliciorem

huius belli eventum vix optare potuimus, minus quam intra vnius anni decursum,
et exercitus hostilis ingens, vel caede, vel fame perijt, soluta Smolensci obsidio,
longè lateq[ue] peruastata Moscouia, amplissimis Prouincijs et ditionibus
recuperatis et cum hoste perpetua pax est constituta, et is, ne amplius cum
hostibus nris in perniciem Reipublicae Polonae conspirare possit, nouâ
formâ foederis obstrictus est. Hoc tantum opus, tam breui tempore confici
posse nemo sperauerat, nisi nobis auxilium venisset ex alto, quod sanè nobis
adfuisse gratis animis profitemur, et Supremo Numini tantum beneficium
acceptu[m] referimus. Sermus Rex noster, huius belli Dux et auctor,
idemq[ue] tanti parti decoris sine socio assertor dici et existimari debet.
Ipse primus ad capessendum bellum, ad stringenda in hostem arma, ad obijci-
endum Regium caput hostium telis, postremus ad capiendam quietem, ad
indulgendum aliquid valetudini suae, quam simul cum sanguine Patriae
impendere paratum se esse saepius ostendit. Nunc victor iam redit, longè
maius et periculosius gesturus bellum cum Turcarum Imperator Orien-
tis vniuersas vires finibus nris admoueat. ipse quidem Comitia Regni,
quae sine illo obiri non possunt, prius expedire cogitat, interim tamen ma-
gnam partem Exercitus, qui in Moscouia stipendia meruerat, contra
hostem Christiani nominis vertit: quanquam veremur ne hostis celeri-
tate sua hec subsidia ex Moscouia venientia praeueniat, speramus
tamen multum superbo illius animo decessurum posteaquam intellexerit
Regiam Mtem feliciter confecto bello Moscouitico intra fines Regni
esse. Nec desunt qui in tanto periculo gratuitam militiam professi integris
in eam rem profusis patrimonijs, iusto Exercitu Duce Stanislao Conicpolski,
Supremo Copiarum Regni, vt nunc vocant Capitaneo, hosti sese op-
ponere

opponere parati sint, eiusq; tardare conatus, donec ex toto Regno submissa subsidia periclitanti Patriae ferant opem. Sed haec omnia in manu Dei sunt, cuius nutu saepe in discrimen nos adduci, semper tamen singulari ope ipsius, nos ab intentu vendicari ultro agnoscimus. Si quid deinceps contigerit Emin. Vrae significare non gravabor, si modo intellexero hoc genus officij et obsequij mei, illi non ingratum esse. Humillima mea obsequia et submissam servitutem defero Eminentiae Vrae. Pultoviae XVI Cal. Julij 1634.

Archiepo Gnesnen.

Bez zadney wiadomości moiey, y Jo Mći Xdza Biskupa Kuiawskiego sprawa ta Klasztoru Otoboc[illegible]ego zaczęła się wz to lat 20. dobrze przed tym msz Siostra nasza Zostala Xienią, y widzę że za inszych JoJo Mći Przodkow Wm. mego Mego Pana, tak wiele terminow odprawiło się zwyczaiem tym iako y insze, kiedy interveniunt collaterales seculares personae, ktore niezwykły więc stawać w sprawach Ziemskich, przed Duchownym prawem. Ale że Wm. moy Mći Pan inaczey rozumieć raczysz, pilnie y uniżenie proszę, abyś Wm. zawieszić roskazał tę instantiam iuris do spolnego naszego uwirzenia, gdyż nie tylko na nakłady prawne, ale y co iest niemaią, wszak przyszna Klasztor wszystek, cosmy my wtych dwuch lat tam nałożyli, a Panna Xieni wszytko wczym co my roskażemy. Oddawam się zatym etc. W Pułtusku d. 25 Juny 1634.

Regiae Mtti

Niepierwszy to raz listy moie zasełam w drogę W. K. Mći. Teraz wzytkim Jo Mći Pana Pisarza Brańskiego sługi W. K. Mći y przyiaciela mego, aby W. K. Mći uniżoną prośbę moię odniosł, żebyś W. K. Mći mnie z tey

drogi

ktora nie moze byc iedno przes maiętności moie, miiac nie raczeł. Ten powie bo dobrze swiadom ze z Zembrowa do Broku własny iest Noclég Krolewski, ze sposobniejsze w mnie stanowisko wzlyw Ostrowi, zeia tez z wielką ochotą czekam na przyiazd W. K. M. y takem iest pewien łaski W. K. Mci, zem iuz iest pewien bytnosci W. K. Mci, yze W. K. Mć Krolewnie Jey Mći y Krolewicom Jch Mćiom pozwolic będziesz raczeł aby w domu moim W. K. Mći witali. Wierne zatym poddanstwo, y modlitwy moie kapłanskie oddawam w łaskę W. K. M. Pana mego Młego. W Broku d. 1a July 1634.

Cancellario Regni

Poznałem tego na sobie, ze gdzie iest Skarb moy, tam iest serce moie teraz ze Wm. nie wiem kędy się obracasz, y sercu memu tułac się przychodzi, biega y szuka Wm. po Krainach cudzych tym się iednak cieszy, ze tu Wm. przydzie byc ubi maxime amaris. Posłałem do Słomina zaiezdzac drogę Wm. rozumieiąc ze Wm. wracaiąc od Je. K. Mći drogę bierzesz przed się: posełam teraz Je. Mći Pana Pisarza Brańskiego do Je. K. Mći, ktory iakie ma zlecenie powie Wm. samemu, ieslisz Wm. iest przy Dworze. Ale ia niewątpię ze wtych dniach ozwiesz mi się Wm. ochłodzisz dobrą nowiną utrapione serce moie, ktore teras rozne mysli bierze przed się, dumaiąc co się z Wmą dzieie, ne te Sol per diem, ac Luna per noctem adurat. Ad particularia non descendo, zebyś tylbym aby wtey drodze, y zły wiatr nie utrapił Wm. abys w dobrym zdrowiu po takowych pracach, po takowych odwagach wroćił ku do Nas. Oddawam się etc. W Broku d. 1a July 1634.

Secretario maiori

Secretario Maiori Regni.

Je° Mci Pana Pisarza Branskiego wsytem aby Je° K Mci Pana naszego Mściwego wiezoną prosbą moią zaciągnął do mnie do Broku, y prosto tamże z Zembrowa prowadził, tak to iest rzecz podobna że ta droga sposobna iest na ieden dzień, iako w Południe Słonce swieci: niepodobna zas iest aby J K M. miał wczas, y Wm drudzy po Ostrowi, tam nie masz co y gdzie stać niemasz czyco iesć, u mnie naydzie się cokolwiek przecię, á pewnie do Ostrowi ani dam, ani przedam. Więcz ze Krolewiców Jch Mciu y Krolewny Jey Mći zaprosiłem do siebie, lubo odpisać mi raczeli że oczekiwaią na roskazanie Je° Kr Mći. Ale ia niewątpię zes to wz J M. sprawić raczeł, zeby ta gromada Krolewska daley pomknęła się in occursum Je° Kr Mći Panu naszemu Mściwemu. Oddawam się etc. Dan w Broku ut supra.

Do Krolewica Je° Mci Alexandra.

O powroceniu W K Mci Pana mego Mściwego zasłyszałem niewątpię że bedziesz raczeł W K Mc zaiechać drogę Krolowi Je° Mci Panu naszemu Mściwemu. A ia winszuiąc szczęśliwego powrocenia W K Mci uniżenie proszę abyś W K Mc do mnie do Broku zaiechać raczeł, mieysca tego Je° K Mc żadną miarą minąć niemoże, á ia będę to sobie miał za wielkie szczęscie przy W K M. Panu moim całować ręce Krola Je° Mci. Oddawam zatym posługi moie w łaskę W K Mci Pana mego Mściwego. W Broku d. 1a July 1634.

Secretario Maiori Regni.

Jesscze ia niewątpię że prosba moia do Je° K M. aby do mnie do Broku wstąpić raczeł, pożądany effect odniesie: bo lubo mi Wm. moy Mści Pan y Brat

z Wilna de data 27. Iunij pisac raczyss ze Ie° K. M. dla tego iz na Zawissyn drogę obraca v mnie bydz nie może: iednak man nadzieię że y pisanie moie drugie, y skuteczne ratye iż sposobnieyssy v mnie z Sembrowa w Broku, aniżeli w Ostrowi nocleg: więc y to że przecię Broku K. I. M. minąc nie może do Zawissyna iadąc; przywiedą do tego Ie° K. M. że do mnie sktoni się będzie raczeł. O czym sszerzey Pan Pisarz Branski ktory drogę Ie° K. M. zaiezdza, z W. M. moim Mił. Panem zniesie się, y Ie° K. M. informuie, tylko y powtore proszę abyś W. M. te instanzie moie, gorzącą prosbą swą do Ie° K. M. powtarzac raczeł. Wiedząc o drodze I. M. X. Kanclerza że na Słomin iedzie, y tu mu droga na maiętnosci moie Podlaskę przypadnie, zaiachatem mu tu, y czekam na przyiazd Ie° Mci, ktorego się tu w przyssty poniedziatek spodziewam: nie omieszkam iednak nie, abym drogi Ie° K. M. nie miał zaiachać. Co się tknie Pisarstwa Drogickiego Kochanskiego Arcyheretika w tych tu Kraiach, kto promowuie snadno się W. M. domyslic możesz: ale ato dla niego samego roserwata się Elekcya, kiedy takie promotye mieysce będą mały, iuż po wszytkiey Koronie będzie chciał ieden swoie Sekty forytowac: ale o tym da Pan Bog wstnie. Na ten czas oddawam się w łaskę W. M. me M° Pana y Brata. W Hołowienkach 6. Iulij, 1634.

Do Pana Podkomorzego Koronnego.

Przybliżaiących się W. M. nassych Miłowych Panow ze Ie° K. Mcią Panem nassym ku Oyczyznie, godna rzecz abysmy wszyscy zachodzili drogę ciessącsie, nie tilko z tak zacney vsługi vspokoienia wiecznego Oyczyzny od Postronnych Kraiow: ale tez y zobecnosci y dobrego zdrowia W. Mw. Czynimy to Vprzeimym wiernym y szczesliwym affectem przeciwko Ie° K. M. Pana nassym, y czynić będziemy z Duchowienstwem nassym, P. Boga prosząc aby te prace te trudy, ktore Ie° K. M. Pan nasz Miłowy dla Oiczyzny szczesliwie y znieśmiertelną sławę ponosi, y doczesnymi y wiecznymi dobro:

dzieystwy

dzięystwy nagradzac raczet. Wniosłem ius dawno prosbę moię do Ie° K. M. aby do Broku mego noclegowy obrocic raczet prosto z Zembrowa nie bywaiąc w Ostrowi (gdzie zadnego wczasu I. K. M. miecby nie mogł) á do Zawissyna iadąc Broku I. K. M. minąc niemoze. Więcz ze z Zembrowa do Broku tylko pięc mil, wielkaby to była moia zatość kiedyby I. K. M. przes Brok iadąc v mnie w Broku niebył: á zwłaszcza ze spodziewam się zey Krolewna Iey Mć z Krolewicami Ich Mciami tamze drogę Ie° K. M. zaiedzie. Ale nadewszytko kiedy przyczyna W. M. mego Mćgo Pana przystąpi, niewątpię ze Ie° K. M. dać będzie raczet mieysce prosbie moiey: w czym abyś mi W. M. chęć swoię zwykłą, ktorym zawsze z młodych lat moich doznawał, pokazać raczet, pilnie proszę. Oddawam się zatym w łaskę W. M. mego Mćo Pana. W Hołowienkach vt sup.

Do Krola Ie° Msci

Ie° Mć Pan Podkomorszy Drogicki, wierny y godny sługa W. K. M. zaiezdza drogę W. K. M. Panu nasszemu Mću, ktoremu iako podufałemu przyiacielowi memu poruczyłem aby przy zaleceniu służb moich naniższych, prosby moie niektore do vszu doniost W. K. M. Pana nassego Mćiego. Vniżenie tedy proszę W. K. M. Pana mego Mćgo, abyś W. K. M. dawną swoię Panską przeciwko mnie łaskę, słudze y poddanemu swemu pokazać raczet. Wierne zatym poddanstwo, y modlitwy moie kapłanskie oddawam w łaskę W. K. M. Pana mego Mćgo. W W. Hołowienkach vt sup.

Do Krolewica Casimierza

Wesoła to w nas nowina kiedy o sczęśliwym wroceniu Ie° K. M. Pana nasze° Mćego słyssymy, przy ktorym ze y W. K. M. Pan moy Mćwy w dobrym zdrowiu powracać raczysz: Vniżenie proszę abyś W. K. M. pospołu z Krolem Ie° Mćią na mieysce tego noclegu ktory miał być z Zembrowa w Ostrowi, prosto do mnie do Broku obrocic raczet gdzie tesz zaprosiłem aby Krolewicowie Ich Mć

y z Krolewną Iey Mći drogę Ie° K.M. z Zawiszyna zaiachać raczyli
Mam nadzieię w łasce W.K.M. że y chętnie to sam uczynić będziesz raczył
y do Ie° K.M. Pana naszego Mćgo przyczynę swą wnieść zechcesz. O co
y powtore prosząc, oddawam się w łaskę W.K.M. W Hołowienkach ut sup.

Do Pana Woiewody Podlaskiego

Przyiechawszy tu do maiętnostek moich dowiedziałem się że W.M. meu
Mćiu Panu I.K.M. Woiewodstwo Podlaskie conferowai raczył. Czego
się ciesząc Pana Boga o to proszę aby sposobow W.M. dodać raczył, ktory:
mi bys W.M. moy Mćiu Pan, tak zacny y wysoki urząd porwsie mogł zusługa,
Kościołowi Bożemu y Oyczyźnie: więczy Ie° K.M. Panu naszemu Mću.
Pan Połyński przyiaciel moy, ktory przez kilka lat przy mnie będąc, skro:
mnością swoią barzo mię sobie obawiązał, prosił mię o przyczynę do W.M.
mego Mćgo Pana, abyś mu W.M. w staraniu iego, ktore czyni o Iey Mći
Pannę Cmiewoszownę, pomocnym być raczył. W czym aby zaprzysięny
moią wznał łaskę y promotią W.M. pilnie proszę. Oddawam się zatym
w łaskę W.M. mego Mćgo Pana. W Hołowienkach d. 7. July 1634

Secretario maiori Regni

Iuż widzę z listu W.M. me° Mćgo Pana, że Ie° K.M. Pan nasz Mćiwy
tą occasyą nie chce być u mnie sługi swego, lubom ia iesz cze przez Ie° Mći
Pana Podkomorzego Drogickiego prośbę moię do Ie° K.M. w tey mierze
popowiet: Panu Bogu to na ten czas poruczyć przyidzie: W.M. mego Mćgo
Pana y Brata prosić o to abyś prosto z Zembrowa do mnie tu obrocić się
raczył, gdyż y Ie° K.M. lubo aż w Sobotę w Broku przez być muszy.
Mogłbyś W.M. zaraz iutro obrocić się do maiętnostki moiey, ktora tylko
mila, albo połtory iest od Zembrowa do ktorey doprowadziłby tenże
Komornik moy, W.M. mego Mćgo Pana. Nietylko Ie° K.M. Panu
memu

memu Mu ale y WM. zaiachać drogę niebyłoby mi prędko, kiedyby zdrowie
moie zwątlone takowych porywczych powtorzek dopuściło. Jeśliby ześ WM
moy Mu Pan sam tak był zatrudniony, proszę abyś WM. Jeo Mu X. za Proboszcza
Kruswickiego zezwalać raczył. Inszych Ich Mu zapraszać nie zda mi się bo po:
dobno każdy wymowiełby się, że się mu niegodzi K. Jeo Mu odieżdżać. Przy:
namniey kiedyby JKM. w Sobotę da P. Bog u mnie w Broku, gdzie tylko
mila iest z Ostrowi śniadanie odprawić raczeł, racz się WM. o to starać,
kwoli czemu y ia sam rano w Sobotę zaiachałbym do Ostrowi albo iako:
byś WM. zordinować raczeł. We wszym wszystkim abym miłości braterskiey po
WM. poznał pilnie proszę. O czym szerzey poruczyłem się znieść Jeo Mu
Panu Miecznikowi Łęczyckiemu Bratu memu abyś WM audientią u Jeo
K.M. ziednać raczeł pilnie proszę. Oddawam się etc. W Broku 11 July 1634

Regiae Mtti

Brat moy a sługa W.K.M. Pan Miecznik Łęcycki odniesie prośbę moię do W.K.
M. Pana mego Mciwego, ktorą abyś W.K.M. miłościwie do uszu swych przypuścić raczeł
pilnie proszę. Wierne zatym poddaństwo y modlitwy moie kapłańskie oddawam w łaskę
W.K.M. Pana mego Mciwego. W Broku 11 July 1634.

Bentivolo Cardinali

Gratane sit futura Emin.tiae V.rae mea in scribendis literis sedulitas adhuc ignoro.
gratum tamen illi fore, si me interprete, quo in statu res nostrae sint intellexerit minime
ambigo. Venit ad diem Comitijs dictam Ser.mus Rex Varsaviam, quem ego obviam ei
profectus excepi, subsistentemq. aliquantisper in arce Oppiduli mei Brocovien.
veneratus sum. Comitia XIV. Kalend. Augusti ut erat indictum inchoata sunt,
summa rei quae in deliberationem veniebat, in hoc praecipue versabatur, ut militi sti:
pendia expedirentur, tum et contra Turcam, finibus Regni ingentia barbarorum
agmina admoventem novi exercitus scriberentur. In eum usum solito maiora

stipendia, quæ tamen vix tantis impensis sufficiura videntur sita sunt hac nempe conditione, non solum nostris verumetiam priscis temporibus bella geri contigit, vt semper aliquid militi desideatur. Hinc bellorum exitus etiamsi prosperi sint tamen ob seditionem militarem stipendia retenta armis repetentem ferè tristes esse solent, id quod sæpius nostrâ ætate experta est patria nostra. Ex hoc fonte fluxit deinceps calamitas ingens quæ bona Ecclesiæ adscripta ad extremam egestatem redacta sunt, quæ potissimum militari tumultu excitato, hostilem in modum, in prædam militi cedunt, hanc tempestatem nobis hoc anno imminere prospicimus, et interim vt extraordinario subsidio Rempublicam iuuemus, grandis eo nomine à nobis ponitur pecunia. Fuit in Comitijs Imperatoris Turcarum Legatus, pacem ille quidem offerre videbatur, sed vt apparebat subdolo animo, tum et iniquis conditionibus, inter quas hæc erat, vt arces in finibus Turcicis structas excinderemus, ac præsidia finitima amoueremus. A lupis olim vt est in fabulis tale datum fuisse Ouibus consilium, vt dimissis canibus pacem secum colerent accepimus: sic isti barbari suadent vt apertis ostijs aditum ad nos eorum furori patefaciamus. Bellum igitur expectamus et quidem animo forti et imperterrito, cum illud gesturus sit Serenissimus Rex eo exercitu qui tot victorias in Moscouia partas tot clara facinora secum fert in hostem. Ducenta circiter millia Europæi et Asiatici militis dicitur is habere, quanquam rumor est ipsum met in aciem non descensurum, sed è proximo exitum belli expectaturum. Præter insitum odium quo fertur in nos, id in animo voluere fertur, vt Transyluaniam, et vtramque Valachiam, quæ hactenus per quoscunque Christianos Principes regnabantur, sublatis Christianis, et inductis Turcis, suo regimine et suis præsidijs obtineat, semperque paratum Turcicum militem, in finibus Poloniæ et Vngariæ ad omnes occasiones in promptu habeat, id ne fiat, nobis omnino contendendum est. Nam si hæc potentia, qua is Imperator pollet, vltra Danubium induceretur non solum nostræ res, sed totius Europæ in angustum adducerentur

adducerentur. Quanquam in communi Reipub. Christianae, quae per latus nostrum petitur periculo, neminem hactenus commoueri videmus, ardet bello Germania, caeteri Principes Christiani, etiamsi nos perierimus, tutos se fore putant, adeò vt non solum Haeretici, sed Catholici Reges, per Legatos suos quos in Porta Ottomanicâ habent, bellum barbaris suadent, neq; illis iniurijs adduci possint, vt non solum pietatis verum etiam et dignitatis suae rationem ducendam sibi existiment. Hac ipsâ aestate Galliae Regis Legatus, non solum iniuriosè Constantinopoli à faece Bassarum tractatus, verum etiam contumeliosè eiectus, ac bonis spoliatus est; id facinus quo animo laturi sint Galli mox videbimus. Proximâ aestate Induciae cum Suecis pactae finientur; is quoq; hostis, cum videat nos à Turca bello peti alienum à pacis consilijs animum gerere videtur, fretus viribus, quas societate tot Principum, pudet dicere etiam Catholicorum! in immensum auxit. Hi sunt timores, haec pericula, quibus obnoxia est Respub.ca Polona: deserti à socijs et amicis, omnem reliquam spem in Deo collocamus, nam vt vires nostrae hosti pares esse possint, valdè dubitandum est, praesertim cum Turcarum arma vnâ aestate non finiantur, sed propè seculis, semel irritata perdurare soleant. Magnum quoq; capimus solatium ex inuicto Inuictissimi Regis animo ad grauis pericula subeunda parato, quem vt Diuina Maiestas, pia bella contra barbaros gerentem caelesti dexterâ ducat et protegat, supplices oramus. Humillima mea obsequia defero Emin.ae V.rae. E Jablonen. praedio meo VI. Idus Aug: 1634.

Excellens Dn.e Doctor.

Dn.us Joannes Lekouius amicus meus retulit mihi, D.nem V.ram non grauatim facturam vt ad me veniret, honestissimo pretio in curanda valetudine mea artis suae specimina expertura, id quod ego grato animo excipio: atq; à Dn.e V.ra peto vt ad me quamprimum veniat. Qua de re frater meus germanus è Societate IESV, qui has literas Dn.i V.rae reddet, pluribus aget cum Dn.e V.ra. Interim studia mea defero D. V.rae. Varsauiae 10. Augusti 1634.

Adm. R.nde D. Fr. Obs.me

Iten moy zal ktory mam wielki, ze Je. K. M. Pan moy M.wy obiecawszy się bydz v mnie, pod tę occasyą minął mię, pusczam imo się, y Panu Bogu, ktory to sam ma w mocy swoiey, iesly ia inszego czasu doczekam abym się mogł vciesyc zbytnosci Je. K. M.ci poruszam. Ato ia iednak iadę do Warszawy abym służył Je. K. M. Panu memu. Je. M.ci Pan Sieprski m. y M.wy Pan niech się skarży, to wiem że bez przyczyny, bo ia w sprawach moich contentuię się prawem pospolitym, o czym dam sprawę o sobie. Oddawam się zatym miłości braterskiey W.M. W Wyszkowie 20. Augusti 1634.

Mnie Wielce M.ci Panie Bracie.

Wiedząc o bytności W.M. przy Je. K. M. radbym tesz wiedział, iako Je. K. M. Pan moy M.wy w tym swoim ku Warszawie powroceniu drogę swoię dirigować będzie raczył: a zwłaszcza ze mam te obietnicę od Je. K. M. vstnie vczyniona, ze Je. K. M. ma bydz v mnie w Jabłoney w przyszły czwartek. W czym ia nie niewątpiąc będę czekał responsu od W.M. mego M.ciwego P.a y Brata. W Wyszkowie 20 Augusti 1634.

Bentiuolo Cardinali.

+++ Si quod vnquam tempus fuit ad refrenandos conatus, frangendamque Turci cam potentiam opportunum, hoc illud nunc est cum tantarum virium Tyrannus, tantis in campum productis copijs, tanto bellico instructus apparatu, ad famam solum venientis Ser.mi Regis nostri hæret, et incertus consilij, quod susceptu rus sit, ferocem animum metu perstrictum ad pacis studium flectit. Si prisci illi Heroes Europæi, quos pietas, et religionis Christianæ asserendæ amor ad excindendam pestem istam Mahometicam sæpius armare consueuerat viuerent, haud dubio non paterentur tam præclaram rei bene gerendæ oc-

casionem

occasionem sibi eripi. Gallia olim talium virorum ferax, et tanta laudis cupida, aeternum sibi nomen felicissimis contra Christiani nominis hostes expeditionibus peperit, nunc videntur omnes Christiani Principes, velle vnius Regni Poloniae periculo experiri, quantum Turcarum Imperator armis possit, quasi verò nobis pereuntibus, caeteris salutis et incolumitatis aliqua spes affulgeret. Itaque nemo nobis imputauerit, si, cùm nemo Christianorum Principum socialia nobiscum iungit arma, si, quod magis deplorandum est, Christiani à christianis oppugnamur, si quorundam persuasione ad inuadendos nos Turca ipse accenditur, si deniq nemo ex Regibus Christianis se commouet, nos quoque rebus nostris aliter consulere cogamur, quanquam adhuc incertum est, vtrum syncerè is hostis pacem offerat, an verò diuturniore armorum suspensione, bellum eo fine ducere cogitet, vt nos sumptibus, quos in alendo exercitu erogare cogimur, exhauriat. Et Serenissimus Rex obuiam hosti ex re et occasione consilium capturus, nullam certè gentem commodiùs et faciliùs aggredi Turca potest, quam Regnum Poloniae, in quod quotiescunque libet, non solum Europaeum militem, quo ipsius exercitus robur constat, sed et Tartarorum ingentia agmina, iunctis Transyluanicis, Moldauicis et Valachicis copijs, quin effundat prohiberi non potest, nulli montes arcent, nullae arces obstant, quae impetum ipsius vel remorentur vel sustineant, quodsi exercitum illi diuidere libuerit, nos totis viribus vni parti vix pares ab altera impunè grassante opprimemur, hostis verò etiamsi semel victus fuerit, non magno suo detrimento alterum exercitum facilè reparare potest et bellum multis continuare annis. Hi sunt metus nostri hae periculorum cogitationes, quae et Serenissimi Regis nostri Heroicos pro Republica Christiana conatus, et militiae Polonae saepius felices ausus cohibent ne plus conemur quàm possimus, ne alijs bellis, quibus conspiratione Haereticorum et eorum qui illis fauent appetimur, obruamur. Hoc ipso anno arma nobis paranda sunt, quae Suecis opponamus, cùm quibus paucis exeunt Induciae, nec spes est proroganda

pacis: namq. fastu Hæretico tumens is hostis, indignas dignitate Regia, et Regni poscit Conditiones. Sed ego priuatis angoribus diu moror grauissimas cogitationes Emin.tiæ V.ræ: sisto igitur calamum Deum precatus, vt Eminentiam V.ram diu seruet incolumem. Cui humillimam meam seruitutem perpetuo nexu addico consecroq. Varsaviæ IV. Nonas Septemb. 1634

Literas Emin.æ V.ræ Idibus Julij datas nunc primum recepi testes eæ sunt paterni Emin.tiæ V.ræ erga me affectus.

Do I. M. Xsa Arcybiskupa

Konsząc tu residentią moię, przy Ie. K. M. Panu naszym ozywąm się WM. memu Mci Panu z posługami memi. Nowinami iesly tu iakie są niechcę bawic bo więm ze prędzey ó wszytkim wiedziec WM. raczyss, nisly ia tu mieszkaiąc: bo iako ó wszytkich rzeczach tak y ó tym ze Biskupstwo Posnanskie dano, ledwo w tydzien dosyc pozna dosstamię nowina. Synod od WM. mego Mego Pana złozony, zycsę abymiał plenum consessum Cprz Ja da Pan Bog iesly zdrowie słusyc będzie będę chciał byc, y Synodum Diœcesanam pro die XXIV. Octobr. indixi. Sprawę tę Panny Xięni Otobochiey zalecam pilnie WM. memu Mcu Panu, nie dlatego abym zycsył aby wod Kosciola, lubo to do Kosciola vbydz miało; ale ó to proszę vt quam mitissimè cum isto sexu agatur, gdyz one minimo iuris strepitu vehementer perturbantur. Oddawam się zatym łasce WM. mego Mego Pana y Brata. W Warszawie d. 8. Septemb. 1634.

Do Ie. M. Pana Podkanclerzego

Po odiesdzie z tąd WM. mego Mego Pana zadney niemiałem wiadomosci ó zdrowiu y powodzeniu WM. ó ktorym się pytam przy oswiadczeniu Vprzeimey chęci do posług WM. mego M. Pana. Jatu konisę residentiam meam przy Ie. K. M. po ktorego odiesdzie chciałbym nawiedzic Brata mego Ie. Mci

Mći X. sá Biskupa Kuiawskiego, y snm pospołu bydz w Częstochowey, nietylko tam, ale y na kasdym placu w modlitwach nassych nie prze pomniny Wm nassego Mćiego Pana. Oddaię się zatym w łaskę Wm. mego Mćigo Pana: W Warszawie 8 Septembr. 1634.

Præposito Czusuicien.

Vestrum quidem est parare et dare salutem Patriæ et nobis: nam etsi Pöeta dixerit; Nulla salus bello, tamen quisquis bellum suscipit, pacem quâ publica salus continetur spectare debet. Vestra quoqz consilia, omnesqz præclaros conatus eò dirigi quis dubitauerit. Te quidem anno præterito cæli terræqz iniurijs ac Moschouitico frigore satis perustum et tantorum malorum memorem, pacem in votis habere non ambigo, et potius acie depugnare, quam obsidionis pericula subire velle. Quid enim concurritur armis? momento cita mors venit, aut victoria læta hanc tibi cordi esse si benè noui animi tui altiores spiritus videre videor. Sed quidquid sit iure meo id à tuo ergame amore postulare videor, vt totius itineris à Ser.mo Rege suscepti rationes et consilia mihi explices, spem pacis conciliandæ et militaris ambitus componendi ostendas, et quæ me scire oportere existimaueris ea vt te nunciante sciam, facias. Præclarè quidem anno præterito à vobis res gesta est, sed nescio an non maius decus vos maneat si bene meritum militem à fœderis turpitudine ad pacatam stipendiorum exactionem traduxeritis id agite strenuè et sedulò palmam summi decoris inde habituri. Commendo me gratiæ et amori Illris et Adm. R. D. Vræ Pultouio vi. Octobris 1634.

Do X. zá Kanclersa Koronnego

Po tak długiey y vstawiczney v Dworu Je: K. M. służachiey zabawie, iako wszdy WM. memu Mćiu Panu y Bratu domowy pokoy smakuie!

iesscze do tych czasow niemam wiadomosci, aż się domniemawam, że
to co przed sobą Wm. mieć raczysz sollicitum tenet Wm. Co wżdy mysli
ten Lysimachus (ita appellarunt Pra̋ bellum dissoluentem
Brandeburgicum intelligo, meum quondam amicum Reipub. semper hos-
tem) iesly serio tractat towegotien pacis, czyli iako zawsze przed:
tym obludnie idzie? Co wżdy czyzmą y drudzy rozmiemy? iako Lantsma:
now Wm. Prussakow Victoria Imperatoris afficit, y iesly widzą in:
clinatas res Hæreticorum in Imperio tak dalece że się y nam qui Ca:
tholici sumus pomiekąd bać potrzeba. Nescit enim victoria modum
et res prosperæ facile excedunt terminos amicitiæ. O czym wszytkim
czekam wiadomosci od Wm. mego Mściwego Pana y Brata a przytym
oznaymuie, że pro die 17 Octobr. mam wyiazd prawny z Jeo Mścią
Panem Siepskim od Torzna na ktory poselam Capitułę moię, nie:
wątpię że y Capitulares Wm. ius informowali Wm. quantum intersit
Ecclesia Culmen. abysmy pospołu tę roznicę skonczyli; Więcz że pro
termino staną także y swoich kopcow. Oddaię się zatym w łaskę
Wm. mego Mściwego Pana y Brata. W Pułtusku 7. Octob. 1634

Literæ Processus

Vniuerso Diœc. nræ Seculari Regulariq; Clero et populo fideli
salutem in Dnō.. Magnifice et Gloriose secundum multitudinem
miserationum suarum hoc anno egit nobiscum Dnūs: namq; immanem
Turcarum Imperatorem, ad excidium Regni nri præcipiti furore ruen-
tem et iam finibus Russiæ imminentem, solo terrore oppositi exer:
citus nri auertit, et in turpem egit fugam, ita vt Conditiones à Sacra
Regia Mte latas, cum summo nominis sui dedecore acceptare coa:
ctus sit. Pacem itaq; honestam et vtilem cum eo hoste constitutam,
cum Serenus Rex noster, qui amore Patriæ ductus, vitam san:
guinemq; suum profundere, et caput regium pro Repub. in discrimen

conijcere

coniicere paratus Leopolim usq processerat, per literas nobis significaret, hoc ipsum verum et solidum gaudium vniversis et singulis per Diæcesim nram constitutis communicandum duximus. Merito Serenis Rex et vniuersa Respub. nra triumphat, non solum de reiecto à finibus Turcarum Imperatore, sed etiam de ijs, qui Christiani officij obliti, immanem hanc belluam contra nos suis persuasionibus concitarunt. Scient illi Serenissimum Regem eâ virtute et felicitate esse, vt et apertis et clandestinis hostibus animi magnitudine præstet, et vbiq ius suum asserat. Deum itaq Omnipotentem omnium bonorum largitorem, in tam gloriosâ pacis confectione agnoscentes gratias ei agamus. Quamobrem omnibus et singulis authoritate nrâ ordinaria mandamus, vt ab omnibus quamprimum in Ecclesijs eorum solennes Deo Omnipotenti gratiarum Actiones agantur, et populo de tam ingenti Dei beneficio ex suggestu denuncietur. Prntes per Diæcesim nrâ Cursonâ solita transmittatur. Datum.

Do Krola J. Mci

Vweselełes nas W. K. M. Pan nasz. Miłwy sczesliwą nowiną ò zawarciu z nieprzyiacielem Krzyza swiętego, pokoiu, takimi Conditiami iakich ten Poganin brac na się nigdy niechciał. Dziękuiemy za to wszyscy Panu Bogu ktory przez W. K. Mć tak wielkie cudo sprawieł, y pokazał to swiatu wszytkiemu że W. K. M. obrał sobie za tego, ktory non priuata bella geris ale wszytkiemu Chrześciaństwu oras securitatem præstas. Obrał zgoła sobie Pan Bog W. K. Mć za obronce Kosciola Bozego, przy ktorym kiedykolwiek broń swoię podniesiesz, nie dla rozszerzenia Panstw, ale dla dobra pospolitego, miey vfność W. K. Mć że on sam szczescic y błogosławic przedsięwzięcia W. K. M. bedzie. Zostawa wielka iescze praca W. K. M. ręku godna, y taka ktora się będzie rownała z Moskiewską y Turecką expedytią kiedy W. K. M. Woyska

te tak Moskiewskie iako y Koronne, więczy Kozackie powagę swoię do słusznego płacy czekania przywieść będzieß raczeł, czego ia vprzeymie życzę y winszuiąc Modlitwy moie kapłanskie oddaię tołaskę WLM Pana mego Mgo. W Wyszkowie 15. Pazdziernika 1634.

Castellano Cracowien. (Koniecpolski)

Zdumewaić się przychodzi wszytkiemu swiatu patrzęc na takowe szczęscie ktore Pan Bog w ręce IKM. y Oyczyznie naszey przez sprawę y odwagę WM mego Mgo Pana podać raczeł. Niewyliczam particularia bo cokolwiek iest wtych Conditiach pokoiu zawartego, wielką y nieśmiertelną sławę za sobą ciągnie. Tak zwykł Pan Bog błogosławić Katholickim Woiennikom, ktorzy na obronę wiary Chrześciańskiey Kościoła Bożego y pomnożenie chwały iego pobożnie broń swoię podnoszą. Niechże Pan Bog y winszych sprawach wm. MMP. szczescić y błogosławić raczy, tego vprzeimym sercem WM. memu Mcu Pu życzę y winszuię. Oddawam się etc. W Wyszkowie vt sup.

Palatino Russiae

Tak wielka odwaga WM. mego Mgo Pana, ktorąś WM. moy Mu Pan dla Oyczyzny vczynić raczeł, zawsze nam dawała dobrą otuchę przeciwko temu Pogaństwu. A to iako mam wiadomość, niedaremne były koszty y chwalebne vtraty WM. naszego Mgo Pana y drugich IchMu. Zrazony pyszny Tyran z dumy swoiey, y do takich przywiedziony Conditiy iakich nigdy Przodkowie iego niesłychali. Oyczyzna zławnego wyzwolona niebespieczenstwa, sława narodu naszego przez WMo vtwierdzona, za co niech Pan Bog będzie pochwalony, WM memu Mcu Panu kazdy to przyznać muszy, że wtakich zawsze occasiach niezałuieß zdrowia, niezałuieß dostatkow, że kazdy ó WM. rzec muszy ó Ciuem Patriae natum. P. Boga prośić nieprzestanę, aby wszytkie pobożne przedsięwzięcia WM. szczesczić, błogosławić y wdługie

lata

Wm. nam y Oyczyznie przyiaciołom chowaći raczeł. Oddawam się etc. W Wysskowie 11. Octobr. 1634.

Cancellario Regni

Juz dostateczną od samego J.K.M. nam wiadomość o zawarciu Pacts z Turkiem, ktorych ta summa iest, iakową w liście swoim J.M. Pan Hetman oznaymuie. By to rzecz była trwała, nihil gloriosius in partem nostram esset. Niewątpię że Wm. masz dostateczną o tym wiadomość: niewątpię że y Ziemkom swoym Prusakom do wiadomości to podawać raczysz, ut gaudeant amici, virgantur inimici. A zato da pochop Szwedom że się skłonią do pokoiu, o ktorym iak Wm. raczysz mieć nadzieię, proszę abyś mi Wm. oznaymić raczeł. Na granice z Panem Siepskim pro termino assignato, niewątpię że się stawią Canonici Culmen. gdyż idzie o ich prawo, o czym pisałem niedawno do Wm. mego Mgo Pa. Krolewicz J.M. Biskup Wrocławski y Krolewna Jey J.M. wczora do mnie tu przyiechali, zmieszkaią tu do Wtorku przyszłego, Krol J.M. iako bacze wrychle powroci do Warszawy. Na owe sprawy Woiewodzianek Malborskich z zytem Pana Sędziego Dobrzynskiego aby Wm. pracować pomogł. ale mi dzisia rzecz nową y niesłychaną napisał, że to Sęstwo Panu Łochockiemu, z ktoregoś go był Wm. słusznie zraził teraz świeżo znową datą miano podpisać, y z Cancellariey mnieiszey wydać. Szerzey o tym Pan Sędzia da sprawę Wm. memu Mu Panu. Nietylko o tego Szlachcica idzie ale y o mnie y o Wm. samego. Oddaię się zatym etc. W Wysskowie die 12. Octobr. 1634.

Praeposito Crusuicien.

Celerius currit fortuna vra quam vt eam vota nostra assequantur, vicistis, triumphatis felici Patriae fato, vestra summa gloria, quid mi enim et Te participé eius decoris dixerim, quem scio consilio praeclaram Regiae Mti et Patriae operam nauasse. Non dum biennium decurrit et iam gemini hostes non Poloniae modo, sed vniuerso orbi Cristiano merito timendi domiti a vobis, et

et in ordinem redacti. Quis vnquam tam breui tempore tantas res geri posse credidisset, sed iam manifestè patet vniuerso orbi, Sermo Regi nostro ire ad votum fortunae ventos: sic nempe posuit illum Dnus in sublimi Regiae dignitatis fastigio, vt orbem vniuersum Herculeo ausu, virtute et felicitate suâ sine caede et sanguine pacatum redderet, clementiâ magis quam bello domuit Moschouiam: Et hic barbarus Tyrannus, qui bis hoc anno temeraria monstrauit nobis arma, si verum fateri vellet, quod viuat, quod regno spoliatus non sit, totum id Sermo Regi se debere agnosceret. Veniet tempus cum et nos ab Occidentali orâ rebus cum hoste constitutis, eo quoq animum intendemus, vt hunc Ottomanicum orbis praedatorem ad sua reuocemus principia, quae gloria manet Regiam Mttem. Sed quid hoc auditur? mitti ad nos militem qui penetralia Regni excedat, laetior certè fuisset aduentus nobis vester, si non modo cum hoste, verum etiam cum exercitibus aequis conditionibus transegissetis. Commendo me amori et gratiae Illris et Admi Rdae D. V. Brocouio XIV. Octobr. 1634.

Castellano Zacrocimen.

Gotowem był pewnymi Conditiami Je: Mci Panu Pisarsowi Zakroczymskiemu dalièy pomknąć tey Arendy. Ale że widzę iako Jmć sam powiada y on sskodzie, a iako wiem że y ia sskodzie, przyssło mi tę maiętność odebrać: wziąwssy tę od Jmci Pana Pisarsa obietnicę, że cokolwiek przy nim mnie winno zostawa pewnego czasu zapłacić mi, w czym tak się markować chcę, abym wssytko pusciel na sams zdanie WM. mego Mgo Pana. Do ktorego się łaski pilnie oddaię. W Broku ut sup.

Bentiuolo Cardinali

Non tantum armis et bello Sermus Rex nr, et Respub. Polona efficere, et ad honestissimas pro parte nra conditiones Turcarû Imperatorem

ratorem cum summo ipsius dedecore adigere potuisset, quantum ille ipse ostentatione armorum nostrorum, et victoris ex Moschovia redeuntis Regis formidine vltrò concessit. Spirabat nuper cædem et sanguinem et Poloniæ vastitatem Religionis Christianæ excidium minabatur, Camnsq; extra Vrbem Imperatoriam positis versus fines Regni progressus erat cum ex adverso re id faceret obstitit metus, et terga turpiter vertere coëgit. Conditiones etiam si parum tanto Imperatore dignas, quas Sermus Rex per nuncium ipsius, huius rei causa in Poloniam missum tulit, sine vllâ exceptione accepit. Triumphat meritò Sermus Rex non solum de victis Moschis, et coërcitis Turcis; verum etiam de vniversis Catholici nominis hostibus, qui cum ista barbarie in perniciem Regis et regni syncerè Catholici conspiraverat. Reliquum est vt cum Suecis quoq; transigamus, fessi enim tantis bellis, et sumptibus exhausti, ad pacis potius, quam ad belli cogitationes, animos et consilia flectimus, si modo licuerit nobis per hostium temerariam rabiem, quâ in nos feruntur optatâ tranquillitate frui. Quanquam hac victoria Cæsarea fortasse elatos animos deponere cogentur. Hæc paucis, neq; enim pluribus audeo Emin.^a V.ræ gravissimas cogitationes morari. Cui humillima mea obsequia devotissimè offero. Brzozowio Idib. Octobr. 1634.

Cancellario Regni

Wiem że ci ktorzy w woysku są przyiaciele WM. mgo Mgo Pana dostatecznie oznaymuią co się przy Je. K. M. teraz dzieie zaczym ia nie o tym tylko o zdrowiu WM mego Mgo Pana y Brata się pytam a swoim tesz z łaski Bozey iako to w tych leciech może być oznaymuię. Juz mamy dzień Seymowi naznaczony 31. Januarii, podobno wżdy tak lepiey niżliby ście nas WM. byli starych przez cały Marzec mieli morzyć. Ja w tym tygodniu gosciami się zacnymi zabawiam Krolewicz JmX. Biskup Wrocławski z Krolewną Jey Mcią przyiachali

do mnie w przessły wtorek, bylismy w Broku bylismy y w Pezyny, dzis przyiachalismy tu do Pułtuska. od wm. mego Mgo Pana nemiałem zad:
nego pisania z Torunia, zaczym zadney wiadomosci nemam iaka spes iest
Tractatow na ktore wm. iestes destinatus. Seym se tak wezenkniono
nazad vsq. ad XXXI Januar. rozumiem se JeoKM ma rationes suas
o ktorych ia discurowac niechce. Oddawam się etc. W Pułtusku 16 Octob. 1634.

Archiepiscopo Gnesnen.

Is tu teraz v mnie iest Possta, sa tę occasyę osywam się WM. memu Mu Panu
Poczeze Lwowa y z Obozu przyniesiono wiem ze dostatecsniey WM. memu. Mu
Panu wypisano. Seymiki ad 14 Decemb. a Seym Walny ad 31 Janu: wezem:
kniony. A to nam starym iakąkolwiek czyni folgę, ze nie przez cały Marzec
na smierc się narazac będziemy. Kozackie burdy, Zołnierskie affectacye,
day Panie Boze abysmy vspokoione widzieli. Ale blisko tego se to Woy:
sko. Moskiewskie tu się ku nam zenknie, iakoss iuz mi o tym dano znac, ze
częsc Mazowssa na leze im vkazano ale oni swykli więce figurate, totum
pro parte vsurpare. ova imminet grandis calamitas nobis, ktorzy tu iako
na sparze siedziemy. Oddawam się etc. W Pułtusku vt sup.

Cancellario Regni

Tylko iedno pisanie miałem od WM. mego Mgo Pana z Torunia de data
10a Octobr. ale potym widziałem v JeoMci X. za Scholastyka Krakowskiego
posłednieisse, z ktorego dem wyrozumiałem o dobrym zdrowiu WM. mego Mgo
Pana y Brata wielce się cieszę. Ja bess odprawiwszy gonie wsiąłem przed
się lekarstwa jesienne: więc y Synod tess mam po iutrze odprawowac tak
y ny ktory na residentiey mieszkamy, niemoszemy miec pokoiu kiedy chcemy.
Strony Sędstwa Dobrzynskiego ze mię dochodzi iakoby Pan Łochocki miał
Przywiley na nie otrzymac z Cancellariey mnieiszey cum antidata, pisałem
był

był do WM. o czym miał się y Pan Sędzia sam zmowić z WMcią mym Mciwym Panem. Elekcyą Pisarza Drogickiego barzo znowu wichrzą, bo że iuż Jego K. Mć y mnie y JM. Panu Marszałkowi Nadwornemu Litewskiemu y JM. Panu Krakowskiemu declarować się raczył, że ten vrząd chce conferować Panu Zaleskiemu Pisarzowi Grodskiemu Mielnickiemu. Ci ktorzy przedtym albo nadzieię mieli albo iuż byli sobie Przywiley vprosili, chcą nam za powodem Pana Woiewody Podlaskiego wichrzyć Elekcyą. Nieprzemogą pewnie, bo Pan Zaleski ktorego my promowuiemy takową ma miłość, takową grzeczność, takową rodowitość na Podlaszu, że zawsze primus inter Candidatos et Electos comparebit. Ale ad confundendos aduersarios pilnieby nam potrzeba Elekciy pierwszey ktora była od Pana Woiewody Podlaskiego spraktykowana, y od niego Kochanskiemu Heretykowi wydana ktorą abyś WM. moy Mciwy Pan do ręku moich przysłać raczył pilnie proszę. Jesliby też iuż nie była przy WM, przynamniey proszę aby WM. ręką swą do mnie napisać raczył że takowa Elekcya podana beła do Cancellariey WM. z podpisem nie Marszałka ale Woiewody Podlaskiego, y że WM dla nieszwyczainey y nieprawney Elekciey niechciałeś pieczętować Przywileiu Kochanskiemu na to Pisarstwo. Proszę racz WM. moy Mciwy Pan desiderijs nris satisfacere, gdyż mi tesz idzie o eksistimacyą moię wtym tam Wdztwie. Więc y tak wielu ludzi, ktorzy za Panem Zaleskim vimuią się, intercessye maią, to słusznie efficere WM. Oddawam się etc. W Pułtusku d. 22. Octobr. 1634.

Do Pana Woiewody Bełskiego

Barzobyś mię WM. moy Mciwy Pan vcieszył kiedybyś do mnie nadiachać raczył czasu żadnego praescribere nie chcę bo zawsze poki tu iesdem na residentiey wolny iest v mnie, i zwłaszcza tak zacnemu człowiekowi. Wiadomości o tych successiach Xiąząt Mazowieckich, nawet y te o ktorych WM.

wspominać raczysz in Cromero dissonantiæ, nigdy mi me przyszły in consid[e]rationem, anim iest tak barzo scrupulosus, abym miał w to wglądać. Historicam fidem sequor, a wszak też to nie Ewangelia. O tym iednak iako y o inszych rzeczach zmówić się z Wmą moim Miłym Panem chętnie rad. Script ten de rebus Sylesiacis iest sub incude wrychle bedziesz go Wm moy Miłwy Pan miał. Oddawam się etc. W Pułtusku z 4 Octob. 1634.

Cardinali de Torres

Vidit Eminentia Vrã Tinecij cum esset qualescunq[ue] conatus meos in restaurandis tam spiritualibus quam temporalibus ædificijs eius Monasterij, quod quondam Regia liberalitate ditatum dotatumq[ue] fuit, et inter præcipua huius Regni Monasteria omnibus ornamentis floruit, non sine fructu me per aliquot annos in excolenda domo illa religiose studium posuisse lætor. Crescunt feliciter a me posita fundamenta Domino incrementa dante: id intelliget Emin.a Vrã ex his surculis plantationis meæ Nobilissimis nempe iuvenibus, in ea domo religiosam vitam professis, qui coram Emin.a Vrã comparebunt, eo animo ad Vrbem profecti, ut isthic vbi est sedes Sanctitatis, ad maiores pietatis ausus instruerentur ac formarentur. Quidquid illorũ causa Emin.a Vrã præstiterit Deo gratum erit et ad augendam promouendamq[ue] in Polonia pietatem pertinebit. De me nihil dico quem iam excidisse memoria Emin.æ V. suspicor; sed tamen vel æterna sepultus obliuione, me nihilominus esse in censu Emin.æ Vræ, et quoad vixero futurum profiteor. Humillima mea obsequia defero Emin.æ V.æ Pultouiæ Tertio Kalend. Nouemb. 1634.

Cardinali Sancta Crucio

Præfui Monasterio Tinecen. duobus prope lustris, in eo ornando aliquid operæ impendi, fundamenta quoq[ue] pietatis quantum in me fuit ieci.

ieci. Ex his tales creuerunt surculi, quales venient in conspectum Emin.ae
V.ae: nam Romam petunt vt isthic et pietatis et doctrinae tanquam ex vero fonte
salubres hauriant aquas. Promouebit Emn.a V.ra optimorum et nobilissimo-
rum iuuenum pios conatus, manumq[ue] porriget optima cupientibus et vt erga
nos qui in censu Emn.ae V.ae nos esse profitemur affectum declaret, et
Poloniae Polonicaeq[ue] pietatis se Patronum ac promotorem esse ostendat. Hu-
millima mea obsequia defero Emn.ae V.ae. Pultovia vt supra.

Cardinali Bentiuolo

Innotuit iam omnibus Emin.mam V.ram singulari erga me ferri affectu: nec solum
ego, sed et mei quasi vno impetu confugimus ad patrocinium Emnen.ae V.ae. En
et hi religiosi viri Monasterij Pinecen. cui ego olim beneficio Sanctae sedis
Ap.licae praefui, existimarunt me viam ad aditum et conspectum Emmen.tiae V.ae
monstrante illis ostio fores apertas iri. Eo animo ad Vrbem se conferunt,
vt ibidem vbi est sedes sanctitatis, et literas et pietatem addiscant. Sup-
plico Emn.ae V.ae vt eorum patrocinium suscipere non dedignetur. Quid-
quid illorum causa fecerit, id pietati et religioni Catholicae impendet. Hu-
millima mea obsequia defero Emn.ae V.ae. Pultovia vt sup.

Ad Abbatem Caietanum

Memini ante aliquot annos me a R.ma D. V. interpellatum fuisse de
instituendo aliquo in Vrbe loco in quo diuersarum Prouinciarum Religiosi
sub Regula Sancti Benedicti et literis et pietati operam darent.
Nec dubito R.mae D. V. pro suo erga familiam Benedictinam studio
hoc negotium etiam nunc cordi esse. Ad quod efficiendum Religiosi
isti Abbatiae Pinecen. cui ego quondam praeeram iuuenes non nihil
opis adferent si eos R.ma D. V. sua authoritate tuendos fouendosq[ue]

susceperit: quod vt faciat maiorem in modum peto, ac studia et officia mea defero Rmæ D. Vræ. Pultoviæ vt sup.

Cardinali Bentiuolo

Annus iam decurrit, ex quo literis Eminæ Væ ad optimam spem benevolentiæ et patrocinij illius prouocatus in censu Eminæ Væ esse cœpi, certare me hactenus decuit, vt non infructuosus cliens coram patrono meo comparerem, et tot significationibus paternæ ergame Emin.æ Væ voluntatis responderem. Sed nihil apud me reperio, quod dignum esset excelsis virtutibus Emin.æ V. vota sola nuncupare licet, et faustas comprecationes cælo inferre vt diuina maiestas Eminmam Vram quam ad sustentandum Orthodoxæ Catholicæ Ecclesiæ ædificium, firmum cardinem posuit, eiusdem pietatem et inuictum animi robur, omnibus illustret et augeat ornamentis. Ea animi submissa erga Eminmam Vram deuotione annum mox oriturum inchoaturi sumus, ea desideria ad Altare Dni oblaturi. Grata erunt vota Superis, quæ pro eo Principe Christiani Sacerdotij nuncupabuntur, quem publicè expedit diu viuere ac feliciter rem gerere. Serenus Rex noster rebus cum Turcis, ex sua et nominis Poloni dignitate compositis iam rediyt, sed vt eo absente Varsauiæ Synodus Prouincialis, quæ istic indicta est, commodius expediri posset Latouicij quod oppidum bidui itinere Varsauia distat, per aliquot dies subsistet. Sueci iam de pace se agere velle ostendunt, vident enim et nos bello Turcici metu hoc anno solutos, et Cæsaris pios conatus felicibus in dies augeri successibus. Quod reliquum est humillima mea obsequia defero Eminæ Væ Brocouio 1634.

Cardinali Sancta Crucio

Quamuis mente et memoria Emin.æ V. excidisse videar, vt qui iam dudum nullas ab Emin.a V. acceperim literas, annuum tamen obsequij mei censum faustæ orienti nouo anno comprecationis libens volensque Eminæ V. defero. Subibit aliquando recordatio illius ergame Emin.æ Væ animi

animi, et propensissimæ quâ me complectebatur, dum hic apud nos esset voluntatis, nec deseret patronus clientem suum qui se totum illius obsequio devovit, et sub patrocinio Emmæ V. se deinceps vivere velle profitetur. Humillima mea obsequia defero Emmæ Vræ. Dat. vt sup.

Cardinali de Torres.

Cultum et observantiam, quam me Emmæ V. debere profiteor, etsi sæpius deferre oporteret, tamen cum non semper nos in conspectum Patroni nri dare audeamus, admonus novo oriente anno et Regum Regis anniversario natali die, vel tempus ipsum nos admonet, et officio nro fungamur. Precor ego cælestem maiestatem vt Emmam V. et Ecclesiæ quæ ipsius consilijs et authoritate nititur, et nobis qui patrocinio Emmæ Vræ continemur, per multorum annorum decursum sospitem ac felicem conservet. Humillima mea obsequia defero Emmæ Vræ. Dat. vt sup.

Annibali Bentivolo.

Scio ego magnos viros, magnis semper occupationibus distineri; ac proinde non æquè fero meis aliquot literis ab Illmâ Dne Vrâ non responderi. Satis mihi fuerit me hæsisse in animo et memoria Illmæ D.V. et palam gloriari posse patrocinio tanti viri, quem ad summa quæque natum omnes agnoscunt. Ego interim proximos natalitij Coelestis Regis dies faustos et felices Illmæ D.V. evenire exopto, meque et obsequia mea Illmæ D.V. addico. Datum vt sup. 1634.

A Cardinali Bentivolo

Illme ac Revme Domine

Spes nostras, quas in obsidione Smolenscki, Polonorum, et Catholici

nominis hostes Moschi penè præciderant, potentissimus, ac invictissimus Poloniæ Rex, reportatâ de ijs insigni victoria, mirificè erexit. Ad suos enim pedes prostrata vidit ea barbarorum arma, quæ ipsi in nostra capita sævissimè intentarant. Persuaserat sibi immanis eorum furor, ab æterno nivium glacierumque rigore, quo plagæ illæ, in quibus ancipiti eventu tandiu certatum est, obsidebantur; quando etiam hostilis rabies defecisset, nostras copias profligatum iri. Verumtamen fortissimi bellatores Poloni tanquam certissima cæli fulmina, immissis in hostilia castra incendijs, ostenderunt se eos esse, qui etiam in medio nivium horrore, pro vindicandis Deo, ac Regi suo illatis iniurijs, inflammarentur. Immo verò ipse dignissimus immortalitate Rex, suo docuit exemplo, nullum validius incitamentum proponi militibus posse, ad labores ac belli tædia inconcusso animo toleranda, quam si ipsa Maiestas Regia, communis periculi et conscia, et particeps, in castris armata versetur. Iam præsagit animus, à bellicosissimo hoc Heroe, ipsius quoque Germaniæ iam penè eversæ calamitatibus esse subveniendum. Et quidem, intentatas Turcarum minas haud pertimescet Vladislaus Rex, cum, vel antequam Regni Coronam capesseret, Othomanicam Lunam aut inobscuraverit, aut cruentaverit; ac profectò existimandum sit,

nunquam

nunquam tanti Regis nomen hostium auribus insonandum, quin eorum corda pauore pulsentur. Qui verò sint Romæ sensus in hisce rerum, siue bene gestarum nuncijs, siue melius gerendarum auspicijs, coniectura facilè Dom: tua Illmā assequi poterit. Videt enim in Catholici orbis septentrionalibus confinijs, sibi palmas enasci, ac lauros, religiosissimi Regis, ac fortissimorum militum sudoribus irrigatas: Videt, ab armato illo sceptro se protegi, quod, neque barbarorum viribus infringi, neque schismaticorum conspiratione labefactari potest. Quæ autem hinc seges enascitur, doctissimis tuæ Domīs Illmæ laboribus, ac atramentis, vt in omnem posteritatem adolescat, irriganda? sanè præclara Regum facinora, nisi optimorū scriptorum, hoc est tui similium, immortales calamos nanciscantur, intereunt, ac in ipso ortu commoriuntur. Scio, quid ab eruditis tuis laboribus polliceri sibi possit posterum memoria. Iampridem specimen sui eximium illa tua singulari eloquentia, pro communi Reipub. bono, exhibuit. Nunc epistolas expecto, et tuo, et publico nomine scriptas, eas præcipuè, quas dum Regia Cancellariæ, summa cum potestate præesses, composuisti. In ijsdem enim, tum clarissimi ingenij tui, cum rerum sub Sigismundo Tertio Rege gloriosissime gestarum imaginem contemplabor, meaq; scripta ad eorum normam explorabo.

Neq; enim lucubrationibus meis eas laudes tribuere audeo, quas tua D. Illma in easdem liberalissime congessit, licet hunc fructum à tua commendatione retulisse me fatear vt, cum sapientissimum iudicium tuum improbare non possim de ijs haud timide sentiam. Qui verò deinceps rerum status, tum ad bellum, tum ad pacem spectantium in hac tanta locorum disiunctione, sequetur, tua D. Illma pro singulari sua benignitate quaeso significet. Omnium sanè Catholicorum interest, nosce, quid in Polonia, id est in postremis ad Borealem oram sitis Christianorum excubijs, agatur. Interea Deum orabo, vt inuictissimum Regem vestrum quotidie magis proueheat, eamq; mentem caeteris Regibus impertiat vt exemplum illius imitantes, ad rem Xpanam firmandam et ad hostes illius compescendos, animum adijciant: eundemq; Deum etiam atq; etiam obsecrabo vt tuam D. Illmã quam diutissimè sospitet. Romae Idibus July 1634.

456.

Ab Eodem

xxx Tuae mihi literae, et quid inuicta Polonorum natio armis id temporis possit, et quid ingenijs, declararunt. Neq; enim minus potentissimi regni virtus in tua eloquentia, quam in militarium gladiorum splendore collucet. Video in Septentrionali isto Christiani orbis confinio, ad bellum

omnia esse inclinata, sed non propterea animis despondendum esse, cum extremum hoc latus, ægide adamantina ensequé cœlesti, hoc est invictissimo Rege, spectemus armatum. Neque minitantes Turcarum legiones Vladislao invicto Regi terrorem incutere poterunt, qui olim adolescens, necdum adhuc sceptri potitus, innumeras Otthomanorum acies, cum ipso Imperatore perterrefacto, in turpissimam fugam coniecit. Alias, bellicosissimo hoc Heroe Domini copias ducente, Poloniæ nives Asiaticorum sanguine tepuerunt, interque frigidi istius Axis sepitus, Orientis armati populi flammæ extinctæ conciderunt. Quamvis hoc tempore vlterius spem nostram protendere debeamus. Sese enim admirabilem adeo Numinis Divini potentia in Germania ostendit, vt existimemus in Poloniam quoque tam læta felicitatis auspicia extendi. Iam enim sub Norlinga, vno prælio, numerosus Suecorum exercitus profligatus est. Iam perniciosissima Hydra, quæ omnia devoratura videbatur, alterum caput amisit. Quid amplius restat, nisi vt penitus excindatur!. ac tum demum coniunctis viribus Catholici Principes armorum tempestatem in communem omnium hostem deportent! Id ita futurum, aut confidimus aut optamus, sed interea vt imminentia pericula amoveantur, si aliter nequeamus, precibus apud Deum sedulo agendum est, ac obsecrationibus impetrandum

vt

Serenissimus Polonorum Rex, non solum hostilibus viribus resistat, sed etiam recuperet, ac sub imperium suum subiungat ea quae Regiae Coronae immanissimae gentes ademerunt. Deus immittat hanc mentem Principibus, ac populis, quo barbarica audacia, quae cedentibus instat, instantibus cedere consuevit, frangatur, Dominationemque vestram Illustrissimam diutissime servet incolumem. Romae 9 Kal. Octobr. 1634.

Ab Eodem

XXXX
Impressa haec Epistola Epistolarum Stanislai Lubienski Selectarum Decade III. Oper. Edit. ... pag. 439.

Tanta est invictissimi Poloniae Regis virtus, atque Maiestas, ut vel sola ipsius in hostem venientis fama, innumerae immanissimi Tyranni copiae metu perstrictae haereant, atque ab intentatis minis, ad inexpectata pacis consilia flectantur. Scilicet palam homini est, quid coniunctae Catholicorum Principum vires, ad conterendam teterrimae belluae potentiam valerent, cum vel unius Regis, quique positum habet non in ipsis Christianae ditionis praecordijs, sed finibus, regnum, eximia virtus adeo possit, ut terrorem illis incutiat, qui paulo ante Orbem terrae universum perterrefacere posse videbantur. Quid vero ab regiorum armorum conflictu expectandum sit, cum vel sola eorundem expectatione, barbarus furor deferbuerit, nemo est, qui non plane videat. Ut propterea sapientissimo consilio, invictissimum Heroem in extremis Catholici Orbis finibus collocare videatur Deus, quo videlicet fidum fortemque excubitorem illum haberet, cuius unius incolumitate, universa Christianae Reipublicae salus nititur.

Igitur

Igitur insultabunda scilicet ostentet Othomanica potentia ingentibus Tartarorum agminibus firmata. Adiungant sese illi Transylvanicæ, Moldavicæ, et Valachicæ copiæ: conspiret cum Mahometica rabie armatus Hereticorum furor, animo propterea fortissimus Rex non cadet, qui fugare, non fugere Turcas, ab ineunte ætate, didicit, quiq; in suis expeditionibus omnia, non tam politica prudentia, quam sacris Dei legibus, ac vera religione definit. Hac Magistra, Duceq; Constantinos, ac Theodosios, Maximus iste Bellator, non minus victorijs quam pietate in se renouabit, quos prosperis successibus, innumerisq; victorijs Exercituum Dominus prosequutus est. Optimis enim auspicijs geruntur, quæcunq; pro Christiana pietate, & Vladislao Poloniæ Rege peraguntur. Sed ne longior sim, tuæ Domis. Illmæ. Literæ admonent, quæ cum, clarissimis verborum, sententiarumq; luminibus exornatæ, mirifice omnium animos oblectare possint, modeste tamen verentur ne mihi legenti molestiam afferant. Quapropter tanto Regi ad capta strenuè promouenda vires à Deo precor, tuæq; Domi. Illmæ. diuturnam incolumitatem. Romæ XII. Kal. Nouemb. 1634.

459

Ab Eodem.

Pax cum perfido licet hoste composita, inuictissimi Poloniæ Regis gloriam mirum in modum amplificauit. Hæc enim cum felicior qualibet victoria extiterit, gratulandum profectò eius Maiestati est, quæ nouerit bellorum omnium, laborumq; scopum attingere nulla, aut tormentorum bellicorum explosione, aut vibratorum armorum motu. Sanè is demum Heros omnes explesse felicitatis numeros existimandus est, qui, sine suorum militum sanguine, aut didicit, aut docuit

palmas ac lauros Reipub.ae salutares parere. Restaret iam im-
manissima Suecorum gens reprimenda, cuius truculentissimi spi-
ritus, Norlingana victoria, nondum satis detumuisse videntur.
Etenim tot victorijs inflata adeò superbè, nunc etiam incedit, vt
vna prosterni clade non potuerit. Immò vix vnquam hostilis
in Germania Suecorum gladius decidet, nisi in Suecia armatum
Vladislai Regis sceptrum vrgeatur. Quod quidem à concepta
Catholicorum omnium spe haud alienum esse videtur: ab eodem
enim minitabundi Septentrionalis Syderis radij retundi po-
terunt, cui Otthomanica Luna superba submittere cornua
coacta est. Scilicet Exercituum Dei summa liberalitas cum
praestantissimi Regis virtute ac pietate certabit, qui
cum Diuinas, non politicas, impurasq. humanae sapientiae
leges sequatur, crebris semperq. felicioribus quotannis,
dum vitam aget, rerum successibus, vti de Theodosio Iuniore
Imperatore celeberrimo perhibent, illustrabitur. Vt pro-
pterea summopere gaudendum sit, quod in summa pertur-
batissimorum horum temporum necessitate potentissi-
mus Vladislaus tanquam Angelus Statarius in isto
Polonorum confinio excubet. Sed, ne dum publica pluribus
persequor, mihi nominatim desim, grates D.ni tuae Ill.mae
ago quod me certiorem, humanitate cum eloquentia
certante, facere voluerit de ijs quae libentissimè legi.
Jamq. à Deo illud enixè peto, quaesoq., vt D.m tuam Ill.mam
diutissimè sospitet. Romae 4. Non. Decemb. 1634.

Ill.mae ac R.mae D.tis tuae

Seruitor ex animo
Guido Card.lis Bentiuolus







